स्तुसकुंजरोभूमितलेपपात ॥ स्वर्गात्स्वयंत्रार्गलहर्म्यभूमिपुरंसुकेशोरिवभास्करेण ॥ ३४ ॥ ततोजलेशःसगदःसपाशःसमभ्यधावद्दितिजं
निहंतुम् ॥ ततःसमाक्रंदमनुत्तमंतैर्मुक्तंहिदैत्यैर्घनरावतुल्यम् ॥ ३५ ॥ हाहाहतोऽसौवरुणेनवीरोविरोचनोदानवसैन्यपालः ॥ प्रह्लादहेजं
भकुजंभकाद्यारक्षध्वमभ्येत्यसहांधकेन ॥ ३६ ॥ अहोमहात्माबलवाञ्जलेशःसंचूर्णयन्दैत्यभटान्सवाहान् ॥ पाशेनबद्धागदयानिहंति
यथापशून्वाजिमखेमहेंद्रः ॥ ३७ ॥ श्रुत्वाथशब्दंदितिजैःसमीरितंजंभप्रधानादितिजेश्वरास्ततः ॥ समभ्यधावंस्त्वरिताजलेश्वरंयथापतंगा
ज्वलितंहुताशनम् ॥ ३८ ॥ तानागतान्वैप्रसमीक्ष्यदेवःप्राह्लादिमुत्सृज्यवितत्यपाशम् ॥ गदांसमुद्भ्राम्यजलेश्वरस्तुदुद्रावताञ्जंभमुखान
रातीन् ॥ ३९ ॥ जंभंचपाशेनतथाविहत्यतारंतलेनाशनिसंनिभेन ॥ पादेनवृत्रंतरसाकुजंभंनिपातयामासबलंचमुष्ट्या ॥ ४० ॥ तेनार्दि
तादेववरेणदैत्याःसंप्राद्रवन्दिक्षुविमुक्तशस्त्राः ॥ ततोंऽधकःसुत्वरितोभ्युपेयाद्रणाययोद्धुंजलनायकेन ॥ ४१ ॥ तमापतंतंगदयाजघानपाशे
नबद्ध्वावरुणोऽसुरेशम् ॥ तंपाशमाविद्ध्यगदांप्रगृह्यचिक्षेपदैत्यःसजलेश्वराय ॥ ४२ ॥ तमापतंतंप्रसमीक्ष्यपाशंगदांचदाक्षायणिनंदनस्तु ॥
विवेशवेगात्पयसांनिधानंततोंधकोदेवबलंममर्द ॥ ४३ ॥ ततोहुताशःसुरशत्रुसैन्यंददाहरोषात्पवनावधूतः ॥ तमभ्ययाद्दानवविश्वकर्मा
मयोमहाबाहुरुदग्रवीर्यः ॥ ४४ ॥ तमापतंतंसहशंबरेणसमीक्ष्यवह्निः पवनेनसार्द्धम् ॥ शक्त्यामयंशंबरमेत्य कंठेसंताड्यजग्राहबलान्म
हर्षे ॥ ४५ ॥ शक्त्यासकोपंवरणेविद[illegible]रि[illegible]सभिन्नदेहोन्यपतत्पृथिव्याम् ॥मयःप्रजज्वाल चशंबरोपिकंठेविलग्नेज्वलनेप्रदीप्ते ॥ ४६ ॥ सदह्य
मानोदितिजोऽग्निनाथसुविस्तरंघोररवंरुराव ॥ सिंहाभिपन्नोविपिनेयथैवमतंगजःक्रंदतिवेदनार्त्तः ॥ ४७ ॥ तंशब्दमाकर्ण्यचशंबरस्यदैत्ये
श्वरःक्रोधविरक्तदृष्टिः ॥ आः[illegible]किमेतन्ननुकेनयुद्धेजितोमयःशंबरदानवश्च ॥ ४८ ॥ ततोब्रुवन्दैत्यभटादितीशंप्रदह्यतेनेनहुताशनेन ॥

रक्षस्वचाभ्येत्यनशक्यतेभो हुताशनोवारयितुंरणाग्रे ॥ ४९ ॥ इत्थंसदैत्यैरभिनोदितस्तुहिरण्यचक्षोस्तनयोमहर्षे ॥ उद्यम्यवेगात्परिघं हुताशंसमाद्रवत्तिष्ठइतिब्रुवन्हि ॥ ५० ॥ श्रुत्वांधकस्यापिवचोव्ययात्मासंक्रुद्धचित्तस्त्वरितोहिदैत्यम् ॥ उत्पाद्यभूम्यांचविनिष्पिपेष ततोंऽधकःपावकमाससाद ॥ ५१ ॥ समाजघानाथहुताशनंहिवरायुधेनाथवरांगमध्ये ॥ समाहतोग्निःपरिमुच्य शंवरंतथांधकंसत्वरितोभ्य धावत् ॥ ५२ ॥ तमापतंतंपरिघेणभूयःसमाहनन्मूर्ध्नितदांधकोपि ॥ सताडितोग्निर्दितिजेश्वरेणभयात्प्रदुद्रावरणाजिराद्बहिः ॥ ५३ ॥ ततोंऽधकोमारुतचंद्रभास्करान्साध्यान्वसूनश्विमरुन्महोग्रान् ॥ यान्याञ्छरेणस्पृशतेपराक्रमीपराङ्मुखांस्तान्कृतवान्रणाजिरात् ॥ ५४॥ ततोविजित्यामरसैन्यमुग्रंसेंद्रंसरुद्रंसयमंससोमम् ॥ संपूज्यमानोदनुपुंगवैस्तुतदांधकोभूमिमुपाजगाम ॥ ५५ ॥ आसाद्यभूमिंकरदान्नरेंद्रा न्कृत्वावशेस्थाप्यचराचरञ्च ॥ जगत्समस्तंप्रविवेशधीमान्पातालमग्र्यंपुरमश्मकाह्वम् ॥ ५६ ॥ तत्रस्थितस्यापिमहासुरस्यगंधर्वविद्याध रसिद्धसंघाः ॥ सहाप्सरोभिःपरिचारणायपातालमभ्येत्यसमावसन्स्म ॥५७॥ इतिश्रीवामनपुराणेअंधकविजयोनाम दशमोऽध्यायः॥१०॥

नारदउवाच ॥ यदेतद्भवताप्रोक्तंसुकेशिपुरमंबरात् ॥ पातितंभुविसूर्येणतदाचक्ष्वद्विजोत्तम ॥ १ ॥ सुकेशीतिचकश्चासौकेनदत्तवरश्चसः ॥ किमर्थंपातितोभूम्यामाकाशाद्भास्करेणहि ॥ २ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुष्वावहितोभूत्वाकथामेतांपुरातनीम् ॥ यथाश्रुतांमयापूर्वंकथ्य मानांमहामुने ॥ ३ ॥ आसीन्निशाचरपतिर्विद्युत्केशीतिविश्रुतः ॥ तस्यपुत्रोगुणज्येष्ठःसुकेशिरभवन्मुने ॥ ४ ॥ तस्यतुष्टस्तथेशानः पुरमाकाशचारियत् ॥ प्रादादजेयत्वमपिशत्रुभिश्चाप्यवध्यताम् ॥५॥ सचापिशंकरात्प्राप्यवरंगगनगंपुरम् ॥ रेमेनिशाचरैःसार्द्धंसदाधर्म पथेस्थितः ॥ ६ ॥ सकदाचिद्गतोरण्यंमागधंदानवेश्वरः ॥ तत्राश्रमांस्तुददृशेऋषीणांभावितात्मनाम् ॥ ७ ॥ महर्षीन्सतदादृष्ट्वाप्रणिप

त्याभिवाद्यच ॥ प्रत्युवाचऋषीन्सर्वान्कृतासनपरिग्रहः ॥ ८ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ प्रष्टुमिच्छामिभवतःसंशयोयंहृदिस्थितः ॥ कथयंतुभवं
तोमेनचैवंज्ञापयाम्यहम् ॥ ९ ॥ किंस्विच्छ्रेयःपरेलोकेकिंमुचेहद्विजोत्तमाः ॥ केनपूज्यस्तथासत्सुकेनासौसुखमेधते ॥ १० ॥ पुलस्त्य
उवाच ॥ इत्थंसुकेशिवचनंनिशम्यपरमर्षयः ॥ प्रोचुर्विमृश्यश्रेयोऽर्थमिहलोकेपरत्रच ॥ ११ ॥ ऋषयऊचुः ॥ श्रूयतांकथयिष्यामस्तव
राक्षसपुंगव ॥ यद्धिश्रेयोभवेद्वीरइहचामुत्रचाव्ययम् ॥ १२ ॥ श्रेयोधर्मःपरेलोकेइहचक्षणदाचर ॥ तस्मिन्समाश्रितेसत्सुपूज्यस्तेनसुखी
भवेत् ॥ १३ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ किंलक्षणोभवेद्धर्म्मःकिमाचरणसत्क्रियः ॥ यमाश्रित्यनसीदंतिदेवाद्यास्तुतदुच्यताम् ॥ १४ ॥ ऋष
यऊचुः ॥ देवानांपरमोधर्मःसदायज्ञादिकाःक्रियाः ॥ स्वाध्यायतत्त्ववेदित्वंविष्णुपूजाइतिश्रुतिः ॥ १५ ॥ दैत्यानांबाहुशालित्वंमात्सर्यं
युद्धसत्क्रियाः ॥ वंदनंनीतिशास्त्राणांहरभक्तिरुदाहृता ॥ १६ ॥ सिद्धानामुदितोधर्मोयोगसिद्धिरनुत्तमा ॥ स्वाध्यायोब्रह्मविज्ञानंभक्ति
र्विष्णौहरेतथा ॥ १७ ॥ उत्कृष्टोपासनंज्ञेयंनृत्यवाद्येषुवेदिता ॥ सरस्वत्यांस्थिराभक्तिर्गांधर्वोधर्मउच्यते ॥ १८ ॥ विद्याधारित्वमतुलं
विज्ञानंपौरुषेमतिः ॥ विद्याधराणांधर्मोयंभवान्यांभक्तिरेवच ॥ १९ ॥ गांधर्वविद्यावेदित्वंभक्तिर्भानौतथास्थिरा ॥ कौशल्यंसर्वशिल्पा
नांधर्मःकिंपुरुषःस्मृतः ॥ २० ॥ ब्रह्मचर्यममानित्वंयोगाभ्यासरतिर्दृढा ॥ सर्वत्रकामचारित्वंधर्मोयंपैत्रिकःस्मृतः ॥ २१ ॥ ब्रह्मचर्यंसदा
सत्यंजप्यंज्ञानंचराक्षस ॥ नियमोधर्मवेदित्वमार्षोधर्मःप्रचक्षते ॥ २२ ॥ स्वाध्यायोब्रह्मचर्यंचदानंयजनमेवच ॥ अकार्पण्यमनायासोदया
हिंसाक्षमादयः ॥ २३ ॥ जितेंद्रियत्वंशौचंचमांगल्यंभक्तिरच्युते ॥ शंकरेभास्करेदेव्यांधर्मोयंमानवःस्मृतः ॥ २४ ॥ धनाधिपत्यंभोगा
श्चस्वाध्यायःशंकरार्चनम् ॥ अहंकारमशौंडीर्यंधर्मोयंगुह्यकेष्विति ॥ २५ ॥ परदारावमर्शित्वंपारक्यार्थेचलोलुपाः ॥ स्वाध्यायस्त्र्यंबके

भक्तिर्धर्मोयंराक्षसःस्मृतः ॥ २६ ॥ अविवेकस्तथाऽज्ञानंशौचहानिरसत्यता ॥ पिशाचानामयंधर्मःसदाचामिषगृध्नुता ॥ २७ ॥ योनयो द्वादशैवैतास्तासुधर्मोश्वराक्षस ॥ ब्रह्मणाकथिताःपुण्याद्वादशैवगतिप्रदाः ॥ २८ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ भवद्भिरुक्तायेधर्माःशाश्वताद्वादशा व्ययाः ॥ तत्रयेमानवाधर्मास्तान्भूयोवक्तुमर्हथ ॥ २९ ॥ ऋषयऊचुः ॥ शृणुष्वमनुजादीनांधर्मास्तुक्षणदाचर ॥ येवसंतिमहीपृष्ठेनरा द्वीपेषुसप्तसु ॥ ३० ॥ योजनानांप्रमाणेनपंचाशत्कोटिरायता ॥ जलोपरिमहीयंहिनौरिवास्तेसरिज्जले ॥ तस्योपरिचदेवेशोब्रह्माशैलेन्द्र मुत्तमम् ॥ ३१ ॥ कर्णिकाकारमत्युच्चंस्थापयामाससत्तमः ॥ सचेमांनिर्ममेपुण्यांप्रजांदेवश्चतुर्दिशम् ॥ ३२ ॥ स्थानानिद्वीपसंज्ञानिकृतवांश्च प्रजापतिः ॥ तत्रमध्येचकृतवाञ्जंबूद्वीपमिति श्रुतम् ॥ ३३ ॥ तल्लक्षंयोजनानां चप्रमाणेननिगद्यते ॥ ततोजलनिधिःक्षारोबाह्यतोद्विगुणःस्थितः ॥ ३४ ॥ तस्यापिद्विगुणःप्लक्षोबाह्यतःसंप्रतिष्ठितः ॥ ततस्त्विक्षुरसोदश्चबाह्यतोवलयाकृतिः ॥ ३५ ॥ द्विगुणःशाल्मलिद्वीपोद्विगुणो स्यमहोदधिः ॥ सुरोदोद्विगुणस्तस्यतस्माच्चद्विगुणःकुशः ॥ ३६ ॥ घृतोदोद्विगुणश्चैवकुशद्वीपात्प्रकीर्तितः ॥ घृतोदाद्द्विगुणःक्रौंचोद ध्योदोद्विगुणस्ततः ॥ ३७ ॥ समुद्राद्द्विगुणःशाकःशाकाद्दुग्धाब्धिरुत्तमः ॥ द्विगुणःसंस्थितोयत्रशेषपर्यंकगोहरिः ॥ ३८ ॥ तस्माच्चपु ष्करद्वीपः स्वादूदस्तदनंतरम् ॥ एतेचद्विगुणाःसर्वेपरस्परमवस्थिताः ॥ ३९ ॥ चत्वारिंशदिमाःकोट्योलक्षाश्चनवतिःस्मृताः ॥ योजनानां राक्षसेंद्रपंचचातिसुविस्तृताः ॥ ४० ॥ जंबूद्वीपात्समारभ्ययावत्क्षीराब्धिरंततः ॥ कोटयश्चतस्रोलक्षाणांद्वौपंचाशच्चराक्षस ॥ ४१ ॥ पुष्करद्वीपमानोऽयंतावानंतेमहोदधिः ॥ लक्षमंडकटाहेनसमंतादभिपूरितम् ॥ ४२ ॥ एवंद्वीपास्त्विमेसप्तपृथग्धर्माःपृथक्क्रियाः ॥ गदि ष्यामस्तववयंशृणुष्वत्वंनिशाचर ॥ ४३ ॥ प्लक्षादिषुनरावीरयेवसंतिसनातनाः ॥ शाकांतेषुनतेष्वस्तियुगावस्थाकथंचन ॥ ४४ ॥

मोदंतेदेववत्तेषांधर्मोदिव्यउदाहृतः ॥ कल्पांतेप्रलयस्तेषां निगद्येतमहाभुज ॥ ४५ ॥ येजनाःपुष्करद्वीपेवसंतेरौद्रदर्शने ॥ पैशाचमाश्रि
ताधर्मंकर्मांतेतेविनाशिनः ॥ ४६ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ किमर्थंपुष्करद्वीपोभवद्भिःसमुदाहृतः ॥ दुर्दर्शः शौचरहितोघोरः कर्मार्थना
शकृत् ॥ ४७ ॥ ऋषयऊचुः ॥ तस्मिन्निशाचरद्वीपेनरकाःसंतिदारुणाः ॥ रौरवाद्यास्ततोरौद्रःपुष्करोघोरदर्शनः ॥ ४८ ॥ सुकेशिरु
वाच ॥ कियंत्येतानिरौद्राणिनरकाणितपोधनाः ॥ कियन्मात्राणिमार्गेणकाचतेषुस्वरूपता ॥ ४९ ॥ ऋषयऊचुः ॥ शृणुष्वराक्षसश्रेष्ठ
प्रमाणंलक्षणंतथा ॥ सर्वेषांरौरवादीनांसंख्यायात्वेकविंशतिः ॥ ५० ॥ द्वेसहस्रेयोजनानांज्वलितांगारविस्तृतः ॥ रौरवोनामनरकःप्रथमः
परिकीर्त्तितः ॥ ५१ ॥ तप्तंताम्रमयीभूमिरधस्ताद्वह्नितापिता ॥ द्वितीयोद्विगुणस्तस्मान्महारौरवउच्यते ॥ ५२ ॥ ततोपिविस्तृतश्चान्य
स्तामिस्रोनरकःस्मृतः ॥ अंधतामिस्रकोनामचतुर्थोद्विगुणःपरः ॥ ५३ ॥ ततस्तुकालसूत्रेतिपंचमःपरिगीयते ॥ अप्रतिष्ठंतथाषष्ठंघटी
यंत्रंचसप्तमम् ॥ ५४ ॥ असिपत्रवनंचान्यत्सहस्राणिद्विसप्ततिः ॥ योजनानांपरिख्यातमष्टमंनरकोत्तमम् ॥ ५५ ॥ नवमंतप्तकुंभंचदशमंकू
टशाल्मलिः ॥ करपत्रस्तथैवोक्तस्तथान्यःश्वानभोजनः ॥५६॥ संदंशोलोहपिंडश्चकरंभसिकतातथा ॥ घोराक्षारनदीचान्यातथाऽन्याकृमि
भोजना ॥ तथाष्टादशमीप्रोक्ताघोरावैतरणीनदी ॥ ५७ ॥ तथापरःशोणितपूयभोजनःक्षुराग्रधारोनिशितश्चचक्रकः ॥ संशोषणोनामतथा
पिचांतेप्रोक्तास्तवैतेनरकाःसुकेशिन् ॥ ५८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेपुष्करद्वीपवर्णनंनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ कर्म
णानरकानेतान्केनगच्छंतिवैकथम् ॥ एतद्वदतविप्रेंद्राःपरंकौतूहलंमम ॥ १ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कर्मणायेनयेनेहयांतिशालकटंकट ॥ स्वकर्म
फलभोगार्थंनरकान्मेशृणुष्वतान् ॥ २ ॥ देववेदद्विजातीनांयैर्निंदासततंकृता ॥ येपुराणेतिहासार्थान्नाभिनंदंतिपापिनः ॥३॥ गुरुनिंदाकरा

येचमखविघ्नकराश्चये ॥ दातुर्निवारकायेचतेषुतेनिपतंतिहि ॥ ४ ॥ सुहृद्दंपतिसोदर्यस्वामिभृत्यपितासुतैः ॥ याज्याध्यापकयोश्चैवकृतो भेदोधमैर्मिथः ॥ ५ ॥ कन्यामेकस्य दत्त्वाचददत्यन्यस्ययेऽधमाः ॥ करपत्रेणपाट्यंतेतेद्विधायमकिंकरैः ॥ ६ ॥ परोपतापजनकाश्चंदनो शीरहारिणः ॥ बालव्यजनहर्त्तारःकरंभसिकताश्रिताः ॥ ७ ॥ निमंत्रितोऽन्यतोभुंक्तेश्राद्धेदैवेथपैतृके ॥ सद्विधाकृष्यतेमर्त्त्यैस्तीक्ष्णतुंडैः खगोत्तमैः ॥ ८ ॥ मर्माणियस्तुसाधूनांतुदन्वाग्भिर्निकृंतति ॥ तस्योपरितुदंतस्तुतुंडैस्तिष्ठंतिपत्रिणः ॥ ९ ॥ यःकरोति चपैशुन्यंसाधू नामन्यथामतिः ॥ वज्रतुंडनिभाजिह्वामाकर्षंतेऽस्यवायसाः ॥ १० ॥ पितृमातृगुरूणांचयेऽवज्ञांचक्रुरुद्धताः ॥ मज्जंतिपूयविण्मूत्रेत्वप्र तिष्ठेह्यधोमुखाः ॥ ११ ॥ देवतातिथिभृत्येषुभूतेष्वभ्यागतेषुच ॥ अभुक्तवत्सुयेऽश्नंतिबालपित्रग्निमातृषु ॥ १२ ॥ दुष्टासृक्पूयनिर्यासंभुंज न्तेत्वधमाइमे ॥ सूचीमुखाश्चजायंतेक्षुधार्त्तागिरिविग्रहाः ॥ १३ ॥ एकपंक्त्युपविष्टानांविषमंभोजयंतिये ॥ विड्भोजनंराक्षसेंद्रनरकंतेव्रजं तिच ॥ १४ ॥ एकसार्थंप्रयाताश्चपश्यंतश्चार्थिनंनराः ॥ असंविभज्यभुंजंतितेयांतिश्लेष्मभोजनम् ॥ १५ ॥ गोब्राह्मणाग्नयःस्पृष्टायैरुच्छिष्टै श्चकामतः ॥ क्षिप्यंतेहिकरास्तेषांतप्तकुंभेसुदारुणे ॥ १६ ॥ सूर्येन्दुतारकादृष्टायैरुच्छिष्टैश्चकामतः ॥ तेषांनेत्रगतोवह्निर्धम्यतेयमकिंकरैः ॥ ॥ १७ ॥ मित्रजायाथजननीज्येष्ठोभ्रातापितास्वसा ॥ जामयोगुरवोवृद्धायैःसंस्पृष्टाःपदानृभिः ॥ १८ ॥ बद्धांघ्रयस्तेनिगडैर्लोहैर्वह्निप्रता पितैः ॥ क्षिप्यंतेरौरवेघोरेह्याजानुपरिदाहिनः ॥ १९ ॥ पायसंकृशरामांसंवृथाभुक्तानियैर्नरैः ॥ तेषामयोगुडास्तप्ताः क्षिप्यंतेवदनेऽद्भुताः ॥ ॥ २० ॥ गुरुदेवद्विजातीनांवेदानांचनराधमैः ॥ निंदानिशंश्रुतायैस्तुपापानामभिकुर्वताम् ॥ २१ ॥ तेषांलोहमयाःकीलावह्निवर्णाःपुनः पुनः ॥ श्रवणेषुनिखन्यंतेधर्मराजस्यकिंकरैः ॥ २२ ॥ प्रपादेवकुलारामविप्रवेश्मसभामठान् ॥ वापीकूपतडागांश्चभंक्त्वाविध्वंसयंतिये ॥

॥ २३ ॥ तेषांविलपतांचर्मदेहतःक्रियतेपृथक् ॥ कर्त्तरीभिःसुतीक्ष्णाभिःसुरौद्रैर्यमकिंकरैः॥२४॥ गोब्राह्मणार्कमग्निंचयेहिमेहंतिमानवाः॥
तेषांगुदेभ्यश्चांत्राणिविनिष्कृंतंतिवायसाः ॥२५ ॥ स्वपोषणपरोयस्तुपरित्यजतिमानवः ॥ पुत्रभृत्यकलत्रादिबन्धुवर्गमकिंचनम् ॥ दुर्भिक्षे
संभ्रमेचापिसश्वयोनौनिपात्यते ॥ २६ ॥ शरणागतंयेत्यजंतियेचबंधनपालकाः ॥ पतंतियंत्रपीठेतेताड्यमानास्तुकिंकरैः ॥ २७ ॥ क्लेशयं
तिहिविप्रादीन्याज्यकर्मसुपापिनः ॥ तेपेष्यंतेशिलायांवैशोष्यंतेपिचशोषकैः ॥ २८ ॥ न्यासापहारिणःपापावध्यंतेनिगडैरपि ॥ क्षुत्क्षामाः
शुष्कताल्वोष्ठाःपात्यंतेवृश्चिकाशने ॥ २९ ॥ पर्वमैथुनिनःपापाःपरदाररताश्चये ॥ तेवह्नितप्तांकूटाग्रामालिंगंतेचशाल्मलीम् ॥ ३० ॥
उपाध्यायमधःकृत्ययैरधीतंद्विजाधमैः ॥ तेषामध्यापकोयश्चसाशिलां शिरसावहेत् ॥ ३१ ॥ मूत्रश्लेष्मपुरीषाणियैरुत्सृष्टानिवारिणि ॥
तेपात्यंतेचविण्मूत्रेदुर्गंधेपूयपूरिते ॥ ३२ ॥ श्राद्धेतिथ्येयमन्योन्यंयैर्भुक्तंभुविमानवैः ॥ परस्परंभक्षयंतितेस्वमांसानिबालिशाः ॥ ३३॥ वेदं
वह्निगुरुत्यागीमातापित्रोस्तथैवच ॥ गिरिशृंगादधःपातंपात्यंतेयमकिंकरैः ॥ ३४ ॥ पुनर्भूपतयोयेचकन्याविध्वंसकाश्चये ॥ तद्गर्भस्रावकृ
द्यश्चकृमीन्भक्षेत्पिपीलिकाः ॥ ३५ ॥ चंडालादंत्यजाद्वापिप्रतिगृह्णातिदक्षिणाम् ॥ याजकोयजमानश्चसस्यादश्मनिकीटकः॥३६॥ पृष्ठ
मांसाशिनोमूढास्तथैवोत्कोपजीविनः ॥ क्षिप्यंतेवृकभक्षेतेनरकेरजनीचर ॥ ३७ ॥ स्वर्णस्तेयीचब्रह्मघ्नःसुरापोगुरुतल्पगः ॥ तथागोभूमि
हर्त्तारोगोस्त्रीबालहताश्चये ॥ ३८ ॥ एतेनराद्विजायेचगोषुविक्रयिणस्तथा ॥ सोमविक्रयिणोयेचवेदविक्रयिणस्तथा ॥ ३९ ॥ कूटसत्या
स्त्वशौचाश्चनित्यनैमित्तनाशकाः ॥ कूटसाक्षिप्रदायेचतेमहारौरवेस्थिताः ॥ ४० ॥ दशवर्षसहस्राणितावत्तामिस्रकेस्थिताः ॥ तावच्चैवा

---

१ आकारलोपआर्षः ।

धतामिस्त्रेअसिपत्रवनेततः ॥ ४१ ॥ तावच्चैवघटीयंत्रेतप्तकुंभेततः परम् ॥ प्रपातोहिभवेत्तेषांयैरिदंदुष्कृतंकृतम् ॥ ४२ ॥ येत्वेतेनरकारौद्रारौरवाद्यास्तवोदिताः ॥ तेसर्वेक्रमशःप्रोक्ताःकृतघ्नेलोकनिंदिते ॥४३॥ यथासुराणांप्रवरोजनार्दनोयथागिरीणामपिशैशिराद्रिः ॥ यथायुधानांप्रवरंसुदर्शनंयथाखगानांविनतातनूजः ॥ महोरगाणांप्रवरोप्यनंतोयथाचभूतेषुमहीप्रधाना ॥ ४४॥ नदीषुगंगाजलजेषुपद्मंसुरारिमुख्येषुहरांघ्रिभक्तः ॥ क्षेत्रेषुयद्वत्कुरुजांगलंवरंतीर्थेषुयद्वत्प्रवरंपृथूदकम् ॥ ४५ ॥ सरस्सुचैवोत्तरमानसंयथावनेषुपुण्येषुहिनंदनंयथा ॥ लोकेषुयद्वत्सदनंविरंचेःसत्यंयथाधर्मविधिक्रियासु ॥ ४६ ॥ यथाश्वमेधःप्रवरःक्रतूनांपुत्रोयथास्पर्शवतांवरिष्ठः ॥ तपोधनानामपिकुंभयोनिःश्रुतिर्वरायद्वदिहागमेषु॥४७॥मुख्यंपुराणेषुयथैवमात्स्यंस्वायंभुवोक्तिस्त्वपिसंहितासु ॥ मनुःस्मृतीनांप्रवरोयथैवतिथीषुदर्शोविबुधेषुवासवः॥ ॥ ४८ ॥ तेजस्विनांचप्रवरोर्कउक्तऋक्षेषुचंद्रोजलधिर्ह्रदेषु ॥ भवान्यथाराक्षससत्तमेषुपाशेषुनागस्तिमितेषुबंधः ॥ ४९ ॥ धान्येषुशालिर्द्विपदेषुविप्रश्चतुष्पदेगौश्चयथामृगेंद्रः ॥ पुष्पेषुजातीनगरेषुकांचीनारीषुरंभाश्रमिणांगृहस्थः ॥ ५० ॥ कुशस्थलीश्रेष्ठतमापुरेषुदेशेषुसर्वेषुचमध्यदेशः ॥ फलेषुचूतोमुकुलेष्वशोकः सर्वौषधीनांप्रवराचपथ्या ॥ ५१ ॥ मूलेषुकंदःप्रवरोयथोक्तोव्याधिष्वजीर्णंक्षणदाचरेंद्र ॥ श्वेतेषुदुग्धंप्रवरंयथैवकार्पासिकंप्रावरणेहियद्वत् ॥ ५२ ॥ कलासुमुख्यागणितज्ञताचविज्ञानमुख्यंतुयथेंद्रजालम् ॥ शाकेषुमुख्यात्वपिकाचमाचीरसेषुमुख्यंलवणंयथैव ॥५३॥ फलेषुतालोनलिनीषुपंपावनौकसेष्वेवचऋक्षराजः ॥ महीरुहेष्वेवयथावटश्चयथाहरोज्ञानवतांवरिष्ठः ॥ ५४ ॥ यथासतीनांहिमवत्सुता हियथार्जुनीनांकपिलावरिष्ठा ॥ यथावृषाणामपिनीलवर्णस्तथैवसर्वेष्वपिदुःसहेषु ॥ ५५ ॥ दुर्गेषुरौद्रेषुनिशाचरेशयथानदीवैतरणीप्रधाना ॥ पापीयसांयद्वदिहकृतघ्नःसर्वेषुपापेषुनिशाचरेंद्र ॥ ५६ ॥ ब्रह्मघ्नगोघ्नादिषुनिष्कृतिर्हिविद्येत

नैवास्यतुदुष्टचारिणः ॥ ननिष्कृतिश्चापिकृतघ्नवृत्तेःसुहृत्कृतंनाशयतोऽब्दकोटिभिः ॥५७ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेकर्मविपाकोनामद्वादशो
ऽध्यायः ॥ १२ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ भवद्भिरुदिताघोरापुष्करद्वीपसंस्थितिः ॥ जंबूद्वीपस्यसंस्थानंकथयंतुमहर्षयः ॥ १ ॥ ऋषयऊचुः ॥
जंबूद्वीपस्यसंस्थानंकथ्यमानंनिशामय ॥ नवभेदंसुविस्तीर्णंस्वर्गमोक्षफलप्रदम् ॥२॥ मध्येत्विलावृतोवर्षोभद्रास्यःपूर्वतोऽद्भुतः॥पूर्वदक्षिण
तोवर्षोहिरण्मान्राक्षसेश्वर ॥ ३ ॥ भारतोदक्षिणेप्रोक्तोहरिर्दक्षिणपश्चिमे ॥ पश्चिमेकेतुमालश्चचंपकःपश्चिमोत्तरे ॥ ४ ॥ उत्तरेणकुरोर्वर्षः
कल्पवृक्षसमावृतः ॥ पूर्वमुत्तरतोरम्योवर्षःकिंपुरुषःस्मृतः ॥ ५ ॥ पुण्या रम्यानवैवैतेवर्षाःसालकटंकट ॥ इलावृताद्याश्चैवाष्टौवर्षमुक्त्वैव
भारतम् ॥ ६ ॥ नतेष्वस्तियुगावस्थाजरामृत्युभयंनच ॥ तेषांस्वाभाविकीसिद्धिःसुखप्रायाह्ययत्नतः ॥७॥ विपर्ययोनतेष्वस्तिनोत्तमाध
ममध्यमाः ॥ यदेतद्भारतंवर्षंनवद्वीपं निशाचर ॥८॥ सागरांतरिताःसर्वेअगम्याश्चपरस्परम् ॥ इंद्रद्वीपःकशेरूणास्ताम्रपर्णोगभस्तिमान्॥
॥ ९ ॥ नागद्वीपःकटाहश्चसिंहलोवारुणस्तथा ॥ अयंतुनवमस्तेषांद्वीपःसागरसंवृतः ॥ १० ॥कुमाराख्यःपरिख्यातोद्वीपोयंदक्षिणोत्तरः॥
पूर्वेकिरातायस्यांतेपश्चिमेयवनाःस्मृताः ॥११॥ आन्ध्रादक्षिणतोवीरतुरुष्कास्त्वपिचोत्तरे ॥ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्रास्त्वंतरवासिनः॥
॥ १२ ॥ इज्यायुद्धवणिज्याद्यैःकर्मभिःकृतपावनाः ॥ तेषांसंव्यवहारश्चएभिःकर्मभिरिष्यते ॥ १३ ॥ स्वर्गापवर्गप्राप्तिश्चपुण्यंपापंतथै
वच ॥ महेंद्रोमलयःसह्यःशक्तिमानृक्षपर्वतः ॥ १४ ॥ विंध्यश्चपारियात्रश्चसप्तात्रकुलपर्वताः ॥ तथान्येशतसाहस्राभूधरामध्यवासिनः ॥
॥ १५ ॥ विस्तारोच्छ्रायिणोरम्या विपुलाःशुभसानवः ॥ कोलाहलश्चवैभ्राजोमंदरोदुर्द्धराचलः ॥ १६ ॥ वातधूमोवैद्युतश्चमैनाकः
सरसस्तथा ॥ तुंगप्रस्थोनागगिरिस्तथागोवर्द्धनाचलः ॥ १७ ॥ उज्जयंतःपुष्पगिरिरर्बुदोरैवतस्तथा ॥ ऋष्यमूकः सगोमंताश्चित्रकूटः

वा०पु०

॥२१॥

कृतस्मरः॥१८॥श्रीपर्वतःकोकणकःशतशोऽन्येपिपर्वताः ॥ तैर्विमिश्राजनपदाम्लेच्छाश्चार्याश्चभागशः ॥ १९ ॥ तैःपीयंतेसरिच्छ्रेष्ठाया
सम्यक्तानिशामय ॥ सरस्वतीपंचरूपाकालिंदीचहिरण्वती ॥ २० ॥ शतद्रुश्चंद्रिकानीलावितस्तेरावतीकुहूः ॥ मधुराहाररावीचउशी
राधातकीरसा ॥२१॥ गोमतीधूतपापाचबाहुदासाद्दृषद्वती॥ निःस्वरागंडकीचित्रा कौशिकीचवधूसरा ॥२२॥ सरयूश्चसलौहित्याहिमवत्पा
दनिःसृताः॥वेदस्मृतिर्वेदसिनीवृत्रघ्नीसिंधुरेवच॥२३॥पर्णासानंदिनीचैवपावनीचमहीतथा॥शराचर्मण्वतीलूपीविदिशावेणुमत्यपि ॥ २४ ॥
चित्राह्योघवतीरम्यापारियात्रोद्भवाःस्मृताः ॥ शोणोमहानदीचैवनर्मदासुरसाक्रिया ॥ २५ ॥ मंदाकिनीदशार्णाचचित्रकूटाहिदेविका ॥
चित्रोत्पलावेतमसाकरतोयापिशाचिका ॥ २६ ॥ तथान्यापिप्पलश्रेणीविपाशावञ्जुलावती ॥ सत्संतजाशुक्तिमतीचक्रिणी त्रिदिवावसुः
॥ २७ ॥ ऋक्षपादप्रसूताचतथान्यावल्गुवाहिनी ॥ शिवापयोष्णीनिर्विंध्यातापीसनिषधावती ॥ २८ ॥ वेणावैतरणीचैवसिनीबाहुःकुमु
द्वती ॥ तोयारेवामहागौरीदुर्गंधावाशिलातथा ॥ २९ ॥ विंध्यपादप्रसूताश्चनद्यःपुण्यजलाःशुभाः ॥ गोदावरीभीमरथीकृष्णावेण्यासरि
द्वती ॥ ३० ॥ विशमद्रीसुप्रयोगावाह्याकावेरिरेवच ॥ दुग्धोदानलिनीचैववारिसेनाकलस्वना ॥ ३१ ॥ एताश्चापिमहानद्यःसह्यपादवि
निर्गताः ॥ कृतमालाताम्रपर्णीवंजुलाचोत्पलावती ॥ ३२ ॥ शुनीचैवसुदामाचशक्तिमत्प्रभवास्त्विमाः ॥ सर्वाःपुण्याःसरस्वत्यःपापप्रश
मनास्तथा॥३३॥जगतोमातरःसर्वाःसर्वाःसागरयोषितः॥अन्याःसहस्रशश्चात्रक्षुद्रनद्योहिराक्षस॥३४॥ सदाकालवहाश्चान्याप्रावृट्कालवहा
स्तथा॥मध्यदेशोद्भवाएताःपिबंतिस्वेच्छयाशुभाः॥३५॥ यत्स्थाःकुशूद्राःकिलकुंडलाश्चपंचालकाश्चैवसहकौशिकैश्च॥ वृकाःशकावर्बरकौ
रवाश्चकलिंगवंगांगजनास्तथैते ॥ ३६ ॥ मर्मकामध्यदेशीयाआभीराःशाल्वधानकाः ॥ वाह्लीकावाटधानाश्चअभिराःकालतोयदाः ॥३७॥

अ०

१३

॥२१॥

अपरांतास्तथाशूद्राःपह्लवाश्चसखेटकाः ॥ गांधारायवनाश्चैवसिंधुसौवीरभद्रकाः ॥ ३८ ॥ शातद्रवाललित्थाश्चपारावतसमूषकाः ॥ माठ
रोदकधाराश्चकैकेयादंशनास्तथा ॥ ३९ ॥ क्षत्रियाःप्रतिवैश्याश्चतथाशूद्रकुलानिच ॥ कांबोजादरदाश्चैवबर्बराश्चांगलोकिकाः ॥
॥ ४० ॥ वेणाश्चैवतुषाराश्चबहुधाबाह्यतोदराः ॥ आत्रेयाःसभरद्वाजाःप्रस्थलाश्चदशेरकाः ॥ ४१ ॥ लंपकास्तावकारामाश्चूडिका
स्तंगणैःसह ॥ अलसाश्वालिभद्राश्चकिरातानांचजातयः ॥ ४२ ॥ तामसाःकर्ममार्गाश्चसुपार्श्वागणकास्तथा ॥ कुलूताःकुहिकाश्चूर्णास्तू
र्णपादाःसकुक्कुटाः ॥ ४३ ॥ मांडव्याःपाणवीयाश्चउत्तरापथवासिनः ॥ अंगावंगामद्गुरवाःस्वंतर्गिरिबहिर्गिराः ॥ ४४ ॥ तथाप्रवंगावांगेया
मांसादाबलदंतिकाः ॥ ब्रह्मोत्तराःप्राविजयाभार्गवांगेयमर्षकाः ॥ ४५ ॥ प्राग्ज्योतिषाःपृषध्राश्चविदेहास्ताम्रलिप्तकाः ॥ मालामगधमानं
दाःप्राच्याजनपदास्त्विमे ॥ ४६ ॥ पुंड्राश्चकेरलाश्चैवचौडाःकुल्याश्चराक्षस ॥ जातुकामूषिकादाश्चकुमारादामहाशकाः ॥ ४७ ॥ महा
राष्ट्रामाहिषिकाःकलिंगाश्चैवसर्वशः ॥ आभीराःसहवैसक्याआरण्याःशबराश्चये ॥ ४८॥ पुलिंदाविंध्यशैलेयावैदर्भादंडकैःसह ॥ पौरिकाः
सारिकाश्चैवअश्मकाभोगवर्द्धनाः॥४९॥ नैमिकाःकुंदलाआंध्राःउळिंदानलकारकाः॥ दाक्षिणात्याजनपदास्त्विमेशालकटंकट॥५०॥शूर्पा
रकावारिधानादुर्गाश्चालीकटैःसह॥पुलीयाश्चासिनीलाश्चतापसास्तामसास्तथा ॥५१॥कारस्करास्तुभमिनोनासिकांताःसुनर्मदाः॥ दारुक
च्छाःसुमाहेयाःसहसारस्वतैरपि ॥ ५२ ॥ वात्सीयाश्चसुराष्ट्राश्चआवंत्याश्चार्बुदैःसह ॥ इत्येतेपश्चिमामाशांस्थिताजानपदाजनाः ॥ ५३ ॥
कारूषाश्चैकलव्याश्चमेकलाश्चोत्कलैःसह॥उत्तमर्णादशार्णाश्चगोप्ताःकिकरवैःसह॥५४॥तोशलाःकोशलाश्चैवत्रैपुराःखेल्लिशास्तथा ॥तुरगा

१ उच्छिदा--उद्भिदा, इति पुस्तकान्तरपाठः ।

स्तुंबराश्चैववहेलानैषधैःसह ॥ ५५ ॥ अनूपास्तुंडिकेराश्चवीतिहोत्रास्त्ववंतयः ॥ सुकेशेविंध्यमूलस्थास्त्विमेजनपदाःस्मृताः ॥ ५६ ॥ अथान्देशान्प्रवक्ष्यामःपर्वताश्रयिणस्तुये ॥ निराहाराहंसमार्गाःकुपथास्तंगणाःखशाः ॥ ५७ ॥ कुथप्रावरणाश्चैवऊर्णाप्लुष्टाःसुहूहुकाः ॥ त्रिगर्त्तोश्चकिराताश्चतोमराः शशिखाद्रिकाः ॥ ५८ ॥ इमेतवोक्ताविषयाःसुविस्तराद्द्वीपेकुमारेरजनीचरेश ॥ एतेषुदेशेषुचदेशधर्मान्संकीर्त्यमानाञ्छृणुतत्त्वतोहि ॥ ५९ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभुवनकोशवर्णनेत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ अहिंसासत्यमस्तेयंदानंक्षांतिर्दमःशमः ॥ अकार्पण्यंचशौचंचतपश्चरजनीचर ॥ १ ॥ दशांगोराक्षसश्रेष्ठ धर्मोसौसार्ववर्णिकः ॥ ब्राह्मणस्यापिविहिताचातुराश्रम्यकल्पना ॥ २ ॥ सुकेशिरुवाच ॥ विप्राणांचातुराश्रम्यंविस्तरान्मेतपोधनाः ॥ आचक्षध्वंनमेतृप्तिःशृण्वतःप्रतिपद्यते ॥ ३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कृतोपनयनःसम्यग्ब्रह्मचारीगुरौवसेत् ॥ तत्रधर्मोस्ययस्तंत्वंकथ्यमानंनिशामय ॥ ४ ॥ स्वाध्यायोऽथाग्निशुश्रूषास्नानंभिक्षाटनंतथा ॥ गुरोर्निवेद्यतच्चाद्यमनुज्ञातेनसर्वथा ॥५॥ गुरोःकर्मणिसोद्योगःसम्यक्प्रीत्युपपादनम् ॥ तेनाहूतःपठेच्चैवतत्परोनान्यमानसः ॥ ६ ॥ एकंद्वौसकलान्वापिवेदान्प्राप्यगुरोर्मुखात् ॥ अनुज्ञातोवरंदत्त्वागुरवेदक्षिणांततः ॥ ७ ॥ गृहस्थाश्रमकामस्तुगार्हस्थ्याश्रममावसेत् ॥ वानप्रस्थाश्रमंवापिचतुर्थंस्वेच्छयात्मनः ॥ ८ ॥ तत्रैववागुरोर्गेहेद्विजोनिष्ठामवाप्नुयात् ॥ गुरोरभावेतत्पुत्रेतच्छिष्येतत्सुतांविना ॥ ९ ॥ शुश्रूषन्निरभीमानोब्रह्मचर्याश्रमंवसेत् ॥ एवंजयतिमृत्युंसद्विजःसालकटंकट ॥ १० ॥ उपावृत्तैस्तुतैस्तस्माद्गृहस्थाश्रमकाम्यया ॥ असमानार्षकुलजाकन्योद्वाह्यानिशाचर ॥ ११ ॥ स्वकर्मणाधनंलब्ध्वा पितृदेवाऽतिथीनपि ॥ सम्यक्संप्रीणयेद्वृत्त्यासदाचाररतोद्विजः ॥१२॥सुकेशिरुवाच ॥सदाचारेतिगदितंयुष्माभिर्ममसुव्रताः॥लक्षणंश्रोतुमिच्छामिकथयध्वंतदद्यमे ॥१३॥ ऋषय

ऊचुः॥सदाचारोनिगदितस्तवयोऽस्माभिरादरात्॥ लक्षणंतस्यवक्ष्यामस्तच्छृणुष्वनिशाचर॥१४॥गृहस्थेनसदाकार्यमाचारपरिपालनम् ॥ नह्याचारविहीनस्यभद्रमत्रपरत्रच॥१५॥यज्ञदानतपांसीहपुरुषस्यनभूतये ॥भवंतियःसमुल्लंघ्यसदाचारंप्रवर्त्तते ॥१६॥ दुराचारोहिपुरुषोनेहनामुत्रनंदते ॥ कार्योयत्नःसदाचारआचारोहंत्यलक्षणम् ॥१७॥ तस्यस्वरूपंवक्ष्यामःसदाचारस्यराक्षस ॥ शृणुष्वैकमनास्त्वंचयदिश्रेयोभिवांछसि ॥ १८ ॥ धर्मोस्यमूलंधनमस्यशाखाःपुष्पंचकामःफलमस्यमोक्षः ॥ असौसदाचारतरुः सुकेशिन्संसेवितोयेनसपुण्यभोक्ता ॥ ॥ १९ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेप्रथमंविबुध्येदनुस्मरेद्देववरान्महर्षीन् ॥ प्राभातिकंमंगलमेववाच्यंयदुक्तवान्देवपतिस्त्रिणेत्रः ॥ २० ॥ सुकेशिरुवाच ॥ किंतदुक्तंसुप्रभातंशंकरेणमहात्मना ॥ प्रभातेयत्पठन्मर्त्योमुच्यतेपापबंधनात् ॥ २१ ॥ ऋषयऊचुः ॥ श्रूयतांराक्षसश्रेष्ठसुप्रभातंहरोदितम् ॥ श्रुत्वास्मृत्वापठित्वाचसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २२ ॥ ब्रह्मामुरारिस्त्रिपुरांतकारीभानुःशशीभूमिसुतोबुधश्च ॥ गुरुश्चशुक्रःसहभानुजेनकुर्वंतुसर्वेममसुप्रभातम् ॥ २३ ॥ भृगुर्वसिष्ठःक्रतुरंगिराश्चमुनिःपुलस्त्यःपुलहःसगौतमः ॥ रैभ्योमरीचिश्च्यवनोरिभुश्चकुर्वंतुसर्वेममसुप्रभातम् ॥ २४ ॥ सनत्कुमारःसनकःसनंदनःसनातनोथासुरिपिंगलौच ॥ सप्तस्वराःसप्तरसातलाश्चकुर्वंतुसर्वेममसुप्रभातम् ॥ २५ ॥ पृथ्वीसगंधासरसास्तथापःसस्पर्शवायुर्ज्वलनःसुतेजाः ॥ नभःसशब्दंमहतासहैवयच्छंतुसर्वेममसुप्रभातम् ॥ २६ ॥ सप्तार्णवाःसप्तकुलाचलाश्चसप्तर्षयोद्वीपवराश्चसप्त ॥ भूरादयःसप्ततथैवलोकायच्छंतुसर्वेममसुप्रभातम् ॥ २७ ॥ इत्थंप्रभातेपरमंपवित्रंपठेत्स्मरेद्वाशृणुयाच्चभक्त्या ॥ दुःस्वप्ननाशोऽनघ सुप्रभातंभवेच्चसत्यंभगवत्प्रसादात् ॥२८॥ ततःसमुत्थायविचिंतयेतधर्मंतथार्थंचविहायशय्याम् ॥ उत्थायपश्चाद्धरिरित्युदीर्यगच्छेत्तदोत्सर्गविधिंहिकर्त्तुम्॥२९॥नदेवगोब्राह्मणवह्निमार्गेनराजमार्गेनचतुष्पथेच॥ कुर्यादथोत्सर्गमपीहगोष्ठेपूर्वापरांनैवस

माश्रितोगमम्॥३०॥ततस्तुशौचार्थमुपाहरेन्मृदंगुदेत्रयंपाणितलेदशैव॥तथोभयोःसप्ततथैवपादयोर्लिंगेतथैकांमृदमाहरेत॥३१॥नांतर्जलाद्राक्षसमूषकस्यबिलाच्चशौचाचरणागतान्यैः॥वाल्मीकमृच्चैवहिशुद्धयेसदाग्राह्यासदाचारविदानरेण ॥३२॥ उदङ्मुखःप्राग्वदनोपिविद्वान्प्रक्षाल्यपादौभुविसंनिविष्टः ॥ समाचमेदद्भिरफेनिलाभिर्मुखंत्रिरादौपरिमृज्यचद्भिः ॥ ३३ ॥ ततःस्पृशेत्खानिशिरःकरेणसंध्यामुपासीतततःक्रमेण ॥ केशांश्चसंशोध्यचदंतधावनंकृत्वातथादर्पणदर्शनंच ॥ ३४ ॥ कृत्वाशिरःस्नानमथांगिकंवासंपूज्यतोयेनपितॄन्सदेवान् ॥ होमंचकृत्वालभनंशुभानांकृत्वाबहिर्निर्गमनंप्रशस्तम् ॥ ३५ ॥ दूर्वांदधिंसर्पिरथोदकुंभंधेनुंसवत्सांवृषभंसुवर्णम् ॥ मृद्गोमयंस्वस्तिकमक्षतनिलाजामधुब्राह्मणकन्यकाश्च ॥ ३६॥ श्वेतानिपुष्पाणिचशोभनानिहुताशनंचंदनमर्कबिंबम् ॥ अश्वत्थवृक्षंचसमालभेतततस्तुकार्योनिजजातिधर्मः ॥ ३७ ॥ देशानुशिष्टंकुलधर्ममग्र्यंस्वगोत्रधर्मंनहिसंत्यजेत ॥ तेनार्थसिद्धिंसमुपाचरेतनासत्प्रलापंनचसत्यहीनम् ॥ ३८॥ ननिष्ठुरंनागमशास्त्रहीनंवाक्यंवदेत्साधुजनेनयेन ॥ निन्द्योभवेन्नैवचधर्मभेदीसंगंनचासत्सुनरेषुकुर्यात् ॥ ३९ ॥ संध्यासुवर्ज्यंसुरतंदिवाचसर्वासुयोनीषुपराबलासु ॥ सर्वान्ययोनिष्वपराबलासुरजस्वलास्वेवजलेषुवीर ॥ ४० ॥ वृथाटनंवृथादानंवृथाचपशुमारणम् ॥ नकर्त्तव्यंगृहस्थेनवृथादारपरिग्रहः ॥ ४१ ॥ वृथाटनान्नित्यहानिर्वृथादानाद्धनक्षयः ॥ वृथापशुघ्नःप्राप्नोतिपातकंनरकार्थिंयत् ॥ ४२ ॥ संतत्याहानिरश्लाघ्यावर्णसंकरतोभयम् ॥ भेतव्यंचभवेल्लोकेवृथादारपरिग्रहात् ॥ ४३ ॥ परस्वेपरदारेषुनकार्याबुद्धिरुत्तमैः ॥ परस्वंनरकायैवपरदाराश्चमृत्यवे ॥ ४४॥ नेक्षेत्परस्त्रियंनग्नांनसंभाषेततस्करान् ॥ उदक्यादर्शनंस्पर्शंसंभाषांचविवर्जयेत् ॥ ४५ ॥ नैकासनेतथास्थेयंसोदर्यापरजायया ॥ तथासापत्नमातुश्चतथास्वदुहितृष्वपि ॥ ४६ ॥ नचस्नायीतवैनग्नोनशयीतकदाचन ॥ दिग्वाससोऽपिनतथापरिभ्रमण

मिष्यते ॥ ४७ ॥ भिन्नांश्चशय्यासनभाजनादीञ्छुद्धचैरतःसंपरिवर्जयेत्तान् ॥ नंदासुनाभ्यंगमुपाचरेतक्षौरंचरिक्तासुजयासुमांसम् ॥४८॥
पूर्णासुयोषित्परिवर्जनीयाभद्रासुसर्वाणिसमाचरेच्च ॥ नाभ्यंगमर्केनचभूमिपुत्रेक्षौरंचशुक्रेरविजेचमांसम् ॥४९॥ बुधेषुयोषिन्नसमाचरेतशेषेषुस
र्वाणिसदैवकुर्यात् ॥ चित्रासुहस्तेश्रवणेनतैलंक्षौरंविशाखास्वभिजित्सुवर्ज्यम् ॥५०॥ मूलेमृगेभाद्रपदासुमांसंयोषिन्मघाकृत्तिकभोत्तरासु ॥
सदैववर्ज्यंशयनेउदक्छिरस्तथाप्रतीच्यांरजनीचरेश ॥ ५१ ॥ भुंजीतनैवेहचदक्षिणामुखोनचप्रतीचीमभिभोजनीयम् ॥ देवालयंचैत्यतरुं
चतुष्पथंविद्याधिकंचापिगुरुंप्रदक्षिणम् ॥५२॥ माल्यान्नपानंवसनानियत्नतोधृतानिचान्यैर्नहिधारयेद्बुधः ॥ स्नायाच्छिरःस्नानतयाचनित्यं
निष्कारणंनैवमहानिशासु ॥ ५३ ॥ ग्रहोपरागेस्वजनापघातेमुक्त्वाचजन्मर्क्षगतेशशांके ॥ नाभ्यंगितंकायमुपस्पृशेच्चस्नातोनकेशान्वि
धुनीतचापि ॥५४॥ गात्राणिनैवांबरपाणिनाचस्नातोविमृज्याद्रजनीचरेश ॥वसेत्सुदेशेषुसुराजकेषुसुसंहितेष्वेवजनेषुनित्यम् ॥५५ ॥ अक्रोध
नान्यायपराविमत्सराःकृषीवलाह्योषधिजातयश्च ॥ स्वापस्तुवैद्योधनिकश्चयत्रसच्छ्रोत्रियस्तत्रवसेतनित्यम् ॥ ५६ ॥ नतेषुदेशेषुवसे
त्तबुद्धिमान्सदानृपोदंडरुचिस्त्वशक्तः ॥ जनोपिनित्योत्सवबद्धवैरःसदाजिगीषुश्चनिशाचरेंद्र ॥५७॥ यच्चवर्ज्यंमहाबाहोसदाधर्मस्थितैर्नरैः ॥
यद्भोज्यंचसमुद्दिष्टंकथयिष्यामहेवयम् ॥५८॥ भोज्यमन्नंपर्युषितंस्नेहाक्तंचिरसंभृतम् ॥ अस्नेहाव्रीहयःश्लक्ष्णाविकाराः पयसस्तथा ॥५९॥
शशकःशल्यकोगोधासमेधामत्स्यकच्छपौ॥तद्वद्विदलकादीनिभोज्यानिमनुरब्रवीत्॥६०॥मणिवस्त्रप्रवालानांतद्वन्मुक्ताफलस्यच ॥शैलदा
रुमयानाञ्चतृणमूलौषधान्यपि ॥ ६१ ॥ शूर्पधान्यतृणानांचसंहतानांचवाससाम् ॥ वल्कलानामशेषाणामंबुनाशुद्धिरिष्यते ॥६२॥ सस्ने
हानामथोष्णेनतिलकल्केनचाविकम् ॥ कार्पासिकानांवस्त्राणांशुद्धिःस्याद्भस्मनांबुना ॥ ६३ ॥ नागदंतास्थिशृंगाणांतत्क्षणाच्छुद्धिरि

ष्यते ॥ पुनःपाकेनभांडानांमृन्मयानांचमेध्यता ॥ ६४ ॥ शुचिभैक्षंकारुहस्तःपण्ययोषिन्मुखंतथा ॥ रथ्यागतमविज्ञातंदासवर्गेणयत्कृ
तम् ॥ ६५ ॥ वाक्यपूतंचिरानीतमनेकांतरितंलघु ॥ चेष्टितंबालवृद्धानांबालस्यतुमुखंशुचि ॥ ६६ ॥ कर्मांताङ्गारशालास्तुस्तनंधयसुताः
स्त्रियः ॥ वाग्विप्रुषोद्विजेंद्राणांसंतप्ताश्चांबुबिंदवः ॥ ६७ ॥ भूमिर्विशुद्ध्यतेखातदाहमार्जनगोक्रमैः ॥ लेपादुल्लेखनात्सेकाद्वेश्मसंमार्जना
र्चनात् ॥ ६८ ॥ केशकीटावपन्नेऽन्नेगोघ्रातेमक्षिकान्विते ॥ मृदंबुभस्मक्षाराणिप्रक्षेप्तव्यानिशुद्धये ॥ ६९ ॥ औदुंबराणांचाम्लेनक्षारेणत्रपु
सीसयोः ॥ भस्माद्भिश्चैवकांस्यानांशुद्धिःप्लावोद्रवस्यच ॥ ७० ॥ अमेध्याक्तस्यमृत्तोयैर्गंधापहरणेनच ॥ अन्येषामपितद्द्रव्यैः शुद्धिर्गंधा
पहारतः ॥ ७१ ॥ मातुःप्रस्रवणेवत्सःशकुनिःफलपातने ॥ गर्दभोभारवाहित्वेश्वामृगग्रहणेशुचिः ॥ ७२ ॥ रथ्याकर्दमतोयानिगावः
पथितृणानिच ॥ मारुतेनैवशुद्ध्यंतिपक्वेष्टकचितानिच ॥ ७३ ॥ पक्वंद्रोणाधिकश्चान्नममेध्याभिप्लुतंभवेत् ॥ अग्रमुद्धृत्यसंत्याज्यंशेषस्य
प्रोक्षणंस्मृतम् ॥ ७४ ॥ उपवासस्त्रिरात्रंवादूषितान्नस्यभोजने ॥ अज्ञातेज्ञातपूर्वेवानैवशुद्धिर्विधीयते ॥ ७५ ॥ उदक्यास्नातनग्नांश्चसूति
कांत्यावसायिनः ॥ स्पृष्ट्वास्नायीतशौचार्थंतथैवमृतहारिणः ॥ ७६ ॥ सस्नेहमस्थिसंस्पृश्यसवासाजलमाविशेत् ॥ आचम्यैवतुनिःस्नेहं
गामालभ्यार्कमीक्ष्यच ॥ ७७ ॥ नलंघयेन्नरंनासृक्शरीरोद्वर्तनानिच ॥ गृहादुच्छिष्टविण्मूत्रपादांभांसिक्षिपेद्बहिः ॥ ७८ ॥ पंचपिंडाननु
द्धृत्यनस्नायात्परवारिणि ॥ स्नायीतदेवखातेषुसरःसुचसरित्सुच ॥ ७९ ॥ नोद्यानादौविकालेषुप्राज्ञस्तिष्ठेत्कदाचन ॥ नालपेज्जनविद्वि
ष्टंवीरहीनांतथास्त्रियम् ॥८०॥ देवतापितृसच्छास्त्रयज्ञसत्रादिनिंदकैः॥कृत्वातुस्पर्शमालापंशुद्ध्यतेर्कविलोकनात् ॥८१॥ अभोज्याःसूति
काःषंडोमार्जाराखूचकुक्कुटाः ॥ पतितापविद्धनग्नाश्चचंडालाद्याधमाश्चये॥८२॥सुकेशिरुवाच ॥ भवद्भिःकीर्त्तिताभोज्यायएतेसूतिकादयः॥

अमीषांश्रोतुमिच्छामितत्त्वतोलक्षणानिहि ॥ ८३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ ब्राह्मणीब्राह्मणश्चैवयावच्छेषत्वमागतौ ॥ तावुभौसूतिकेत्युक्तौतयोर न्नंविगर्हितम् ॥ ८४ ॥ नजुहोत्युचितेकालेनस्नातिनददातिच ॥ पितृदेवार्चनाद्धीनःसषंडःपरिगीयते ॥ ८५ ॥ दंभार्थंजपतेयश्चतप्यतेपठते तथा ॥ नपरत्रार्थमुद्युक्तोमार्जारःपरिकीर्तितः ॥ ८६ ॥ विभवेसतिनैवात्तिनददातिजुहोतिन ॥ तमाहुराखुंतस्यान्नंभुक्त्वाकृच्छ्रेणशुध्यति ॥ ८७ ॥ सभागतानांयःसभ्यःपक्षपातंसमाश्रयेत् ॥ तमाहुःकुक्कुटंदेवास्तस्याप्यन्नंविगर्हितम् ॥ ८८ ॥ स्वधर्मंयः समुत्सृज्यप रधर्मंसमाचरेत् ॥ अनापदिसविद्वद्भिःपतितःपरिकीर्त्यते ॥ ८९ ॥ देवत्यागीपितृत्यागीगुरुवद्धुग्रकस्तथा[1] ॥ गोब्राह्मणस्त्रीवधकृद पविद्धःप्रकीर्त्यते ॥ ९० ॥ येषांकुलेनवेदोस्तिनशास्त्रंनैवचव्रतम् ॥ तेनग्नाःकीर्तिताःसद्भिस्तेषामन्नंविगर्हितम् ॥९१॥ आशातानामदा ताचदातुश्चप्रतिषेधकः ॥ शरणागतंयस्त्यजतिसचंडालोऽधमोजनः ॥ ९२ ॥ योबांधवैःपरित्यक्तःसाधुभिर्ब्राह्मणैरपि ॥ कुण्डाशीयश्चत स्यान्नंभुक्त्वाचान्द्रायणंचरेत् ॥ ९३ ॥ योनित्यकर्मणोहानिंकुर्यान्नैमित्तिकस्यच ॥ भुक्त्वान्नंतस्यशुध्येतत्रिरात्रोपोषितोनरः ॥ ९४ ॥ नित्यस्यकर्मणोहानिःकेवलंमृतजन्मसु ॥ नतुनैमित्तिकोच्छेदःकर्त्तव्योहिकथंचन ॥ ९५ ॥ जातेपुत्रेपितुःस्नानंसचैलंतुविधीयते ॥ मृतेचसर्ववंधूनामित्याहभगवान्भृगुः ॥ ९६ ॥ प्रेतायसलिलंदेयंवहिर्दग्ध्वातुगोत्रजैः ॥ प्रथमेह्निचतुर्थेवासप्तमेवास्थिसंचयम् ॥ ९७ ॥ऊर्द्ध्वं संचयनात्तेषामंगस्पर्शोविधीयते ॥ सोदकैस्तुक्रियाकार्याअशुद्धैस्तुसपिंडकैः ॥ ९८ ॥ विषोद्बंधनशस्त्रांबुवह्निपातमृतेषुच ॥ बालेप्रव्रा जिसंन्यासेदेशांतरमृतेतथा ॥ ९९ ॥ सद्यःशौचंभवेद्वीरतच्चाप्युक्तंचतुर्विधम् ॥ गर्भस्रावेतदेवोक्तंपूर्वकाले न वै चरेत् ॥ १०० ॥ ब्राह्मणाना

[1] गुरुत्यागी तथैवचेतिवहुत्रपाठः

महोरात्रंक्षत्रियाणांदिनत्रयम् ॥ षड्रात्रंचैववैश्यानांशूद्राणांद्वादशाह्निकम् ॥१॥ दशद्वादशमासार्द्धमाससंख्यैर्दिनैर्गतैः ॥स्वाःस्वाःकालेक्रि
याःकुर्युःसर्वेवर्णायथाक्रमम् ॥ २ ॥ प्रेतमुद्दिश्यकर्त्तव्यमेकोद्दिष्टंविधानतः ॥ सपिंडीकरणंकार्यंप्रेतआवत्सरान्नरैः ॥ ३ ॥ ततःपितृत्वमा
पन्नेदर्शपूर्णादिभिर्दिनैः ॥ प्रीणनंतस्यकर्त्तव्यंयथाश्रुतिनिदर्शनात् ॥ ४ ॥ पितुरर्थंसमुद्दिश्यभूमिदानादिकंस्वयम् ॥ कुर्याद्येनास्यसुप्रीताः
पितरोयांतिराक्षस ॥ ५ ॥ यद्यदिष्टतमंकिंचिद्यच्चास्यदयितंगृहे ॥ तत्तद्गुणवतेदेयंतदेवाक्षयमिच्छता ॥ ६ ॥ अध्येतव्यास्त्रयोनित्यंवेदाश्च
विदुषासदा ॥ धर्मतोधनमाहार्यंयष्टव्यंचापिशक्तितः ॥ ७ ॥ यच्चापिकुर्वतोनात्माजुगुप्सामेतिराक्षस ॥ तत्कर्त्तव्यमशंकेनयन्नगोप्यंमहा
जने ॥ ८ ॥ एवमाचरतोलोकेपुरुषस्यगृहेसतः ॥ धर्मार्थकामसंप्राप्तिःपरत्रेहचशोभना ॥ ९ ॥ एषतूद्देशतःप्रोक्तोगृहस्थाश्रमउत्तमः ॥
वानप्रस्थाश्रमंधर्मंप्रवक्ष्यामोऽवधार्यताम् ॥ ११० ॥ अपत्यसंततिंदृष्ट्वाप्राज्ञोदेहस्यचानतिम् ॥ वानप्रस्थाश्रमंगच्छेदात्मनःशुद्धिकार
णम् ॥ ११ ॥ तत्रारण्योपभोगैश्चतपोभिश्चात्मदर्शनम् ॥ भूमौशय्याब्रह्मचर्यंपितृदेवातिथिक्रियाः ॥ १२ ॥ होमस्त्रिषवणस्नानंजटावल्क
लधारणम् ॥ वन्यस्नेहनिषेवित्वंवानप्रस्थविधिस्त्वयम् ॥ १३ ॥ सर्वसंगपरित्यागोब्रह्मचर्यममानिता ॥ जितेंद्रियत्वमावासेनैकस्मिन्वसते
चिरम् ॥ १४ ॥ अनारंभस्तथाहारोभिक्षान्नंनातिकोपिता ॥ आत्मज्ञानाववोधेच्छातथाचात्माववोधनम् ॥ १५ ॥ चतुर्थेचाश्रमेधर्मास्ते
स्माभिःपरिकीर्तिताः ॥ वर्णधर्मास्तथाचान्यान्निशामयनिशाचर ॥ १६ ॥ गार्हस्थ्यंब्रह्मचर्यंचवानप्रस्थंत्रयोश्रमाः ॥ क्षत्रियस्यापिगदितो
यआचारोद्विजस्यहि ॥१७॥ वैखानसत्वंगार्हस्थ्यमाश्रमद्वितयंविशः॥ गार्हस्थमाश्रमंत्वेकंशूद्रस्यक्षणदाचर ॥१८॥ स्वान्स्वान्वर्णाश्रमप्रो

१ आकारस्यह्रस्व आर्षः।

त्कान्स्वधर्मान्निवहापयेत् ॥ स्वधर्म्मक्षपणादन्यविधानाद्योद्विजस्त्रयीम् ॥ संतापयतितस्यासौपरिकुप्यतिभास्करः ॥ १९ ॥ कुपितःकुलना
शायदेहरोगविवृद्धये ॥ भानुर्वैयततेतस्यनरस्यक्षणदाचर ॥ १२० ॥ तस्मात्स्वधर्मनहिसंत्यजेच्चनहापयेच्चापिहिचात्मवंशम् ॥ यःसंत्य
जेच्चापिनिजंहिधर्मंतस्मैप्रकुप्येतादिवाकरस्तु ॥ २१ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ इत्येवमुक्तोसुनिनासुकेशीप्रणम्यतान्ब्रह्मनिधीन्महर्षीन् ॥ जगा
मचोत्पत्यपुरंस्वकीयंमुहुर्मुहुर्धर्ममवेक्षमाणः ॥ १२२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसुकेश्यनुशासनंनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥१४॥ ॥ पुलस्त्य
उवाच ॥ ततःसुकेशीदेवर्षेगत्वापुरमनुत्तमम् ॥ समाहूयाब्रवीत्सर्वान्राक्षसान्धार्मिकंवचः ॥ १ ॥ अहिंसासत्यमस्तेयंशौचमिंद्रियसंयमः ॥
दानंदयाचक्षांतिश्चब्रह्मचर्यममानिता ॥ २ ॥ शुभासत्याचमधुरावाङ्नित्यंसत्क्रियारतिः ॥ सदाचारनिषेवित्वंपरलोकप्रदायकाः ॥ ३ ॥
इत्यूचुर्मुनयोमह्यंधर्ममाद्यंपुरातनम् ॥ सोऽहमाज्ञापयेसर्वान्क्रियतामविकल्पतः ॥ ४ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ ततःसुकेशिवचनात्स
र्वएवनिशाचराः ॥ त्रयोदशांशतोधर्मंचक्रुर्मुदितमानसाः ॥ ५ ॥ ततःप्रवृद्धिंसुतरामगच्छंस्तेनिशाचराः ॥ पुत्रपौत्रार्थसंयुक्ताःसदाचारस
मन्विताः ॥ ६ ॥ ततस्तुतेजसातेषांराक्षसानांमहात्मनाम् ॥ गंतुंनाशक्नुवन्सूर्योनक्षत्राणिनचंद्रमाः ॥ ७ ॥ ततस्त्रिभुवनेब्रह्मन्निशाचरपु
रंविभो ॥ दिवासूर्यस्यसदृशंक्षणदायांचचंद्रवत् ॥ ८ ॥ नज्ञायतेगतिर्व्योम्निभास्करस्यततोंबरे ॥ शशांकमिवतेजस्त्वादमन्यंतपुरो
त्तमम् ॥ ९ ॥ स्वंविकासंविमुंचंतिनिशामितिव्यचिंतयन् ॥ कमलाकरेचकमलामित्रमित्यभिगम्यहि ॥ रात्रौविकसिताब्रह्मन्विभूतिंदातु
मीप्सिताम् ॥ १० ॥ कौशिकारात्रिसमयंबुद्ध्वानिरगमन्किल ॥ तान्वायसास्तदाज्ञात्वादिवानिघ्नंतिकौशिकान् ॥११॥ स्नातकास्त्वापगा
स्वेवस्नानजप्यपरायणाः ॥ आकंठमग्नास्तिष्ठंतिरात्रिंज्ञात्वाऽथवासरम् ॥ १२ ॥ नव्ययुज्यंतचक्राह्वास्तदावैपुरदर्शने ॥ मन्यमानास्तुदि

वसमिदमुचैर्ब्रुवंतिच ॥ १३ ॥ नूनंकांताविहीनेनकेनचिच्चक्रपत्रिणा ॥ उत्सृष्टंजीवितंशून्येफूत्कृत्यसरितस्तटे ॥ १४ ॥ ततोनुकृपयाविष्टो
विवस्वांस्तीव्ररश्मिभिः ॥ संतापयज्जगत्सर्वनास्तमेतिकथंचन ॥ १५ ॥ अन्येवदंतिचक्राह्वानूनंकश्चिन्मृतोऽभवत् ॥ तत्कांतयातपस्तप्तं
भर्तृशोकार्त्तयाततः ॥ १६ ॥ आराधितस्तुभगवांस्तपसावैदिवाकरः ॥ तेनासौशशिनंजित्वानास्तमेतिरविर्ध्रुवम् ॥ १७ ॥ यज्वानोहोम
शालासुसहर्त्विग्भिरथाध्वरे ॥ प्रावर्त्तयंतकर्माणिरात्रावपिमहामुने ॥ १८ ॥ महाभागवताःपूजांविष्णोःकुर्वंतिभक्तितः ॥ रवौशशिनिचैवा
न्येब्रह्मणोन्येहरस्यच ॥ १९ ॥ कामिनश्चाप्यमन्यंतसाधुचंद्रमसाकृतम् ॥ यदियंरजनीरम्याकृतासततकौमुदी ॥ २० ॥ अन्येऽब्रुवँल्लोक
गुरुरस्माभिश्चक्रभृद्दृशी ॥ निर्व्याजेनमहागंधैरर्चितःकुसुमैःशुभैः ॥ २१ ॥ सहलक्ष्म्यामहायोगीनभस्यादिचतुर्ष्वपि ॥ अशून्यशयनाना
मद्वितीयासर्वकामदा ॥ २२ ॥ तेनासौभगवान्प्रीतः प्रादाच्छयनमुत्तमम् ॥ अशून्यंचमहाभोगैरनस्तमितशेखरम् ॥ २३ ॥ अन्येऽब्रुवन्ध्रुवं
देव्यारोहिण्याशशिनःक्षयम् ॥ दृष्ट्वातप्तंतपोघोरंरुद्राराधनकाम्यया ॥ २४ ॥ पुण्यायामक्षयाष्टम्यांवेदोक्तविधिनास्वयम् ॥ तुष्टेनशंभुना
दत्तोवरश्चास्मैयदृच्छया ॥ २५ ॥ अन्येऽब्रुवंश्चंद्रमसाध्रुवमाराधितोहरिः ॥ व्रतेनेहत्वखंडेनतेनाखंडःशशीदिवि ॥ २६ ॥ अन्येऽब्रुवञ्छ
शांकेनध्रुवरक्षाकृतात्मनः ॥ पदद्वयंसमभ्यर्च्यविष्णोरमिततेजसः ॥ २७ ॥ तेनासौदीप्तिमांश्चंद्रःपरिभूयदिवाकरम् ॥ अस्माकमानंदकरो
दिवातपतिसूर्यवत् ॥ २८ ॥ लक्ष्यतेकारणैरम्यैर्बहुभिःसत्यमेवहि ॥ शशांकनिर्जितःसूर्योनविभातियथापुरा ॥ २९ ॥ यथापद्माकराःश्च
क्ष्णारणद्भृंगगणाकुलाः ॥ विकचाःप्रतिभासंतेजातः सूर्योदयोध्रुवम् ॥ ३० ॥ यथाचान्येविभाव्यंतेविकचाः कुमुदाकराः ॥ अतोविज्ञायते
चंद्रउदितश्चप्रतापवान् ॥ ३१ ॥ एवंसंभाषतांतत्रसूर्योवाक्यानिनारद ॥ अमन्यतकिमेतद्धिलोकोवक्तिशुभाशुभम् ॥ ३२ ॥ एवंसंचिन्त्यभ

गवान्दध्यौध्यानंदिवाकरः ॥ आसमंताज्जगद्ग्रस्तंत्रैलोक्यंरंजनीचरैः ॥ ३३ ॥ ततस्तुभगवाञ्ज्ञात्वातेजसोऽप्यसहिष्णुताम् ॥ निशाचरस्य वृद्धिंतामचिंतयतयोगवित् ॥ ३४ ॥ ततोज्ञात्वाचतान्सर्वान्सदाचाररताञ्छुचीन्‌।देवब्राह्मणपूजासुसंसक्तान्धर्मसंयुतान् ॥ ३५ ॥ ततस्तु रक्षःक्षयकृत्तिमिरद्विपकेसरी ॥ महांशुनखरःसूर्यस्तद्विघातमचिंतयत् ॥ ३६ ॥ ज्ञातवांश्चततश्छिद्रंराक्षसानांदिवस्पतिः ॥ स्वधर्मविच्युति र्नामसर्वधर्मविघातकृत् ॥ ३७ ॥ ततःक्रोधाभिभूतेनभानुनारिपुभेदिना ॥ तद्वीतंराक्षसपुरंतन्नष्टंचयथेच्छया ॥ ३८ ॥ सभानुनातदादृष्टः क्रोधाध्मातेनचक्षुषा ॥ निपपातांबराद्भ्रष्टःक्षीणपुण्यइवग्रहः ॥ ३९ ॥ एवमेतत्समालोक्यपुरंशालकटंकटः ॥ नमोहरायशर्वायइदमुच्चैरु दीरयत्॥४०॥तदाक्रंदितमाकर्ण्यचारणागगनेचराः॥हाहेतिचुक्रुशुःसर्वेहरभक्तःपतत्यसौ ॥४१॥ तच्चारणवचःशर्वःश्रुतवान्सर्वगोव्ययः ॥ श्रुत्वासंचितयामासकेनासौपात्यतेभुवि॥४२॥ज्ञातवान्देवपतिनासहस्रकिरणेनतत्॥पातितंराक्षसपुरंततःक्रुद्धस्त्रिलोचनः॥४३॥ क्रुद्धस्तुभ गवाञ्छंभुर्भानुमंतमपश्यत॥दृष्टमात्रस्त्रिणेत्रेणनिपपातततोंबरात्॥४४॥गगनात्सपरिभ्रष्टःपथिवायुनिषेविते॥यदृच्छयानिपतितोयंत्रमुक्तो यथोपलः ॥ ४५ ॥ ततोवायुपथान्मुक्तःकिंशुकोज्ज्वलविग्रहः ॥ निपपातांतरिक्षात्सवृतःकिन्नरचारणैः ॥४६॥ अंशुभिर्वेष्टितोभानुःप्रविभा त्यंबरात्पतन्॥अर्द्धपक्वंयथातालात्फलंकपिभिरावृतम्॥४७॥निपतस्वहरिक्षेत्रेयदिश्रेयोभिवांछसि ॥ ततोऽब्रवीत्पतन्नेवविवस्वांस्तांस्तपो धनान् ॥ ४८ ॥ किंतत्क्षेत्रंहरेःपुण्यंवदध्वंशीघ्रमेवमे ॥ तमूचुर्मुनयःसूर्यंशृणुक्षेत्रंमहाफलम् ॥ ४९ ॥ सांप्रतंवासुदेवस्यभावितंशंकरस्यच योगशायिनमारभ्ययावत्केशवदर्शनम् ॥ एतत्क्षेत्रंहरेःपुण्यंनाम्नावाराणसीपुरी ॥ ५० ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्भानुर्भवनेत्राभितापितः ॥ वर णायास्तथैवास्यास्त्वंतरेनिपपातह ॥ ५१ ॥ भानौ ततःप्रदह्यतिनिमज्यास्यांलुलद्रविः ॥ वरणायांसमभ्येत्यनिमज्जतियथेच्छया॥५२॥

भूयोसीवरणांभूयोभूयोपिवरणामसीम् ॥ लुलंस्त्रिणेत्रवन्ह्यार्त्तोभ्रमतेऽलातचक्रवत् ॥ ५३ ॥ एतस्मिन्नंतरेब्रह्मन्नृषयोयक्षराक्षसाः ॥ नागावि
द्याधराश्चापिपक्षिणोऽप्सरसस्तथा ॥ ५४ ॥ यावंतोभास्कररथेभूतप्रेतादयः स्थिताः ॥ तावंतोब्रह्मसदनंगतावेदयितुंमुने ॥ ५५ ॥ ततो
ब्रह्मासुरपतिःसुरैःसार्द्धंसमभ्ययात् ॥ रम्यंमहेश्वरावासंमंदरंरविकारणात् ॥ ५६ ॥ गत्वादृष्ट्वाचदेवेशंशंकरंशूलपाणिनम् ॥ प्रसाद्यभास्क
रार्थायवाराणस्यामुपानयन् ॥ ५७ ॥ ततोदिवाकरंभूयःपाणिनादायशंकरः ॥ कृत्वानामास्यलोलेतिरथमारोपयत्पुनः ॥ ५८ ॥ आरोपि
तेदिनकरेब्रह्माभ्येत्यसुकेशिनम् ॥ सबांधवंसनगरंपुनरारोपयद्दिवि ॥ ५९ ॥ समारोप्यसुकेशिंचपरिष्वज्यचशंकरः ॥ प्रणम्यकेशवंदेवं
वैराजंस्वगृहंगतः ॥६०॥ एवंपुरानारदभास्करेणपुरंसुकेशेर्भुविसन्निपातितम् ॥ दिवाकरोभूमितलेभवेनक्षिप्तस्तुदृष्ट्वानलसंप्रदग्धः॥ ६१ ॥
आरोपितोभूमितलाद्भवेनभूयोपिभानुःप्रतिभासनाय॥स्वयंभुवाचापिनिशाचरेंद्रस्त्वारोपितःखेसपुरःसबंधुः ॥ ६२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणे
सुकेशिचरितेलोलार्कजननंनामपञ्चदशोध्यायः ॥ १५ ॥ नारदउवाच ॥ यानेतान्भगवानाहकामिभिःशशिनंप्रति ॥ आराधनायदेवा
भ्यांहरीशाभ्यांवदस्वतान् ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुष्वकामिभिःप्रोक्तान्व्रतान्पुण्यान्कलिप्रिय ॥ आराधनायशर्वस्यकेशवस्यचधी
मतः ॥ २ ॥ यदाषाढींरविःप्राप्यव्रजतेचोत्तरायणात् ॥ तदास्वपितिदेवेशोभोगिभोगेश्रियःपतिः ॥ ३ ॥ प्रतिसुप्तेविभौतस्मिन्देवागंधर्व
गुह्यकाः ॥ देवानांमातरश्चापिप्रसुप्ताश्चाप्यनुक्रमात् ॥४॥ नारदउवाच ॥ कथयस्वसुरादीनांशयनेविधिमुत्तमम् ॥ सर्वाननुक्रमेणैवपुरस्कृ
त्यजनार्द्दनम् ॥ ५ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ मिथुनाभिमुखेसूर्येशुक्लपक्षेतपोधन ॥ एकादश्यांजगत्स्वामीशयनंपरिकल्पते ॥ ६ ॥ शेषाहिभो
गपर्यंकंकृत्वासंपूज्यकेशवम् ॥ कृत्वापवित्रकंचैवसम्यक्संपूज्यवैद्विजान् ॥ ७ ॥ अनुज्ञांब्राह्मणेभ्यश्चद्वादश्यांप्रयतःशुचिः॥ लब्ध्वापीतांबर

धरःस्वस्थोनिद्रांसमानयन् ॥ ८ ॥ त्रयोदश्यांततःकामः स्वपतेशयनेशुभे ॥ कदंबानांसुगंधानांकुसुमैःपरिकल्पिते ॥ ९ ॥ चतुर्दश्यां ततोयक्षाःस्वपंतिसुखशीतले ॥ सौवर्णपंकजकृतेसुखास्तीर्णोपधानके ॥ १० ॥ पूर्णमास्यामुमानाथःस्वपतेचर्मसंस्तरे ॥ वैयाघ्रेचजटा भारंसमुद्ग्रंथ्यान्यचर्मणा ॥ ११ ॥ ततोदिवाकरोराशिंसंप्रयातिचकर्कटम् ॥ ततोऽमराणांरजनीभवतेदक्षिणायनम् ॥ १२ ॥ ब्रह्मातथा प्रतिपदिनीलोत्पलमयेनघ ॥ तल्पेस्वपितिलोकानांदर्शयन्मार्गमुत्तमम् ॥ १३ ॥ विश्वकर्माद्वितीयायांतृतीयायांगिरेःसुता ॥ विनायकश्च तुर्थ्यांतुपंचम्यामपिधर्मराट् ॥ १४ ॥ षष्ठ्यांस्कंदःप्रस्वपितिसप्तम्यांभगवान्रविः ॥ कात्यायनीतथाष्टम्यां नवम्यांकमलालया ॥ १५ ॥ दशम्यांभुजगेंद्राश्चस्वपंतेवायुभोजनाः ॥ एकादश्यांतुकृष्णायांसाध्याब्रह्मन्स्वपंतिच ॥ १६ ॥ एषक्रमस्तेगदितोनभोदौस्वपतांमुने ॥ स्वपत्सुतत्रदेवेषुप्रावृट्कालःसमाययौ ॥ १७ ॥ बकाःसमंबलाकाभिरारोहंतिनगोत्तमान् ॥ वायसाश्चापिकुर्वंतिनीडानिऋषिपुंगव ॥ १८ ॥ वायस्यश्चस्वपंत्येवमृतौगर्भभरालसाः ॥ यस्यांतिथौप्रस्वपितिविश्वकर्माप्रजापतिः ॥ १९ ॥ द्वितीयासाशुभापुण्यासुपुण्याशयनोदिता ॥ तस्यांतिथावर्चयित्वा श्रीवत्सांकंचतुर्भुजम् ॥२०॥ पर्यंकस्थंसमंलक्ष्म्यागंधपुष्पादिभिर्मुने ॥ ततोदेवायशय्यायांफलानिप्रक्षिपेत्सुधीः ॥ सुरभीणिनिवेद्येत्थंविज्ञाप्योमधुसूदनः ॥ २१ ॥ यथाहिलक्ष्म्यानवियुज्यसेत्वंत्रिविक्रमानंतजगन्निवास ॥ तथात्वशून्यंशयनंसदैवत्व स्माकमेवेहतवप्रसादात् ॥२२॥ यथात्वशून्यंतवदेवलब्धंसमंहिलक्ष्म्याशयनंसुरेश ॥ सत्येनतेनामितवीर्य्यविष्णोगार्हस्थ्यनाशोनममास्तु देव ॥२३॥ इत्युच्चार्यचदेवेशंप्रसाद्यचपुनःपुनः ॥ नक्तंभुंजीतदेवर्षे तैलक्षारविवर्जितम् ॥ २४ ॥ द्वितीयेह्निद्विजाग्र्यायफलंदद्याद्विचक्षणः॥

१ सन्धिरार्षः

लक्ष्मीधरः प्रीयतांमेइत्युच्चार्यनिवेदयेत् ॥२५॥ अनेनतुविधानेनचातुर्मास्यव्रतंचरेत् ॥ यावद्वृश्चिकराशिस्थःप्रतिभातिदिवाकरः ॥२६॥ ततोविबुध्यंतिसुराः क्रमशःक्रमशो मुने ॥ तुलास्थेतुहरिःपूर्वंकामःपश्चाद्विबुध्यते ॥ २७ ॥ तत्रदानंद्वितीयायांमूर्तिर्लक्ष्मीधरस्यच ॥ शय्याचास्तरणोपेतायथाविभवमात्मनः ॥ २८ ॥ एषव्रतस्तुप्रथमःप्रोक्तस्तवमहामुने ॥ यस्मिंश्चीर्णेवियोगस्तुनभवेदिहकस्यचित् ॥ २९ ॥ नभस्येमासिचतथायासाकृष्णाष्टमीशुभा ॥ युक्तामृगशिरेणैवसातुकालाष्टमीस्मृता ॥ ३० ॥ तस्यांसर्वेषु लिंगेषुतिथौस्वपिति शंकरः ॥ वसतेसन्निधानेतुतत्रपूजाऽक्षयास्मृता ॥ ३१ ॥ तत्रस्नायीतवैविद्वान्गोमूत्रेणजलेनच ॥ स्नातःसंपूजयेत्पुष्पैर्धत्तूरस्यत्रिलोचनम् ॥ ३२ ॥ धूपंकेसरनिर्यासंनैवेद्यंमधुसर्पिषी ॥ प्रीयतांमेविरूपाक्षस्त्वित्युच्चार्यचदक्षिणाम् ॥ ३३ ॥ विप्रायदद्यान्नैवेद्यंसहिरण्यंद्विजोत्तम ॥ तद्वदाश्वयुजेमासिउपवासीजितेंद्रियः ॥ ३४ ॥ नवम्यांगोमयस्नानंकुर्यात्पूजांतुपङ्कजैः ॥ धूपयेत्सर्जनिर्यासैर्नैवेद्यंमधुमोदकैः ॥ ३५ ॥ कृत्वोपवासमष्टम्यांनवम्यांस्नानमाचरेत् ॥ प्रीयतांमेहिरण्याक्षोदक्षिणासतिलास्मृता ॥ ३६ ॥ कार्तिकेपयसास्नानंकरवीरेणचार्चनम् ॥ धूपंश्रीवासनिर्यासं नैवेद्यंमधुपायसम् ॥ ३७ ॥ सनैवेद्यंचरजतंदातव्यंदानमग्रजे ॥ प्रीयतांभगवान्स्थाणुरितिवाच्यमनिष्ठुरम् ॥ ३८ ॥ कृत्वोपवासमष्टम्यांनवम्यांस्नानमाचरेत् ॥ मासिमार्गशिरेस्नानंरुद्राचांदधिजास्मृता ॥ ३९ ॥ धूपंश्रीवृक्षनिर्यासंनैवेद्यंमधुनौदनम् ॥ सन्निवेद्यारक्तशालिर्दक्षिणापरिकीर्तिता ॥ ४० ॥ नमोस्तुप्रीयतांशर्वइतिवाच्यंचपंडितैः ॥ पौषेस्नानंचहविषापूजास्यात्तगरैःशुभैः ॥ ४१ ॥ धूपोमधुकनिर्यासोनैवेद्यंमधुसक्तुकैः ॥ ससुद्रादक्षिणाप्रोक्ताप्रीणनायजगद्गुरोः ॥ ४२ ॥ वाच्यंनमस्तेदेवेशत्र्यंबकेतिप्रकीर्तयेत् ॥ माघेकुशोदकस्नानंकुमुदेनशिवार्चनम् ॥४३॥ धूपःकदंबनिर्यासोनैवेद्यंसतिलौदनम् ॥

पयोभक्तंतुनैवेद्यंसरुक्मंप्रतिपादयेत् ॥ ४४ ॥ प्रीयतांमेमहादेवउमापतिरितीरयेत् ॥ एवमेवसमुद्दिष्टंषड्भिर्मासैस्तुपारणम् ॥ पारणांतेत्रि
णेत्रस्यस्नपनंकारयेत्क्रमात् ॥ ४५ ॥ गोरोचनायुक्तगुडेनचैवदेवंसमालभ्यचपूजयेत्तु ॥ प्रीयस्वदीनोस्मिभवांस्त्वमीमच्छोकनाशंप्रकुरु
ष्वयोग्यम् ॥४६॥ततस्तुफाल्गुनेमासिकृष्णाष्टम्यांयतव्रतः ॥ उपवासंसमुदितंकर्त्तव्यंद्विजसत्तम ॥४७॥ द्वितीयेह्नितत:स्नानंपंचगव्येनका
रयेत् ॥ पूजयेत्कुंदकुसुमैर्धूपयेच्चंदनेनच ॥ ४८ ॥ नैवेद्यंसघृतंदद्यात्ताम्रपात्रेगुडौदनम् ॥ दक्षिणांचद्विजातिभ्योनैवेद्यैःसहितांमुने ॥४९॥
वासोयुगंप्रीणयेच्चरुद्रमुच्चार्यनामतः ॥ चैत्रेचोदुंबरजलैःस्नानंमंदारकार्चनम् ॥५०॥ गुग्गुलुंमहिषाख्यंचघृताक्तंधूपयेद्बुधः ॥ समोदकंतथा
सर्पिःप्रीणनंविनिवेदयेत् ॥ ५१ ॥ दक्षिणाचसनैवेद्यामृगाजिनमुदाहृतम् ॥ नागेश्वरनमस्तेस्तुइदमुच्चार्यनारद ॥ ५२ ॥ प्रीणनंदेवनाथा
यकुर्याच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ वैशाखेस्नानमुदितंसुगंधकुसुमांभसा ॥ ५३ ॥ पूजनंशंकरस्योक्तंचूतमंजिरिभिर्विभोः ॥ धूपःसर्ज्जस्यनिर्यासो
नैवेद्यंसफलंघृतम् ॥ ५४ ॥ नामजप्यमपीशस्यशालघ्नेतिविपश्चिता ॥ जलकुंभान्सनैवेद्यान्ब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥५५॥ सवस्त्रांश्चैवसान्ना
द्यांस्तच्चित्तैस्तत्परायणैः ॥ ज्येष्ठेस्नानंचामलकैःपूजार्ककुसुमैस्तथा ॥ ५६ ॥ पूजयेद्रुद्रनेत्रंचवृषांकंव्युष्टिकारकम् ॥ सक्तूंश्चसघृतान्देवेद
ध्नाक्तान्विनिवेदयेत् ॥ ५७ ॥ उपानद्युगलंछत्रंदानंदद्याच्च भक्तिमान् ॥ नमस्तेभगनेत्रघ्नपूष्णोदशननाशन ॥ ५८ ॥ इदमुच्चारयेद्भक्त्या
प्रीणनायजगत्पतेः॥आषाढे स्नानमुदितंश्रीफलैरर्चनंतथा॥५९॥धत्तूरकुसुमैःशुक्लैर्धूपयेत्सल्लिकेतथा ॥ नैवेद्यंसघृतापूपाः दक्षिणासघृता
यवाः ॥ ६० ॥ नमस्तेदक्षयज्ञघ्नइदमुच्चैरुदीरयेत् ॥ श्रावणेभृंगराजेनस्नानंकृत्वार्चयेद्धरम् ॥६१॥ श्रीवृक्षपत्रैःसफलैर्धूपंदद्यात्तथागुरुम् ॥

१ क्लीवत्वमार्षम् ।

नैवेद्यंसघृतंदद्याद्दधिपूर्वांश्चमोदकान् ॥ ६२ ॥ दध्योदनंसकृसरंमाषधानाः सशष्कुलीः ॥ दक्षिणांश्वेतवृषभंधेनुंचकपिलांशुभाम् ॥६३॥ कनकंरक्तवसनंप्रदद्याद्ब्राह्मणायहि ॥ गंगाधरेतिजप्तव्यंनामशंभोश्चपंडितैः ॥ ६४॥ अमीभिःषड्भिरपरैर्मासैःपारणमुत्तमम् ॥ एवंसंवत्सरं पूर्णंसंपूज्यवृषभध्वजम् ॥६५॥ अक्षयाँल्लभतेलोकान्महेश्वरवचोयथा ॥ इदमुक्तंव्रतंपुण्यंसर्वपापहरंशुभम् ॥ स्वयंरुद्रेणदेवर्षेतत्तथानतद न्यथा ॥ ६६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेअशून्यशयनद्वितीयाकालाष्टमीव्रतवर्णनंनामषोडशोध्यायः ॥ १६ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ मासिचाश्व युजिब्रह्मन्यदापद्मंप्रजापतेः ॥ नाभ्यानिर्यातिहितदादेवोद्यानान्यथाभवन् ॥ १ ॥ कंदर्पस्यकराग्रेतुकदंबश्चारुदर्शनः ॥ तेनतस्यपरा प्रीतिःकदंबेनविवर्द्धते ॥ २ ॥ यक्षाणामधिपस्यापिमणिभद्रस्यनारद ॥ वटवृक्षःसमभवत्तस्मिंस्तस्यरतिःसदा ॥ ३ ॥ महेश्वरस्य हृदयेधत्तूरविटपःशुभः ॥ संजातःसचशर्वस्यरतिकृत्तस्य नित्यशः ॥ ४ ॥ ब्रह्मणोमध्यतोदेहाज्जातोमरकतप्रभः ॥ खदिरःकंटकी श्रेयानभवद्विश्वकर्मणः ॥ ५ ॥ गिरिजायाः करतलेकुंदगुल्मस्त्वजायत ॥ गणाधिपस्यकुंभस्थोराजतेसिंधुवारकः ॥ ६ ॥ यमस्यद क्षिणेपार्श्वेपालाशोदक्षिणोत्तरे ॥ कृष्णोदुंबरकोरौद्रोजातःक्षोभकरोव्ययः ॥ ७ ॥ स्कंदस्यबंधुजीवश्चरवेरश्वत्थएवच ॥ कात्यायन्याः शमीजाताबिल्वो लक्ष्म्याः करेऽभवत् ॥ ८ ॥ नागानांमुखतोब्रह्मञ्छरस्तंबोव्यजायत ॥ वासुकेर्विस्तृतेपुच्छेपृष्ठेदूर्वासितासिता ॥ ९ ॥ साध्यानांहृदयेजातोवृक्षोहरितचंदनः ॥ एवंजातेषुसर्वेषुतेनतत्ररतिर्भवेत् ॥ १० ॥ तत्ररम्येशुभेकालेयाशुक्लैकादशीभवेत् ॥ तस्यांसंपूजयेद्विष्णुंतेनाखंडोऽस्यमूर्ज्जते ॥ ११ ॥ पत्रैःपुष्पैःफलैर्वापिगंधवर्णरसान्वितैः ॥ औषधीभिश्चमुख्याभिर्यावत्स्याच्छरदागमः ॥ १२ ॥ घृतंतिलाव्रीहियवाहिरण्यंकनकादियत् ॥ मणिमुक्ताप्रवालानिवस्त्राणिविविधानिच ॥ १३ ॥ रसानिस्वादुकट्वम्लकषायलव

णानिच ॥ तिक्तानिचनिवेद्यानितान्यखंडानियानिच ॥ १४ ॥ तत्पूजार्थंप्रदातव्यंकेशवायमहात्मने ॥ यावत्संवत्सरंपूर्णमखंडंभवति गृहे ॥ १५ ॥ कृतोपवासोदेवर्षेद्वितीयेहनिसंयतः ॥ स्नानेनेनयेनस्नायीततेनाखंडंद्विवत्सरम् ॥ १६ ॥ सिद्धार्थकैस्तिलैर्वापितेनैवोद्वर्त्तनंस्मृतम् ॥ हविषापद्मनाभस्य स्नानमेवंसमाचरेत् ॥ १७ ॥ होमस्तेनैवगदितोदानेशक्तिर्निजाद्विज ॥ पूजयेद्गाथकुसुमैः पादादारभ्यकेशवम् ॥१८॥धूपयेद्विविधंधूपंयेनस्याद्वत्सरंपरम् ॥हिरण्यरत्नवासोभिःपूजयेच्चजगद्गुरुम् ॥१९॥रागखांडवचोष्याणिहविष्याणिनिवेदयेत् ॥ ततःसंपूज्य देवेशंपद्मनाभंजगद्गुरुम् ॥२०॥विज्ञापयेन्मुनिश्रेष्ठमंत्रेणानेनसुव्रत ॥ नमोस्तुतेपद्मनाभपद्माधवमहाद्युते ॥२१॥ धर्मार्थकाममोक्षामे ह्यखंडाःसंतुकेशव ॥ विकासिपद्मपत्राक्षयथाखंडोऽसिसर्वतः ॥२२॥तेनसत्येनधर्माद्यास्त्वखंडाःसंतुकेशव ॥ एवंसंवत्सरंपूर्णंसोपवासो जितेंद्रियः ॥ २३ ॥ अखंडंपारयेद्ब्रह्मन्तंव्रतंसर्ववस्तुषु ॥ अस्मिंश्चीर्णेहिव्यक्तंतुपरितुष्यंतिदेवताः ॥ २४ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाद्यास्त्वक्षयाः संभवंतिहि ॥ एतानितेमयोक्तानिव्रतान्युक्तानिकामिभिः ॥ २५ ॥ प्रवक्ष्याम्यधुनात्वेतद्वैष्णवंपंजरंशुभम् ॥ नमोनमस्तेदेवेशचक्रंगृह्य सुदर्शनम् ॥ २६ ॥ प्राच्यांरक्षस्वमांविष्णोत्वामहंशरणंगतः ॥ गदांकौमोदकींगृह्यपद्मनाभामितद्युते ॥२७॥ याम्यांरक्षस्वमांविष्णोत्वामहंशरणंगतः ॥ पद्ममादायसगदंनमस्तेपुरुषोत्तम ॥ २८ ॥ प्रतीच्यांरक्षमांविष्णोत्वामहंशरणंगतः ॥ मुसलंशातनंगृह्यपुंडरीकाक्षरक्षमाम् ॥ २९ ॥ उत्तरस्यांजगन्नाथभवंतंशरणंगतः ॥ शार्ङ्गमादायचधनुरस्त्रंनारायणंहरे ॥ ३० ॥ नमस्तेरक्षरक्षोघ्नईशान्यांशरणंगतः ॥ पांचजन्यंमहाशंखमनुबोध्यचपंकजम् ॥ ३१ ॥ प्रगृह्यरक्षमांविष्णोआग्नेय्यांयज्ञसूकर ॥ चर्मसूर्यशतंगृह्यखड्गंचर्मसमंतथा ॥ ३२ ॥ नैर्ऋत्यांमांचरक्षस्वदिव्यमूर्तेनृकेसरिन् ॥ वैजयंतींप्रगृह्यत्वंश्रीवत्संकंठभूषणम् ॥ ३३ ॥ वायव्यांरक्षमांदेवअश्वशीर्षनमोस्तुते ॥ वैनतेयंसमारुह्य

अंतरिक्षेजनार्दन ॥ ३४ ॥ मांत्वंरक्षाजितसदानमस्तेत्वपराजित ॥ विशालाक्षंसमारुह्यरक्षमांत्वंरसातले ॥ ३५ ॥ अकूपारनमस्तुभ्यंम हामीननमोस्तुते ॥ करशीर्षांघ्रिसर्वेषुतथाष्टबाहुपंजरम् ॥ ३६ ॥ कृत्वारक्षस्वमांदेवनमस्तेपुरुषोत्तम ॥ एतदुक्तंभगवतावैष्णवंपंजरंमह त् ॥ ३७ ॥ पुरारक्षार्थमीशेनकात्यायन्यैद्विजोत्तम ॥ नाशयामाससायत्रदानवंमहिषासुरम् ॥ नमरंरक्तवीजंचतथान्यान्सुरकंटकान् ॥ ३८ ॥ नारदउवाच ॥ कश्चासौमहिषोनामरक्तवीजादयश्चके ॥ कासौकात्यायनीनामयाजघ्नेमहिषासुरम् ॥ ३९ ॥ नमरंरक्तवीजंचत थान्यान्सुरकंटकान् ॥ कश्चासौमहिषोनामकास्तेजातश्चकस्यसः ॥ ४० ॥ कश्चासौरक्तवीजाख्योनमरःकस्यचात्मजः ॥ एतद्विस्तरतस्ता तयथावद्वक्तुमर्हसि ॥ ४१ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ श्रूयतांसंप्रवक्ष्यामिकथांपापप्रणाशनीम् ॥ सर्वदावरदादुर्गायेयंकात्यायनीमुने ॥४२॥ पुरासुरवरौरौद्रौजगत्क्षोभकरावुभौ ॥ रंभश्चैवकरंभश्चद्वावास्तांसुमहाबलौ ॥ ४३ ॥ तावपुत्रौचदेवर्षेपुत्रार्थंतेपतुस्तपः ॥ बहून्वर्षगणान्दै त्यौस्थितौपंचनदेजले ॥ ४४ ॥ तत्रैकोजलमध्यस्थोद्वितीयोप्यग्निपंचमः ॥ करंभश्चैवरंभश्चयक्षंमालवटंप्रति ॥४५॥ एकंनिमग्नंसलिलेग्रा हरूपेणवासवः ॥ चरणाभ्यांसमादायनिजघानयथेच्छया ॥ ४६ ॥ ततोभ्रातरिनष्टेचरंभःकोपपरिप्लुतः ॥ वह्नौस्वशीर्षंसंछिद्यहोतुमैच्छ न्महावलः ॥ ४७ ॥ ततःप्रगृह्यकेशेषुखड्गंचरविसप्रभम् ॥ छेत्तुकामोनिजंशीर्षंवह्निनाप्रतिषेधितः ॥ ४८ ॥ उक्तश्चमादैत्यवरनाशयात्मा नमात्मना ॥ दुस्तरापरवध्यापिस्ववध्याप्यतिदुस्तरा ॥४९॥ यच्चप्रार्थयसेवीरतददामियथेप्सितम् ॥ माम्रियस्वमृतस्येहनष्टाभवतिवैकथा ॥ ५० ॥ ततोब्रवीद्वचोरंभोवरंचेन्मेददासिहि ॥ त्रैलोक्यविजयीपुत्रःस्यान्मेत्वत्तेजसाऽधिकः ॥ ५१ ॥ अजेयोदैवतैःसर्वैर्युधिदैत्य

१ कुत्रचिन्नमरमित्यपिपाठोदृश्यते ।

श्वपावक ॥ महाबलोवायुरिवकामरूपीकृतास्त्रवित् ॥ ५२ ॥ तंप्रोवाचकविर्ब्रह्मन्बाढमेवंभविष्यति ॥ यस्यांचित्तंसमालंब्यमरिष्य
तिततोऽसुरः ॥ ५३ ॥ इत्येवमुक्तोदेवेनवह्निनादानवोययौ ॥ द्रष्टुंमालवटंयक्षंयक्षैश्वपरिवारितम् ॥ ५४ ॥ तेषांपद्मनिधिस्तत्रवस
तेनान्यचेतनः ॥ गजाश्वमहिषाश्वाश्वागावोजाविपरिप्लुताः ॥ ५५ ॥ तान्दृष्ट्वैवतदाचक्रेभावंदानवपार्थिवः ॥ महिष्यांभावयुक्तायां
त्रिहायण्यांतपोधन ॥ ५६ ॥ सासमागाच्चदैत्येन्द्रंकामयंतीतरस्विनी ॥ सचापिगमनंचक्रेभवितव्यप्रचोदितः ॥ ५७ ॥
तस्यांसमभवद्गर्भस्तांप्रगृह्याथदानवः ॥ पातालंप्रविवेशाथततः स्वभवनंगतः ॥ ५८ ॥ पृष्टश्चदानवैःसर्वैःपरित्यक्तश्चबंधुभिः ॥
अकार्यकारीचेत्येवंभूयोमालवटंगतः ॥ ५९ ॥ सापितेनैवपतिनामहिषीचारुदर्शना ॥ समंजगामतत्पुण्यंयक्षमंडलमुत्तमम् ॥
॥ ६० ॥ ततस्तुवसतस्तस्यश्यामासाधुवनेमुने ॥ अजीजनत्सुतंशुभ्रंमहिषंकामरूपिणम् ॥ ६१ ॥ एतामृतुमतींजातांमहि
षोऽन्योददर्शताम् ॥ साचाभ्यगादितिवरंरक्षंतीशीलमात्मनः ॥ ६२ ॥ तमुन्नामितनासंचमहिषंवीक्ष्यदानवः ॥ खड्गंनिष्कृष्य
तरसामहिषंतमुपाद्रवत् ॥ ६३ ॥ तेनापिदैत्यस्तीक्ष्णाभ्यांशृंगाभ्यांहृदिताडितः ॥ निर्भिन्नहृदयोभूमौपपातचममारच ॥ ६४ ॥ मृतेभर्त्त
रिसाश्यामायक्षाणांशरणंगता ॥ रक्षितागुह्यकैःसार्धंनिवार्यमहिषंततः ॥ ६५ ॥ ततोनिवारितोयक्षैर्हयारिर्मदनातुरः ॥ निपपातसरोदिव्यं
ततोदैत्योभवन्मृतः ॥ ६६ ॥ नमरोनामविख्यातोमहाबलपराक्रमः ॥ यक्षानाश्रित्यतस्थौसाकालंगमयतीवने ॥ ६७ ॥ सचदैत्येश्वरो
यक्षैर्मालवटपुरस्सरैः ॥ चितामारोपितःसाचश्यामातंचारुहत्पतिम् ॥ ६८ ॥ ततोग्निमध्यादुत्तस्थौपुरुषोरौद्रदर्शनः ॥ व्यद्रावयत्सतान्य
क्षान्खड्गपाणिर्भयंकरः ॥ ६९ ॥ ततोहतास्तुमहिषाःसर्वएवमहात्मना ॥ विनासंरक्षितारंहिमहिषंरंभनंदनम् ॥ ७० ॥ सनामतःस्मृतो

वा०पु०

॥३१॥

अ०

१८

दैत्योरक्तवीजोमहामुने ॥ योऽजयत्सर्वतोदेवान्सेन्द्ररुद्रार्कमारुतान् ॥ ७१ ॥ एवंप्रभावोदनुपुंगवोऽसौतेजोधिकस्तत्रवभौहयारिः ॥ राज्ये ऽभिषिक्तश्चमहासुरेंद्रैर्विनिर्जितैःशंबरतारकाद्यैः ॥ ७२ ॥ अशक्नुवद्भिःसहितैश्चदेवैःसलोकपालैःसहुताशभास्करैः ॥ स्थानानिमुक्तानिशशींद्रभास्करैस्तमश्चदूरेप्रतियोजितंच ॥७३॥ इतिश्रीवामनपुराणेमहिषासुरोत्पत्तिर्नामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥

ततस्तुदेवामहिषेणनिर्जिताःस्थानानिसंत्यज्यसवाहनायुधाः ॥ जग्मुःपुरस्कृत्यपितामहंतेद्रष्टुंगदाचक्रधरंश्रियःपतिम् ॥ १ ॥ गत्वात्वपश्यंश्चमिथःसुरोत्तमौस्थितौखगेंद्रासनशंकरौहि ॥ दृष्ट्वाप्रणम्यैवचसिद्धिसाधकौन्यवेदयंस्तन्महिषारिचेष्टितम् ॥ २ ॥ प्रभोऽश्विसूर्येंद्वनिलाग्निवेधसांजलेशशक्रादिसुराधिकारान् ॥ आक्रम्यनाकात्तुनिराकृतावयंकृतावनिस्थामहिषासुरेण ॥३॥ एतद्भवंतौशरणागतानांश्रुत्वावचोब्रूतहितंसुराणाम् ॥नचेद्व्रजामोद्यरसातलंहिसंकाल्यमानायुधिदानवेन॥४॥इत्थंमुरारिःसहशंकरेणश्रुत्वावचोविप्लुतचेतसांहि ॥ दृष्ट्वाऽत्रचक्रेसहसैव कोपंकालाग्निकल्पोहरिरव्ययात्मा॥५॥ततोऽनुकोपान्मधुसूदनस्यसशंकरस्यापिपितामहस्य॥तथैवशक्रादिषुदैवतेषुमहर्द्धितेजोवदनाद्विनिःसृतम् ॥ ६ ॥ तच्चैकतांपर्वतकूटसन्निभंजगामतेजःप्रवराश्रमेमुने ॥ कात्यायनस्याप्रतिमेनतेजसामहर्षिणातेजउपाकृतंच ॥ ७ ॥ तेनर्षिसृष्टेनचतेजसावृतंज्वलत्प्रकाशार्कसहस्रतुल्यम् ॥ तस्माच्चजातातरलायताक्षीकात्यायनीयोगविशुद्धदेहा॥८॥माहेश्वराद्वक्त्रमथोवभूवनेत्रत्रयंपावकतेजसाच ॥ याम्येनकेशाहरितेजसाचभुजास्तथाष्टादशसंप्रजज्ञिरे ॥ ९ ॥ सौम्येनयुग्मंस्तनयोःसुसंहितंमध्यंतथैंद्रेणचतेजसाभवत् ॥ ऊरूरुजंघेचनितंबसंयुतौजातौजलेशस्यतुतेजसाहि ॥ १० ॥ पादौचलोकप्रपितामहस्यपद्माभिकोशप्रतिमौवभूवतुः ॥ दिवाकराणामपितेजसांगुलीःकरांगुलीर्वीसवतेजसाच ॥ ११ ॥ प्रजापतीनांदशनाश्चतेजसायाक्षेणनासाश्रवणौचमारुतात् ॥ साध्ये

॥३१॥

नचभ्रूयुगुलंसुकांतिमत्कंदर्पबाणासनसन्निभंबभौ ॥ १२ ॥ तच्चापितेजोत्तममुत्तमंमहन्नाम्नापृथिव्यामभवत्प्रसिद्धं ॥ कात्या
यनीत्येवतदाबभौसा नाम्नाचतेनैवजगत्प्रसिद्धा ॥ १३ ॥ ददौत्रिशूलंवरदास्त्रिशूलीचक्रंमुरारिर्वरुणश्चशंखम् ॥ शक्तिंहुताशः
श्वसनश्चचापंतूणंतथाऽक्षय्यशरौविवस्वान् ॥ १४ ॥ वज्रंतथेंद्रःसहघंटयाचयमोथदंडंधनदोगदांच ॥ ब्रह्माक्षमालांसकमंडलुंचका
लोसिमुग्रंसहचर्मणाच ॥ १५ ॥ हारंचसोमःसहचामरेणमालांसमुद्रोहिमवान्मृगेंद्रम् ॥ चूडामणिंकुंडलमर्द्धचंद्रंप्रादात्कुठारंसुरशि
ल्पकर्त्ता ॥ १६ ॥ गंधर्वराजोरजतानुलिप्तंपानस्यपूर्णंसदृशंचभाजनम् ॥ भुजंगहारंभुजगेश्वरोपि अम्लानपुष्पामृतवःस्रजंच ॥
॥ १७ ॥ तदातितुष्टासुरसत्तमासाअट्टाट्टहासंमुमुचेत्रिनेत्रा ॥ तांतुष्टुवुर्देववराःसहेंद्राःसविष्णुरुद्रेंद्वनिलाग्निभास्कराः ॥ १८ ॥
नमोस्तुदेव्यैसुरपूजितायैयासंस्थितायोगविशुद्धदेहा ॥ निद्रास्वरूपेणमहींवितत्यतृष्णात्रपाक्षुद्भयदाचकांतिः ॥ १९ ॥ श्रद्धास्मृतिः
पुष्टिरथोक्षमाचच्छायाचशक्तिःकमलालयाच ॥ मेधास्मृतिःक्षांतिरथेहमायानमोस्तुदेव्यैभावितव्यतायै ॥ २० ॥ ततःस्तुतादेववरैर्मृगें
द्रमारुह्यदेवीप्रगतावनाद्व्यम् ॥ विंध्यंमहापर्वतमुच्चशृंगंचकारयंनिम्नतरंत्वगस्त्यः ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ किमर्थमद्रिंभगवानगस्त्य
स्तंनिम्नशृंगंकृतवान्महर्षिः ॥ कस्मैकृतेकेनचकारणेनएतद्वदस्वामलसत्त्ववृत्ते ॥ २२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ पुराहिविंध्येनदिवाकर
स्यगतिर्निरुद्धागगनेचरस्य ॥ रविस्ततः कुंभभवंसमेत्यहोमावसानेवचनंबभाषे ॥ २३ ॥ समागतोऽहं द्विजदूरतस्त्वां कुरुष्व
विश्वोद्धरणंमुनींद्र ॥ ददस्वदानंममयन्मनीषितंचरामियेनत्रिदिवेषुनिर्वृतः ॥ २४ ॥ इत्थंदिवाकरवचोगुणसंप्रयोगिश्रुत्वातदाकलशजो
वचनंबभाषे ॥ दानंददामितवयन्मनसस्त्वभीष्टंनार्थीप्रयातिविमुखोममकश्चिदेव ॥ २५ ॥ श्रुत्वावचोऽमृतमयंकलशोद्भवस्यप्राहप्रभुः

करतलंविनिधायमूर्ध्नि ॥ एषोद्यमेगिरिवरःप्ररुणद्धिमार्गंविंध्यश्वनिम्नकरणेभगवन्यतस्व ॥ २६ ॥ इतिरविवचनादथाहकुंभजन्माकृतमि
तिविद्धिमयाहिनीचशृंगम् ॥ तवकिरणजितोभविष्यतिमहीध्रोममचरणसमाश्रितस्यकाऽयथाते ॥ २७ ॥ इत्येवमुक्त्वाकलशोद्भवस्तुसू
र्यंहिसंस्तूयविनम्रभक्त्या॥जगामसंत्यज्यहिदंडकांतुविंध्याचलंवृद्धवपुर्महर्षिः॥२८॥गत्वावचःप्राहमुनिर्महीध्रंयाम्येमहातीर्थवरंसुपुण्यम् ॥
वृद्धोऽस्म्यशक्तश्चतवाधिरोढुंतस्माद्भवान्नीचतरोस्तुसद्यः ॥२९॥ इत्येवमुक्तोमुनिसत्तमेनसनीचशृंगस्त्वभवन्महीध्रः ॥ समाक्रमंश्चापिमहर्षि
मुख्यःप्रोल्लंघ्यविंध्यंत्विदमाहशैलम् ॥ ३० ॥ यावन्नभूयोनिजमाव्रजामिमहाश्रमंधौतवपुःसुतीर्थात् ॥ त्वयानतावत्त्विहवर्धितव्यंनचे
द्विशप्स्येहसवज्ञयाते ॥ ३१ ॥ इत्येवमुक्त्वाभगवाञ्जगामदिशंसयाम्यांसहसांतरिक्षम् ॥ आक्रम्यतस्थौसहितांतदाशांकालेव्रजा
म्यत्रयदामुनींद्रः ॥ ३२ ॥ तत्राश्रमंरम्यतरंहिकृत्वासंशुद्धजांबूनदतोरणांतम् ॥ तत्राथनिक्षिप्यविदर्भपुत्रींस्वमाश्रमंसौम्यमुपाज
गाम ॥ ३३ ॥ ऋतावृतौपर्वदिनेषुनित्यंतमंबरेह्याश्रममावसत्सः ॥ शेषंहिकालं सहिदंडकास्थस्तपश्चचारामितकांतिमान्मुनिः ॥
॥ ३४ ॥ विंध्योपिदृष्ट्वागगनेमहाश्रमंवृद्धिंनयात्येवभयान्महर्षेः ॥ नासौनिवृत्तेतिमतिंविधायससंस्थितोनीचतराग्रशृंगः ॥३५॥ एवंत्वगस्त्ये
नमहाचलेंद्रःसनीचशृंगोहिकृतोमहर्षे ॥ तस्योर्ध्वशृंगेमुनिसंस्तुतासादुर्गास्थितादानवनाशनार्थम् ॥ ३६ ॥ देवाश्चसिद्धाश्चमहोरगाश्चविद्या
धराभूतगणाश्चसर्वे॥सर्वाप्सरोभिःप्रतिरामयंतःकात्यायनींतस्थुरपेतशोकाः॥३७॥इतिश्रीवामनपुराणेदेवीमहात्म्येऽष्टादशोऽध्यायः॥१८॥
पुलस्त्य उवाच ॥ ततस्तुतांतत्रतदावसंतींकात्यायनींशैलवरस्यशृंगे ॥ अपश्यतांदानवसत्तमौद्वौचंडमुंडश्चतपस्विनीं भृशम् ॥ १ ॥
दृष्ट्वैवशैलादवतीर्यशीघ्रमाजग्मतुःस्वंभवनंसुरारी ॥ दृष्ट्वोचतुस्तौमहिषासुरस्यदूताविदंचंडमुंडौदितीशम् ॥२॥ स्वस्थोभवान्किंत्वसुरेंद्र

सांप्रतमागच्छपश्यामचतत्रविंध्यम् ॥ तत्रास्तिदेवीसुमहानुभावाकन्यासुरूपासुरसुंदरीणाम् ॥ ३ ॥ जितस्तयातोयधरोऽलकैर्हिजितःशशां
कोवदनेनतन्व्या ॥ नेत्रैस्त्रिभिस्त्रीणिहुताशनानिजितानिकंठेनजितस्तुशंखः ॥ ४ ॥ स्तनौसुवृत्तावथनिम्नचूचुकौस्थितौविजित्यैवगजस्य
कुंभौ ॥ त्वांसर्वजेतारमितिप्रतर्क्यकुचौस्मरेणैवकृतौसुदुर्गौ ॥ ५ ॥ पीनाःसशस्त्राःपरिघोपमाश्चभुजास्तथाऽष्टादशभांतितस्याः ॥ पराक्र
मंवैभवतोविदित्वाकामेनयंत्राइवतेकृतास्तु ॥ ६ ॥ मध्यंचतस्यास्त्रिवलीतरंगंविभातिदैत्येंद्रसुरोमराजि ॥ भयात्तवारोहणकातरस्यकामे
नसोपानमिवप्रयुक्तम् ॥ ७॥ सारोमराजीनितरांहितस्याविराजतेपीनकुचावलग्ना ॥ आरोहणेत्वद्भयकातरस्यस्वेदप्रवाहोऽसुरमन्मथस्य ॥
॥ ८ ॥ नाभिर्गभीरानितरांविभातिप्रदक्षिणास्याःपरिवर्त्तमाना ॥ तस्यैवलावण्यगृहस्यमुद्राकंदर्पराज्ञास्वयमेवदत्ता ॥ ९ ॥ विभातिरम्यं
जघनंमृगाक्ष्याःसमंततोमेखलयावघृष्टम् ॥ मन्येह्यहंकामनराधिपस्यप्राकारगुप्तंनगरंसुदुर्गम् ॥ १० ॥ वृत्तावरोमौचमृदूकुमार्याःशोभेतऊ
रूसमनुत्तमौहि ॥ आवासनार्थंमकरध्वजेनजनस्यदेशाविवसन्निविष्टौ ॥ ११ ॥ तज्जानुयुग्मंमहिषासुरेंद्रह्यत्युन्नतंभातितथैवतस्याः ॥
सृष्ट्वाविधाताहिनिरूपणायश्रांतस्तथाहस्ततलौददौहि ॥ १२ ॥ जंघेसुवृत्तेपिचरोमहीनेशुभेचदैत्येश्वरतेतदीये ॥ आनम्यलोकानिवनिर्मि
तेयेऽसूपंविजित्यैवकृतेवरेहि ॥ १३ ॥ पादौचतस्याःकमलोदराभौप्रयत्नतस्तौहिकृतौविधात्रा ॥ आज्ञायितस्यानखरत्नमालानक्षत्रमा
लागगनेयथैव ॥ १४ ॥ एवंस्वरूपादनुनाथकन्यामहोग्रशस्त्राणिचधारयंती ॥ दृष्टायथेष्टंनचवेद्मिकासासुतातथाकस्यचिदेवबाला ॥१५॥
तद्भूतलेरत्नमनुत्तमंस्थितंस्वर्गंपरित्यज्यमहासुरेंद्र ॥ गत्वाऽथविंध्यंस्वयमेवपश्यकुरुष्वयत्तेभिमतंक्षमंच ॥ १६ ॥ श्रुत्वैवताभ्यांमहिषा
सुरस्तुदेव्याःप्रवृत्तिंकमनीयरूपाम् ॥ चक्रेमतिंनात्रविचार्यमस्तिइत्येवमुक्त्वामहिषोमहर्षे ॥ १७॥ प्रागेवपुंसस्तुशुभाशुभानिस्थानेवि

धात्राप्रतिपादितानि ॥ यस्मिन्यथायातिचसोथविप्रसनीयतेवाव्रजतिस्वयंवा ॥ १८॥ ततोनमुंडंनपरंसचंडंविडालनेत्रंकपिलंसवाष्कलम्॥ उग्रायुधंचिक्षुररक्तवीजौसमादिदेशाथमहासुरेंद्रः ॥ १९ ॥ आहत्यभेरीरणकर्कशास्तेस्वर्गंपरित्यज्यमहीधरंतु ॥ आगम्यमूलेशिबिरंनिवे श्यतस्थुश्चसज्जादनुनंदनास्ते ॥ २० ॥ ततस्तुदैत्योमहिषासुरेणसंप्रेषितोदानवयूथपालः ॥ मयस्यपुत्रोरिपुसैन्यमर्दीसदुंदुभिर्दुंदुभिनिः स्वनस्तु ॥ २१ ॥ अभ्येत्यदेवींगगनस्थितोपिसदुंदुभिर्वाक्यमुवाचविप्र ॥ कुमारिदूतोस्मिमहासुरस्यरंभात्मजस्याप्रतिमस्ययुद्धे॥ २२ ॥ कात्यायनीदुंदुभिमित्युवाचएह्येहिदैत्येंद्रभयंविमुच्य ॥ वाक्यंचयद्रंभसुतोबभाषेवदस्वतत्सत्यमपेतमोहः ॥ २३ ॥ ततस्तुवाक्यादितिजः शिवायास्त्यक्त्वाम्बरंभूमितलेनिषण्णः ॥ सुखोपविष्टःपरमासनेचरंभात्मजेनोक्तमुवाचवाक्यम् ॥ २४ ॥ दुंदुभिरुवाच ॥ एवंसमाज्ञापय तेसुरारिस्त्वांदेविदैत्योमहिषासुरस्तु ॥ यथाऽमराहीनबलाःपृथिव्यांभ्रमंतियुद्धेविजितामयाते ॥ २५ ॥ स्वर्गोमहीवायुपथाश्चवश्याःपाता लमन्येचमहीश्वराद्याः ॥ इंद्रोस्मिरुद्रोस्मिदिवाकरोस्मिसर्वेषुलोकेष्वधिपोऽस्मिबाले ॥ २६ ॥ नसोस्तिनाकेनमहीतलेवास्वर्गेपिपाताल तलेपियुद्धे ॥ सर्वाणिमामद्यसमागतानिवीर्योर्जितानीहविशालनेत्रे ॥ २७ ॥ स्त्रीरत्नमग्र्यंभवतीचकन्याप्राप्तोस्मिशैलंतवकारणेन ॥ तस्मा द्भजस्वैवजगत्पतिंमांपतिस्तवाहोस्मिविभुःप्रभुश्च ॥ २८ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्तादितिजेनदुर्गाकात्यायनीप्राहमयस्यपुत्रम् ॥ सत्यंप्रभुर्दानवराट्पृथिव्यांसत्यंचयुद्धेविजितामराश्च ॥ २९ ॥ किंत्वस्तिदैत्येशकुलेस्मदीयेधर्मोहिशुल्काख्यइतिप्रसिद्धः ॥ तंचेत्प्रदद्या न्महिषोममाद्यभजामिसत्येनपतिंहयारिम् ॥३०॥ श्रुत्वाथवाक्यंमयजोब्रवीच्चशुल्कंवदस्वायतपत्रनेत्रे ॥ दद्यात्स्वमूर्धानमपित्वदर्थेकिन्नाम शुल्कंचयदस्त्यलभ्यम् ॥ ३१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्तादनुनायकेनकात्यायनीसस्वनमुन्नादित्वा ॥ विहस्यचैतद्वचनंबभा

षेहितायसर्वस्यचराचरस्य ॥ ३२ ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ कुलेऽस्मदीयेशृणुदैत्यशुल्कंकृतंहियत्पूर्वतरैःप्रसह्य ॥ योजेष्यतेऽस्मत्कुलजांरणा
ग्रेतस्याःपतिःसोपिभविष्यतीति ॥३३॥ पुलस्त्यउवाच ॥ तच्छ्रुत्वावचनंदेव्यादुंदुभिर्दानवेश्वरः ॥ गत्वानिवेदयामासमहिषाययथायथम् ॥
॥३४॥ सचाभ्यगान्महातेजाःसर्वदैत्यपुरस्सरः ॥ आवृत्यविंध्यशिखरंयोद्धुकामःसरस्वतीम् ॥३५॥ ततःसेनापतिर्दैत्योविक्षुरोनामनारद ॥
सेनाग्रगामिनंचक्रेनमरंनामदानवम् ॥३६॥ सचापितेनाधिकृतश्चतुरंगंसमूर्जितम् ॥ वलैकदेशमादायदुर्गांदुद्राववेगतः ॥३७॥ तमापतंतंवीक्ष्या
थदेवाब्रह्मपुरोगमाः ॥ ऊचुर्वाक्यंमहादेवींवर्मवंधनमाश्रय ॥३८॥ अथोवाचसुरान्दुर्गानवध्नामिचदेवताः ॥ कवचंकोऽत्रसंतिष्ठेन्ममाग्रेदानवा
धमः ॥३९॥ यदानदेव्याकवचंकृतंशस्त्रनिवारणम् ॥ तदारक्षार्थमस्यास्तुविष्णुपंजरमुक्तवान् ॥४०॥ सातेनरक्षिताब्रह्मन्दुर्गादानवसत्तमम् ॥
अवध्यंदैवतैःसर्वैर्महिषंप्रत्यपेषयत् ॥ ४१ ॥ एवंपुरादेववरेणशंभुनातद्वैष्णवंपंजरमायताक्ष्याः ॥ प्रोक्तंतयाचापिहिपादघातैर्निषूदितोऽसौ
महिषासुरेंद्रः ॥ ४२ ॥ एवंप्रभावोद्विजविष्णुपंजरःसर्वासुरक्षास्वधिकोहिगीतः ॥ कस्तस्यकुर्याद्युधिदर्पहानिंयस्यास्थितश्चेतसिचक्रपाणिः
॥४३॥ इतिश्रीवामनपुराणेदेवीमाहात्म्यपरिकीर्त्तनंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥१९॥ ॥ नारदउवाच ॥ कथंकात्यायनीदेवीसानुगंमहिषासुरम् ॥
सवाहनंहतवतीतथाविस्तरतोवद ॥१॥ अयंचसंशयोब्रह्मन्हृदिमेपरिवर्त्तते ॥ विद्यमानेषुशस्त्रेषुयत्पद्भ्यांतममर्दयत् ॥ २ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥
शृणुष्वावहितोभूत्वाकथामेतांपुरातनीम् ॥ वृत्तांदेवयुगस्यादौपुण्यांपापभयापहाम् ॥ ३ ॥ सएवमसुरःक्रुद्धःसमापततवेगवान् ॥ सगजा
श्वरथोब्रह्मन्दृष्टोदेव्यायथेच्छया ॥ ४ ॥ ततोदेवगणैर्दैत्यान्समानम्याथकार्मुकम् ॥ ववर्षदेवीबाणौघैर्द्यौरिवांबुदवृष्टिभिः ॥ ५ ॥ तद्वनु
र्दानवेसैन्येदुर्गयानमितंवलात् ॥ सुवर्णपुष्पंविवभौविद्युदंवुधरेष्विव ॥६॥ बाणैःसुररिपूनन्यांस्ताडयामाससुव्रत ॥ गदयामुसलेनान्यान्स्व

स्थानेभ्योन्यपातयत् ॥ ७ ॥ एकोप्यसौबहून्दैत्यान्केसरीकालसन्निभः ॥ विधुन्वन्केसरसटानिषूदयतिदानवान् ॥ ८ ॥ कुलिशाभिहता
दैत्याःशक्त्यानिर्भिन्नवक्षसः ॥ लांगलैर्दारितग्रीवाद्विधाकृत्ताःपरश्वधैः ॥ ९ ॥ दंडनिर्भिन्नशिरसश्चक्रविच्छिन्नबन्धनाः ॥ चेलुःपेतुश्चमत्ता
श्वतत्यजुश्चापरेरणम् ॥ १० ॥ तेवध्यमानारुद्रास्यादुर्गयादैत्यदानवाः ॥ कालरात्रिंमन्यमानादुद्रुवुर्भयपीडिताः ॥ ११ ॥ सेनान्यंभग्न
मालोक्यदुर्गामग्रेतथास्थिताम् ॥ दृष्ट्वाजगामनमरोमत्तद्विरदसंस्थितः ॥ १२॥ समागम्यचवेगेनदेव्यांशक्तिंमुमोचह ॥ त्रिशूलमपिसिंहाय
प्राहिणोद्दानवोरणे ॥ १३ ॥ तावायांतौततोदेव्याहुंकारेणाथभस्मसात् ॥ कृतौततोगजेंद्रेणगृहीतोमध्यतोहरिः ॥ १४ ॥ अथोत्पत्यचवे
गेनतलेनाहत्यदानवम् ॥ गतासुंकुंजरस्कंधात्क्षिप्यदेव्यैनिवेदितः ॥ १५ ॥ गृहीत्वादानवंयुद्धेब्रह्मन्कात्यायनीरुषा ॥ सव्येनपाणिनाभ्रा
म्याऽवादयत्पटहंयथा ॥ १६ ॥ ततोऽट्टहासंमुमुचेताहशेवाद्यतांगते ॥ हास्यात्समुद्भवंस्तस्याभूतानानाविधाः क्रमात् ॥ १७ ॥ केचि
व्द्याघ्रमुखारौद्रावृकाकारास्तथापरे ॥ हयास्यामहिषास्याश्चवराहवदनाःपरे ॥१८॥ आखुकुक्कटवक्राश्चगोजाविकमुखास्तथा ॥ नानावक्रा
क्षिचरणानानायुधधरास्तथा॥१९॥गायंत्यन्येहसंत्यन्येक्रीडन्त्यन्येतुसंहताः॥ वादयंत्यपरेतत्रस्तुवंत्यन्येतथांबिकाम् ॥२०॥ सातैर्भूतगणै
र्देवीसार्धंतद्दानवंबलम् ॥ शातयामासचंक्राम्ययथातृण्यांमहाशनिः ॥ २१ ॥ सेनान्येनिहतेतस्मिंस्तथासेनाग्रगामिभिः ॥ चिक्षुरःसैन्य
पालस्तुयोधयामासदेवताः ॥ २२ ॥ कार्मुकंदृढमाकर्णमाकृष्यरथिनांवरः ॥ ववर्षशरजालानियथामेघोवसुंधराम् ॥ २३ ॥ तान्दुर्गास्व
शरैश्छित्वाशरसंघान्सुपर्वभिः ॥ सौवर्णपुंखानपराञ्छराञ्जग्राहषोडश ॥ २४ ॥ ततश्चतुर्भिश्चतुरस्तुरंगानपिभामिनी ॥ हत्वासारथिमे
केनध्वजमेकेनचिच्छिदे ॥ २५ ॥ ततस्तुसशरंचापंचिच्छेदैकेषुणांबिका॥ छिन्नेधनुषिखड्गंचचर्मचादत्तवान्बली ॥२६॥ तंखड्गंचर्मणासार्द्धं

दैत्यस्याधुन्वतोबलात् ॥ शरैश्चतुर्भिश्चिच्छेदततःशूलंसमाददे॥२७॥समुद्यम्यमहाशूलंप्राद्रवत्सतथांबिकाम् ॥ क्रोष्टुकोमुदितोरण्येमृगराज
वधूंयथा ॥ २८ ॥ तस्याभिपततःपादौकरौशीर्षंचपंचभिः ॥ शरैश्चिच्छेदसंक्रुद्धान्यपतत्सहतोऽसुरः ॥ २९ ॥ तस्मिन्सेनापतौक्षुण्णेत
दोग्रास्योमहासुरः ॥ समाद्रवतवेगेनकरालास्यास्तुदानवाः ॥ ३० ॥ बाष्कलश्चोद्धतश्चैवउग्रास्योऽथोग्रकार्मुकः ॥ दुर्द्धरोदुर्मुखश्चैवबिडा
लनयनोऽपरः ॥ ३१ ॥ एतेऽन्येचमहात्मानोदानवाबलिनांवराः ॥ कात्यायनीमाद्रवंतनानाशस्त्रास्त्रपाणयः ॥ ३२ ॥ तान्दृष्ट्वालीलया
दुर्गावीणांजग्राहपाणिना ॥ वादयामासहसतीतथाडमरुकंवरम् ॥ ३३ ॥ यथायथावादयतेदेवीवाद्यानितानिच ॥ तथातथाभूतगणानृत्यं
तिचहसंतिच ॥ ३४ ॥ ततोऽसुराःशस्त्रधराःसमभ्येत्यसरस्वतीम् ॥ अभ्यघ्नंस्तांश्चसादेवीजग्राहपरमेश्वरी ॥ ३५ ॥ प्रगृह्यकेशेषुमहासुरा
स्तानुत्पत्यसिंहात्तुनगस्यसानुम् ॥ ननर्त्तवीणांपरिवादयंतीपपौचपानंजगतांजनित्री ॥ ३६ ॥ ततस्तुदेव्याबलिनोमहासुरादोर्दंडनिर्धूत
विशीर्णदर्पाः ॥ विशस्त्रवस्त्रान्यसवश्चजाता ततस्तुतान्वीक्ष्यमहासुरेंद्रान् ॥ ३७ ॥ देव्यामहौजामहिषासुरस्तुव्यद्रावयद्भूतगणान्खुराग्रैः॥
तुंडेनपुच्छेनतथौजसान्यान्निःश्वासवातेनचभूतसंघान् ॥ ३८ ॥ विषाणकोट्याचपरान्प्रमथ्यदुद्रावसिंहंप्रतिहंतुकामः ॥ ततोंबिकाक्रोध
वशंजगामचिक्षेपदैत्यंसहसैवलीलया ॥ ३९ ॥ ततःसकोपादथतीक्ष्णशृंगःक्षिप्रंगिरीन्भूमिमशीर्णयच्च ॥ संक्षोभयंस्तोयनिधीन्घनांश्चवि
ध्वंसयन्प्राद्रवताथदुर्गाम् ॥ ४० ॥ साचाथपाशेनबबंधदुष्टंसचाप्यभूद्भिन्नकटःकरींद्रः ॥ करंप्रचिच्छेदचहस्तिनोग्रंसचापिभूयोमहिषोऽभि
जातः ॥ ४१ ॥ ततोऽस्यशूलंव्यसृजद्भवानीसशीर्णमूलोन्यपतत्पृथिव्याम् ॥ शक्तिंप्रचिक्षेपहुताशदत्तांसाकुंठिताग्रान्यपतन्महर्षे ॥ ४२ ॥
चक्रंहरेर्दानवचक्रहंतुःक्षिप्रंवचक्रत्वमुपागतंहि ॥ गदांसमाविध्यधनेश्वरस्यक्षिप्ताशुभग्नान्यपतत्पृथिव्याम् ॥ ४३ ॥ जलेशपाशोऽपिमहासु

रेणविषाणतुंडाग्रखुरप्रणुन्नः ॥ निरस्यताकोपितयाचमुक्तोदंडस्तुयाम्योवहुखंडतांगतः ॥ ४४ ॥ वज्रंसुरेंद्रस्यचविग्रहेस्यमुक्तंसुसूक्ष्मत्व मुपाजगाम॥ संत्यज्यसिंहंमहिषासुरस्यदुर्गाधिरूढासहसैवपृष्ठम् ॥४५॥ पृष्ठस्थितायांमहिषासुरोऽपिपोप्लूयतेवीर्यमदान्मृडान्याम् ॥ साचा पिपद्भ्यांमृदुकोमलाभ्यांममर्दतंक्लिन्नमिवाजिनंहि ॥ ४६ ॥ समृद्यमानोधरणीधराभोदेव्यावलीहीनवलोवभूव ॥ ततोऽस्यशूलेनविभेदकंठं तस्मात्पुमान्खड्गधरोविनिर्गतः ॥ ४७ ॥ निष्क्रांतमात्रंहृदयेपदातमाहत्यसंगृह्यकचेषुकोपात् ॥ शिरःप्रचिच्छेदवरासिनास्यहाहाकृतं दैत्यबलंतदाभूत् ॥ ४८ ॥ सचंडमुंडाःसमयाःसताराःसहासिलोम्नाभयकातराक्षाः ॥ संताड्यमानाःप्रमथैर्भवान्याःपातालमेवाविविशुर्भ यार्ताः ॥ ४९ ॥ देव्याजयंदेवगणाविलोक्यस्तुवंतिदेवींस्तुतिभिर्महर्षे ॥ नारायणींसर्वजगत्प्रतिष्ठांकात्यायनींघोरमुखींसुरूपाम् ॥ ५० ॥ संस्तूयमानासुरसिद्धसंघैःकात्यायनीसाहरपादमूले ॥ भूयोभविष्याम्यमरार्थमेवमुक्त्वासुरांस्तान्प्रविवेशदुर्गा ॥ ५१ ॥ इति श्रीवामन पुराणेदेवीमाहात्म्येमहिषासुरवधोनामविंशतितमोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ नारद उवाच ॥ पुलस्त्यकथ्यतांतावद्भूयोदेव्याःसमुद्भवः ॥ महत्कौतूहलंमेऽद्यविस्तराद्ब्रह्मवित्तम॥१॥पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांकथयिष्यामिभूयोस्याःसंभवंमुने ॥ शुंभासुरवधार्थायलोकानांहितका म्यया ॥२॥यासाहिमवतःपुत्रीभवेनोढातपोधन॥ उमानाम्नाचतस्याःसाकोशाज्जातातुकौशिकी॥३॥ संभूयविंध्यंगत्वाचभूयोभूतगणैर्वृता॥ शुंभंचैवनिशुंभंचवधिष्यतिवरायुधैः ॥४॥ नारदउवाच ॥ब्रह्मंस्त्वयाममाख्यातामृतादक्षात्मजासती ॥ संजाताहिमवत्पुत्रीत्येवंमेवक्तुमर्हसि ॥ ५॥ यथाहिपार्वतीकोशात्समुद्भूताहिकौशिकी ॥ यथाहतवतीशुंभंनिशुंभंचमहासुरम् ॥६॥ कस्यचेमौसुतौवीरौख्यातौशुंभनिशुंभकौ ॥ एतन्मेतत्त्वतःसर्वंयथावद्वक्तुमर्हसि ॥ ७ ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेनदेव्याश्चरितमुत्तमम् ॥ श्रुतंविस्तरतोब्रूहिपार्वत्याःसंभवंमुने ॥ ८ ॥ पुलस्त्य

उवाच ॥ दिष्ट्यासंकथयिष्यामिपार्वत्याःसंभवंमुने ॥ शृणुष्वावहितोभूत्वास्कंदोत्पत्तिंचशाश्वतीम् ॥ ९ ॥ रुद्रःसत्यांप्रनष्टायांब्रह्मचारित्र तेस्थितः ॥ निराश्रमत्वमापन्नस्तपस्तप्तुंव्यवस्थितः ॥ १० ॥ सचासीद्देवसेनानीर्दैत्यदर्प्पविनाशनः ॥ शिवरूपत्वमास्थायसैनापत्यंसमु त्सृजत् ॥ ११ ॥ ततोविनाकृतादेवाःसेनानाथेनशंभुना ॥ दानवेन्द्रेणविक्रम्यनिशुंभेनपराजिताः ॥ १२ ॥ ततोजग्मुःसुरेशानंद्रष्टुंचक्रगदा धरम् ॥श्वेतद्वीपेमहाहंसंप्रपन्नाःशरणंहरिम् ॥ १३ ॥ तानागतान्सुरान्दृष्ट्वाततःशक्रपुरोगमान् ॥ विहस्यमेघगंभीरंप्रोवाचपुरुषोत्तमः॥१४॥ किंजिताःस्थसुरेंद्रेणनिशुंभेनदुरात्मना ॥ येनसर्वैसमेत्यैवममपार्श्वमुपागताः ॥ १५ ॥ तद्युष्माकंहितार्थायवद्ददामिसुरोत्तमाः ॥ तत्कुरु ध्वंजयोयाद्धिसमाश्रित्यभवेत्ततः ॥ १६ ॥ यएतेपितरोदेवास्त्वग्निष्वात्तेतिविश्रुताः ॥ अमीषांमानसीकन्यामेनानाम्नास्तिदेवता ॥ १७ ॥ तामाराध्यमहातिथ्यांश्रद्धयापरयामराः ॥ प्रार्थयध्वंसतीमेनांप्रालेयाद्रिमहार्थतः ॥ १८ ॥ तस्यांसारूपसंयुक्ताभविष्यतितपस्विनी ॥ दक्षकोपाद्ययामुक्तंमलवज्जीवितंप्रियम् ॥ १९ ॥ साशंकरात्सतेजोंशंजनयिष्यतियंसुतम् ॥ सहनिष्यतिदैत्येंद्रंशुंभंचसपदानुगम् ॥ २० ॥ तस्माद्गच्छतपुण्यंतत्कुरुक्षेत्रंमहाफलम् ॥ तत्रपृथूदकेतीर्थैपूज्यन्तांपितरोव्ययाः ॥ २१ ॥ महातिथ्यांमहापुण्येयदिशत्रुपराभवम् ॥ भवनाथात्मनासर्वेइच्छथक्रियतामिति ॥ २२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्युक्त्वावासुदेवेनदेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ कृतांजलिपुटाभूत्वापप्रच्छुः परमेश्वरम् ॥ २३ ॥ देवाऊचुः ॥ किंतत्कुरुक्षेत्रामीतियत्रपुण्यंपृथूदकम् ॥ उद्भवंतस्यतीर्थस्यभगवान्प्रब्रवीतुनः ॥ २४ ॥ केयंप्रोक्ता महापुण्यातिथीनामुत्तमातिथिः ॥ यस्यांहिपितरोदिव्याअद्भिःपूज्याःप्रयत्नतः ॥ २५ ॥ ततःसुराणांवचनान्मुरारिःकैटभार्द्दनः ॥ कुरुक्षे त्रोद्भवंपुण्यंप्रोक्तवांस्तांतिथीमपि ॥ २६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सोमवंशोद्भवोराजाऋक्षोनाममहाबलः ॥ कृतस्यादौसमभवदृक्षात्संवरणो

भवत् ॥ २७ ॥ सचपित्रानिजेराज्येबालएवाभिषेचितः ॥ बाल्येपिधर्मेनिरतोमद्भक्तश्चसदाभवत् ॥ २८ ॥ पुरोहितस्तुतस्यासीद्वसिष्ठो वरुणात्मजः ॥ सतमध्यापयामाससांगान्वेदानुदारधीः ॥ २९ ॥ ततोजगामचारण्येत्वनध्यायेनृपात्मजः ॥ सर्वकर्मसुनिःक्षिप्यवसिष्ठंतप सांनिधिम् ॥ ३० ॥ ततोमृगस्यव्याक्षेपादेकाकीवाजिनावनम् ॥ वैभ्राजंसजगामाथमनोन्मादेनतन्मुने ॥ ३१ ॥ ततस्तुकौतुकाविष्टःसर्वर्तु कुसुमेवने ॥ अवितृप्तःसुगंधस्यसमंताद्व्यचरद्वनम् ॥ ३२ ॥ सवनांतंददर्शाथफुल्लकोकनदावृतम् ॥ कल्हारपद्मकुमुदैःकमलेंदीवरैरपि ॥ ३३ ॥ तत्रक्रीडंतिसततमप्सरोमरकन्यकाः ॥ तासांमध्येददर्शाथकन्यांसंवरणोधिकाम् ॥ ३४ ॥ दर्शनादेवसनृपःकाममार्गणपीडितः ॥ तथासातंसमीक्ष्यैवकामवाणातुराभवत् ॥ ३५ ॥ उभौतौपीडितौमोहंजग्मतुःकाममार्गणैः ॥ राजाचलासनोभूम्यांनिपपाततुरंगमात् ॥ ३६ ॥ तमभ्येत्यमहात्मानोगंधर्वाःकामरूपिणः ॥ सिषिचुर्वारिणातेनलब्धसंज्ञोऽभवत्क्षणात् ॥ ३७ ॥ साचाप्सरोभिरुत्पाद्यनीतापितृकुलंनि जम् ॥ ताभिराश्वासिताचापिमधुरैर्वचनांबुभिः ॥ ३८ ॥ सचाप्यारुह्यतुरगंप्रतिष्ठानंपुरोत्तमम् ॥ गतस्तुमेरुशिखरंकामचारीयथाऽमरः ॥ ३९ ॥ यदाप्रभृतिसादृष्टाचक्षुषातपतीगिरौ ॥ तदाप्रभृतिनाश्नातिदिवास्वपितिवानिशि ॥ ४० ॥ ततःसर्वविदव्यग्रोविदित्वावरुणा त्मजः ॥ तपतीतापितंवीरंपार्थिवंतपसांनिधिः ॥ ४१ ॥ समुत्पत्यमहायोगीगगनंरविमंडलम् ॥ विवेशदेवंतिग्मांशुंददर्शस्यंदनेस्थितम् ॥ ४२ ॥ तंदृष्ट्वाभास्करंदेवंननामद्विजसत्तमः ॥ प्रतिप्रणमितश्चासौभास्करेणाप्यसावृषिः ॥ ४३ ॥ ज्वलज्जटाकलापोसौदिवाकरसमीपगः ॥ शोभ तेवारुणिःश्रीमान्द्वितीयइवभास्करः ॥ ४४ ॥ ततःसंपूजितोऽर्घाद्यैर्भास्करेणतपोधनः ॥ पृष्टश्चागमनेहेतुंप्रत्युवाचदिवाकरम् ॥ ४५ ॥ समा यातोऽस्मिदेवेशयाचितुंत्वांमहाद्युते ॥ सुतांसंवरणस्यार्थे त्वंचतांदातुमर्हसि ॥ ४६ ॥ ततोवसिष्ठायदिवाकरेणनिवेदितासातपतीतनूजा ॥

गृहागतायद्विजपुंगवायराज्ञोऽर्थतः संवरणस्यचैव ॥ ४७ ॥ सावित्रमासाद्यवचोवसिष्ठःस्वमाश्रमंपुण्यमुपाजगाम ॥ साचापिसंस्मृत्यनृपा
त्मजंतंकृतांजलिर्वारुणिमाहदेवी ॥ ४८ ॥ तपत्युवाच ॥ ब्रह्मन्मयाखेदमुपेत्ययोहिसहाप्सरोभिःपरिचारिकाभिः ॥ दृष्टोह्यरण्येऽमरगर्भ
तुल्योनृपात्मजोलक्षणतोपिजाने ॥ ४९ ॥ पादौशुभौचक्रगदासिचिह्नौजंघेतथोरूकरिहस्ततुल्यौ ॥ कटिर्यथाकेसरिणस्तथैवक्षामंचमध्यं
त्रिवलीनिवद्धम् ॥ ५० ॥ ग्रीवास्यशंखाकृतिमादधातिभुजौचपीनौकठिनौसुदीर्घौ ॥ हस्तौतथा पद्मदलोद्भवांकौछत्राकृतिस्तस्यशिरोवि
भाति ॥ ५१ ॥ नीलाश्चकेशाःकुटिलाश्चतस्यकर्णौसमांसौसुसमाचनासा ॥ दीर्घाश्चतस्यांगुलयःसुपर्वाःपद्मांकराभ्यांदशनाश्चशुभ्राः ॥
॥ ५२ ॥ समुन्नतःषड्भिरुदारवीर्यस्त्रिभिर्गभीरस्त्रिषुचप्रलंबः ॥ रक्तस्तथासतसुराजपुत्रःकृष्णश्चतुर्भिस्त्रिभिरानतोपि ॥ ५३ ॥ द्वाभ्यांच
शुक्लःसुरभिश्चतुर्भिःसंत्येवपद्मानिदशैवचास्य ॥ वृतःसभर्त्ताभगवन्हिपूर्वंतंराजपुत्रंपरमंविचिंत्य ॥ ५४ ॥ ददस्वमांनाथतपस्विमुख्यगु
णोपपन्नायसमीहिताय ॥ स्नेहात्प्रकामंप्रवदंतिसंतोदातुंतथाऽन्यस्यविभोक्षमस्त्वम् ॥ ५५ ॥ देवदेवउवाच ॥इत्येवमुक्तःसवितुश्चपुत्र्याऋ
षिस्तदाध्यानपरोबभूव ॥ जानेतमेवर्क्षसुतंसकामंमुदायुतोवाक्यमिदंजगाद ॥५६॥ सएवपुत्रिक्षितिपात्मजस्त्वयादृष्टःपुराकामयसेयमद्य॥
सएषचायातिममाश्रमंवैऋक्षात्मजःसंवरणोहिनाम्ना ॥ ५७ ॥ अथाजगामैवनृपस्यपुत्रस्तदाश्रमंब्राह्मणपुंगवस्य ॥ दृष्ट्वावसिष्ठंप्रणिपत्यमू
र्ध्नास्थितांत्वपश्यत्तपतींनरेंद्रः ॥ ५८ ॥ दृष्ट्वाचतांपद्मविशालनेत्रांसंदृष्टपूर्वेयमितिव्यचिंतयत् ॥ पप्रच्छकेयंललनाद्विजेंद्रसवारुणिःप्राह
नराधिपेंद्रम् ॥५९॥ इयंविवस्वद्दुहितानरेंद्रनाम्नाप्रसिद्धातपतीपृथिव्याम् ॥ मयातवार्थायदिवाकरोर्थितःप्रादान्मयात्वाश्रममापितेयम् ॥
॥ ६० ॥ तस्मात्समुत्तिष्ठनरेंद्रदेव्याःपाणिंतपत्याविधिवद्गृहाण ॥ इत्येवमुक्तोनृपतिःप्रहृष्टोजग्राहपाणिंविधिवत्तपत्याः ॥ ६१ ॥ सातंप

तिंप्राप्यमनोभिरामंसूर्यात्मजा शक्रसमप्रभावम् ॥ रेमेचतेनैवगृहोत्तमेषुयथामहेंद्रेणपुलोमजादिवि ॥६२॥ इतिश्रीवामनपुराणेतापत्येउ
मासंभवोनामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ देवदेवउवाच ॥ तस्यांतपत्यांनरसत्तमेनजातःसुतःपार्थिवलक्षणस्तु ॥ सजातकर्मादि
भिरेवसंस्कृतोह्यवर्धताज्येनहुतो यथाग्निः ॥ १ ॥ कृतंचचूडाकरणंतुदेवाविप्रेणमित्रावरुणात्मजेन ॥ नवाब्दिकस्यव्रतबंधनंचवेदे
चशास्त्रेविधिपारगोऽभूत् ॥ २ ॥ ततश्चतुःषड्भिरपीहवर्षैःसर्वज्ञतामभ्यगमत्ततोसौ ॥ ख्यातःपृथिव्यांपुरुषोत्तमोऽसौनाम्नाकुरुः
संवरणस्यपुत्राः ॥ ३ ॥ ततोनरपतिर्दृष्ट्वापुत्रंतंषोडशाब्दिकम् ॥ दारक्रियार्थमकरोद्यत्नंशुभकुलेततः ॥ ४ ॥ सौदाम्नींचसुदाम्नस्तु
सुतांरूपाधिकांनृपः ॥ कुरोरर्थायवृतवान्सप्रादात्कुरवेपिताम् ॥ ५ ॥ सतांनृपसुतांलब्ध्वास्वधर्मानविरोधयन् ॥ रेमेतन्व्यासहतयापौलो
म्यामघवानिव ॥ ६ ॥ ततोनरपतिःपुत्रंराज्यभारक्षमंवली ॥ विदित्वायौवराज्यायविधानेनाभ्यषेचयत् ॥ ७ ॥ ततोराज्येभिषिक्तस्तुकुरुः
पित्रानिजेपदे॥सपालयामासमहींपुत्रवच्चप्रजाःस्वयम् ॥८॥ सएवक्षेत्रपालोऽभूत्पशुपालःसएवहि ॥ सएवराजपालश्चअजापालोमहावलः॥९॥
ततोस्यबुद्धिरुत्पन्नाह्यस्मिँल्लोकेगरीयसी ॥ यावत्कीर्तिःसुसंस्थाहितावद्वासस्तयासह ॥ १० ॥ अस्त्वेवंनृपतिश्रेष्ठोयथातथ्यममन्यत ॥
विचचारमहींसर्वांकीर्त्यर्थंतुनराधिपः ॥ ११ ॥ ततोद्वैतवनंनामपुण्यंलोकचरोवशी ॥ तदासावतिसंतुष्टोविवेशाभ्यंतरंततः ॥ १२ ॥ तत्र
देवींददर्शाथपुण्यांपापविमोचिनीम् ॥ प्लक्षजांब्रह्मणःपुत्रींहरिजिह्वांसरस्वतीम् ॥१३॥ सुदर्शनस्यजननीं ह्रदंकृत्वासुविस्तृतम् ॥ तस्यास्त
ज्जलमासाद्यस्नात्वाप्रीतोभवन्नृपः ॥ १४ ॥ समाजगामचपुनर्ब्रह्मणोवेदिमुत्तराम् ॥ समंतपंचकंनामधर्मस्थानमनुत्तमम् ॥ १५ ॥ आसमं
ताद्योजनानिपंचपंचचसर्वतः॥ देवाऊचुः ॥ किमन्यावेदयोदेवब्रह्मणः पुरुषोत्तम ॥ १६ ॥ येनोत्तरतयावेदीगदितासर्वपंचके ॥ हरिरुवाच॥

वेदयोलोकनाथस्यपंचधर्मस्यसर्वतः ॥ १७॥ यासुचेष्टंसुरेशेनलोकनाथेनशंभुना ॥ प्रयागोमध्यमावेदिःपूर्ववेदिर्गयाशिरः ॥ १८॥
विरजादक्षिणावेदिरनंतफलदायिनी ॥ प्रतीचीपुष्करावेदिस्त्रिभिःकुंडैरलंकृता ॥ १९॥ स्यमंतपंचकेचोक्तावेदिरेवोत्तरातथा ॥ तदमन्य
तराजर्षिरिदंक्षेत्रंमहाफलम् ॥ २०॥ करिष्यामिकृषिष्यामिसर्वान्कामान्यथेप्सितम् ॥ इतिसंचिंत्यमनसात्यक्त्वास्यंदनमुत्तमम् ॥ २१॥
चक्रेकीर्त्यर्थमतुलंस्थानंतत्पार्थिवर्षभः ॥ कृत्वासीरंससौवर्णंगृह्यरुद्रवृषंप्रभुः ॥ २२ ॥ वोढारंयाम्यमहिषंस्वयंकर्षितुमुद्यतः ॥ तंकर्षंतं
नरवरंसमभ्येत्यशतक्रतुः ॥ २३॥ प्रोवाचराजन्किमिदंभवान्कर्तुमिहोद्यतः ॥ राजाब्रवीत्सुरवरंतपःसत्यंक्षमांदयाम् ॥ २४॥ कृषामि
शौचदानेचयोगंचब्रह्मचारिताम् ॥ तंचोवाचहरिर्देवःकस्माद्बीजंनरेश्वर ॥ २५॥ लब्धंत्वयेतिसहसाह्यवहस्यगतस्ततः ॥ गतेऽपिशक्रेनृपति
रहन्यहनिसीरधृक् ॥ २६॥ कृषतेऽन्यत्समंताच्चसप्तक्रोशान्महीपतिः ॥ ततोहमब्रुवंगत्वाकुरोकिमिदमित्यथ ॥ २७॥ तदाष्टांगंमहाधर्मं
समाख्यातंनृपेणहि ॥ ततोमयास्यगदितंनृपबीजंक्वतिष्ठति ॥२८॥ सचाहममदेहस्थंबीजंतमहमब्रुवम् ॥ देह्यहंवापयिष्यामिसीरंकृषतु वैभ
वान् ॥ २९॥ ततोनृपतिनाबाहुर्दक्षिणःप्रसृतःकृतः ॥ प्रसृतंतंभुजंदृष्ट्वामहाचक्रेणवेगतः ॥ ३०॥ सहस्रधाप्रचिच्छेदयस्मादेकभुजोभ
वत् ॥ ततःसव्योभुजोराज्ञादत्तश्छिन्नोप्यसौमया ॥ ३१ ॥ तथैवोरुयुगंप्रादान्मयाच्छिन्नौचतावुभौ ॥ ततःसमेशिरःप्रादात्तेनप्रीतोस्मित
स्यच ॥ ३२॥ वरदोसीत्यथेत्युक्तेकुरुर्वरमयाचत ॥ कुरुरुवाच ॥ यावदेतन्मयाकृष्टंधर्मक्षेत्रंतदस्तुवः ॥ ३३॥ स्नातानांचमृतानांचमहा
पुण्यफलंत्विह ॥ उपवासश्चदानंचस्नानंजप्यंचमाधव ॥ ३४॥ होमयज्ञादिकंचान्यच्छुभंवाप्यशुभंविभो ॥ त्वत्प्रसादाद्धृषीकेशशंखच
क्रगदाधर ॥ ३५॥ अक्षयंप्रवरेक्षेत्रेभवत्वत्रमहाफलम् ॥ तथाभवान्सुरैःसार्द्धंसमंदेवेनशूलिना ॥ ३६॥ वसात्रपुंडरीकाक्षमन्नामव्यंजके

ऽच्युत ॥ इत्येवमुक्तस्तेनाहंराज्ञावाढमुवाचतम् ॥३७॥ तथाचत्वंदिव्यवपुर्भवभूयोमहीपते ॥ तथांतकालेमय्येवलयमेष्यसिसुव्रत ॥३८॥ शाश्वतीतवकीर्तिश्चभविष्यतिनसंशयः ॥ तत्रैवयाजकोयज्ञान्यजिष्यसिसहस्रशः ॥ ३९ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ तस्यक्षेत्रस्यरक्षार्थंददौसपुरुषोत्तमः ॥यक्षंचचंद्रनामानंवासुकिंचापिपन्नगम् ॥४०॥विद्याधरंशंकुकर्णंसुकेशंराक्षसेश्वरम् ॥अजावनंचनृपतिंमदादेवंचपावकम् ॥४१॥ एतानिसर्वतोभ्येत्यरक्षंतिकुरुजांगलम् ॥अमीषांवलिनोन्येचभृत्याश्चैवानुयायिनः ॥४२॥ अष्टौसहस्राणिधनुर्द्धराणांनिवारयंतीहसुदुष्कृतान्वै ॥ स्नातुंनयच्छंतिमहोग्ररूपास्त्वन्यस्यतेवरिचराचराणाम् ॥ ४३ ॥ तस्यैवमध्येवहुपुण्ययुक्तंपृथूदकंपापहरंशिवंच ॥ पुण्यानदीप्राङ्मुखतांप्रयाताजलौघयुक्तस्यसुताजलाढ्या ॥ ४४ ॥ पूर्वंनदीयंप्रपितामहेनसृष्टासमंभूतगणैःसमस्तैः ॥ महीजलंवह्निसमीरमेवखंत्वेवमादौविवभौपृथूदकम् ॥ ४५ ॥ सर्वेतथातोयधयोमहान्तस्तीर्थानिनद्यःस्रवणाःसरांसि ॥ संनिर्मितानीहमहाभुजेनसदेवमार्गःसलिलंहितेषु ॥ ॥ ४६ ॥ सरस्वतीदृषद्वत्योरंतरेकुरुजांगले ॥ मुनिप्रवरमासीनंपुराणंलोमहर्षणम् ॥ अपृच्छंतद्विजवराःप्रभवंसुरसत्तमाः ॥ ४७ ॥ ऋषयऊचुः ॥ प्रमाणंसरसोब्रूहितीर्थानांचविशेषतः ॥ देवतानांचमाहात्म्यमुत्पत्तिंवामनस्यच ॥ ४८ ॥ एतच्छ्रुत्वावचस्तेषांतान्द्विजाँल्लोमहर्षणः ॥ प्रणिपत्यपुराणर्षिमिदंवचनमब्रवीत् ॥ ४९ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ ब्रह्माणमीशंकमलासनस्थंविष्णुंचलक्ष्मीसहितंतथैव ॥ रुद्रंचदेवंप्रणिपत्यमूर्ध्नातीर्थंवरंब्रह्मसरःप्रवक्ष्ये ॥ ५० ॥ रंतुकादौजसंचापिपावनाच्चचतुर्मुखम् ॥ सरःसन्निहितंप्रोक्तंब्रह्मणापूर्वमेवतु ॥ ५१ ॥ कलिद्वापरयोर्मध्येव्यासेनचमहात्मना ॥ सरःप्रमाणंयत्प्रोक्तंतच्छृण्वन्तुद्विजोत्तमाः ॥ ५२ ॥ विश्वेश्वराद्धस्तिपुरंतथाकन्याजरद्गवी ॥ यावदोघवतीप्रोक्तातावत्संनिहितंसरः ॥ ५३ ॥ मयाश्रुतंप्रमाणंतुकथ्यमानंतुवामनम् ॥ तच्छृण्वं

तुद्विजश्रेष्ठाःपुण्यंवृद्धिकरंमहत् ॥ ५४ ॥ विश्वेश्वराद्देववरात्पावनीचसरस्वती ॥ सरःसन्निहितंप्रोक्तंसमंतादर्द्धयोजनम् ॥ ५५ ॥ एत
दाश्रित्यदेवाश्चऋषयश्चसमागताः ॥ सेवंतेमुक्तिकामार्थंस्वर्गार्थंचापरेस्थिताः ॥ ५६ ॥ ब्रह्मणासेवितमिदंसृष्टिकामेनयोगिना ॥ विष्णु
नास्थितिकामेनहरिरूपेणसेवितम् ॥ ५७ ॥ रुद्रेणचसरोमध्यंप्रविष्टेनमहात्मना ॥ सेव्यतीर्थंमहातेजाःस्थाणुत्वंप्राप्तवान्हरः ॥ ५८ ॥
आद्यैपाब्रह्मणोवेदिस्ततोरामह्रदःस्मृतः ॥ कुरुणाचयतःकृष्टंकुरुक्षेत्रंततःस्मृतम् ॥ ५९ ॥ तरंतुकारंतुकयोर्यदंतरंयदंतरंरामह्रदस्य
पंचकात् ॥ एतत्कुरुक्षेत्रसमंतपंचकंपितामहस्योत्तरवेदिरुच्यते ॥ ६० ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥
ऋषयऊचुः ॥ ब्रूहिवामनमाहात्म्यमुत्पत्तिंचविशेषतः ॥ यथाबलिर्नियमितोदत्तंराज्यंशतक्रतोः ॥ १ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ शृण्वंतुमुनयः
प्रीतावामनस्यमहात्मनः ॥ उत्पत्तिंचप्रभावंचनिवासंकुरुजांगले ॥ २ ॥ तथैववंशंदैत्यानांशृण्वंतुद्विजसत्तमाः ॥ यस्मिन्वंशेसमभवद्बलि
र्वैरोचनिःपुरा ॥ ३ ॥ दैत्यानामादिपुरुषोहिरण्यकशिपुर्भवत् ॥ तस्यपुत्रोमहातेजाःप्रह्लादोनामदानवः ॥ ४ ॥ तस्माद्विरोचनोजज्ञेबलि
र्जज्ञेविरोचनात् ॥ हतेहिरण्यकशिपौदेवानुत्साद्यसर्वतः ॥ ५ ॥ राज्यंकृतंचतेनेष्टंत्रैलोक्येसचराचरे ॥ कृतयत्नेषुदेत्येषुत्रैलोक्येदैत्यतां
गते ॥ ६ ॥ जयेतथाबलवतोर्मयशंबरयोस्तथा ॥ शुद्धासुदिक्षुसर्वासुप्रवृत्तेधर्मकर्मणि ॥ ७ ॥ संप्रवृत्तेदैत्यपथेअयनस्थेदिवाकरे ॥ प्रह्लाद
शंबरमयैरनुरागेणचैवहि ॥ ८ ॥ दिक्षुसर्वासुगुप्तासुगगनेदैत्यपालिते ॥ वेदेषुमखशोभांचस्वर्गस्थांदर्शयत्सुच ॥ ९ ॥ प्रकृतिस्थेततोलो
केवर्त्तमानेचसत्पथे ॥ अभावेसर्वपापानांधर्मभावेसदोत्थिते ॥ १० ॥ चतुःपादेस्थितेधर्मेह्यधर्मेपादविग्रहे ॥ प्रजापालनयुक्तेषुभ्राजमाने
षुराजसु ॥ स्वधर्मयुक्तेषुतथासर्वेष्वाश्रमवासिषु ॥ ११ ॥ अभिषिक्तोऽसुरैःसर्वैर्दैत्यराज्येबलिस्तदा ॥ हृष्टेष्वसुरसंघेषुनदत्सुसु

दितेषुच ॥ १२ ॥ अथाभ्युपगतालक्ष्मीर्वेलिंपद्मान्तरप्रभा ॥ पद्मोद्यतकरादेवीवरदासुप्रवेशिनी ॥ १३ ॥ श्रीरुवाच ॥ वले
वलवतांश्रेष्ठदैत्यराजमहाद्युते ॥ प्रीतास्मितवभद्रंतेदेवराजपराजये ॥ १४ ॥ यत्त्वयायुधिविक्रम्यदेवराजःपराजितः ॥ दृष्ट्वाते
परमंसत्त्वंततोहंस्वयमागता ॥ १५ ॥ नाश्चर्यंदानवव्याघ्रहिरण्यकशिपोःकुले ॥ प्रसूतस्यासुरेंद्रस्यतवकर्मेदमीदृशम् ॥ १६ ॥ विशे
षितस्त्वयाराजन्दैत्येंद्रःप्रपितामहः ॥ येनयुक्तंहिनिखिलंत्रैलोक्यमिदमव्ययम् ॥ १७ ॥ एवमुक्त्वातुसादेवीलक्ष्मीर्दैत्यनृपंवलिम् ॥
प्रविष्टावरदासेव्यासर्वदेवमनोरमा ॥ १८ ॥ तुष्टाश्चदेव्यःप्रवराह्नीःकीर्तिर्द्युतिरेवच ॥ प्रभाधृतिःक्षमाशक्तिर्ऋद्धिर्दिव्यामहामतिः ॥ १९ ॥
श्रुतिर्विद्यास्मृतिःकीर्तिःशांतिःपुष्टिस्तथाक्रिया ॥ सर्वाश्चाप्सरसोदिव्यानृत्तगीतविशारदाः ॥ २० ॥ प्रपद्यंतेतुदैत्येंद्रंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥
प्राप्तमैश्वर्यमतुलंवलिनाब्रह्मवादिना ॥ २१ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ देवानांब्रूहिमेक
र्मयद्वृत्तास्तेपराजिताः ॥ कथंदेवाधिदेवोसौविष्णुर्वामनतांगतः ॥ १ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ वलिसंस्थंचत्रैलोक्यंदृष्ट्वादेवःपुरंदरः ॥ मेरुसं
स्थंययौशक्रःस्वमातुर्निलयंशुभम् ॥ २ ॥ समीपंप्राप्यमातुश्चकथयामासतांगिरम् ॥ आदित्याश्चरणेसर्वेदानवेनपराजिताः ॥ ३ ॥ अदिति
रुवाच ॥ यद्येवंपुत्रयुष्माभिर्नशक्योहंतुमाहवे ॥ वलिर्विरोचनसुतःसर्वैश्चैवमरुद्गणैः ॥ ४ ॥ सहस्रशिरसाशक्यंकेवलंहंतुमेवहि ॥ तेनैकेनस
हस्राक्षहंतुंनान्येनशक्यते ॥ ५ ॥ तद्भवत्पृच्छाद्यपितरंकश्यपंब्रह्मवादिनम् ॥ पराजयार्थंदैत्यस्यवलेस्तस्यमहात्मनः ॥ ६ ॥ ततोदेवाःसह
सुराःसंप्राप्ताःकश्यपांतिकम् ॥ तत्रापश्यंश्चमारीचंमुनिंदीप्ततपोनिधिम् ॥ ७ ॥ आद्यंदेवगुरुंदिव्यंप्रदीप्तंब्रह्मतेजसा ॥ तजसाभास्कराकारं
स्थितमग्निशिखोपमम् ॥ ८ ॥ न्यस्तदंडंतपोयुक्तंवद्धकृष्णाजिनांवरम् ॥ वल्कलाजिनसंवीतंप्रदीप्तमिवतेजसा ॥ ९ ॥ हुताशवद्दीप्यमा

नमाज्यगंधपुरस्कृतम् ॥ स्वाध्यायवंतंपितरंवपुष्मंतमिवानलम् ॥ १० ॥ ब्रह्मवादिनमत्युग्रंचराचरगुरुंप्रभुम् ॥ ब्रह्मणाप्रतिमंलक्ष्म्याकश्य
पंदीप्ततेजसम् ॥ ११ ॥ यःस्रष्टासर्वलोकानांप्रजानांपतिरुत्तमः ॥ आत्मभावविशेषेणतृतीयोयंप्रजापतिः ॥ १२ ॥ अथप्रणम्यतेदेवा
सहादित्याःसुरर्षभाः ॥ ऊचुःप्रांजलयःसर्वेब्रह्मण्याःशिवमानसाः ॥ १३ ॥ अजेयोयुधिशक्रेणबलिर्दैत्योबलाधिकः ॥ तस्माद्विधत्तनः
श्रेयोदेवानांपुष्टिवर्धनम् ॥ श्रुत्वातुवचनंतेषांपुत्राणांकश्यपःप्रभुः ॥ १४ ॥ कश्यपउवाच ॥ कुरुध्वंगमनेबुद्धिंब्रह्मलोकायलोककृत् ॥
कथयिष्यत्युपायंवोयथाजेष्यथदैत्यपम् ॥ १५ ॥ शक्रगच्छामसदनंब्रह्मणःपरमाद्भुतम् ॥ यथापराजयंसर्वेब्रह्मणःख्यातुमुद्यताः ॥ १६ ॥
सहादित्यास्ततोदेवायाताःकाश्यपमाश्रमम् ॥ प्रस्थिताब्रह्मसदनंब्रह्मर्षिगणसेवितम् ॥ १७ ॥ तेमुहूर्तेनसंप्राप्ताब्रह्मलोकंसुवर्चसः ॥ दिव्यैः
कामगमैर्यानैर्यथार्हैःसुमहाबलैः ॥ १८ ॥ ब्रह्माणंप्रष्टुमिच्छंतस्तपोराशिंतमव्ययम् ॥ अध्यगच्छंतविस्तीर्णांब्रह्मणःपरमांसभाम् ॥ १९ ॥
षट्पदोद्गीतमधुरांसामगैःसमुदीरिताम् ॥ श्रेयस्करीममित्रघ्नींदृष्ट्वासंजहृषुस्तदा ॥ २० ॥ ऋचोबहृचमुख्यैश्चप्रोक्ताःक्रमपदाक्षरैः ॥
शुश्रुवुस्त्वमरव्याघ्रावितेषुचकर्मसु॥२१॥यज्ञाविद्यावेदविदःपदक्रमविदस्तथा॥स्वरेणपरमर्षीणांसबभूवप्रणादिता॥२२॥ यज्ञसंस्तवविद्भि
श्चशिक्षाविद्भिस्तथाद्विजैः ॥ छंदसांचतथाविज्ञैःसर्वविद्याविशारदैः॥२३॥लोकायतिकमुख्यैश्चशुश्रुवुःस्वरमीरितम् ॥ तत्रतत्रचविप्रेंद्रान्नि
यतान्संशितव्रतान् ॥२४॥ जपहोमपरान्मुख्यान्ददृशुःकश्यपात्मजाः॥तस्यांसभायामास्तेसब्रह्मालोकपितामहः॥२५॥चराचरगुरुःश्रीमा
न्विब्धयावेदमायया॥उपासतेयंतत्रैवप्रजानांपतयोविभुम् ॥ २६ ॥ दक्षःप्रचेताःपुलहोमरीचिश्चद्विजोत्तमाः ॥ भृगुरत्रिर्वसिष्ठश्चगौतमोनारद
स्तथा ॥२७॥ विद्यास्तथांतरिक्षंचवायुस्तेजोजलंमही ॥ शब्दःस्पर्शश्चरूपंचरसोगंधस्तथैवच ॥२८॥ प्रकृतिश्चविकाराश्चयच्चान्यत्कारणं

महत् ॥ सांगोपांगाश्चचत्वारोवेदालोकपतिस्तथा ॥२९॥ तपांसिक्रतवश्चैवसंकल्पःप्राणएवच ॥ एतेचान्येचबहवःस्वयंभुवमुपासते॥३०॥ धर्मोह्यर्थश्चकामश्चक्रोधोहर्षश्चनित्यशः ॥ शुक्रोबृहस्पतिश्चैवसंवर्तोथबुधस्तथा ॥ ३१ ॥ शनैश्चरश्चराहुश्चग्रहाःसर्वेव्यवस्थिताः ॥ मरुतोविश्वकर्माचवसवश्चद्विजोत्तमाः ॥ ३२ ॥ दिवाकरश्चसोमश्चदिनंरात्रिस्तथैवच ॥ अर्द्धमासाश्चमासाश्चऋतवःषट्चसंस्थिताः ॥ ३३ ॥ तांप्रविश्यसभांदिव्यांब्रह्मणःसर्वकामदाम् ॥ कश्यपस्त्रिदशेशश्चपुत्रोधर्मभृतांवरः ॥ ३४ ॥ सर्वतेजोमयींदिव्यांब्रह्मर्षिगणसेविताम् ॥ ब्राह्म्याश्रियासेव्यमानामचिंत्यांविगतक्लमाम् ॥ ३५ ॥ ब्रह्माणंप्रेक्ष्यतेसर्वेपरमासनमास्थितम् ॥ शिरोभिःप्रणतादेवदेवाब्रह्मर्षिभिःसह ॥ ३६ ॥ ततःसंस्पृश्यचरणौनियताःपरमात्मनः ॥ विमुक्ताःसर्वपापेभ्यःसर्वेविगतकल्मषाः ॥ ३७ ॥ दृष्ट्वातुतान्सुरान्सर्वान्कश्यपेनसहागतान् ॥ आहब्रह्मामहातेजादेवानांप्रभुरीश्वरः ॥ ३८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ यदर्थमिहसंप्राप्ताभवंतः सर्वएवहि ॥ चिंतयाम्यहमव्यग्रमेतदर्थंमहाबलाः ॥ १ ॥ भविष्यतिचवःसर्वंकांक्षितंयत्सुरोत्तमाः ॥ बलेर्दानवमुख्यस्ययोऽस्यजेताभविष्यति ॥ २ ॥ नकेवलंसुरारीणांगतिर्ममसविश्वकृत् ॥ त्रैलोक्यस्यापिनेताचदेवानामपिसप्रभुः ॥ ३ ॥ यःप्रभुःसर्वलोकानांविश्वंयश्चसनातनम् ॥ पूर्वजंयंममप्राहुरादिदेवंसनातनम् ॥ ४ ॥ तंदेवाश्चमहात्मानंनविदुःकोस्त्यसाविति ॥ देवानस्मांश्चविश्वंचसवेत्तिपुरुषोत्तमः ॥ ५ ॥ तस्यैवतुप्रसादेनप्रवक्ष्येपरमांगतिम् ॥ यदियोगंसमास्थायतपश्चरतिदुश्चरम् ॥ ६ ॥ क्षीरोदस्योत्तरेकूलउदीच्यांदिशिविश्वकृत् ॥ ततःश्रोष्यथसंघुष्टांमेघगंभीरनिःस्वनाम् ॥ ७ ॥ रक्तांपुष्टाक्षरांरम्यामभयांसर्वदाशिवाम् ॥ वाणींपरमसंस्कारांवदतांब्रह्मवादिनाम् ॥ ८ ॥ दिव्यांसत्याकरांसत्यांसर्वकल्मषनाशिनीम् ॥ सर्वदेवाधिदेवश्चततोसौभवितात्मना ॥ ९ ॥ तद्व्रतस्यसमाप्त्यांतुयोगव्रत

विसर्जने ॥ अमोघंतस्यदेवस्यविश्वतेजोमहात्मनः ॥ १० ॥ कश्यपायवरंदेवाददामिवरदस्थिताः॥ स्वागतंचसुरश्रेष्ठामत्समीपमुपागताः॥
ततोऽदितिःकश्यपश्चगृह्णीयातांवरंतदा ॥ ११ ॥ प्रणम्यशिरसापादौतस्मैदेवायधीमते ॥ भगवानेवनःपुत्रोभवत्वितिप्रसीदनः ॥ १२ ॥
उक्तश्चपरयावाचातथास्त्वितिसवक्ष्यति ॥ देवान्नुवंतुतेसर्वेकश्यपोऽदितिरेवच ॥ १३ ॥ तथास्त्वितिसचश्रीमान्वक्ष्यतेसर्वलोककृत् ॥
तस्माद्देवाद्गृहीत्वैवंवरंत्रिदशसत्तमाः ॥ १४ ॥ कृतकृत्यास्ततःसर्वेगच्छध्वंस्वंस्वमालयम् ॥ तथास्त्वितिसुराःसर्वेप्रणम्यशिरसाप्रभुम् ॥
॥ १५ ॥ श्वेतद्वीपंसमुद्दिश्यगताःसौम्यांदिशंप्रति ॥ तेऽचिरेणैवसंप्राप्ताःक्षीरोदंसरितांपतिम् ॥१६॥ यथादिष्टंभगवताब्रह्मणासत्यवादिना॥
तेक्रांत्वासागरान्सर्वान्पर्वतांश्चसकाननान् ॥ १७ ॥ नदीश्चविविधाःपुण्याःपृथिव्यांतेसुरोत्तमाः ॥ अपश्यंततमोघोरंसर्वसत्त्वविवर्जितम् ॥
॥ १८ ॥ अभास्करममर्यादंतमसासर्वतोवृतम् ॥ अमृतंस्थानमासाद्यकश्यपेनमहात्मना ॥ १९ ॥ दीक्षित्वाकश्यपोदिव्यंव्रतंवर्षसहस्र
कम् ॥ प्रसादार्थंसुरेशायतस्मैयोगायधीमते ॥ २० ॥ नारायणायदेवायसहस्राक्षायभूतये ॥ ब्रह्मचर्येणमौनेनस्थानवीरासनेनच ॥ २१ ॥
क्रमेणचसुराःसर्वेतपोयोगंसमास्थिताः ॥ कश्यपस्तत्रभगवान्प्रसादार्थंमहात्मनः ॥ २२ ॥ उदीरयंश्चवेदोक्तंयमाहुःपरमंस्तवम् ॥ इति
श्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येपंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ ॐनमोभगवतेवासुदेवाय ॥ कश्यपउवाच ॥ एकशृंग वृषसिंधो वृषाकपे
सुरवृष अनादिसंभव रुद्र कपिल विष्वक्सेन सर्वभूतपते ध्रुव धर्म वैकुंठ वृषावर्त्त अनादिमध्यनिधन धनंजय शुचिश्रव पृश्नितेजः निज
जय अमृतशय सनातन त्रिधामन् तुषित महातत्त्व लोकनाथ पद्मनाभ विरिंचे बहुरूप अक्षय अक्षर हव्यभुक् खंडपरशो शक्र मुंजकेश
हंस महादक्षिण हृषीकेश सूक्ष्म महानियमधर विरजः लोकप्रतिष्ठ अरूप अग्रज धर्मज धर्मनाभ हव्यभुक् गभस्तिनाथ शतक्रतुनाथ

चंद्ररथ सूर्यतेजः समुद्रवासः अज सहस्रशिरः सहस्रपाद अयोमुख महापुरुष पुरुषोत्तम सहस्रबाहो सहस्रमूर्त्ते सहस्रास्य सहस्रसंभव विश्वं त्वामाहुः पुष्पहास चरम त्वमेववौषट् वषट्कारंत्वामाहुरग्र्यमखेषुप्राशितारं शतधारं सहस्रधारं बभूव भूवंद्य भूनाथ भृगुपुत्र वेदवेद्य ब्रह्मशय ब्राह्मणप्रिय त्वमेवद्यौरसि मातरिश्वासि धर्मोसि होता पोता हंता मंता नेता होमहेतुस्त्वमेव अग्र्यश्चधाम्नात्वमेवऋग्भिः सुभांड इज्योऽसि सुमेधोसि समिधस्त्वमेव पतिर्गतिर्दातात्वमसि मोक्षोऽसि योगोऽसि सृजसि धाता परमयज्ञोऽसि सोमोसि दीक्षितोऽसि दक्षिणासि विश्वमसि स्थविर हिरण्यगर्भ नारायण त्रिनयन आदिवर्ण आदित्यतेजः महापुरुष पुरुषोत्तम आदिदेव भूमिक्रम त्रिविक्रम प्रभाकर शंभो स्वयंभूः भूतादिमहाभूतोऽसि विश्वभूत विश्वंत्वमेव विश्वगोप्तासि पवित्रमसि विश्वभव ऊर्ध्वकर्मन् अमृत दिवस्पते वाचस्पते घृतार्चिः अनंतकर्म्मवंश प्राग्वंशधीः त्वमश्वमेधः वरार्थिनांवरदोऽसित्वम् ॥ चतुर्भिश्चचतुर्भिश्चद्वाभ्यांपंचभिरेवच ॥ हूयतेचपुनर्द्वाभ्यांतुभ्यं होत्रात्मनेनमः ॥१॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येषड्विंशोऽध्यायः॥ २६ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ नारायणस्तुभगवाञ्छ्रुत्वैवंपरमंस्तवम् ॥ ब्रह्मजेनद्विजेंद्रेणकश्यपेनसमीरितम् ॥ १ ॥ उवाचवचनंसम्यक्तुष्टःपुष्टपदाक्षरम् ॥ श्रीमान्प्रीतमनादेवोयद्वदेत्प्रभुरीश्वरः ॥ २ ॥ वरंवृणुध्वंभद्रंवोवरदोस्मिसुरोत्तमाः ॥ कश्यपउवाच ॥ सुप्रीतोसिसुरश्रेष्ठसर्वेषामेवनिश्चयात् ॥ ३ ॥ वासवस्यानुजोभ्राताज्ञातीनांनंदवर्द्धनः ॥ अदित्याअपिच श्रीमान्भगवानस्तुवैसुतः ॥ ४ ॥ अदितिर्देवमाताचएतमेवार्थमुत्तमम् ॥ पुत्रार्थंवरदंप्राहभगवंतंवरार्थिनी ॥ ५ ॥ देवा ऊचुः ॥ निःश्रेयसार्थंसर्वेषांदेवतानांमहेश्वरः ॥ त्राताभर्ताचदाताचशरणंभवनःसदा ॥ ६ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ ततस्तानब्रवीद्विष्णुर्देवान्स्तान्स्वयमेवच ॥ सर्वेषामेवयुष्माकंयेभविष्यंतिशत्रवः ॥ मुहूर्तमपितेसर्वेनस्थास्यंतिममाग्रतः ॥ ७ ॥ हत्वासुरगणान्सर्वान्यज्ञभागाग्र

भोजिनः ॥ हव्यादांश्चसुरान्सर्वान्कव्यादांश्चपितॄनपि ॥ ८ ॥ करिष्येविबुधश्रेष्ठाःपारमेष्ठ्येनकर्मणा ॥ यथायातेनमार्गेणनिवर्तध्वंसुरो
त्तमाः ॥ ९ ॥ एवमुक्तेतुदेवेनविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ ततःप्रहृष्टमनसःपूजयंतिस्मतंप्रभुम् ॥ १० ॥ विश्वेदेवामहात्मानःकश्यपो
ऽदितिरेवच ॥ नमस्कृत्यसुरेशाय तस्मैदेवायरंहसा ॥ ११ ॥ प्रयाताःप्राग्दिशंसर्वेविपुलंकश्यपाश्रमम् ॥ तेकश्यपाश्रमंगत्वाकुरुक्षेत्र
वनंमहत् ॥ १२ ॥ संप्रसाद्यादितिंतत्रतपसेतांन्ययोजयन् ॥ साचचारतपोघोरंवर्षाणामयुतंतदा ॥ १३ ॥ तस्यानाम्नावनंदिव्यंसर्वकामप्र
दंशुभम् ॥ आराधनायकृष्णस्यवाग्यतावायुभोजना: ॥ १४ ॥ दैत्यैर्निराकृतान्दृष्ट्वासभयानृषिसत्तमान् ॥ वृथापुत्राहमितिसानिर्वेदात्प्र
णताहरिम् ॥ तुष्टाववाग्भिरिष्टाभिःस्तुतिभिःसातपोधना ॥ १५ ॥ शरण्यंशरणंविष्णुंप्रणताभक्तवत्सलम् ॥ देवदैत्यमयंचादिमध्यमां
तस्वरूपिणम् ॥ १६ ॥ अदितिरुवाच ॥ नमःकृत्यार्तिनाशायनमःपुष्करमालिने ॥ नमःपरमकल्याणकल्याणायादिवेधसे ॥ १७ ॥
नमःपकंजनेत्रायनमःपंकजनाभये ॥ नमःपंकजसंभूतिसंभवायात्मयोनये ॥ १८ ॥ श्रियःकांतायदांतायदान्तदृश्यायचक्रिणे ॥ नमः
पद्मादिहस्तायनमःकनकवाससे ॥ १९ ॥ तथात्मज्ञानयज्ञाययोगिचिंत्याययोगिने ॥ निर्गुणायविशेषायहरयेब्रह्मरूपिणे ॥ २० ॥ जगत्सं
तिष्ठतेयत्रजगतोयोनदृश्यते॥नमःस्थूलातिसूक्ष्मायतस्मैदेवायशार्ङ्गिणे ॥२१॥यंनपश्यंतिपश्यंतोजगदप्यखिलंनराः ॥ अपश्यद्भिर्जगद्य
श्चदृश्यतेहृदिसंस्थितः ॥२२॥ बहिर्ज्योतिरलक्ष्योयोलक्ष्यतेज्योतिषःपरः ॥ यस्मिन्नेवयतश्चैवयस्यैतदखिलंजगत् ॥२३॥ तस्मैसमस्तज
गतांसुनाथायनमोनमः ॥ आद्यःप्रजापतिर्यस्तुपितॄणांयःपरःपतिः ॥ पतिःसुराणांयस्तस्मैनमःकृष्णायवेधसे ॥ २४ ॥ यःप्रवृत्तैर्निवृत्तैश्च
कर्मभिस्तुविरज्यते ॥ स्वर्गापवर्गफलदोनमस्तस्मैगदाभृते ॥ २५ ॥ यश्चिंत्यमानोमनसासद्यःपापंव्यपोहति ॥ नमस्तस्मैविशुद्धायपर

स्मैहरिमेधसे ॥ २६ ॥ यंपश्यंत्यखिलाधारमीशानमजमव्ययम् ॥ नपुनर्जन्ममरणंप्राप्नुवंतिनमामितम् ॥ २७ ॥ योयज्ञैर्यज्ञपुरुषइज्यते यज्ञमास्थितः ॥ तंयज्ञपुरुषंविष्णुंनमामिप्रभुमीश्वरम् ॥ २८ ॥ गीयतेसर्ववेदेषुवेदविद्भिर्विदांगतिः ॥ यस्तस्मैवेदवेद्यायविष्णवेजिष्णवे नमः ॥ २९ ॥ यतोविश्वंसमुद्भूतंयस्मिन्प्रलयमेष्यति ॥ विश्वोद्भवप्रतिष्ठायनमस्तस्मैमहात्मने ॥ ३० ॥ ब्रह्मादिस्तंबपर्यंतंव्याप्तंयेनचरा चरम् ॥ मायाजालंसमुन्नद्धंतमुपेंद्रंनमाम्यहम् ॥ ३१ ॥ यस्तृतीयस्वरूपस्थोबिभर्त्त्यखिलमीश्वरः ॥ विश्वंविश्वपतिंविष्णुंतंनमामिप्रजा पतिम् ॥ ३२ ॥ मूर्तंतमोऽसुरमयंतद्विनाविनिहंतियः ॥ रात्रिजंसूर्यरूपीचतमुपेंद्रंनमाम्यहम् ॥ ३३ ॥ यस्याक्षिणीचंद्रसूर्यौसर्वलोके शुभाशुभम् ॥ पश्यतःकर्मसततंतमुपेन्द्रंनमाम्यहम् ॥ ३४ ॥ यस्मिन्सर्वेश्वरेनित्यंसत्यमेतन्मयोदितम् ॥ नानृतंतमजंविष्णुंनमामिप्रभु मव्ययम् ॥ ३५ ॥ यदेतत्सत्यमुक्तंमेभूयश्चातोजनार्दन ॥ सत्येनतेनसकलाःपूर्यंतांमेमनोरथाः ॥ ३६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरो माहात्म्येसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ एवंस्तुतोथभगवान्वासुदेवउवाचताम् ॥ अदृश्यःसर्वभूतानांतस्याःसंदर्शने स्थितः ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मनोरथांस्त्वमदितेयानिच्छस्यभिवाञ्छितान् ॥ तांस्त्वंप्राप्स्यसिधर्मज्ञेमत्प्रसादान्नसंशयः ॥ २ ॥ शृणुत्वंचमहाभागेवरोयस्तेहृदिस्थितः ॥ मद्दर्शनंहिविफलंनकदाचिद्भविष्यति ॥ ३ ॥ यश्चेहमद्वनेस्थित्वात्रिरात्रंवैकरिष्यति ॥ सर्वे कामाःसमृध्यंतेमनसायानिहेच्छति ॥ ४ ॥ दूरस्थोऽपिवनंयस्तुह्यदितेस्मरतेनरः ॥ सोऽपियातिपरंस्थानंकिंपुनर्निवसन्नरः ॥ ५ ॥ यश्चेहब्राह्मणान्पञ्चत्रीन्वाद्वावेकमेववा ॥ भोजयेच्छ्रद्धयायुक्तःसयातिपरमांगतिम् ॥ ६ ॥ अदितिरुवाच ॥ यदिदेवःप्रसन्नस्त्वंभक्त्यामे भक्तवत्सल ॥ त्रैलोक्याधिपतिःपुत्रस्तदस्तुममवासवः ॥ ७ ॥ हृतंराज्यंहृतश्चास्ययज्ञभागइहासुरैः ॥ त्वयिप्रसन्नेवरदतत्प्राप्नोतुसुतो

मम ॥ ८ ॥ हृतंराज्यंनदुःखायममपुत्रस्यकेशव ॥ प्रपन्नदायविभ्रंशःपीडांमेकुरुतेहृदि ॥ ९ ॥ भगवानुवाच ॥ कृतःप्रसादोहिमया
तववेदेवियथेप्सितम् ॥ स्वांशेनचैवतेगर्भेसंभविष्यामिकश्यपात् ॥ १० ॥ तवगर्भसमुद्भूतस्ततस्तेयेसुरारयः ॥ तानहंनिहनिष्यामिनि
वृंताभवनंदिनि ॥ ११ ॥ अदितिरुवाच ॥ प्रसीददेवदेवेशनमस्तेविश्वभावन ॥ नाहंत्वामुदरेवोढुमीशशक्ष्यामिकेशव ॥ यस्मिन्प्रति
ष्ठितंसर्वंविश्वयोनिस्त्वमीश्वरः ॥ १२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अहंचत्वांवहिष्यामिस्वात्मानंचैवनंदिनि ॥ नचपीडांकरिष्यामिस्वस्तितेऽ
स्तुव्रजाम्यहम् ॥ १३ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्हितेदेवेदितिर्गर्भसमादधे ॥ १४ ॥ गर्भस्थितेततःकृष्णेचचालसकलाक्षितिः॥
चकंपिरेमहाशैलाजग्मुःक्षोभंमहाब्धयः ॥१५॥ यतोयतोऽदितिर्यातिददातिपदमुत्तमम् ॥ ततस्ततःक्षितिःखेदान्ननामद्विजपुंगवाः ॥१६॥
दैत्यानामपिसर्वेषांगर्भस्थेमधुसूदने ॥ बभूवतेजसोहानिर्यथोक्तंपरमात्मना ॥ १७ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येअष्टाविंशतितमोऽ
ध्यायः ॥ २८ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ निस्तेजसोऽसुरान्दृष्ट्वासमस्तानसुरेश्वरः ॥ प्रह्लादमथपप्रच्छबलिरात्मपितामहम् ॥१॥ बलिरुवाच॥
तातनिस्तेजसोदैत्यानिर्दग्धाइववह्निना ॥ किमेतेसहसैवाद्यब्रह्मदंडहताइव ॥ २ ॥ दुरिष्टंकिंनुदैत्यानांकिंकृत्यासुरनिर्मिता ॥ नाशायैषास
मुद्भूतायेननिस्तेजसोऽसुराः ॥ ३ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ इत्थंदैत्यवरस्तेनपृष्टःपौत्रेणब्राह्मणाः ॥ चिरंध्यात्वाजगादैवमसुरंतंतदाबलिम् ॥
॥ ४ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ चलंतिगिरयोभूमिर्जहातिसहजांस्थितिम् ॥ नद्यःसमुद्राःक्षुभितादैत्यानिस्तेजसःकृताः ॥ ५ ॥ सूर्योदये
यथापूर्वंतथागच्छंतिनग्रहाः ॥ देवतानांपरालक्ष्मीःकारणेनानुमीयते ॥ ६ ॥ महदेतन्महाबाहो कारणंदानवेश्वर ॥ नह्यल्पमितिमं
तव्यंक्रियाकार्या कथंचन ॥ ७ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ इत्युक्त्वादानवपतिंप्रह्लादःसोऽसुरोत्तमः ॥ अत्यर्थभक्तोदेवेशंजगाममन

साहरिम् ॥ ८ ॥ सध्यानंप्रथमंकृत्वाप्रह्लादस्तुततोऽसुरः ॥ विचारयामासततोयथादेवंजनार्दनम् ॥ ९ ॥ सददर्शोदरेतस्याः प्रह्लादोवामनाकृतिम् ॥ तदंतश्चवसून्रुद्रानाश्विनौमरुतस्तथा ॥ १० ॥ साध्यान्विश्वांस्तथादेवान्गंधर्वोरगराक्षसान् ॥ विरोचनंचतनयं बलिंचासुरनायकम् ॥ ११ ॥ जंभंकुजंभंनरकं बाणमन्यांस्तथासुरान् ॥ आत्मानंगगनंवायुंमनस्तोयंहुताशनम् ॥ १२ ॥ समुद्राद्रिद्रु मद्वीपान्सरांसिचपशून्महीम् ॥ वयोमनुष्यानखिलांस्तथैवचसरीसृपान् ॥ १३ ॥ समस्तलोकस्रष्टारंब्रह्माणंभवमेवच ॥ ग्रहनक्षत्रताराद्या नृषींश्चैवप्रजापतिम् ॥ १४ ॥ संपश्यन्विस्मयाविष्टःप्रकृतिस्थःक्षणात्पुनः ॥ प्रह्लादःप्राहदैत्येंद्रंबलिंवैरोचनंतदा ॥ १५ ॥ वत्सज्ञातंमया सर्वंयदर्थंभवतामियम् ॥ तेजसोहानिरुत्पन्नातच्छृणुत्वमशेषतः ॥ १६ ॥ देवदेवोजगद्योनिर्जगदादिरजःप्रभुः ॥ अनादिरादिर्विश्वस्यवरे ण्योवरदोहरिः ॥ १७ ॥ परावराणांपरमःपरापरवतांगतिः ॥ प्रभुःप्रमाणंमानानांसप्तलोकगुरोर्गुरुः ॥ स्थितिंकर्तुंजगन्नाथोह्यदित्यागर्भगः प्रभुः ॥ १८ ॥ प्रभुःप्रभूणांपरमःपराणामनादिमध्योभगवाननंतः ॥ त्रैलोक्यमंशेनसनाथमेकःकर्त्तुंमहात्मादितिजोवतीर्णः ॥ १९ ॥ नय स्यरुद्रोनचपद्मयोनिर्नेन्द्रोनसूर्येंदुमरीचिमिश्राः ॥ जानंतिदैत्याधिपतेस्वरूपंसवासुदेवःकलयावतीर्णः ॥ २० ॥ यमक्षरंवेदविदोवदंतिवि शंतियत्रैवविधूतपापाः ॥ यस्मिन्प्रविष्टा नपुनर्भवंतितंवासुदेवंप्रणमामिचाद्यम् ॥ २१ ॥ भूतान्यशेषाणियतोभवंतियथोर्मयस्तोयनिधेर जस्रम् ॥ लयंचयस्मिन्प्रलयेप्रयांतितंवासुदेवंप्रणतोस्म्यचिंत्यम् ॥ २२ ॥ रूपंचचक्षुर्ग्रहणेत्वगेषास्पर्शग्रहेऽथोरसनारसस्य ॥ घ्राणंचगंध ग्रहणे नियुक्तंत्वग्घ्राणचक्षूंषिनतानियस्य ॥ २३ ॥ सर्वेश्वरोवेदितव्यःसयुक्त्याह्यनादिमध्यंत्वनघंचदेवम् ॥ नमाम्यहंतंहरिमीशितारंलो कैकनाथंभवभीतिनाशनम् ॥ २४ ॥ येनैकदंष्ट्रेणसमुद्धृतेयंधराचलाधारयतीहविश्वम् ॥ इदंचहर्तासकलंजगद्यस्तमीड्यमीशंप्रणतोस्मि

विष्णुम् ॥ २५ ॥ अंशावतीर्णेनचयेनगर्भेहृतानितेजांसिमहासुराणाम् ॥ नमामितंदेवमनंतमीशमशेषसंसारतरोःकुठारम् ॥ २६ ॥ देवो जगद्योनिरयंमहात्मासषोडशांशेनमहासुरेंद्र ॥ सुरेंद्रमातुर्जठरंप्रविष्टोहृतानिवस्तेनबलंवपूंषि ॥ २७ ॥ बलिरुवाच ॥ तातकोऽयंहरिर्नाम यतोनोभयमागतम् ॥ संतिमेशतशोदैत्यावासुदेवबलाधिकाः ॥ २८ ॥ विप्रचित्तिःशिबिःशंभुर्जंभःकुंभस्तथैवच ॥ हयशिराअश्वशिराभं गकारोमहाहनुः ॥ २९ ॥ वातापिःप्रवशःशुम्भःकुकुराक्षश्चदुर्जयः ॥ एतेचान्येचमेसंतिदैतेयादानवास्तथा ॥ ३० ॥ महाबलामहावीर्याभू भारधरणक्षमाः ॥ एषामेकैकशःकृष्णेनवीर्यबलसंमितः ॥ ३१ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ पौत्रस्यैतद्वचःश्रुत्वाप्रह्लादोदैत्यपुंगवः ॥ सक्रोध श्चबलिंप्राहवैकुंठाक्षेपवादिनम् ॥ ३२ ॥ विनाशमुपयास्यंतिदैत्यास्तेचापिदानवाः ॥ येषांत्वमीदृशोराजादुर्बुद्धिरविवेकवान् ॥ ३३ ॥ देवदेवंमहाभागंवासुदेवमजंविभुम् ॥ त्वामृतेपापसंकल्पःकोन्यएवंवदिष्यति ॥ ३४ ॥ यएतेभवताप्रोक्ताःसमस्तादैत्यदानवाः ॥ सब्रह्मका स्तथादेवाःस्थावरांताश्चजातयः ॥ ३५ ॥ त्वंचाहंचजगच्चेदंसाद्रिद्रुमनदीवनम् ॥ समुद्रद्वीपलोकाश्चयच्चेङ्गतिचनेङ्गति ॥ ३६ ॥ यस्या भिवाद्यवंद्यस्यव्यापिनःपरमात्मनः ॥ एकैकांशकलाजन्मकस्तमेवंवदिष्यति ॥ ३७ ॥ ऋतेविनाशाभिमुखंत्वामेकमविवेकिनम् ॥ दुर्बुद्धिमजितात्मानंवृद्धानांशासनातिगम् ॥ ३८ ॥ शोच्योऽहंयस्यमेगेहेजातस्तवपिताधमः ॥ यस्यत्वमीदृशः पुत्रोदेवदेवावमानकः ॥ ३९ ॥ तिष्ठत्यनेकसंसारसङ्घाघौघविनाशिनी ॥ कृष्णेभक्तिरहंतावदवेक्ष्योभवतानकिम् ॥ ४० ॥ नमेप्रियतरंकृष्णादपिदेहंमहा त्मनः ॥ इतिजानात्ययंलोकोभवांश्चदितिजाधमः ॥ ४१ ॥ जानन्नपिप्रियतरंप्राणेभ्योपिहरिंमम ॥ निंदांकरोपितस्यत्वमकुर्वन्गौरवंमम ॥ ४२ ॥ विरोचनस्तवगुरुर्गुरुस्तस्याप्यहंबले ॥ ममापिसर्वजगतांगुरुर्नारायणोहरिः ॥ ४३ ॥ निंदांकरोषितस्मिंस्त्वंकृष्णेगुरुगुरोर्गुरौ ॥

यस्मात्तस्मादिहैश्वर्यादचिराद्भ्रंशमेष्यसि ॥ ४४ ॥ सदेवोजगतांनाथोवलेममजनार्दनः ॥ नत्वहंप्रत्यवेक्ष्यस्तेपितुर्मान्योत्रयोगुरुः ॥ ४५॥
एतावन्मात्रमप्यत्रनिंदताजगतोगुरुम् ॥ नापेक्षितंत्वयायस्मात्तस्माच्छापंददामिते ॥ ४६ ॥ यथामेशिरसश्छेदादिदंगुरुतरंवचः ॥ त्वयो
क्तमच्युताक्षेपिराज्यभ्रष्टस्तथापत ॥ ४७ ॥ यथानकृष्णादपरःपरित्राणंभवार्णवे ॥ तथाऽचिरेणपश्येयंभवंतंराज्यविच्युतम् ॥ ४८ ॥
इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येएकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ इतिदैत्यपतिःश्रुत्वागुरोर्वचनमप्रियम् ॥ प्रसादयामा
सगुरुंप्रणिपत्यपुनःपुनः ॥ १ ॥ बलिरुवाच ॥ प्रसीदतातमाकोपंकुरुमोहहतेमयि ॥ बलावलेपमूढेनमयैतद्वाक्यमीरितम् ॥ २ ॥ मोहाप
हतविज्ञानःपापोहंदितिजोत्तम ॥ यच्छप्तोस्मिदुराचारस्तत्साधुभवताकृतम् ॥३॥ राज्यभ्रंशंयशोभ्रंशंप्राप्स्यामीतिततस्त्वहम् ॥ विषण्णो
सियथातातत्तथैवाविनयःकृतः ॥ ४ ॥ त्रैलोक्यैश्वर्यमन्यद्वाकिमपीहनदुर्लभम् ॥ संसारेदुर्लभास्तातगुरवोयेभवद्विधाः ॥ ५ ॥ तत्प्रसीदन
मेकोपंकर्त्तुमर्हसिदैत्यप ॥ त्वत्कोपपरिदग्धोहंपरितप्येदिवानिशम् ॥ ६ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ वत्सकोपेनमेमोहोजनितस्तेनतेमया ॥ दत्तः
शापोविवेकश्चमोहेनापहृतोमम ॥ ७ ॥ यदिमोहेनमेज्ञानंनाक्षिप्तंस्यान्महासुर ॥ तत्कथंसर्वगंजानन्हरिंकंचिच्छपाम्यहम् ॥ ८ ॥ योऽयं
शापोमयादत्तोभवतेदैत्यपुंगव ॥ भाव्यमेतेनतेनूनंतस्मात्त्वंमाविषीदवै ॥ ९ ॥ अद्यप्रभृतिदेवेशेभगवत्यच्युतेहरौ ॥ भवेस्त्वंभक्तिमानी
शेसतेत्राताभविष्यति ॥ १० ॥ शापंप्राप्यचमेवीरदेवेशःसंस्मृतस्त्वया ॥ तथातथावदिष्यामिश्रेयस्त्वंप्राप्स्यसेयथा ॥ ११ ॥ लोमहर्ष
णउवाच ॥ अदितिर्वरमासाद्यसर्वकामसमृद्धिदम् ॥ क्रमेणैवहरिर्वृद्धिंदेवःप्राप्तोमहायशाः ॥ १२ ॥ ततोमासेचदशमेकालेप्रसवआगते ॥
अजायतसगोविंदोभगवान्वामनाकृतिः ॥ १३ ॥ अवतीर्णेजगन्नाथेतस्मिन्सर्वामरेश्वरे ॥ देवाश्चमुमुचुर्दुःखंदेवमाताऽदितिस्तथा ॥ १४ ॥

ववुर्वाताःसुखस्पर्शाः विरजस्कमभून्नभः ॥ धर्मेचसर्वभूतानांतदामतिरजायत ॥ १५ ॥ नोद्वेगश्चाप्यभूद्देहेमानवानांद्विजोत्तमाः ॥
तदाहिसर्वभूतानांधर्मैमतिरजायत ॥ १६ ॥ तंजातमात्रंभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः ॥ जातकर्मादिकांकृत्वाक्रियांतुष्टावचप्रभुः
॥ १७ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ जयाधीशजयाजेयजयसर्वगुरोहरे ॥ जन्ममृत्युजरातीतजयानंतजयाच्युत ॥ १८ ॥ जयाजितजयाशेषज
याव्यक्तस्थितेजय ॥ परमार्थार्थसर्वज्ञज्ञानज्ञेयार्थनिश्चित ॥ १९ ॥ जयाशेषजगत्साक्षिञ्जगत्कर्त्तर्जगद्गुरो ॥ जगतोऽजगतश्चेशस्थितौ
पालयसेजय ॥ २० ॥ जयाखिल जयाशेषजयसर्वहृदिस्थित ॥ जयादिमध्यांतमयसर्वज्ञानमयोत्तम ॥ २१ ॥ मुमुक्षुभिरनिर्देश्य
नित्यहृष्टजयेश्वर ॥ योगिभिर्मुक्तिकामैस्तुदमादिगुणभूषण ॥ २२ ॥ जयातिसूक्ष्मदुर्ज्ञेयजगन्मूलजगन्मय ॥ जयसूक्ष्मातिसूक्ष्मत्वं
जययोगिन्नतींद्रिय ॥ २३ ॥ जयस्वमायायोगस्थशेषभोगशयाक्षर ॥ जयैकदंष्ट्राप्रांतेनसमुद्धृतवसुंधर ॥ २४ ॥ नृकेसरिन्सुराराति
वक्षःस्थलविदारण ॥ सांप्रतंजयविश्वात्मन्मायावामनकेशव ॥ २५ ॥ स्वमायापटलच्छन्नजगद्धातर्जनार्दन ॥ जयाचिंत्यजयानेकस्वरूपै
कनिधेप्रभो ॥ २६ ॥ वर्द्धस्ववर्द्धितानेकविकारप्रकृतेहरे ॥ त्वय्येषाजगतीशेषसंस्थिता धर्मपद्धतिः ॥ २७ ॥ नत्वामहंनचेशानोनेंद्राद्या
स्त्रिदशाहरे ॥ ज्ञातुमीशानऋषयःसनकाद्यानयोगिनः ॥ २८ ॥ त्वंमायापटसंवीतोजगत्यत्रजगत्पते ॥ कस्त्वांवेत्स्यतिसर्वेशत्वत्प्रसादं
विनानरः ॥ २९ ॥ त्वमेवाराधितोयेनप्रसादसुमुखप्रभो ॥ सएवकेवलंदेववेत्तित्वांनेतरोजनः ॥ ३० ॥ नंदीश्वरेश्वरेशानविभोवर्द्धस्ववा
मन ॥ प्रभवायास्यविश्वस्यविश्वात्मन्पृथुलोचन ॥ ३१ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ एवंस्तुतोहृषीकेशःसतदावामनाकृतिः ॥ प्रहस्यभावगंभी
रमुवाचारूढसंपदम् ॥३२॥ स्तुतोहंभवतापूर्वमिंद्राद्यैःकश्यपेनच ॥ मयाचास्यप्रतिज्ञातमिंद्रस्यभुवनत्रयम् ॥३३॥ भूयश्चाहंस्तुतोऽदित्या

तस्याश्चापिमयाश्रुतम् ॥ यथाशक्रायदास्यामित्रैलोक्यंहतकंटकम् ॥ ३४ ॥ सोऽहंतथाकरिष्यामियथेंद्रोजगतःपतिः ॥ भविष्यतिसह स्राक्षःसत्यमेतद्ब्रवीमिवः ॥ ३५ ॥ ततःकृष्णाजिनंब्रह्माहृषीकेशायदत्तवान् ॥ यज्ञोपवीतंभगवान्ददौतस्यबृहस्पतिः ॥ ३६ ॥ आषाढम ददाद्दंडंमरीचिर्ब्रह्मणःसुतः ॥ कमंडलुंवसिष्ठश्चकुशांश्चीरमथांगिराः ॥ आसनंचैवपुलहःपुलस्त्यःपीतवाससी ॥ ३७ ॥ उपतस्थुश्चतंवेदाः प्रणवोच्चारभूषणाः ॥ शास्त्राण्यशेषाणितथासांख्ययोगोक्तयस्तथा ॥ ३८ ॥ सवामनोजटीदंडीछत्रीधृतकमंडलुः ॥ सर्ववेदमयोदेवोबलेर ध्वरमभ्यगात् ॥ ३९ ॥ यत्रयत्रपदंविप्राभूभागेवामनोददौ ॥ ददातिभूमिर्विवरंतत्रतत्राभिपीडिता ॥ ४० ॥ सवामनोजडगतिर्मृदुगच्छन्स पर्वताम् ॥ साद्रिद्वीपवनांसर्वांचालयामाससमेदिनीम् ॥ ४१ ॥ बृहस्पतिस्तुशनकैर्मार्गंदर्शयतेशुभम् ॥ तथाक्रीडाविनोदार्थंगतिर्जगति साभ वत् ॥ ४२ ॥ ततःशेषोमहानागोनिःसृत्यासौरसातलात् ॥ साहाय्यंकल्पयामासदेवदेवस्यचक्रिणः ॥ ४३ ॥ तदस्यापिचविख्यातंमहावि पुलमुत्तमम् ॥ तस्यसंदर्शनादेवनागेभ्योनभयंभवेत् ॥ ४४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येत्रिंशोऽध्यायः ॥३०॥ लोमहर्षणउवाच ॥ सपर्वतवनासुर्वीदृष्ट्वासंक्षुभितांबलिः ॥ पप्रच्छोशनसंशुक्रंप्रणिपत्यकृतांजलिः ॥ १ ॥ आचार्यक्षोभमायातिसाब्धिभूभृद्वनामही ॥ कस्मा च्चनासुरान्भागान्प्रतिगृह्णंतिवह्नयः ॥ २ ॥ इतिपृष्टोऽथबलिनाकाव्योवेदविदांवरः ॥ उवाचदैत्याधिपतिंचिरंध्यात्वामहामतिः ॥ ३ ॥ अव तीर्णोजगद्योनिःकश्यपस्यगृहेहरिः ॥ वामनेनेहरूपेणपरमात्मासनातनः ॥४॥ सनूनंयज्ञमायातितवदानवपुंगव ॥ यस्यपादप्रतिक्षेपादियंप्र चलितामही ॥ ५ ॥ कंपंतेगिरयश्चैवसंक्षुब्धामकरालयाः॥ नैनंभूतपतिंभूमिःसमर्थावोढुमीश्वरम् ॥ ६ ॥ सदेवासुरगंधर्वयक्षराक्षसपन्नगा ॥ अनेनैवधृताभूमिरापोग्निःपवनोनभः ॥ धारयत्यखिलान्देवान्मनुष्यांश्चमहासुरान् ॥७॥ इयमस्यजगद्धातुर्मायाकृष्णस्यदुस्त्यजा ॥ धार्य

धारकभावेनयथासंपीडितंजगत् ॥ ८ ॥ तत्सन्निधानादधुनाभागहाराःसुरोत्तमाः ॥ भुंजतेनासुरान्भागानपिवैतेत्रयोग्नयः ॥ ९ ॥ शुक्रस्य
वचनंश्रुत्वाहृष्टरोमाब्रवीद्बलिः ॥ धन्योऽहंकृतपुण्यश्चयतोयज्ञपतिःस्वयम् ॥ १० ॥ यज्ञमभ्यागतोब्रह्मन्मत्तःकोन्योधिकःपुमान् ॥
यंयोगिनःसदोद्युक्ताःपरमात्मानमव्ययम् ॥ ११ ॥ द्रष्टुमिच्छंतिदेवोसौममाध्वरमुपेष्यति ॥ यन्मयाचार्यकर्त्तव्यंतन्ममादेष्टुमर्हसि
॥ १२ ॥ शुक्रउवाच ॥ यज्ञभागभुजो देवावेदप्रामाण्यतोऽसुर ॥ त्वयातुदानवादैत्ययज्ञभागभुजःकृताः ॥ १३ ॥ अयंचदेवःसत्त्वस्थः
करोतिस्थितिपालनम् ॥ विसृष्टंचतथैवांतेस्वयमत्तिप्रजाःप्रभुः ॥ १४ ॥ त्वयातुवंचितादेवानूनंविष्णुःस्थितौस्थितः ॥ विदित्वैतन्महाराज
कुरुयत्तेमनोगतम् ॥ १५ ॥ त्वयाचदैत्याधिपतेस्वल्पकेपिहिवस्तुनि ॥ प्रतिज्ञानैववोढव्यावाच्यंसामतथाफलम् ॥ १६ ॥ कृतकृत्यस्यदे
वस्यदेवार्थंचापिकुर्वतः ॥ नालंदातुमहंदेवत्वयावाच्यंतुयाचतः ॥ कृष्णस्यदेवभूत्यर्थं प्रवृत्तस्यमहासुर ॥ १७ ॥ बलिरुवाच ॥ ब्रह्मन्कथ
महंब्रूयामन्येनापिहियाचितः ॥ नास्तीतिकिमुदेवेशसंसाराघौघहारिणम् ॥ १८ ॥ व्रतोपवासैर्विविधैर्यःप्रभुर्गृह्यतेहरिः ॥ सचेद्वक्ष्यतिदेही
तिगोविंदःकिमतोऽधिकम् ॥ १९ ॥ यत्प्रीतिकरणायैवपुंभिः शौचगुणान्वितैः ॥ यज्ञाःक्रियंतेदेवश्चसमांदेहीतिवक्ष्यति ॥ २० ॥ तत्साधु
सुकृतंकर्मतपःसुचरितंचनः ॥ यन्मयादत्तमीशश्चस्वयमादास्यतेहरिः ॥ २१ ॥ नास्तीत्यहंगुरोवक्ष्येकथमागतमीश्वरम् ॥ प्राणत्यागंकरि
ष्यामिननास्तीतिनमेक्वचित् ॥ २२ ॥ तदेतद्वांछितंप्राप्तंनूनंचात्रनसंशयः ॥ यज्ञेऽस्मिन्यदियज्ञेशोयाचतेमांजनार्दनः ॥ २३ ॥ निजमू
र्द्धानमप्यस्मैदास्याम्येवाविचारितम् ॥ समेवक्ष्यतिदेहीतिगोविंदःकिमतोऽधिकम् ॥ २४ ॥ नास्तीतियन्मयानोक्तमन्येषामपियाचताम् ॥
वक्ष्यामिकथमायातेतस्मिन्नभ्यागतेऽच्युते ॥ २५ ॥ श्लाघ्यएवहिधीराणांदानाच्चापत्समागमः ॥ नबाधाकारियद्दानंतदंगबलवत्स्मृतम्

॥ २६ ॥ मद्राज्येनासुखीकश्चिन्नदरिद्रोनचातुरः ॥ नाभूषितोनचोद्विग्नोनप्रसादविवर्जितः ॥२७॥ हृष्टस्तुष्टःसुगंधीचतृप्तःसर्वगुणान्वितः ॥ जनःसर्वोमहाभागकिमुताहंसदासुखी ॥ २८ ॥ एतद्विशिष्टमत्राप्तंदानबीजफलंमया ॥ विदितंमुनिशार्दूलयथैतत्त्वन्मुखाच्छ्रुतम् ॥ २९ ॥ एतद्बीजवरंदानबीजंपततिचेद्गुरौ ॥ जनार्दनेमहापात्रेकिंनप्राप्तंततोमया ॥ ३० ॥ विशिष्टंममतद्दानंपरितुष्टाश्चदेवताः ॥ उपभोगाच्छतगुणंदानंसुखकरंस्मृतम् ॥ ३१ ॥ मत्प्रसादपरोनूनंयज्ञेनाराधितोहरिः ॥ तेनाभ्येतिनसंदेहोदर्शनादुपकारकृत् ॥ ३२ ॥ अथकोपेनचाभ्येतिदेवभागोपरोधिनम् ॥ मांनिहंतुंततोहिस्याद्वधःश्लाघ्यतमोऽच्युतात् ॥३३॥ समाहंतुंहृषीकेशःकथंवैसमुपेष्यति ॥३४॥ एतज्ज्ञात्वामुनिश्रेष्ठदानविघ्नपरेणन ॥ त्वयाभाव्यंजगन्नाथेगोविंदेसमुपस्थिते ॥ ३५ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ इत्येवंवदतस्तस्ययज्ञवाटमुपागतः ॥ सदेवामरवृंदैःसबृहस्पतिपुरस्सरैः ॥ ३६ ॥ बलिःपुनरुवाचेदंशुक्रंनिजपुरोहितम् ॥ मांचयाचितुमभ्येतियतोगेहागतोहरिः ॥ ३७ ॥ सयथात्मेच्छयासर्वचेतःसाक्षीजनार्दनः ॥ सर्वदेवमयोऽचिंत्योमायावामनरूपधृक् ॥३८॥ तंदृष्ट्वायज्ञवाटंतुप्रविष्टमसुराःप्रभुम् ॥ जग्मुःप्रभावतःक्षोभंतेजसातस्यनिष्प्रभाः॥३९॥ वेपुश्चमुनयस्तत्रयेसमेतामहाध्वरे ॥ वसिष्ठोगाधिजोगर्गस्तथान्येमुनिसत्तमाः ॥४०॥ बलिश्चैवाखिलंजन्ममेनेसफलमात्मनः॥ ततःसंक्षोभमापन्नोनकश्चित्किंचिदुक्तवान्॥४१॥प्रत्येकंदेवदेवेशंपूजयामासतेजसा ॥ अथासुरपतिंप्रह्वंदृष्ट्वामुनिवरांश्चतान्॥४२॥देवदेवपतिःसाक्षाद्विष्णुर्वामनरूपधृक्॥ तुष्टावयज्ञंवह्निंचयजमानमथर्त्विजः॥ यज्ञकर्माधिकारस्थान्सदस्यान्द्रव्यसंपदः॥४३॥ सदस्याःपात्रमखिलंवामनंप्रतितत्क्षणात् ॥ यज्ञवाटस्थिताविप्राःसाधुसाध्वित्युदीरयन् ॥ ४४ ॥ सचार्घ्यमादायबलिःप्रोद्भूतपुलकस्तथा ॥ पूजयामासगोविंदंप्राहचेदंमहासुरः ॥४५॥ बलिरुवाच ॥ सुवर्णरत्नसंघातान्गजाश्वमहिषांस्तथा ॥ स्त्रियोवस्त्राण्यलंकारान्गावःकुप्यंचपुष्क

लम् ॥४६॥ सर्वंचसकलांपृथ्वींभवतोवायदीप्सितम्॥तद्ददामिशृणुश्रेष्ठममार्थाःसंतितेप्रियाः॥४७॥इत्युक्तोदैत्यपतिनाप्रीतिगर्भमिदंवचः॥
प्राहसस्मितगंभीरंभगवान्वामनाकृतिः ॥ ४८ ॥ ममाग्निशरणार्थायदेहिराजन्पदत्रयम् ॥ सुवर्णग्रामरत्नादितदर्थिभ्यःप्रदीयताम् ॥ ४९ ॥
वलिरुवाच ॥ त्रिभिःप्रयोजनंकिंतेपदैःपदवतांवर ॥ शतंशतसहस्रंवापदानांमार्गतांभवान् ॥ ५० ॥ श्रीवामनउवाच ॥ एतैःपदैर्दैत्यपतेकृ
तकृत्योस्मिमार्गणे ॥ अन्येषामर्थिनांवित्तमिच्छयादास्यतेभवान् ॥५१॥ एतच्छ्रुत्वातुगदितंवामनस्यमहात्मनः॥ददौतस्मैमहावाहुर्वामना
यपदत्रयम् ॥ ५२ ॥ पाणौतुपतितेतोयेवामनोभूदवामनः ॥ सर्वदेवमयंरूपंदर्शयामासतत्क्षणात् ॥ ५३ ॥ चंद्रसूर्यौतुनयनेद्यौःशिरश्चरणौ
क्षितिः ॥ पादांगुल्यःपिशाचास्तुहस्तांगुलयश्चगुह्यकाः ॥ ५४ ॥ विश्वेदेवाश्चजानुस्थाजंघेसाध्याःसुरोत्तमाः ॥ यज्ञाश्चांगेषुसंभूतालेखा
श्चाप्सरसस्तथा ॥ ५५ ॥ दृष्टिर्ऋक्षाण्यशेषाणिकेशाःसूर्यांशवःप्रभोः ॥ तारकारोमकूपाणिरोमेषुचमहर्षयः ॥ ५६ ॥ वाहवोविदिशस्त
स्यदिशःश्रोत्रेमहात्मनः ॥ अश्विनौश्रवणेतस्यनासावायुर्महावलः ॥ ५७ ॥ प्रसादेचंद्रमादेवोमनोधर्मःसमाश्रितः ॥ सत्यमस्याभवद्वाणी
जिह्वादेवीसरस्वती ॥ ५८ ॥ ग्रीवादितिर्देवमाताविद्यास्तद्वलयस्तथा ॥ स्वर्गद्वारमभून्मैत्रंत्वष्टापूषाचवैभ्रुवौ ॥ ५९ ॥ मुखेवैश्वानरश्चा
स्यवृषणौतुप्रजापतिः ॥ हृदयंचपरंब्रह्मपुंस्त्वंवैकश्यपोमुनिः ॥ ६० ॥ पृष्ठेस्यवसवोदेवामरुतःसर्वसंधिषु ॥ वक्षःस्थलेतथारुद्राधैर्यंचा
स्यमहार्णवाः ॥ ६१ ॥ उदरेचास्यगंधर्वा मरुतश्चमहावलाः ॥ लक्ष्मीर्मेधाधृतिःकांतिःसर्वविद्याश्चवैकटिः ॥ ६२ ॥ सर्वज्योतिरसौदेव
स्तपश्चपरमंमहत् ॥ तस्यदेवाधिदेवस्यतेजःप्रोद्भूतमुत्तमम् ॥ ६३ ॥ तनौकुक्षिषुवेदाश्चजानुनीचमहामखाः ॥ इष्टयःपशुवंधाश्चद्विजानां
चेष्टितानिच ॥ ६४ ॥ तस्यदेवमयंरूपंदृष्ट्वाविष्णोर्महावलाः ॥ नोपसर्पंतितेदैत्याःपतंगाइवपावकम् ॥ ६५॥ चिक्षुरस्तुमहादैत्यःपादांगु

ष्ठंगृहीतवान् ॥ दंताभ्यांतस्यवैग्रीवामंगुष्ठेनाहनद्धरिः ॥ ६६ ॥ प्रमथ्यसर्वानसुरान्पादहस्ततलैर्विभुः ॥ कृत्वारूपंमहाकायंसंजहाराशुमे
दिनीम् ॥ ६७ ॥ तस्यविक्रमतोभूमिंचंद्रादित्यौस्तनांतरे ॥ नभोविक्रममाणस्यसक्थिदेशेस्थितावुभौ ॥ ६८ ॥ परंविक्रममाणस्यजानु
मूलेप्रभाकरौ ॥ विष्णोरास्तांस्थितस्यैतौदेवपालनकर्मणि ॥ ६९ ॥ जित्वालोकत्रयंकृत्स्नंहत्वाचासुरपुंगवान् ॥ पुरंदरायत्रैलोक्यंददौ
विष्णुरुरुक्रमः ॥ ७० ॥ सुतलंनामपातालमधस्ताद्वसुधातलात् ॥ बलेर्दत्तंभगवताविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ ७१॥ अथदैत्येश्वरंप्राहविष्णुः
सर्वेश्वरेश्वरः ॥ यत्त्वयासलिलंदत्तंगृहीतंपाणिनामया ॥ ७२ ॥ कल्पप्रमाणंतस्मात्तेभविष्यत्यायुरुत्तमम् ॥ वैवस्वतेतथातीतेकालेमन्वंतरे
तथा ॥ ७३ ॥ सावर्णिकेतुसंप्राप्तेभवानिंद्रोभविष्यति ॥ इदानींभुवनंदत्तंसर्वंशक्रायवैतव ॥ ७४ ॥ चतुर्युगव्यवस्थाचसाधिकात्वेकस
प्ततिः ॥ नियंतव्यामयासर्वेयेतस्यपरिपंथिनः ॥ ७५ ॥ तेनाहंपरयाभक्त्यापूर्वमाराधितोवले ॥ सुतलंनामपातालंसमादायवचोमम
॥ ७६ ॥ वसासुरममादेशंयथावत्परिपालयन् ॥ तत्रदेवासुरोपेतंप्रासादशतसंकुले ॥ ७७ ॥ प्रोत्फुल्लपंकजसरोद्रुमशुद्धसरिद्वरे ॥ सुगं
धीरूपसंपन्नोहेमाभरणभूषितः ॥ ७८ ॥ स्रक्चंदनादिदिग्धांगोनृत्यगीतमनोहरः ॥ उपभुंक्ष्वमहाभोगान्विपुलान्दानवेश्वर ॥ ७९ ॥
ममाज्ञयाबलेतत्रतिष्ठस्त्रीशतसंवृतः ॥ यावत्सुरैश्चविप्रैश्चविरोधंनकरिष्यसि ॥ ८० ॥ तावत्त्वंभुंक्ष्वसंभोगान्सर्वकामसमन्वितान् ॥
यदासुरैश्चविप्रैश्चविरोधंत्वंकरिष्यसि ॥ बंधकृच्चतदापाशोदारुणोघोरदर्शनः ॥८१॥ बलिरुवाच ॥ तत्रासनंमेपातालेभगवन्भवदाज्ञया ॥
किंभविष्यत्युपादानमुपभोगोपपादकम् ॥ आप्यायितोऽतोदेवेशस्मरेयंत्वामहंसदा ॥ ८२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ दानान्यविधिदत्तानि
श्राद्धान्यश्रोत्रियाणिच ॥ हुतान्यश्रद्धयायानितानिदास्यंतितेफलम् ॥८३॥ अदक्षिणास्तथायज्ञाःक्रियाश्चाविधिनाकृताः॥ फलानितवदास्यं

तिअधीतान्यव्रतानिच ॥ ८४ ॥ उदकेनविनापूजाविनादर्भेणयाःक्रियाः॥ आज्येनचविनाहोमःफलंदास्यंतितेवले ॥ ८५ ॥ यश्चेदंस्थानमा श्रित्यक्रियाःकाश्चित्करिष्यति ॥ नतत्रचासुरोभागोभविष्यतिकदाचन ॥ ८६ ॥ ज्येष्ठाश्रमंमहापुण्यंतथाविष्णुपदंह्रदम् ॥ येचश्राद्धानि कुर्वन्तिव्रतंनियममेवच ॥ ८७ ॥ क्रियाकृताचयाकाचिद्विधिनाचमहात्मना ॥ सर्वंतदक्षयंतस्यभविष्यतिनसंशयः ॥ ८८ ॥ ज्येष्ठमासे सितेपक्षेएकादश्यामुपोषितः ॥ ८९ ॥ द्वादश्यांवामनंदृष्ट्वास्नात्वाविष्णुपदेतथा ॥ दत्त्वादानंयथाशक्तिप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ ९० ॥ लोम हर्षण उवाच ॥ वलयेऽमुंवरंदत्त्वाशक्रायापित्रिविष्टपम् ॥ व्यापिनातेनरूपेणजगामादर्शनंहरिः ॥ ९१ ॥ शशासचयथापूर्वमिंद्रस्त्रैलोक्यपू जितः ॥ अवसच्चयथास्थानंवलिःपातालमाश्रितः ॥ ९२ ॥ इत्येतत्कथितंतस्यविष्णोर्माहात्म्यमुत्तमम् ॥ शृणुयाद्योवामनस्यसर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ९३ ॥ वलिप्रह्लादसंवादंमंत्रितंवलिशक्रयोः ॥ वलेर्विष्णोश्चकथितंयेस्मरिष्यंतिमानवाः ॥ ९४ ॥ नाधयोव्याधयस्तेषांनच मोहाकुलंमनः ॥ भविष्यतिद्विजश्रेष्ठाःपापंतस्यकदाचन ॥ ९५ ॥ च्युतराज्योनिजंराज्यमिष्टप्राप्तिंवियोगवान् ॥ समाप्नोतिमहाभागानरः श्रुत्वाकथामिमाम् ॥ ९६ ॥ ब्राह्मणोवेदमाप्नोतिजयतिक्षत्रियोमहीम् ॥ वैश्योधनसमृद्धिंचशूद्रःसुखमवाप्नुयात् ॥ वामनस्यचमाहात्म्यं शृण्वन् पापैःप्रमुच्यते ॥ ९७ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येवामनवलिचरितंनामैकत्रिंशोऽध्यायः॥ ३१ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथमेषा समुत्पन्नानदीनामुत्तमानदी ॥ सरस्वतीमहाभागाकुरुक्षेत्रप्रयायिनी ॥ १ ॥ कथंचसरआसाद्यकृत्वातीर्थानिपार्श्वतः ॥ प्रयातापश्चिमामा शांदृश्यादृश्यगतिःशुभा ॥ एतद्विस्तरतोब्रूहितीर्थंब्रह्मविदांवर ॥ २ ॥ लोमहर्षण उवाच ॥ प्लक्षवृक्षात्समुद्भूतासरिच्छ्रेष्ठासनातनी ॥ सर्व पापक्षयकरीस्मरणादपिनित्यशः ॥ ३ ॥ सैषाशैलसहस्राणिविदार्यचमहानदी ॥ प्रविष्टापुण्यतोयैषपावनंद्वैतमितिश्रुतम् ॥ ४ ॥ तस्मिन्पु

क्षेस्थितांदृष्ट्वामार्कंडेयोमहामुनिः ॥ प्रणिपत्यतदामूर्ध्नातुष्टावाथसरस्वतीम् ॥ ५ ॥ त्वंदेविसर्वलोकानांमातावेदारणिःशुभा ॥ सदसद्देवियत्किंचिन्मोक्षवोधाययत्पदम् ॥ ६ ॥ यथाजलंसागरेहितथातत्त्वयिसंस्थितम् ॥ अक्षरंपरमंब्रह्मविश्वंचैतत्क्षरात्मकम् ॥ ७ ॥ दारुण्यवस्थितोवह्निर्भूमौगंधोयथाध्रुवम् ॥ तथात्वयिस्थितंब्रह्मजगच्चेदमशेषतः ॥ ८ ॥ ॐकाराक्षरसंस्थानंयत्रदेविस्थिरास्थिरम् ॥ तत्रमात्रात्रयंसर्वमस्तियद्देविनास्तिच ॥ ९ ॥ त्रयोलोकास्त्रयोवेदास्त्रैविद्यंपावकत्रयम् ॥ त्रीणिज्योतींषिवर्गाश्चत्रयोधर्मादयस्तथा ॥ १० ॥ त्रयोगुणास्त्रयोवर्णास्त्रयोदेवास्तथाक्रमात् ॥ त्रिधातवस्तथावस्थाःपितरश्चाणिमादयः ॥ ११ ॥ एतन्मात्रात्रयंदेवितवरूपंसरस्वति ॥ विभिन्नदर्शनाआद्याब्रह्मणोहिसनातनाः ॥ १२ ॥ सोमसंस्थाहविःसंस्थाःपाकसंस्थाःसनातनाः ॥ तास्त्वदुच्चारणाद्देविक्रियंतेब्रह्मवादिभिः ॥ १३ ॥ अनिर्देश्यंतथाचान्यदर्धमात्राश्रितंपरम् ॥ अविकार्यक्षयंदिव्यंपरिणामविवर्जितम् ॥ १४ ॥ तवैतत्परमंरूपंयन्नशक्यंमयोदितुम् ॥ नचान्येनतथाजिह्वाताल्वोष्ठादिभिरुच्यते ॥ १५ ॥ सविष्णुःसशिवोब्रह्माचंद्रार्कज्योतिरेवच ॥ विश्वावासंविश्वरूपंविश्वात्मानंमहेश्वरम्॥ १६ ॥ सांख्यसिद्धांतवेदोक्तंवहुशाखास्थिरीकृतम् ॥अनादिमध्यनिधनंसदसच्चसदेवतु ॥१७॥ एकंत्वनेकधाप्येकंभावभेदसमाश्रितम् ॥ अनाख्यंषड्गुणाख्यंचवह्वाख्यंत्रिगुणाश्रयम् ॥१८॥ नानाशक्तिविभावज्ञंनानाशक्तिविभावकम् ॥सुखात्सौख्यंमहासौख्यंरूपंतत्त्वगुणात्मकम्॥१९॥ एवंदेवित्वयाव्याप्तंनिष्कलंसकलंजगत् ॥ अद्वैतावस्थितंब्रह्मयच्चद्वैतेव्यवस्थितम् ॥२०॥ येर्थानित्यायेविनश्यंतिचान्येयेर्थाःस्थूलायेविनश्यंतिसूक्ष्माः ॥ येवाभूमौयेन्तरिक्षेन्यतोवातेषांदृश्यासात्वमेवोपलब्धिः ॥२१॥ यद्वामूर्त्तंयच्चमूर्तंसमस्तंयद्वाभूतेष्वेवकर्मास्तिकिंचित् ॥ यद्वादेवेष्वस्तिलेखेन्यतोवाततसंवद्धंत्वक्षरैर्व्यंजनैश्च ॥२२॥ एवंस्तुतातदादेवीविष्णोर्जिह्वासरस्वती ॥प्रत्युवाचमहात्मानंमार्कंडेयंमहामुनिम् ॥

यत्रत्वंनेष्यसेविप्रतत्रयास्याम्यतंद्रिता ॥२३॥ मार्कंडेयउवाच ॥ आद्यंब्रह्मसरंपुण्यंततोनागहृदंस्मृतम् ॥ कुरुणाऋषिणाकृष्टंकुरुक्षेत्रंततः स्मृतम् ॥ तस्यमध्येनवैयाहिपुण्यापुण्यजलावहा॥२४॥इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येसरस्वतीस्तोत्रंनामद्वात्रिंशोऽध्यायः॥३२॥लोमह र्षणउवाच ॥ इत्यृषेर्वचनंश्रुत्वामार्कंडेयस्यधीमतः ॥ नदीप्रवाहसंयुक्ताकुरुक्षेत्रंविवेशह ॥ १ ॥ तत्रसारंतुकंप्राप्य पुण्यतोयासरस्वती ॥ कुरुक्षेत्रंसमाप्लाव्यप्रयातापश्चिमांदिशम् ॥ २ ॥ तत्रतीर्थसहस्राणिऋषिभिःसेवितानिच ॥ तान्यहंकीर्त्तयिष्यामिप्रसादात्परमेष्ठिनः ॥ ३ ॥ तीर्थानांस्मरणंपुण्यंदर्शनंपापनाशनम् ॥ स्नानंपुण्यकरंप्रोक्तमपिदुष्कृतकर्मणः ॥ ४ ॥ येस्मरिष्यंतितीर्थानांदेवताःप्रीणयंतिच ॥ स्नांति चश्रद्दधानाश्चतेयांतिपरमांगतिम् ॥ ५ ॥ अपवित्रः पवित्रोवासर्वावस्थांगतोऽपिवा ॥ यःस्मरेत्पुंडरीकाक्षंसबाह्याभ्यंतरःशुचिः ॥ ६ ॥ कुरुक्षेत्रंगमिष्यामिकुरुक्षेत्रेवसाम्यहम् ॥ अप्येतांवाचमुत्सृज्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ७ ॥ ब्रह्मज्ञानंगयाश्राद्धंगोग्रहेमरणंध्रुवम् ॥ वासःपुंसां कुरुक्षेत्रेमुक्तिरुक्ताचतुर्विधा ॥ ८ ॥ सरस्वतीदृषद्वत्योर्द्वयोर्नद्योर्यदंतरम् ॥ तंदेवनिर्मितंदेशंब्रह्मावर्त्तंप्रचक्षते ॥ ९ ॥ दूरस्थोपिकुरुक्षेत्रंग मिष्यामिवसाम्यहम् ॥ एवंयःसततंब्रूयात्सोपिपापैःप्रमुच्यते ॥ १० ॥ तत्रैवचवसन्धीरःसरस्वत्यास्तटेस्थितः ॥ तस्यज्ञानंब्रह्ममयंभ विष्यतिनसंशयः ॥ ११ ॥ देवताऋषयःसिद्धाःसेवंतेकुरुजांगलम् ॥ तस्यसंसेवनान्नित्यंब्रह्मचात्मनिपश्यति ॥ १२ ॥ चंचलंहिमनुष्यत्वं प्राप्ययेमोक्षकांक्षिणः ॥ वसंतिनियतात्मानोयेपिदुष्कृतकारिणः ॥ १३ ॥ तेविमुक्ताश्चकलुषैरनेकजन्मसंभवैः ॥ पश्यंतिनिर्मलंदेवंहृदय स्थंसनातनम् ॥ १४ ॥ ब्रह्मवेदिःकुरुक्षेत्रंपुण्यंसन्निहितंसरः ॥ सेवमानानरानित्यंप्राप्नुवंतिपरंपदम् ॥ १५ ॥ ग्रहनक्षत्रताराणांकालेनपत नाद्भयम् ॥ कुरुक्षेत्रमृतानांचपतनंनैवविद्यते ॥ १६ ॥ यत्रब्रह्मादयोदेवाऋषयःसिद्धचारणाः ॥ गंधर्वाश्चाप्सरोयक्षाःसेवंतेस्थानकांक्षिणः॥

॥ १७ ॥ गत्वातुश्रद्धयायुक्तःस्नात्वास्थाणुमहाह्रदे ॥ मनसाचिंतितंकामंलभतेनात्रसंशयः ॥ १८ ॥ नियमंचनरःकृत्वासरःकृत्वाप्रद क्षिणम् ॥ रंतुकंचसमासाद्यक्षामयित्वापुनःपुनः ॥ १९ ॥ सरस्वत्यांनरःस्नात्वायक्षंदृष्ट्वाप्रणम्यच ॥ पुष्पंधूपंचनैवेद्यंदत्त्वावाचमुदीरयेत् ॥२०॥तवप्रसादाद्यक्षेंद्रवनानिसरितस्तथा ॥ भ्रमिष्यामिचतीर्थानिह्यविघ्नंकुरुमेसदा ॥२१॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येत्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ वनानिसप्तनोब्रूहिसप्तनद्यश्चकाःस्मृताः ॥ तीर्थानिचसमग्राणितीर्थस्नानफलंतथा ॥ १ ॥ येनयेनविधानेनं यस्यतीर्थस्ययत्फलम् ॥ तत्सर्वंविस्तरेणेहब्रूहिपौराणिकोत्तम ॥ २ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ शृणुसप्तवनानीहकुरुक्षेत्रस्यमध्यतः ॥ येषांनामानिपुण्यानिसर्वपापहराणिच ॥ ३ ॥ काम्यकंचवनंपुण्यंतथादितिवनंमहत् ॥ व्यासस्यचवनंपुण्यंफलकीवनमेवच ॥ ४ ॥ तथासूर्यवनंस्थानंतथामधुवनंमहत् ॥ पुण्यशीतवनंनामसर्वकल्मषनाशनम् ॥५॥ वनान्येतानिवैसप्तनदीःशृणुतमेद्विजाः ॥ सरस्वतीनदीपुण्यातथावैतरणीनदी ॥ ६ ॥ आपगाचमहापुण्यागंगामंदाकिनीनदी ॥ मधुश्रवाअम्लुनदीकौशिकीपापनाशिनी ॥ ७ ॥ दृषद्वतीमहापुण्यातथाहिरण्वतीनदी ॥ वर्षाकालवहाःसर्वावर्जयित्वासरस्वतीम् ॥ ८ ॥ एतासामुदकंपुण्यंप्रावृट्कालेप्रकीर्तितम्॥रजस्वलात्वमेतासांविद्यतेनकदाचन॥ तीर्थस्यचप्रभावेणपुण्याह्येताः सरिद्वराः ॥ ९ ॥ शृण्वंतुमुनयःप्रीतास्तीर्थस्नानफलंमहत् ॥ गमनंस्मरणंचैवसर्वकल्मषनाशनम् ॥ १० ॥ रंतुकंचनरोदृष्ट्वाद्वारपालंमहाबलम् ॥ यक्षंसमभिवाद्यैवतीर्थयात्रांसमारभेत् ॥ ११ ॥ ततोगच्छेद्विविप्रेंद्रानाम्नादितिवनंमहत् ॥ अदित्या यत्रपुत्रार्थेकृतंघोरंमहत्तपः ॥ १२ ॥ तत्रस्नात्वाचसंपूज्यह्यदितिंदेवमातरम् ॥ पुत्रंजनयतेशूरंसर्वदोषविवर्जितम् ॥ आदित्यशतसंकाशंविमानंचाधिरोहति ॥ १३ ॥ ततोगच्छेद्विविप्रेंद्राविष्णुस्थानमनुत्तमम् ॥ सततंनामविख्यातंयत्रसंनिहितोहरिः ॥ १४॥ विमलेचनरःस्नात्वा

दृष्ट्वाचविमलेश्वरम् ॥ निर्मलःस्वर्गमायातिरुद्रलोकंचगच्छति ॥ १५ ॥ हरिंचबलदेवंचाप्येकादश्यांसमन्वितौ ॥ दृष्ट्वादोषैर्विमुच्येतकलि
कल्मषसंभवैः ॥ १६ ॥ ततःपारिप्लवंगच्छेत्तीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ तत्रस्नात्वाचदृष्ट्वाचब्रह्माणंवेदसंयुतम् ॥ १७ ॥ ब्रह्मयज्ञफलंप्राप्यनि
र्मलःस्वर्गमाप्नुयात् ॥ तत्रापिसंगमंरम्यंकौशिक्यास्तीर्थसंभवम् ॥ १८ ॥ संगमेचनरःस्नात्वाप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ अरण्येचापराधायेकृता
हिपुरुषेणवै ॥ सर्वांस्तान्क्षमतेतत्रस्नातमात्रस्यदेहिनः ॥ १९ ॥ ततोदक्षाश्रमंगत्वादृष्ट्वादक्षेश्वरंशिवम् ॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोति
मानवः ॥ २० ॥ ततःशालूकिनंगच्छेत्स्नात्वातीर्थेद्विजोत्तमः ॥ हरिंहरेणसंयुक्तंपूजयित्वातुभक्तितः ॥ प्राप्नोत्यभिमतंलोकंसर्वपापविव
र्जितः ॥ २१ ॥ सर्पिर्दधिसमासाद्यनागानांतीर्थमुत्तमम् ॥ तत्रस्नानंनरःकृत्वामुक्तोनागभयाद्भवेत् ॥ २२ ॥ ततोगच्छेच्चविप्रेंद्रानरकोद्धार
रंतुकम् ॥ तत्रापिरजनीमेकांस्नात्वातीर्थवरेशुभे ॥ २३ ॥ तत्रद्वितीयंसंपूज्यद्वारपालंप्रयत्नतः ॥ ब्राह्मणान्भोजयित्वाचप्रणिपत्यक्षमापयेत्
॥ २४ ॥ तवप्रसादाद्यक्षेंद्रमुक्तोहंसर्वकिल्बिषैः ॥ सिद्धिर्मयाभिलषितासंसारेतांलभाम्यहम् ॥ २५ ॥ एवंप्रसाद्ययक्षेंद्रंततःपंचनदंव्रजेत्
॥ २६ ॥ पंचनद्यश्चरुद्रेणकृतादानवभीषणाः ॥ तेनसर्वेषुलोकेषुतीर्थंपंचनदंस्मृतम् ॥ २७ ॥ कोटितीर्थानिरुद्रेणसमाजह्रेयतस्ततः ॥
तेनत्रैलोक्यविख्यातंकोटितीर्थंप्रचक्षते ॥ २८ ॥ तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वादृष्ट्वाकोटीश्वरंहरम् ॥ पंचयज्ञानवाप्नोतिनित्यंश्रद्धासमन्वितः ॥
॥ २९ ॥ तत्रैववामनोदेवःसर्वदेवैःप्रतिष्ठितः ॥ तत्रापिचनरःस्नात्वाह्यग्निष्टोमफलंलभेत् ॥ ३० ॥ अश्विनोस्तीर्थमासाद्यश्रद्धावान्योजितें
द्रियः ॥ रूपवान्भाग्ययुक्तश्चसयशस्वीनसंशयः ॥ ३१ ॥ वराहतीर्थमाख्यातंविष्णुनापरिकल्पितम् ॥ तस्मिन्स्नात्वाश्रद्दधानःप्रयातिपर
मांगतिम् ॥ ३२ ॥ तत्रगच्छेच्चविप्रेंद्राःसोमतीर्थमनुत्तमम् ॥ यत्रसोमस्तपस्तप्त्वाव्याधिमुक्तोभवत्पुरा ॥ ३३ ॥ तत्रसोमेश्वरंदृष्ट्वास्नात्वा

तीर्थंवरेशुभे ॥ राजसूयस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ ३४ ॥ व्याधिभ्यश्चविनिर्मुक्तःसर्वदोषविवर्जितः ॥ सोमलोकमवाप्नोतिचंद्रेणरमते चिरम् ॥ ३५ ॥ भूतेश्वरंचतत्रैवज्वालामालेश्वरंतथा ॥ तच्चलिंगंसमभ्यर्च्यनभूयोजन्मचाप्नुयात् ॥ ३६ ॥ एकहंसेनरःस्नात्वागोसहस्रफलं लभेत् ॥ कृतशौचंसमासाद्यतीर्थसेवीद्विजोत्तमाः ॥ ३७ ॥ पौंडरीकमवाप्नोतिकृतशौचोभवेन्नरः ॥ ततोमुंजवटंनाममहादेवस्यधीमतः ॥ ३८ ॥ उपोष्यरजनीमेकांगाणपत्यमवाप्नुयात् ॥ तत्रैवचमहाभागायक्षिणीलोकविश्रुता ॥ ३९ ॥ स्नात्वाभिगम्यतत्रैवमहापातकनाश नम् ॥ कुरुक्षेत्रस्यतद्द्वारंविश्रुतंपुण्यवर्द्धनम् ॥ ४० ॥ प्रदक्षिणमुपावर्त्यब्राह्मणान्भोजयेत्ततः ॥ पुष्करंचततोगत्वाह्यभ्यर्च्यपितृदेवताः ॥ ४१ ॥ जामदग्न्येनरामेणकृतंतच्चमहात्मना ॥ कृतकृत्योभवेद्राजाअश्वमेधंचविंदति ॥ ४२ ॥ कन्यादानंचयस्तत्रकार्त्तिक्यांवैकरि ष्यति ॥ प्रसन्नादेवतास्तस्यदास्यंत्यभिमतंफलम्॥४३॥कपिलश्चमहायक्षोद्वारपालःस्वयंस्थितः ॥ विघ्नंकरोतिपापानांदुर्गतिंचप्रयच्छति ॥ ४४ ॥ पत्नीतस्यमहायक्षीनाम्नोलूखलमेखला ॥ आहत्यदुंदुभिंसातुभ्रमतेनित्यमेवहि ॥४५॥ साददर्शस्त्रियंचैकांसपुत्रांपापदेशजाम् ॥ तामुवाचतदायक्षीआहत्यनिशिदुंदुभिम् ॥ ४६ ॥ युगंधरेदधिप्राश्यउषित्वाचाच्युतस्थले ॥ तद्वद्भूतालयेस्नात्वासपुत्रावस्तुमिच्छसि ॥ ४७ ॥ दिवामयातेकथितंरात्रौभक्ष्यामिनिश्चितम् ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंप्रणिपत्यचयक्षिणीम् ॥ ४८ ॥ उवाचदीनयावाचाप्रसादंकुरुभा मिनि ॥ ततःसायक्षिणीतांतुप्रोवाचकृपयान्विता ॥ ४९ ॥ यदासूर्यस्यग्रहणंकालेनभविताक्वचित् ॥ सरस्वत्यांतदास्नात्वापूतास्वर्गंगमि ष्यसि ॥ ५० ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येचतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ ततोरामह्रदंगच्छेत्तीर्थसेवीद्विजोत्तमः॥ तत्ररामेणविप्रेणतरसादीप्ततेजसा ॥ १ ॥ क्षत्रमुत्साद्यविप्रेणह्रदाःपंचनिवेशिताः ॥ पूरयित्वानरव्याघ्ररुधिरेणेतिनःश्रुतम् ॥ २ ॥ पित

रस्तर्पितास्तेनतथैवचपितामहाः ॥ ततस्तेपितरःप्रीतारामभूचुर्द्विजोत्तमाः ॥ ३ ॥ रामराममहाबाहोप्रीताःस्मस्तवभार्गव ॥ अनयापितृभ
क्त्याचविक्रमेणचतेविभो ॥४॥ वरंवृणीष्वभद्रंतेकमिच्छसिमहायशः ॥ एवमुक्तस्तुपितृभीरामःप्रभवतांवरः ॥५॥ अब्रवीत्प्रांजलिर्वाक्यं
सपितृन्गगनस्थितान् ॥ भवंतोयदिमेप्रीतास्तदनुग्राह्यतामयम् ॥ ६ ॥ पितृप्रसादादिच्छेयंतपसोस्यापनंपुनः ॥ यतोरोषाभिभूतेनक्षत्रमु
त्सादितंमया ॥ ७ ॥ ततस्तुपापान्मुच्येययुष्माकंतेजसाह्यहम् ॥ ह्रदाश्चैतेतीर्थभूताभवेयुर्भुविविश्रुताः ॥ ८ ॥ एवंश्रुत्वाशुभंवाक्यंरामस्य
पितरस्तदा ॥ प्रत्यूचुःपरमप्रीतारामंहर्षपुरस्कृताः ॥९॥ तपस्तेवर्द्धतांपुत्रपितृभक्त्याविशेषतः ॥ यच्चरोषाभिभूतेनक्षत्रमुत्सादितंत्वया ॥
॥ १० ॥ ततश्चपापान्मुक्तस्त्वंपातितास्तेस्वकर्मभिः ॥ ह्रदाश्चैतेह्यतीर्थत्वंगमिष्यंतिनसंशयः ॥ ११ ॥ ह्रदेष्वेतेषुयःस्नात्वास्वान्पितॄं
स्तर्पयिष्यति ॥ तस्यदास्यंतिपितरोयथाभिलषितंफलम् ॥ १२ ॥ ईप्सितान्मानसान्कामान्स्वर्गवासंचशाश्वतम् ॥ एवंदत्त्वावरान्विप्रराम
स्यपितरस्तदा ॥ १३ ॥ रामंसुभार्गवंप्रीतास्तत्रैवांतर्दधुस्तदा ॥ एवंरामह्रदाःपुण्याभार्गवस्यमहात्मनः ॥ १४ ॥ स्नात्वाह्रदेषुराम
स्यब्रह्मचारीशुचिव्रतः ॥ रामंसमभ्यर्च्यतथाविंदेद्बहुसुवर्णकम् ॥ १५ ॥ वंशमूलंसमासाद्यतीर्थसेवीसुसंयतः ॥ स्ववंशमुद्धरेद्विप्राःस्नात्वा
चैवसमूलकम् ॥ १६ ॥ कायशोधनमासाद्यतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ शरीरशुद्धिमाप्नोतिस्नातस्तस्मिन्नसंशयः ॥ १७ ॥ शुद्धदेहश्चसंया
तियस्मान्नावर्त्ततेपुनः ॥ तावद्भ्रमंतितीर्थेषुसिद्धास्तीर्थपरायणाः ॥ यावन्नप्राप्नुवंतीहतीर्थंतत्कायशोधनम् ॥ १८ ॥ तस्मिंस्तीर्थेचसंप्लाव्य
कायंसंयतमानसः ॥ परंपदमवाप्नोतियस्मान्नावर्त्ततेपुनः ॥ १९ ॥ ततोगच्छेचविप्रेंद्रास्तीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ लोकायत्रोद्धृताःसर्वेवि
ष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ २० ॥ लोकोद्धारंसमासाद्यतीर्थंस्मरणतत्परः ॥ स्नात्वातीर्थवरेतस्मिँल्लोकंपश्यतिशाश्वतम् ॥ २१ ॥ यत्रविष्णुः

स्थितोनित्यंशिवोदेवश्चशाश्वतः ॥ तौदेवौप्रणिपातेनप्रसाद्यमुक्तिमाप्नुयात् ॥ २२ ॥ श्रीतीर्थंतुततोगच्छेच्छालिग्राममनुत्तमम् ॥ यत्रस्नात
स्यसान्निध्यंसदादेवःप्रयच्छति ॥ २३ ॥ कपिलाह्रदमासाद्यतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ तत्रस्नात्वार्चयित्वाचदैवतानिपितॄंस्तथा ॥ २४ ॥
कपिलानांसहस्रस्यफलंविंदतिमानवः ॥ तत्रस्थितंमहादेवंकपिलंवपुराश्रितम् ॥ २५ ॥ दृष्ट्वामुक्तिमवाप्नोतिऋषिभिःपूजितंशिवम् ॥ सूर्यं
तीर्थंसमासाद्यस्नात्वानियतमानसः ॥२६॥ अर्चयित्वापितॄन्देवानुपवासपरायणः॥अग्निष्टोममवाप्नोतिसूर्यलोकंचगच्छति ॥२७॥सहस्रकिर
णंदेवंभानुंत्रैलोक्यविश्रुतम्॥दृष्ट्वामुक्तिमवाप्नोतिनरोज्ञानसमन्वितः ॥२८॥ भवानीवनमासाद्यतीर्थंसेवीयथाक्रमम्॥तत्राभिषेकंकुर्वाणोगोस
हस्रफलंलभेत्॥२९॥ पितामहस्यपिबतोह्यमृतंपूर्वमेवहि॥उद्गारात्सुरभिर्जातासाचपातालमाश्रिता ॥३०॥ तस्याःसुरभयोजातामातरोलो
कमातरः॥ताभिस्तत्सकलंव्याप्तंपातालंसुनिरंतरम्॥३१॥पितामहस्ययजतोदक्षिणार्थमुपाहृताः ॥ आहूताब्राह्मणास्तेचविभ्रांताविवरेणहि
॥३२॥ तस्मिन्विवरद्वारेतुस्थितोगणपतिःस्वयम् ॥ यंदृष्ट्वासकलान्कामान्प्राप्नोतिनियतेंद्रियः ॥३३॥ संगिनींतुसमासाद्यतीर्थंमुक्तिसमाश्र
यम्॥देव्यास्तीर्थेनरःस्नात्वालभतेरूपमुत्तमम् ॥३४॥ अनंतांश्रियमाप्नोतिपुत्रपौत्रैःसमन्वितः ॥ भोगांश्चविपुलाँल्लब्ध्वाप्राप्नोतिपरमंपदम्
॥ ३५ ॥ ब्रह्मावर्तेनरःस्नात्वाब्रह्मज्ञानसमन्वितः ॥ जायतेनात्रसंदेहःप्राणान्मुंचतिचेच्छया ॥३६॥ ततोगच्छेद्धिविप्रेंद्राद्वारपालंचरंतुकम् ॥
तत्रतीर्थेसरस्वत्यायक्षेंद्रस्यमहात्मनः ॥ ३७ ॥ तत्रज्ञानंसमासाद्यह्युपवासपरायणः ॥ यक्षस्यचप्रसादेनलभतेकामिकंफलम् ॥ ३८ ॥
ततोगच्छेद्धिविप्रेंद्राब्रह्मावर्त्तंमुनिस्तुतम् ॥ ब्रह्मावर्त्तेनरःस्नात्वाब्रह्मचाप्नोतिनिश्चितम् ॥ ३९ ॥ ततोगच्छेच्चविप्रेंद्राःसुतीर्थकमनुत्तमम् ॥
तत्रसान्निहितानित्यंपितरोदैवतैःसह ॥ ४० ॥ तत्राभिषेकंकुर्वीतपितृदेवार्चनेरतः ॥ अश्वमेधमवाप्नोतिपितॄन्प्रीणातिशाश्वतम् ॥ ४१ ॥

ततोऽवंत्यांचधर्मज्ञसमासाद्ययथाक्रमम् ॥ कामेश्वरस्यतीर्थेतुस्नात्वाश्रद्धासमन्वितः ॥ ४२ ॥ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोब्रह्मचाप्नोतिनिश्चितम् ॥
मातृतीर्थेचतत्रैवयत्रस्नातस्यभक्तितः ॥ ४३ ॥ प्रजाविवर्द्धतेनित्यमनंताचाप्नुयाच्छ्रियम् ॥ ततःसीतावनंगच्छेन्नियतोनियताशनः ॥४४॥
तीर्थंतत्रचविप्रेन्द्रामहदन्यत्रदुर्लभम् ॥ पुनातिदर्शनादेवपुरुषानेकविंशतिम् ॥ ४५ ॥ केशानभ्युक्ष्यचैकस्मिन्पूतोभवतिपापतः ॥ तत्रतीर्थं
वरंचान्यच्छुनांलोमापहंमहत् ॥ ४६ ॥ तत्रविप्रामहाप्राज्ञाविद्वांसस्तीर्थतत्पराः ॥ श्वविलोमापहेतीर्थेविप्रास्त्रैलोक्यविश्रुते ॥ ४७ ॥
प्राणायामैर्निर्हरंतिस्वलोमानिद्विजोत्तमाः ॥ पूतात्मानश्चतेविप्राःप्रयांतिपरमांगतिम् ॥४८॥ दशाश्वमेधिकंचैवतत्रतीर्थंसुविश्रुतम् ॥ तत्रस्ना
त्वाभक्तियुक्तस्तदेवलभतेफलम् ॥ ४९ ॥ ततोगच्छेद्द्विश्रद्धावान्मानुषंलोकविश्रुतम् ॥ दर्शनात्तस्यतीर्थस्यमुक्तोभवतिकिल्बिषैः ॥५०॥
पुराकृष्णमृगास्तत्रव्याधैस्तुशरपीडिताः ॥ अवगाह्यसरस्यस्मिन्मानुषत्वमुपागताः ॥ ५१ ॥ ततोव्याधाश्चतेसर्वेतानपृच्छन्द्विजोत्तमान् ॥
मृगाःक्वकृष्णयोयाताअस्माभिःशरपीडिताः ॥ ५२ ॥ निमग्नास्तेसरःप्राप्यकिंतद्भूतद्विजोत्तमाः ॥ तेऽब्रुवंस्तत्रवैपृष्टावयंतेचाद्विजोत्तमाः ॥
॥ ५३ ॥ अस्यतीर्थस्यमाहात्म्यान्मानुषत्वमुपागताः ॥ तस्माद्यूयंश्रद्दधानाःस्नात्वातीर्थेविमत्सराः ॥ ५४ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्ताभवि
ष्यथनसंशयः ॥ ततःस्नाताश्चतेसर्वेशुद्धदेहादिवंगताः ॥ ५५ ॥ एतत्तीर्थस्यमाहात्म्यंमानुषस्यद्विजोत्तमाः ॥ येशृण्वंतिश्रद्दधानास्तेऽ
पियान्तिपरांगतिम् ॥ ५६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येपंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ मानुषस्यतुपूर्वेणक्रोशमात्रे
द्विजोत्तमाः ॥ आपगानामविख्यातानदीद्विजनिषेविता ॥ १ ॥ श्यामाकंपयसासिद्धमाज्येनचपरिप्लुतम् ॥ येप्रयच्छंतिविप्रेभ्यस्तेषांपापंन
विद्यते ॥ २ ॥ येतुश्राद्धंकरिष्यंतिप्राप्यतामापगांनदीम् ॥ तेसर्वकामसंयुक्ताभविष्यंतिनसंशयः ॥ ३ ॥ स्मरंतिपितरस्तस्यस्मरंतिचपि

तामहाः ॥ अस्माकंचकुलेपुत्रःपौत्रोवापिभविष्यति ॥ ४ ॥ यआपगांनदींगत्वाऽस्मांस्तिलैस्तर्पयिष्यति ॥ तेनतृप्ताभविष्यामोयावत्कुल शतंभवेत् ॥ ५ ॥ नभस्येमासिसंप्राप्तेकृष्णपक्षेविशेषतः ॥ चतुर्दश्यांतुमध्याह्नेपिंडदोमुक्तिमाप्नुयात् ॥ ६ ॥ ततोगच्छेच्चविप्रेंद्रात्रह्मणः स्थानमुत्तमम् ॥ ब्रह्मोदुंबरमित्येवंसर्वलोकेषुविश्रुतम् ॥ ७ ॥ तत्रब्रह्मर्षिकुंडेषुस्नातस्यद्विजसत्तमाः ॥ सप्तर्षीणांप्रसादेनसप्तसोमफलंल भेत् ॥ ८ ॥ भरद्वाजोगौतमश्चजमदग्निश्चकश्यपः ॥ विश्वामित्रोवसिष्ठश्चअत्रिश्चभगवानृषिः ॥ ९ ॥ एतेसमेत्यतत्कुंडंकल्पितं भुविदुर्लभम् ॥ ब्रह्मणासेवितंतस्माद्ब्रह्मोदुम्बरमुच्यते ॥ १० ॥ तस्मिंस्तीर्थवरेस्नात्वाब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ॥ ब्रह्मलोकम वाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा ॥ ११ ॥ देवान्पितॄन्समुद्दिश्ययोविप्रंपूजयिष्यति ॥ पितरस्तस्यसुखितादास्यंतिभुविदुर्लभम् ॥ ॥ १२ ॥ सप्तर्षीश्चसमुद्दिश्यपृथक्स्नानंसमाचरेत् ॥ ऋषीणांचप्रसादेनसप्तलोकाधिपोभवेत् ॥ १३ ॥ कपिलस्थेतिविख्यातंसर्वपातक नाशनम् ॥ यस्मिन्स्थितःस्वयंदेवोवृद्धकेदारसंज्ञितः ॥ १४ ॥ तत्रस्नात्वाऽर्चयित्वाचरुद्रंदंडिसमन्वितम् ॥ अंतर्द्धानमवाप्नोतिशिवलोके समोदते ॥ १५ ॥ यस्तत्रतर्पणंकृत्वापिवतेचुलकत्रयम् ॥ देवदेवंनमस्कृत्यकेदारस्यफलंलभेत् ॥ १६ ॥ यस्तत्रकुरुतेश्राद्धंशिवमुद्दि श्यमानवः ॥ चैत्रशुक्लचतुर्दश्यांप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ १७ ॥ कलस्यांतुततोगच्छेद्यत्रदेवीचसंस्थिता ॥ दुर्गाकात्यायनीभद्रानिद्रामायास नातनी ॥ १८ ॥ कलस्यांचनरःस्नात्वादृष्ट्वादुर्गांतटस्थिताम् ॥ संसारगहनंदुर्गंनिस्तरेन्नात्रसंशयः ॥ १९ ॥ ततोगच्छेद्धिसरकंत्रैलोक्य स्यापिदुर्लभम् ॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांदृष्ट्वादेवंमहेश्वरम् ॥ २० ॥ लभतेसर्वकामांश्चशिवलोकंसगच्छति ॥ तिस्रःकोट्यस्तुतीर्थानांसरकेद्वि जसत्तमाः ॥ २१ ॥ रुद्रकोटिस्तथाकूपेसरोमध्येव्यवस्थिता ॥ तस्मिन्सरसियःस्नात्वारुद्रकोटिंस्मरेन्नरः ॥ २२ ॥ पूजयित्वारुद्रकोटिंभ

विष्यतिनसंशयः ॥ रुद्राणांचप्रसादेनसर्वदोषविवर्जितः ॥ २३ ॥ ऐंद्रयानेनसंयुक्तःपरंपदमवाप्नुयात् ॥ इडास्पदंचतत्रैवतीर्थंपापभयाप
हम् ॥ २४ ॥ यस्मिन्मुक्तिमवाप्नोतिदर्शनादेवमानवः ॥ तत्रस्नात्वार्चयित्वाचपितृदेवगणानपि ॥ २५ ॥ नदुर्गतिमवाप्नोतिचिंतितंमन
साप्नुयात् ॥ केदारंचमहातीर्थंसर्वकल्मषनाशनम् ॥ २६ ॥ तत्रस्नात्वातुपुरुषःसर्वदानफलंलभेत् ॥ किंरूपंचमहातीर्थंतत्रैवभुविदुर्लभम् ॥
तस्मिन्स्नातस्तुपुरुषःसर्वयज्ञफलंलभेत् ॥ २७ ॥ सरकस्यतुपूर्वेणतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ अस्यजन्मभुविख्यातंसर्वपापप्रणाशनम्॥२८॥
नारसिंहंवपुःकृत्वाहत्वादानवमूर्जितम् ॥ तिर्यग्योनिस्थितोविष्णुःसिंहीषुरतिमाप्तवान् ॥ २९ ॥ ततोदेवाःसगंधर्वाआराध्यवरदंशिवम् ॥
ऊचुःप्रणतसर्वांगाविष्णुदेहस्यलंभने ॥ ३० ॥ ततोदेवोमहात्मासौशारभंरूपमास्थितः ॥ युद्धंचकारसुमहद्दिव्यंवर्षसहस्रकम् ॥ ३१ ॥
युद्ध्यमानौतुतौदेवौपतितौह्रदमध्यतः ॥ ३२ ॥ तस्मिन्सरस्तटेविप्रोदेवर्षिर्नारदःस्थितः ॥ अश्वत्थस्थानमाश्रित्यध्यानस्थस्तौ
ददर्शह ॥ ३३ ॥ विष्णुश्चतुर्भुजोजज्ञेलिंगाकारःशिवःस्थितः ॥ तौदृष्ट्वातत्रपुरुषौतुष्टावभक्तिभावतः ॥ ३४ ॥ नमःशिवायदे
वायविष्णवेप्रभविष्णवे ॥ हरयेचउमाभर्त्रेस्थितिकालभृतेनमः ॥ ३५ ॥ हरायबहुरूपायविश्वरूपायविष्णवे ॥ त्र्यंबकायसुसिद्धाय
कृष्णायज्ञानहेतवे ॥ ३६ ॥ धन्योऽहंसुकृतीनित्यंयद्दृष्टौपुरुषोत्तमौ ॥ ममाश्रममिदंपुण्यंयुवाभ्यांविमलीकृतम् ॥ ३७ ॥ अद्यप्रभृ
तित्रैलोक्येधन्यंजन्मेतिविश्रुतम् ॥ ३८ ॥ यइहागत्यचस्नात्वापितॄन्संतर्पयिष्यति ॥ तस्यश्रद्धान्वितस्येहज्ञानमिद्धंभविष्यति ॥ ३९ ॥
अश्वत्थस्यचयन्मूलंसदातत्रवसाम्यहम् ॥ अश्वत्थवंदनंकृत्वाशिवंकृष्णंनमस्यति ॥ ४० ॥ ततोगच्छेद्द्विविप्रेंद्रानागस्यह्रदमुत्तमम् ॥ पुंड

१ विश्वरूपंमहातीर्थमितिक्वचित्पाठः ।

स्नानंजपस्तथाश्राद्धंमुक्तिमार्गप्रदायकम् ॥
दशम्यांशुक्लपक्षस्यचैत्रस्यतुविशेषतः ॥
रीकाम्भसिस्नात्वायज्ञस्यफलमाप्नुयात् ॥ ४१ ॥ दशम्यांशुक्लपक्षस्यचैत्रस्यतुविशेषतः ॥ स्नानंजपस्तथाश्राद्धंमुक्तिमार्गप्रदायकम् ॥ ॥ ४२ ॥ ततस्त्रिविष्टपंगच्छेत्तीर्थंदेवनिषेवितम् ॥ तत्रवैतरणीपुण्यानदीपापप्रमोचनी ॥ ४३ ॥ तत्रस्नात्वार्चयित्वाचशूलपाणिंवृषध्वजम् ॥ सर्वपापविशुद्धात्मागच्छेच्चपरमांगतिम् ॥ ४४ ॥ ततोगच्छेद्द्विविप्रेंद्रारसावर्तनमुत्तमम् ॥ तत्रस्नात्वाभक्तियुक्तःसिद्धिमाप्नोत्यनुत्तमाम् ॥ ॥४५॥ चैत्रशुक्लचतुर्दश्यांतीर्थेस्नात्वाह्यलेपके ॥ पूजयित्वाशिवंतत्रपापलेशोनविद्यते ॥ ४६ ॥ ततोगच्छेद्द्विविप्रेंद्राःफलकीवनमुत्तमम् ॥ यत्रदेवाःसगंधर्वाःसाध्याश्चऋषयस्तथा ॥ तपश्चरंतिविपुलंदिव्यंवर्षसहस्रकम्॥४७॥दृषद्वत्यांनरःस्नात्वातर्पयित्वाचदेवताः ॥ अग्निष्टोमाति रात्रस्यफलंविंदतिमानवः ॥ ४८ ॥ सोमक्षयेचसंप्राप्तेसोमस्यचदिनेतथा ॥ यःश्राद्धंकुरुतेमर्त्यस्तस्यपुण्यफलंशृणु ॥ ४९ ॥ गयायांचय थाश्राद्धंपितॄन्प्रीणातिनित्यशः ॥ तथाश्राद्धंचकर्त्तव्यंफलकीवनमाश्रितैः ॥ ५० ॥ मनसास्मरतेयस्तुफलकीवनमुत्तमम् ॥ तस्यैवपितर स्तृप्तिंप्रयास्यंतिनसंशयः ॥ ५१ ॥ तत्रापितीर्थंसुमहत्सर्वदेवैरलंकृतम् ॥ तस्मिन्स्नातस्तुपुरुषोगोसहस्रफलंलभेत् ॥ ५२ ॥ पाणिखाते नरःस्नात्वापितॄन्संतर्प्यमानवः ॥ अवाप्नुयाद्राजसूयंसांख्यंयोगंचविंदति ॥ ५३ ॥ ततोगच्छेद्द्विसुमहत्तीर्थंमिश्रकमुत्तमम् ॥ तत्रतीर्थानि मुनिनामिश्रितानिमहात्मना ॥ ५४ ॥ व्यासेनमुनिशार्दूलदधीचार्थंमहात्मना ॥ सर्वतीर्थेषुसस्नातोमिश्रकेस्नातियोनरः ॥ ५५ ॥ ततोव्या सवनंगच्छेन्नियतोनियताशनः ॥ मनोजवेनरःस्नात्वादृष्ट्वादेवंमनीषिणम् ॥ ५६ ॥ मनसाचिंतितंसर्वंसिद्ध्यतेनात्रसंशयः ॥ गत्वामधुवनंचै वदेव्यास्तीर्थंनरःशुचिः ॥ ५७ ॥ तत्रस्नात्वाचवैदेवान्पितॄंश्चप्रयतोनरः ॥ सदेव्यासमनुज्ञातोयथासिद्धिंलभेन्नरः ॥ ५८ ॥ कौशिक्याः संगमेयस्तुदृषद्वत्यांनरोत्तमः ॥ स्नायीतनियताहारःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ५९ ॥ ततोव्यासस्थलींगच्छेद्यत्रव्यासेनधीमता ॥ पुत्रशोकाभि

भूतेनदेहत्यागायनिश्चयः ॥ ६० ॥ कृतोदेवैश्चविप्रेंद्रपुनरुत्थापितस्तदा ॥ अभिगम्यस्थलींतस्यपुत्रशोकंनविंदति ॥ ६१ ॥ किंदत्तरूप
मासाद्यतिलप्रस्थंप्रदायच ॥ गच्छेच्चपरमांसिद्धिंततोमुक्तिमवाप्नुयात् ॥ ६२ ॥ अन्नंचसुदिनंचैवद्वेतीर्थेभुविदुर्लभे ॥ तयोःस्नात्वाविशुद्धा
त्मासूर्यलोकमवाप्नुयात् ॥ ६३ ॥ कृतपुण्यंततोगच्छेत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् ॥ तत्राभिषेकंकुर्वीतगंगायांप्रयतःस्थितः ॥ ६४ ॥ अर्चयि
त्वामहादेवमश्वमेधफलंलभेत् ॥ कोटितीर्थंचतत्रैवदृष्ट्वाकोटीश्वरंप्रभुम् ॥ ६५ ॥ तत्रस्नात्वाश्रद्दधानःकोटियज्ञफलंलभेत् ॥ ततोवामन
कंगच्छेत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् ॥ ६६ ॥ यत्रवामनरूपेणविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ बलेरपहृतंराज्यमिंद्रायप्रतिपादितम् ॥ ६७ ॥ तत्रविष्णुप
देस्नात्वाअर्चयित्वाचवामनम् ॥ सर्वपापविशुद्धात्माविष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ ६८ ॥ ज्येष्ठाश्रमंचतत्रैवसर्वपातकनाशनम् ॥ तंतुदृष्ट्वानरो
मुक्तिंसंप्रयातिनसंशयः ॥ ६९ ॥ ज्येष्ठमासेसितेपक्षेएकादश्यामुपोषितः ॥ द्वादश्यांचनरःस्नात्वाज्येष्ठत्वंलभतेनृषु ॥ ७० ॥ तत्रप्रतिष्ठि
ताविप्राविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ दीक्षाप्रतिष्ठासंयुक्ताविष्णुप्रीणनतत्पराः ॥ ७१ ॥ तेभ्योदत्तानिश्राद्धानिदानानिविविधानिच ॥ अक्षया
णिभविष्यंतियावन्मन्वंतरस्थितिः ॥ ७२ ॥ तत्रैवकोटितीर्थंचत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् ॥ तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वाकोटियज्ञफलंलभेत् ॥ ७३ ॥
कोटीश्वरंनरोदृष्ट्वातस्मिंस्तीर्थेमहेश्वरम् ॥ महादेवप्रसादेनगाणपत्यमवाप्नुयात् ॥ ७४ ॥ तत्रैवसुमहत्तीर्थंसूर्यस्यचमहात्मनः ॥ तस्मिन्स्ना
त्वाभक्तियुतःसूर्यलोकेमहीयते ॥ ७५ ॥ ततोगच्छेच्चविप्रेंद्रास्तीर्थंकल्मषनाशनम् ॥ कुलोत्तारणकंनाम्नाविष्णुनाकल्पितंपुरा ॥ ७६ ॥
वर्णानामाश्रमाणांचतारणायसुनिर्मलम् ॥ तेपितत्तीर्थमासाद्यपश्यंतिपरमंपदम् ॥ ७७ ॥ ब्रह्मचारीगृहस्थश्चवानप्रस्थोयतिस्तथा ॥
कुलानितारयेत्स्नातःसप्तसप्तचसप्तच ॥ ७८ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःस्त्रियःशूद्राश्चतत्पराः ॥ तीर्थस्नाताभक्तियुताःपश्यंतिपरमंपदम् ॥

॥ ७९ ॥ दूरस्थोपिस्मरेद्यस्तुकुरुक्षेत्रंसवामनम् ॥ सोपिमुक्तिमवाप्नोतिकिंपुनस्तुवसन्नरः ॥ ८० ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्ये षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ पवनस्यह्रदेस्नात्वादृष्ट्वादेवंमहेश्वरम् ॥ विमुक्तःसर्वकलुषैःशैवंपदमवाप्नुयात् ॥ १ ॥ पुत्रशोकेनपवनोयस्मिँल्लीनोबभूवह ॥ ततःसब्रह्मकैर्देवैःस्तुत्वातंभक्तिसंयुतः ॥ २ ॥ ततोगच्छेद्द्विहनुमत्स्थानंतच्छूलपाणिनः ॥ यत्रदेवैःसगंधर्वैर्हनूमान्प्रकटीकृतः ॥ ३ ॥ तत्रतीर्थेनरःस्नात्वाअमृतत्वमवाप्नुयात् ॥ कुलोत्तारणमासाद्यतीर्थसेवीद्विजोत्तमः ॥ ४ ॥ कुलानितारयेत्सर्वान्मातामहपितामहान् ॥ शालिहोत्रस्यराजर्षेस्तीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ ५ ॥ तत्रस्नात्वाविमुक्तस्तुकलुषैर्देहसंभवैः ॥ श्रीकुंजंतुसरस्वत्यांतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ ६ ॥ तत्रस्नात्वानरोभक्त्याह्यग्निष्टोमफलंलभेत् ॥ ततोनैमिषकुंजंतुसमासाद्यनरःशुचिः ॥ ७ ॥ नैमिषस्यचस्नानेनयत्पुण्यंतत्समाप्नुयात् ॥ तत्रतीर्थंमहत्ख्यातंवेदवत्यानिषेवितम् ॥८॥ रावणेनगृहीतायाःकेशेषुद्विजसत्तमाः ॥ तद्वधायचसाप्राणान्मुमुचेशोककर्षिता ॥ ९ ॥ ततोजातागृहेराज्ञोजनकस्यमहात्मनः ॥ सीतानामेतिविख्यातारामपत्नीपतिव्रता ॥ १० ॥ साहृतारावणेनैवविनाशायात्मनःस्वयम् ॥ रामेणरावणंहत्वाअभिषिच्यविभीषणम् ॥ ११ ॥ समानीतागृहंसीताकीर्तिरात्मवनंयथा ॥ तस्यास्तीर्थेनरःस्नात्वाकन्यायज्ञफलंलभेत् ॥ १२ ॥ विमुक्तःकलुषैःसर्वैःप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ ततोगच्छेच्चसुमहद्ब्रह्मणःस्थानमुत्तमम् ॥ १३ ॥ यत्रवर्णावरःस्नात्वाब्राह्मण्यंलभतेनरः ॥ ब्राह्मणश्चविशुद्धात्मापरंपदमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥ ततोगच्छेत्सोमतीर्थंत्रैलोक्येचापिदुर्लभम् ॥ यत्रसोमस्तपस्तप्त्वाद्विजराज्यमवाप्तवान् ॥ १५ ॥ तत्रस्नात्वाऽर्चयित्वाचस्वपितॄन्दैवतानिच ॥ निर्मुक्तःस्वर्गमायातिकार्तिक्यांवामनंयथा॥१६॥ सप्तसारस्वतंतीर्थंत्रैलोक्यस्यापिदुर्लभम् ॥ यत्रसप्तसरस्वत्यएकीभूतावहंतिच॥१७॥ सुप्रभाकांचनाक्षीचविमलामानसह्रदा ॥ सरस्वत्तोय

नाम्नीचसुवर्णाविमलोदका ॥ १८ ॥ पितामहस्ययजतःपुष्करेषुस्थितस्यह ॥ अब्रुवन्नृषयःसर्वेनायंयज्ञोमहाफलः ॥ १९ ॥ नदृश्यतेसरि
च्छ्रेष्ठापुरःस्थावैसरस्वती ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्प्रीतःसस्माराथसरस्वतीम् ॥ २० ॥ पितामहेनयजताह्याहूतापुष्करेषुच ॥ सुप्रभानामसादे
वीतत्रख्यातासरस्वती ॥ २१ ॥ तांदृष्ट्वामुनयःप्रीतावेगयुक्तांसरस्वतीम् ॥ पितामहंमानयन्तींतेतुतांबहुमेनिरे ॥ २२ ॥ एवमेषासरिच्छ्रे
ष्ठापुष्करस्थासरस्वती ॥ समानीताकुरुक्षेत्रंमार्कंडेनमहात्मना ॥ २३ ॥ नैमिषेमुनयःस्थित्वाशौनकाद्यास्तपोधनाः ॥ तेपृच्छंतिमहात्मा
नंपुराणंलोमहर्षणम् ॥ २४ ॥ कथंनःस्याद्यज्ञफलंवर्त्ततांसत्पथेमुने ॥ ततोब्रवीन्महाभागःप्रणम्यशिरसामुनीन् ॥२५॥ सरस्वतीस्थिताय
त्रतत्रयज्ञफलंमहत् ॥ एतच्छ्रुत्वातुमुनयोनानास्वाध्यायवेदिनः ॥ २६ ॥ समागम्यततःसर्वेसंस्मरंतिसरस्वतीम् ॥ सातुध्याताततस्तत्रऋ
षिभिःसत्रयाजिभिः ॥२७॥ समागताप्लावनार्थंयज्ञेतेषांमहात्मनाम् ॥ नैमिषेकांचनाक्षीतुमंकणेनमहौजसा ॥२८॥समायाताकुरुक्षेत्रंपुण्यतो
यासरस्वती ॥ गयस्ययजमानस्यगयायांचमहाक्रतौ ॥२९॥ आहूताचसरिच्छ्रेष्ठागययज्ञेसरस्वती ॥ विशालांनामतांप्राहुर्ऋषयःसंशितव्रताः
॥ ३० ॥ सरित्साहिसमाहूतामंकणेनमहात्मना ॥ कुरुक्षेत्रंसमायाताप्रविष्टाचमहानदी ॥ ३१ ॥ उत्तरेकोशलाभागेपुण्येदेवर्षिसेविते ॥
उद्दालकेनमुनिनातत्रध्यातासरस्वती ॥ ३२ ॥ आजगामसरिच्छ्रेष्ठातंदेशंमुनिकारणात् ॥ पूज्यमानामुनिगणैर्वल्कलाजिनसंवृतैः ॥३३ ॥
मनोहरेतिविख्याताकेदारेयासरस्वती ॥ सर्वपापक्षयाज्ञेयाऋषिसिद्धनिषेविता ॥ ३४ ॥ सापितेनेहमुनिनाह्याराध्यपरमेश्वरम् ॥ ऋषीणा
मुपकारार्थंकुरुक्षेत्रंप्रवेशिता ॥ ३५ ॥ दक्षेणयजतासापिगंगाद्वारेसरस्वती ॥ विमलोदाभगवतीदक्षेणप्रकटीकृता ॥ ३६ ॥ समाहूताययौत
त्रमंकणेनमहात्मना ॥ कुरुक्षेत्रेतुकुरुणायजताचसरस्वती ॥ ३७ ॥ सरोमध्येसमानीतामार्कंडेयेनधीमता ॥ अभिष्टूयमहाभागःपुण्यतो

यांसरस्वतीम् ॥ यत्रमंकणकःसिद्धःसप्तसारस्वतेस्थितः ॥ ३८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येसप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथंमंकणकःसिद्धःकस्माज्जातोमहानृषिः ॥ नृत्यमानस्तुदेवेनकिमर्थंसनिवारितः ॥ १ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ कश्यपाचसुतोजज्ञेमानसोमंकणोमुनिः ॥ स्नानंकर्तुंव्यवसितोगृहीत्वावल्कलंद्विजाः ॥ २ ॥ तत्रागताह्यप्सरसोरंभाद्याःप्रियदर्शनाः ॥ स्नांत्येवरुचिराकारामुक्तवस्त्राअनिंदिताः ॥ ३ ॥ ततोमुनेस्तदाक्षोभाद्रेतःस्कन्नंयदंभसि ॥ व्याधोजग्राहतद्रेतःकलशेन्यक्षिपत्तथा ॥ ४ ॥ सप्तधाप्रविभागंतुकलशस्थंजगामह ॥ तत्रर्षयःसप्तजाताविदुर्यान्मरुतोगणान् ॥ ५ ॥ वायुवेगोवायुबलोवायुहावायुमंडलः ॥ वायुकालोवायुरेतावायुचक्रश्चवीर्यवान् ॥ ६ ॥ एतेतनयास्तस्यर्षेर्धारयंतिचराचरम् ॥ पुरामंकणकःसिद्धःकुशाग्रेणेतिमेश्रुतम् ॥ ७ ॥ क्षतात्किलकरेविप्रास्तस्यशाकरसोस्रवत् ॥ सवैशाकरसंदृष्ट्वाहर्षाविष्टःसनृत्तवान् ॥ ८ ॥ ततःसर्वंप्रनृत्तंचस्थावरंजंगमंचयत् ॥ प्रनृत्तंचजगद्दृष्ट्वातेजसातस्यमोहितम् ॥ ९ ॥ ब्रह्मादिभिःसुरैस्तत्रऋषिभिश्चतपोधनैः ॥ विज्ञप्तोवैमहादेवोमुनेरर्थेद्विजोत्तमाः ॥ १० ॥ नायंनृत्येद्यथादेवतथात्वंकर्तुमर्हसि ॥ ततोदेवोमुनिंदृष्ट्वाहर्षाविष्टमतिंतदा ॥ ११ ॥ सुराणांहितकामार्थंमहादेवोभ्यभाषत॥हर्षस्थानंकिमर्थंचतवेवंमुनिसत्तम ॥ तपस्विनोधर्मपथेस्थितस्यद्विजसत्तम ॥ १२ ॥ ऋषिरुवाच ॥ किंनपश्यसिमेब्रह्मन्कराच्छाकरसंस्रुतम् ॥ यंदृष्ट्वाचप्रनृत्तोवैहर्षेणमहतान्वितः ॥ १३ ॥ तंप्रहस्याब्रवीद्देवोमुनिंरागेणमोहितम् ॥ अहंनविस्मयंविप्रगच्छामीहप्रपश्यमाम् ॥ १४ ॥ एवमुक्त्वामुनिश्रेष्ठंदेवदेवोमहाद्युतिः ॥ अंगुल्यग्रेणविप्रेंद्राःस्वांगुष्ठस्ताडितोऽभवत् ॥ १५ ॥ ततोभस्मक्षतात्तस्मान्निर्गतंहिमसन्निभम् ॥ तद्दृष्ट्वाव्रीडितोविप्रःपादयोःपतितोऽब्रवीत् ॥ १६ ॥ नान्यद्देवादहंमन्येशूलपाणेर्महात्मनः ॥ चराचरस्यजगतोगुरुस्त्वमसिशूलधृक् ॥ १७ ॥ त्वदाश्रयाश्चदृश्यंते

सुराब्रह्मादयोऽनघ ॥ सर्वस्त्वमसिदेवानांकर्त्ताकारयितामहान् ॥ १८ ॥ त्वत्प्रसादात्सुराःसर्वेमोदंतेह्यकुतोभयाः ॥ सुरासुरस्यचाधीशनतपोमेक्षरेन्महत् ॥ १९ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ एवंस्तुत्वामहादेवमृषिःसप्रणतोऽभवत् ॥ ततोदेवःप्रसन्नात्मातमृषिंवाक्यमब्रवीत् ॥ ॥ २० ॥ ईश्वरउवाच ॥ तपस्तेवर्द्धतांविप्रमत्प्रसादात्सहस्रधा ॥ आश्रमेचेहवत्स्यामित्वयासार्द्धमहंसदा ॥ २१ ॥ सप्तसारस्वतेस्नात्वायोमामर्चिष्यतेनरः ॥ नतस्यदुर्लभंकिंचिदिहलोकेपरत्रच ॥ २२ ॥ सारस्वतंचतेलोकंगमिष्यंतिनसंशयः ॥ शिवस्यचप्रसादेनप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ २३ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येअष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ ततश्चौशनसंतीर्थंगच्छेत्तुश्रद्धयान्वितः ॥ उशनायत्रसंसिद्धोग्रहत्वंसमवाप्तवान् ॥ १ ॥ तस्मिन्पुण्येकुरुक्षेत्रेपातकैर्जन्मसंभवैः ॥ मुक्तोयातिपरंब्रह्मयतोनावर्त्ततेपुनः ॥ २ ॥ रहोदरोनाममुनिर्यत्रमुक्तोबभूवह ॥ महताशिरसाग्रस्तस्तत्तीर्थमाहात्म्यदर्शनात् ॥ ३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथंरहोदरोग्रस्तःकथंमोक्षमवाप्तवान् ॥ तीर्थस्यतस्यमाहात्म्यंश्रोतुमिच्छामहेवयम् ॥ ४ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ पुरावैदंडकारण्येराघवेणमहात्मना ॥ वसताद्विजशार्दूलाराक्षसास्तत्रहिंसिताः ॥ ५ ॥ तत्रैकस्यशिरश्छिन्नंराक्षसस्यदुरात्मनः ॥ क्षुरेणशितधारेणतत्पपातमहावने ॥ ६ ॥ रहोदरस्यतल्लग्नंग्रीवायांचयदृच्छया ॥ वनेविचरतस्तस्यह्यस्थिभित्त्वाविवेशह ॥ ७ ॥ सतेनलग्नेनतदाविहर्त्तुंनशशाकह ॥ अभिगम्यमहाप्राज्ञस्तीर्थान्यायतनानिच ॥ ८ ॥ सतुतेनापिस्रवतावेदनार्त्तोमहामुनिः ॥ जगामसर्वतीर्थानिपृथिव्यांयानिकानिचित् ॥ ९ ॥ ततःसकथयामासऋषीणांभावितात्मनाम् ॥ तेऽब्रुवन्नृपयोविप्रप्रयाह्यौशनसंप्रति ॥ १० ॥ तेषांतद्वचनंश्रुत्वाजगामसरहोदरः ॥ ततऔशनसंतीर्थंतस्यापःस्पृशतस्तदा ॥ ११ ॥ तच्छिरःशरणंमुक्त्वापपातांतर्जलेद्विजाः ॥ ततः सविरजाभूत्वापूतात्मावीतकल्मषः ॥ १२ ॥

आजगामाश्रमंप्रीतःकथयामासचाखिलम् ॥ तेश्रुत्वाऋषयःसर्वेतीर्थमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १३ ॥ कपालमोचनमितिनामचक्रुः समागताः ॥ तत्रापिसुमहत्तीर्थंविश्वामित्रस्यविश्रुतम् ॥ १४ ॥ ब्राह्मण्यंलब्धवान्यत्रविश्वामित्रोमहामुनिः ॥ तस्मिंस्तीर्थवरेस्नात्वा ब्राह्मण्यंलभतेध्रुवम् ॥ १५ ॥ ब्राह्मणस्तुविशुद्धात्मापरंपदमवाप्नुयात् ॥ ततःपृथूदकंगच्छेन्नियतोनियताशनः ॥ १६ ॥ तत्रसिद्धस्तुब्रह्मर्षिर्ऋषंगुरितिनामतः ॥ जातिस्मरऋषंगुस्तुगंगाद्वारेसदास्थितः ॥ १७ ॥ अंतकालंततोदृष्ट्वापुत्रान्वचनमब्रवीत् ॥ स्मृत्वा तीर्थगुणान्सर्वान्प्राहेदमृषिसत्तमान् ॥ १८ ॥ सरस्वत्युत्तरेतीर्थेयस्त्यजेदात्मनस्तनुम् ॥ पृथूदकेजप्यपरोनैतस्यमरणंभवेत् ॥ १९ ॥ तत्रैवब्रह्मयोन्यस्तिब्रह्मणायत्रवैपुरा ॥ पृथूदकंसमाश्रित्यसरस्वत्यास्तटेस्थितम् ॥ २० ॥ चातुर्वर्ण्यस्यसृष्ट्यर्थमात्मज्ञानपरोऽभवत् ॥ तस्याभिध्यायतःसृष्टिंब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ॥ २१ ॥ मुखतोब्राह्मणाजाताबाहुभ्यांक्षत्रियास्तथा ॥ ऊरुभ्यांवैश्यजातीयाःपद्भ्यां शूद्रास्ततोऽभवन् ॥ २२ ॥ चातुर्वर्ण्यंततोदृष्ट्वाआश्रमाःस्थापितास्ततः ॥ एवंप्रतिष्ठितंतीर्थंब्रह्मयोनीतिसंज्ञितम् ॥ २३ ॥ तत्रस्नात्वामुक्तिकामःपुनर्योनिंनपश्यति ॥ तत्रैवतीर्थंविख्यातमवकीर्णेतिनामतः ॥ २४ ॥ यस्मिंस्तीर्थेबकोदाल्भ्योराष्ट्रंवैचित्त्यधर्षणात् ॥ जुहाव ब्राह्मणैःसार्धंतः [illegible]ुध्यंत्ततोनृपः ॥२५॥ ऋषयऊचुः ॥ कथंप्रतिष्ठितंतीर्थमवकीर्णेतिनामतः ॥ धृतराष्ट्रेणराज्ञासकिमर्थंनप्रसादितः ॥२६॥ लोमहर्षणउवाच ॥ नैमिषेयाश्चऋषयोदक्षिणार्थंययुःपुरा ॥ तत्रैवचबकोदाल्भ्योधृतराष्ट्रमयाचत ॥ २७ ॥ तेनापितत्रनिंदार्थंमुक्तंयच्चधृतं तुतत् ॥ ततःक्रोधेनमहतामांसान्युत्कृत्यतत्रह ॥ २८ ॥ पृथूदकेमहातीर्थेअवकीर्णेतिनामतः ॥ जुहावधृतराष्ट्रस्यराष्ट्रंनरपतेस्ततः ॥२९॥

१ क्लीत्वमार्षम् २ परस्मैपदमार्षम् ।

हूयमानेतदाराष्ट्रेप्रवृत्तेयज्ञकर्मणि ॥ अक्षीयतततोराष्ट्रंनृपतेर्दुष्कृतेनवै ॥३०॥ ततःसंचिंतयामासब्राह्मणस्यविचेष्टितम् ॥ पुरोहितेनसहितो
रत्नान्यादायसर्वशः ॥३१॥ प्रसादनार्थंविप्रस्यह्यवकीर्णेययौतदा ॥ प्रसादितःसराज्ञाचतुष्टःप्रोवाचतंनृपम् ॥ ३२ ॥ ब्राह्मणानावमंतव्याः
पुरुषेणविजानता ॥ ब्राह्मणश्चेदवज्ञातोहन्यात्रिपुरुषंकुलम्॥३३॥एवमुक्त्वासनृपतिमाज्येनपयसापुनः॥उत्थापयामासमृतांस्तस्यराज्ञोहिते
स्थितः॥३४॥तस्मिंस्तीर्थेतुयःस्नातिश्रद्दधानोजितेंद्रियः ॥ सप्राप्नोतिनरोदिव्यंमनसाचिंतितंफलम्॥३५॥तत्रतीर्थंसुविख्यातंयायातंनामना
मतः॥ यस्येहयजमानस्यमधुसुस्रावसैनदी॥३६॥ तस्मिन्स्नातोथभक्त्यातुमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः॥फलंप्राप्नोतियज्ञस्यह्यश्वमेधस्यमानवः॥
॥ ३७ ॥ मधुस्रवंचतत्रैवतीर्थंपुण्यतमंद्विजाः ॥ तस्मिन्स्नात्वानरोभक्त्यामधुनातर्पयेत्पितॄन् ॥ ३८ ॥ तत्रापिसुमहत्तीर्थंवसिष्ठोद्वाहसंज्ञि
तम् ॥ तत्रस्नातोभक्तियुतोवासिष्ठंलोकमाप्नुयात् ॥३९॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येएकोनचत्वारिंशोऽध्यायः॥३९॥ ऋषयऊचुः ॥
वसिष्ठस्यापवाहोऽसौमहावेगोबभूवह ॥ किमर्थंसासरिच्छ्रेष्ठातमृषिंप्रत्यवाहयत् ॥ १ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ विश्वामित्रस्यराजर्षेर्वसिष्ठस्य
महात्मनः ॥ भृशंवैरंबभूवेहतपःस्पर्द्धाकृतेमहत् ॥ २ ॥ आश्रमोवैवसिष्ठस्यस्थाणुतीर्थेबभूवह ॥ तस्यपश्चिमदिग्भागेविश्वामित्रस्यधी
मतः ॥ ३ ॥ यत्रेष्ट्वाभगवान्स्थाणुःपूजयित्वासरस्वतीम् ॥ स्थापयामासदेवेशोलिंगाकारांसरस्वतीम् ॥ ४ ॥ वसिष्ठस्तत्रतपसाघोररू
पेणसंस्थितः ॥ तस्येहतपसाहीनोविश्वामित्रोबभूवह ॥ ५ ॥ सरस्वतींसमाहूयइदंवचनमब्रवीत् ॥ वसिष्ठंमुनिशार्दूलंस्वेनवेगेनचानय ॥
॥ ६ ॥ इहायातंमुनिश्रेष्ठंहनिष्यामिनसंशयः ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंव्यथितासानदीकिल ॥७॥ तथातांव्यथितांदृष्ट्वावेपमानांमहानदीम् ॥
विश्वामित्रोऽवदत्क्रुद्धोवसिष्ठंशीघ्रमानय ॥ ८ ॥ ततोगत्वासरिच्छ्रेष्ठावसिष्ठंमुनिसत्तमम् ॥ कथयामासरुदतीविश्वामित्रस्यतद्वचः ॥९॥

तपःकृशांविवर्णांचभृशंशोकसमन्विताम् ॥ उवाचतांसरिच्छ्रेष्ठांविश्वामित्रायमांवह ॥ १० ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाकृपाशीलस्यसासरित् ॥ प्लावयामासतत्स्थानंप्रवाहेणांभसस्तदा ॥११॥ सचकूलापहारेणमैत्रावरुणिरुह्यतः ॥ वहमानश्चतुष्टावतदादेवींसरस्वतीम् ॥१२॥ पितामहस्यसरसःप्रवृत्तासिसरस्वति ॥ व्याप्तंत्वयाजगत्सर्वंतवैवांभोभिरुत्तमैः ॥ १३ ॥ त्वमेवकामगादेवीमेघेषुसृजसेपयः ॥ सर्वास्त्वापस्त्वमेवेतित्वत्तोवयंवहामहे ॥ १४ ॥ पुष्टिर्धृतिस्तथाकीर्त्तिः सिद्धिःकांतिःक्षमातथा ॥ स्वधास्वाहातथावाणीतवायत्तमिदंजगत् ॥ १५ ॥ त्वमेवसर्वभूतेषुवाणीरूपेणसंस्थिता ॥ एवंसरस्वतीतेनस्तुताभगवतीतदा ॥ १६ ॥ सुखेनोवाहतंविप्रंविश्वामित्राश्रमंप्रति ॥ न्यवेदयत्तदाचित्वाविश्वामित्रायतंमुनिम् ॥ १७ ॥ तमानीतंसरस्वत्याहृष्ट्वाकोपसमन्वितः ॥ अथान्विषत्प्रहरणंवसिष्ठांतकरंतदा ॥ १८ ॥ तंतुक्रुद्धमभिप्रेक्ष्यब्रह्महत्याभयान्नदी ॥ अपोवाहवसिष्ठंचमध्येनस्वांभसस्ततः ॥ उभयोःकुर्वतीवाक्यंवंचयित्वाचगाधिजम् ॥ १९ ॥ ततोऽपवाहितंहृष्ट्वावसिष्ठमृषिसत्तमम् ॥ अब्रवीत्क्रोधरक्ताक्षोविश्वामित्रोमहातपाः ॥ २० ॥ यस्मान्मांसरितांश्रेष्ठेवंचयित्वाविनिर्गता ॥ शोणितंवहकल्याणिरक्षोग्रामसुसंयुता ॥ २१ ॥ ततःसरस्वतीशप्ताविश्वामित्रेणधीमता ॥ अवहच्छोणितोन्मिश्रंतोयंसंवत्सरंतदा ॥ २२ ॥ अथर्षयश्चदेवाश्चगंधर्वाप्सरसस्तदा ॥ सरस्वतींतदाहृष्ट्वाबभूवुर्भृशदुःखिताः ॥ २३ ॥ तस्मिंस्तीर्थवरेरम्येशोणितंसमुपावहत् ॥ २४ ॥ ततोभूतपिशाचाश्चराक्षसाश्चसमागताः ॥ ततस्तेशोणितंसर्वेपिबंतिसुखमासते ॥ २५ ॥ तृप्ताश्चतेनसुभृशंसुखिताविगतज्वराः ॥ नृत्यंतश्चहसंतश्चयथास्वर्गजितस्तथा ॥ २६ ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यमुनयःशतयोजनात् ॥ तीर्थयात्रांसमाजग्मुःसरस्वत्यांतपोधनाः ॥ २७ ॥ तांहृष्ट्वाराक्षसैर्घोरैःपीयमानांमहानदीम् ॥ परित्राणेसरस्वत्याःपरंयत्नंप्रचक्रिरे ॥ २८ ॥ तेतुसर्वेमहाभागाःसमागम्यमहाव्रताः ॥ आश्रित्यसरितां

श्रेष्ठामिदंवचनमब्रुवन् ॥ २९ ॥ किंकारणंसरिच्छ्रेष्ठेशोणितेनवहस्यहो ॥ एवमाकुलतांयातांश्रुत्वापृच्छामहेवयम् ॥ ३० ॥ ततःसासर्वमाचष्टविश्वामित्रविचेष्टितम् ॥ ततस्तेमुनयःप्रीताःसरस्वत्यांसमानयन् ॥३१॥ अरुणांपुण्यतोयौघांसर्वदुष्कृतनाशनीम् ॥ दृष्ट्वातोयंसरस्वत्याराक्षसादुःखिताभृशम् ॥ ३२ ॥ ऊचुस्तान्वैमुनीन्सर्वान्दैत्ययुक्ताःपुनःपुनः ॥ वयंहिक्षुधिताःसर्वेधर्महीनाश्चशाश्वताः ॥ ३३ ॥ नचनःकामकारोयंयद्वयंपापकारिणः ॥ युष्माकंचाप्रसादेनदुष्कृतेनचकर्मणा ॥३४॥ पक्षोयंवर्धतेऽस्माकंयतश्चब्रह्मराक्षसाः ॥ एवंवैश्याश्चशूद्राश्चक्षत्रियाश्चविकर्मभिः ॥ ३५ ॥ येब्राह्मणान्प्रद्विषंतितेभवंतीहराक्षसाः ॥ आचार्यंमातरंचैवपितरंयेद्विषंतिह ॥ ३६ ॥ वृद्धानामवमानेनतेभवंतीहराक्षसाः ॥ योषितांचैवपापानांयोनिदोषेणवर्द्धते ॥३७॥ शक्ताभवंतःसर्वेषांलोकानामपितारणे ॥ तेषांतेमुनयःश्रुत्वाकृपाशीलाःपुनश्चते ॥३८॥ ऊचुःपरस्परंसर्वेतप्यमानाश्चतेद्विजाः ॥ क्षुतकीटावपन्नंचयत्त्वशिष्टाशितंभवेत् ॥३९॥ केशावपन्नमाधूतंमारुतश्वासदूषितम् ॥ एतैःसंस्पृष्टमन्नंचभागोवैराक्षसोभवेत् ॥४०॥तस्माज्ज्ञात्वासदाविद्वांस्तान्येतानिविवर्जयेत् ॥ राक्षसान्वैभोजयतेयोभुंक्तेस्वयमीदृशम् ॥४१॥ शोधयित्वातुतत्तीर्थमृषयस्तेतपोधनाः॥मोक्षार्थंरक्षसांतेषांसंगमंचाप्यकल्पयन् ॥४२॥अरुणायाःसरस्वत्याःसंगमेलोकविश्रुते ॥ त्रिरात्रोपोषितःस्नातोमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः॥४३॥प्राप्तेकलियुगेघोरेह्यधर्मेप्रत्युपस्थिते॥ अरुणासंगमेस्नात्वामुक्तिमाप्नोतिमानवः॥४४॥ततस्तेराक्षसाःसर्वेस्नाताःपापविवर्जिताः॥दिव्यमाल्यांबरधराःस्वर्गस्त्रीभिःसमन्विताः ॥४५॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥

लोमहर्षणउवाच ॥ समुद्रास्तत्रचत्वारऋषिणानिर्मिताःपुरा॥ प्रत्येकंचनरःस्नातोगोसहस्रफलंलभेत् ॥१॥यत्किंचित्क्रियतेतस्मिंस्तपस्तीर्थेद्विजोत्तमाः ॥ परिपूर्णंहितत्सर्वमपिदुष्कृतकर्मणः ॥२॥ शतसाहस्रकंतीर्थंतत्रैवशतिकंद्विजाः ॥ उभयोरिहसुस्नातोगोसहस्रफलंलभेत् ॥३॥

सोमतीर्थंचतत्रापिसरस्वत्यास्तटेस्थितम् ॥ यस्मिन्स्नातस्तुपुरुषोराजसूयफलंलभेत् ॥ ४ ॥ रेणुकाष्टकमासाद्यश्रद्दधानोजितेन्द्रियः॥ मातृभक्त्यातुयत्पुण्यंतत्पुण्यंप्राप्नुयान्नरः ॥५॥ ऋणमोचनमासाद्यतीर्थंब्राह्मणसेवितम् ॥ कुमारस्याभिषेकंचओजसंनामविश्रुतम् ॥ ६ ॥ तस्मिन्स्नातस्तुपुरुषोयशसाचसमन्वितः॥ कौमारंपुरमाप्नोतिकृत्वास्नानंतुमानवः ॥ ७ ॥ चैत्रषष्ठ्यांशुक्लपक्षेयस्तुश्राद्धंकरिष्यति ॥ गया श्राद्धेचयत्पुण्यंतत्फलंप्राप्नुयान्नरः ॥ ८ ॥ सान्निहत्यांयथाश्राद्धंवायुनाकथितंपुरा ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनश्राद्धंतत्रसमाचरेत् ॥ ९ ॥ यस्तु स्नानंश्रद्दधानश्चैत्रषष्ठ्यांकरिष्यति ॥ अक्षयंचोदकंतस्यापितॄणामुपजायते ॥ १० ॥ तत्रपंचवटंनामतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ महादेवः स्थितोयत्रयोगमूर्तिधरःस्वयम् ॥ ११ ॥ तत्रस्नात्वाऽर्चयित्वाचदेवदेवंमहेश्वरम् ॥ गाणपत्यमवाप्नोतिदैवतैःसहमोदते ॥ १२ ॥ कुरुक्षेत्रं चविख्यातंकुरुणायत्रवैतपः ॥ तप्तंसुघोरंक्षेत्रस्यकर्षणार्थंद्विजोत्तमाः ॥ १३ ॥ तस्यघोरेणतपसातुष्टइंद्रोब्रवीद्वचः ॥ राजर्षेपरितुष्टोस्मित पसानेनसुव्रत ॥ १४ ॥ यज्ञंचयेकुरुक्षेत्रेकरिष्यंतिशतक्रतुम् ॥ तेगमिष्यंतिसुकृताँल्लोकान्पापविवर्जितान् ॥ १५ ॥ अवहस्यततःशक्रो जगामात्रिदिवंप्रभुः ॥ आगम्यागम्यचैवैनंभूयोभूयोऽवहस्यच ॥ १६ ॥ शतक्रतुरनिर्विण्णःपृष्ट्वापृष्ट्वाजगामह ॥ यदातुतपसोग्रेणसंतप्तंदेह मात्मनः ॥ ततःशक्रोऽब्रवीत्प्रीतोब्रूहियत्तेचिकीर्षितम् ॥ १७ ॥ कुरुरुवाच ॥ येश्रद्दधानास्तीर्थेऽस्मिन्मानवानिवसंतिह ॥ तेप्राप्नुवंति सदनंब्रह्मणःपरमात्मनः ॥ १८ ॥ अन्यत्रकृतपापायेपंचपातकदूषिताः ॥ अस्मिंस्तीर्थेनराःस्नातामुक्तायांतुपरांगतिम् ॥ १९ ॥ कुरुक्षेत्रे पुण्यतमेकुरुक्षेत्रंद्विजोत्तमाः ॥ तंदृष्ट्वामुक्तपापस्तुपरंपदमवाप्नुयात् ॥ २० ॥ कुरुक्षेत्रेनरःस्नात्वामुक्तोभवतिकिल्बिषैः ॥ कुरुणासमनु ज्ञातःप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ २१ ॥ ततोगच्छेदनरकंतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ यत्रपूर्वेस्थितोब्रह्मादक्षिणेचमहेश्वरः ॥ २२ ॥ रुद्रपत्नीप

श्चिमतःपद्मनाभोत्तरेस्थितः ॥ मध्येह्मनरकंतीर्थंत्रैलोक्यस्यापिदुर्लभम् ॥ २३ ॥ यस्मिन्स्नातास्तुपुरुषाःप्रमुच्यंतेचपातकैः ॥ वैशाखेच यदाष्टम्यांमंगलस्यदिनंभवेत् ॥ २४ ॥ तदास्नानंतत्रकृत्वामुक्तोभवतिपातकैः ॥ यःप्रयच्छेच्चकनकंतुर्यभागेनसंयुतम् ॥ २५ ॥ कलशं चतथादद्यादपूपैःपरिशोभितम् ॥ देवताःप्रीणयेत्पूर्वंकरकैरत्नसंयुतैः ॥ २६ ॥ ततस्तुकलशौदद्यात्सर्वपातकनाशनौ ॥ अनेनैवविधानेन यस्तुस्नानंसमाचरेत् ॥ २७ ॥ समुक्तःकलुषैःसर्वैःप्रयातिपरमंपदम् ॥ अन्यत्रापियदाषष्ठीमंगलेनभविष्यति ॥ २८ ॥ तत्रापिमुक्तिफल दाकृत्यातस्मिन्भविष्यति ॥ तीर्थंचसर्वतीर्थानांयस्मिन्स्नातोद्विजोत्तमाः ॥ २९ ॥ सर्वदेवैरनुज्ञातःपरमंचाप्नुयात्पदम् ॥ काम्यकंचवनं पुण्यंसर्वपातकनाशनम् ॥ ३० ॥ यस्मिन्प्रविष्टमात्रस्तुमुक्तोभवतिकिल्बिषैः ॥ समाश्रित्यवनंपुण्यंसविताप्रकटःस्थितः ॥ ३१ ॥ पूषा नामाद्विजश्रेष्ठादर्शनान्मुक्तिमाप्नुयात् ॥ आदित्यस्यादिनेप्राप्तेतस्मिन्स्नातस्तुमानवः ॥ विशुद्धमानसोऽभ्येतिमनसाचिंतितंफलम् ॥ ३२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येएकचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४१ ॥ ऋषयऊचुः ॥ काम्यकस्यतुपूर्वेणकुंजंदेवैर्निषेवितम् ॥ तस्यतीर्थस्यसं भूतिंविस्तरेणब्रवीतुनः ॥ १ ॥ लोमहर्षणउवाच॥शृण्वंतुमुनयःसर्वेतीर्थमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ऋषीणांचरितंश्रुत्वामुक्तोभवतिकिल्बिषैः॥२॥ नैमिषेयाश्चऋषयःकुरुक्षेत्रंसमागताः ॥ सरस्वत्यांचस्नानार्थंप्रवेशंनचलेभिरे॥३॥ततस्तुकल्पयामासुस्तीर्थंयज्ञोपवीतिनम् ॥ शेषास्तुमुन यस्तत्रनप्रवेशंहिलेभिरे॥४॥रंतुकस्याश्रमाद्यावत्तावत्तीर्थंचचक्रकम्॥ब्राह्मणैःपरिपूर्णंतुदृष्ट्वादेवीसरस्वती॥५॥हितार्थंसर्वविप्राणांकृत्वाकुंडा निसानदी ॥ प्रयातापश्चिमंमार्गंसर्वभूतहितेस्थिता ॥६॥ पूर्वप्रवाहेयःस्नातिगंगास्नानफलंलभेत् ॥ प्रवाहेदक्षिणेतस्यानर्म्मदासरितांवरा ॥७॥

---

१ अत्रसन्धिरार्षः ।

पश्चिमेतुदिशाभागेयमुनाचाश्रितानदी ॥ यदाह्युत्तरतोयातिसिंधुर्भवतिसानदी ॥ ८ ॥ एवंदिशाप्रवाहेणह्यतिपुण्यासरस्वती ॥
तस्यांस्नातःसर्वतीर्थैःस्नातोभवतिमानवः ॥ ९ ॥ ततोगच्छेद्द्विजश्रेष्ठामदनस्यमहात्मनः ॥ तीर्थंत्रैलोक्यविख्यातंविहारंनामनामतः ॥१०॥
यत्रदेवाःसमागम्यशिवदर्शनकांक्षिणः ॥ समागतानचापश्यन्देवंदेव्यासमन्वितम् ॥ ११ ॥ तेऽस्तुवन्तमहादेवंनंदिनंगणनायकम् ॥ ततः
प्रसन्नोनंदीशःकथयामासचेष्टितम् ॥ १२ ॥ भवस्यउमयासर्वंविहारेक्रीडितंमहत् ॥ तच्छ्रुत्वादेवताःसर्वाःपत्नीमाहूयतेगताः ॥ १३ ॥
तेषांक्रीडाविनोदेनतुष्टःप्रोवाचशंकरः ॥ योऽस्मिंस्तीर्थेनरःस्नातिविहारेश्रद्धयान्वितः ॥ १४ ॥ धनधान्यप्रियैर्युक्तोजायतेनात्रसंशयः ॥
दुर्गातीर्थंततोगच्छेद्दुर्गयासेवितंमहत् ॥ १५ ॥ यत्रस्नात्वापितॄन्पूज्यनदुर्गतिमवाप्नुयात् ॥ तत्रापिचसरस्वत्याःकूलंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥
॥ १६ ॥ दर्शनान्मुक्तिमाप्नोतिसर्वपातकवर्जितः ॥ यस्तत्रतर्पयेद्देवान्पितॄंश्चश्रद्धयानरः ॥ १७ ॥ अक्षय्यंलभतेसर्वंपितृतीर्थेविशिष्यते॥
मातृहापितृहायश्चब्रह्महागुरुतल्पगः ॥ १८॥ स्नात्वाशुद्धिमवाप्नोतियत्रप्राचीसरस्वती ॥ देवमार्गप्रतिष्ठायदेवमार्गेणनिःसृता ॥ १९ ॥
प्राचीसरस्वतीपुण्याअपिदुष्कृतकर्मणाम् ॥ त्रिरात्रंयेकरिष्यंतिप्राचींप्राप्यसरस्वतीम् ॥ २० ॥ तेषांनदुष्कृतंकिंचिद्देहमाश्रित्यतिष्ठति ॥
नरनारायणौदेवौब्रह्मास्थाणुस्तथारविः ॥ २१ ॥ प्राचींदिशंनिषेवंतःसदादेवाःसवासवाः ॥ येतुश्राद्धंकरिष्यंतिप्राचीमाश्रित्यमानवाः ॥
॥ २२ ॥ तेषांनदुर्लभंकिंचिदिहलोकेपरत्रच ॥ तस्मात्प्राचीसदासेव्यापंचम्यांचविशेषतः ॥ २३ ॥ पंचम्यांसेवमानस्तुलक्ष्मीवांश्चभवे
न्नरः ॥ तीर्थमौशनसंतत्रत्रैलोक्यस्यापिदुर्लभम् ॥ २४ ॥ उशनायत्रसंसिद्धआराध्यपरमेश्वरम् ॥ ग्रहमध्येषुपूज्यतेसतस्यतीर्थस्यसेव
नात् ॥ २५ ॥ एवंशुक्रेणमुनिनासेवितंतीर्थमुत्तमम् ॥ येसेवंतेश्रद्दधानास्तेयांतिपरमांगतिम् ॥ २६ ॥ यस्तुश्राद्धंनरोभक्त्यातस्मि

स्तीर्थंकरिष्यति ॥ पितरस्तारितास्तेनभविष्यंतिनसंशयः ॥ २७ ॥ चतुर्मुखंब्रह्मतीर्थंयत्रमर्यादयास्थितम् ॥ येसेवंतेचतुर्दश्यांसोपवासा वसंतिच ॥ २८ ॥ अष्टम्यांकृष्णपक्षस्यचैत्रेमासिद्विजोत्तमाः ॥ तेपश्यंतिपरंसूक्ष्मंयस्मान्नावर्त्तनंपुनः ॥ २९ ॥ स्थाणुतीर्थंततोगच्छेत्स हस्रलिंगशोभितम् ॥ तत्रस्थाणुवटंदृष्ट्वामुक्तोभवतिकिल्बिषैः ॥ ३० ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येद्विचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४२ ॥ ऋषयऊचुः ॥ स्थाणुतीर्थस्यमाहात्म्यंवटस्यापिमहामुने ॥ सन्निहत्याःपुरोत्पत्तिपूरणंपांशुनाततः ॥ १ ॥ लिंगानांदर्शनात्पुण्यंस्पर्शने नर्चाकिंफलम् ॥ तथैवसरमाहात्म्यंब्रूहिसर्वमशेषतः ॥ २ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ शृण्वंतुदेवताःसर्वाःपुराणंवामनंमहत् ॥ यच्छ्रुत्वामुक्तिमाप्नो तिप्रसादाद्वामनस्यतु ॥ ३ ॥ सनत्कुमारमासीनंस्थाणोर्वटसमीपतः ॥ ऋषिभिर्वालखिल्याद्यैर्ब्रह्मपुत्रैर्महात्मभिः ॥४॥ मार्कण्डेयोमुनिस्त त्रविनयेनाभिगम्यच॥पप्रच्छसरमाहात्म्यंप्रमाणंचस्थितंतथा॥५॥मार्कंडेयउवाच॥ब्रह्मपुत्रमहाभागसर्वशास्त्रविशारद ॥ ब्रूहिमेसरमाहात्म्यं सर्वपापभयापहम्॥६॥कानितीर्थानिदृश्यानिगुह्यानिद्विजसत्तम॥लिंगानिकतिपुण्यानिस्थाणोर्यानिसमीपतः ॥७॥येषांदर्शनमात्रेणमुक्तिंप्रा प्नोतिमानवः ॥ वटस्यदर्शनंपुण्यमुत्पत्तिंकथयस्वमे ॥८॥ प्रदक्षिणायांयत्पुण्यंतीर्थस्नानेनयत्फलम् ॥ गुह्येषुदेवदृष्टेषुयत्पुण्यमभिजायते॥ ॥९॥देवदेवोयथास्थाणुःसरमध्येव्यवस्थितः॥किमर्थंपांशुनाशक्रस्तीर्थंपूरितवान्पुनः॥१०॥स्थाणुतीर्थस्यमाहात्म्यंचक्रतीर्थस्ययत्फलम् ॥ सूर्यतीर्थस्यमाहात्म्यंसोमतीर्थस्यब्रूहिमे ॥११॥ शंकरस्यचगुह्यानिविष्णोःस्थानानियानिच ॥ कथयस्वमहाभागसरस्वत्याःसविस्तरम् ॥ ॥ १२ ॥ त्वंदेहीचापिदेवस्यमाहात्म्यंवेत्सितत्त्वतः ॥ विरंचस्यप्रसादेनविदितंसर्वमेवच ॥ १३ ॥ लोमहर्षणउवाच ॥ मार्कण्डेयवचः श्रुत्वाब्रह्मात्मासमहामुनिः ॥ अतिभक्त्यातुतीर्थस्यप्रवणीकृतमानसः ॥ १४ ॥ पर्यंकंशिथिलीकृत्यनमस्कृत्वामहेश्वरम् ॥ कथयामास

तत्सर्वंयच्छ्रुतंब्रह्मणःपुरा ॥१५॥ सनत्कुमारउवाच ॥ नमस्कृत्वामहादेवमीशानंवरदंशुभम्॥उत्पत्तिंचप्रवक्ष्यामितीर्थानांब्रह्मभाषिताम् ॥
॥ १६ ॥ पूर्वमेकार्णवेघोरेनष्टेस्थावरजंगमे ॥ बृहदंडमभूदेकंप्रजानांबीजसंभवम् ॥ १७ ॥ तस्मिन्नंडेस्थितोब्रह्माशयनायोपचक्रमे ॥
सहस्रयुगपर्यंतंसुप्त्वासप्रत्यबुध्यत ॥ १८ ॥ सत्वोद्रिक्तस्तथाब्रह्माशून्यंलोकमपश्यत ॥ सृष्टिंचिंतयतस्तस्यरजसामोहितस्यच ॥ १९ ॥
रजःसृष्टिगुणंप्रोक्तंसत्त्वंस्थितिगुणंविदुः ॥ उपसंहारकालेचप्रवर्त्ततेतमोगुणः ॥ २० ॥ गुणातीतःसभगवान्व्यापकःपुरुषःस्मृतः ॥ तेनेदं
सकलंव्याप्तंयत्किंचिज्जीवसंज्ञितम् ॥ २१ ॥ सब्रह्मासचगोविंदईश्वरःससनातनः ॥ यस्तंवेदमहात्मानंससर्ववेदनिश्चितम् ॥ २२ ॥
गुणातीतःसपुरुषःपरमात्मासनातनः ॥ यस्तंवेदमहात्मानंससर्ववेदमोक्षवित् ॥ २३ ॥ किंतेषांसकलैस्तीर्थैराश्रमैर्वाप्रयोजनम् ॥ येषां
चानंतकंचित्तमात्मन्येवव्यवस्थितम् ॥ २४ ॥ आत्मानदीसंयमपुण्यतीर्थासत्योदकाशीलशमादियुक्ता ॥ तस्यांस्नातःपुण्यकर्मापुनाति
नवारिणाशुद्धयतिचांतरात्मा ॥ २५ ॥ एतत्प्रधानंपुरुषस्यकर्मयदात्मसंबोधसुखेप्रविष्टम् ॥ ज्ञेयंतदेवप्रवदंतिसंतस्तत्प्राप्यदेहीविजहा
तिकामान् ॥ २६ ॥ नैतादृशंब्राह्मणस्यास्तिवित्तंयथैकतासमतासत्यताच ॥ शीलंस्थितिर्दंडविधानमार्जवंततस्ततश्चोपरमःक्रियासु ॥
॥ २७ ॥ अपिब्रह्मसमासेनयदुक्तंतेद्विजोत्तम ॥ यज्ज्ञात्वाब्रह्मपरमंप्राप्स्यसित्वंनसंशयः ॥२८॥ इदानींशृणुचोत्पत्तिंब्रह्मणःपरमात्मनः॥
इमंचोदाहरंस्तत्रश्लोकंनारायणंप्रति ॥ २९ ॥ आपोनाराइतिप्रोक्ताआपोवैनरसूनवः ॥ तासुशेतेसयस्माच्चतेननारायणःस्मृतः ॥ ३० ॥
विशुद्धसलिलेतस्मिन्विज्ञायांतर्गतंजगत् ॥ अंडंविभज्यभगवांस्तस्मादोमित्यजायत ॥ ३१ ॥ ततोभूरभवत्तस्माद्भुवइत्यपरःस्मृतः ॥
स्वःशब्दश्चतृतीयोभूद्भूर्भुवःस्वेतिसंज्ञिताः ॥३२॥ तस्यांतेजःसमभवत्तत्सवितुर्वरेण्यंयत् ॥ उदकंशोषयामासयत्तेजोणुविनिःसृतम् ॥३३॥

तेजसाशोषितंशेषंकललत्वमुपागतम् ॥ कललाद्बुद्बुदंज्ञेयंततःकाठिन्यतांगतम् ॥ ३४ ॥ काठिन्याद्धरिणीज्ञेयाभूतानांधारिणीहिसा ॥
यस्मिन्स्थानेस्थितंह्यंडंतस्मिन्सान्निहितंसरः ॥३५॥ यदाद्यंनिःसृतंतेजस्तस्मादादित्यउच्यते ॥ अंडमध्येसमुत्पन्नोब्रह्मालोकपितामहः ॥
॥३६॥ तस्योल्बंमेरुरभवज्जरायुःपर्वताःस्मृताः ॥ गर्भोदकंसमुद्राश्चतथानद्यःसहस्रशः ॥३७॥ नाभिस्थानाद्यदुदकंब्रह्मणोनिर्मलंमहत् ॥
महत्सरस्तेनपूर्णंविमलेनवरांभसा ॥ ३८ ॥ तस्मिन्मध्येस्थाणुरूपीवटवृक्षोमहामनाः ॥ तस्माद्विनिर्गतावर्णाब्राह्मणाःक्षत्रियाविशः॥३९॥
शूद्राश्चतस्मादुत्पन्नाःशुश्रूषार्थंद्विजन्मनाम् ॥ ततश्चिंतयतःसृष्टिंब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः॥४०॥वालखिल्याःसमुत्पन्नामानसाःशुद्धिरूपिणः॥
अष्टाशीतिसहस्राणिवभूवुश्चोर्ध्वरेतसः ॥ ४१ ॥ ततःसृष्टिंचिंतयतोब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ॥ मनसोमानसाजाताःसनकाद्या महर्षयः ॥४२॥
पुनश्चिंतयतस्तस्यप्रजाकामस्यधीमतः ॥ ऋषयःसप्तचोत्पन्नास्तेप्रजापतयोऽभवन् ॥ ४३ ॥ पुनश्चिंतयतस्तस्यरजसामोहितस्यच ॥ वाल
खिल्याःसमुत्पन्नास्तपःस्वाध्यायतत्पराः ॥ ४४ ॥ तेसदास्नाननिरतादेवार्चनपरायणाः ॥ उपवासैर्व्रतैस्तीव्रैःशोषयंतिकलेवरम् ॥
॥ ४५ ॥ दिव्यंवर्षसहस्रंतेकृशाधमनिसंतताः ॥ आराधयंतिदेवेशंनचतुष्यतिशंकरः ॥ ४६ ॥ ततःकालेनमहताउमयासहशंकरः ॥
आकाशमार्गेणतदादृष्ट्वादेवीसुदुःखिता ॥ ४७ ॥ प्रसाद्यदेवदेवेशंशंकरंप्राहसुव्रता ॥ क्लिश्यंतितेमुनिगणादेवदारुवनाश्रयाः ॥ ४८ ॥
तेषांक्लेशक्षयंदेवविधेहिकुरुमेदयाम् ॥ किंदेवधर्मनिष्ठानामनंतंदेवदुष्कृतम् ॥ ४९ ॥ नाद्यापियेनसिद्ध्यंतिशुष्कस्नाय्वस्थिशोषिताः ॥
तच्छ्रुत्वावचनंदेव्याःपिनाकीपतितांतकः ॥ प्रोवाचप्रहसन्मूर्धाचारुचंद्रांशुशोभितः ॥ ५० ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ नवेत्सिदेवितत्त्वेनधर्म
स्यगहनांगतिम् ॥ नैतेधर्म्मंविजानंतिनचकामविवर्जिताः ॥ ५१ ॥ नचक्रोधेननिर्मुक्ताःकेवलंमूढबुद्धयः ॥ एतच्छ्रुत्वाब्रवीद्देवीमामेवंसं

शितव्रतम् ॥ ५२ ॥ देवप्रदर्शयात्मानंपरंकौतूहलंहिमे ॥ सइत्युक्तउवाचेदंदेवदेवःस्मिताननः ॥ ५३ ॥ तिष्ठत्वमत्रयास्यामियत्रैतेमुनिपुंगवाः ॥ साधयंतितपोघोरंदर्शयिष्यामिचेष्टितम् ॥ ५४ ॥ इत्युक्तातुततोदेवीशंकरेणमहात्मना ॥ गच्छस्वेत्याहमुदिताभर्त्तारंभुवनेश्वरी ॥ ५५ ॥ यत्रतेमुनयःसर्वेकाष्ठलोष्ठसमाःस्थिताः ॥ अधीयानामहाभागाःकृताग्निसदनक्रियाः ॥ ५६ ॥ तान्विलोक्यततोदेवोनग्नःसर्वांगसुंदरः ॥ वनमालाकृतापीडोयुवाभिक्षाकपालभृत् ॥ ५७ ॥ आश्रमेपर्यटन्भिक्षांमुनीनामाश्रमंप्रति ॥ देहिभिक्षांततश्चोक्त्वासंभ्रमन्नाश्रमंययौ ॥ ५८ ॥ तंविलोक्याश्रमगतंयोषितोब्रह्मवादिनाम् ॥ सकौतुकस्वभावेनतस्यरूपेणमोहिताः ॥ ५९ ॥ प्रोचुःपरस्परंनार्यएहिपश्यामभिक्षुकम् ॥ परस्परमितिप्रोक्त्वागृह्यमूलफलंवहु ॥ ६० ॥ गृहाणभिक्षामूचुस्तास्तंदेवंमुनियोषितः ॥ सतुभिक्षाकपालंतत्प्रसार्यबहुसादरम् ॥ ६१ ॥ देहिभिक्षांशिवंवोस्तुभवतीभ्यस्तपोधनाः ॥ हसमानस्तुदेवेशस्तत्रदेव्यानिरीक्षितः ॥ ६२ ॥ तत्रदत्त्वैवतांभिक्षांपप्रच्छुस्ताःस्मरातुराः ॥ नार्यऊचुः ॥ कोऽसौनामव्रतविधिस्त्वयातापससेव्यते ॥ ६३ ॥ यत्रनग्नेनलिंगेनवनमालाविभूषितः ॥ भवान्वैतापसोहृद्योब्रूहिस्मयदिमन्यसे ॥ ६४ ॥ इत्युक्तस्तापसस्ताभिःप्रोवाचहसिताननः ॥ इदंममव्रतंकिंचिन्नरहस्यंप्रकाशते ॥ ६५ ॥ शृण्वंतिवहवोयत्रतत्रवाख्यानविद्यते ॥ अस्यव्रतस्यसुभगाइतिमत्वागमिष्यथ ॥ ६६ ॥ एवमुक्तास्तदातेनप्रत्यूचुस्तंतदामुनिम् ॥ ततोभ्येहिगमिष्यामोमुनेनःकौतुकंमहत् ॥ ६७ ॥ इत्युक्त्वातास्तदातंवैजगृहुःपाणिपल्लवैः ॥ काचित्कंठेसकंदर्पाकाचित्कामपरातथा ॥६८॥ जानुभ्यामपरानारीकेशेषुललितापरा ॥ अपरातुकटीरंध्रेह्यपरापादयोरपि ॥ ६९ ॥ क्षोभंविलोक्यमुनयआश्रमेतुस्वयोषिताम् ॥ हन्यतामितिसंभाष्यकाष्ठपाषाणपाणयः ॥ ७० ॥ पातयंतिस्मदेवस्यलिंगमूर्ध्वंविभीषणम् ॥ पातितेतुततोलिंगेगतोंतर्धानमीश्वरः ॥ ७१ ॥

देव्याजहासभगवान्कैलासंनगमाश्रितः ॥ पतितेदेवदेवस्यलिंगपृष्ठेचराचरे ॥ ७२ ॥ क्षोभोबभूवसुमहानृषीणांभावितात्मनाम् ॥ एवंविदित्वातेतत्रवर्तंतेव्याकुलाःस्मृताः ॥ ७३ ॥ उवाचैकोमुनिवरस्तत्रबुद्धिमतांवरः ॥ नवयंविद्मःसद्भावंतापसस्यमहात्मनः ॥ ७४ ॥ विरिंचिंशरणंयामःसहिज्ञास्यतिचेष्टितम् ॥ एवमुक्ताःसर्वएवमुनयःसंजितेंद्रियाः ॥७५॥ ब्रह्मणःसदनंजग्मुर्देवैःसर्वैर्निषेवितम् ॥ प्रणिपत्याथदेवेशंलज्जयाधोमुखाःस्थिताः॥७६॥अथतान्दुःखितान्दृष्ट्वाब्रह्मावचनमब्रवीत् ॥ अहोमुग्धायदायूयंक्रोधेनकलुषीकृताः॥७७॥ नधर्मंचक्रियांकांचिज्जानतेमूढबुद्धयः॥श्रूयतांधर्मसर्वस्वंतापसाःक्रूरकर्मणः॥७८॥ विदित्वायद्बुधःक्षिप्रंधर्मस्यफलमाप्नुयात् ॥ योऽसावात्मनिदेहेऽस्मिन्विभुर्नित्योव्यवस्थितः॥७९॥सोऽनादिःसमहास्थाणुःपृथक्त्वेपरिसूचितः ॥ मणिर्यथोपधानेनधत्तेवर्णोज्ज्वलोपिवै ॥८०॥ तन्मयोभवतेतद्वदात्मापिमनसाकृतः ॥ मनसोभेदमाश्रित्यकर्मभिश्चोपचीयते ॥८१॥ ततःकर्मवशाद्भुंक्तेयद्भोगान्स्वर्गनारकान् ॥ तन्मनःशोधयेद्धीमान्ज्ञानयोगमुपक्रमैः॥८२॥तस्मिञ्छुद्धेह्यंतरात्मास्वयमेवनिराकुलः ॥ नशरीरस्यसंक्लेशैरपिनिर्दहनात्मकः ॥८३॥ शुद्धिमाप्नोतिपुरुषःसंशुद्धंयस्यनोमनः॥क्रियानियमनार्थायपातकेभ्यःप्रकीर्त्तिताः॥८४॥ यस्मादत्याविलंदेहंनशीघ्रंशुद्ध्यतेकिल॥तेनलोकेषुमार्गोयंसत्पथस्यप्रवर्त्तकः॥॥ ८५ ॥ वर्णाश्रमविभागोयंलोकाध्यक्षेणकेनचित् ॥ निमित्तंमोहमाहात्म्यंनिह्नवोत्तमभागिनाम् ॥ ८६ ॥ भवंतःक्रोधकामाभ्यामभिभूताश्रमेस्थिताः ॥ ज्ञानिनामाश्रमोवेश्मवेश्माश्रममयोगिनाम् ॥ ८७॥ क्वचन्यस्तसमस्तेच्छाक्वचनारीमयोश्रमः ॥ क्वक्रोधईदृशोघोरोयेनात्मानंनजानथ ॥ ८८ ॥ यत्क्रोधनोयजतियच्चददातिनित्यंयद्वातपस्तपतियच्चजुहोतितस्य ॥ प्राप्नोतिनैवकिमपीहफलंहिलोकेमोघंफलंभवतितस्यहिकोपनस्य॥८९॥इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येत्रिचत्वारिंशोऽध्यायः॥४३॥सनत्कुमारउवाच ॥ ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वाऋपयः

सर्वएवते ॥ पुनरेवचपप्रच्छुर्जगतःश्रेयकारणम् ॥१॥ ब्रह्मोवाच ॥ गच्छामःशरणंदेवंशूलपाणिंत्रिलोचनम् ॥ प्रसादाद्देवदेवस्यभविष्यथ
यथापुरा ॥ २ ॥ इत्युक्त्वाब्रह्मणासार्द्धंकैलासंगिरिमुत्तमम् ॥ ददृशुस्तेसमासीनमुमयासहितंहरम् ॥ ३ ॥ ततःस्तोतुंसमारब्धोब्रह्मालोक
पितामहः ॥ देवाधिदेवंवरदंत्रैलोक्यस्यशिवंप्रभुम् ॥ ४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अनंतायनमस्तुभ्यंवरदायपिनाकिने ॥ महादेवायदेवायस्था
णवेपरमात्मने ॥ ५ ॥ नमोऽस्तुभुवनेशायतुभ्यंतारकसर्वदा ॥ ज्ञानानांदायकोदेवस्त्वमेकःपुरुषोत्तमः ॥ ६ ॥ नमस्तेपद्मगर्भायहृ
त्पद्मशायिनेनमः ॥ घोरशांतितपापायचंडक्रोधनमोस्तुते ॥ ७ ॥ नमस्तेदेवविश्वेशनमस्तेशूरनायक ॥ शूलपाणेनमस्तेऽस्तुनमस्तेविश्व
भावन ॥ ८ ॥ एवंस्तुतोमहादेवोब्रह्मणाऋषिभिस्तदा ॥ उवाचतानाव्रजतलिंगंवोभवितापुनः ॥ ९ ॥ क्रियतां मद्वचःशीघ्रंयेनमेप्रीति
रुत्तमा ॥ भविष्यतिप्रतिष्ठायांलिङ्गस्यात्रनसंशयः ॥ १० ॥ येलिंगंपूजयिष्यंतिमामकंभक्तिमाश्रिताः ॥ नतेषांदुर्लभंकिंचिद्भवि
ष्यतिकदाचन ॥ ११ ॥ सर्वेषामपिपापानांकृतानामपिजानता ॥ शुद्ध्यतेलिंगपूजायानात्रकार्याविचारणा ॥ १२ ॥ युष्माभिःपातितं
लिंगंतारयित्वामहत्सरः ॥ सन्निहत्यांतुविख्याततंतस्मिञ्छीघ्रंप्रतिष्ठितम् ॥ १३ ॥ यथाभिलषितंकामंततःप्राप्स्यथब्राह्मणाः ॥
स्थाणुनाम्नाहिलोकेषुपूजनीयोदिवौकसाम् ॥ १४ ॥ स्थाण्वीश्वरेस्थितोयस्मात्ततःस्थाण्वीश्वरःस्मृतः ॥ येस्मरंतिसदास्थाणुंतेमुक्ताः
सर्वकिल्विषैः ॥ १५ ॥ शुद्धदेहाभविष्यंतिदर्शनान्मोक्षगामिनः ॥ इत्येवमुक्त्वादेवेनऋषयोब्रह्मणासह ॥ १६ ॥ तस्माद्दारुवनाल्लिंगंने
तुंसमुपचक्रमुः ॥ अशक्तास्तंचालयितुंतेदेवाऋषिभिःसह ॥ १७ ॥ श्रमेणमहतायुक्त्वाब्रह्माणंशरणंययुः ॥ तेषांश्रमाभिपन्नानामिदंब्रह्मा
ब्रवीद्वचः ॥ १८ ॥ किंवाश्रमेणमहतानयूयंवहनक्षमाः ॥ स्वेच्छयापतितंलिंगंदेवदेवेनशूलिना ॥ १९ ॥ तस्मात्तमेवशरणंयास्मामःसहिताः

सुराः ॥ प्रसन्नश्चमहादेवःस्वयमेवसनेष्यति ॥ २० ॥ इत्येवमुक्ताऋषयोदेवाश्चब्रह्मणासह ॥ कैलासंगिरिमासाद्यरुद्रदर्शनकांक्षिणः॥२१॥
नचपश्यंतितेदेवंततश्चिंतासमन्विताः ॥ ब्रह्माणमूचुर्मुनयःक्वसदेवोमहेश्वरः ॥ २२ ॥ ततोब्रह्माचिरंध्यात्वादेवदेवंमहेश्वरम् ॥ हस्तिरूपेण
तिष्ठंतंमुनिभिर्मानसःस्तुतम् ॥ २३ ॥ अथतेऋषयःसर्वेदेवाश्चब्रह्मणा सह ॥ गतामहत्सरःपुण्यंयत्रदेवःस्वयंस्थितः ॥ २४ ॥ नचपश्यंति
तेदेवमन्विषंतस्ततस्ततः ॥ ततश्चितान्वितादेवाब्रह्मणासहितास्तथा ॥ २५ ॥ पश्यंतिदेवींसुप्रीतांकमंडलुविभूषिताम् ॥ प्रीयमाणास्तंदादे
वीमिदंवचनमब्रुवन् ॥ २६ ॥ क्वदेविमातर्देवेशोदृश्यतेसर्वदासमः ॥ श्रमेणमहतायुक्ताअन्विषंतोमहेश्वरम् ॥ २७ ॥ ततस्तुकृपयाविष्टादेवी
वचनमब्रवीत् ॥ अत्रैवाद्यमहाभागास्तंद्रक्ष्यथमहेश्वरम् ॥२८॥ पीयताममृतंदेवास्ततोद्रक्ष्यथशंकरम् ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंभवान्यासमुदा
हृतम् ॥ २९ ॥ सुखोपविष्टास्तेदेवाःपपुस्तदमृतंशुचि ॥ अनंतरंसुखासीनाःपप्रच्छुःपरमेश्वरीम् ॥३०॥ क्वसदेवइहायातोहस्तिरूपधरः
स्थितः ॥ दर्शितश्चतदादेव्यासरोमध्येव्यवस्थितः ॥३१॥ दृष्ट्वादेवंहर्षयुक्ताःसर्वेदेवाःसवासवाः ॥ ब्रह्माणमग्रतःकृत्वाइदंवचनमब्रुवन्॥३२॥
त्वयात्यक्तंमहादेवलिंगंत्रैलोक्यवंदितम् ॥ तस्यचानयनेनान्यःसमर्थःस्यान्महेश्वर ॥ ३३ ॥ इत्येवमुक्तोभगवान्देवोब्रह्मादिभिर्हरः ॥ जगा
मऋषिभिःसार्द्धंदेवदारुवनाश्रयम् ॥ ३४ ॥ तत्रगत्वामहादेवोहस्तिरूपधरोहरः ॥ करेणजग्राहततोलीलयापरमेश्वरम् ॥ ३५ ॥ तमादा
यमहादेवःस्तूयमानोमहर्षिभिः ॥ निवेशयामासतदासरःपार्श्वेतुपश्चिमे ॥ ३६ ॥ ततोदेवाःसर्वएवऋषयश्चतपोधनाः ॥ आत्मानंसफलं
दृष्ट्वास्तोत्रंचक्रुर्महेश्वरे ॥ ३७ ॥ नमस्ते परमात्मन् अनंतयोने लोकसाक्षिन् परमेष्ठिन् भगवन् सर्वज्ञ क्षेत्रज्ञ ज्ञानज्ञेय सर्वेश्वर महाविरंचे
महाविभूते महाक्षेत्रज्ञ महापुरुष सर्वभूतावास मनोनिवास आदिदेव महादेव सदाशिव ईशान दुर्विज्ञेय दुराराध्य महाभूतेश्वर परमेश्वर

महायोगेश्वर त्र्यंबक महायोगिन् परब्रह्म परमज्योतिःब्रह्मविदुत्तम ॐकार वषट्कार स्वाहाकार स्वधाकार परमकारण सर्वगत सर्वदर्शन सर्वशक्त सर्वदेव अज सहस्रार्चिः सुधामन् हरधाम वंशवर्त्ती संवर्त्त संकर्षण वडवानल आग्नीषोमात्मक पवित्र महापवित्र महामेघ महाका महन् हंस परमहंस महाराजिक महेश्वर महाकामुक महाहंस भवक्षयकर सुरसिद्धार्चित हिरण्यवाह हिरण्यरेतः हिरण्यनाभ हिरण्याग्र केश मुंजकेशिन् सर्वलोकवरप्रद सर्वानुग्रहकर कमलेशय हृदयेशय ज्ञानोदधे शंभो च विभो महायज्ञ महायाज्ञिक सर्वयज्ञमय सर्वय ज्ञसंस्तुत निराश्रय समुद्रेश अत्रिसंभूत भक्तानुकंपक अभग्नयोग योगधर वासुकिमहाहिविद्योतितविग्रह हरितनयन त्रिलोचन जटाधर नीलकंठ चंद्रार्धधर उमाशरीरार्धधर शूलधर पिनाकधर खड्गचर्मधर गजचर्मधर दुस्तरसंसारमहासंहारकर प्रसीद भक्तजनवत्सल ॥ ॥ ३८ ॥ एवंस्तुतोदेवगणैःसुभक्त्यासब्रह्ममुख्यैश्चपितामहेन ॥ त्यक्त्वातदाहस्तिरूपंमहात्मालिंगंतदासंनिधानंचकार ॥ ३९ ॥ इति श्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येचतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः॥४४॥ सनत्कुमारउवाच॥ अथोवाचमहादेवोदेवान्ब्रह्मपुरोगमान् ॥ ऋषीणांचैवप्रत्य क्षंतीर्थमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १ ॥ एतत्सन्निहतंप्रोक्तंसरःपुण्यतमंमहत् ॥ मयोपवेशितंयस्मात्तस्मान्मुक्तिप्रदायकम् ॥ २ ॥ इहयेपुरुषाः केचिद्ब्राह्मणाःक्षत्रियाविशः ॥ लिंगस्यदर्शनादेवपश्यंतिपरमंपदम् ॥ ३ ॥ अहन्यहनितीर्थानिआसमुद्रात्सरांसिच ॥ स्थाणुतीर्थंसमेष्यंति मध्यंप्राप्तेदिवाकरे॥४॥स्तोत्रेणानेनसततंयेमांस्तोष्यंतिभक्तितः॥तस्याहंसुलभोनित्यंभविष्यामिनसंशयः ॥५॥ इत्युक्त्वाभगवान्रुद्रोह्यंत र्धानंगतःप्रभुः॥देवाश्चऋषयःसर्वेस्वानिस्थानानिभेजिरे॥६॥ततोनिरंतरंस्वर्गंमानुषैर्मिश्रितंकृतम्॥ स्थाणुलिंगस्यमाहात्म्यदर्शनात्स्वर्गमा पुः॥७॥ततोदेवगणाःसर्वेब्रह्माणंशरणंययुः॥तानुवाचतदाब्रह्माकिमर्थमिहचागताः॥८॥ततोदेवाःसर्वएवइदंवचनमब्रुवन्॥ मानुषेभ्योभयंती

त्वंरक्षास्माकंपितामह ॥९॥ तानुवाचतदाब्रह्मादेवंत्रिदशनायकम्॥पांशुनापूर्यतांशीघ्रंसार्द्धंशक्रेहितंकुरु ॥१०॥ ततोववर्षभगवान्पांशुनापा
कशासनः॥सप्ताहंपूरयामासुःसेंद्रादेवास्तदास्मृताः॥११॥तंदृष्ट्वापांशुवर्षंचदेवदेवोमहेश्वरः ॥ करेणधारयामासलिंगंतीर्थंवटंतथा ॥ १२ ॥
तस्मात्पुण्यतमंतीर्थंपाद्यंयत्रोदकंस्थितम्॥तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थैस्नातोभवतिमानवः॥१३॥यस्तत्रकुरुतेश्राद्धंवटलिंगस्यचांतरे॥ तस्यप्रीता
श्वपितरोदास्यंतिभुविदुर्लभम्॥१४॥पूरितंचततोदृष्ट्वाऋषयःसर्वएवते॥पांशुनासर्वगात्राणिस्पृशंतिश्रद्धयान्विताः॥१५॥तेपिनिर्धूतपापाश्च
पांशुनामुनयोगताः॥पूज्यमानाःसुरगणैःप्रयाताब्रह्मणःपदम् ॥१६॥येतुसिद्धामहात्मानस्तेलिंगंपूजयंतिच ॥ व्रजंतिपरमांसिद्धिंपुनरावृत्तिदु
र्लभाम्॥१७॥एवंज्ञात्वातदाब्रह्मालिंगंशैलमयंतदा॥आद्यंलिंगंतदास्थाप्यतस्योपरिन्यधीयत ॥१८॥ततःकालेनमहतातेजसातस्यरंजितम्
तस्यापिस्पर्शनात्सिद्धाःपरंपदमवाप्नुयुः ॥१९॥ ततोदेवैःपुनर्ब्रह्माविज्ञप्तोद्विजसत्तमाः ॥ एतेयांतिपरांसिद्धिंलिंगसंदर्शनात्परम् ॥ २० ॥
तच्छ्रुत्वाभगवान्ब्रह्मादेवानांहितकाम्यया ॥ उपर्युपरिलिंगानिसप्ततत्रचकारह ॥ २१ ॥ ततोयेमुक्तिकामाश्चसिद्धाश्रमपरायणाः ॥ सेव्यपां
शुंप्रयत्नेनप्रयाताःपरमंपदम् ॥२२॥ पांशवोपिकुरुक्षेत्रेवायुनासमुदीरिताः ॥ महादुष्कृतकर्माणःप्रापयन्तिपरंपदम् ॥२३ ॥ अज्ञानाज्ज्ञा
नतोवापिस्त्रियावापुरुषस्यवा ॥ नश्यतेदुष्कृतंसर्वस्थाणुतीर्थप्रभावतः ॥ २४ ॥ लिंगस्यदर्शनान्मुक्तिःस्पर्शनाच्चवटस्यच ॥ तत्सन्निधौज
लेस्नात्वाप्राप्नोत्यभिमतंफलम् ॥ २५ ॥ पितॄणांतर्पणंयस्तुजलेतस्मिन्करिष्यति ॥ बिंदौबिंदौतुतोयस्यह्यनंतफलभाग्भवेत् ॥ २६ ॥
यस्तुकृष्णतिलैःश्राद्धंस्थाणोर्लिंगस्यपश्चिमे ॥ तर्पयेच्छ्रद्धयायुक्तःप्रीणयेत्सयुगत्रयम् ॥ २७॥ यावन्मन्वंतरंप्रोक्तंयावल्लिंगस्यचस्थितिः ॥
तावत्प्रीताश्चपितरःपिबंतेजलमुत्तमम् ॥ २८॥ कृतेयुगेसन्निहत्यांत्रेतायांवायुसंज्ञितम् ॥ कलिद्वापरयोर्मध्येकूपेरुद्रन्हदंस्मृतम् ॥२९॥ चैत्र

स्यकृष्णपक्षेचचतुर्दश्यांनरोत्तमः ॥ स्नात्वारुद्रकरेतीर्थेपरंपदमवाप्नुयात् ॥ ३० ॥ वटेयस्तुस्थितोरात्रौध्यायतेपरमेश्वरम् ॥ स्थाणोर्वटप्र
सादेनमनसाचिंतितंफलम् ॥ ३१ ॥ इतिश्रीवामनपुराणे सरोमाहात्म्येपंचचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ स्थाणोर्वट
स्योत्तरतःशुक्रतीर्थंप्रकीर्त्तितम् ॥ स्थाणोर्वटस्यपूर्वेणव्योमतीर्थंद्विजोत्तमाः ॥१॥ स्थाणोर्वटंदक्षिणतोदक्षतीर्थमुदाहृतम् ॥ स्थाणोःपश्चि
मदिग्भागेनकुलस्यगणःस्मृतः ॥२॥ एतानिपुण्यतीर्थानिमध्येस्थाणुरितिस्मृतः ॥ तस्यदर्शनमात्रेणप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ ३ ॥ अष्टम्यांच
चतुर्दश्यांयस्त्वेतानिपरिक्रमेत् ॥ उमाचलिंगरूपेणहरपार्श्वंनमुंचति ॥ ४ ॥ तस्यादर्शनमात्रेणसिद्धिंप्राप्नोतिमानवः ॥ वटस्यउत्तरेपार्श्वे
तक्षकेणमहात्मना ॥ ५ ॥ प्रतिष्ठितंमहालिंगंसर्वकामप्रदायकम् ॥ वटस्यपूर्वदिग्भागेविश्वकर्मकृतंमहत् ॥६॥ लिंगंप्रत्यङ्मुखंदृष्ट्वासिद्धिं
प्राप्नोतिमानवः ॥ तत्रैवलिंगरूपेणस्थितादेवीसरस्वती ॥ ७ ॥ प्रणम्यतांप्रयत्नेनबुद्धिंमेधांचविंदति ॥ वटपार्श्वेस्थितंलिंगंब्रह्मणातत्प्रतिष्ठि
तम्॥८॥दृष्ट्वावटेश्वरंदेवंप्रयातिपरमंपदम् ॥ ततःस्थाणुवटंदृष्ट्वाकृत्वाचापिप्रदक्षिणम् ॥९॥ प्रदक्षिणीकृतातेनसप्तद्वीपावसुंधरा ॥ स्थाणोः
पश्चिमदिग्भागेनकुलीशोगणःस्मृतः ॥ १० ॥ तमभ्यर्च्यप्रयत्नेनसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ तस्यदक्षिणदिग्भागेतीर्थंरुद्राकरंस्मृतम् ॥ ११ ॥
तस्मिन्स्नातःसर्वतीर्थेस्नातोभवतिमानवः ॥ तस्यचोत्तरदिग्भागेरावणेनमहात्मना ॥ १२ ॥ प्रतिष्ठितंमहालिंगंगोकर्णनामनामतः ॥ आषाढ
मासेयाकृष्णाभविष्यतिचतुर्दशी ॥ १३ ॥ तत्रस्नात्वासोपवासोमुक्तोभवतिकिल्बिषैः ॥ तत्रैवसिद्धिदंलिंगंमेघनादेनस्थापितम् ॥ १४ ॥
संपूजयित्वायत्नेनलभतेमहतींश्रियम् ॥ तस्यपश्चिमदिग्भागेकुंभकर्णेनपूजितम् ॥ १५ ॥ ज्येष्ठमासिसितेपक्षेअष्टम्यांश्रद्धयानरः ॥
सोपवासोवसेद्यस्तुतस्यपुण्यफलंशृणु ॥ १६ ॥ पदेपदेयज्ञफलंसप्राप्नोतिनसंशयः ॥ एतानिमुनिभिःसाध्यैरादित्यैर्वसुभिस्तथा ॥ १७ ॥

मरुद्भिर्वह्निभिश्चैवसेवितानिप्रयत्नतः ॥ अन्येपिप्राणिनःकेचित्प्रविष्टाःस्थाणुमुत्तमम् ॥ १८ ॥ तेसर्वेपापनिर्मुक्ताःप्रयांतिपरमंपदम् ॥
अस्तियत्संनिधौलिंगंदेवदेवस्यशूलिनः ॥ १९ ॥ उमासालिंगरूपेणहरपार्श्वंनमुंचति ॥ यश्चपश्यतिगोकर्णंतस्यपुण्यफलंलभेत्॥ २० ॥
कामतोऽकामतोवापियत्पापंतेनसंचितम् ॥ तस्माद्विमुच्यतेपापात्पूजयित्वाहरंशुचिः ॥ २१ ॥ कौमारेब्रह्मचर्येणयत्पुण्यंप्राप्यतेनरैः ॥
तत्पुण्यंशंकरंतस्यामष्टम्यांयोऽर्चयेच्छिवम्॥२२॥यदीच्छेत्परमंरूपंसौभाग्यंधनसंपदः॥कुमारेश्वरमाहात्म्यात्सिद्ध्यतेनात्रसंशयः॥२३॥
तस्यचोत्तरदिग्भागेलिंगंपूज्यविभीषणः ॥ अजरश्चामरश्चैवकल्पयित्वावभूवह ॥ २४ ॥ आषाढस्यतुमासस्यशुक्लायाचाष्टमीभवेत् ॥
तस्यांपूज्यःसोपवासश्चामृतत्वमवाप्नुयात् ॥ २५ ॥ पूर्वंपूर्णैरितंलिङ्गंतस्मिन्स्थानेद्विजोत्तम ॥ तंपूजयित्वायत्नेनसर्वकामानवाप्नुयात्
॥ २६ ॥ दूषणस्त्रिशिराश्चैवतत्रपूज्यमहेश्वरम् ॥ यथाभिलषितान्कामानापतुस्तौमुदान्वितौ ॥ २७ ॥ चैत्रमासेसितेपक्षेयोनर
स्तत्रपूजयेत् ॥ तस्यतौवरदौदेवौप्रयच्छेतेऽभिवांछितम् ॥ २८ ॥ स्थाणोर्वटस्यपूर्वेणहस्तिपादेश्वरःशिवः ॥ तंदृष्ट्वामुच्यतेपापैरन्यजन्म
निसंभवैः ॥ २९ ॥ तस्यदक्षिणतोलिंगंहारीतस्यऋषेःस्थितम् ॥ यत्प्रणम्यप्रयत्नेनसिद्धिंप्राप्नोतिमानवः ॥ ३० ॥ तस्यदक्षिणपार्श्वेतुवा
पीतस्यमहात्मनः ॥ लिङ्गंत्रैलोक्यविख्यातंसर्वपापहरंशिवम् ॥ ३१ ॥ कंकालरूपिणाचापिरुद्रेणसुमहात्मना ॥ प्रतिष्ठितंमहालिंगंसर्वपा
पप्रणाशनम् ॥ ३२ ॥ भुक्तिदंमुक्तिदंप्रोक्तंसर्वकिल्बिषनाशनम् ॥ लिंगस्यदर्शनादेवह्यग्निष्टोमफलंलभेत् ॥३३॥ तस्यपश्चिमदिग्भागेलिंगं
सिद्धंप्रतिष्ठितम् ॥ सिद्धेश्वरन्तुविख्यातंसर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥३४॥ तस्यदक्षिणदिग्भागेमृकंडेनमहात्मना ॥ तत्रप्रतिष्ठितंलिंगंदर्शनात्सि
द्धिदायकम् ॥ ३५ ॥ तस्यपूर्वेचदिग्भागेआदित्येनमहात्मना ॥ प्रतिष्ठितंलिंगवरंसर्वकिल्बिषनाशनम् ॥ ३६ ॥ चित्रांगदस्तुगंधर्वोरं

भाचाप्सरसांवरा ॥ परस्परंसानुरागौस्थाणुदर्शनकांक्षिणौ ॥ ३७ ॥ दृष्ट्वास्थाणुंपूजयित्वासानुरागौपरस्परम् ॥ आगम्यवरदंदेवंप्रतिष्ठाप्य
महेश्वरम् ॥ ३८ ॥ चित्रांगदेश्वरंदृष्ट्वातथारंभेश्वरंद्विज ॥ सुभगोदर्शनीयश्चकुलेजन्मसमाप्नुयात् ॥ ३९ ॥ तस्यदक्षिणतोलिंगंवाभ्रिणास्था
पितंपुरा ॥ तस्यप्रसादात्संप्राप्तंमनसाचिंतितंफलम् ॥४०॥ पराशरेणमुनिनातथैवाराध्यशंकरम् ॥ प्राप्तंकवित्वंपरमंदर्शनाच्छंकरस्यच ॥
॥ ४१ ॥ वेदव्यासेनमुनिनाआराध्यपरमेश्वरम् ॥ सर्वज्ञत्वंब्रह्मज्ञानंप्राप्तंदेवप्रसादतः ॥ ४२ ॥ स्थाणोःपश्चिमदिग्भागेलिंगंहिमवतेश्वरम् ॥
प्रतिष्ठितंपुण्यकृतांदर्शनात्सिद्धिकारकम् ॥ ४३ ॥ तस्यापिपश्चिमेभागेकार्तवीर्येणस्थापितम् ॥ लिंगंपापहरंसद्योदर्शनात्पुण्यमाप्नुयात् ॥
॥ ४४ ॥ तस्याप्युत्तरतोभागेसुपार्श्वंस्थापितंपुनः॥आराध्यहनुमांश्चापसिद्धिंदेवप्रसादतः॥४५॥तस्यैवपूर्वदिग्भागेविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥
आराध्यवरदंदेवंचक्रमध्येसुदर्शनम् ॥ ४६ ॥ तस्यापिपूर्वदिग्भागेइंद्रेणवरुणेनच ॥ प्रतिष्ठितेलिंगवरेसर्वकामप्रदायके ॥ ४७ ॥
एतानिमुनिभिःसाध्यैरादित्यैर्वसुभिस्तथा ॥ सेवितानिप्रयत्नेनसर्वपापहराणिवै ॥४८॥ स्वयंभुवंतथास्थाणुमृषिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ प्रति
ष्ठितानिलिंगानियेषांसंख्यानविद्यते ॥४९॥ तस्यामुत्तरतश्चैवयावदोघवतीनदी॥सहस्रमेकंलिंगानांदेवपश्चिमतःस्थितम्॥५०॥तस्यापिपूर्वे
दिग्भागेवालखिल्यैर्महात्माभिः ॥ प्रतिष्ठितारुद्रकोटिर्यावत्सन्निहितंसरः ॥ ५१ ॥ दक्षिणेनतुदेवस्यगंधर्वैर्यक्षकिन्नरैः ॥ प्रतिष्ठितानि
लिंगानियेषांसंख्यानविद्यते ॥ ५२ ॥ तिस्रःकोट्योऽर्धकोटीचलिंगानांवायुरब्रवीत् ॥ असंख्याताःसहस्राणियद्रुद्रस्थानमाश्रिताः ॥
॥ ५३ ॥ एतज्ज्ञात्वाश्रद्दधानःस्थाणुलिंगंसमाश्रयेत् ॥ यस्यप्रसादात्प्राप्नोतिमनसाचिंतितंफलम् ॥ ५४ ॥ अकामोवासकामोवाप्रविश्य
स्थाणुमंदिरम् ॥ विमुक्तःपातकैर्घोरैःप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ ५५ ॥ चैत्रेमासेत्रयोदश्यांदिव्यनक्षत्रयोगतः॥ शुक्रार्कचन्द्रसंयोगेदिनेपुण्यतमे

शुभे ॥ ५६ ॥ प्रतिष्ठितंस्थाणुलिंगंब्रह्मणालोकधारिणा ॥ ऋषिभिर्देवसंघैश्चपूजितंशाश्वतीःसमाः ॥ ५७ ॥ तस्मिन्कालेनिराहारामानवाःश्रद्धयान्विताः ॥ पूजयंतिशिवंयेवैतेयांतिपरमंपदम् ॥५८॥ तत्रारूढमिदंज्ञात्वाकुर्वंतिचप्रदक्षिणाम् ॥ प्रदक्षिणीकृतातैस्तुसप्तद्वीपावसुंधरा ॥५९॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येषट्चत्वारिंशोऽध्यायः॥४६॥मार्कंडेयउवाच ॥ स्थाणुतीर्थप्रभावंतुश्रोतुमिच्छाम्यहंमुने ॥ केनसिद्धिरिहप्राप्तासर्वपापभयापहा ॥ १ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ शृणुसर्वमशेषेणस्थाणुमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुक्तोभवतिमानवः ॥ २ ॥ एकार्णवेजगत्यस्मिन्नष्टेस्थावरजंगमे ॥ विष्णोर्नाभिसमुद्भूतःसर्वलोकपितामहः ॥ ३ ॥ तस्मान्मरीचिरभवन्मरीचेःकश्यपःसुतः ॥ कश्यपादभवद्भास्वांस्तस्मान्मनुरजायत ॥ ४ ॥ मनोस्तुक्षुवतःपुत्रउत्पन्नोमुखसंभवः ॥ पृथिव्याश्चतुरंतायाराजाधर्मस्यरक्षिता ॥ ५ ॥ तस्यपत्नीवभूवाथभयानामभयावहा ॥ मृत्योःसकाशादुत्पन्नाकालस्यदुहितातदा ॥ ६ ॥ तस्यांसमभवद्वेनोदुरात्मावेदनिंदकः ॥ सदृष्ट्वापुत्रवदनंक्षुतोराजावनंययौ ॥ ७ ॥ तत्रकृत्वातपोघोरंधर्मेणावृत्यरोदसी ॥ प्राप्तवांस्तत्परंधामपुनरावृत्तिदुर्लभम् ॥ ॥ ८ ॥ वेनोराजासमभवत्समस्तेक्षितिमंडले ॥ समातामहदोषेणवेनःकालात्मजात्मजः ॥ ९ ॥ घोषयामासनगरेदुरात्मावेदनिंदकः ॥ नदातव्यंनयष्टव्यंनहोतव्यंकदाचन ॥ १० ॥ अहमेकोऽत्रवैवंद्यःपूज्योहंभवतांसदा ॥ मयाहिपालितायूयंनिवसध्वंयथासुखम् ॥ ११ ॥ तन्मत्तोऽन्योनदेवोऽस्तियुष्माकंयत्परायणम् ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनमृषयःसर्वएवते ॥१२॥ परस्परंसमागम्यराजानंवाक्यमब्रुवन् ॥ श्रुतिःप्रमाणंधर्मस्यततोयज्ञःप्रतिष्ठितः ॥ १३ ॥ यज्ञैर्विनानोप्रीयंतेदेवाःस्वर्गनिवासिनः ॥ अप्रीतानप्रयच्छंतिसस्यस्यचविवृद्धये ॥ १४ ॥ तस्माद्यज्ञैश्चदेवैश्चधार्यतेसचराचरम् ॥ एतच्छ्रुत्वाक्रोधदृष्टिर्वेनःप्राहपुनःपुनः ॥ १५ ॥ नयष्टव्यंनदातव्यमित्याहक्रोधमूर्च्छितः ॥ ततः

क्रोधसमाविष्टाऋषयःसर्वएवते ॥ १६ ॥ निर्जघ्नुर्मंत्रपूतैस्तेकुशैर्वज्रसमन्वितैः ॥ ततस्त्वराजकेलोकेतमसासंवृतेतदा ॥ १७ ॥ दस्युभिः पीड्यमानास्तानृषींस्तेशरणंययुः ॥ ततस्तेऋषयःसर्वेममंथुस्तस्यवैकरम् ॥ १८ ॥ सव्यंतस्मात्समुत्तस्थौपुरुषोह्रस्वदर्शनः ॥ तमूचु ऋषयःसर्वेनिषीदतुभवानिति ॥ १९ ॥ तस्मान्निषादाउत्पन्नावेनकल्मषसंभवाः ॥ ततस्तेऋषयःसर्वेममंथुर्दक्षिणंकरम् ॥ २० ॥ मथ्यमानेकरेतस्मिन्नुत्पन्नःपुरुषोऽपरः ॥ बृहच्छैलप्रतीकाशोदिव्यलक्षणलक्षितः ॥ २१ ॥ धनुर्बाणांकितकरश्चक्रध्वजसमन्वितः॥ तमुत्पन्नंतदादृष्ट्वासर्वेदेवाःसवासवाः ॥ २२ ॥ अभ्यषिंचन्पृथिव्यांतंराजानंभूमिपालकम् ॥ ततःसरंजयामासधर्मेणपृथिवींतदा ॥ २३ ॥ पित्राविरंजितातस्यतेनसापरिपालिता ॥ ततोराजेतिशब्दोऽस्यपृथिव्यारंजनादभूत् ॥ २४ ॥ सराज्यंप्राप्यवैन्यस्तुचिंतयामासपार्थिवः ॥ पितामअधर्मिष्ठोयज्ञविच्छित्तिकारकः ॥ २५ ॥ कथंतस्यक्रियाकार्यापरलोकसुखावहा ॥ इत्येवंचिंतयानस्यनारदोभ्याजगामह ॥ २६ ॥ तस्मैसचासनंदत्त्वाप्रणिपत्यचपृष्टवान् ॥ भगवन्सर्वलोकस्यजानासित्वंशुभाशुभम् ॥ २७ ॥ पितामम दुराचारोदेवब्राह्मणनिंदकः ॥ स्वधर्मरहितोविप्रपरलोकमवाप्तवान् ॥ २८ ॥ ततोऽब्रवीन्नारदस्तंज्ञात्वादिव्येनचक्षुषा ॥ म्लेच्छमध्येसमुत्पन्नःक्षयकुष्ठसमन्वितः॥२९॥ तच्छ्रुत्वावचनंतस्यनारदस्यमहात्मनः ॥ चिंतयामासदुःखार्त्तःकथंकार्यमयाभवेत् ॥३०॥ इत्येवंचिंतयानस्यमतिर्जातामहात्मनः ॥ पुत्रःसकथ्यतेलोकेयःपितॄंस्त्रायतेभयात् ॥ एवंसंचिंत्यसतदानारदंपृष्टवान्मुनिम् ॥३१॥ नारदउवाच ॥ गच्छत्वंतस्यतंदेहंतीर्थेषुकुरुनिर्मलम्॥ यत्रस्नातोमहत्तीर्थंसरःसांनिहितंप्रति ॥३२॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंनारदस्यमहात्मनः॥चिंतयामासतंदेशंराजासचजगामह॥३३॥ सगत्वाउत्तरंदेशंम्लेच्छमध्येददर्शह ॥ कुष्ठरोगेणतंवीक्ष्यक्षयेणचसमन्वितम् ॥ ३४ ॥ ततःशोकेनमहतासंतप्तोवाक्यमब्रवीत् ॥ हाम्लेच्छानौमिपुरुषं

स्वगृहंचनयाम्यहम् ॥ ३५ ॥ तत्राहमेनंनिरुजंकरिष्येयदिमन्यथ ॥ तथेतिसर्वतोम्लेच्छाःपुरुषंतंदयापरम् ॥ ३६ ॥ ऊचुःप्रणतसर्वांगा यथाजानासितत्कुरु ॥ ततआनीयपुरुषाञ्छिबिकावाहनोचितान् ॥ ३७॥ दत्त्वाशुल्कंचद्विगुणंसुखेनानीयतान्द्विज ॥ ततःश्रुत्वातुवचनं तस्यराज्ञोदयावतः ॥ ३८ ॥ गृहीत्वाशिबिकांक्षिप्रंकुरुक्षेत्रेणयांतिते ॥ तत्रनीत्वास्थाणुतीर्थमवतीर्यततोगताः ॥ ३९ ॥ ततःसराजाम ध्याह्नेतंस्नापयितुमुद्यतः ॥ ततोवायुरंतरिक्षेइदंवचनमब्रवीत् ॥ ४० ॥ मातातसाहसंकार्षीस्तीर्थंरक्षप्रयत्नतः ॥ अयंपापेनघोरेणअतीव परिवेष्टितः ॥ ४१ ॥ वेदनिंदामहत्पापंतस्यांतोनैवलभ्यते ॥ सोयंस्नातोमहत्तीर्थंनाशयिष्यतितत्क्षणात् ॥ ४२ ॥ एतद्वायोर्वचःश्रुत्वादुः खेनमहतान्वितः ॥ उवाचशोकसंतप्तस्तस्यदुःखेनदुःखितः ॥ एषघोरेणपापेनह्यतीवपरिवेष्टितः ॥ ४३ ॥ प्रायश्चित्तंकरिष्येऽहंयद्वदिष्यं तिदेवताः ॥ ततस्तादेवताःसर्वाइदंवचनमब्रुवन् ॥ ४४ ॥ स्नात्वास्नात्वाचतीर्थेत्वमभिषिंचस्ववारिणा ॥ आगसोलुम्पनंयावत्प्रतिकूलां सरस्वतीम् ॥ ४५ ॥ स्नात्वामुक्तिमवाप्नोतिपुरुषःश्रद्धयान्वितः ॥ एषस्वपोषणपरोदेवदूषणतत्परः ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणैश्चपरित्यक्तोनैषशु द्ध्यतिकर्हिचित् ॥ तस्मादेनंसमुद्दिश्यस्नात्वातीर्थेषुभक्तितः ॥ ४७ ॥ अभिषिंचस्वतोयेनततःपूतोभविष्यति ॥ इत्येतद्वचनंश्रुत्वाकृत्वा तस्याश्रमंततः ॥ ४८ ॥ तीर्थयात्रांययौराजाउद्दिश्यजनकंस्वकम् ॥ सतेष्वाप्लवनंकुर्वंस्तीर्थेषुचदिनेदिने ॥ ४९ ॥ अभ्यषिंचत्स्वपितरं तीर्थतोयेननित्यशः ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुसारमेयोजगामह ॥ ५० ॥ स्थाणोर्मठेकौलपतिर्देवद्रव्यस्यरक्षिता ॥ परिग्रहस्यद्रव्यस्यपरिपा लयितासदा ॥ ५१ ॥ प्रियश्चसर्वलोकेषुदेवकार्यपरायणः ॥ तस्यैवंवर्त्तमानस्यधर्ममार्गेस्थितस्यच ॥ ५२ ॥ कालेनचलिताबुद्धिर्देवद्र व्यस्यनाशने ॥ तेनाधर्मेणयुक्तस्यपरलोकगतस्यच ॥ ५३ ॥ दृष्ट्वायमोऽब्रवीद्वाक्यंश्वयोनिंव्रजमाचिरम् ॥ तद्वाक्यानंतरंजातःश्वावैसौगं

धिकेवने ॥ ५४ ॥ ततःकालेनमहताश्वयूथपरिवारितः ॥ परिभूतःसारमेयोदुःखेनमहतावृतः ॥ ५५ ॥ त्यक्त्वाद्वैतवनंपुण्यंसांनिहत्यंय यौसरः ॥ तस्मिन्प्रविष्टमात्रस्तुस्थाणोरेवप्रसादतः ॥ ५६ ॥ अतीवतृषयायुक्तःसरस्वत्यांममज्जह ॥ तत्रसंप्लुतदेहस्तुविमुक्तःसर्वकिल्बि षैः ॥ ५७ ॥ आहारलोभेनतदाप्रविवेशकुलंमठम् ॥ प्रविशंतंतदादृष्ट्वाश्वानंभयसमन्वितम् ॥५८॥ सतंपस्पर्शशनकैःस्थाणुतीर्थेममज्जह॥ पतितःपूर्वतीर्थेषुविप्रुषैःपरिषेचितः ॥ ५९ ॥ शुनोऽस्यगात्रसंभूतैरब्बिंदुभिःससिंचितः ॥ विरक्तदृष्टिःसशुनःक्षणेनचततःपरम् ॥ ६० ॥ स्थाणुतीर्थस्यमाहात्म्यात्सपुत्रेणचतारितः ॥ नियतस्तत्क्षणाज्जातोदिव्यदेहसमन्वितः॥ प्रणिपत्यतदास्थाणुंस्तुतिंकर्त्तुंप्रचक्रमे ॥ ६१ ॥ वेनउवाच ॥ प्रपद्येदेवमीशानंत्वामजंचंद्रभूषणम् ॥ महादेवंमहात्मानंविश्वस्यजगतःपतिम् ॥ ६२ ॥ नमस्तेदेवदेवेशसर्वशत्रुनिषूदन ॥ देवेशबलिविष्टंभिन्देवैर्दैत्यैश्चपूजित ॥ ६३ ॥ विरूपाक्षसहस्राक्षत्र्यक्षयक्षेश्वरप्रिय ॥ सर्वतःपाणिपादत्वंसर्वतोऽक्षिशिरोमुख ॥ ६४ ॥ सर्वतःश्रुतिमल्लोकेसर्वमावृत्त्यातिष्ठसि ॥ शंकुकर्णमहाकर्णकुंभकर्णार्णवालय ॥ ६५ ॥ गजेंद्रकर्णगोकर्णपाणिकर्णनमोस्तुते ॥ शतजिह्व शतावर्तशतोदरशतानन ॥ ६६ ॥ गायंतित्वांगायत्रिणोह्यर्कयंत्यर्कमर्किणः ॥ ब्रह्माणंत्वाशतक्रतोरूर्ध्वंत्वामिहमेनिरे ॥ ६७ ॥ मूर्त्तौहि तेमहामूर्त्तेसमुद्रास्तुधरातथा ॥ देवताःसर्वएवात्रगोष्ठेगावइवासते ॥ ६८ ॥ शरीरेतवपश्यामिसोममग्निंजलेश्वरम् ॥ नारायणंतथासूर्यं ब्रह्माणंचबृहस्पतिम् ॥ ६९ ॥ भगवन्कारणंकार्यंक्रियाकारणमेवतत् ॥ प्रभवःप्रलयश्चैवसदसच्चापिदैवतम् ॥ ७० ॥ नमोभवायशर्वाय वरदायोग्ररूपिणे ॥ अंधकासुरहंत्रेचपशूनांपतयेनमः ॥ ७१ ॥ त्रिजटायत्रिशीर्षायत्रिशूलासक्तपाणये ॥ त्र्यंबकायत्रिनेत्रायत्रिपुरघ्ननमोऽ स्तुते ॥ ७२ ॥ नमोदंडायचंडायअंडायोत्पत्तिहेतवे ॥ डिंडिमासक्तहस्तायदंडिमुंडायतेनमः ॥ ७३ ॥ नमोर्ध्वकेशदंष्ट्रायशुष्कायाविकृता

१ सन्धिरार्षः ।

यच ॥ धूम्रलोहितकृष्णायनीलग्रीवायतेनमः ॥ ७४ ॥ नमोस्त्वप्रतिरूपायविरूपायशिवायच ॥ सूर्यमालायसूर्यायस्वरूपध्व
जमालिने ॥ ७५ ॥ नमोनानाभिरामायनमःपटुतरायच ॥ नमोगणेंद्रनाथायवृषस्कंधायधन्विने ॥ ७६ ॥ संक्रंदनायचंडायपर्ण
धारपुटायच ॥ नमोहिरण्यवर्णायनमःकनकवर्चसे ॥ ७७ ॥ नमःस्तुतायस्तुत्यायस्तुतिस्थायनमोस्तुते ॥ सर्वायसर्वभक्षायसर्व
भूतशरीरिणे ॥ ७८ ॥ नमोहोत्रेचहंत्रेचसितोदग्रपताकिने ॥ नमोनमायमंत्रायनमःकटकटायच ॥ ७९ ॥ नमोऽस्तुकृशनाशायशयितायो
त्थितायच ॥ स्थितायधामसारायमुंडायकुटिलायच ॥ ८० ॥ नमोनर्त्तनशीलायलयवादित्रशालिने ॥ नाटचोपहारलुब्धायमुखवादि
त्रशालिने ॥ ८१ ॥ नमोज्येष्ठायश्रेष्ठायबलातिबलघातिने ॥ कालनाशायकालायसंसारक्षयरूपिणे ॥ ८२ ॥ हिमवद्दुहितुर्भर्त्रेभैरवायनमो
स्तुते ॥ उग्रायचनमोनित्यंनमोस्तुदशबाहवे ॥ ८३ ॥ चितिभस्मप्रियायैवकपालासक्तपाणये ॥ विभीषणायभीष्मायहिमव्रतधरायच ॥
॥ ८४ ॥ नमोविकृतवक्रायवक्रप्रांतोग्रहष्टये ॥ पक्कामममांसलुब्धायतुंबीवीणाप्रियायच ॥ ८५ ॥ नमोवृषांकवृष्टायगोमितेनमेतनमः ॥
कटंकटायभीमायनमःपचपचायच ॥ ८६ ॥ नमःसर्ववरिष्ठायवरायवरदायिने ॥ नमोविरक्तवक्रायभावनायाक्षमालिने ॥ ८७ ॥ विभे
दभेदभिन्नायछायायैतपनायच ॥ अघोरघोररूपायघोरघोरतरायच ॥ ८८ ॥ नमःशिवायशांतायनमःशांततमायच ॥ बहुनेत्रकपालाय
एकमूर्त्तेनमोस्तुते॥८९॥नमःक्षुद्रायलुब्धाययज्ञभागप्रियायच ॥ पंचालायसितांगायनमोयमनियामिने ॥९०॥ नमश्चित्रोरुघंटायघंटाघंट
निघंटिने ॥ सहस्रशतघंटायघंटामालविभूषिणे ॥ ९१ ॥ प्राणिसंघट्टघंटायनमःकिलकिलप्रिय ॥ हुंहुंकारायपारायहुंकारायप्रियायच ॥

॥९२॥ नमःसमसमेनित्यंगृहवृक्षनिकेतिने ॥ गर्भमांसशृगालायतारकायतरायच ॥९३॥ नमोयज्ञाययजिनेहुतायप्रहुतायच ॥ यज्ञवाहायह व्यायतप्यायतपनायच ॥ ९४ ॥ नमस्तुंडायतुंडचायतुंडानांपतयेनमः ॥ अन्नदायान्नपतयेनमोनानान्नभोजिने ॥ ९५ ॥ नमःसहस्रशी र्षायसहस्रचरणायच ॥ सहस्रोद्यतशूलायसहस्राभरणायच ॥ ९६ ॥ वालानुचरगोत्रेचवाललीलाविलासिने ॥ नमोबालायवृद्धायक्षुब्धाय क्षोभणायच ॥ ९७ ॥ गंगालुलितकेशायमुंजकेशायवैनमः ॥ नमःषट्कर्मतुष्टायत्रिकर्मनिरतायच ॥ ९८ ॥ नग्नप्राणायचंडायकृशायास्फो टनायच ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणांकथ्यायकथनायच ॥९९॥ सांख्यायसांख्यसुख्यायसांख्ययोगमुखायच ॥ नमोविरथरथ्यायचतुष्पथरथा यच ॥१००॥ कृष्णाजिनोत्तरीयायहरिकेशनमोस्तुते ॥ त्र्यंविकांविकनाथायव्यक्ताव्यक्तायवेधसे॥१०१॥कामकामदकामघ्नतृप्तातृप्तविचा रिणे ॥ नमःसर्वदयापघ्नकल्पसंध्याविचारिणे ॥१०२॥ महासत्त्वमहावाहोमहावलनमोस्तुते ॥ महामेघधरप्रख्यमहाकालमहाद्युते॥१०३॥ मेघावर्त्तयुगावर्त्तचंद्रार्कपतयेनमः ॥ त्वमन्नमन्नभोक्ताच पक्वभुक्पावनोऽनलः ॥ १०४ ॥ जरायुजाश्चांडजाश्चस्वेदोद्भिज्जाश्चतेनमः ॥ त्वमेवदेवदेवेशभूतग्रामश्चतुर्विधः ॥ १०५ ॥ स्रष्टाचराचरस्यास्यपाताहंतातथैवच ॥ त्वामाहुर्ब्रह्मविद्वांसःपरंब्रह्मविदांगतिः ॥ १०६ ॥ मनसःपरमंज्योतिर्ज्योतिस्त्वंज्योतिषामपि ॥ हंसोवृक्षोमधुकरःप्राहुस्त्वांब्रह्मवादिनः ॥१०७॥ यज्ञेष्टकाःश्रेष्ठकश्चत्वामाहुर्मुनयस्तथा ॥ पव्यसेस्तुतिभिर्नित्यंवेदोपनिषदांगणैः ॥ १०८ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्रावर्णावराश्चये ॥ त्वमेवमेघसंघाश्चविद्युतोऽशनिगर्जितम् ॥ १०९ ॥ संवत्सरस्त्वमृतवोमासोमासार्धमेवच ॥ युगानिमेषाःकाष्ठाश्चनक्षत्राणिग्रहाबलाः ॥ ११० ॥ वृक्षाणांककुभोसित्वं गिरीणांहिमवान्गिरिः ॥ व्याघ्रोमृगाणांपततांतार्क्ष्योऽनंतश्चभोगिनाम् ॥ १११ ॥ क्षीरोदोस्युदधीनांचयंत्राणांधनुरेवच ॥ वज्रंप्रहर

णानांचव्रतानांसत्यमेवच ॥ ११२ ॥ त्वमेवद्वेषइच्छाचरागोमोक्षःक्षमाक्षमे ॥ व्यवसायोधृतिर्लोभःकामक्रोधौजयाजयौ ॥ ११३ ॥ त्वंश
रीत्वंगदीचापिखट्वांगीचशरासनी ॥ छेत्ताभेत्ताप्रहर्तासिमन्तानेतासनातनः ॥ ११४ ॥ दशलक्षणसंयुक्तोधर्मोऽर्थःकामएवच ॥ समुद्राःस
रितोगंगापर्वताश्वसरांसिच ॥ ११५ ॥ लतावल्लचस्तृणौषध्यःपशवोमृगपक्षिणः ॥ पृथुकर्मगुणारंभःकालःपुष्पफलप्रदः ॥ ११६ ॥
आदिश्चांतश्चवेदानांगायत्रीप्रणवस्तथा ॥ लोहितोहरितोनीलःकृष्णःपीतःसितस्तथा ॥ ११७ ॥ कद्रुश्चकपिलश्चैवकपोतोमेचकस्तथा ॥
सवर्णश्चाप्यवर्णश्चकर्त्ताहर्त्तात्वमेवहि ॥ ११८ ॥ त्वमिंद्रश्चयमश्चैववरुणोधनदोनिलः ॥ उपप्लुवस्तत्रभानुःस्वर्भानुर्भानुरेवच ॥ ११९ ॥
शिष्याहोत्रंत्रिसौपर्णयजुषांशतरुद्रियम् ॥ पवित्रंचपवित्राणांमंगलानांचमंगलम् ॥ १२० ॥ तिंदुकोगिरिजोवृक्षोमुद्गंचाखिलजीविनाम् ॥
प्राणाःसत्त्वंरजश्चैवतमश्चप्रतिपत्पतिः ॥ १२१ ॥ प्राणोऽपानःसमानश्चउदानोव्यानएवच ॥ उन्मेषश्चनिमेषश्चक्षुतंजृंभितमेवच ॥ १२२ ॥
लोहितांतर्गतोदृष्टिर्महावक्त्रोमहोदरः ॥ शुचिरोमाहरिश्मश्रुरूर्ध्वकेशश्चलाचलः ॥ १२३ ॥ गीतवादित्रनृत्यज्ञोगीतवादित्रकप्रियः ॥
मत्स्योजालोजलौकाश्चकालकेलिःकलाकलिः ॥ १२४ ॥ अकालश्चविकालश्चदुष्कालःकालएवच ॥ मृत्युश्चमृत्युकर्त्ताचयज्ञोयज्ञभयं
करः ॥ १२५ ॥ संवर्त्तकोऽतकश्चैवसंवर्त्तकवलाहकः ॥ घंटोघंटीमहाघंटीचरीमालीचमातलिः ॥ १२६ ॥ ब्रह्मकालयमाग्नीनांदंडीमुंडी
त्रिमुंडधृक् ॥ चतुर्युगश्चतुर्वेदश्चातुर्होत्रप्रवर्त्तकः ॥ १२७ ॥ चातुराश्रम्यनेताचचातुर्वर्ण्यकरस्तथा ॥ नित्यलक्षप्रियोमूर्त्तोगणाध्यक्षोगणा
धिपः ॥ १२८ ॥ रक्तमाल्यांबरधरोगिरिकोगैरिकप्रियः ॥ शिल्पीचशिल्पिनांश्रेष्ठःसर्वशिल्पप्रवर्त्तकः ॥ १२९ ॥ भगनेत्रांकुशःशंभुः
पूष्णोदंतविनाशनः ॥ स्वाहास्वधावषट्कारोनमस्कारोनमोनमः ॥१३०॥ गूढव्रतोगुह्यतपास्तारकस्तारकामयः ॥ धाताविधातासंधातापृ

थिन्याधरणेपरः ॥१३१॥ ब्रह्मातपश्चसत्यंचव्रतचर्यमथार्जवम् ॥ भूतात्माभूतकृद्भूतिर्भूतभव्यभवोद्भवः ॥ १३२ ॥ भूर्भुवःस्वऋतंचैवध्रुवो दंतोमहेश्वरः ॥ दीक्षितोऽदीक्षितःकांतोदुर्दांतोदांतसंभवः ॥ १३३ ॥ चंद्रावर्त्तोयुगावर्त्तःसंवर्त्तःसंप्रवर्त्तकः ॥ विंदुःकामोह्यणुःस्थूलःकर्णि कारस्रजप्रियः ॥ १३४ ॥ नंदिमुखोभीममुखःसुमुखोदुर्मुखस्तथा ॥ हिरण्यगर्भःशकुनिर्महोरगपतिर्विराट् ॥ १३५ ॥ अधर्महामहादेवो दंडधारोगणोत्कटः ॥ गोनर्दोगोप्रतारश्चगोवृषेश्वरवाहनः ॥ १३६ ॥ त्रैलोक्यगोप्तागोविंदोगोमार्गोमार्गएवच ॥ स्थिरःश्रेष्ठश्चस्थाणुश्चवि कोपःकोपएवच ॥ १३७ ॥ दुर्वारणोदुर्विषहोदुःसहोदुरतिक्रमः ॥ दुर्द्धर्षोदुष्प्रकाशश्चदुर्दर्शोदुर्जयोजयः ॥ १३८ ॥ शशांकानलशीतो ष्णक्षुत्तृषाश्चजरामयाः ॥ आधयोव्याधयश्चैवआधिहाव्याधिनाशनः ॥ १३९ ॥ समूहश्चासमूहश्चहंतादेवःसनातनः ॥ शिखंडीपुंडरी काक्षःपुंडरीकवनालयः ॥ १४० ॥ त्र्यंबकोदंडधारश्चउग्रदंष्ट्रःकुलांतकः ॥ विषाग्र्यंयःसुरश्रेष्ठःसोमपास्त्वंमरुत्पते ॥१४१॥ अमृताशी जगन्नाथोवेददेवगणेश्वरः ॥ विषाग्निपाःसोमपाश्चक्षीरपाआज्यपास्तथा ॥ १४२ ॥ मधुश्च्युतानांमधुपाब्रह्मवांस्त्वंघृतच्युतः ॥ सर्वलोकस्य भोक्तात्वंसर्वलोकपितामहः ॥ १४३ ॥ हिरण्यरेताःपुरुषस्त्वमेकस्त्वंस्त्रीपुमांस्त्वंहिनपुंसकंच ॥ बालोयुवास्थविरोजीर्णदंष्ट्रस्त्वन्तेगि रिर्विश्वकृद्विश्वकर्त्ता ॥ १४४ ॥ त्वंवैधाताविश्वकृतोवरेण्यस्त्वांपूजयंतिप्रणताःसदैव ॥ चंद्रादित्यौचक्षुषीतेभवानीत्वमेवचाग्निः प्रपि तामहश्च ॥ सरस्वतीवाग्बलमूलभूताअहोरात्रेनिमिषोन्मेषकर्त्ता ॥ १४५ ॥ नब्रह्मानचगोविंदःपौराणाऋषयोनते ॥ माहात्म्यंवेदि तुंशक्तायाथातथ्येनशंकर ॥१४६॥ पुंसांशतसहस्राणियत्समावृत्यतिष्ठति ॥ महतस्तमसःपारेगोप्तामंताभवान्सदा ॥ १४७॥ यंविनिद्रा जितश्वासाःसत्त्वस्थाःसंजितेंद्रियाः ॥ ज्योतिःपश्यंतियुंजानास्तस्मैयोगात्मनेनमः ॥ १४८ ॥ यामूर्त्तयश्चसूक्ष्मास्ते नशक्यायानिद

शितुम् ॥ ताभिर्मांसततंरक्षपितापुत्रमिवौरसम् ॥१४९॥ रक्षमांरक्षणीयोयंतवानघनमोस्तुते ॥ भक्तानुकंपीभगवान्भक्तश्चाहंसदात्वयि ॥ ॥ १५० ॥ जटिनेदंडिनेनित्यंलंबोदरतथाकृतो ॥ दीर्घजिह्वमहादंष्ट्रतस्मैरुद्रात्मनेनमः ॥ १५१ ॥ यस्यकेशेषुजीमूतानद्यःसर्वांगसं धिषु ॥ कुक्षौसमुद्राश्चत्वारस्तस्मैतोयात्मनेनमः ॥ १५२ ॥ संभक्ष्य सर्वभूतानियुगांतेपर्युपस्थिते ॥ यःशेतेजलमध्यस्थस्तंप्रपद्येऽ वुशायिनम् ॥१५३॥ प्रविश्यवदनंराहोर्यःसोमंपिबतेनिशि ॥ ग्रसत्यर्कंचस्वर्भानूरक्षितस्तेचतेजसा ॥ १५४ ॥ येचानुपतितागर्भारुद्रतोक स्यरक्षिणः ॥ नमस्तेस्तुस्वधास्वाहाप्राप्नुवंतिमुदंतुते ॥ १५५ ॥ येंऽगुष्ठमात्राःपुरुषादेहस्थावरदेहिनाम् ॥ रक्षंतुदेहिनांनित्यंतेममाप्याय यंतुवै ॥१५६॥ येनदीषुसमुद्रेषुपर्वतेषुगुहासुच ॥ वृक्षमूलेषुगोष्ठेषुकांतारगहनेषुच ॥१५७॥ चतुष्पथेषुरथ्यासुचत्वरेषुसभासुच ॥ हस्त्य श्वरथशालासुजीर्णोद्यानालयेषुच ॥ १५८ ॥ येचपंचसुभूतेषुदिशासुविदिशासुच ॥ चंद्रार्कयोर्मध्यगतायेचचंद्रार्करश्मिषु ॥ १५९ ॥ रसातलगतायेचयेचतस्मात्परंगताः ॥ नमस्तेभ्योनमस्तेभ्योनमस्तेभ्यश्चनित्यशः ॥ १६० ॥ येषांनविद्यतेसंख्याप्रमाणंरूपमेवच ॥ असं ख्यायेगणारुद्रानमस्तेभ्योऽस्तुनित्यशः ॥१६१॥ प्रसीदममभद्रंतेतवभावगतस्यच ॥ त्वयिमेहृदयंदेवत्वयिबुद्धिर्मतिस्त्वयि ॥ १६२ ॥ स्तुत्वैवंसमहादेवंविरराममद्विजोत्तमः ॥१६३॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येसप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४७ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ अथै नमब्रवीद्देवस्त्रैलोक्याधिपतिर्भवः॥ आश्वासनकरंचास्यवाक्यविद्वाक्यमुत्तमम् ॥१॥ शिवउवाच ॥ अहोतुष्टोस्मितेराजन्स्तवेनानेनसुव्रत॥ वहुनात्रकिमुक्तेनमत्समीपेवंसिष्यसि ॥ २ ॥ उषित्वासुचिरंकालंममगात्रोद्भवःपुनः ॥ असुरोह्यंधकोनामभविष्यसिसुरांतकृत् ॥ ३ ॥ हिरण्याक्षगृहेजन्मप्राप्यवृद्धिंगमिष्यसि ॥ पूर्वाधर्मेण घोरेणवेदनिंदाकृतेनच ॥ ४ ॥ साभिलाषोजगन्मातुर्भविष्यसियदातदा ॥ देहंशूलेनह

त्वाऽहंपातयिष्येसमार्बुदम् ॥ ५ ॥ तत्रापिकल्मषंत्यक्त्वाद्दष्ट्वामांभक्तितःपुनः ॥ ख्यातोगणाधिपोभूत्वानाम्नाभृंगिरिटिःस्मृतः ॥६॥ मत्सं निधानेस्थित्वात्वंततःसिद्धिंगमिष्यसि ॥ वेनप्रोक्तंस्तवमिमंकीर्त्तयेद्यःशृणोतिच ॥ ७ ॥ नाशुभंप्राप्नुयात्किंचिद्दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ यथासर्वेषुदेवेषुविशिष्टोभगवाञ्छिवः ॥ ८ ॥ तथास्तवोवरिष्ठोयंस्तवानांवेननिर्मितः ॥ यशोराज्यसुखैश्वर्यधनमानार्थकांक्षिभिः ॥ ९ ॥ श्रोतव्योभक्तिमास्थायविद्याकामैश्चयत्नतः ॥ व्याधितोदुःखितोदीनश्चोरराजभयान्वितः ॥ १० ॥ राजकार्यविमुक्तोवामुच्यतेमहतोभ यात् ॥ अनेनैवतुदेहेनवर्णानांश्रेष्ठतांव्रजेत् ॥ ११ ॥ तेजसायशसाचैवयुक्तोभवतिनिर्मलः ॥ नराक्षसाःपिशाचावानभूतानविनायकाः ॥ ॥ १२ ॥ विघ्नंकुर्युर्गृहेतत्रयत्रायंपठ्यतेस्तवः ॥ शृणुयाद्यास्तवंनारीअनुज्ञांप्राप्यभर्तृतः ॥ १३ ॥ मातृपक्षेपितुःपक्षेपूज्याभवतिदेववत् ॥ शृणुयाद्यःस्तवंदिव्यंकीर्त्तयेद्वासमाहितः ॥ १४ ॥ तस्यसर्वाणिकार्याणिसिद्धिंगच्छंतिनित्यशः ॥ मनसाचिंतितंयच्चयच्चवाचानुकीर्तितम् ॥ ॥ १५ ॥ सर्वंसंपद्यतेतस्यस्तवनस्यानुकीर्त्तनात् ॥ मनसाकर्मणावाचाकृतमेनोविनश्यति ॥ वरंवरयभद्रंतेयत्त्वयामनसेप्सितम् ॥ १६ ॥ वेनउवाच ॥ अस्यलिंगस्यमाहात्म्यात्तथालिंगस्यदर्शनात् ॥ मुक्तोहंपातकैःसर्वैस्तवदर्शनतःकिल ॥ १७ ॥ यदितुष्टोसिदेवेशयदिदेयोव रोमम ॥ देवस्वभक्षणाज्जातंश्वयोनौतवसेवकम् ॥ १८ ॥ एतस्यापिप्रसादंत्वंकर्त्तुमर्हसिशंकर ॥ एतस्यापिभवान्मध्येसरसोहंनिमज्जितः ॥ ॥ १९ ॥ दैवैर्निवारितःपूर्वंतीर्थेस्मिन्स्नानकारणात् ॥ अयंकृतोपकारश्चएतदर्थंवृणोम्यहम् ॥२०॥ तस्यैतद्वचनंश्रुत्वातुष्टःप्रोवाचशंकरः॥ एषोऽपिपापनिर्मुक्तोभविष्यतिनसंशयः ॥२१॥ प्रसादान्मेमहाबाहोशिवलोकंगमिष्यति ॥ तथास्तवमिमंश्रुत्वामुच्यतेसर्वपातकैः ॥२२॥ कुरुक्षेत्रस्यमाहात्म्यंसरसोऽस्यमहीपते ॥ ममलिंगस्यचोत्पत्तिंश्रुत्वापापैःप्रमुच्यते ॥२३॥ सनत्कुमारउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वाभगवान्सर्व

लोकनमस्कृतः ॥ पश्यतांसर्वलोकानांतत्रैवांतरधीयत ॥२४॥ सचश्वातत्क्षणादेवस्मृत्वाजन्मपुरातनम् ॥ दिव्यमूर्त्तिधरोभूत्वातंराजानमु पास्थितः ॥ २५ ॥ कृत्वास्नानंततोवैन्यः पितृदर्शनलालसः ॥ स्थाणुतीर्थेकुटींशून्यांदृष्ट्वाशोकसमन्वितः ॥ २६ ॥ दृष्ट्वाब्रवीत्ततोवाक्यंहर्षे णमहतान्वितः ॥ सत्पुत्रेणत्वयावत्सत्रातोहंनरकार्णवात् ॥ २७ ॥ त्वयाभिषिंचितोनित्यंतीर्थस्थपुलिनेस्थितः ॥ अस्यसाधोःप्रसादेनस्था णोर्देवस्यदर्शनात् ॥ २८ ॥ मुक्तपापश्वस्वर्लोकंयास्येयत्रशिवःस्थितः ॥ इत्येवमुक्त्वाराजानंप्रतिष्ठाप्यमहेश्वरम् ॥ २९ ॥ स्थाणुतीर्थे ययौसिद्धिंतेनपुत्रेणतारितः ॥ सचश्वापरमांसिद्धिंस्थाणुतीर्थप्रभावतः ॥ ३० ॥ विमुक्तःकलुषैःसर्वैर्जगामभवमंदिरम् ॥ राजापितृऋणै र्मुक्तःपरिपाल्यवसुंधराम् ॥ ३१ ॥ पुत्रानुत्पाद्यधर्मेणकृत्वायज्ञंनिरर्गलम् ॥ दत्त्वाकामांश्वविप्रेभ्योभुक्त्वाभोगान्पृथग्विधान् ॥ ३२ ॥ सुहृदोद्रविणैर्युक्तान्कामैःसंतर्प्यचस्त्रियः ॥ अभिषिच्यसुतंराज्येकुरुक्षेत्रंययौनृपः ॥ ३३ ॥ तत्रतस्वातपोघोरंपूजयित्वाचशंकरम् ॥ आत्मे च्छयातनुंत्यक्त्वाप्रयातःपरमंपदम् ॥ ३४ ॥ एतत्प्रभावंतीर्थस्यस्थाणोर्यःशृणुयान्नरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तःप्रयातिपरमांगतिम् ॥ ३५ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येअष्टचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ मार्कंडेयउवाच ॥ चतुर्मुखानामुत्पत्तिविस्तरेणममानघ ॥ पृथ्वीश्वराणां चतथाश्रोतुमिच्छाप्रवर्त्तते ॥ १ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ शृणुसर्वमशेषेणकथयिष्यामितेनघ ॥ ब्रह्मणःस्रष्टुकामस्ययद्वृत्तंपद्मजन्मनः ॥ ॥ २ ॥ उत्पन्नएवभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः ॥ ससर्जेसर्वभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ ३ ॥ पुनश्चिंतयतःसृष्टिंजज्ञेकन्यामनोरमा ॥ नीलोत्पलदलश्यामातनुमध्यासुलोचना ॥ ४ ॥ तांदृष्ट्वाभिमतांब्रह्मामैथुनायाजुहावताम् ॥ तेनपापेनमहताशिरोशीर्यंतवेधसः ॥ ५ ॥ तेनशीर्णेनसययौतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ सान्निहत्यंसरःपुण्यंसर्वपापक्षयावहम् ॥ ६ ॥ तत्रपुण्येस्थाणुतीर्थेऋषिसिद्धनिषेविते ॥ सरस्वत्यु

त्तरेतीरेप्रतिष्ठाप्यचतुर्मुखः ॥ ७ ॥ आराधयामासतदाधूपैर्गंधैर्मनोरमैः ॥ उपहारैस्तथाहृद्यैरुद्रसूक्तैर्दिनेदिने ॥ ८ ॥ तस्यैवंभक्तियुक्तस्य शिवपूजारतस्यच ॥ स्वयमेवाजगामाथभगवान्नीललोहितः ॥ ९ ॥ तमागतंशिवंदृष्ट्वाब्रह्मालोकपितामहः ॥ प्रणम्यशिरसाभूमौस्तुतिंतत स्यचकारह ॥ १० ॥ ब्रह्मोवाच ॥ नमस्तेस्तुमहादेवभूतभव्यभवाश्रय ॥ नमस्तेस्तुतिनित्यायनमस्त्रैलोक्यपालिने ॥ ११ ॥ नमःपवित्र देहायसर्वकल्मषनाशिने ॥ चराचरगुरोगुह्यगुह्यानांचप्रकाशकृत् ॥ १२ ॥ रोगानयांतिभिषजैःसर्वरोगविनाशन ॥ रौरवाजिनसंवीतवीत शोकनमोस्तुते ॥ १३ ॥ वारिकल्लोलसंक्षुब्धमहाबुद्धिविघट्टन ॥ त्वन्नामजापिनोदेवनभवंतिभवाश्रयाः ॥ १४ ॥ नमस्तेनित्यनित्यायन मस्त्रैलोक्यनाशिने ॥ शंकरायाप्रमेयायव्याधीनांशमनायच ॥ १५ ॥ परायापरिमेयायसर्वभूतप्रियायच ॥ योगेश्वरायदेवायसर्वपापक्षया यच ॥१६॥ नमःस्थाण्वेप्रसिद्धायसिद्धवंदिस्तुतायच ॥ भूतसंसारदुर्गायविश्वरूपायतेनमः ॥ १७ ॥ फणींद्रोक्तमहिम्नेतेफणींद्रांगदधारिणे ॥ फणींद्रवरहारायभास्करायनमोनमः ॥१८॥ एवंस्तुतोमहादेवोब्रह्माणंप्राहशंकरः ॥नचमन्युस्त्वयाकार्योभाविन्यर्थेकदाचन ॥१९॥ पुरावा राहकल्पेतेयन्मयापकृतंशिरः ॥चतुर्मुखंचतद्भूत्रकदाचिन्नशिष्यति॥२०॥अस्मिन्सन्निहितेतीर्थेलिंगानिममभक्तितः ॥प्रतिष्ठाप्यविमुक्तस्त्वं सर्वपापैर्भविष्यसि ॥२१॥ सृष्टिकामेनचत्वयायतोहंप्रेरितःकिल ॥ तेनाहंत्वांतथेत्युक्त्वाभूतेभ्योदर्शनंगतः ॥२२॥ दीर्घकालंतपस्तप्त्वामग्नः संनिहितेस्थितः ॥ सुमहांतंततःकालंत्वंप्रतीक्षांममाकरोः ॥२३॥ स्रष्टाहंसर्वभूतानांमनसाकल्पितस्त्वया ॥सोब्रवीत्त्वांतदादृष्ट्वामांमग्नंचततो भसि ॥ २४ ॥ यदिनैवाग्रजस्त्वेभ्यस्ततःस्रक्ष्यामहेप्रजाः ॥ त्वयैवोक्तश्चनैवास्तित्वदन्यःपुरुषोग्रजः ॥ २५ ॥ स्थाणुरेपजलेमग्नोविवशः कुरुमद्धितम् ॥ ससर्वभूतानसृजद्दक्षादींश्चप्रजापतीन् ॥ २६ ॥ यैरिमंप्राकरोत्सर्वंभूतग्रामंचतुर्विधम् ॥ ताःसृष्टमात्राःक्षुधिताःप्रजाःसर्वाः

प्रजापतिम् ॥ २७ ॥ जिघत्सवस्तदाब्रह्मन्सहसाप्राद्रवंस्तदा ॥ संभक्ष्यमाणस्त्राणार्थीपितामहमुपाद्रवत् ॥ २८ ॥ अथासांचमहावृत्तिः
प्रजानांसंविधीयताम् ॥ दत्तंताभ्यस्त्वयाह्यन्नंस्थावराणांमहौषधीः ॥२९॥ जंगमानिचभूतानिदुर्बलानिबलीयसाम् ॥ विहितान्नाःप्रजाःसर्वाः
पुनर्जग्मुर्यथागतम् ॥ ३० ॥ ततोववृधिरेसर्वाःप्रीतियुक्ताःपरस्परम् ॥ भूतग्रामेविवृद्धेतुतुष्टेलोकगुरौत्वयि ॥ ३१ ॥ समुत्तिष्ठञ्जलात्त
स्मात्प्रजाःसंदृष्टवानहम् ॥ ततोऽहंताःप्रजादृष्ट्वाविहिताःस्वेनतेजसा ॥ ३२ ॥ क्रोधेनमहतायुक्तोलिंगमुत्पाट्यचाक्षिपम् ॥ तत्क्षिप्तंसरसो
मध्येऊर्ध्वमेवयदास्थितम् ॥ ३३ ॥ तदाप्रभृतिलोकेऽस्मिन्स्थाणुरित्येषविश्रुतः ॥ सकृद्दर्शनमात्रेणविमुक्तःसर्वकिल्बिषैः ॥ ३४ ॥
प्रयातिपरमंमोक्षंयस्मान्नावर्त्ततेपुनः ॥ यश्चेहतीर्थेनिवसेत्कृष्णाष्टम्यांसमाहितः ॥ ३५ ॥ समुक्तःपातकैःसर्वैरगम्यागमनोद्भवैः ॥ इत्यु
क्त्वाभगवान्देवस्तत्रैवांतरधीयत ॥ ३६ ॥ ब्रह्माविशुद्धपापस्तुपूज्यदेवंचतुर्मुखम् ॥ लिंगानिदेवदेवस्यससृजेशरमध्यतः ॥ ३७ ॥
आद्यंब्रह्मसरःपुण्यंहरेःपार्श्वेप्रतिष्ठितम् ॥ द्वितीयंब्रह्मसदनंस्वकीयेह्याश्रमेकृतम् ॥ ३८ ॥ तस्यैवपूर्वदिग्भागेतृतीयंचप्रतिष्ठितम् ॥ चतुर्थं
ब्रह्मणोलिंगंसरस्वत्यास्तटेस्थितम् ॥ ३९ ॥ कृतमेतानितीर्थानिपुण्यानिपावनानिच ॥ येपश्यंतिनिराहारास्तेयांतिपरमांगतिम् ॥४०॥
कृतेयुगेहरेःपार्श्वेत्रेतायांब्रह्मणाश्रमे ॥ द्वापरेतस्यपूर्वेणसरस्वत्यास्तटेकलौ ॥ ४१ ॥ एतानिपूजयित्वातुदृष्ट्वाभक्तिसमन्विताः ॥ विमुक्ताः
कलुषैःसर्वैःप्रयांतिपरमांगतिम् ॥४२॥ सृष्टिकालेभगवतापूजितस्तुमहेश्वरः ॥ सरस्वत्युत्तरेतीरेनाम्नाख्यातश्चतुर्मुखः ॥४३॥ तंपूजयित्वा
यत्नेनसोपवासोजितेंद्रियः ॥ अगम्यागमनैर्दोषैर्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ४४ ॥ ततस्त्रेतायुगेप्राप्तेस्थाणोर्देवसमीपतः ॥ पूजितंसुमहल्लिंगंतत्रा
पिचचतुर्मुखम् ॥ ४५ ॥ तंप्रणम्यश्रद्दधानोमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः ॥ लीलाशंकरसंभूतंतथावैभानुशंकरम् ॥ ४६ ॥ तथैवद्वापरेप्राप्तेस्वाश्रमे

प्राच्यशंकरम् ॥ विमुक्तोराजसैर्भावैर्वर्णसंकरसंभवैः ॥ ४७ ॥ ततःकृष्णचतुर्दश्यांपूजयित्वातुमानवः ॥ विमुक्तःपातकैःसर्वैरभोज्यस्या न्नसंभवैः ॥ ४८ ॥ कलिकालेतुसंप्राप्तेवसिष्ठाश्रममास्थितः ॥ चतुर्मुखंस्थापयित्वाययौसिद्धिमनुत्तमाम् ॥ ४९ ॥ तत्रापियेनिराहारा श्रद्दधानाजितेंद्रियाः ॥ पूजयंतिमहादेवंतेयांतिपरमंपदम् ॥५०॥ इत्येतत्स्थाणुतीर्थस्यमाहात्म्यंकीर्त्तितंतव ॥ तच्छुत्वासर्वपापेभ्योमुक्तो भवतिमानवः॥५१॥इतिश्रीवामनपुराणेसरोमाहात्म्येएकोनपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥४९॥ सनत्कुमारउवाच ॥ ततोब्रवीद्देववरस्तुतीर्थंयस्मा द्भवानेकतयाप्रयाति ॥ पृथूदकेत्येवचनामतुभ्यंभविष्यतेतीर्थवरःपृथिव्याः॥१॥एवंपृथूदकंदेवाःपुण्यंपापभयापहम्॥ तंगच्छध्वंमहातीर्थंया चिष्यंतोनिबोधथ॥२॥यदामृगशिरोऋक्षेशशिसूर्यौबृहस्पतिः ॥ तिष्ठंतिसातिथिःपूर्वात्वक्षयापरिगीयते ॥ ३ ॥ तद्गच्छध्वंसुरश्रेष्ठायत्रप्राची सरस्वती ॥ पितॄनाराधयध्वंचतत्रश्राद्धेनभक्तितः ॥ ४ ॥ ततोमुरारिवचनंहष्ट्वादेवाःसवासवाः ॥ समाजग्मुःकुरुक्षेत्रेपुण्यंतीर्थंपृथूदकम् ॥५॥ तत्रस्नात्वासुराःसर्वेबृहस्पतिमचोदयन् ॥ विवस्वन्भगवन्नृक्षमिदंमृगशिरःकुरु ॥ ६ ॥ पुण्यांतिथिंपापहरांतवकालोऽयमागतः ॥ प्रवर्त्ततेरविस्तत्रचंद्रमापिविशत्यसौ ॥ ७ ॥ तवायत्तंगुरोकार्यंसुराणांतत्कुरुष्ववः ॥ इत्येवमुक्तोदेवैस्तुदेवाचार्योऽब्रवीदिदम् ॥ ८ ॥ यदि वर्षाधिपोऽहंस्यांततोयास्यामिदेवताः ॥ बाढमूचुःसुराःसर्वेततोऽसौप्राक्रमन्मृगम् ॥ ९ ॥ आषाढेमासिमार्गेऋक्षेचंद्रक्षयतिथिर्हिया ॥ तस्यां पुरंदरःप्रीतःपिंडंपितृषुभक्तितः ॥ १० ॥ प्रादात्तिलमधून्मिष्टंहविष्यान्नंकुरुष्वच ॥ ततःप्रीतास्तुपितरस्तांप्राहुस्तनयांनिजाम् ॥ ११ ॥ मेनांदेवाश्वशैलायहिमयुक्तायवैददुः ॥ तांमेनांहिमवाँल्लब्ध्वाप्रमादाद्दैवतेष्वथ ॥ प्रीतिमानभवच्चासौरेमेसतुयथेच्छया ॥ १२ ॥ ततोहि माद्रिःपितृकन्ययासमंसंतर्पयन्वैविषयान्यथेष्टम् ॥ अजीजनत्सातनयाश्चतिस्रोरूपातियुक्ताःसुरयोषितस्तु ॥ १३ ॥ इतिश्रीवामनपुराणे

उमासंभवेकुरुक्षेत्रमाहात्म्यंनामपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ मेनायांकन्यकास्तिस्त्रोजातारूपगुणान्विताः ॥ सुनाभइ
तिचख्यातश्चतुर्थस्तनयोभवत् ॥ १ ॥ रक्तांगीरक्तनेत्राचरक्तांबरविभूषिता ॥ रागिणीनामसंजाताज्येष्ठामेनासुतामुने ॥ २ ॥ शुभांगीपद्म
पत्राक्षीनीलकुंचितमूर्धजा ॥ श्वेतमाल्यांबरधराकुटिलानामचापरा ॥ ३ ॥ नीलांजनचयप्रख्यानीलेंदीवरलोचना ॥ रूपेणानुपमाकाली
जघन्यामेनकासुता ॥ ४ ॥ जातास्ताःकन्यकास्तिस्त्रःषडब्दात्पुरतोमुने ॥ कर्तुंतपःप्रयाताश्चदेवास्तादद्दशुःशुभाः ॥ ५ ॥ ततोदिवाकरैः
सर्वैर्वसुभिश्चतपस्विनी ॥ कुटिलाब्रह्मलोकंतुनीताशशिकरप्रभा ॥ ६ ॥ अथोचुर्देवताःसर्वाःकिंत्वियंजनयिष्यते ॥ पुत्रंमहिषहंतारंब्रह्म
न्व्याख्यातुमर्हसि ॥ ७ ॥ ततोब्रवीत्सुरपतिर्नेयंशक्तातपस्विनी ॥ शार्वंधारयितुंतेजोवराकीमुच्यतांत्वियम् ॥ ८ ॥ ततस्तुकुटिलाक्रुद्धा
ब्रह्माणंप्राहनारद ॥ तथायतिष्येभगवन्यथाशार्वंसुदुर्द्धरम् ॥ ९ ॥ धारयिष्याम्यहंतेजस्तथैवशृणुसत्तम ॥ तपसाहंसुतप्तेनसमाराध्यजना
र्दनम् ॥ १० ॥ यथाहरस्यमूर्धानंनमयिष्येपितामह ॥ तथादेवकरिष्यामिसत्यंसत्यंमयोदितम् ॥ ११ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततःपिता
महःक्रुद्धःकुटिलांप्राहदारुणाम् ॥ भगवानादिकृद्ब्रह्मासर्वेशोपिमहामुने ॥ १२ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ यस्मान्मद्वचनंपापेनक्षांतंकुटिलेत्वया ॥
तस्मान्मच्छापनिर्दग्धासर्वास्वापोभविष्यसि ॥१३॥ इत्येवंब्रह्मणाशप्ताहिमवद्दुहितामुने ॥ आपोमयीब्रह्मलोकंप्लावयामासवेगिनी ॥ १४ ॥
तामुद्धतजलांदृष्ट्वाप्रबबंधपितामहः ॥ ऋक्सामाथर्वयजुर्भिर्वंधनैःसर्वतोदृढम् ॥ १५ ॥ सावद्धासंस्थिताब्रह्मंस्तत्रैवगिरिकन्यका ॥ आपो
मयीप्लावयंतीब्रह्मणोविमलालयम् ॥ १६ ॥ यासारागवतीनामसापिनीतासुरैर्दिवम् ॥ ब्रह्मणेतांनिवेद्यैवतामप्याहप्रजापतिः ॥ १७ ॥
सापिक्रुद्धाऽब्रवीच्चैनंतथातप्स्येमहत्तपः ॥ यथामन्नामसंयुक्तोमहिषघ्नोभविष्यति ॥ १८ ॥ तांशशापाथसब्रह्मासंध्यारागोभविष्यति ॥

यामद्वाक्यमलंघ्यंवैसुरैर्लंघयसेबलात् ॥ १९ ॥ सापिजातामुनिश्रेष्ठसंध्यारागवतीततः ॥ प्रतीच्छन्कृत्तिकाभागेशैलेय्याविग्रहंदृढम् ॥ ॥ २० ॥ ततोगतेकन्यकेद्वेज्ञात्वामेनातपस्विनी ॥ तपसोवारयामासउमेत्येवाब्रवीच्चसा ॥ २१ ॥ तदेवमातानामास्याश्चक्रेपितृश्रुताशुभा॥ उमेत्येवहिकन्यायाःसाजगामतपोवनम् ॥ २२ ॥ ततःसामनसादेवंशूलपाणिंवृषध्वजम् ॥ रुद्रंचेतसिसंधार्यतपस्तेपेसुदुष्करम् ॥ २३ ॥ ततोब्रह्माब्रवीद्देवान्गच्छध्वंहिमवत्सुताम् ॥ इहानयध्वंतत्कालंतपस्यंतींहिमालये ॥ २४ ॥ ततोदेवाःसमाजग्मुर्ददृशुःशैलनंदिनीम् ॥ तेज साविजितास्तस्यानशेकुरुपसर्पितुम् ॥२५॥ इंद्रोमरुद्गणैःसार्धंनिर्धूतस्तेजसातया ॥ ब्रह्मणोऽधिकतेजोस्याविनिवेद्यप्रतिष्ठितः॥२६॥ततो ब्रह्माब्रवीद्देवान्ध्रुवंशंकरवल्लभा ॥ यूयंसतेजसोनूनंविक्षिप्तास्तुहतप्रभाः ॥ २७ ॥ तस्माद्व्रजध्वंस्वंस्वंहिस्थानंभोविगतज्वराः ॥ सतारकंहि महिषंविद्ध्वंनिहतंरणे ॥ २८ ॥ इत्येवमुक्तादेवेनब्रह्मणासेंद्रकाःसुराः ॥ जग्मुःस्वान्येवधिष्ण्यानिसद्योवैविगतज्वराः ॥ २९ ॥ उमामपि तपस्यंतींहिमवान्पर्वतेश्वरः ॥ निवर्त्यतपसस्तस्मात्सदारोह्यनयद्गृहान् ॥ ३० ॥ देवोप्याश्रित्यतद्रौद्रंव्रतंनामनिराश्रयम् ॥ विचचारमहा शैलान्मेरुप्राग्र्यान्महामतिः ॥ ३१ ॥ सकदाचिन्महाशैलंहिमवंतंसमागतः ॥ तेनार्चितःश्रद्धयासौतांरात्रिमवसद्धरः ॥ ३२ ॥ द्वितीयेह्नि गिरीशेनमहादेवोनिमंत्रितः ॥ इहैवतिष्ठस्वविभोतपःसाधनकारणात् ॥ ३३ ॥ इत्येवमुक्तोगिरिणाहरश्चक्रेमतिंचताम् ॥ तथाचाश्रममाश्रि त्यतत्यक्त्वासस्वंनिराश्रमम् ॥ ३४ ॥ वसतोप्याश्रमेतस्यदेवदेवस्यशूलिनः ॥ तंदेशमगमत्कालीगिरिराजसुताशुभा ॥ ३५ ॥ तामागतां हरोदृष्ट्वाभूयोजातांप्रियांसतीम् ॥ स्वागतेनाभिसंपूज्यतस्थौयोगरतोहरः ॥ ३६ ॥ साचाभ्येत्यवरारोहाकृतांजलिपरिग्रहा ॥ ववंदेचरणौशै लेसखिभिःसहभामिनी ॥ ३७ ॥ ततस्तुसुचिराच्छर्वःसमीक्ष्यगिरिकन्यकाम् ॥ नयुक्तंचैवमुक्त्वाथसगणोन्तर्दधेततः ॥ ३८ ॥ सापिशर्वे

वचोरौद्रंश्रुत्वाज्ञानसमन्विता ॥ अंतर्दुःखेनदह्यंतीपितरंप्राहपार्वती ॥ ३९ ॥ तातयास्येमहारण्येतप्तुंघोरंमहत्तपः ॥ आराधनायदेवस्यशंकरस्यपिनाकिनः ॥ ४० ॥ तथेत्युक्तंवचःपित्रापादेतस्यैवविस्तृते ॥ ललिताख्यातपस्तेपेहराराधनकाम्यया ॥ ४१ ॥ तस्याःसख्यस्तदादेव्याःपरिचर्यांतुकुर्वते ॥ समित्कुशफलंचापिमूलाहरणमादितः ॥ ४२ ॥ विनोदनार्थंपार्वत्यामृन्मयःशूलधृग्वरः ॥ कृतश्चतेजोयुक्तश्चरुद्रोमेस्त्वितिसाब्रवीत् ॥ ४३ ॥ पूजांकरोतितस्यैवतंपश्यन्तीमुहुर्मुहुः ॥ ततोऽस्यास्तुष्टिमगमच्छ्रद्धयात्रिपुरांतकृत् ॥ ४४ ॥ बटुरूपंसमाधायआषाढीमुंजमेखली ॥ यज्ञोपवितीछत्रीचमृगाजिनधरस्तथा ॥ ४५ ॥ कमंडलुव्यग्रकरोभस्मारुणितविग्रहः ॥ प्रत्याश्रमंपर्यटन्संतंकाल्याश्रममागतः ॥ ४६ ॥ तमुत्थायतदाकालीसखीभिःसहनारद ॥ पूजयित्वायथान्यायंपर्यपृच्छदिदंततः ॥ ४७ ॥ उमोवाच ॥ कस्मादागम्यतेभिक्षोकुत्रस्थानेतवाश्रमः ॥ कुतस्त्वंपरिगंतासिममशीघ्रंनिवेदय ॥ ४८ ॥ भिक्षुरुवाच ॥ ममाश्रमपदंबालेवाराणस्यांशुचिव्रते ॥ अथैतत्तीर्थयात्रायांगमिष्यामिपृथूदकम् ॥ ४९ ॥ देव्युवाच ॥ किंपुण्यंतत्रविप्रेंद्रयद्यासित्वंपृथूदके ॥ पथिस्नानेनचफलंकेषुकिंलब्धवानसि ॥ ५० ॥ भिक्षुरुवाच ॥ मयास्नानंप्रयागेतुकृतंप्रथममेवहि ॥ ततोथतीर्थेकुब्जाम्रेजयंतेचंडिकेश्वरे ॥ ५१ ॥ बंधुवृंदेचकर्कंधेतीर्थेकनखलेतथा ॥ सरस्वत्यामग्निकुंडेभद्रायांतुत्रिविष्टपे ॥ ५२ ॥ कौनटेकोटितीर्थेचतक्षकेचकृशोदरि ॥ निष्कामेनकृतंस्नानंततोभ्यागांतवाश्रमम् ॥ ५३ ॥ इहस्थांत्वांसमाभाष्यगमिष्यामिपृथूदकम् ॥ पृच्छामियदहंत्वांवैतत्रनक्रोद्धुमर्हसि ॥ ५४ ॥ अहंयस्तपसात्मानंशोषयामिकृशोदरि ॥ बाल्येऽपिसंयतततनुस्ततःश्लाघ्यंद्विजन्मनाम् ॥ ५५ ॥ किमर्थंभवतीरौद्रेप्रथमेवयसिस्थिता ॥ तपःसमाश्रिताभीरुसंशयःप्रतिभातिमे ॥ ५६ ॥ प्रथमेवयसिस्त्रीणांसहभर्त्राविलासिनि ॥ सुभोगाभोगिताःकालाव्रजंतिस्थिरयौवने ॥ ५७ ॥ तपसावांछयं

तीहगिरिजेसचराचराः ॥ रूपाभिजनमैश्वर्यंतच्चतेवर्त्ततेवहु ॥ ५८ ॥ तत्किमर्थमपास्यैतानलंकारान्जटाधृताः ॥ चीनांशुकंपरित्यज्य किंत्वंवल्कलधारिणी ॥ ५९ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततस्तुतपसावृद्धादेव्याःसोमप्रभासखी ॥ भिक्षवेकथयामासयथावत्साहिनारद ॥ ॥ ६० ॥ सोमप्रभोवाच ॥ तपश्चर्याद्विजश्रेष्ठपार्वत्यायेनहेतुना ॥ तंशृणुष्वमहाकालीहरंभर्त्तारमिच्छति ॥ ६१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ सोमप्रभायावचनंश्रुत्वासंकंप्यवैशिरः ॥ विहस्यचमहाहासंभिक्षुराहवचस्त्विदम् ॥ ६२ ॥ ॥ भिक्षुरुवाच ॥ वदामितेपार्वति वाक्यमेवंकेनप्रदत्तातवबुद्धिरेषा ॥ कथंकरःपल्लवकोमलस्तेसमेष्यतेशार्वकरंससर्पम् ॥ ६३ ॥ तथादुकूलांवरशालिनीत्वं मृगारिचर्माभिवृतस्तुरुद्रः ॥ त्वंचंदनाक्तासचभस्मभूषितोनयुक्तरूपंप्रतिभातिमेत्विदम् ॥ ६४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एवंवादिनि विप्रेंद्रपार्वतीभिक्षुमब्रवीत् ॥ मामैवंवदभिक्षोत्वंहरःसर्वगुणाधिकः ॥ ६५ ॥ शिवोवाप्यथवाभीमःसधनोनिर्धनोथवा ॥ अलंकृतो वादेवेशस्तथावाप्यनलंकृतः ॥ ६६ ॥ यादृशस्तादृशोवापिसमेनाथोभविष्यति ॥ निवार्यतामयंभिक्षुर्विवक्षुःस्फुरिताधरः ॥ नतथा निंदकःपापीयथाश्रोताशशिप्रभे ॥ ६७ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वावरदासमुत्थातुमथैच्छत ॥ ततोऽत्यजद्भिक्षुरूपंस्वरूपस्थो ऽभवच्छिवः ॥ ६८ ॥ भूत्वोवाचप्रियेगच्छस्वमेवभवनंपितुः ॥ तवार्थायप्रहेष्यामिमहर्षीन्हिमवद्गृहे ॥ ६९ ॥ यच्चेहरुद्रमीहंत्यामृन्मयश्चे श्वरःकृतः ॥ असौभद्रेश्वरेत्येवंख्यातोलोकेभविष्यति ॥ ७० ॥ देवदानवगंधर्वायक्षाःकिंपुरुषोरगाः ॥ पूजयिष्यंतिसततंमानवाश्चशुभे प्सवः ॥ ७१ ॥ इत्येवमुक्तादेवेनगिरिराजसुतामुने ॥ जगामांबरमाविश्यस्वमेवभवनंपितुः ॥ ७२ ॥ शंकरोपिमहातेजाविसृज्यगिरिकन्य काम् ॥ पृथूदकंजगामाथस्नानंचक्रेविधानतः ॥ ७३ ॥ ततस्तुदेवप्रवरोमहेश्वरःपृथूदके स्नानमपास्तकल्मषः ॥ कृत्वासनंदीसगणःसवाह

नोमहागिरिंमंदरमाजगाम ॥ ७४ ॥ आयातित्रिपुरांतकेसहगणैःपर्यायतःसप्तभिरारोहत्पुलकोवभौगिरिवरःसंहृष्टचित्तःक्षणात् ॥ चक्रेदिव्यफलैर्जलेनशुचिनामूलैश्चकंदादिभिःपूजांसर्वगणेश्वरैःसहविभोरद्रिस्त्रिनेत्रस्यतु ॥ ७५ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेउमासंभवेमंदरगिरिप्रवेशोनामएकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततःसंपूजितोरुद्रःशैलेनप्रीतिमानभूत् ॥ सस्मारचमहर्षींस्तुअरुंधत्यासमंततः ॥ ॥ १ ॥ संस्मृतास्तुऋषयःशंकरेणमहात्मना ॥ समाजग्मुर्महाशैलंमंदरंचारुकंदरम् ॥ २ ॥ तानागतान्समीक्ष्यैवदेवस्त्रिपुरनाशनः ॥ अभ्युत्थायाभिपूज्यैतानिदंवचनमब्रवीत् ॥ ३ ॥ धन्योयंपर्वतश्रेष्ठःश्लाघ्यःपूज्यश्चदैवतैः ॥ धूतपापस्तथाजातोभवतांपादपंकजैः ॥ ४ ॥ स्थीयतांविस्तृतेरम्येगिरिप्रस्थेसमेशुभे ॥ शिलासुपद्मवर्णासुश्लक्ष्णासुचमृदुष्वथ ॥ ५ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्तादेवेनशंकरेणमहर्षयः ॥ समवेत्यत्वरुंधत्याविविशुःशैलसानुनि ॥ ६ ॥ उपविष्टेषुऋषिषुनंदीदेवगणाग्रणीः ॥ अर्घ्योदिभिःसमभ्यर्च्यस्थितःप्रयतमानसः ॥ ॥ ७ ॥ ततोऽब्रवीत्सुरपतिर्धर्म्यंवाक्यंहितंसुरान् ॥ आत्मनोयशसोवृद्ध्यैसप्तर्षीन्विनयान्वितान् ॥ ८ ॥ हरउवाच ॥ कश्यपात्रेवारुणेयगाधेयशृणुगौतम ॥ भरद्वाजशृणुष्वत्वमंगिरस्त्वंशृणुष्वच ॥ ९ ॥ ममासीद्दक्षतनुजाप्रियासादक्षकोपतः ॥ उत्ससर्जसतीप्राणान्योगदृष्ट्यापुराकिल ॥ १० ॥ साद्यभूयःसमुद्भूताशैलराजसुताउमा ॥ तांमदर्थायशैलेंद्रोयाच्यतांद्विजसत्तमाः ॥ ११ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ सप्तर्षयश्चैवमुक्तावाढमित्यब्रुवन्वचः ॥ ॐनमःशंकरायेतिप्रोक्त्वाजग्मुर्हिमालयम् ॥ १२ ॥ ततोप्यरुंधतींशर्वःप्राहगच्छस्वसुंदरि ॥ पुरंध्र्योहिपुरंध्रीणांगतिंधर्मस्यवैविदुः ॥ १३ ॥ इत्येवमुक्तादुर्लंघ्यंलोकाचारात्वरुंधती ॥ नमस्तेरुद्रइत्युक्त्वाजगामपतिनासह ॥ १४ ॥ गत्वाहिमाद्रिशिखरमोषधिप्रस्थमेवच ॥ ददृशुःशैलराजस्यपुरंदरपुरीमिव ॥ १५ ॥ ततःसंपूज्यमानास्तेशैलयोषिद्भिरादरात् ॥ सुनाभादिभिरव्यग्रैः

पूज्यमानातुपार्वती ॥ १६ ॥ गंधर्वैः किंनरैर्यक्षैस्तथान्यैस्तत्पुरस्सरैः ॥ विविशुर्भुवनंरम्यंहिमाद्रेर्हाटकोज्ज्वलम् ॥ १७ ॥ ततःसर्वेमहा त्मानस्तपसाधौतकल्मषाः ॥ समासाद्यमहाद्वारंसंतस्थुर्द्वाःस्थकारणात् ॥१८॥ ततस्तुत्वरितोभ्यागाद्द्वाःस्थोद्रिर्गंधमादनः ॥ धारयन्वैक रेदंडंपद्मरागमयंमहत् ॥ १९ ॥ ततस्तमूचुर्मुनयोगत्वाशैलपतिंशुभम् ॥ निवेदयास्मान्संप्राप्तान्महत्कार्यार्थिनोवयम् ॥ २० ॥ इत्येवमु क्तःशैलेंद्रमृषिभिर्गंधमादनः ॥ जगामतत्रयत्रास्तेशैलराजोऽद्रिभिर्वृतः ॥२१॥ निषण्णोभुविजानुभ्यांदत्त्वाहस्तौमुखेगिरिः ॥ दंडंनिःक्षिप्य कक्षायामिदंवचनमब्रवीत् ॥ २२ ॥ गंधमादनउवाच ॥ इमेहिऋषयःप्राप्ताशैलराजतवाजिरे ॥ द्वारेस्थिताःकार्यिणस्तेतवदर्शन लालसाः ॥ २३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ द्वाःस्थवाक्यंसमाकर्ण्यसमुत्थायाचलेश्वरः ॥ स्वयमभ्यागमद्द्वारिसमादायार्घ्यमुत्तमम् ॥ २४ ॥ तानर्च्यार्घ्यादिनाशैलःसमानीयसभातलम् ॥ उवाचवाक्यंवाक्यज्ञःकृतासनपरिग्रहान् ॥ २५ ॥ हिमवानुवाच ॥ अनभ्रवृष्टिःकिमियमु ताहोऽकुसुमंफलम् ॥ अप्रतर्क्यमचिंत्यंचभवदागमनंत्विदम् ॥ २६ ॥ अद्यप्रभृतिधन्योस्मिशैलराजोस्मिसत्तमाः ॥ संशुद्धदेहोस्म्यद्यैव यद्भवंतोममाजिरम् ॥ २७ ॥ असत्संसर्गसंशुद्धंकृतवंतोद्विजोत्तमाः ॥ दृष्टिपूतंपदाक्रांतंतीर्थंसारस्वतंयथा ॥ २८ ॥ दासोहंभवतांविप्राः कृतपुण्यश्चसांप्रतम् ॥ येनार्थिनोहितेयूयंतन्मातुज्ञातुमर्हथ ॥ २९ ॥ सदारोहंसमंपुत्रैर्भृत्येनप्रभुरव्ययः ॥ किंकरोऽस्मिस्थितोयुष्मदा ज्ञाकारीतदुच्यताम् ॥ ३० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शैलराजवचःश्रुत्वाऋषयःसंशितव्रताः ॥ ऊचुरंगिरसंवृद्धंकार्यमद्रौनिवेदय ॥ ३१ ॥ इत्येवंचोदितःसर्वैर्ऋषिभिःकश्यपादिभिः ॥ प्रत्युवाचपरंवाक्यंगिरिराजंतमंगिराः ॥ ३२ ॥ अंगिराउवाच ॥ श्रूयतांपर्वतश्रेष्ठयेनकार्ये णवैवयम् ॥ समागतास्त्वत्सदनमरुंधत्यासमंगिरे ॥ ३३ ॥ योऽसौमहात्मासर्वात्मादक्षयज्ञक्षयंकरः ॥ शंकरःशूलधृक्शर्वस्त्रिणेत्रोवृष

वाहनः ॥ ३४ ॥ जीमूतकेतुःशत्रुघ्नोयज्ञभोक्तास्वयंप्रभुः ॥ यमीश्वरंवदन्त्येकेशिवंस्थाणुवरंहरम् ॥ ३५ ॥ भीममुग्रंमहेशानंमहादेवं पशोःपतिम् ॥ वयंतेनप्रेषिताःस्मस्त्वत्सकाशंगिरीश्वर ॥ ३६ ॥ इयंयात्वत्सुताकालीसर्वलोकेषुसुंदरी ॥ तांप्रार्थयतिदेवेशस्तांभवा न्दातुमर्हसि ॥ ३७ ॥ सएवधन्योहिपितायस्यपुत्रीपतिंशुभम् ॥ रूपाभिजनसंपत्त्याप्राप्नोतिगिरिसत्तम ॥ ३८ ॥ यावंतोजंगमागम्या भूताःशैलचतुर्विधाः ॥ तेषांमातात्वियंदेवीयतःप्रोक्तःपिताहरः ॥ ३९ ॥ प्रणम्यशंकरंदेवाःप्रणमंतुसुतांतव ॥ कुरुष्वपादंशत्रूणांमूर्ध्निभ स्मपरिप्लुतम् ॥ ४० ॥ याचितारोवयंशर्वैवरोदातात्वमप्युमा ॥ वधूःसर्वजगन्माताकुरुयच्छ्रेयसेतव ॥ ४१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ तद्वचो ऽङ्गिरसःश्रुत्वाकालीतस्थावधोमुखी ॥ हर्षमागम्यसहसापुनर्दैन्यमुपागता ॥ ४२ ॥ ततःशैलपतिःप्राहपर्वतंगंधमादनम् ॥ गच्छशैलानुपा मंत्र्यसर्वानाहर्तुमर्हसि ॥ ४३ ॥ ततःशीघ्रतरःशैलोगृहाद्गृहमगाज्जवी ॥ मेर्वाद्यान्पर्वतश्रेष्ठानाजुहावसमंततः ॥ ४४ ॥ तेप्याजग्मुस्त्वरा वंतःकार्यमत्वामहत्तदा ॥ विविशुर्विस्मयाविष्टाःसौवर्णेष्वासनेषुच ॥ ४५ ॥ उदयोहेमकूटश्चरम्यकोमंदरस्तथा ॥ उद्दालकोवारुणश्चवरा होगरुडासनः ॥ ४६ ॥ शुक्तिमान्वेगसानुश्चदृढशृंगोपिशृंगवान् ॥ चित्रकूटस्त्रिकूटश्चतथान्येक्षुद्रपर्वताः ॥ उपविष्टाःसभायांवैप्रणिपत्यऋ षींश्चतान् ॥ ४७ ॥ ततोगिरिशःस्वांभार्यांमेनामाहूतवान्स्वयम् ॥ समागच्छतुकल्याणीसमंपुत्रेणभामिनी ॥ ४८ ॥ साभिवंद्यऋषीणां चचरणांश्चतपस्विनी ॥ सर्वान्ज्ञातीन्समाभाष्यविवेशससुतातदा ॥ ४९ ॥ ततोद्रिषुमहाशैलउपविष्टेषुनारद ॥ उवाचवाक्यंवाक्यज्ञःसर्वा नाभाष्यसुस्वरम् ॥ ५० ॥ हिमवानुवाच ॥ इमेसप्तर्षयःपुण्यायाचितारःसुतांमम ॥ महेश्वरार्थंकन्यांतुतच्चावेद्यंभवत्सुवै ॥ ५१ ॥ तद्वद ध्वंयथान्यायंज्ञातयोयूयमेवमे ॥ नोल्लंघ्ययुष्मान्दास्यामितत्क्षमंवक्तुमर्हथ ॥ ५२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ हिमवद्वचनंश्रुत्वामेर्वाद्याःस्थावरो

त्तमाः ॥ सर्वएवानुवन्वाक्यंस्थितास्तेष्वासनेषुते ॥ ५३ ॥ याचितारश्चमुनयोवरास्त्रिपुरहाहरः ॥ दीयतांशैलकालीयंजामाताभिमतोहिनः ॥ ५४ ॥ मेनाथप्राहभर्त्तारंशृणुशैलेंद्रमेवचः ॥ पितृभिस्तनयामह्यंदत्तानेनैवहेतुना ॥ ५५ ॥ यस्तस्यांभूतपतिनापुत्रोदत्तोभविष्यति ॥ सहनिष्यतिदैत्येंद्रंमहिषंतारकंतथा ॥ ५६ ॥ इत्येवंमेनयाप्रोक्तःशैलेशैलेश्वरःसुताम् ॥ प्रोवाचपुत्रिदत्तासिशर्वायत्वंमयाधुना ॥ ५७ ॥ ऋषीनुवाचकालीयंममपुत्रीतपोधनाः ॥ प्रणामंशंकरवधूर्भक्तिनम्राकरोतिवः ॥ ५८ ॥ ततोप्यरुंधतीकालीमंकमारोप्यचाटुकैः ॥ विलज्जमानामाश्वास्यहरनामोचितैःशुभैः ॥ ५९ ॥ ततःसप्तर्षयःप्रोचुःशैलराजनिशामय ॥ जामित्रगुणसंयुक्तांतिथिंपुण्यांसुमंगलाम् ॥ ॥ ६० ॥ उत्तराफाल्गुनीयोगंतृतीयेह्निहिमांशुमान् ॥ गमिष्यतिचतत्रोक्तोमुहूर्त्तोमैत्रनामकः ॥ ६१ ॥ तस्यांतिथौहरःपाणिंग्रहीष्यति समंत्रकम् ॥ तवपुत्र्यावयंयामस्तदनुज्ञातुमर्हसि ॥ ६२ ॥ ततःसंपूज्यविधिनाफलमूलादिभिःशुभैः ॥ विसर्जयामासशनैःशैलराड्ऋषिपुंगवान् ॥ ६३ ॥ तेप्याजग्मुर्महावेगात्त्वाक्रम्यमहदालयम् ॥ आसाद्यमंदरगिरिंभूयोऽपश्यंतशंकरम् ॥ ६४ ॥ प्रणम्योचुर्महेशानंभवान्भर्ताद्रिजावधूः ॥ सब्रह्मकास्त्रयोलोकाद्रक्ष्यंतिघनवाहनम् ॥ ६५ ॥ ततोमहेश्वरःप्रीतऋषीन्सर्वाननुक्रमात् ॥ पूजयामासविधिनाअरुंधत्या समंहरः ॥ ६६ ॥ ततःसंपूजिताजग्मुःसुराणांमंत्रणायते ॥ तेऽथाजग्मुर्हरंद्रष्टुंब्रह्मविष्णिंवद्रभास्कराः ॥ ६७ ॥ ततःसमभ्येत्यमहेश्वरस्य कृतप्रणामाविविशुर्महर्षे ॥ सस्मारनंदिप्रमुखांश्चसर्वानभ्येत्यतेवंद्यहरंनिषण्णाः ॥६८॥ देवैर्गणैश्चापिवृतोगणेशःसंशोभतेमुक्तजटाग्रभारः ॥ यथावनेसर्ज्जकदंबमध्येप्ररोहमूलोऽथवनस्पतिर्वा ॥ ६९ ॥ इति श्रीवामनपुराणे उमासंभवेगौरीविवाहेद्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ समागतान्सुरान्दृष्ट्वानंदिराख्यातवान्विभो ॥ अथोत्थायहरिंभक्त्यापरिष्वज्यन्यपीडयत् ॥ १ ॥ ब्रह्माणंशिरसानत्वास

माभाष्यशतक्रतुम् ॥ आलोक्यान्यान्सुरगणान्संभावयत्सशंकरः ॥ २ ॥ गणाश्चजयदेवेतिवीरभद्रपुरोगमाः ॥ शैवाःपाशुपताद्याश्चविविशु मेंदराचलम् ॥ ३ ॥ ततस्तस्मान्महाशैलंकैलासंसहदेवतैः ॥ जगामभगवाञ्छर्वःकर्तुंवैवाहिकंविधिम् ॥ ४ ॥ ततस्तस्मिन्महाशैलेदेवमातादितिःशुभा ॥ सुरभिःसुरमाचान्याश्चक्रुर्मंडनमाकुलाः ॥ ५ ॥ महास्थिशेखरीचारुरोचनातिलकोहरः ॥ सिंहाजिनीचातिनीलभुजंगकृतकुंडलः ॥ ६ ॥ महाहिरत्नवलयहारकेयूरनूपुरः ॥ समुन्नतजटाभारोवृषभस्थोविराजते ॥ ७ ॥ तस्याग्रतोगणाःस्वैःस्वैरारूढायांतिवाहनैः ॥ देवाश्चपृष्ठतोजग्मुर्हुताशनपुरोगमाः ॥ ८ ॥ वैनतेयंसमारूढःसहलक्ष्म्याजनार्दनः ॥ प्रयातिदेवपार्श्वस्थोहंसेनचपितामहः ॥ ९ ॥ गजाधिरूढोदेवेंद्रश्छत्रंशुक्लपटंविभो ॥ धारयामासविततंसहेंद्राण्यासहस्रधृक् ॥ १० ॥ यमुनासरितांश्रेष्ठावालव्यजनमुत्तमम् ॥ श्वेतंप्रगृह्यहस्तेनकच्छपेसंस्थिताययौ ॥ ११ ॥ हंसकुंदेंदुसंकाशंवालव्यजनमुत्तमम् ॥ सरस्वतीसरिच्छ्रेष्ठागजारूढासमादधे ॥ १२ ॥ ऋतवः षट्समादायकुसुमंगंधसंयुतम् ॥ पंचवर्णमहेशार्थंजग्मुस्तेकामचारिणः ॥ १३ ॥ मत्तमैरावतनिभंगजमारुह्यवेगवान् ॥ अनुलेपनमादाययौतत्रपृथूदकः ॥ १४ ॥ गंधर्वास्तुंबरुमुखागायंतोमधुरस्वरम् ॥ अनुजग्मुर्महादेवंवादयंतश्चकिंनराः ॥ १५ ॥ नृत्यंत्यप्सरसश्चैवस्तुवंतोमुनयश्चतम् ॥ गंधर्वायांतिदेवेशंत्रिणेत्रंशूलपाणिनम् ॥ १६ ॥ एकादशतथाकोट्योरुद्राणांतत्रवैययुः ॥ द्वादशैवादितेयानामष्टौकोट्योवसूनपि ॥ १७ ॥ सप्तषष्टिस्तथाकोट्योगणानामृषिसत्तमाः ॥ चतुर्विंशत्तदाजग्मुर्गणानामूर्ध्वरेतसाम् ॥ १८ ॥ असंख्यातानियूथानियक्षकिन्नररक्षसाम् ॥ अनुजग्मुर्महेशानंविवाहायसमाकुलाः ॥ १९ ॥ ततःक्षणेनदेवेशःक्ष्माधराधिपतेस्तलम् ॥ संप्राप्तश्चागमञ्छैलाःकुंजरस्थाःसमंततः ॥ २० ॥ ततोननामभगवांस्त्रिणेत्रःस्थावराधिपम् ॥ शैलाःप्रणेमुरीशानंततोऽसौमुदितोऽभवत् ॥ २१ ॥ समंसुरैःपार्षदैश्चविवेश

वृषकेतनः ॥ नंदिनादर्शितेमार्गेशैलराजपुरंमहत् ॥ २२ ॥ जीमूतकेतुरायातइत्येवंनगरस्त्रियः ॥ निजकर्मपरित्यज्यदर्शनायाहृताभवन् ॥
॥२३॥माल्यदामसमादायकरेणैकेनभामिनी॥केशपाशंद्वितीयेनशंकराभिमुखीगता॥२४॥अन्यालक्तकरागाढ्यंपादंकृत्वाकुलेक्षणा॥ अन
लक्तकमेकंहिहरंद्रष्टुमुपागता॥२५॥एकेनाक्ष्णांजितेनैवश्रुत्वाभीमसुपागतम् ॥ सांजनांचप्रगृह्यान्याशलाकांसुष्ठुधावति ॥२६॥ अन्यासरश
नंवासःपाणिनादायसुंदरी ॥ उन्मत्तेवागमन्नग्राहरदर्शनलालसा ॥ २७ ॥ अन्यातिक्रांतमीशानंश्रुत्वास्तनभरालसा ॥ अनिंदतकुचौबाला
यौवनंस्वंकृशोदरी ॥ २८ ॥ इत्थंसनागरस्त्रीणांक्षोभंसंजनयन्हरः ॥ जगामवृषभारूढोदिव्यंश्वशुरमंदिरम् ॥ २९ ॥ ततःप्रविष्टंप्रसमीक्ष्य
शंभुंशैलेंद्रवेश्मन्यबलाब्रुवंति ॥ स्थानेतपोदुश्चरमंबिकायाश्चीर्णंमहानेषसुरस्तुशंभुः ॥ ३० ॥ सएषयेनांगमनंगतांकृतंकंदर्पनाम्नःकुसुमायु
धस्य ॥ क्रतोःक्षयीदक्षविनाशकर्त्ताभगाक्षिहाशूलधरःपिनाकी ॥ ३१ ॥ नमोनमःशंकरशूलपाणेमृगारिचर्मांबरकालशत्रो ॥ महाहिहारां
कितकुंडलायनमोनमःपार्वतिवल्लभाय ॥ ३२ ॥ इत्थंसंस्तूयमानःसुरपतिविधृतेनातपत्रेणशंभुःसिद्धैर्वंद्यःसपक्षैरहिकृतवलयीचारुभस्मो
पलिप्तः ॥ अग्रस्थेनाग्रजेनप्रमुदितमनसाविष्णुनाचानुगेनवैवाहींमंगलाढ्यांहुतवहसहितामारुरोहाथवेदीम् ॥ ३३ ॥ आयातित्रिपुरांतके
सहचरैःसार्धंचसप्तर्षिभिर्व्यग्रोभूद्गिरिराजवेश्मनिजनःकन्यासमालंकृतौ ॥ व्याकुल्यंसमुपागताश्चगिरयःपूजादिनादेवताःप्रायोव्याकुलिता
भवंतिसुहृदःकन्याविवाहोत्सुकाः ॥ ३४ ॥ प्रसाध्यदेवींगिरिजांततःस्त्रियोदुकूलशुक्लाभिवृतांगयष्टिकाम् ॥ भ्रात्रासुनाभेनतदोत्सवेकृतेसा
शंकराभ्याशमथोपपादिता ॥ ३५ ॥ ततःशुभेहर्म्यतलेहिरण्मयेस्थिताःसुराःशंकरकालिचेष्टितम् ॥ पश्यंतिदेवापिसमंकृशांग्यालोकानु
जुष्टंपदमाससाद ॥ ३६ ॥ यत्रक्रीडाविचित्राःसकुसुमतरवोवारिणोबिंदुपातैर्गंधाढ्यैर्गंधचूर्णैःप्रविरलमवनौगुंठितौगुंडिकायाम् ॥ मुक्तादामैः

प्रकामंहरगिरितनयाक्रीडनार्थंतदाग्नपश्चात्सिंदूरपुंजैरविरतवितितैश्चक्रतुःक्ष्मांसुरक्ताम् ॥ ३७ ॥ एवंक्रीडांहरःकृत्वासमंचगिरिकन्यया ॥
आगच्छद्दक्षिणांवेदिमृषिभिःसेवितांदृढाम् ॥ ३८ ॥ अथाजगामहिमवान्शुक्लांबरधरःशुचिः ॥ पवित्रपाणिरादायमधुपर्कमथाकुलम् ॥ ३९ ॥
उपविष्टस्त्रिणेत्रस्तुशाक्रींदिशमपश्यत ॥ सप्तर्षिकांश्चशैलेंद्रःसूपविष्टोविलोकयन् ॥ ४० ॥ सुखासीनस्यशर्वस्यकृतांजलिपुटोगिरिः ॥
प्रोवाचवचनंश्रीमान्धर्मसाधनमात्मनः ॥ ४१ ॥ हिंमवानुवाच ॥ मत्पुत्रींभगवन्कालींपौत्रींचपुलहाग्रजे ॥ पितॄणामपिदौहित्रींप्रतीच्छेमां
मयोदिताम् ॥ ४२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वाशैलेंद्रोहस्तंहस्तेनयोजयन् ॥ प्रादात्प्रतीच्छभगवन्इदमुच्चैरुदीरयन् ॥ ४३ ॥ हरउ
वाच ॥ नमेऽस्तिमातानपितातथैवनज्ञातयोवापिचबांधवाद्याः ॥ निराश्रयोऽहंगिरिशृंगवासीसुतांप्रतीच्छामितवाद्रिराज ॥ ४४ ॥ इत्येव
मुक्त्वावरदोऽवपीडयत्करंकरेणाद्रिकुमारिकायाः ॥ साचापिसंस्पर्शमवाप्यशंभोःपरांमुदंलब्धवतीसुरर्षे ॥ ४५ ॥ तथाधिरूढोवरदोऽथवे
दिंसहाद्रिपुत्र्यामधुपर्कमश्नन् ॥ दत्त्वाचलाजान्कलमस्यशुक्लांस्ततोविरंचोगिरिजामुवाचह ॥ ४६ ॥ कालिपश्येशवदनंरम्यंशशधरप्रभम् ॥
समदृष्टिःस्थिराभूत्वाकुरुष्वाग्नेःप्रदक्षिणाम् ॥ ४७ ॥ ततोंबिकाहरमुखेदृष्टेशैत्यमुपागता ॥ यथार्करश्मिसंतप्ताप्राप्यवृष्टिमिवावनिः ॥
॥ ४८ ॥ भूयःप्राहविभोर्वक्त्रमीक्षस्वेतिपितामहः ॥ लज्जयासापिदृष्ट्वेतिशनैर्ब्रह्माणमब्रवीत् ॥ ४९ ॥ समंगिरिजयातेनहुताशस्त्रिः
प्रदक्षिणम् ॥ कृतोलाजाश्चहविषासमंक्षिप्ताहुताशने ॥ ५० ॥ ततोहरांघ्रिर्मालिन्याग्रहीतोदायकारणात् ॥ किंयाचसेतेदास्यामि
मुंचस्वेतिहरोब्रवीत् ॥ ५१ ॥ मालिनीशंकरंप्राहमत्सख्यादेहिशंकर ॥ सौभाग्यंनिजगोत्रीयंततोमोक्षमवाप्स्यसि ॥ ५२ ॥
अथोवाचमहादेवोदत्तंमालिनिमुंचमाम् ॥ सौभाग्यंनिजगोत्रीयंयोस्यास्तंशृणुवच्मिते ॥ ५३ ॥ योऽसौपीतांबरधरःशंखधृङ्मधुसू

दनः ॥ एतदीयंहिसौभाग्यंदत्तंमद्गोत्रमेवहि ॥ ५४ ॥ इत्येवमुक्तेवचनेप्रमुमोचवृषध्वजम् ॥ मालिनीनिजगोत्रस्यशुभचारित्रमालिनी ॥ ५५ ॥ यदाहरोहिमालिन्यागृहीतश्चरणेशुभे ॥ तदाकालीमुखंब्रह्मादद‌र्शशशिनोऽधिकम् ॥ ५६ ॥ तद्दृष्ट्वामोहमगमच्छुक्रच्युतिमवापच ॥ तच्छुक्रंवालुकायांचखिलीचक्रेससाध्वसः ॥ ५७ ॥ ततोऽब्रवीद्धरोब्रह्मन्नद्विजान्हंतुमर्हसि ॥ अमीमहर्षयोधन्यावालखिल्याःपितामह ॥ ५८॥ ततोमहेशवाक्यांतेसमुत्तस्थुस्तपस्विनः ॥ अष्टाशीतिसहस्राणिवालखिल्याइतिस्मृताः ॥ ५९ ॥ ततोविवाहेनिर्वृत्तेप्रविष्टःकौतुकंहरः ॥ रेमेसहोमयारात्रिंप्रभातेपुनरुत्थितः ॥ ६० ॥ ततोद्रिपुत्रींसमवाप्यशंभुःसर्वैःसमंभूतगणैश्चहृष्टः ॥ संपूजितःपर्वतपार्थिवेनस्वमंदिरंशीघ्रमुपाजगाम ॥ ६१ ॥ ततःसुरान्ब्रह्महरींद्रमुख्यान्प्रणम्यसंपूज्ययथाविभागम् ॥ विसृज्यभूतैःसहितोमहीध्रमध्यावसन्मंदरमष्टमूर्तिः ॥ ६२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेउमासंभवेगौरीविवाहोनामत्रिपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततोगिरौवसन्रुद्रःस्वेच्छयाविचरन्मुने ॥ विश्वकर्माणमाहूयअवोचत्कुरुमेगृहम् ॥ १ ॥ ततश्चकारशर्वस्यगृहंस्वस्तिकलक्षणम् ॥ योजनानिचतुःषष्टिःप्रमाणेनहिरण्मयम् ॥ २ ॥ दंततोरणनिर्व्यूहंमुक्ताजालांतरंशुभम् ॥ शुद्धस्फटिकसोपानंवैडूर्यकृतरूपकम् ॥ ॥ ३ ॥ सप्तकक्षंसुविस्तीर्णंसर्वसमुदितंगुणैः ॥ ततोदेवपतिश्चक्रेयज्ञंगार्हस्थ्यलक्षणम् ॥ ४ ॥ तंपूर्वंचरितंमार्गमनुयातिस्मशंकरः ॥ तथासतस्त्रिणेत्रस्यमहान्कालोभ्यगान्मुने ॥ ५ ॥ रमतःसहपार्वत्याधर्मापेक्षीजगत्पतिः ॥ ततःकदाचिद्रुद्रार्थंकालीत्युक्ताभवेनहि ॥ ६ ॥ पार्वतीमन्युनाविद्धाशंकरंवाक्यमब्रवीत् ॥ संरोहतीषुणाविद्धंवनंपरशुनाहतम् ॥ वाचादुरुक्तंबीभत्संनप्ररोहतिवाक्क्षतम् ॥ ७ ॥ वाक्सायकावदनान्निष्पतंतितैराहतःशोचतिरात्र्यहानि ॥ नतान्विमुंचेतहिपंडितोजनस्तदद्यधर्मंवितथंत्वयाकृतम् ॥ ८ ॥ तस्माद्व्रजामिदेवेशतप

स्तद्गुमनुत्तमम् ॥ तथायतिष्येनयथाभवान्कालीतिवक्ष्यति ॥ ९ ॥ इत्येवमुक्त्वागिरिजाप्रणम्यचमहेश्वरम् ॥ अनुज्ञातात्रिणेत्रेणदिवमेवोत्पपातह ॥ १० ॥ समुत्पत्यचवेगेनहिमाद्रेःशिखरंशिवम् ॥ टंकच्छिन्नंप्रयत्नेनविधात्रानिर्मितंयथा ॥ ११ ॥ ततोऽवतीर्यसस्मारजयांचविजयांतथा ॥ जयंतींचमहापुण्यांचतुर्थीमपराजिताम् ॥ १२ ॥ ताःसंस्मृताःसमाजग्मुःकालींद्रष्टुंहिदेवताः ॥ अनुज्ञातास्तथादेव्याःशुश्रूषांचक्रिरेशुभाः ॥ १३ ॥ ततस्तपसिपार्वत्यांस्थितायांहिमवद्वनात् ॥ समाजगामतंदेशंव्याघ्रोदंष्ट्रानखायुधः ॥ १४ ॥ एकपादस्थितायांवैदेव्यांव्याघ्रस्त्वचिंतयत् ॥ यदापतिष्यतेचेष्टंतदादास्यामिवैअहम् ॥१५॥ इत्येवंचिंतयन्नेवदत्तदृष्टिर्मृगाधिपः ॥ पश्यमानस्तद्वदनमेकदृष्टिरजायत ॥ १६ ॥ ततोवर्षशतंदेवीगृणंतीब्रह्मणःपदम् ॥ तपोऽतप्यत्ततोभ्यागाद्ब्रह्मात्रिभुवनेश्वरः ॥ १७ ॥ पितामहस्तथोवाचदेवींप्रीतोस्मिशाश्वते ॥ तपसाधूतपापासिवरंवृणुयथेप्सितम् ॥ १८ ॥ अथोवाचवचःकालीव्याघ्रस्यकमलोद्भव ॥ वरदोभवतेनाहंयास्येप्रीतिमनुत्तमाम् ॥ १९ ॥ ततःप्रादाद्वरंब्रह्माव्याघ्रस्याद्भुतकर्मणः ॥ गाणपत्यंविभौभक्तिमजेयत्वंचधर्मिताम् ॥२०॥ वरंव्याघ्रायदत्त्वैवंशिवकांतामथाब्रवीत् ॥ वृणीष्ववरमव्यग्रावरंदास्येतवांबिके ॥ २१ ॥ ततोवरंगिरिसुताप्राहदेवीपितामहम् ॥ वरःप्रदीयतांब्रह्मन्वर्णंकनकसंनिभम् ॥२२॥ तथेत्युक्त्वागतोब्रह्मापार्वतीचाभवत्ततः ॥ कोशंकृष्णंपरित्यज्यपद्मकिंजल्कसन्निभा ॥२३॥ तस्मात्कोशाच्चसाजाताभूयःकात्यायनीमुने ॥ तामभ्येत्यसहस्राक्षःप्रतिजग्राहदक्षिणाम् ॥ प्रोवाचगिरिजांदेवोवाक्यंस्वर्गायवासवः ॥ २४ ॥ इंद्रउवाच ॥ इयंप्रदीयतांमह्यंभगिनीमेस्तुकौशिकी ॥ त्वत्कोशसंभवाचेयंकौशिकीकौशिकोप्ययम् ॥ २५ ॥ तांप्रादादितिसंश्रुत्यकौशिकींरूपसंयुताम् ॥ सहस्राक्षोऽपितांगृह्यविंध्यंवेगाज्जगामच ॥२६॥ तत्रगत्वात्वथोवाचतिष्ठचात्रमहाचले ॥ पूज्यमानासुरैर्नाम्नाख्यातात्वंविंध्यवासिनी ॥ २७ ॥

तत्रस्थाप्यहरिर्देवींदत्त्वासिंहंचवाहनम् ॥ भवामरारिहंत्रीचेत्युक्त्वास्वर्गमुपागमत् ॥ २८ ॥ उमापितंवरंलब्ध्वामंदिरंपुनरेत्यच ॥ प्रणम्यचमहेशानंस्थितासविनयंमुने ॥ २९ ॥ ततोऽमरगुरुःश्रीमान्पार्वत्यासहितोव्ययः ॥ तस्थौवर्षसहस्रंहिमहामोहनकेमुने ॥ ३० ॥ महामोहस्थितेरुद्रेभुवनाश्चेलुरुद्धताः ॥ चुक्षुभुःसागराःसप्तदेवाश्चभयमागमन् ॥ ३१ ॥ ततःसुरामहेंद्रेणब्रह्मणःसदनंगताः ॥ प्रणम्योचुर्महेशानंजगत्क्षुब्धंतुकिंत्विदम् ॥ ३२ ॥ तानुवाचभवोनूनंमहामोहनकेस्थितः ॥ तेनाक्रांतास्त्विमेलोकाजग्मुःक्षोभंदुरत्ययम् ॥ ३३ ॥ इत्युक्त्वासोभवत्तूष्णींततोप्यूचुःसुराहरिम् ॥ आगच्छशक्रगच्छामोयावत्तन्नसमाप्यते ॥३४॥ समाप्तेमोहनेबालोयःसमुत्पत्स्यतेऽव्ययः ॥ सनूनंदेवराजस्यपदमैंद्रंहरिष्यति ॥ ३५ ॥ ततोऽमराणांवचनाद्दिवौकोबलघातिनः ॥ भयाज्ज्ञानंततोनष्टंभाविकर्मप्रचोदनात् ॥ ३६ ॥ ततःशक्रःसुरैःसार्धंवह्निनाचसहस्रदृक् ॥ जगाममंदरगिरिंतच्छृंगेष्वपिसत्तम ॥ ३७ ॥ अशक्ताःसर्वएवैतेप्रवेष्टुंतद्भवाजिरम् ॥ चिंतयित्वातुसुचिरंपावकंतेव्यसर्जयन् ॥ ३८ ॥ सचाभ्येत्यसुरश्रेष्ठोदृष्ट्वाद्वारेचनंदिनम् ॥ दुष्प्रवेशंचतंदृष्ट्वाचिंतांवह्निःपरांगतः ॥ ३९ ॥ सतुचिंतार्णवेमग्नःप्रापश्यच्छंभुसद्मनः ॥ निष्क्रामंतींमहापंक्तिंहंसानांविमलांतथा ॥ ४० ॥ असावुपायइत्युक्त्वाहंसरूपीहुताशनः ॥ वंचयित्वाप्रतीहारंप्रविवेशहराजिरम् ॥ ४१ ॥ प्रविश्यसूक्ष्ममूर्त्तिश्चशिरोदेशेकपर्दिनः ॥ प्राहप्रहस्यगंभीरंदेवाद्वारिस्थिताइति ॥ ४२ ॥ तच्छ्रुत्वासहसोत्थायपरित्यज्यगिरेःसुताम् ॥ विनिष्क्रांतोजिराच्छर्वोवह्निनासहनारद ॥ ४३ ॥ विनिष्क्रांतेसुरपतौदेवामुदितमानसाः ॥ शिरोभिरवनींजग्मुःसेंद्रार्कशशिपावकाः ॥ ४४ ॥ ततःप्रीत्यासुरानाहवदध्वंकार्यमाशुमे ॥ प्रणामावनतावोहिदास्येहंवरमुत्तमम् ॥ ४५ ॥ देवाऊचुः ॥ यदितुष्टोसिदेवानांवरंदातुमिहेच्छसि ॥ तदिदंत्यज्यतांतावन्महामैथुनमीश्वर ॥ ४६ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एवंभवतुसंत्यक्तोमया

भावोऽमरोत्तमाः ॥ ममेदं तेज उद्रिक्तं कश्चिद्देवप्रतीच्छतु ॥ ४७ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ इत्युक्ताः शंभुना देवाः सेंद्रचंद्रदिवाकराः ॥ असीदंत यथा मग्नाः पंके गावस्तथासुराः ॥४८॥ सीदत्सु दैवतेष्वेवं हुताशोऽभ्येत्य शंकरम् ॥ प्रोवाच मुंच तेजस्त्वं प्रतीच्छाम्येव शंकर ॥४९॥ ततोऽमुमोच भगवांस्तद्रेतः स्कन्नमेव तु ॥ जलं तृषार्तो वै यद्वत्तैलपानं पिपासितः ॥ ५० ॥ ततः पीतेरेतसि वै शार्वे देवेन वह्निना ॥ स्वस्थाः सुराः समामन्त्र्य हरं जग्मुस्त्रिविष्टपम् ॥ ५१ ॥ संप्रयातेषु देवेषु हरोपि निजमंदिरम् ॥ समभ्येत्य महादेवीमिदं वचनमब्रवीत् ॥ ५२ ॥ देवि दैवैरिहाभ्येत्य यत्नात्प्रेष्य हुताशनम् ॥ ततः प्रोक्तो निषिद्धस्तु पुत्रोत्पत्तिस्तवोदरात् ॥ ५३ ॥ सापि भर्तुर्वचः श्रुत्वा क्रुद्धा रक्तांतलोचना ॥ शशाप देवताः सर्वा नष्टपुत्रोद्भवा शिवा ॥ ५४ ॥ यस्मान्नेच्छन्ति ते दुष्टा मम पुत्रं ममौरसम् ॥ तस्मात्ते न जनिष्यंति स्वासु योषित्सु पुत्रकान् ॥ ५५ ॥ एवं शप्त्वासुरान्गौरी शौचशालामुपागमत् ॥ आहूय मालिनीं स्नातुं मतिं चक्रे तपोधन ॥ ५६ ॥ मालिनी सुरभिं गृह्य श्लक्ष्णमुद्वर्तनं शुभा ॥ देव्यंगमुद्वर्तयते कराभ्यां कनकप्रभा ॥ ५७ ॥ तच्छौचं पार्वती नैवं मेने कीटग्गुणेन हि ॥ उद्वर्त्य पार्वतीं तां तु शुभेनोद्वर्तनेन च ॥ ५८ ॥ मालिनी तूर्णमगमद्धृहं स्नानस्य कारणात् ॥ तस्यां गतायां शैलेयी मलाच्चक्रे गजाननम् ॥ ५९ ॥ चतुर्भुजं पीनवक्षः पुरुषं लक्षणान्वितम् ॥ कृत्वोत्ससर्ज तं भूम्यां स्थिता भद्रासने पुनः ॥ ६० ॥ मालिनी तच्छिरः स्नानं ददौ विहसती तदा ॥ ईषद्धासमुखीं दृष्ट्वा मालिनीं प्राह नारद ॥ ६१ ॥ किमर्थं भीरु शनकैर्हससि त्वमतीव च ॥ साथोवाच हसाम्येवं भवत्यास्तनयः किल ॥ ६२ ॥ भविष्यतीति देवेन प्रोक्तो नंदिगणाधिपः ॥ तच्छ्रुत्वा मम महासोऽयं संजातो ह्यकृशोदरि ॥ ६३ ॥ यस्माद्देवी पुत्रकामाच्छंकरो विनिवारितः ॥ एतच्छ्रुत्वा वचो देवी सस्नौ तत्र विधानतः ॥ ६४ ॥ स्नात्वार्च्य शंकरं भक्त्या समभ्यागाद्गृहं प्रति ॥ ततः शंभुः समागत्य तस्मिन्भद्रासने पि च ॥ ६५ ॥ स्नातस्तस्य ततस्तस्मात्स्थितः समलपूरुषः ॥

उमास्वेदभवस्वेदंजलभूमिसमन्वितम् ॥ ६६ ॥ तत्संपर्कात्समुत्तस्थौफूत्कृत्यकरमुत्तमम्॥अपत्यंहिविदित्वाचप्रीतिमान्भुवनेश्वरः ॥६७॥ तंचादायहरोनंदिमुवाचभगनेत्रहा ॥ रुद्रःस्नात्वार्च्यदेवादीन्वाद्भिरग्निंपीतॄनपि ॥ ६८ ॥ जप्त्वासहस्त्रनामानमुमापार्श्वमुपागतः ॥ समेत्य देवींविहसन्शंकरःशूलधृग्वचः ॥ ६९ ॥ प्राहत्वंपश्यशैलेयित्वत्सुतंगुणसंयुतम् ॥ इत्युक्तापर्वतसुताह्युपेत्यापश्यदद्भुतम् ॥ ७० ॥ यस्त्व दंगमलाद्दिव्यःकृतोगजमुखोनरः ॥ ततःप्रीताागिरिसुतातंपुत्रंपरिषस्वजे ॥ ७१ ॥ मूर्ध्निचैनमुपाघ्रायततःशर्वोब्रवीदुमाम् ॥ नायकेनविना देविमयाभूतोपिपुत्रकः ॥ ७२ ॥ यस्माज्जातस्ततोनाम्नाभविष्यतिविनायकः ॥ एषविघ्नसहस्राणिदेवादीनांहनिष्यति ॥ ७३ ॥ पूजयि ष्यंतिदेवाश्चदेविलोकाश्चराचराः ॥ इत्येवमुक्त्वादेव्यास्तुदत्तवांस्तनयंसहि ॥ ७४ ॥ सहायंतुगणश्रेष्ठंनाम्नाख्यातंघटोदरम् ॥ तथामातृ गणाघोराभूताविघ्नकराश्चये ॥ ७५ ॥ तेसर्वेपरमेशेनदेव्याःप्रीत्योपपादिताः ॥ देवीचतंसुतंदृष्ट्वापरांमुदमवापच ॥ ७६ ॥ रेमेथशंभुनासा र्द्धंमंदिरेचारुकंदरे ॥ एवंभूयोभवद्देवीइयंकात्यायनीविभो ॥ याजघानमहादैत्यौपुराशुंभनिशुंभकौ ॥ ७७ ॥ एतत्तवोक्तंवचनंसुभाष्यंय थोद्भवःपर्वततोमृडान्याः ॥ स्वर्ग्यंयशस्यंचतथाऽघहारिआख्यानमूर्ज्जस्करमद्रिपुत्र्याः ॥ ७८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेउमासंभवेविनायको त्पत्तिर्नामचतुःपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ कश्यपस्यदनुर्नाम्नाभार्यासीद्द्विजसत्तम ॥ तस्याःपुत्रत्रयंचासीत्सहस्राक्षा द्बलाधिकम् ॥ १ ॥ ज्येष्ठःशुंभइतिख्यातोनिशुंभश्चापरोऽसुरः ॥ तृतीयोनमुचिर्नाममहाबलसमन्वितः ॥ २ ॥ योऽसौनमुचिरित्येवंख्या तोदनुसुतोऽसुरः ॥ तंहंतुमिच्छतिहरिःप्रगृह्यकुलिशंकरे ॥ ३ ॥ त्रिदिवेशंसमायांतंनमुचिस्तुभयादथ ॥ प्रविवेशरथंभानोस्ततोनाशकद च्युतः ॥ ४ ॥ शक्रस्तेनाथसमयंप्रचक्रेसमहामनाः ॥ अवध्यत्वंवरंप्रादाच्छस्त्रैरस्त्रैश्चनारद ॥५॥ ततोऽवध्यत्वमाज्ञायशस्त्रैरस्त्रैश्चनारद ॥

संत्यज्यभास्कररथंपातालमुदयादथ ॥ ६ ॥ सनिमज्जन्नपिजलेसामुद्रंफेनमुत्तमम् ॥ ददर्शेदानवपतिस्तंप्रगृह्येदमब्रवीत् ॥ ७ ॥ यदुक्तंदेव
पतिनावासवेनवचोस्तुतत् ॥ अयंस्पृशतुमांफेनःकराभ्यांगृह्यदानवः ॥ ८ ॥ मुखनासादिकर्णादीन्समापूर्ययथेच्छया ॥ तास्मिञ्छक्रोसृज
द्वज्रमंतर्हितमपीश्वरः ॥ ९ ॥ तेनासौरुद्धनासास्यःपपातचममारच ॥ समयेनतथानष्टेब्रह्महत्यास्पृशद्धरिम् ॥ १० ॥ सचैतत्तीर्थमासाद्य
स्नातःपापादमुच्यत ॥ ततोऽस्यभ्रातरौवीरौक्रुद्धौशुंभनिशुंभकौ ॥ ११ ॥ उद्योगंसुमहत्कृत्वासुरान्वाधितुमागतौ ॥ सुरास्तेपिसहस्राक्षं
पुरस्कृत्यविनिर्ययुः ॥ १२ ॥ जितास्त्वाक्रम्यदैत्याभ्यांसवलाःसपदानुगाः ॥ शक्रस्याहृत्यचगजंयाम्यंचमहिषंवलात् ॥ १३ ॥ वरुण
स्यमणिंछत्रंगदांवैमाधवस्यच ॥ निधयःशंखपद्माद्याहृतास्त्वाक्रम्यदानवैः ॥१४ ॥ त्रिलोकीवशगाचास्तेऽनयोर्नारददैत्ययोः ॥ आजग्म
तुर्महीपृष्ठंददृशातेमहासुरम् ॥ १५ ॥ रक्तवीजमथोचुस्तेकोभवानितिसोऽब्रवीत् ॥ सचाहदैत्योस्मिविभोसचिवोमहिषस्यतु ॥ १६ ॥
रक्तवीजेतिविख्यातोमहावीर्योमहाभुजः ॥ अमात्यौरुचिरौवीरौचंडमुंडावितिश्रुतौ ॥ १७ ॥ तावास्तांसलिलेमग्नौभयादेव्यामहाभुजौ ॥
यस्त्वासीत्प्रभुरस्माकंमहिषोनामदानवः ॥ १८ ॥ निहतःसमहादेव्याविंध्यशैलेसुविस्तृते ॥ भवंतौकस्यतनयौकिंवानाम्नापरिश्रुतौ ॥
किंवीर्यौकिंप्रभावौचएतच्छंसितुमर्हथः ॥ १९ ॥ शुंभनिशुंभावूचतुः ॥ अहंशुंभइतिख्यातोदनोःपुत्रस्तथौरसः ॥ निशुंभोयंममभ्राताक
नीयाञ्छक्रदर्पहा ॥ २० ॥ अनेनवहुशोदेवाःसेंद्ररुद्रदिवाकराः ॥ समेत्यनिर्जितावीरायेचान्येवलवत्तराः ॥ २१ ॥ तदुच्यतांकथंदैत्योनि
हतोमहिषासुरः ॥ यावत्तान्घातयिष्यावःस्वसैन्यपरिवारितौ ॥ २२ ॥ इत्थंतयोस्तुवदतोर्नर्मदायास्तटेमुने ॥ जलवासाद्विनिष्क्रांतौचंड
मुंडौचदानवौ ॥२३॥ ततोभ्येत्यसुरश्रेष्ठौरक्तवीजंसमाश्रितौ ॥ ऊचतुर्वचनंश्लक्ष्णंकोयंतवपुरस्सरः ॥२४॥ सचोभौप्राहदैत्योसौशुंभोनाम

सुरार्दनः ॥ कनीयानस्यचभ्राताद्वितीयोहिनिशुंभकः ॥ २५ ॥ एतावाश्रित्यतांदुष्टांमहिषघ्नींनसंशयः ॥ अहंविवाहयिष्यामिरत्नभूतांज गत्रये ॥ २६ ॥ चंडउवाच ॥ नसम्यगुक्तंभवतारत्नार्होसिनसांप्रतम् ॥ यःप्रभुःस्यात्सरत्नार्हस्तस्माच्छुंभाययोज्यताम् ॥ २७ ॥ तदाच चक्षेशुंभायनिशुंभायचकौशिकीम् ॥ भूयोपितद्विधांजातांकौशिकींरूपशालिनीम् ॥ २८ ॥ ततःशुंभोनिजंदूतंसुग्रीवंनामदानवम् ॥ दैत्यं चप्रेषयामाससकाशंविंध्यवासिनीम् ॥ २९ ॥ सगत्वातद्वचःश्रुत्वादेव्यागत्यमहासुरः ॥ निशुंभशुंभावाहेदंमन्युनाभिपरिप्लुतः ॥ ३० ॥ सुग्रीवउवाच ॥ युवयोर्वचनाद्देवीप्रदिष्टादैत्यनायकौ ॥ गतवानहमद्यैवतामहंवाक्यमब्रुवम् ॥ ३१ ॥ यथाशुंभोतिविख्यातःककुदंदानवे ष्वपि ॥ सत्वांप्राहमहाभागेप्रभुरस्मिजगत्रये ॥ ३२ ॥ यानिस्वर्गेमहीपृष्ठेपातालेचापिसुंदरि ॥ रत्नानिसंतितावंतिममवेश्मनिनित्यशः ॥ ॥ ३३ ॥ त्वमुक्ताचंडमुंडाभ्यांरत्नभूताकृशोदरी ॥ तस्माद्भजस्वमांवात्वंनिशुंभंवाममानुजम् ॥ ३४ ॥ साचाहमांविहसतीशृणुसुग्री वमद्वचः ॥ सत्यमुक्तंत्रिलोकेशःशुंभोरत्नार्हएवच ॥ ३५ ॥ किंत्वस्तिदुर्विनीतायाहृदयेमेमनोरथः ॥ योमांविजयतेयुद्धेसभर्तास्यान्महा सुरः ॥ ३६ ॥ मयाचोक्ताऽवलिप्तासियोजयेत्ससुरासुरान् ॥ सत्वांकथंनजयतेसात्वमुत्तिष्ठभामिनि ॥ ३७ ॥ साऽथमांप्राहकिंकुर्मोयदना लोचितःकृतः ॥ मनोरथस्तुतद्गच्छशुंभायत्वंनिवेदय ॥ ३८ ॥ तयैवमुक्तस्त्वभ्यागांत्वत्सकाशंमहासुर ॥ तांचाग्निकोटिसंकाशांमत्वैवंकु रुयत्क्षमम् ॥ प्राहदूतंत्विदंशुंभोदानवंधूम्रलोचनम् ॥ ३९ ॥ शुंभउवाच ॥ धूम्राक्षगच्छतांदुष्टांकेशाकर्षणविह्वलाम् ॥ सापराधांयथादा सींकृत्वाशीघ्रमिहानय ॥ ४० ॥ यश्चास्याःपक्षकृत्कश्चिद्भविष्यतिमहाबलः ॥ सहंतव्योऽविचार्यैवयदिहिस्यात्पितामहः ॥ ४१ ॥ सएव मुक्तःशुंभेनधूम्राक्षोऽक्षौहिणीशतैः ॥ वृतःषड्भिर्महातेजाविंध्यंगिरिमुपाद्रवत् ॥ ४२ ॥ तत्रदृष्ट्वाचतांदुर्गांभ्रांतदृष्टिरुवाचह ॥ एह्येहिमूढे

भर्तारंशुंभमिच्छस्वकौशिकि ॥ नचेद्बलान्नयिष्यामिकेशाकर्षणविह्वलाम् ॥४३॥ श्रीदेव्युवाच ॥ प्रेषितोसीहशुंभेनबलान्नेतुंहिमांकिल ॥ तत्रकिंह्यबलाकुर्याद्यथेच्छसितथाकुरु ॥ ४४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एवमुक्तोविभावर्याबलवान्धूम्रलोचनः ॥ हुंकारेणैवतंभस्मसाचकारांबिकातथा ॥ ४५ ॥ ततोहाहाकृतमभूज्जगत्यस्मिंश्चराचरे ॥ सबलंभस्मसान्नीतंकौशिक्यावीक्ष्यदानवम् ॥४६॥ तंचशुंभोपिशुश्रावमहच्छब्दमुदीरितम् ॥ अथादिदेशबलिनौचंडमुंडौमहासुरौ ॥ ४७ ॥ रुरुंचबलिनांश्रेष्ठंतथाजग्मुर्मुदान्विताः ॥ तेषांचसैन्यमतुलंगजाश्वरथसंकुलम् ॥ ४८ ॥ समाजगामसहसायत्रास्तेकोशसंभवा ॥ तदायांतंरिपुबलंदृष्ट्वाकोटिशतावरम् ॥ ४९ ॥ अथसिंहोधुतसटःपाटयन्दानवान्रणे ॥ कांश्चित्करप्रहारेणकांश्चिदास्येनलीलया ॥ ५० ॥ नखरैःकांश्चिदाक्रम्यउरसास्तमियायच ॥ तेवध्यमानाःसिंहेनगिरिकंदरवासिना ॥ ५१ ॥ भूतैश्चदेव्यनुचरैश्चंडमुंडौसमाश्रयम् ॥ तावार्त्तस्वबलंदृष्ट्वाकोपप्रस्फुरिताधरौ ॥ ५२ ॥ समाद्रवेतांदुर्गांवैपतंगाविवपावकम् ॥ तावायांतौततोरौद्रौदृष्ट्वाक्रोधपरिप्लुता ॥ ५३ ॥ त्रिशिखांभृकुटींचक्रेचकारपरमेश्वरी ॥ भृकुटीकुटिलाद्देव्याललाटफलकाद्द्रुतम् ॥ कालीकरालवदनानिःसृतायोगिनीशुभा ॥ ५४ ॥ खट्वांगमादायकरेणरौद्रमसिंचकालोग्रमकोशमुग्रम् ॥ संशुष्कगात्रीरुधिराप्लुतांगीनरेंद्रमुर्धास्रजमुद्वहंती ॥ ५५ ॥ कांश्चित्खड्गेनचिच्छेदखट्वांगेनपरान्रणे ॥ न्यपूदयद्दृशंक्रुद्धासरथांश्वगजान्रिपून् ॥ ५६ ॥ चर्मांकुशंमुद्गरंचसधनुष्कंसघंटिकम् ॥ कुंजरंसहयंत्रेणप्रचिक्षेपमुखेंबिका ॥ ५७ ॥ सचक्रकूबररथंससारथितुरंगमम् ॥ समंयोधेनवदनेक्षिप्यचर्वयतेंबिका ॥ ५८ ॥ एकंजग्राहकेशेषुग्रीवायामपरंतथा ॥ पादेनाक्रम्यचैवान्यंप्रेषयामासमृत्यवे ॥ ५९ ॥ ततस्तुतद्बलंदेव्याभक्षितंसगणाधिपम् ॥ रुरुर्दृष्ट्वाप्रदुद्रावतंचंडोदृदृशेस्वयम् ॥६०॥ आजघानाथशिरसिखट्वांगेनमहासुरम् ॥ सपपातहतोभूम्यांछिन्नमूलइवद्रुमः॥६१॥

ततस्तंपतितंदृष्ट्वापशोरिवविभावरी ॥ कोशमुत्कर्त्तयामासकरादिचरणांतिकम् ॥ ६२ ॥ साचकोशंसमादायवबंधविमलाजटाः ॥ एकानवंधमगमत्तामुत्पाट्याक्षिपद्भुवि ॥ ६३ ॥ साजातासुतरांरौद्रीतैलाभ्यक्तशिरोरुहा ॥ कृष्णार्धमर्धंशुक्लंचधारयंतीस्वकंवपुः ॥ ६४ ॥ साब्रवीद्वरमेकंतुमारयामिमहासुरम् ॥ तस्यानामतदाचक्रेचंडमारीतिविश्रुतम् ॥ ६५ ॥ प्राहगच्छस्वसुभगेचंडमुंडाविहानय ॥ स्वयंहिमारयिष्यामितावानेतुंत्वमर्हसि ॥ ६६ ॥ श्रुत्वैवंवचनंदेव्याःसाभ्यद्रवततावुभौ ॥ प्रदुद्रुवतुर्भयात्तौदिशमाश्रित्यदक्षिणाम् ॥ ६७ ॥ ततस्तावपिवेगेनप्राधावत्त्यक्तवाससा ॥ साधिरुह्यमहावेगंरासभंगरुडोपमम् ॥ ६८ ॥ यतोगतौहितौदैत्यौतत्रैवानुययौशिवा ॥ साददर्शतदापौंड्रंमहिषंवैयमस्यच ॥ ६९ ॥ सातस्योत्पाटयामासविषाणंभुजगाकृतिम् ॥ तंप्रगृह्यकरेणैवदानवानन्वगाज्जवात् ॥ ७० ॥ तौचापिभूमिंसंत्यज्यजग्मतुर्गगनंतदा ॥ वेगेनाभिसृतासाचरासभेनमहेश्वरी ॥ ७१ ॥ ततोददर्शगरुडंपन्नगेंद्रंविषादिषु ॥ कर्कोटकंसदृष्ट्वैवऊर्ध्वरोमाव्यजायत ॥ ७२ ॥ भयार्त्तश्चैवगरुडोमांसपिंडोपमोवभौ ॥ न्यपतंस्तस्यपत्राणिरौद्राणिहिपतत्रिणः ॥ ७३ ॥ खगेंद्रपत्राण्यादायनागंकर्कोटकंतथा ॥ वेगेनाथासरद्देवीचंडमुंडौभयातुरौ ॥ ७४ ॥ संप्राप्तौचतदादेव्याचंडमुंडौमहासुरौ ॥ बद्धौकर्कोटकेनैववद्ध्वाविंध्यमुपागमत् ॥ ॥ ७५ ॥ निवेदयित्वाकौशिक्याःकोशमादायभैरवम् ॥ शिरोभिर्दानवेंद्राणांतार्क्ष्यपत्रैश्चशोभनैः ॥ ७६ ॥ कृत्वास्रजमनौपम्यांचंडिकायैन्यवेदयत् ॥ घर्घरांचमृगेंद्रस्यचर्मणःसासमर्पयत् ॥ ७७ ॥ स्रजमन्यांखगेंद्रस्यपत्रैर्मूर्ध्निनिवध्यच ॥ आत्मनासापपौपानंरुधिरंदानवेष्वपि ॥ ७८ ॥ चंडंत्वादायमुंडंचमुंडंचासुरनायकौ ॥ चकारकुपितादुर्गाविशिरस्कौमहासुरौ ॥ ७९ ॥ तयोरेवतदादेव्याशेखरःशिरसाकृतः ॥ कृत्वाजगामकौशिक्याःसकाशंशर्वयासह ॥ ८० ॥ समेत्यसाऽब्रवीद्देविगृह्यतांशेखरोत्तमः ॥ ग्रथितोदैत्यशीर्षाभ्यांनागराजेन

वेष्टितः ॥ ८१ ॥ तंशेखरंशिवाग्रह्यचामुंडामूर्ध्निविस्तृतम् ॥ ववंधप्राहचैवैनांकृतंकर्मसुदारुणम् ॥ ८२ ॥ शेखरंचंडमुंडाभ्यांयस्मा
द्धारयतेशुभम् ॥ तस्माल्लोकेतवख्यातिश्चामुंडेतिभविष्यति ॥ ८३ ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंत्रिनेत्रांतांचंडमुंडस्रजधारिणींवै ॥ दिग्वाससं
चाभ्यवदत्प्रतीतानिषूदयस्वारिवलान्यमूनि ॥ ८४ ॥ सात्वेवमुक्ताऽथविपाणकोट्यासवेगयुक्तेनशरासनेन ॥ निषूदयंतीरिपुसैन्यमुग्रंचचा
रचान्यानसुरांश्चखाद ॥ ८५ ॥ ततोविकायास्त्वथचंडमुंडौमार्याचसिंहेनचभूतसंघैः ॥ निपात्यमानादनुपुंगवास्तेककुद्मिनंसिंहमुपाश्रयं
तम् ॥ ८६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेदेवीमाहात्म्येचंडमुंडवधोनामपञ्चपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५५ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ चंडमुंडौचनिहतौ
दृष्ट्वासैन्यंचविद्रुतम् ॥ समादिदेशातिवलंरक्तवीजंमहासुरम् ॥ १ ॥ अक्षौहिणीनांत्रिंशद्भिःकोटिभिःपरिवारितम् ॥ तमापतंतंदैत्यानांवलं
दृष्ट्वैवचंडिका ॥ २ ॥ मुमोचसिंहनादंवैकाल्यासहमहेश्वरी ॥ निनदंत्यास्ततोदेव्याब्रह्माणीमुखतोऽभवत् ॥ ३ ॥ हंसयुक्तविमानस्थासाक्ष
सूत्रकमंडलुः ॥ माहेश्वरीत्रिनेत्राचवृषारूढात्रिशूलिनी ॥ ४ ॥ महाहिवलयारौद्राजाताकुंडलिनीक्षणात् ॥ ततोऽथजाताकौमारीवर्हिपत्रा
चशक्तिनी ॥ ५ ॥ समुद्भूताचदेवर्षेमयूरवरवाहना ॥ वाहुभ्यांगरुडारूढाशंखचक्रगदासिनी ॥ ६ ॥ शार्ङ्गवाणधराजातावैष्णवीरूपशा
लिनी ॥ महोग्रमुशलारौद्रादंष्ट्रोल्लिखितभूतला ॥ ७ ॥ वाराहीपृष्ठतोजाताशेपनागोपरिस्थिता ॥ विक्षिपंतीसटाक्षेपैर्ग्रहनक्षत्रतारकाः
॥ ८ ॥ नखिनीहृदयाज्जातानारसिंहीसुदारुणा ॥ ताभिर्निपत्यमानंतुनिरीक्ष्यवलमासुरः ॥ ९ ॥ ननादभूयोनादान्वैचंडिकानिर्भयारि
पून् ॥ तन्निनादंमहच्छ्रुत्वात्रैलोक्यप्रतिपूरकम् ॥ १० ॥ समाजगामदेवेशःशूलपाणिस्त्रिलोचनः ॥ अभ्येत्यवंद्यचैवैनांप्राहवाक्यंतदांवि
काम् ॥ ११ ॥ समायातोस्मिवैदुर्गेदेह्याज्ञांकिंकरोस्मिते ॥ तद्वाक्यसमकालंचदेव्यादेहोद्भवाशिवा ॥ १२ ॥ जातासाचाहदेवेशंगच्छ

दौत्येनशंकर ॥ ब्रूहिशुंभंनिशुंभंचयदिजीवितुमिच्छथ ॥१३॥ तद्गच्छध्वंदुराचाराःसप्तमंहिरसातलम् ॥ वासवोलभतांस्वर्गंदेवाःसंतुगत
व्यथाः ॥ १४ ॥ यजंतुब्राह्मणाद्यामीवर्णायज्ञांश्चसांप्रतम् ॥ नोचेद्बलावलेपेनभवंतोयोद्धुमिच्छथ ॥ १५ ॥ तदागच्छध्वमव्यग्राएषाहंवि
निषूदये ॥ यतस्तुसाशिवंदौत्येन्ययोजयतनारद ॥ १६ ॥ ततोनाममहादेव्याःशिवदूतीत्यजायत ॥ तेचापिशंकरवचःश्रुत्वागर्वसमन्वि
तम् ॥ हुंकृत्वाभ्यद्रवन्सर्वेयत्रकात्यायनीस्थिता ॥ १७ ॥ ततःशरैःशक्तिभिरंकुशैर्वरैःपरश्वधैःशूलभुशुंडिपट्टिशैः ॥ प्रासैःसुतीक्ष्णैःपरि
घैश्चविस्तृतैर्ववर्षतुर्दैत्यवरौसरस्वतीम् ॥ १८ ॥ साचापिबाणैर्वरकार्मुकच्युतैश्चिच्छेदशस्त्राण्यथबाहुभिःसह ॥ जघानचान्यान्रणचंडवि
क्रमामहासुरान्बाणशतैर्महेश्वरी ॥१९॥ मारीत्रिशूलेनजघानचान्यान्खट्वांगपातैरपरांश्चकौशिकी ॥ महाजलक्षेपहतप्रभावान्ब्राह्मीतथान्या
नसुरांश्चकार ॥ २० ॥ माहेश्वरीशूलविदारितोरसश्चकारदग्धांश्चपरांश्चवैष्णवी ॥ शक्त्याकुमारीकुलिशेनचंडीतुंडेनचक्रेणवराहरूपिणी
॥ २१ ॥ नखैर्विभिन्नानपिनारसिंहीअट्टाट्टहासैरपिरुद्रदूती ॥ रुद्रस्त्रिशूलेनतथैवचान्यान्विनायकश्चापिपरश्वधेन ॥ २२ ॥ एवंहिदेव्या
विविधैस्तुरूपैर्निपात्यमानादनुपुंगवास्ते ॥ पेतुःपृथिव्यांभुविचापिभूतैस्तेभक्ष्यमाणाःप्रलयंप्रजग्मुः ॥ २३ ॥ तेवध्यमानास्त्वथदेवताभि
र्महासुरामातृभिराकुलाश्च ॥ विमुक्तकेशास्तरलेक्षणाभयात्तेरक्तवीजंशरणंहिजग्मुः ॥ २४ ॥ सरक्तवीजःसहसाभ्युपेत्यवरास्त्रमादाय
चमातृमंडलम् ॥ विद्रावयन्भूतगणान्समंताद्विवेशकोपात्स्फुरिताधरश्च ॥ २५ ॥ तमापतंतंप्रसमीक्ष्यमातरःशस्त्रैःशिताग्रैर्दितिजंववर्षुः ॥
योरक्तविंदुर्न्यपतत्पृथिव्यांसतत्प्रमाणस्त्वपरोऽपिजज्ञे ॥ २६ ॥ ततश्चमारीस्वयमंबिकाऽथप्रहन्यतांसांप्रतमित्युवाच ॥ पिबस्वचंडेरुधिरं
त्वरातेर्वितन्यवक्त्रंवडवानलाभम् ॥ २७ ॥ सात्वेवमुक्तावरदांबिकाहिवितत्यवक्त्रंविकरालमुग्रम् ॥ तुष्टंनभःस्पृक्पृथिवीस्पृगास्यंकृत्वा

चिरंतिष्ठतिचर्ममुंडा ॥ २८ ॥ ततोऽम्बिकाकेशविकर्षणाकुलंकृत्वारिपुंप्राक्षिपत्स्वेचवक्रे ॥ बिभेदशूलेनतथाप्युरस्तःक्षतोद्भवोवान्यपतंश्च वक्रे ॥ २९ ॥ ततस्तुशोषंप्रजगामरक्तंरक्तक्षयेहीनबलोबभूव ॥ तंहीनवीर्यंशतधाचकारचक्रेणचामीकरभूषितेन ॥३०॥ तस्मिन्हतेवैदनुसैन्यनाथेतेदानवादीनतरंविनेदुः ॥ हातातहाभ्रातरितिब्रुवंतःक्वयासितिष्ठस्वमुहूर्तमेहि ॥ ३१ ॥ तथापरेविलुलितकेशपाशाविशीर्णचर्माभरणादिगंबराः ॥ निपातिताधरणितलेमृडान्याप्रदुद्रुवुर्गिरिवरमुह्यदैत्याः ॥ ३२ ॥ विशीर्णचर्मायुधभूषणंतद्बलंनिरीक्ष्यैवहिदानवेंद्रः ॥ विकीर्णचक्राक्षरथेनिशुंभःक्रोधान्मृडानींसमुपाजगाम ॥ ३३ ॥ खड्गंसमादायचचर्मभास्वरंधुन्वञ्छिरःप्रेक्ष्यचरूपमस्याः ॥ संस्तभ्यमोहंज्वरपीडितोथचित्रेयथासौलिखितोवभूव ॥ ३४ ॥ तंस्तंभितंवीक्ष्यसुरारिमग्रेप्रोवाचदेवीवचनंविहस्य ॥ अनेनवीर्येणसुरास्त्वयाजिताअनेनमांप्रार्थयसेबलेन ॥ ३५ ॥ श्रुत्वातुवाक्यंकौशिक्यादानवःसुचिरादिव ॥ प्रोवाचचिंतयित्वाथवचनंवदतांवरः ॥ ३६ ॥ सुकुमारशरीरात्वंमच्छस्त्रपतनादपि ॥ शतधायास्यसेभीरुआमपात्रमिवांभसि ॥ ३७ ॥ एवंसंचिंतयन्नर्थंत्वांप्रहर्त्तुंनसंदरि ॥ करोमिबुद्धितस्मात्त्वंमांभजस्वायतेक्षणे ॥ ३८ ॥ ममखड्गनिपातंहिनेंद्रोधारयितुंक्षमः ॥ निवर्त्तयमतिंयुद्धाद्भार्यामेभवसांप्रतम् ॥ ३९ ॥ इत्थंनिशुंभवचनंश्रुत्वायोगेश्वरीमुने ॥ विहस्यभावगंभीरंनिशुंभंवाक्यमब्रवीत् ॥ ४० ॥ नाजिताऽहंरणेवीरभवेभार्याहिकस्यचित् ॥ भवान्यदीहभार्यार्थीततोमांजयसंयुगे ॥ ४१ ॥ इत्येवमुक्तेवचनेखड्गमुद्भ्राम्यदानवः ॥ प्रचिक्षेपतदावेगात्कौशिकींप्रतिनारद ॥ ४२ ॥ तमापतंतंनिस्त्रिंशंषड्भिर्बर्हणवाजिभिः ॥ चिच्छेदचर्मणासार्द्धंतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ४३ ॥ खड्गेसचर्मणिच्छिन्नेगदांगृह्यमहासुरः ॥ समाद्रवत्कोशभवांवायुवेगसमोजवे ॥ ॥ ४४ ॥ तस्यापततएवाशुकरौश्लिष्टौसमौदृढौ ॥ गदयासहचिच्छेदक्षुरप्रेणरणेंविका ॥ ४५ ॥ तस्मिन्निपतितेरौद्रेसुरशत्रौभयंकरे ॥

चंड्याद्यामातरोहृष्टाश्चक्रुःकिलकिलाध्वनिम् ॥ ४६ ॥ गगनस्थास्ततोदेवाःशतक्रतुपुरोगमाः ॥ जयस्वविजयेत्यूचुर्हृष्टाःशत्रौनिपातितेते ॥ ४७ ॥ ततस्तूर्याण्यवाद्यंतभूतसंघैःसमंततः ॥ पुष्पवृष्टिंचमुमुचुःसुराःकात्यायनींप्रति ॥ ४८ ॥ निशुंभंपतितंदृष्ट्वाशुंभःक्रोधान्महामुने ॥ वृंदारकंसमारुह्यप्रासपाणिःसमभ्यगात् ॥ ४९ ॥ तमापतंतंदृष्ट्वाथसगजंदानवेश्वरम् ॥ जग्राहचतुरोबाणान्श्चंद्रार्धाकारवर्चसः ॥ ५० ॥ क्षुरप्राभ्यांसमंपादौद्वौचिच्छेदद्विपस्यसा ॥ द्वाभ्यांकुंभेजघानाथहसंतीलीलयांबिका ॥ ५१ ॥ निकृत्ताभ्यांगजःपद्भ्यांनिपपातयथेच्छया ॥ शक्रवज्रसमाक्रांतंशैलराजशिरोयथा ॥ ५२ ॥ तस्यावर्जितनागस्यशुंभस्याप्युत्पतिष्यतः ॥ शिरश्चिच्छेदबाणेनकुंडलालंकृतंशिवा ॥ ५३ ॥ छिन्नेशिरसिदैत्येंद्रोनिपपातसकुंजरः ॥ ययासमहिषःक्रौंचोमहासेनेनसंहतः ॥ ५४ ॥ श्रुत्वासुरासुररिपूनिहतौमृडान्यासेंद्राःससूर्यमरुदश्विवसुप्रधानाः ॥ आगत्यतंगिरिवरंविनयावनम्रादेव्यास्तदाश्रुतिसुखंत्विदमीरयंतः ॥ ५५ ॥ देवाऊचुः ॥ ॐ ॥ नमोस्तुतेभगवतिपापनाशिनिनमोस्तुतेसुररिपुदर्पशातनि ॥ नमोस्तुतेहरिहरराज्यदायिनिनमोस्तुतेमखभुजकार्यकारिणि ॥ ५६ ॥ नमोस्तुतेत्रिदशरिपुक्षयंकरिनमोस्तुतेशतमखपादपूजिते ॥ नमोस्तुतेमहिषविनाशकारिणिनमोस्तुतेहरिहयभास्करस्तुते ॥ ५७ ॥ नमोस्तुतेऽष्टादशबाहुशालिनिनमोस्तुतेशुंभनिशुंभघातिनि ॥ नमोस्तुतेचार्त्तिहरेत्रिशूलिनिनमोस्तुनारायणिचक्रधारिणि ॥ ५८ ॥ नमोस्तुवाराहिसदाधराधरेत्वांनारसिंहिप्रणतानमोस्तुते ॥ नमोस्तुतेवज्रधरेगजध्वजेनमोस्तुकौमारिमयूरवाहिनि ॥ ५९ ॥ नमोस्तुपैतामहहंसवाहनेनमोस्तुमालाविकटेसुकेशिनि ॥ नमोस्तुतेरासभपृष्ठवाहनिनमोस्तुसर्वार्त्तिहरेजगन्मये ॥ ६० ॥ नमोस्तुविश्वेश्वरिपाहिविश्वंनिपूदयारिंद्विजदेवतानाम् ॥ नमोस्तुतेसर्वमयित्रिनेत्रेनमोनमस्तेवरदेप्रसीद ॥ ६१ ॥ ब्रह्माणीत्वंमृडानीवराशिखिगमनाशक्तिहस्ताकुमारीवाराहीत्वंसुवक्त्रा

खगपतिगमनावैष्णवीत्वंसशार्ङ्गी ॥ दुर्दर्शानारसिंहीघुरुघुरितरवात्वंतथैंद्रीसवज्रात्वंमारीचर्मसुंडाशवगमनरतायोगिनीयोगसिद्धा ॥ ६२ ॥ ॐ ॥ नमस्तेत्रिनेत्रेभगवतितवचरणानुच्छ्रितायेअहरहर्विनतशिरोधरांसनम्राः ॥ नहिनहिपरमस्त्यशुभंसततंस्तुतिबलिकुसुमकराःसततंये ॥ ६३ ॥ ॐ ॥ एवंस्तुतासुरवरैःसुरशत्रुनाशीप्राहप्रहस्यसुरसिद्धमहर्षिवर्यान् ॥ प्राप्तोमयाद्भुततमोभवतांप्रसादात्संग्राममूर्ध्निसुरशत्रुजयःप्रमर्दात् ॥ ६४ ॥ इमांस्तुतिंभक्तिपरानरोत्तमाभवद्भिरुक्तामनुकीर्त्तयंति ॥ दुःस्वप्ननाशोभवितानसंशयोवरस्तथान्योव्रियतामभीप्सितः ॥ ६५ ॥ देवाऊचुः ॥ यदिवरदाभवतीत्रिदशानांद्विजशिशुगोषुयतस्वहिताय ॥ पुनरपिदेवरिपूनपरांस्त्वंप्रदहहुताशनतुल्यशरीरे ॥ ६६ ॥ देव्युवाच ॥ भूयोवधिष्यामिसुरारिमुत्तमंसंभूयनंदस्यगृहेयशोदया ॥ तत्रावतीर्णालवणंतथापरौशुंभंनिशुंभंदशनप्रहारिणी ॥ ६७ ॥ भूयःसुरास्तिष्ययुगेनिराशनान्निरीक्ष्यमारीचगृहेशतक्रतोः ॥ संभूयदेव्याइतिसप्तधामयासुरान्भरिष्यामिचशाकसंकरैः ॥ ६८ ॥ भूयोविपक्षक्षपणायदेवाविंध्येभविष्याम्यृषिरक्षणार्थम् ॥ दुर्वृत्तचेष्टान्विनिहत्यदैत्यान्भूयःसमेष्यामिसुराजयंहि ॥ ६९ ॥ यदारुणाक्षोभवितामहासुरस्तदाभविष्यामिहितायदेवताः ॥ महालिरूपेणविनष्टजीवितंकृत्वासमेष्यामिपुनस्त्रिविष्टपम् ॥ ७० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वावरदासुराणांकृत्वाप्रणामंद्विजपुंगवानाम् ॥ विसृज्यभूतानिजगामदेवीखंसिद्धसंघैरनुगम्यमाना ॥ ७१ ॥ इदंपुराणंपरमंपवित्रंदेव्याजयंमंगलदायिपुंसाम् ॥ श्रोतव्यमेतान्नियतैःसदैवरक्षोघ्नमेतद्भगवानुवाच ॥ ७२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेदेवीमाहात्म्येशुंभनिशुंभवधोनामषट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ कथंसमहिषःक्रौंचोभिन्नःस्कंदेनसुव्रत ॥ एतन्मेविस्तराद्ब्रह्मन्कथयस्वामितद्युते ॥ १ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ शृणुष्वकथयिष्यामिकथांपुण्यांपुरातनीम् ॥ यशोवृद्धिंकुमारस्यकार्त्तिकेयस्यनारद ॥ २ ॥ यत्तत्पी

तंहुताशेनस्कन्नंशुक्रंपिनाकिनः ॥ तेनाक्रांतोभवद्ब्रह्मन्मंदतेजाहुताशनः ॥ ३ ॥ ततोजगामदेवानांसकाशममितद्युतिः ॥ तैश्चापिप्रहित स्तूर्णंब्रह्मलोकंजगामह ॥ ४ ॥ सगच्छन्कुटिलांदेवींददर्शपथिपावकः ॥ तांदृष्ट्वाप्राहकुटिलेतेजएतत्सुदुर्द्धरम् ॥ ५ ॥ महेश्वरेणसंत्यक्तं निर्दहेद्भुवनान्यपि ॥ तस्मात्प्रतीच्छपुत्रोयंतवधन्योभविष्यति ॥ ६ ॥ इत्यग्निनासाकुटिलास्मृत्वास्वमतमुत्तमम् ॥ प्रक्षिपस्वांभसिमम प्राहवह्निमहापगा ॥ ७ ॥ ततस्त्वधारयद्देवीशार्वंतेजस्त्वपूपुषत् ॥ हुताशनोपिभगवान्कामचारीपरिभ्रमन् ॥ ८ ॥ पंचवर्षसहस्राणिधृतवा न्हव्यभुक्ततः ॥ मांसमस्थीनिरुधिरंमेदोमज्जाथतस्यहि ॥ ९ ॥ रोमश्मश्रुक्षिकेशाद्याःसर्वेजाताहिरण्मयाः ॥ हिरण्यरेतालोकेषुतेन गीतश्चपावकः ॥ १० ॥ पंचवर्षसहस्राणिकुटिलाज्वलनोपमम् ॥ धारयंतीतदागर्भंब्रह्मणःस्थानमागता ॥ ११ ॥ तांदृष्ट्वान्पद्मजन्मासं तप्यंतींमहापगाम् ॥ दृष्ट्वापप्रच्छकेनायंतवगर्भःसमाहितः ॥ १२ ॥ साचाहशाङ्करंयत्तच्छुक्रंपीतंहिवह्निना ॥ तदशक्तेनतेनाद्यनिःक्षिप्तं मयिसत्तम ॥ १३ ॥ पंचवर्षसहस्राणिधारयंत्यापितामह ॥ गर्भस्यवर्त्ततेकालोनायंपततिकर्हिचित् ॥ १४ ॥ तच्छ्रुत्वाभगवानाहगच्छत्व मुदयंगिरिम् ॥ तत्रास्तियोजनशतंरौद्रंशरवणंमहत् ॥ १५ ॥ तत्रैनंक्षिपसुश्रोणिविस्तीर्णेगिरिसानुनि ॥ दशवर्षसहस्रांतेततोबालोभवि ष्यति ॥ १६ ॥ साश्रुत्वाब्रह्मणोवाक्यंरूपिणीगिरिमागता ॥ आगत्यगर्भंतत्याजमुखेनैवाद्रिनंदिनी ॥ १७ ॥ सातुसंत्यज्यतंबालंब्रह्माणं सहसागमत् ॥ आपोमयीमंत्रवशात्संजाताकुटिलासती ॥ १८ ॥ तेजसाचापिशार्वेणरौक्मंशरवणंमहत् ॥ तन्निवासरताश्चान्येपादपामृग पक्षिणः ॥ १९ ॥ ततोदशसुपूर्णेषुशरदांहिशतेष्वथ ॥ बालार्कदीप्तिःसंजातोबालःकमललोचनः ॥ २० ॥ उत्तानशायीभगवान्दिव्येशर वणेस्थितः ॥ मुखेंगुष्ठंसमाक्षिप्यरुरोदघनराडिव ॥ २१ ॥ एतस्मिन्नंतरेदिव्याःकृत्तिकाःषट्सुतेजसः ॥ ददृशुःस्वेच्छयायान्त्योबालं

शरवणेस्थितम् ॥ २२ ॥ कृपायुक्ताः समाजग्मुर्यत्रस्कंदः स्थितोऽभवत् ॥ अहंपूर्वमहंपूर्वंतस्मैस्तन्यंविचुक्रुशुः ॥ २३ ॥ विवदंतीः सताहृष्ट्वा
षण्मुखः समजायत ॥ अबीभरंश्चताः सर्वाः शिशुस्नेहाच्चकृत्तिकाः ॥ २४ ॥ भ्रियमाणः सताभिस्तुबालोवृद्धिमगान्मुने ॥ कार्त्तिकेयइतिख्या
तोजातः सबलिनांवरः ॥ २५ ॥ एतस्मिन्नंतरेब्रह्मन्पावकंप्राहपद्मभूः ॥ कियत्प्रमाणः पुत्रस्तेवर्त्ततेसांप्रतंगुहः ॥ २६ ॥ सतद्वचनमाक
र्ण्यजानन्नपिहिचात्मजम् ॥ प्रोवाचवह्निर्देवेशंनवेद्मिकतमोगुहः ॥ २७ ॥ तंप्राहभगवान्प्रीतस्तेजः पीतंपुरात्वया ॥ त्रैयंबकंत्रिलोकेशोजातः
शरवणेशिशुः ॥ २८ ॥ श्रुत्वापितामहवचः पावकस्त्वरितोऽभ्यगात् ॥ वेगिनंमेषमारुह्यकुटिलातंददर्शह ॥ २९ ॥ ततः पप्रच्छकुटिलाशी
घ्रंकव्रजसेकवे ॥ सोऽब्रवीत्पुत्रदृष्ट्यर्थंजातः शरवणेशिशुः ॥ ३० ॥ साब्रवीत्तनयोमह्यंममेत्याहचपावकः ॥ विवदंतौददर्शाथस्वेच्छाचा
रीजनार्दनः ॥ ३१ ॥ तौपप्रच्छकिमर्थंवाविवादमिहचक्रतुः ॥ तावूचतुः पुत्रहेतोरुद्रशुक्रोद्भवोयदि ॥ ३२ ॥ तावुवाचहरिर्देवो
गच्छतंत्रिपुरांतकम् ॥ सयद्वक्ष्यतिदेवेशस्तत्कुरुध्वमसंशयम् ॥ ३३ ॥ इत्युक्तौवासुदेवेनकुटिलाग्नीहरांतिके ॥ समभ्येत्योचतुस्तथ्यं
कस्यपुत्रेतिनारद ॥ ३४ ॥ रुद्रस्तद्वाक्यमाकर्ण्यहर्षनिर्भरमानसः ॥ दिष्ट्यादिष्ट्येतिगिरिजांप्रोद्भूतपुलकोब्रवीत् ॥ ३५ ॥
ततोंबिकाप्राहहरंदेवगच्छावतंशिशुम् ॥ प्रष्टुंसमाश्रयेद्यंसतस्यपुत्रोभविष्यति ॥ ३६ ॥ बाढमित्येवभगवान्समुत्तस्थौवृषध्वजः ॥ सहोम
याकुटिलयापावकेनचधीमता ॥ ३७ ॥ संप्राप्तास्तेशरवणंहरोमाकुटिलाग्नयः ॥ ददृशुः शिशुकंतंचकृत्तिकोत्संगशायिनम् ॥ ३८ ॥ ततः
सबालकस्तेषांमत्वाचिंतितमादरात् ॥ योगाच्चतुर्मूर्तिरभूच्छिशुत्वेपिचषण्मुखः ॥ ३९ ॥ कुमारः शंकरमगाद्विशाखोगिरिजामगात् ॥ कुटि
लामभ्यगाच्छाखोनैगमेयोग्निमभ्यगात् ॥ ४० ॥ ततः प्रीतियुतोरुद्रउमाचकुटिलातथा ॥ पावकश्चापिदेवेशः परांमुदमवापह ॥ ४१ ॥ ततो

ब्रुवन्कृत्तिकास्ताः षण्मुखः किंहरात्मजः ॥ ततोऽब्रवीद्धरः प्रीत्याविशेषवचनंमुने ॥ ४२ ॥ नाम्नातुकार्तिकेयेतियुष्माकंचभवत्वसौ ॥ कुटिलायाःकुमारेतिपुत्रोयंभविताव्ययः ॥ ४३ ॥ स्कंदइत्येवविख्यातोगौरीपुत्रोभवत्वसौ ॥ गुहइत्येवनाम्नाचममासौतनयःस्मृतः ॥ ४४ ॥ महासेनइतिख्यातोहुताशस्यास्तुपुत्रकः ॥ सारस्वतइतिख्यातःपुत्रःशरवणस्यच ॥४५॥ एवमेषमहायोगीपृथिव्यांख्यातिमेष्यति ॥ षडंशत्वान्महाबाहुःषण्मुखोनामगीयते ॥ ४६ ॥ इत्येवमुक्त्वाभगवाञ्छूलपाणिःपितामहम् ॥ सस्मारदैवतैःसार्द्धंतेप्याजग्मुस्त्वरान्विताः ॥ ॥ ४७ ॥ प्रणिपत्यचकामारिमुमांचगिरिनंदिनीम् ॥ दृष्ट्वाहुताशनंप्रीत्याकुटिलांकृत्तिकास्तथा ॥ ४८ ॥ ददृशुर्बालमत्युग्रंषण्मुखंसूर्यसन्निभम् ॥ मुष्णंतमिवचक्षूंषितेजसास्वेनदेवताः ॥ ४९ ॥ कौतुकाभिवृताःसर्वेएवमूचुःसुरोत्तमाः ॥ देवकार्यंत्वयादेवकृतंदिव्याग्निनातदा ॥ ५० ॥ तदुत्तिष्ठव्रजामोद्यतीर्थमौजसमव्ययम् ॥ कुरुक्षेत्रंसरस्वत्यामभिषिंचामषण्मुखम् ॥ ५१ ॥ सेनायाःपतिरस्त्वेषदेवगंधर्वकिंनराः ॥ महिषंघातयत्वेषतारकंचसुदारुणम् ॥ ५२ ॥ बाढमित्यब्रवीच्छर्वःसमुत्तस्थुःसुरास्ततः ॥ कुमारसहिताजग्मुःकुरुक्षेत्रंमहाफलम् ॥ ५३ ॥ तत्रैवदेवताःसेंद्रारुद्रब्रह्मजनार्दनाः ॥ यत्नमस्याभिषेकार्थंचक्रुर्मुनिगणैःसह ॥ ५४ ॥ ततोंबुनासप्तसमुद्रवाहिनानदीजलेनापिमहाफलेन ॥ वनौषधिष्वेवसहस्रमूर्तिभिस्तमभ्यषिंचंतहराच्युताद्याः ॥ ५५ ॥ अभिषिक्तेतुसेनान्यांकुमारेदिव्यरूपिणि ॥ जगुर्गंधर्वऋषयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ५६ ॥ अभिषिक्तंकुमारंहिगिरिपुत्रीनिरीक्ष्यहि ॥ स्नेहादुत्संगगंस्कंदंमूर्ध्न्येजिघ्रन्मुहुर्मुहुः ॥ ५७ ॥ जिघ्रतीकार्त्तिकेयस्यअभिषेकार्द्रमाननम् ॥ भात्यद्रिजायथेंद्रस्यदेवमाताऽदितिःपुरा ॥ ५८ ॥ तदाभिषिक्तंतनयंदृष्ट्वाशर्वोमुदंययौ ॥ पावकःकृत्तिकाश्चैवकुटिलाचयशस्विनी ॥५९॥ ततोभिषिक्तस्यहरःसेनापत्येगुहस्यच ॥ प्रमथांश्चतुरःप्रादाच्छक्रतुल्यपराक्रमान्॥६०॥

घंटाकर्णंलोहिताक्षंनंदिषेणंचदारुणम् ॥ चतुर्थंवलिनांमुख्यंख्यातंकुमुदमालिनम् ॥६१॥ हरदत्तान्गणान्दद्माद्देवाःस्कंदस्यनारद ॥ प्रददुः
प्रमथान्स्वांश्वसर्वेब्रह्मपुरोगमाः ॥ ६२ ॥ स्थाणुंब्रह्मागणंप्रादाद्विष्णुःप्रादाद्गणत्रयम् ॥ संक्रमंविक्रमंचैवतृतीयंचपराक्रमम् ॥ ६३ ॥ उत्क्रेश
पंकजौशक्रोरविर्दंडकपिंजलौ ॥ चंद्रोमणिंवसुमणिमश्विनौवत्सनंदिनौ ॥ ६४ ॥ ज्योतिर्हुताशनःप्रादाज्ज्वलज्जिह्वंतथापुरम् ॥ कुंदंमु
कुंदंकुसुमंत्रीन्धातानुचरान्ददौ ॥ ६५ ॥ चक्रानुचक्रौत्वष्टाचवेधानिस्थिरसुस्थिरौ ॥ पाणित्यजंकालिकंचप्रादात्पूपामहाबलौ ॥ ६६ ॥
स्वर्णमालंघनाह्वंचहिमवान्प्रमथोत्तमौ ॥ प्रादादेवोच्छ्रितोविंध्यस्त्वतिकृष्णंचपार्षदम् ॥ ६७ ॥ सुवर्चसंचवरुणःप्रददौचातिवर्चसम् ॥
संग्रहंविग्रहंचापिनागाजयपराजयौ ॥ ६८ ॥ उन्मादंशंकुकर्णंचपुष्पदंतंतथांबिका ॥ घसंचातिघसंवायुःप्रादादनुचरावुभौ ॥ ६९ ॥ परिघं
वटकंभीमंदाहातिदहनौतथा ॥ प्रददावंशुमान्पंचप्रमथान्षण्मुखायहि ॥ ७० ॥ यमःप्रमथमुन्माथंकालसेनंमहामुखम् ॥ तालपत्रंकालजंघं
षडेवानुचरान्ददौ ॥ ७१ ॥ सुप्रभंशुभकर्माणंददौधातागणेश्वरौ ॥ सुव्रतंसत्यसंधंचमित्रःप्रादाद्द्विजोत्तम ॥ ७२ ॥ अनंतःशंकुपीठश्चनि
कुंभःकुमुदोंबुजः ॥ एकाक्षःकुनटीचक्षुःकिरीटीकलशोदरः ॥ ७३ ॥ सूचीवक्रःकोकनदःप्रहासःप्रियकोऽच्युतः ॥ गणाःपंचदशै
तेहियक्षैर्दत्तागुहस्यतु ॥ ७४ ॥ कालिंद्याकलकंदश्चनर्मदायारणोत्कटः ॥ गोदावर्योसिद्धयात्रंतमसासाद्रिकंपकौ ॥ ७५ ॥ सहस्रबाहुः
शतायावंजुलायाःस्मितोदरः ॥ मंदाकिन्यास्तदागंधोविपाशायाःप्रियंकरः ॥ ७६ ॥ ऐरावत्याश्चतुर्दंष्ट्रःपोडशाख्योवितस्तया ॥ माज
रिंकौशिकीप्रादात्क्रथक्रौंचौचगौतमी ॥ ७७ ॥ वाहुदाशतशीर्षंचवाहागोनंदनंदिकौ ॥ भीमंभीमरथीप्रादाद्वेगारिंसरयूर्ददौ ॥ ७८ ॥ अष्ट
वाहुंददौकालीसुवाहुमपिगंडकी ॥ महानदीचित्रदेवंशिप्राचित्ररथंददौ ॥ ७९ ॥ कुहूःकुवलयंप्रादान्मधुवर्णंमधूदका ॥ जंबूकंधूतपापाच

वेत्राश्वेताननंददौ ॥८०॥ स्तुतंचप्रथमंवर्णारेवासागरवेगिनम् ॥ प्रभावार्थंसहंप्रादात्कांचनाकनकेक्षणम् ॥८१॥ गृध्रवक्त्रंचविमलाचारुपत्रं मनोहरा ॥ धूतपापामहाशंवंकर्णाविद्रुमसन्निभम् ॥८२॥ सुप्रसादंसुवेणुंचजिष्णुमोघवतीददौ ॥ यज्ञवाहुंविशालाचसरस्वत्योददुर्गणान् ॥ ॥ ८३ ॥ कुटिलातनयान्प्रादात्रिंशच्छक्रवलान्गणान् ॥ करालंसितकेशंचकृष्णकेशंजटाधरा ॥ ८४ ॥ मेघनादंचतुर्दंष्ट्रंविद्युज्जिह्वंदशाननम् ॥ सोमाप्यायनसेवोग्रंदेवयाजिनमेवच ॥८५॥ हंसास्यंकुंडजठरंसुद्रग्रीवंहयाननम् ॥ कूर्मग्रीवंचपंचैतान्ददुःपुत्रायकृत्तिकाः ॥८६॥ स्थाणुजंघंकुंभवक्त्रंलोहजंघंमहाननम् ॥ पिंडाकरंचपंचैतान्ददुःस्कंदायचर्षयः ॥८७॥ नागजिह्वंचंद्रभासंपाणिकूर्मंमशिक्षकम् ॥ चापवक्त्रं चजंवूकंददौतीर्थंपृथूदकम् ॥ ८८ ॥ चक्रतीर्थंसुचक्राख्यंमकराख्यंगयाशिरः ॥ गणंपंचशिवंनामददौकनखलंस्वकम् ॥८९॥ वंधुदत्तंचाजिशिरावाहुशालंचपुष्करम् ॥ सर्वौजसंमाहिपकंमानसःपिंगलंतथा ॥ ९० ॥ रुद्रमौशनसःप्रादात्ततोन्यान्मातरोददुः ॥ वसुदामंसोमतीर्थःप्रभासोनंदिनीमपि ॥ ९१ ॥ इंद्रतीर्थंविशोकांचउदपानोघनस्वनाम् ॥ सप्तसारस्वतःप्रादान्मातरश्चतुरोऽद्भुताः ॥ ९२ ॥ गीतप्रियांमाधवींचतीर्थंनेमिंस्मिताननम् ॥ एकचूडांनागतीर्थःकुरुक्षेत्रंफलास्पदम् ॥ ९३ ॥ ब्रह्मयोनिश्चंडशितांभद्रकालींत्रिविष्टपम् ॥ रोडींसेंडीपोपभेडींप्रादाद्द्विरदपावनः ॥ ९४ ॥ मोपलीयांमहीप्रादाच्छालिकांमानसोह्रदः ॥ शतघंटांशतानंदातथोलूखलमेखलाम् ॥ ९५ ॥ पद्मावतींमाधवींचददौवदरिकाश्रमः ॥ सुषमामेकचूडांचदेवीधमधमांतथा ॥ ९६ ॥ उत्क्राथनींवेदमंत्रांकेदारोमातरोददौ ॥ सुनक्षत्रंकलूलांच सुप्रभातंसुमंगलम् ॥ ९७ ॥ देवमित्रांचित्रसेनांददौरौद्रमहालयः ॥ कोटरामूर्द्धवेणींचश्रीमतींवाहुपुत्रिकाम् ॥ ९८ ॥ पतितांकमलाक्षींचप्रयागोमातरोददौ ॥ सुयमांमधुपिंगांचक्षांतिंदहदहांपराम् ॥ ९९ ॥ प्रादात्खेटकरांचान्यांसर्वपापविमोचनः ॥ संतानिकांचविकलांक्रमु

कांबरवासिनीम् ॥ १०० ॥ जलेश्वरींकर्कुटिकांसुदामालोहमेखलाम् ॥ वपुष्मत्युल्मुकाक्षीचकोकनामामहासनी ॥ १०१ ॥ रौद्राकर्के
टिकातुंडाश्वेततीर्थौंददौत्विमाम् ॥ एतानिभूतानिगणांश्चमातरोदृष्ट्वामहात्माविनतातनूजः ॥ १०२॥ ददौमयूरंस्वसुतंमहाजवंतथारुणस्ता
म्रचूडंचपुत्रम् ॥ शक्तिंहुताशोऽद्रिसुताचवस्त्रंदंडंगुरुःसाकुटिलाकमंडलुम् ॥ १०३ ॥ मालांहरिःशूलधरःपताकंकंठेचहारंमघवानुरस्तः ॥
गणैर्वृतोमातृभिरध्वयातोमयूरसंस्थोवरशक्तिपाणिः ॥ सेनाधिपत्येसकृतोभवेनरराजसूर्यौवमहावपुष्मान् ॥ १०४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणे
कार्तिकेयोत्पत्तौसप्तपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥५७ ॥पुलस्त्यउवाच॥ सेनापत्येभिषिक्तस्तुकुमारो दैवतैस्थ॥प्रणिपत्यभवंभक्त्यागिरिजांपावकं
शुचिम् ॥१॥षट्कृत्तिकाश्चसरतांप्रणम्यकुटिलामपि ॥ ब्रह्माणंचनमस्कृत्यइदंवचनमब्रवीत् ॥२॥ कुमार उवाच ॥ नमोभगवतींदेवीमों
नमोऽस्तुतपोधनाः ॥ युष्मत्प्रसादाज्जेष्यामिशत्रूमहिषतारकौ ॥ ३ ॥ शिशुरस्मिनजानामिवक्तुंकिंचनदेवताः ॥ दीयतांब्रह्मणासार्धमनु
ज्ञाममसांप्रतम् ॥ ४ ॥ इत्येवमुक्तेवचनेकुमारेणमहात्मना ॥ मुखंनिरीक्ष्यतसंर्वाःसर्वेविगतसाध्वसाः ॥ ५ ॥ शंकरोपिसुतस्नेहात्समुत्था
यप्रजापतिम् ॥ आदायदक्षिणेपाणौस्कंदांतिकमुपाययौ ॥ ६ ॥ अथोमाप्राहतनयंपुत्रएह्येहिशत्रुहन् ॥ वंदस्वचरणौदिव्यौविष्णोर्लोकन
मस्कृतौ ॥ ७ ॥ ततोविहस्याहगुहःकोयंमातर्वंदस्वमाम् ॥ यस्यादरात्प्रणामोयंक्रियतेमद्विधैर्जनैः ॥ ८ ॥ तंमाताप्राहवचनंकृतेकर्मणि
पद्मभूः ॥ वक्ष्यतेतवयोऽयंहिमहात्मागरुडध्वजः ॥ ९ ॥ केवलंत्विहमांदेवत्वत्पिताप्राहशंकरः ॥ नान्यःपरतरोस्माद्धिवयमन्येचदेहिनः ॥
॥ १० ॥ पार्वत्यागदितेस्कंदःप्रणिपत्यजनार्दनम् ॥ तस्थौकृतांजलिपुटस्त्वाज्ञांप्रार्थयतेऽच्युतात् ॥ ११ ॥ कृतांजलिपुटंस्कं
दंभगवान्भूतभावनः ॥ कृत्वास्वस्त्ययनंदेवोह्यनुज्ञांप्रददौततः ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ यत्तत्स्वस्त्ययनंपुण्यंकृतवान्गरुडध्वजः ॥

शिखिध्वजायविप्रर्षेतन्मेव्याख्यातुमर्हसि ॥ १३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुस्वस्त्ययनंपुण्ययत्प्राहभगवान्हरिः ॥ स्कंदस्यविजयार्थायव धायमहिषस्यच ॥ १४ ॥ ॐस्वस्तिकुरुतांब्रह्मापद्मयोनीरजोगुणः ॥ स्वस्तिचक्रांकितकरोविष्णुस्तेविदधात्वजः ॥ १५ ॥ स्वस्तितेशंकरोभक्त्यासपत्नीकोवृषध्वजः ॥ पावकःस्वस्तितुभ्यंचकरोतुशिखिवाहनः ॥ १६ ॥ दिवाकरःस्वस्तिकरो स्तुतेसदासोमःसभौमःसबुधोगुरुश्च ॥ काव्यःसदास्वस्तिकरोस्तुतुभ्यंशनैश्चरःस्वस्त्ययनंकरोतु ॥ १७ ॥ मरीचिरत्रिः पुलहःपुलस्त्यःक्रतुर्वसिष्ठोभृगुरंगिराश्च ॥ मृगांकजस्तेकुरुताद्धिमंगलंमहर्षयःसप्तदिविस्थिताश्चये ॥१८॥ विश्वेश्विनौसाध्यमरुद्गणाग्नयो दिवाकराःशूलधरामहेश्वराः ॥ यक्षाःपिशाचावसवोऽथकिन्नरास्तेस्वस्तिकुर्वंतुसदोद्यतास्त्वमी ॥१९॥ नागाःसुपर्णाःसरितःसरांसितीर्थो निपुण्यानिह्रदाःसमुद्राः ॥ महाबलाभूतगणागणेंद्रास्तेस्वस्तिकुर्वंतुसदोद्यतास्त्वमी ॥ २० ॥ स्वस्तिद्विपादिकेभ्यश्चचतुष्पादेभ्यएवच ॥ स्वस्तितेबहुपादेभ्यस्त्वपादेभ्योस्त्वनामयम् ॥२१॥ प्राग्दिशंरक्षतांवज्रीदक्षिणांदंडनायकः ॥ पाशीप्रतीचीमवतुयक्षेशःपातुचोत्तराम् ॥ ॥२२॥ वह्निर्दक्षिणपूर्वांतुकुबेरोदक्षिणापराम् ॥ प्रतीचीमुत्तरांवायुःशिवःपूर्वोत्तरामपि ॥२३॥ उपरिष्टाद्ध्रुवःपातुह्यधस्ताच्चधराधरः ॥ मुस लीलांगलीवज्रीधनुष्मानंतरेषुच ॥ २४ ॥ वाराहोंबुनिधौपातुदुर्गेपातुनृकेसरी ॥ सामवेदध्वनिःश्रीमान्सर्वतःपातुमाधवः ॥२५॥ पुलस्त्य उवाच ॥ एवंकृतस्वस्त्ययनोगुहःशक्तिधरोऽग्रणीः ॥ प्रणिपत्यसुरान्सर्वान्भूतलादुत्पपातखम् ॥ २६ ॥ तमन्येचगणाःसर्वेदेवाश्चमुनिदे वतैः ॥ अनुजग्मुःकुमारंतेकामरूपाविहंगमाः ॥ २७ ॥ मातरश्चतथासर्वाःसमुत्पेतुर्नभस्तलम् ॥ समंस्कंदेनबलिनाहंतुकामामहासुरान् ॥२८॥ ततःसुदीर्घमध्वानंगत्वास्कंदोऽब्रवीद्गणान् ॥ भूम्यांतूर्णमहावीर्याःकुरुध्वमवतारणम्॥२९॥गणागुहवचःश्रुत्वाअवतीर्यमहीतलम्॥

आरात्पर्वतमभ्येत्यनादंचक्रुर्भयंकरम् ॥ ३० ॥ तन्निनादोमहींसर्वामापूर्यंचनभस्तलम् ॥ विवेशार्णवरंध्रेणपातालंदानवालयम् ॥ ३१ ॥ श्रुतःसमहिषेणाथतारकेणचधीमता ॥ विरोचनेनकुंभेननिकुंभेनासुरेणच ॥ ३२ ॥ श्रुत्वाचसहसानादंवज्रपातोपमंदृढम् ॥ किमेतदितिसंचिंत्यतूर्णंजग्मुस्तदांधकम् ॥ ३३ ॥ तेसमेत्यांधकेनैवसमंदानवपुंगवाः ॥ मंत्रयामासुरुद्विग्नास्तच्छब्दंप्रतिनारद ॥ ३४ ॥ मंत्रयत्सुचदैत्येषुपातालात्सूकराननः ॥ पातालकेतुर्दैत्येंद्रःसंप्राप्तोऽथरसातलम् ॥ ३५ ॥ सबाणविद्धोव्यथितःकंपमानोमुहुर्मुहुः ॥ अब्रवीद्वचनंदीनंसमभ्येत्यांधकासुरम् ॥ ३६ ॥ पातालकेतुरुवाच ॥ गतोऽहमासंदैत्येंद्रगालवस्याश्रमंप्रति ॥ तद्विध्वंसयितुंयत्नःसमारब्धोबलान्मया ॥३७॥ यावत्सूकररूपेणप्रविशामितदाश्रमम् ॥ नजानेहंनरंराजन्येनमेप्रहितःशरः ॥ ३८ ॥ शरसंभिन्नजत्रुश्चभयार्तश्चमहाजवः ॥ प्रपलाय्याश्रमात्तस्मात्सचमांपृष्ठतोन्वगात् ॥ ३९ ॥ तुरंगखुरनिर्घोषःश्रूयतेपरमोऽसुर ॥ तिष्ठतिष्ठेतिवदतःसूकरस्यचपृष्ठतः ॥ तद्भयाद्स्मिजलधिंसंप्राप्तोदक्षिणार्णवम् ॥ ४० ॥ यावत्पश्यामितत्रस्थान्नानावेषाकृतीन्नरान् ॥ केचिद्गर्जंतिघनवत्प्रत्यगर्जंस्तथापरे ॥ ४१ ॥ अन्येचोचुर्वयंनूनंनिहन्मोमहिषासुरम् ॥ तारकंघातयामोद्यवदंत्यन्येसुतेजसः ॥ ४२ ॥ तच्छ्रुत्वासुतरांत्रासोममजातोऽसुरेश्वर ॥ महार्णवंपरित्यज्यपतितोस्मिभयातुरः ॥ ४३ ॥ धरण्यांविवृतंगर्तंसमामन्वपतद्बली ॥ तद्भयात्संपरित्यज्यहिरण्यपुरमात्मनः ॥ ४४ ॥ तवांतिकमनुप्राप्तःप्रसादंकर्तुमर्हसि ॥ तच्छ्रुत्वाचांधकोवाक्यंप्राहमेघस्वनंवचः ॥ ४५ ॥ नभेतव्यंत्वयातस्मात्सत्यंगोप्तास्मिदानव ॥ महिषस्तारकश्चोग्रोबाणश्चबलिनंदनः ॥ ४६ ॥ अनाख्यायैवतेवीरास्त्वंधकंमहिषादयः ॥ स्वपरिग्रहसंयुक्ताभूमौयुद्धायनिर्ययुः ॥ ४७ ॥ यत्रतेदारुणाकारागणाश्चक्रुर्महास्वनम् ॥ तत्रदैत्याःसमाजग्मुःसायुधाःसबलामुने ॥ ४८ ॥ दैत्यानांपतयोदृष्ट्वाकार्त्तिकेयगणांस्ततः ॥ अभ्य

द्रवंतसहस्रातेचोग्रंमातृमंडलम् ॥ ४९ ॥ तेषांपुरस्सरःस्थाणुःप्रगृह्यपरिघंवली ॥ न्यषूदयत्परवलंक्रुद्धोरुद्रःपशूनिव ॥ ५० ॥ तंनिघ्नंतं महादेवंनिरीक्ष्यकलशोदरः ॥ कुठारंपाणिनादायहंतिसर्वान्महासुरान् ॥ ५१ ॥ ज्वालामुखोभयकरःकरेणादायचासुरम् ॥ सरथंसगजंसा श्वंविस्तृतेवदनेऽक्षिपत् ॥ ५२ ॥ दंडकश्चापिसंक्रुद्धःप्रासपाणिंमहासुरम् ॥ सवाहनंप्रक्षिपतिसमुत्पाटचमहार्णवे ॥ ५३ ॥ शंकुकर्णश्चमुस लीहलेनाहत्यदानवान् ॥ संचूर्णयतिमंत्रीवराजानंहीनपौरुषम् ॥ ५४ ॥ खड्गचर्मधरोवीरःपुष्पदंतोगणेश्वरः ॥ द्विधात्रिधाचवहुधाचक्रेदै तेयदानवान् ॥ ५५ ॥ पिंगलोदंडमुंडैश्चयत्रयत्रप्रधावति ॥ तत्रतत्रप्रदृश्यंतेराशयःसर्वदानवैः ॥ ५६ ॥ सहस्रनयनःशूलंभ्रामयन्वै गणाग्रणीः ॥ निजघानासुरान्वीरःसवाजिरथकुंजरान् ॥ ५७ ॥ भीमोभीमशिलावर्षैःसपुरःसरिणोऽसुरान् ॥ निजघानयथैवेंद्रोवज्रवृष्टयान गोत्तमान् ॥ ५८ ॥ रौद्रःशकटचक्राख्योगणःपंचशिखोवली ॥ भ्रामयन्मुद्गरंवेगान्निजघानबलाद्रिपून् ॥ ५९ ॥ गिरिभेदीतलेनैवसारोहं कुंजरंरणे ॥ भस्मचक्रेमहावेगोरथंचरथिनासह ॥ ६० ॥ नाडीजंघोनिपातैश्चमुष्टिभिर्जानुनासुरान् ॥ कीलाभिर्वज्रतुल्याभिर्जघानवलवा न्मुने ॥ ६१ ॥ कूर्मग्रीवोहयग्रीवःशिरसाचरणेनच ॥ लुंठनेनतदादैत्यान्निजघानसवाहनान् ॥ ६२ ॥ पिंडाकरस्तुतुंडेनशृंगाभ्यांचकलि प्रियः ॥ विदारयतिसंग्रामेदानवान्समरोद्धतान् ॥६३॥ ततोदृष्ट्वैवस्ववलंवध्यमानंगणेश्वरैः ॥ प्रदुद्रावाथमहिषस्तारकश्चगणाग्रणीः ॥६४॥ तेहन्यमानाःप्रमथादानवानांवरायुधैः ॥ परिवार्यसमंतात्तेयुयुधुःकुपितास्तदा ॥ ६५ ॥ हंसास्यःपट्टिशेनाथजघानमहिषासुरम् ॥ षोडशा स्यस्त्रिशूलेनशतशीर्षोवरासिना ॥ ६६ ॥ श्रुतायुधस्तुगदयाविशोकोमुसलेनच ॥ वंधुदत्तस्तुशूलेनमूर्ध्निदैत्यमताडयत् ॥ ६७ ॥ तथा न्यैःपार्षदैर्युद्धेशूलशक्त्यृष्टिपट्टिशैः ॥ नाकंपत्तुद्यमानोपिमैनाकइवपर्वतः ॥ ६८ ॥ तारकोभद्रकाल्याचतथोलूखलयारणे ॥ वध्यतेनेक

चूडायादायंतेपरमायुधैः ॥ ६९ ॥ तौताड्यमानौप्रमथौमातृभिश्चमहासुरैः ॥ नक्षोभंजग्मतुर्वीरौक्षोभयंतौगणानपि ॥ ७० ॥ महिषोगदया
तूर्णंप्रहारैःप्रमथानपि ॥ पराजित्यप्रयात्येवकुमारंप्रतिसायुधः ॥ ७१ ॥ तमापतंतंमहिषंसचक्राक्षोनिरीक्ष्यहि ॥ चक्रमुद्यम्यसंक्रुद्धोरु
रोधदनुनंदनम् ॥ ७२ ॥ गदाचक्रांकितकरौगणासुरमहारथौ ॥ अयुध्येतांतदाब्रह्मँल्लघुचित्रंचसुष्टुच ॥ ७३ ॥ गदांमुमोचमहिषःसमा
विध्यगणायतु ॥ सुचक्राक्षोनिजंचक्रमुत्ससर्ज्जरथंप्रति ॥ ७४ ॥ गदांछित्वासुतीक्ष्णारंचक्रंमहिषमाद्रवत् ॥ ततउच्चुक्रुशुर्दैत्याहाहतोम
हिषस्त्विति ॥ ७५ ॥ तच्छ्रुत्वाभ्यद्रवद्बाणःप्रासमाविध्यवेगवान् ॥ जघानचक्रंरक्ताक्षंपंचमुष्टिशतेनहि ॥ ७६ ॥ पंचबाहुशतेना
पिसुचक्राक्षंबबंधसः ॥ बलवानपिबाणेननिष्प्रयत्नगतिःकृतः ॥ ७७ ॥ सुचक्राक्षंसचक्रंहिबद्धंबाणासुरेणहि ॥ दृष्ट्वाद्रवद्गदापाणि
र्मकराक्षोमहाबलः ॥ ७८ ॥ गदयामूर्ध्निपातेननिजघानमहाबलः ॥ सचापितेनसंयुक्तोव्रीडायुक्तोमहामनाः ॥ ७९ ॥ ससंग्रा
मंपरित्यज्यशालिग्राममुपाययौ ॥ बाणोपिमकराक्षेणताडितोभूत्पराङ्मुखः ॥८०॥ अभज्यतबलंसर्वंदैत्यानांसुरतापस ॥ प्रभज्यतद्बलं
सर्वंदैत्यानांतेगणेश्वराः ॥ ८१ ॥ तिष्ठंतस्तेभृशंक्रुद्धादैत्यान्व्यद्रावयन्रणे ॥ ततःस्वबलमीक्ष्यैवप्रभग्नंतारकोबली ॥ खड्गोद्यतकरोदैत्यः
प्रदुद्रावगणेश्वरान् ॥ ८२ ॥ ततस्तुतेनाप्रतिमेनसासिनातेहंसवक्रप्रमुखागणेश्वराः ॥ तामातरश्चापिपराजितारणेस्कंदंभयार्त्ताःशरणंप्रपे
दिरे ॥ ८३ ॥ भग्नान्गणान्वीक्ष्यमहेश्वरात्मजस्तंतारकंसासिनमापतंतम् ॥ दृष्ट्वैवशक्त्याहृदयेबिभेदसभिन्नमर्मान्यपतत्पृथिव्याम् ॥
॥ ८४ ॥ तस्मिन्हतेभ्रातरिभग्नदर्पेभयातुरोभून्महिषोमहर्षे ॥ संत्यज्यसंग्रामशिरोदुरात्माजगामशैलंसहिमाचलंच ॥ ८५ ॥ बाणोऽथवी
रेनिहतेऽथतारकेगतेहिमाद्रौमहिषेभयार्त्ते ॥ भयाद्विवेशोग्रमपांनिधानंगणैर्बलेविध्यतिसापराधे ॥ ८६ ॥ हत्वाकुमारोरणमूर्ध्नितारकंप्रगृह्य

शक्तिंमहताजवेन ॥ मयूरमारुह्यशिखंडमंडितंययौनिहंतुंमहिषासुरंच ॥ ८७ ॥ सपृष्ठतःप्रेक्ष्यशिखंडिकेतनंसमापतंतंवरशक्तिपाणि
नम् ॥ कैलासमुत्सृज्यहिमाचलंतथाक्रौंचंसमभ्येत्यगुहांविवेश ॥ ८८ ॥ दैत्यंप्रविष्टंसपिनाकिसूनुर्जुगोपयत्नाद्भगवान्गुहोपि ॥ स्वबंधुहं
ताभविताकथंत्वहंविचिंतयन्नेवततःस्थितोभूत् ॥ ८९ ॥ ततोभ्यगात्पुष्करसंभवश्चहरोमुरारिस्त्रिदशेश्वरश्च ॥ अभ्येत्यचोचुर्महिषंसशैलं
भिंदस्वशक्त्याकुरुदेवकार्यम्॥९०॥तत्कार्तिकेयःप्रियमेवतथ्यंश्रुत्वावचःप्राहसुरान्विहस्य ॥ कथंहिमातामहनप्तृकंचस्वभ्रातरंभ्रातृसुतंच
मातुः ॥ ९१ ॥ एषाश्रुतिश्चापिपुरातनीकिलगायंतियांवेदविदोमहर्षयः ॥ कृत्वाचयस्यांमतमुत्तमायांस्वर्गंव्रजंतित्वतिपापिनोपि ॥
॥ ९२ ॥ गांब्राह्मणंवृद्धमथापिचाढ्यंवालंस्वबंधुंललनांसुदुष्टाम् ॥ कृतापराधामपिनैववध्यादाचार्यमुख्यागुरवस्तथैव ॥ ९३ ॥ एवंजा
नन्धर्ममग्र्यंसुरेंद्रानाहंवध्यांभ्रातरंमातुलेयम् ॥ यथादैत्योभिगमिष्यद्गुहातस्तथाशक्त्याघातयिष्यामिशत्रुम् ॥ ९४ ॥ श्रुत्वाकुमारवचनंभ
गवान्महर्षेकृत्वामतंस्वहृदयेगुहमाहशक्रः ॥ मत्तोभवान्नमतिमान्वदसेकिमित्थंवाक्यंशृणुष्वहरिणागदितंहिपूर्वम् ॥ ९५ ॥ नैकस्यार्थेबहू
न्हन्यादितिशास्त्रेषुनिश्चयः ॥ एकंहन्याद्बहूनार्थेहिनपापीतेनजायते ॥ ९६ ॥ एतच्छ्रुत्वामयापूर्वंसमयस्तेनचाग्निज ॥ निहतोनमुचिःपूर्वं
सोदरोपिसहानुजः ॥ ९७ ॥ तस्माद्बहूनामर्थायसक्रौंचंमहिषासुरम् ॥ घातयस्वपदाक्रम्यशक्त्यापावकदत्तया ॥९८॥ पुरंदरवचःश्रुत्वा
क्रोधादारक्तलोचनः ॥ कुमारःप्राहवचनंकंपमानःशतक्रतुम् ॥ ९९ ॥ मूढकिंतेबलंबाह्वोःशारीरंवापिवृत्रहन् ॥ येनाधिक्षिपसेमांत्वंभुवने
मतिमानसि ॥ १०० ॥ तमुवाचसहस्राक्षःस्वतोहंबलवान्गुह ॥ तंगुहःप्राहएह्येहियुद्ध्यस्वबलवान्यदि ॥ १०१ ॥ शक्रःप्राहाथबलवाञ्ज्ञा
यतेकृत्तिकासुत ॥ प्रदक्षिणंशीघ्रतरंयःकुर्यात्क्रौंचमेवहि ॥ १०२ ॥ श्रुत्वातद्वचनंस्कंदोमयूरंप्रोज्झ्यतत्क्षणात् ॥ प्रदक्षिणंपादचारीकर्तुं

तूर्णंतरोऽभ्यगात् ॥ १०३ ॥ शक्रोवतीर्यनागेंद्रात्पादेनाथप्रदक्षिणाम् ॥ कृत्वातस्थौगुहोभ्येत्यमूढकिंस्वित्स्थितोभवान् ॥१०४॥ तमिंद्रः प्राहकौटिल्यान्मयापूर्वंप्रदक्षिणा ॥ कृताऽस्यतत्त्वयापूर्वंकुमारःशक्रमब्रवीत् ॥ १०५ ॥ मयापूर्वंमयापूर्वंविवदंतौपरस्परम् ॥ आगम्योचुर्महेशायब्रह्मणेमाधवायच ॥ १०६ ॥ अथोवाचहरिःस्कंदंप्रद्युम्नमर्हसिपर्वतम् ॥ योऽयंवक्ष्यतिपूर्वंसभविष्यतिमहाबलः ॥ १०७ ॥ तन्माधववचःश्रुत्वाक्रौंचमभ्येत्यपावकिः ॥ पप्रच्छाद्रिमिदंकेनकृतंपूर्वंप्रदक्षिणम् ॥ १०८ ॥ इत्येवमुक्तःक्रौंचस्तुप्राहपूर्वंमहामतिः ॥ चकारगोत्रभित्पूर्वंत्वयाकृतमथोगुह ॥१०९॥ एवंब्रुवंतंक्रौंचंसक्रोधात्प्रस्फुरिताधरः ॥ बिभेदशक्त्याकौटिल्यान्महिषेणसमंतदा ॥११०॥ तस्मिन्हतेऽथतनयेबलवान्सुनाभोवेगेनभूमिधरपार्थिवजस्तथागात् ॥ ब्रह्मेंद्ररुद्रमरुदश्विवसुप्रधानाजग्मुर्दिवंमहिषमीक्ष्यहतंगुहेन ॥ १११ ॥ स्वमातुलंवीक्ष्यबलीकुमारःशक्तिंसमुत्पाट्यनिहंतुकामः ॥ निवारितश्चक्रधरेणवेगादालिंग्यदोर्भ्यांगुरुरित्युदीर्य ॥ ११२॥ सुनाभमभ्येत्यहिमाचलस्तुप्रगृह्यहस्तेननिनायतंच ॥ हरिंकुमारंसशिखंडिनंनयन्वेगाद्दिवंपन्नगशत्रुपत्रः ॥ ११३ ॥ ततोगुहःप्राहहरिंसुरेशंमोहेननष्टोभगवन्विवेकी ॥ भ्रातामयामातुलयोनिरस्तस्तस्मात्करिष्येस्वशरीरशोषम् ॥ ११४ ॥ तमाहविष्णुर्व्रजतीर्थवर्यंपृथूदकंपापहरंकुमार ॥ स्नात्वौघवत्यांहरमीक्ष्यभक्त्याभविष्यसेसूर्यसमप्रभावः ॥ ११५ ॥ इत्येवमुक्तोहरिणाकुमारस्त्वभ्येत्यतीर्थंप्रसमीक्ष्यशंभुम् ॥ स्नात्वार्च्यदेवान्सरविप्रकाशोजगामशैलंसदनंहरस्य ॥ ११६ ॥ सुचक्रनेत्रोपिमहाश्रमेतपश्चचारशैलेपवनाशनस्तु ॥ आराधयामासवृषध्वजंतथाहरोपितुष्टोवरदोबभूव ॥ ११७ ॥ देवात्सवव्रेवरमायुधार्थेक्रौंचांतकारीरिपुबाहुखंडम् ॥ छिन्द्यांयथात्वत्प्रतिमंकरेणबाणस्यतन्मेभगवान्ददातु ॥ ११८॥ तमाहशंभुर्व्रजदत्तमेतद्वरंहिचक्रस्यतवायुधस्य ॥ बाणस्यतद्बाहुवनंप्रवृद्धंसंछेत्स्यसेनात्रविचार्यमस्ति ॥ ११९ ॥ वरेप्रदत्ते

त्रिपुरांतकेनगणेश्वरःस्कंदमुपाजगाम ॥ निपत्यपादौप्रतिवेद्यहृष्टोनिवेदयामासहरप्रसादम् ॥ १२० ॥ एवंतवोक्तंमहिषासुरस्यवधस्त्रिणेत्रा त्मजशक्तिभेदात् ॥ क्रौंचस्यमृत्युःशरणागतानांपापापहंपुण्यविवर्धनंच॥१२१॥ इतिश्रीवामनपुराणेमहिषासुरतारकवधोपाख्यानेक्रौंचभे दनंनामाष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ योसौमंत्रयतांप्राप्तोदैत्यानांशरताडितः ॥ सकेनवदनिर्भिन्नःशरेणदितिजे श्वरः ॥ १ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ आसीन्नृपोरघुकुलेरिपुजिन्महर्षैतस्यात्मजोगुणगणैकनिधिर्महात्मा ॥ शूरोरिसैन्यदमनोवलवान्सुहृष्टोवि प्रांधदीनकृपणार्तिशमःपृथिव्याम् ॥ २ ॥ ऋतध्वजोनाममहामहीशःसगालवार्थेतुरगाधिरूढः ॥ पातालकेतुंनिजघानपृ^वा^णेनचंद्रार्धनि भेनवेगशः ॥ ३ ॥ नारद उवाच ॥ किमर्थंगालवस्यासौसाधयामाससत्तम ॥ येनासौपत्रिणातूर्णंनिजघाननृपात्मजः ॥ ४ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ पुरातपस्तप्यतिगालवर्षौमहाश्रमेस्वेसततंनिविष्टे ॥ पातालकेतुस्तपसोस्यविघ्नंकरोतिमौढ्यात्ससमाधिभंगम् ॥ ५ ॥ नचेष्यते सौतपसोव्ययंहिशक्तोतिकर्तुंत्वथभस्मसात्तम् ॥ आकाशमीक्ष्याथसदीर्घमुष्णंमुमोचनिःश्वासमनुत्तमंहि ॥ ६ ॥ ततोंवराद्वाजिवरःपपात वभूववाणीत्वशरीरिणीच ॥ असौतुरंगोवलवान्क्रमेतत्वह्नासहस्राणितुयोजनानाम् ॥ ७ ॥ सतंप्रगृह्याश्ववरंतुरंगमृतध्वजंयोज्यतदात्तशस्त्रम्॥ स्थितस्तपस्येवततोमहर्षिर्दैत्यंसमभ्येत्यनृपोविभेद ॥ ८ ॥ नारदउवाच ॥ केनांवरतलाद्वाजीनिसृष्टोवदसुव्रत ॥ वाक्कस्यादेहिनीजाता परंकौतूहलंमम ॥ ९ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ विश्वावसुर्नामहेंद्रगायनोगंधर्वराजोवलवान्यशस्वी ॥ निसृष्टवान्भूवलयेतुरंगमृतध्वजस्यैवसु तार्थमाशु ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ कोर्थोगंधर्वराजस्ययेनाप्रेषीन्महाजवम् ॥ राज्ञःकुवलयाश्वस्यकोर्थोनृपसुतस्यच ॥ ११ ॥ पुलस्त्य

१ कुवलयाश्वः ऋतध्वजःएवं, उक्ताश्वलाभादेतन्नाम्नाख्यातोऽभवत् ।

उवाच ॥ विश्वावसोःशीलगुणोपपन्नाआसीत्पुरंध्रीसुभगात्रिलोके ॥ लावण्यराशिःशशिकांतितुल्यामदालसानाममदालसेव॥१२॥तांनंदनो देवरिपुस्तरस्वीसंक्रीडन्तींरूपवतींददर्श ॥ पातालकेतुस्तुजहारतन्वींतस्यार्थतःसोश्ववरःप्रदत्तः ॥ १३ ॥ हत्वारिदैत्यंनृपतेस्तनूजो लब्ध्वावरोरूमपिवास्थितोऽभूत् ॥ दृष्टेयथादेवपतिर्महेन्द्रःशच्यातथाराजसुतोमृगाक्ष्या ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ एवंनिरस्तेमहिषेतारके चमहासुरे ॥ हिरण्याक्षसुतोधीमान्किमाचेष्टतवैपुनः ॥ १५ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ तारकंनिहतंदृष्ट्वामहिषंचरणेन्धकः ॥ कोपंचक्रेसुदुर्बु द्धिर्दैत्यानांदेवसैन्यहा ॥ १६ ॥ ततःस्वल्पपरीवारःप्रगृह्यपरिघंकरे ॥ निर्जगामाथपातालाद्विचचारचमेदिनीम् ॥ १७ ॥ ततोविचर तातेनमंदरेचारुकंदरे ॥ दृष्टागौरीचगिरिजासखीमध्यास्थिताशुभा ॥ १८ ॥ ततोभूत्कामबाणार्त्तःसहसैवान्धकासुरः ॥ तांदृष्ट्वाचारुसर्वांगीं गिरिराजसुतांवने ॥ १९ ॥ अथोवाचासुरोमूढोवचनंमन्मथांधकः ॥ कस्येयंचारुसर्वांगीवनेचरतिसुंदरी ॥ २० ॥ इयंयदिभवेन्नैवममांतः पुरवासिनी ॥ तन्मदीयेनजीवेनक्रियतेनिष्फलेनकिम् ॥ २१ ॥ यदस्यास्तनुमध्यायानपरिष्वंगवानहम् ॥ अतोधिङ्ममरूपेणकिंस्थिरे णप्रयोजनम् ॥ २२ ॥ समेवंधुःससचिवःसभ्राता सांपरायिकः ॥ योमामसितकेशीतांयोजयेन्मृगलोचनाम् ॥ २३ ॥ इत्थंवदतिदैत्येंद्रे प्रह्लादोबुद्धिसागरः ॥ पिधायकर्णौहस्ताभ्यांशिरःकंपंवचोऽब्रवीत् ॥ २४ ॥ मामैवंवददैत्येंद्रजगतोजननीत्वियम् ॥ लोकनाथस्यभार्यै यंशंकरस्यत्रिशूलिनः ॥ २५ ॥ माकुरुष्वसुदुर्बुद्धिसद्यःकुलविनाशनीम् ॥ भवतःपरदारेयंमानिमज्जरसातले ॥ २६ ॥ सत्सुकुत्सित मेवंहिअसत्स्वपिहिकुत्सितम् ॥ शत्रवस्तेप्रकुर्वंतुपरदारावगाहनम् ॥ २७ ॥ किंनश्रुतोदैत्यनाथेहकिंनुगीतःश्लोकोगाधिनापार्थिवेन ॥

१ यद्यपि "दाराःस्यात्तुकुटुम्बिनी पुरन्ध्री" इत्यमरेणकृतपाणिग्रहायाएवपुरन्ध्रीपदवाच्यतालभ्यते । तथापीहदारभावयोग्यावस्थाविशिष्टस्त्रीसामान्यवाचितामाश्रित्य कन्यापरत्वेन व्याख्येयः ॥ अतएवराज्ञःअस्याःपाणिग्रहाभिधानमग्रेसंलगति ।

असक्तंपथ्यंतथ्यंसर्वलोकेहितंच ॥२८॥ वरंप्राणास्त्याज्यानवतपरहिंसात्वभिमतावरंमौनंकार्यंनचवचनमुक्तंयदनृतम् ॥ परकलत्राभिगमनंवरंभिक्षार्थित्वंनचपरधनानांहिहरणम् ॥ २९ ॥ सप्रह्लादवचःश्रुत्वाक्रोधांधोमदनातुरः ॥ इयंसाशत्रु काप्रदुद्रुवे ॥ ३० ॥ ततोऽन्वधावन्दैतेयायंत्रमुक्ताइवोपलाः ॥ तानद्रावीद्बलान्नंदीचक्रोद्यतकरोऽव्ययः ॥ ३१ ॥ मयतार ारिताद्राविनास्तथा ॥ कुलिशेनाहतास्तूर्णंजग्मुर्भीतादिशोदश ॥३२॥ तानर्दितान्रणेदृष्ट्वानंदिनांधकदान ॥ परिघेणसमाह मासनंदिनम् ॥ ३३ ॥ शैलेयंपतितंदृष्ट्वाधावमानंतथांधकम् ॥ शतरूपाभवद्गौरीभयात्तस्यदुरात्मनः ॥ ३४ ॥ ततःसदेवीगण तस्थितःपरिभ्रमन्भातिमहासुरेंद्रः ॥ यथावनेमत्तकरीपरिभ्रमन्करेणुमध्येमदलोलदृष्टिः ॥ ३५ ॥ नपरिज्ञातवांस्तत्रकातुसागिरिक न्यका ॥ नात्राश्चर्यंनपश्यंतिचत्वारोऽमीसदैवहि ॥ ३६ ॥ नपश्यतीहजात्यन्धोरागांधोऽपिनपश्यति ॥ नपश्यतिमदोन्मत्तोलोभाक्रांतो नपश्यति ॥ सोऽपश्यमानोगिरिजांपश्यन्नपितदान्धकः ॥ ३७ ॥ प्रधावन्नाददत्तासांयुवत्यइतिचिन्तयन् ॥ ततोदेव्यासदुष्टात्माशतावर्या निराकृतः ॥ ३८ ॥ कुट्टितःप्रवरैःशस्त्रैर्निपपातमहीतले ॥ वीक्ष्यान्धकंनिपतितंशतरूपाविभावरी ॥ ३९ ॥ तस्मात्स्थानादपाक्रम्य गतान्तर्धानमंबिका ॥ पतितंचान्धकंदृष्ट्वादैत्यदानवयूथपाः ॥ ४० ॥ कुर्वन्तःसुमहाशब्दंप्राद्रवंतरणार्थिनः ॥ तेषामापततांशब्दंश्रुत्वात स्थौगणेश्वरः ॥ ४१ ॥ आदायवज्रंबलवान्मघवानिवकोपितः ॥ दानवान्समयान्वीक्ष्यपराजित्यगणेश्वरः ॥ ४२ ॥ समभ्येत्याम्बिकां दृष्ट्वाववंदेचरणौशुभौ ॥ देवीचतानिजामूर्तीस्त्वाहगच्छध्वमिच्छया ॥ ४३ ॥ विहरध्वंमहीपृष्ठेपूज्यमानानरैरिह ॥ वसतिर्भवतीनांचउद्या नेषुवनेषुच ॥ ४४ ॥ वनस्पतिषुवृक्षेषुगच्छध्वंविगतज्वराः ॥ तास्त्वेवमुक्ताःशैलेय्याप्रणिपत्यांबिकांक्रमात् ॥ ४५ ॥ दिक्षुसर्वासुजग्मु स्तास्तूयमानाश्चकिंनरैः ॥ अन्धकोपिस्मृतिंलब्ध्वाअपश्यन्नद्रिनंदिनीम् ॥ स्वबलंनिर्जितंदृष्ट्वाततःपातालमाद्रवत् ॥ ४६ ॥ ततोदुरा

त्मासतदांधकोमुनेपातालमभ्येत्यदिवानभुंक्ते ॥ रात्रौनशेतेमदनेषुताडितोगौरींस्मरन्कामबलाभिपन्नः ॥४७॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादुर्भावेनवपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥५९॥ नारदउवाच ॥ क्वगतः शंकरोह्यासीद्येनांबानंदिनासह ॥ अन्धकंयोधयामासएतन्मेवक्तुमर्हसि ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ यदावर्षसहस्रंतुमहामोहेस्थितोभवः ॥ तदाप्रभृतिनिस्तेजाहीनवीर्यःप्रदृश्यते ॥ २ ॥ स्वमात्मानंनिरीक्ष्याथनिस्तेजोशंमहेश्वरः ॥ तपोर्थायतदाचक्रेमतिंमतिमतांवरः ॥३॥ समहाव्रतमुत्पाद्यसमाश्वस्यांबिकांविभुः ॥ शैलादिंस्थाप्यगोप्तारंविचचारमहीतले ॥ ॥ ४ ॥ महामुद्रार्पितग्रीवोमहाहिकृतकुंडलः ॥ धारयंश्चकटीदेशेमहाशंखस्यमेखलाम् ॥ ५ ॥ कपालंदक्षिणेहस्तेसव्येगृह्यकमंडलुम् ॥ एकाहवासीवृक्षाद्रिशैलसानुनदीषुच ॥ ६ ॥ स्थानंत्रैलोक्यमास्थायमूलाहारोम्बुभोजनः ॥ वाय्वाहारस्तथातस्थौनववर्षशतंक्रमात् ॥ ॥ ७ ॥ ततोवीटांमुखेक्षिप्यनिरुच्छ्वासोभवेद्यदि ॥ विस्तृतेहिमवत्पृष्ठेरम्येसमशिलातले ॥ ८ ॥ ततोवीटांविदार्यैवकपालंपरमेष्ठिनः ॥ सार्चिष्मतीजटामध्यान्निःक्षिप्ताधरणीतले ॥ ९ ॥ वीटयातुपतत्याद्रिर्दारितःक्ष्मासमोभवत् ॥ यावत्तीर्थवरःपुण्यःकेदारइतिविश्रुतः ॥ ॥ १० ॥ ततोहरोवरंप्रादात्केदारेवृषभध्वजः ॥ पुण्यवृद्धिकरंब्रह्मन्पापघ्नंमोक्षसाधनम् ॥ ११ ॥ येजलंतावकेतीर्थेपीत्वासंयमिनोनराः ॥ मधुमांसनिवृत्तास्तुब्रह्मचारिव्रतेस्थिताः ॥ १२ ॥ षण्मासाद्धारयिष्यंतिनिवृत्ताःपरपाकतः ॥ तेषांहृत्पंकजेष्वेवतल्लिंगंभविताध्रुवम् ॥ ॥ १३ ॥ नचास्यपापेषुरतिर्भविष्यतिकदाचन ॥ पितृणामक्षयंश्राद्धंभविष्यतिनसंशयः ॥ १४ ॥ स्नानदानतपांसीहहोमजप्यादिकाःक्रियाः ॥ भविष्यंत्यक्षयानृणांमृतानामपुनर्भवः ॥ १५ ॥ एतद्वरंहरात्तीर्थंप्राप्यमुष्णांतिदेवताः ॥ पुनातिपुंसांकेदारास्त्रिणेत्रवचनंयथा ॥ ॥ १६ ॥ केदारायवरंदत्त्वाजगामत्वरितोहरः ॥ स्नातुंभानुसुतांदेवींकालिंदींपापनाशिनीम् ॥१७॥ अवतीर्यततःस्नातुंनिमग्नश्चमहांभसि ॥

द्रुपदांनामगायत्रींजजापांतर्जलेहरः ॥ १८ ॥ निमग्नेशंकरेदेव्यांसरस्वत्यांकलिप्रिय ॥ सार्धःसंवत्सरोयातोनचोन्मज्जत्तदेश्वरः ॥ १९ ॥ एतस्मिन्नंतरेब्रह्माभुवनान्यर्णवास्तथा ॥ चेलुःपेतुर्धरण्यांचनक्षत्रंतारकैःसह ॥ २० ॥ आसनेभ्यःप्रचलितादेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ स्वस्त्यस्तुलोकेभ्यइतिजपंतःपरमर्षयः ॥ २१ ॥ क्षुब्धाश्चदेवालोकेषुब्रह्माणंप्रष्टुमागताः ॥ दृष्ट्वोचुःकिमिदंलोकाःक्षुब्धाःसंशयमागताः ॥२२॥ तानाहपद्मसंभूतोनतद्वेद्मिचकारणम् ॥ तदागच्छतवोयुक्तंप्रष्टुंचक्रगदाधरम् ॥ २३ ॥ पितामहेनैवमुक्तादेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ पितामहंपुरस्कृत्यमुरारिसदनंगताः ॥२४॥ नारदउवाच ॥ कोसौमुरारिर्देवर्षेदेवोयक्षोनुकिंनरः ॥ दैत्योवाराक्षसोवापिपार्थिवोवातदुच्यताम् ॥२५॥ पुलस्त्यउवाच॥योसौरजःसत्त्वमयोग्रुणवांश्चतमोमयः॥निर्गुणःसर्वगोव्यापीमुरारिर्मधुसूदनः ॥२६॥ नारद उवाच ॥ योऽसौसुरइतिख्यातःकस्यपुत्रःसगीयते ॥ कथंचनिहतःसंख्येविष्णुनातद्वदस्वमे ॥ २७ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांकथयिष्यामिसुरासुरनिबर्हणम् ॥ विचित्रमिदमाख्यानंपुण्यदंपापनाशनम् ॥ २८ ॥ कश्यपस्यौरसःपुत्रोमुरोनामदनूद्भवः ॥ सददर्शरणेभग्नान्दितिपुत्रान्सुरोत्तमैः ॥ २९ ॥ ततःसमरणाद्भीतस्तस्त्वावर्षगणान्बहून् ॥ आराधयामासविभुंब्रह्माणमपराजितम् ॥ ३० ॥ ततोऽस्यतुष्टोवरदःप्राहवत्सवरंवृणु ॥ सचवव्रेवरंदैत्योवरमेवंपितामहात् ॥ ३१ ॥ यंयंकरतलेनाहंस्पृशेयंसमरेविभो ॥ ससमद्धस्तसंस्पृष्टस्त्वमरोपिम्रियेदज ॥ ३२ ॥ वाढमित्याहभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः ॥ ततोऽभ्यागान्महातेजामुरःसुरगिरिंवली ॥ ३३ ॥ समेत्याह्वयतेदेवंयक्षंकिन्नरमेववा ॥ नकश्चिद्युयुधेतेनसमंदैत्येननारद ॥ ३४ ॥ ततोऽमरावतींक्रुद्धःसगत्वाशक्रमाह्वयत् ॥ नानेनसहयोद्धुंवैमतिंचक्रेपुरंदरः ॥ ३५ ॥ ततःसकरमुद्यम्यप्रविवेशामरावतीम् ॥ प्रविशंतंनतंकश्चिन्निवारयितुमुत्सहेत् ॥३६॥ सगत्वाशक्रसदनंप्रोवाचेंद्रंमुरस्तदा ॥ देहियुद्धंसहस्राक्षनोचेत्स्वर्गंपरित्यज॥३७॥

इत्येवमुक्तोदैत्येनब्रह्मन्हरिहयस्तदा ॥ स्वर्गराज्यंपरित्यज्यभूचरःसमजायत ॥ ३८ ॥ ततोगजेंद्रकुलिशौहृतौशक्रस्यशत्रुणा ॥ सकलत्रोमहातेजादेवैःसहसुतेनच ॥ ३९ ॥ कालिंद्यादक्षिणेकूलेनिविवेशपुरंहरिः ॥ मुरश्चापिमहाभोगान्बुभुजेस्वर्गसंस्थितः ॥ ४० ॥ दानवाश्चापरेरौद्रामयतारपुरोगमाः ॥ मुरमासाद्यमोद्यंतेस्वर्गेसुकृतिनोयथा ॥ ४१ ॥ सकदाचिन्महीपृष्ठंसमायातोमहासुरः ॥ एकाकीकुंजराऽऽरूढःसरयूंनिम्नगांप्रति ॥ ४२ ॥ ससरय्वास्तटेवीरंराजानंसूर्यवंशजम् ॥ ददृशेरघुनामानंदीक्षितंयज्ञकर्मणि ॥ ४३ ॥ तमुपेत्याब्रवीद्दैत्योयुद्धंमेदीयतामिति ॥ नोचेन्निवर्ततांयज्ञोनेष्टव्यादेवतास्त्वया ॥ ४४ ॥ तमुपेत्यमहातेजामित्रावरुणसंभवः ॥ प्रोवाचबुद्धिमान्ब्रह्मन्वसिष्ठस्तपतांवरः ॥ ४५ ॥ किंतेजितैर्नरैर्दैत्यअजितानतुशासय ॥ प्रहर्तुमिच्छसियदितंनिवारयचांतकम् ॥ ४६ ॥ सबलीशासनंतेवैनकरोतिमहासुर ॥ तस्मिञ्जितेहिविजितंसर्वमन्यच्चभूतलम् ॥ ४७ ॥ सतद्वसिष्ठवचनंनिशम्यदनुपुंगवः ॥ जगामधर्मराजानंविजेतुंदंडपाणिनम् ॥ ४८ ॥ तमायांतंयमःश्रुत्वामत्वावध्यंचसंयुगे ॥ ससमारुह्यमहिषंकेशवांतिकमागमत् ॥ ४९ ॥ समेत्यचाभिवाद्यैनंप्रोवाचमुरचेष्टितम् ॥ सचाहगच्छमामद्यप्रेषयस्वमहासुरम् ॥ ५० ॥ सवासुदेववचनंश्रुत्वाचत्वरयान्वितः ॥ एतस्मिन्नंतरेदैत्यःसंप्राप्तोनगरींमुरः ॥ ॥ ५१ ॥ तमागतंयमःप्राहकिंमुरेकर्त्तुमिच्छसि ॥ वदस्ववचनंकर्त्तात्वदीयंदानवेश्वर ॥ ५२ ॥ मुरउवाच ॥ यमप्रजासंयमनान्निवृत्तिंकर्त्तुमर्हसि ॥ नोचेत्तवाद्यच्छित्वाहंमूर्धानंपातयेभुवि ॥ ५३ ॥ तमाहधर्मराड्वाक्यंयदिसंयमसेमहान् ॥ मुरोनित्यंगोपितास्तिकरिष्येवचनंतव ॥ ५४ ॥ मुरस्तमाहभवतःकोऽधिकस्तंवदस्वमे ॥ अहमेनंपराजित्यवारयामिनसंशयः ॥ ५५ ॥ यमस्तंप्राहमेविष्णुर्देवश्चक्रगदाधरः ॥ श्वेतद्वीपनिवासीयःसमांसंयमतेऽव्ययः ॥ ५६ ॥ तमाहदैत्यशार्दूलःक्वासौवसतिकीर्तय ॥ स्वयंतत्रगमिष्यामितस्यसंयमनोद्यतः ॥ ५७ ॥

तमुवाचयमोगच्छक्षीरोदंनामसागरम् ॥ तत्रास्तेभगवान्विष्णुर्लोकनाथोजगन्मयः ॥ ५८ ॥ मुरस्तद्वाक्यमाकर्ण्यप्राहगच्छामि केशवम् ॥ किंतुत्वयानतावद्धिसंयम्याधर्ममानवाः ॥ ५९ ॥ सप्राहगच्छत्वत्तोवाप्रवर्त्तिष्येजयंप्रति ॥ संयंतुवायथावापिततोयुक्तंसमाचरे ॥ ६० ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंदुग्धाब्धिमगमन्मुरः ॥ यत्रास्तेशेषपर्यंकेचतुर्मूर्त्तिर्जनार्द्दनः ॥ ६१ ॥ नारदउवाच ॥ चतुर्मूर्त्तिःकथंविष्णुरेक एवनिगद्यते ॥ सर्वगत्वात्कथमपिअव्यक्तत्वाच्चतद्वद ॥ ६२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ अव्यक्तःसर्वगोऽपीहएकएवमहामुने ॥ चतुर्मूर्त्तिर्जगन्ना थोयथाब्रह्मंस्तथाशृणु ॥ ६३ ॥ अप्रतर्क्यमनिर्द्देश्यंशुक्कंशांतंपरंपदम् ॥ वासुदेवाख्यमव्यक्तंस्मृतंद्वादशपत्रकम् ॥६४॥ नारदउवाच ॥ कथंशुक्कंकथंशांतमप्रतर्क्यमनिंदितम् ॥ कान्यस्यद्वादशोक्तानिपत्रकाणिमहामुने ॥ ६५ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुष्ववचनंगुह्यंपरमेष्ठिप्र भाषितम् ॥ श्रुतंसनत्कुमारेणतेनाख्यातंचयन्मम ॥६६॥ नारदउवाच ॥ कोऽयंसनत्कुमारोतियथोक्तंब्रह्मणःस्वयम् ॥ तवापितेनगदितंव दमामनुपूर्वशः ॥ ६७ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ धर्मस्यभार्याहिंसाख्यातस्यांपुत्रचतुष्टयम् ॥ संजातंमुनिशार्दूलयोगशास्त्रविचारकम् ॥ ६८ ॥ ज्येष्ठःसनत्कुमारोभूद्द्वितीयश्चसनातनः ॥ तृतीयःसनकोनामचतुर्थश्चसनंदनः ॥ ६९ ॥ सांख्यवेत्तारमपरंकपिलंवोढुमासुरिम् ॥ दृष्ट्वापंच शिखंश्रेष्ठंयोगयुक्तंतपोनिधिम् ॥ ७० ॥ ततस्तस्यासनंदद्याज्ज्यायानपिकनीयसे ॥ मौनंगुह्यंमहायोगंकपिलादीनुवाचसः ॥ ७१ ॥ सन त्कुमारश्चाभ्येत्यब्रह्माणंकमलोद्भवम् ॥ अपृच्छद्योगविज्ञानंतमुवाचप्रजापतिः ॥ ७२ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ कथयिष्यामितेसाध्यंयदिपुत्रेतिमे वचः ॥ शृणोषिकुरुषेतच्चज्ञानंसांख्ययुतोभवान् ॥ ७३ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ पुत्रएवास्मिदेवेशयतःशिष्योस्म्यहंविभो ॥ नविशेषोऽस्ति पुत्रस्यशिष्यस्यचपितामह ॥७४॥ ब्रह्मोवाच ॥ विशेषःशिष्यपुत्राभ्यांविद्यतेधर्मनंदन ॥ धर्मकर्मसमायोगेतथापिगदतःशृणु ॥ ७५ ॥

पुन्नाम्नोनरकात्रातिपुत्रस्तेनेहगीयते ॥ शेषःपापहरःशिष्यइतियंवैदिकीश्रुतिः ॥ ७६ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ कोऽयंपुन्नामकोदेवयस्मात्रा
तिचपुत्रकः ॥ तस्माच्छेषंतथापापंहरेच्छिष्यश्चतद्वद ॥ ७७ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एतत्पुराणंपरमंमहर्षेयोगांगयुक्तंचतथासदैव ॥ तथैवचोग्रंभ
यहारिपुण्यंवदामितेशाम्यतियेनपापम् ॥ ७८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादुर्भावेषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६० ॥ ब्रह्मोवाच ॥ परदाराभिगम
नंपापिनामुपसेवनम् ॥ पारुष्यंसर्वभूतानांप्रथमंनरकंमतम् ॥ १ ॥ फलस्तेयंमहापापंफलहीनंतथाटनम् ॥ छेदनंवृक्षजातीनांद्वितीयंनरकं
स्मृतम् ॥ २ ॥ वर्ज्यादानंतथादुष्टमवध्यवधबंधनम् ॥ विवाहोऽबांधवैःसार्धंतृतीयंनरकंमतम् ॥३॥ भयदंसर्वसत्त्वानांभवभूतिविनाशनम् ॥
भ्रंशनंनिजधर्माणांचतुर्थंनरकंस्मृतम् ॥ ४ ॥ मारणंमित्रकौटिल्यंमिथ्याभिशंसनंचयत् ॥ मिष्टैकाशनमित्युक्तंपंचमंतुनृयातनम् ॥ ५ ॥
यात्राफलादिहरणंयमनंयोगनाशनम् ॥ यानयुग्मस्यहरणंषष्ठमुक्तंनृयातनम् ॥६॥ राजभागहरंमूढराजजायानिषेवणम् ॥ राज्ञामहितकर्तृ
त्वंसप्तमंनरकंस्मृतम् ॥ ७ ॥ लुब्धत्वंलोलुपत्वंचलब्धधर्मार्थनाशनम् ॥ लालासंकीर्णमेवोक्तमष्टमंनरकंस्मृतम् ॥ ८ ॥ विप्रोक्तंब्रह्महरणं
ब्राह्मणानांविनिंदनम् ॥ विरोधंबंधुभिश्चोक्तंनवमंनरयातनम् ॥ ९ ॥ शिष्टाचारविनाशंचशिष्टद्वेषंशिशोर्वधम् ॥ शास्त्रस्तेयंधर्मस्तेयंदशमं
परिकीर्तितम् ॥ १० ॥ षडंगनिधनंघोरंषाड्गुण्यप्रतिषेधनम् ॥ एकादशंतथैवोक्तंनरकंसद्भिरुत्तमम् ॥ ११ ॥ सत्सुनिंदासदाचौरमना
चारमसत्क्रिया ॥ संस्कारपरिहीनत्वमिदंद्वादशमुच्यते ॥१२॥ हानिर्धर्मार्थकामानामपवर्गस्यहारणम् ॥ संवेदःसंविदामेतत्त्रयोदशमुच्य
ते ॥ १३ ॥ क्षपणंधर्महीनंचयद्वर्ज्यंयच्चवह्निदम् ॥ चतुर्दशंतथैवोक्तंनरकंतद्विगर्हितम् ॥ १४ ॥ अज्ञानंचाप्यसूयत्वमशौचमशुभावहम् ॥
स्मृतंतत्पंचदशकमसत्यवचनानिह ॥ १५ ॥ आलस्यंवैषोडशकंसक्रोधंचविशेषतः ॥ सर्वस्यचाततायित्वमावासेष्वग्निदापनम् ॥ १६॥

इच्छाचपरदारेषुनरकायनिगद्यते ॥ ईर्ष्याभावश्चशास्त्रेषुउद्धतत्त्वंविगर्हितम् ॥ १७ ॥ एतैस्तुपापैःपुरुषःपुन्नामाद्यैर्नसंशयः ॥ संयुक्तः प्रीणयेद्देवंसंतत्याजगतःपतिम् ॥ १८ ॥ प्रीतःसृष्ट्यातुशुभयासमध्यास्तेतमच्युतम् ॥ पुंनामनरकंघोरंविनाशयतिसर्वतः ॥ १९ ॥ एतस्मात्कारणात्साध्यततःपुत्रेतिगद्यते ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामिशेषपापस्यलक्षणम् ॥ २० ॥ देयंदेवर्षिभूतानामनुजानांपितॄनथ ॥ लिप्सापरधनेष्वेवसर्ववर्णेषुचैकता ॥ २१ ॥ ओंकारादपिनिर्वृत्तिःपापकारीस्मृतश्चसः ॥ गुरोर्वादोमहापापमगम्यागमनंतथा ॥२२॥ घृतादिविक्रयोघोरश्चंडालादिपरिग्रहः ॥ स्वदोषच्छादनंपापंपरदोषप्रकाशनम् ॥ २३ ॥ मत्सरित्वंवाग्दुष्टत्वंनिष्ठुरत्वंतथापरे ॥ टोकित्वंतालवादित्वंनाम्नावाचाप्यधर्मजम् ॥ २४ ॥ दारुणत्वमधर्मित्वंनरकावहमुच्यते ॥ एतैश्चपापैःसंयुक्तःप्रीणयेद्यदिशंकरम् ॥ २५ ॥ ज्ञानाधिकमशेषेणशेषंपापंजयेत्ततः ॥ शारीरंवाचिकंयच्चमानसंसाधिकंचयत् ॥ २६ ॥ पितृमातृकृतंयच्चकृतंयच्चाश्रितैर्नरैः ॥ भ्रातृभिर्बांधवैश्चापितस्मिञ्जन्मनिधर्मज ॥ २७ ॥ तत्सर्वंविलयंयातिसधर्मःसुतशिष्ययोः ॥ विपरीतेभवेत्साध्यविपरीतःपदक्रमः ॥ २८ ॥ तस्माच्चपुत्रशिष्यौहिविधातव्यौविपश्चिता ॥ एतदर्थमभिध्यायेच्छिष्याच्छ्रेष्ठतरःसुतः ॥ शेषांस्तारयतेशिष्यःसर्वतोपिहिपुत्रकः ॥ २९ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ पितामहवचःश्रुत्वासाध्यःप्राहतपोधनः ॥ त्रिसत्यंतवपुत्रोहंदेवयोगंवदस्वमे ॥ ३० ॥ तमुवाचमहायोगीत्वन्मातापितरौयदि ॥ दास्येतेचततोयोगंदायादोह्यसिपुत्रक ॥३१॥ सनत्कुमारःप्रोवाचदायादपरिकल्पना ॥ येयंहिभवताप्रोक्तातांमेत्वंख्यातुमर्हसि ॥३२॥ तदुक्तंसाध्यमुख्येनवाक्यंश्रुत्वापितामहः ॥प्राहप्रहस्यभगवाञ्छृणुवत्सेतिनारद॥३३॥ औरसःक्षेत्रजश्चैवदत्तःकृत्रिमएवच ॥ गूढोत्पन्नोपविद्धश्चदायादाबांधवास्तुषट्॥३४॥अमीषुषट्सुपुत्रेषुऋणपिंडधनक्रियाः॥गोत्रसाम्यंकुलेवृत्तिःप्रतिष्ठाशाश्वतीतथा॥३५॥कानीनश्चसहोढश्चक्रीतःपौनर्भ

वस्तथा ॥ स्वयंदत्तःपारशवःषट्पुत्रास्तुप्रकीर्तिताः॥३६॥ अमीषामृणंपिंडादिकथानैवेहविद्यते ॥ नामधारकएवेहगोत्रेचकुलसंमतः ॥३७॥
तत्तस्यवचनंश्रुत्वाब्रह्मणःसनकाग्रजः॥उवाचैनंविशेषंहिब्रह्मन्मेख्यातुमर्हसि॥३८॥ततोब्रवीत्सुरपतिर्विशेषंशृणुपुत्रक ॥औरसोयःस्वयंजातः
प्रतिबिंबमिवात्मनः॥३९॥क्लीबोन्मत्तेव्यसनिनिपत्यौतस्याज्ञयातुयः॥ भार्याह्यनातुरापुत्रंजनयेत्क्षेत्रजस्तुसः॥४०॥मातापितृभ्यांयोदत्तः
सदत्तःपरिगीयते ॥ मित्रपुत्रंमित्रदत्तंकृत्रिमंप्राहुरुत्तमाः ॥४१॥ नज्ञायतेगृहेकेनजातस्त्ववतिसगूढकः॥ बाह्यतःस्वयमानीतःसोपविद्धःप्रकी
र्तितः॥४२॥कन्याजातस्तुकानीनःसगर्भोढःसहोढजः॥मूल्यैर्गृहीतःक्रीतःस्याद्द्विविधःस्यात्पुनर्भवः॥४३॥ दत्ताप्येकस्ययाकन्याभूयोऽन्य
स्यप्रदीयते॥ तज्जातस्तनयोज्ञेयोलोकेपौनर्भवःस्मृतः॥४४॥ दुर्भिक्षेव्यसनेचापियेनात्माविनिवेदितः॥ सस्वयंदत्तइत्युक्तस्तथान्यःकारणां
तरैः ॥ ४५ ॥ ब्राह्मणस्यसुतःशूद्र्यांजायतेयस्तुसुव्रत ॥ ऊढायांचाप्यनूढायांसपारशवउच्यते ॥ ४६ ॥ एतस्मात्कारणात्पुत्रनस्वयंदातु
मर्हसि ॥ स्वमात्मानंगच्छशीघ्रंपितरौसमुपाह्वय ॥ ४७ ॥ ततःसमातापितरौसस्मारवचनाद्विभोः ॥ तावाजग्मतुरीशानंद्रष्टुंवैदंपतीमुने ॥
॥ ४८ ॥ प्रणिपत्यतुब्रह्माणमादेशोदेवदीयताम् ॥ उपविष्टौसुखासीनौसाध्योवचनमब्रवीत् ॥ ४९ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ योगंजिगमिषु
स्तातब्रह्माणंसमचूचुदम् ॥ मामुक्तवांस्तुपुत्रार्थैतस्मात्त्वंदातुर्महसि ॥ ५० ॥ तावेवमुक्तौपुत्रेणयोगाचार्यपितामहम् ॥ उक्तवंतौप्रभोयंहि
आवयोस्तनयोऽस्तिच ॥ ५१ ॥ अद्यप्रभृत्ययंपुत्रस्तवब्रह्मन्भविष्यति ॥ इत्युक्त्वाजग्मतुःस्वर्गंयेनैवाभ्यागतौयथा ॥ ५२ ॥ पितामहो
पितंपुत्रंसाध्यंचविनयान्वितम् ॥ सनत्कुमारंप्रोवाचयोगंद्वादशपत्रकम् ॥ ५३ ॥ शिखासंस्थस्तुओंकारोमेषोस्यशिरसिस्थितः ॥ पत्रं
वैशाखमासेहिप्रथमंपरिकीर्तितम् ॥ ५४ ॥ नकारोमुखसंस्थोपिवृषस्तत्रप्रकीर्तितः ॥ ज्येष्ठमासश्चतत्पत्रंद्वितीयंपरिकीर्तितम् ॥ ५५ ॥

मोकारोभुजयोर्युग्मंमिथुनस्तत्रसंस्थितः ॥ आषाढइतिविख्यातस्तृतीयंपत्रकंस्मृतम् ॥ ५६ ॥ भकारंनेत्रयुगलंतत्रकर्कटकःस्थितः ॥
मासःश्रावणइत्युक्तश्चतुर्थंपत्रकंस्मृतम् ॥ ५७ ॥ गकारंहृदयंप्रोक्तंसिंहोवसतितत्रच ॥ मासोभाद्रपदःप्रोक्तःपंचमंपरिगीयते ॥ ५८ ॥
वकारंकवचंविद्यात्कन्यातत्रप्रतिष्ठिता ॥ मासश्चाश्वयुजिप्रोक्तोषष्ठंतत्पत्रकंस्मृतम् ॥ ५९ ॥ तेकारंमनसिप्रोक्तंतुलातत्रचसंस्थिता ॥
मासश्चकार्तिकोनामसप्तमंपत्रकंस्मृतम् ॥ ६० ॥ वाकारंनाभिसंयुक्तंस्थितस्तत्रतुवृश्चिकः ॥ मासोमार्गशिरानामत्वष्टकंपत्रकंमुने ॥
॥ ६१ ॥ सुकारंजघनंप्रोक्तंतत्रस्थश्चधनुर्धरः ॥ पौषोनिगदितोमासोनवमंपरिकीर्तितम् ॥ ६२ ॥ देकारश्चांघ्रियुगलेतत्रस्थश्चस्ति
मिरुच्यते ॥ मासोमाघेतिविख्यातोदशमंपत्रकंस्मृतम् ॥ ६३ ॥ वाकारोजानुयुग्मंचकुंभस्तत्रादिसंस्थितः ॥ पत्रकंफाल्गुनःप्रोक्तंनदे
कादशमुत्तमम् ॥ ६४ ॥ पादौयकारौमीनोऽपिसचैत्रेवसतेमुने ॥ इदंतुद्वादशंप्रोक्तंपत्रंवैकेशवस्यहि ॥ ६५ ॥ द्वादशारंतथाचक्रं
षण्णाभिद्वियुतंतथा ॥ त्रिव्यूहमेकमूर्तिश्चतथोक्तःपरमेश्वरः ॥ ६६ ॥ तत्रचोक्तंतुदेवस्यरूपंद्वादशपत्रकम् ॥ यस्मिञ्ज्ञातेमुनिश्रेष्ठनभूयो
मरणंलभेत् ॥६७॥ द्वितीयमुक्तंसत्त्वाद्यंचतुर्वर्णंचतुर्मुखम् ॥ चतुर्बाहुमुदारांगंश्रीवत्सधरमव्ययम् ॥६८॥ तृतीयस्तामसोनामशेषमूर्तिःसह
स्रधा ॥ सहस्रवदनःश्रीमान्प्रजाप्रलयकारकः ॥ ६९ ॥ चतुर्थोराजसोनामरक्तवर्णश्चतुर्मुखः ॥ द्विभुजोधारयन्मालांसृष्टिकृत्त्वादिपूरुषः ॥
॥ ७० ॥ अव्यक्तात्संभवंत्येतेत्रयोव्यक्तामहामुने ॥ अतोमरीचिप्रमुखास्तथान्येपिसहस्रशः ॥ ७१॥ एतत्तवोक्तंमुनिवर्यरूपंविष्णोःपुराणं
मतिपुष्टिवर्धनम् ॥ चतुर्भुजंचापिमुरोदुरात्माकृतांतवाक्यात्पुनरासदाद ॥ ७२ ॥ तमागतंप्राहमुनेमधुघ्नःप्राप्तोऽसिकेनासुरकारणेन ॥
सप्राहयोद्धुंसहवैत्वयाद्यतंप्राहभूयोऽसुरपूगहंता ॥ ७३ ॥ यदीहमांयोद्धुमुपागतोसितत्कंपतेतेहृदयंकिमर्थम् ॥ ज्वरातुरस्येवमुहुर्मुहुर्वैतन्नै

वयोत्स्येसहकातरेण ॥ ७४ ॥ इत्येवमुक्तोमधुसूदनेनमुरस्तदास्यद्धृदयेस्वहस्तम् ॥ कथंककस्येतिमुरस्तदोक्त्वानिपातयामासविपन्न
बुद्धिः ॥ ७५ ॥ हरिश्चचक्रंमृदुलाघवेनमुमोचतद्धृत्कमलंचशत्रोः ॥ चिच्छेददेवास्तुगतव्यथाभवन्देवंप्रशंसंतिचपद्मनाभम् ॥ ७६ ॥
एतत्तवोक्तंमुरदैत्यनाशनंकृतंहियुक्त्याशितचक्रपाणिना ॥ अतःप्रसिद्धंसमुपाजगाममुरारिरित्येवविभुर्नृसिंहः ॥७७॥ इतिश्रीवामनपुराणे
भैरवप्रादुर्भावेमुरवधोनामैकषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततोमुरारिर्भुवनंसमभ्येत्यसुरास्ततः ॥ ऊचुर्देवंनमस्कृ
त्यजगत्संक्षोभकारणम् ॥ १ ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्प्राहगच्छामोहरमंदिरम् ॥ सवेत्स्यतिमहाज्ञानीजगत्क्षुब्धंचराचरम् ॥ २ ॥ तथोक्तावा
सुदेवेनदेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ जनार्दनंपुरस्कृत्यजग्मुर्मंदरभूधरम् ॥ नतत्रदेवंवृषभंनदेवींचननंदिनम् ॥ ३ ॥ शून्यंगिरिमपश्यंतह्यज्ञान
तिमिरावृताः ॥ तान्मूढदृष्टीन्संप्रेक्ष्यदेवोविष्णुर्महाद्युतिः ॥ ४ ॥ प्रोवाचकिंनपश्यध्वंमहेशंपुरतःस्थितम् ॥ तमूचुर्नैवदेवेशंपश्यामोगिरि
जापतिम् ॥ ५ ॥ नविद्मःकारणंतच्चयेनदृष्टिर्हताहिनः ॥ तानुवाचजगन्मूर्त्तिर्यूयंदेवस्यसागसः ॥ ६ ॥ पापिष्ठागर्भहंतारोमृडान्याःस्वार्थ
तत्पराः ॥ तेनज्ञानंविवेकोवाहृतोदेवेनशूलिना ॥ ७ ॥ येनाग्रतःस्थितमपिपश्यंतोपिनपश्यथ ॥ तस्मात्कायविशुद्ध्यर्थंदेवदृष्ट्यर्थमाद
रात् ॥ ८ ॥ तप्तकृच्छ्रेणसंशुद्धाःकुरुध्वंज्ञानमीश्वरे ॥ क्षीरस्नानंप्रयुंजीतसाग्रकुंभशतंपुरा ॥ ९ ॥ दधिस्नानेचतुःषष्टिर्द्वात्रिंशद्धविषोऽर्हणे॥
पंचगव्यस्यशुद्धस्यकुंभाःषोडशकीर्तिताः ॥ १० ॥ मधुनोऽष्टौजलस्योक्ताःसर्वेतेद्विगुणाःसुराः ॥ ततोरोचनयादेवमष्टोत्तरशतेनहि॥ ११॥
अनुलिंपेत्कुंकुमेनचंदनेनचभक्तितः ॥ विल्वपत्रैःसकमलैःकर्पूरागरुचंदनैः ॥ १२ ॥ मंदारैःपारिजातैश्चअतिमुक्तैस्तथार्चयेत् ॥ अगरुं
सहकालेयंचंदनेनापिधूपयेत् ॥ १३ ॥ जप्तव्यंशतरुद्रीयमृग्वेदोक्तंपदक्रमैः ॥ एवंकृतेतुदेवेशंपश्यध्वंनेतरेणहि ॥ १४ ॥ इत्युक्त्वावासुदे

वेनदेवाःकेशवमब्रुवन् ॥ विधानंतप्तकृच्छ्रस्यकथ्यतांमधुसूदन ॥ यस्मिंश्चीर्णेकायशुद्धिर्भवितासार्वकालिकी ॥ १५ ॥ वासुदेव उवाच ॥
त्र्यहमुष्णाःपिबेच्चापस्त्र्यहमुष्णंपयःपिबेत् ॥ त्र्यहमुष्णंपिबेत्सर्पिर्वायुभक्षोदिनत्रयम् ॥ १६ ॥ पलाद्द्वादशतोयस्यपलाष्टौपयसःसुराः ॥
षट्पलाःसर्पिषःप्रोक्तादिवसेदिवसेपिबेत् ॥१७॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्तेवचनेसुराःकायविशुद्धये ॥ तप्तकृच्छ्ररहस्यंवैचक्रुःशक्रपुरो
गमाः ॥ १८ ॥ ततोव्रतेसुराश्चीर्णेविमुक्ताःपापतोऽभवन् ॥ विमुक्तपापादेवेशंवासुदेवमथाब्रुवन् ॥ १९ ॥ क्वासौवदजगन्नाथशंभुस्तिष्ठति
केशव ॥ यंक्षीराद्यभिषेकेणस्नापयामोविधानतः ॥ २० ॥ अथोवाचसुरान्विष्णुरेषतिष्ठतिशंकरः ॥ मद्देहेकिंनपश्यध्वंयोगंप्राप्यप्रतिष्ठितम्
॥२१॥ तमूचुर्नैवपश्यामःस्वतोवैत्रिपुरांतकम् ॥ सत्यंवदसुरेशानमहेशानःक्वतिष्ठति ॥२२॥ ततोऽव्ययात्मासहरिःस्वहृत्पंकजशायिनम्॥
दर्शयामासदेवानांमुरारिर्लिंगमैश्वरम् ॥ २३ ॥ ततोऽमराःक्रमेणैवक्षीरादिभिरनुत्तमैः ॥ स्नापयांचक्रिरेलिंगंशाश्वतंध्रुवमव्ययम् ॥ २४ ॥
आलिप्यगोरोचनयाचंदनेनसुगंधिना ॥ बिल्वपत्रांबुजैर्देवंपूजयामासुरंजसा ॥ २५ ॥ धूपयित्वागुरुंभक्त्यानिवेद्यपरमौषधीः ॥ जप्त्वाष्टश
तनामानिप्रणामंचक्रिरेततः ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ इत्येवंचिंतयंतस्तेदेवदेवौहराच्युतौ ॥ कथंयोगंतमापन्नौसत्त्वेनतमसावृतौ ॥ २७ ॥
पुलस्त्यउवाच ॥ सुराणांचिंतितंज्ञात्वाविश्वमूर्तिरभूद्विभुः ॥ सर्वलक्षणसंयुक्तःसर्वायुधधरोव्ययः ॥२८॥ सार्द्धद्विनेत्रंकनकाहिकुंडलंजटागु
डाकेशखगर्षभध्वजम् ॥ समाधवंहारभुजंगभूषणंपीताजिनाच्छन्नकटिप्रदेशम् ॥२९॥चक्रासिहस्तंहलशार्ङ्गपाणिंपिनाकशूलाजगवान्वितंच
कपर्दखट्वांगकपालघंटंसशंखटंकाररवंमहर्षे ॥ ३० ॥ दृष्ट्वैवदेवाहरिशंकरंतंनमोऽस्तुतेसर्वगताव्ययेति ॥ प्रोक्त्वप्रणामाःकमलासनाद्याश्चक्रु
र्मतिंचैकतरांनियुज्य ॥ ३१ ॥ तानेकचित्तान्विज्ञायदेवान्देवपतिर्हरिः ॥ प्रगृह्याभ्यद्रवत्तूर्णंकुरुक्षेत्रंस्वमाश्रमम् ॥ ३२ ॥ ततोऽपश्यंतदेवे

शंस्थाणुभूतंजलेस्थितम् ॥ दृष्ट्वानमःस्थाणवेतुप्रोक्त्वासर्वेप्युपाविशन् ॥ ३३ ॥ ततोऽब्रवीत्सुरपतिरेहिनोदीयतांवरः ॥ क्षुब्धंजगज्जगन्नाथ
उन्मज्जस्वप्रियातिथे ॥३४॥ ततस्तांमधुरांवाणींशुश्राववृषभध्वजः ॥ श्रुत्वोत्तस्थौचवेगेनसर्वव्यापीनिरंजनः॥३५॥नमोस्तुदेवदेवेभ्यःप्रोवा
चप्रहसन्हरः॥सचागतःसुरैःसेंद्रैःप्रणतोविनयान्वितः ॥३६॥ तमूचुर्देवताःसर्वास्त्यज्यतांशंकरद्रुतम् ॥ महाव्रतंत्रयोलोकाःक्षुब्धास्तेतेजसा
र्दिताः ॥३७॥ अथोवाचमहादेवोमयात्यक्तोमहाव्रतः ॥ ततःसुरादिवंजग्मुर्हृष्टाःप्रयतमानसाः ॥३८॥ ततोविकंपतेपृथ्वीसाब्धिद्वीपामहा
मुने ॥ ततोह्यचिंतयद्रुद्रःकिमर्थंक्षुभितामही ॥ ३९ ॥ ततःपर्यचरच्छूलीकुरुक्षेत्रंसमंततः ॥ ददर्शौघवतीतीरेउशनसंतपोनिधिम् ॥ ४० ॥
ततोब्रवीत्सुरपतिःकिमर्थंतप्यतेतपः ॥ जगत्क्षोभकरंविप्रतच्छीघ्रंकथ्यतांमम ॥ ४१ ॥ उशनाउवाच ॥ तवाराधनकामार्थंतप्यतेहिमह
त्तपः ॥ तस्मात्संजीविनींविद्यांज्ञातुमिच्छेत्रिलोचन ॥ ४२ ॥ हरउवाच ॥ तपसापरितुष्टोस्मिसुतप्तेनतपोधन ॥ तस्मात्संजीविनींविद्यां
भवान्ज्ञास्यतितत्त्वतः ॥४३॥ वरंलब्ध्वाततःशुक्रस्तपसःसंन्यवर्त्तत ॥ तथापिचलतेपृथ्वीसाब्धिभूभृन्नगावृता ॥ ४४ ॥ ततोगमन्महादेवः
सप्तसारस्वतंशुचि ॥ ददर्शनृत्यमानंचऋषिमंकणसंज्ञितम् ॥ ४५ ॥ भावेनपोप्लूयतिबालवत्सभुजौप्रसार्यैवननर्त्तवेगात् ॥ तस्यैववेगेनस
माहतातुचचालभूर्भूमिधरैःसहैव ॥ ४६ ॥ तंशंकरोऽभ्येत्यकरेनिगृह्यप्रोवाचवाक्यंप्रहसन्महर्षे ॥ किंभावितोनृत्यसिकेनहेतुनावदस्वमाम
द्यकिमत्रतुष्टिः ॥ ४७ ॥ सब्राह्मणःप्राहममाद्यतुष्टिर्यनेहजाताशृणुताद्द्विजेंद्र ॥ तपस्यतोमेवहवोगताहिसंवत्सराःकायविशोधनार्थम् ॥
॥ ४८ ॥ ततोऽनुपश्यामिकरात्क्षतोत्थंनिर्गच्छतेशाकरसंममेह ॥ तेनातितुष्टोस्मिभृशंद्विजेंद्रयेनास्मिनृत्यामिसुभावितात्मा ॥ ४९ ॥
तंप्राहशंभुर्द्विजपश्यमह्यंभस्मप्रवृत्तंकरतोतिशुक्लम् ॥ संताडनादेवनचप्रहर्षोममास्तिनूनंहिभवान्प्रमत्तः ॥ ५० ॥ श्रुत्वाथवाक्यंवृषभध्व

जंतंनत्वामुनिर्मंकणकोमहर्षें ॥ नृत्यंपरित्यज्यसुविस्मितोऽथववंदपादौविनयावनम्रः ॥ ५१ ॥ तमाहशंभुर्द्विजगच्छलोकंतंब्रह्मणोदुर्गमए वयश्च ॥ इदंचतीर्थंप्रवरंपृथिव्यांपृथूदकंस्यात्सुमहत्फलंहि ॥ ५२ ॥ सांनिध्यमत्रैवसुरासुराणांगंधर्वविद्याधरकिंनराणाम् ॥ सदास्तुधर्म स्यनिधानमग्र्यंसारस्वतंपापमलापहारि ॥ ५३ ॥ सुप्रभाकांचनाक्षीचसुवेणुर्विमलोदका ॥ महोदराचौघवतीविशालाचसरस्वती ॥ ५४ ॥ ॥ ५४ ॥ एताःसप्तसरस्वत्योनिवसिष्यंतिनित्यशः ॥ सोमपानफलंसर्वाःप्रयच्छंतिसुपुण्यदाः ॥ ५५ ॥ भवानपिकुरुक्षेत्रेमूर्त्तिस्थाप्यगरी यसीम् ॥ गमिष्यतिमहापुण्यंब्रह्मलोकंसुदुर्गमम् ॥ ५६ ॥ इत्येवमुक्तोदेवेनशंकरेणतपोधन ॥ मूर्त्तिस्थाप्यकुरुक्षेत्रेब्रह्मलोकमगाद्वशी ॥ ॥ ५७ ॥ गतेमंकणकेपृथ्वीनिश्चलासमजायत ॥ अथागान्मंदरंशंभुर्निर्जनावसथंशुचि ॥ ५८ ॥ एवंतवोक्तं द्विजशंकरस्तुगतस्तदासीत्तपस स्तुशैले ॥ शून्येऽभ्ययाद्रष्टुमतिर्हिदेव्यासयोजितोयेनहिकारणेन ॥ ५९ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादुर्भावोद्विषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६२ ॥ नारदउवाच ॥ गतोंधकस्तुपातालेकिमचेष्टतदानवः ॥ शंकरोमंदरस्थोपियच्चकारतदुच्यताम् ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ पातालस्थोंध कोब्रह्मन्बाध्यतेमदनाग्निना ॥ संतप्तविग्रहःसर्वान्दानवानिदमब्रवीत् ॥ २ ॥ समेसुहृत्ससमेवंधुःसभ्रातासपितामम ॥ यस्तामद्रिसुतांशीघ्रंम मांतिकमुपानयेत् ॥ ३ ॥ एवंब्रुवतिदैत्येंद्रेअंधकेमदनातुरे ॥ मेघगंभीरनिर्घोषंप्रह्लादोवाक्यमब्रवीत् ॥ ४ ॥ येयंगिरिसुतावीरसामाताधर्म तस्तव ॥ पितात्रिणयनोदेवःश्रूयतामत्रकारणम् ॥ ५ ॥ तवपित्रात्वपुत्रेणधर्मनित्येनदानव ॥ आराधितोहरोदेवःपुत्रार्थायपुराकिल ॥ ६ ॥ तस्मैत्रिलोचनेनासीद्दत्तोंधोप्येवदानवः ॥ पुत्रकःपुत्रकामस्यप्रोक्त्वेत्थंवचनंविभो ॥ ७ ॥ नेत्रत्रयंहिरण्याक्षसनर्मसुतयामम ॥ पिहितं योगसंस्थस्यततोध्वंमभवत्तमः ॥ ८ ॥ तस्माच्चतमसोजातोभूतोनीलघनस्वनः ॥ तदिदंगृह्यतांदैत्यतवौपयिकमात्मजम् ॥ ९ ॥

यदातुलोकविद्विष्टंकर्मचायंकरिष्यति ॥ त्रैलोक्यजननींचापित्वभिवांछिष्यतेऽधमः ॥ १० ॥ घातयिष्यतिवाविप्रंयदाप्रक्षिप्यचा
सुर ॥ तदास्यस्वयमेवाहंकरिष्येकायशोषणम् ॥ ११ ॥ एवमुक्त्वागतःशंभुःस्वस्थानंमंदराचलम् ॥ त्वत्पितापिसमभ्यागात्त्वामा
दायरसातलम् ॥ १२ ॥ एतेनकारणेनांबाशैलजातवदानव ॥ सर्वस्यापीहजगतोगुरुःशंभुःपिताध्रुवम् ॥ १३ ॥ भवानपि
तथायुक्तःशास्त्रवेत्तागुणाद्भुतः ॥ नेदृशेपापसंकल्पेमतिंकुर्यात्त्वद्विधः ॥ १४ ॥ त्रैलोक्यप्रभुरव्यक्तोभवःसर्वैर्नमस्कृतः ॥ अजेय
स्तस्यभार्येयंनत्वमर्होऽमरार्दन ॥ १५ ॥ नचापिशक्तःसंप्राप्तुंशैलराजात्मजांशुभाम् ॥ अजित्वासगणंरुद्रंसचकामोथदुर्लभः ॥ १६ ॥ यस्तरे
त्सागरंदोर्भ्यांपातयेद्भुविभास्करम् ॥ मेरुमुत्पाटयेद्वापिसजयेच्छूलपाणिनम् ॥ १७ ॥ उताहोस्विदिमांशक्तःक्रियांकर्तुंमहाबलः ॥ नच
शक्योहरोज्ञातुंसत्यंसत्यंमयोदितम् ॥ १८ ॥ किंत्वयानश्रुतंदैत्ययथादंडोमहीपतिः ॥ परस्त्रीकामनामूढःसराष्ट्रोनाशमाप्तवान् ॥ १९ ॥ आसी
द्दंडोनामनृपःप्रभूतबलवाहनः ॥ सचवव्रेमहातेजाःपौरोहित्यायभार्गवम् ॥ २० ॥ ईजेचविविधैर्यज्ञैर्नृपतिःशुक्रपालितः ॥ शुक्रस्यासीच्चदुहि
ताअरजानामनामतः ॥ २१ ॥ शुक्रःकदाचिदगमद्वृषपर्वाणमासुरम् ॥ तेनार्चितश्चिरंतत्रतस्थौभार्गवसत्तमः ॥ २२ ॥ अरजाःस्वगृहेवह्निं
शुश्रूषंतीमहासुर ॥ अतिष्ठतसुचार्वंगीततोभ्यागान्नराधिपः ॥ २३ ॥ सपप्रच्छकशुक्रोस्तितमूचुःपरिचारिकाः ॥ गतःसभगवाञ्छुक्रोयाजना
यदनोःसुतम् ॥ २४ ॥ पप्रच्छनृपतिःकातुतिष्ठतेभार्गवाश्रमे ॥ तास्तमूचुर्गुरोःपुत्रीसंतिष्ठत्यरजानृप ॥ २५ ॥ तामाश्रमेशुक्रसुतांद्रष्टु
मिक्ष्वाकुनंदनः ॥ प्रविवेशमहाबाहुर्ददर्शारजसंततः ॥ २६ ॥ तांदृष्ट्वाकामसंतप्तस्तत्क्षणादेवपार्थिवः ॥ संजातोंधकदंडश्चकृतांतबलचो
दितः ॥ २७ ॥ विसर्जयामासतदाभृत्यान्भ्रातृन्सुहृत्तमान् ॥ शुक्रशिष्यानपिबलीएकाकीपृष्ठआव्रजत् ॥ २८ ॥ तमागतंशुक्रसुताप्रत्यु

त्थाययशस्विनी ॥ पूजयामाससंहृष्टाभ्रातृभावेनदानव ॥ २९ ॥ ततस्तामाहनृपतिर्बालेकामाश्रितापितम् ॥ मांसमाह्लादयस्वाद्यस्वपरिष्वं
गवारिणा ॥ ३० ॥ सापिप्राहनरश्रेष्ठंसुविनीतातमासुरम् ॥ पितामममहाक्रोधीत्रिदशानपिनिर्दहेत् ॥ ३१ ॥ मूढबुद्धेभवान्भ्राताममापि
स्वयमागतः ॥ भगिनीधर्मतस्तेहंभवाञ्छिष्यःपितुर्मम ॥ ३२ ॥ सोब्रवीद्भीरुमांशुक्रःकालेनपरिधक्ष्यति ॥ कामाग्निर्निर्दहतिमामद्यैवत
नुमध्यमे ॥ ३३ ॥ साप्राहदंडंनृपतिंमुहूर्तंपरिपालय ॥ तमेवयाचस्वगुरुंसतेदास्यत्यसंशयम् ॥ ३४॥ दंडोब्रवीत्सुतन्वंगिकालक्षेपोनमे
क्षमः ॥ हुतावसरकर्तृत्वेविघ्नमायातिसुंदरि ॥ ३५ ॥ ततोब्रवीच्चविरजानाहंत्वांपार्थिवात्मज ॥ दातुंशक्तातथात्मानमस्वतंत्राहियोषितः ॥
॥ ३६ ॥ किंवातेबहुनोक्तेनद्राक्त्वंनाशंनराधिप ॥ गच्छस्वशुक्रशापेनसभृत्यज्ञातिबांधवः ॥ ३७ ॥ ततोऽब्रवीन्नरपतिःसुतनुशृणुचे
ष्टितम् ॥ चित्रांगदायायद्वृत्तंपुरादेवयुगेशुभे ॥ ३८ ॥ विश्वकर्मसुतासाध्वीनाम्नाचित्रांगदाभवत् ॥ रूपयौवनसंपन्नापद्महीनातुपद्मिनी ॥
॥ ३९ ॥ साकदाचिन्महारण्यंसखीभिःपरिवारिता ॥ जगामनिमिषंनामस्नातुंकमललोचना ॥ ४० ॥ सास्नातुमवतीर्णाचअथाभ्यागान्न
रेश्वरः ॥ सुदेवतनयोधीमान्सुरथोनामनामतः ॥ ४१ ॥ संवृतासासखीःप्राहवचनंसत्त्वसंयुतम् ॥ असौनराधिपसुतोमदनेनकदर्थ्यते ॥
॥ ४२ ॥ यदर्थेचक्षमंमेस्यस्वप्रदानंसुरूपिणः ॥ सख्यस्तामब्रुवन्बालाअप्रगल्भासिसुंदरि ॥ ४३ ॥ अस्वातंत्र्यंतवास्तीहप्रदानेस्वात्म
नोनघे ॥ पितातवास्तिधर्मिष्ठःसर्वशास्त्रविशारदः ॥ ४४ ॥ नतेयुक्तमिहात्मानंदातुंनरपतेःस्वयम् ॥ एतस्मिन्नंतरेराजासुरथःसत्यकः
शुचिः ॥ ४५ ॥ समभ्येत्याब्रवीद्दीनांकंदर्पशरपीडितः ॥ त्वंमुग्धेमोहयसिमांहृष्टचैवमदिरेक्षणे ॥ ४६ ॥ त्वद्दृष्टिशरबाणेनस्मरेणाभ्येत्य
ताडितः ॥ तन्मांकुचतलेतल्पेअभिशायितुमर्हसि ॥ ४७ ॥ नोचेत्प्रधक्ष्यतेकामोभूयोभूयोतिदर्शनात् ॥ ततःसाचारुसर्वांगीराज्ञोराजीव

लोचना ॥ ४८ ॥ वार्यमाणासखीभिस्तुप्रादादात्मानमात्मना ॥ एवंपुरातयातन्व्यापरित्रातःसभूपतिः ॥ ४९ ॥ तस्मात्त्वमपिसुश्रोणिमां
परित्रातुमर्हसि ॥ अरजस्काब्रवीद्दंडंतरयायद्वृत्तमुत्तमम् ॥ ५० ॥ किंत्वयानपरिज्ञातंतस्मात्तत्कथयाम्यहम् ॥ तदातयातुतन्वंग्यासुरथ
स्यमहीपतेः ॥ ५१ ॥ आत्माप्रदत्तःस्वातंत्र्यात्ततस्तामशपत्पिता ॥ यस्माद्धर्मंपरित्यज्यस्त्रीभावान्मंदचेतसे ॥ ५२ ॥ आत्माप्रदत्तस्त
स्माद्धिनविवाहोभविष्यति ॥ विवाहरहितानैवसुखंलप्स्यसिभर्तृतः ॥ ५३ ॥ नचपुत्रफलंनैवपतिनायोगमेष्यसि ॥ उत्सृष्टमात्रेशापेतुह्य
पोवाहसरस्वती ॥ ५४ ॥ अकृतार्थंनरपतिंयोजनानित्रयोदश ॥ अपकृष्टेनरपतौसापिमोहमुपागता ॥ ५५ ॥ ततस्ताःसिषिचुःसर्वासरस्व
त्याजलेनहि ॥ सासिच्यमानासुतरांशिशिरेणाथवारिणा ॥ ५६ ॥ मृतकल्पाहतोत्साहाविश्वकर्मसुताभवत् ॥ तांमृतामिवविज्ञायजग्मुः
सख्यस्त्वरान्विताः ॥ ५७ ॥ आहर्तुमपराःकाष्ठंवह्निमानेतुमाकुलाः ॥ साचतास्वपिसर्वासुगतासुवनमुत्तमम् ॥५८॥ संज्ञांलेभेसुचार्वंगीदि
शश्चेत्यवलोक्यच ॥ अपश्यंतीनरपतिंतथास्निग्धंसखीजनम् ॥ ५९ ॥ निपपातसरस्वत्यांपयोभिस्तरलेक्षणा ॥ तांवेगात्कांचनाक्षीतुम
हानद्यांनरेश्वर ॥ ६० ॥ गोमत्यांचप्रचिक्षेपतरंगकुटिलेजले ॥ तयापितस्यास्तद्भाव्यंविदित्वाथविशांपते ॥ ६१ ॥ महावनेपरिक्षिप्तासिं
हव्याघ्रसमाकुले ॥ एवंतस्याःस्वयंतत्रयात्ववस्थाश्रुतामया ॥ ६२ ॥ तस्मान्नदास्याम्यात्मानंरक्षंतीशीलमुत्तमम् ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रु
त्वादंडःशक्रसमोबली ॥ विहस्यत्वरजांप्राहस्वार्थमंगक्षयंकरम् ॥६३॥ दंडउवाच ॥ तस्यायदुत्तरंवृत्तंततपितुश्चकृशोदरि ॥ सुरथस्यतथा
राज्ञस्तच्छ्रोतुंमतिमादधे ॥ ६४ ॥ यदाप्रकृष्टेनृपतौपतितासामहावनम् ॥ तथागगनसंचारीहृष्टवान्गुह्यकोजनः ॥ ६५ ॥ ततःसोभ्येत्य
तांवालांपरिभाष्यप्रयत्नतः ॥ प्राहचागच्छसुभगेनयातिसुरथंप्रति ॥ ६६ ॥ ध्रुवमेष्यसितेनत्वंसंयोगमसितेक्षणे ॥ तस्माद्गच्छस्वशीघ्रं

वा०पु० ॥१००॥

त्वंद्रष्टुंश्रीकंठमीश्वरम् ॥ ६७ ॥ इत्येवमुक्तासातेनगुह्यकेनसुलोचना ॥ श्रीकंठमागतातूर्णकालिंद्यादक्षिणोत्तरम् ॥ ६८ ॥ दृष्ट्वामहेशंश्री कंठंस्नात्वारविसुताजले ॥ अतिष्ठतशिरोनम्रायावन्मध्येस्थितोरविः ॥ ६९ ॥ अथाजगामदेवस्यस्नानंकर्तुंतपोधनः ॥ शुभःपाशुपताचार्यः सामवेदीऋतुध्वजः ॥ ७० ॥ रुदतीमिवसंस्थितांतामनंगपरिवर्जिताम् ॥ तांदृष्ट्वासमुनिर्ध्यानमगमत्क्वेयमित्यथ ॥ ७१ ॥ अथसातमृषिंवंद्य कृतांजलिरुपस्थिता ॥ तांप्राहपुत्रिकस्यासिसुतासुरसुतोपमा ॥ ७२ ॥ किमर्थमागतासीहनिर्मनुष्यमृगेवने ॥ ततःसाप्राहतमृषिंयाथात थ्यंकृशोदरी ॥ ७३ ॥ श्रुत्वर्षिःकोपमगमदशपच्छिलिपनांवरम् ॥ यस्मात्स्वतनुजातेयंपरदेयापिपापिना ॥ ७४ ॥ योजितानैवपतिनात स्माच्छाखामृगोऽस्तुसः ॥ इत्युक्त्वासमहाभागोभूयःस्नात्वाविधानतः ॥ ७५ ॥ उपास्यपश्चिमांसंध्यांपूजयामासशंकरम् ॥ संपूज्यदेवदेवेशं यथोक्तविधिनाहरम् ॥ ७६ ॥ उवाचागम्यतांसुभ्रूंरुदंतींपतिलालसाम् ॥ गच्छस्वसुभगेदेशंसप्तगोदावरंशुभम् ॥ ७७ ॥ तत्रोपास्यमहा देवंमहांतंहाटकेश्वरम् ॥ तत्रस्थितायारंभोरुख्यातादेववतीशुभा ॥ ७८ ॥ आगमिष्यतिदैत्यस्यपुत्रीकंदरमालिनः ॥ तथान्यागुह्यकसुता दमयंतीतिविश्रुता ॥ ७९ ॥ अंजनस्यापितत्रापिसमेष्यतितपस्विनी ॥ तथापरावेदवतीपर्जन्यदुहिताशुभा ॥ ८० ॥ यदातिस्रःसमेष्यंति सप्तगोदावरेजले ॥ हाटकाख्येमहादेवेतदासंयोगमेष्यसि ॥ ८१ ॥ इत्येवमुक्तामुनिनाबालाचित्रांगदातदा ॥ सप्तगोदावरंतीर्थमगमत्त्वरि ताततः ॥ ८२ ॥ संप्राप्यतत्रदेवेशंपूजयंतीत्रिलोचनम् ॥ समध्यास्तेशुचिपराफलमूलाशनाभवत् ॥ ८३ ॥ सचर्षिर्ज्ञानसंपन्नः श्रीकंठायततोऽलिखत् ॥ श्लोकंत्वेकंमहात्मानंतस्याश्चप्रियकाम्यया ॥ ८४ ॥ नसोऽस्तिकश्चित्रिदशोऽसुरोवायक्षोथमर्त्योरजनी चरोवा ॥ इदंहिदुःखंमृगशावनेत्र्यानिमार्जयेद्यःस्वपराक्रमेण ॥ ८५ ॥ इत्येवमुक्त्वासमुनिर्जगामद्रष्टुंविभुंपुष्करनाथमीड्यम् ॥

अ० ६३ ॥१००॥

नंदींपयोष्णींमुनिवृंदवंद्यांसंचिंतयन्नेवविशालनेत्राम् ॥ ८६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादुर्भावेदंडोपाख्यानेत्रिषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६३ ॥ दंडउवाच ॥ चित्रांगदायास्त्वरजेतत्रसत्यायथासुखम् ॥ स्मरंत्यासुरथंवीरंमहान्कालःसमभ्यगात् ॥ १ ॥ विश्वकर्मापिमुनिनाशप्तोवानरतांगतः ॥ न्यपतन्मेरुशिखराद्भूपृष्ठंविधिनोदितः ॥ २ ॥ वनंघोरंसुगुल्माढ्यंनदींशालूकिनीमनु ॥ सत्वेवंपर्वतश्रेष्ठंसमावसातिसुंदरि ॥ ३ ॥ तत्रासतोऽस्यसुचिरंफलमूलान्यथाश्नतः ॥ कालोत्यगाद्वरारोहेवहुवर्षगणोवने ॥ ४ ॥ एकदादैत्यशार्दूलःकंदराख्यःसुतांप्रियाम् ॥ प्रतिगृह्यसमभ्यागात्ख्यातांवेदवतींदिवि ॥ ५ ॥ तांचतद्वनमायातांसमंपित्रावराननाम् ॥ ददर्शवानरश्रेष्ठःप्रजग्राहवलात्करे ॥ ६ ॥ ततोगृहीतांकपिनासदैत्यःस्वसुतांशुभे ॥ कंदरोवीक्ष्यसंक्रुद्धःखड्गमुद्यम्यचाद्रवत् ॥ ७ ॥ तमापतंतंदैत्येंद्रंदृष्ट्वाशाखामृगोवली ॥ तथैवसहचार्वंग्याहिमाचलमुपागमत् ॥ ८ ॥ ददर्शचमहादेवंश्रीकंठंयमुनातटे ॥ तस्याविदूरेगहनमाश्रमंऋषिवर्जितम् ॥ ९ ॥ तस्मिन्महाश्रमेपुण्येस्थाप्यदेववतींकपिः ॥ न्यमज्जतसकालिंद्यांपश्यतःकंदरस्यहि ॥ १० ॥ सोऽजानतमृतांपुत्रींसमंशाखामृगेणहि ॥ जगामचमहातेजाःपातालंनिलयंनिजम् ॥ ११ ॥ सचापिवानरोदेव्याकालिंद्यावेगतोभृशम् ॥ नीतःशिवेतिव्याख्यातंदेशंस्फीतजनाश्रितम् ॥ १२ ॥ ततस्तीर्त्वाथवेगेनसकापिलवनंप्रति ॥ गंतुकामोमहातेजायत्रन्यस्तासुलोचना ॥ १३ ॥ अथापश्यत्समायांतमंजनंगुह्यकोत्तमम् ॥ दमयंत्यासमंपुत्र्यागत्वाजिगमिषुःकपिः ॥ १४ ॥ तांदृष्ट्वामन्यतश्रीमान्सेयंदेववतीध्रुवम् ॥ तन्मेवृथाश्रमोजातोजलमज्जनसंभवः ॥ १५ ॥ इतिसंचिंतयन्नेवसमाद्रवतसुंदरि ॥ सातद्भयाचान्यपतन्नदींचैवहिरण्वतीम् ॥ १६ ॥ गुह्यकोवीक्ष्यतनयांपतितामापगाजले ॥ दुःखशोकसमायुक्तोजगामांजनपर्वतम् ॥ १७ ॥ तत्रासौतपआस्थायमौनव्रतधरःशुचिः ॥ समास्तेवैमहातेजाःसंवत्सरगणान्वहून् ॥ १८ ॥ दमयं

त्वंद्रष्टुंश्रीकंठमीश्वरम् ॥ ६७ ॥ इत्येवमुक्त्वासातेनगुह्यकेनसुलोचना ॥ श्रीकंठमागतातूर्णंकालिंद्यादक्षिणोत्तरम् ॥ ६८ ॥ दृष्ट्वामहेशंश्री कंठंस्नात्वारविसुताजले ॥ अतिष्ठतशिरोनम्रायावन्मध्येस्थितोरविः ॥ ६९ ॥ अथाजगामदेवस्यस्नानंकर्तुंतपोधनः ॥ शुभःपाशुपताचार्यः सामवेदीऋतुध्वजः ॥ ७० ॥ रुदतीमिवसंस्थितांतामनंगपरिवर्जिताम् ॥ तांदृष्ट्वासमुनिर्ध्यानमगमत्केयमित्यथ ॥ ७१ ॥ अथसातमृषिंवंद्य कृतांजलिरुपस्थिता ॥ तांप्राहपुत्रिकस्यासिसुतासुरसुतोपमा ॥ ७२ ॥ किमर्थमागतासीहनिर्मनुष्यमृगेवने ॥ ततःसाप्राहतमृषिंयाथात थ्यंकृशोदरी ॥ ७३ ॥ श्रुत्वर्षिःकोपमगमदशपच्छिलिपनांवरम् ॥ यस्मात्स्वतनुजातेयंपरदेयापिपापिना ॥ ७४ ॥ योजितानैवपतिनात स्माच्छाखामृगोऽस्तुसः ॥ इत्युक्त्वासमहाभागोभूयःस्नात्वाविधानतः ॥ ७५ ॥ उपास्यपश्चिमांसंध्यांपूजयामासशंकरम् ॥ संपूज्यदेवदेवेशं यथोक्तविधिनाहरम् ॥ ७६ ॥ उवाचागम्यतांसुभ्रूंरुदंतींपतिलालसाम् ॥ गच्छस्वसुभगेदेशंसप्तगोदावरंशुभम् ॥ ७७ ॥ तत्रोपास्यमहा देवंमहांतंहाटकेश्वरम् ॥ तत्रस्थितायारंभोरुख्यातादेववतीशुभा ॥ ७८ ॥ आगमिष्यतिदैत्यस्यपुत्रीकंदरमालिनः ॥ तथान्यागुह्यकसुता दमयंतीतिविश्रुता ॥ ७९ ॥ अंजनस्यापितत्रापिसमेष्यतितपस्विनी ॥ तथापरावेदवतीपर्जन्यदुहिताशुभा ॥ ८० ॥ यदातिस्रःसमेष्यंति सप्तगोदावरेजले ॥ हाटकाख्येमहादेवेतदासंयोगमेष्यसि ॥ ८१ ॥ इत्येवमुक्तामुनिनाबालाचित्रांगदातदा ॥ सप्तगोदावरंतीर्थमगमत्त्वरि ताततः ॥ ८२ ॥ संप्राप्यतत्रदेवेशंपूजयंतीत्रिलोचनम् ॥ समध्यास्तेशुचिपराफलमूलाशनाभवत् ॥ ८३ ॥ सचर्षिर्ज्ञानसंपन्नः श्रीकंठायततोऽलिखत् ॥ श्लोकंत्वेकंमहात्मानंतस्याश्चप्रियकाम्यया ॥ ८४ ॥ नसोऽस्तिकश्चित्रिदशोऽसुरोवायक्षोथमर्त्योरजनी चरोवा ॥ इदंहिदुःखंमृगशावनेत्र्यानिमार्जयेद्यःस्वपराक्रमेण ॥ ८५ ॥ इत्येवमुक्त्वासमुनिर्जगामद्रष्टुंविभुंपुष्करनाथमीड्यम् ॥

नंदींपयोष्णींमुनिवृंदवंद्यांसंचिंतयन्नेवविशालनेत्राम् ॥ ८६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादुर्भावेदंडोपाख्यानेत्रिषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६३ ॥ दंडउवाच ॥ चित्रांगदायास्त्वरजेतत्रसत्यायथासुखम् ॥ स्मरंत्यासुरथंवीरंमहान्कालःसमभ्यगात् ॥ १ ॥ विश्वकर्मा पिमुनिनाशप्तोवानरतांगतः ॥ न्यपतन्मेरुशिखराद्भूपृष्ठंविधिनोदितः ॥ २ ॥ वनंघोरंसुगुल्माढ्यंनदींशालूकिनीमनु ॥ सत्वेवंपर्वतश्रेष्ठं समावसातिसुंदरि ॥ ३ ॥ तत्रासतोऽस्यसुचिरंफलमूलान्यथाश्नतः ॥ कालोत्यगाद्वरारोहेवहुवर्षगणोवने ॥ ४ ॥ एकदादैत्यशार्दूलःकंदरा ख्यःसुतांप्रियाम् ॥ प्रतिगृह्यसमभ्यागात्ख्यातांवेदवतींदिवि ॥ ५ ॥ तांचतद्वनमायातांसमंपित्रावराननाम् ॥ ददर्शवानरश्रेष्ठःप्रजग्राहवला त्करे ॥ ६ ॥ ततोगृहीतांकपिनासदैत्यःस्वसुतांशुभे ॥ कंदरोवीक्ष्यसंक्रुद्धःखड्गमुद्यम्यचाद्रवत् ॥ ७ ॥ तमापतंतंदैत्येंद्रंदृष्ट्वाशाखामृगो वली ॥ तथैवसहचार्वंग्याहिमाचलमुपागमत् ॥ ८ ॥ ददर्शचमहादेवंश्रीकंठंयमुनातटे ॥ तस्याविदूरेगहनमाश्रमंऋषिवर्जितम् ॥ ९ ॥ तस्मिन्महाश्रमेपुण्येस्थाप्यदेववतींकपिः ॥ न्यमज्जतसकालिंद्यांपश्यतःकंदरस्यहि ॥ १० ॥ सोऽजानतमृतांपुत्रींसमंशाखामृगेणहि ॥ जगामचमहातेजाःपातालंनिलयंनिजम् ॥ ११ ॥ सचापिवानरोदेव्याकालिंद्यावेगतोभृशम् ॥ नीतःशिवेतिव्याख्यातंदेशंस्फीतजनाश्रितम् ॥ १२ ॥ ततस्तीर्त्वाथवेगेनसकापिलवनंप्रति ॥ गंतुकामोमहातेजायत्रन्यस्तासुलोचना ॥ १३ ॥ अथापश्यत्समायांतमंजनंगुह्यकोत्तमम् ॥ दमयंत्यासमंपुत्र्यागत्वाजिगमिषुःकपिः ॥ १४ ॥ तांदृष्ट्वामन्यतश्रीमान्सेयंदेववतीध्रुवम् ॥ तन्मेवृथाश्रमोजातोजलमज्जनसंभवः ॥ १५ ॥ इतिसंचिंतयन्नेवसमाद्रवतसुंदरि ॥ सातद्भयाच्चन्यपतन्नदींचैवहिरण्वतीम् ॥ १६ ॥ गुह्यकोवीक्ष्यतनयांपतितामापगाजले ॥ दुःखशोक समायुक्तो[illegible]गामांजनपर्वतम् ॥ १७ ॥ तत्रासौतपआस्थायमौनव्रतधरःशुचिः ॥ समास्तेवैमहातेजाःसंवत्सरगणान्वहून् ॥ १८ ॥ दमयं

त्यपिवेगेनहिरण्वत्यापवाहिता ॥ नीतादेशंमहापुण्यंकोसलंसाधुभिर्युतम् ॥ १९ ॥ गच्छंतीसाचरुदतीददृशेवटपादपम् ॥ प्ररोहप्रावृत
ततुंजटाधरमिवेश्वरम् ॥ २० ॥ तंदृष्ट्वाविपुलच्छायंविशश्रामवरानना ॥ उपविष्टाशिलापट्टेततोवाचंप्रशुश्रुवे ॥ २१ ॥ नसोस्तिपुरुषःक
श्चिद्यस्तंब्रूयात्तपोधनम् ॥ यथासतनयस्तुभ्यमुद्बद्धोवटपादपे ॥ २२ ॥ साश्रुत्वातांतदावाणींविशिष्टाक्षरसंयुताम् ॥ तिर्यगूर्ध्वमधश्चैवस
मंतादवलोकयत् ॥ २३ ॥ ददृशेवृक्षशिखरेशिशुंपंचाब्दकंस्थितम् ॥ पिंगलाभिर्जटाभिस्तुउद्बद्धंयत्नतःशुभे ॥ २४ ॥ तंविज्ञुवंतंदृष्ट्वैवद
मयंतीसुदुःखिता ॥ प्राहकेनासिवद्धस्त्वंपापिनावदपोतक ॥२५॥ सतामाहमहाभागेवद्धोस्मिकपिनावटे ॥ जटास्वेवंसुदुष्टेनजीवामितपसो
वलात् ॥ २६ ॥ पुरामनुपुरेचैवतत्रदेवोमहेश्वरः ॥ तत्रास्तितपसोराशिःपितामममकृतध्वजः ॥ २७ ॥ तस्यास्मितप्यमानस्यमहायोगा
न्महात्मनः॥ जातोऽलिवृंदसंयुक्तःसर्वशास्त्रविशारदः ॥२८॥ ततोमामब्रवीत्तातोनमस्कृत्यशुभानने ॥ जावालीतिपरिज्ञायतच्छृणुष्वशुभा
नने ॥ २९ ॥ पंचवर्षसहस्राणिवालएवभविष्यसि ॥ दशवर्षसहस्राणिकुमारत्वेभविष्यसि ॥ ३० ॥ विंशतिर्यौवनस्थायीस्थाविर्यैद्विगुणं
ततः ॥ पंचवर्षशतान्वालोभोक्ष्यसेवंधनंदृढम् ॥ ३१ ॥ दशवर्षशतान्येवकौमारेकायपीडनम् ॥ यौवनेपरमान्भोगान्द्विसहस्रसमास्तथा ॥
॥ ३२ ॥ चत्वारिंशच्छतान्येववार्धकेक्लेशमुत्तमम् ॥ आप्स्यसेभूमिशय्यायांकदन्नाशनभोजनम् ॥ ३३ ॥ इत्येवमुक्तःपित्राहंवालःपंचा
ब्ददेश्यकः ॥ विचरामिमहीपृष्ठंगच्छन्स्नातुंहिरण्वतीम् ॥ ३४॥ ततोऽपश्यंकपिवरंसोवदन्मांक्वयास्यसि ॥ इमांदेववर्तींगृह्यमूढन्यस्तांमहा
श्रमे ॥३५॥ ततोऽसौमांसमादायविस्फुरंतंशिशुंततः ॥ वटाग्रेऽस्मिन्नुद्बवंधजटाभिरपिसुंदरि ॥ ३६ ॥ तथाचरक्षाकपिनाकृताभीरुनिरं
तरैः ॥ लतापाशैर्महायंत्रमध्यस्थादुष्टवुद्धिना ॥३७॥ अभेद्योयमनाक्रम्यउपरिष्टात्तथावधः ॥ दिशांमुखेषुसर्वेषुकृतंयंत्रंलतामयम् ॥३८॥

संयम्यमांकपिवरःप्रयातोऽमरपर्वतम् ॥ यथेच्छयामयादृष्टमेतत्तेगदितंशुभे ॥ ३९ ॥ भवतीकामहारण्येललनापतिवर्जिता ॥ समा
यातासुचार्वंगीकेनकार्येणमांवद ॥ ४० ॥ साब्रवीदंजनोनामगुह्यकेंद्रःपितामम ॥ दमयंतीतिमेनामप्रम्लोचागर्भसंभवा ॥ ४१ ॥ तत्र
मेजातकेप्रोक्तमृषिणामुद्गलेनहि ॥ इयंनरेंद्रमहिषीभविष्यतिनसंशयः ॥ ४२ ॥ तद्वाक्यसमकालंतुन्यनदद्दिविदुंदुभिः ॥ शिवाश्चाशिव
निर्घोषास्ततोभूयोऽब्रवीन्मुनिः ॥ ४३ ॥ नसंदेहोनरपतेर्महाराज्ञीभविष्यति ॥ महान्तंसंशयंघोरंकन्याभावेसमेष्यसि ॥ ४४ ॥ ततोजगा
मसऋषिरेवमुक्त्वावचोद्भुतम् ॥ पितामामपिचादायसमागंतुमथैच्छत ॥ ४५ ॥ तीर्थंततोहिरण्वत्यास्तीरात्कपिरथोत्पतत् ॥ तद्भयाच्चम
याह्यात्माक्षिप्तःसागरगाजले ॥ तयास्मिदेशमानीताइमंमानुषवर्जितम् ॥ ४६ ॥ दंड उवाच ॥ श्रुत्वाजाबालिरथतद्वचनंवैतयोदितम् ॥
प्राहसुंदरिगच्छस्वश्रीकंठंयमुनातटे ॥ ४७ ॥ तत्रागच्छतिमध्याह्नेमत्पिताशिवमर्चितुम् ॥ तस्मैनिवेदयाशुत्वंततःश्रेयोऽभिलप्स्यसे ॥
॥४८॥ ततस्तुत्वरिताकालेदमयंतीतपोनिधिम् ॥ परित्राणार्थमगमद्धिमाद्रीयमुनांनदीम् ॥४९॥ सात्वदीर्घेणकालेनकंदमूलफलाशना ॥
संप्राप्ताशंकरस्थानंयत्रागच्छतितापसः ॥ ५० ॥ ततःसादेवदेवेशंश्रीकंठंलोकवंदितम् ॥ प्रतिवंद्यततोऽपश्यदक्षराणिमहामुने ॥ ५१ ॥
तेषामर्थंहिविज्ञायसातदाचारुहासिनी ॥ जापमाल्युदितंश्लोकमलिखच्चान्यमात्मनः ॥ ५२ ॥ मुद्गलेनास्मिगदिताराजपत्नीभविष्यति ॥
साचावस्थामिमांप्राप्ताकश्चिन्मात्रातुमीश्वरः॥५३॥इत्युल्लिख्यशिलापट्टेगतास्नातुंयमानुजाम् ॥ ददर्शेचाश्रमवरंमत्तकोकिलनादितम्॥५४॥
अतोमध्यमसावृषिर्नूनंतिष्ठतिसत्तमः ॥ इत्येवंचिंतयन्तीसासंप्रविष्टामहाश्रमम् ॥५५॥ ततोददर्शदेवानांस्थितांदेववतींशुभाम् ॥ शुष्कास्यां
चलनेत्रांतुपरिम्लानामिवाब्जिनीम् ॥ ५६ ॥ साचापतंतींददृशेयक्षजांदैत्यनंदिनीम् ॥ केयमित्येवसंचिन्त्यसमुत्थायस्थिराभवत् ॥५७॥

ततोऽन्योन्यंसमाश्लिष्यगाढंगाढंसुहृत्तया ॥ पर्यपृच्छत्तदान्योन्यंकथयामासतुस्ततः ॥ ५८ ॥ तेपरिज्ञाततत्त्वार्थेअन्योन्यंललनोत्तमे ॥ समासातेकथाभिस्तेनानारूपाभिरादरात् ॥ ५९ ॥ एतस्मिन्नंतरेप्राप्तःमुनिश्रीकंठमर्चितुम् ॥ ऋतध्वजोमुनिश्रेष्ठस्ततोऽपश्यदथाक्षरान् ॥ ६० ॥ सदृष्ट्वावाचयित्वाचतदर्थमधिगम्यच ॥ मुहूर्तंध्यानमास्थायव्यजानाच्चतपोनिधिः ॥ ६१ ॥ ततःसंपूज्यदेवेशंत्वरयासऋतध्वजः ॥ अयोध्यामगमत्क्षिप्रंद्रष्टुमिक्ष्वाकुमीश्वरम् ॥ ६२ ॥ तंदृष्ट्वानृपतिश्रेष्ठंतापसोवाक्यमब्रवीत् ॥ श्रूयतांनरशार्दूलविज्ञप्तिर्ममपार्थिव ॥ ६३ ॥ ममपुत्रोगुणैर्युक्तःसर्वशास्त्रविशारदः ॥ उद्बद्धःकपिराजेनविपर्यांतेतवैवहि ॥ ६४ ॥ तंहिमोचयितुंनान्यःशक्तस्त्वत्तनयादृते ॥ शकुनिर्नामराजेंद्रसह्यस्त्रविधिपारगः ॥ ६५ ॥ तन्मुनेर्वाक्यमाकर्ण्यपितामसक्तुशोदरि ॥ आदिदेशप्रियंपुत्रंशकुनिंनामशांतये ॥ ६६ ॥ ततःस प्रहितःपित्राभ्रातामममहाभुजः ॥ संप्राप्तोथवनोद्देशंसमंहिपरमर्षिणा ॥ ६७ ॥ दृष्ट्वान्यग्रोधमत्युच्चंप्ररोहश्वेतदिङ्मुखम् ॥ ददर्शवृक्षशिखरेउद्बद्धमृषिपुत्रकम् ॥ ६८ ॥ ततश्चललतापाशंदृष्टवान्ससमंततः ॥ दृष्ट्वासमुनिपुत्रंतंस्वजटासंयतंवटे ॥ ६९ ॥ धनुरादायबलवानधिज्यंसचकारह ॥ लाघवाद्दषिपुत्रस्यसमंचिच्छेदमार्गणैः ॥७०॥ कपिनायत्कृतंपूर्वंलतापाशंचतुर्दिशम् ॥ पंचवर्षशतेकालेगतेकृत्तंतदाशरैः॥७१॥लताच्छन्नंततस्तूर्णमारुरोहमुनिर्वटम्॥प्राप्तंस्वपितरंदृष्ट्वाजाबालिःसंयतोऽपिसन्॥७२॥आदरातिशयान्मूर्ध्नाववंदेतुविधानतः॥ संपरिष्वज्यसमुनिर्मूर्ध्न्याघ्रायसमंततः ॥७३॥ उन्मोचयितुमारब्धोनशशाकसुयंत्रितः ॥ ततस्तूर्णंधनुर्नाम्यबाणांश्चशकुनिर्वली ॥ ७४ ॥ आरुरोहवटंतूर्णंसमुन्मोचयितुंजटाः ॥ नचशक्नोतिसंयत्तंदृढंकपिवरेणहि ॥७५॥ यदानशकितस्तेनसमंमोचयितुंजटाः ॥ तदावतीर्णःशकुनिःसहितःपरमर्षिणा ॥७६॥ जग्राहचधनुर्बाणांश्चकारशरमंडपम् ॥ लाघवादर्धचंद्राभ्यांशाखांचिच्छेदसत्रिधा॥७७॥शाखयाकृत्तयाचासौ

भारवाहीतपोधनः ॥ शरसोपानमार्गेणअवतीर्णोथपादपात् ॥ ७८॥ तस्मिंस्तथास्वेतनयेऋतध्वजस्ततोनरेंद्रस्यसुतेनधन्विना ॥ जाबालि
नाभारवहेनसंयुतःसमाजगामाथनदींससूर्यजाम् ॥७९॥ इतिश्रीवामनपुराणेचतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६४ ॥ दंडक उवाच ॥ एतस्मिन्नंतरे
बालेयक्षासुरसुतेमुने॥समागतेहरंद्रष्टुंतंमुनिंयोगिनांवरम् ॥१॥ ददृशातेपरिम्लानंसंशुष्ककुसुमंविभुम् ॥ बहुनिर्माल्यसंयुक्तंगतेतस्मिन्नृत
ध्वजे ॥२॥ ततस्तुवीक्ष्यदेवेशंतेउभेवरकन्यके ॥ स्नापयेतेविधानेनपूजयेतेअहर्निशम् ॥३॥ ताभ्यांस्थिताभ्यां तत्रैवऋपिरभ्यागमद्द्रनम् ॥
द्रष्टुंश्रीकंठमव्यक्तंगालवोनामनामतः ॥ ४ ॥ सदृष्ट्वाकन्यकायुग्मंकस्येदमितिचिंतयन् ॥ प्रविवेशमुनिः स्नात्वाकालिंद्याविमलेजले ॥
॥ ५ ॥ ततोनुपूजयामासश्रीकंठंगालवोमुनिः ॥ गायेतेसुस्वरंगीतंयक्षासुरसुतेततः ॥ ६ ॥ ततःसंगीतमाकर्ण्य गालवोद्रेअजानत ॥
गंधर्वकन्यकेचैवसंदेहोनात्रविद्यते ॥ ७ ॥ संपूज्यदेवमीशानंगालवस्तुविधानतः ॥ कृतजप्यःसमध्यास्ते कन्याभ्यामभिवादितः ॥
॥ ८ ॥ ततःपप्रच्छसमुनिःकन्यकेकस्यकथ्यताम् ॥ कुलालंकारकरणेभक्तियुक्तेभवस्यहि ॥ ९॥ तमूचतुर्मुनिश्रेष्ठं याथातथ्यंशुभानने ॥
जातोविदितवृत्तांतोगालवस्तपतांवरः ॥ १० ॥ समुष्यतत्ररजनींताभ्यांसंपूजितोमुनिः ॥ प्रातरुत्थायगौरीशंसंपूज्यचविधानतः ॥ ११ ॥
तेउपेत्याब्रवीद्यास्येपुष्करारण्यमुत्तमम् ॥ आमंत्रयामिवांतन्व्यौमामनुज्ञातुमर्हथ ॥ १२ ॥ ततस्तेऊचतुर्ब्रह्मन्दुर्लभंदर्शनंतव ॥ किमर्थंपु
ष्करारण्येभवान्यास्यत्यथादरात् ॥ १३ ॥ तेउवाचमहातेजाअहंकारसमन्वितः ॥ कार्तिकीपुण्यदाभाविपुष्करेष्वेवकार्तिके ॥ १४ ॥
तेऊचतुर्वयंयामोभवान्यत्रगमिष्यति ॥ नत्वयास्मविनात्रब्रह्मन्निहस्थातुंसमुत्सहे ॥ १५ ॥ बाढमाहमुनिश्रेष्ठस्ततोनत्वामहेश्वरम् ॥ गतेच
ऋषिणासार्धंपुष्करारण्यमादरात् ॥ १६ ॥ तथान्येऋषयस्तत्रसमायाताःसहस्रशः ॥ पार्थिवावाजानपदामुक्त्वैकंतुऋतध्वजम् ॥ १७ ॥

ततःस्नातुंचकार्तिक्यामृषयःपुष्करेष्वथ ॥ राजानश्चमहाभागानाभागेक्ष्वाकुसंयुताः ॥१८॥ गालवोपिसमंताभ्यांकन्यकाभ्यामवातरत् ॥ सस्नातुंपुष्करजलेमध्यमेधनुषांप्लुतौ ॥ १९ ॥ निमग्नश्चापिदद्दशेमहामत्स्यंजलेशयम् ॥ वह्वीभिर्मत्स्यकन्याभिः प्रीयमाणंमुहुर्मुहुः ॥ ॥ २० ॥ सताश्चाहविनिर्मुक्ताइमंधर्मंनजानथ ॥ जनापवादंघोरंहिनशक्तःसोढुमुल्वणम् ॥ २१ ॥ तास्ताऊचुर्महामत्स्यंकिंनपश्यामगालवम् ॥ तापसंकन्यकाभ्यांवैविचरंतंयथेच्छया ॥ २२ ॥ यद्यसावपिधर्मात्मानबिभेतितपोधनः ॥ जनापवादात्तत्किंत्वंबिभेपिजलमध्यगः ॥ २३ ॥ ततश्चाप्याहसनिमिर्नैषवेत्तितपोधनः ॥ रागांधोनापिचभयंविजानातिसुबालिशः ॥ २४ ॥ तच्छ्रुत्वामत्स्यवचनंगालवोव्रीडयायुतः ॥ नोत्ततारनिमग्नोपितस्थौसविजितेंद्रियः ॥ २५ ॥ स्नात्वाद्वेतेपिरंभोरूसमुत्तीर्यतटेस्थिते ॥ प्रतीक्षंत्यौमुनिवरंतद्दर्शनसमुत्सुके ॥ २६ ॥ वृत्तांतुपुष्करेयात्रागतोलोकोयथागतम् ॥ ऋषयःपार्थिवाश्चान्येनानाजानपदास्तथा ॥ २७ ॥ तत्रस्थितैकासुदतीविश्वकर्मतनूरुहा ॥ चित्रांगदासुचार्वंगीवीक्षंतीतनुमध्यमा ॥ २८ ॥ तेस्थितेवापिवीक्षंत्यौगालवंमुनिसत्तमम् ॥ संस्थितेनिर्जनेतीर्थेगालवोंतर्जलेतथा ॥ २९ ॥ ततोऽभ्यगाद्वेदवतीनाम्नागंधर्वकन्यका ॥ पर्जन्यतनयासाध्वीघृताचीगर्भसंभवा ॥ ३० ॥ कूले पुण्ये समभ्येत्य स्नात्वामध्यमपुष्करे ॥ ददर्शकन्यात्रितयमुभयोस्तटयोःस्थितम् ॥ ३१ ॥ चित्रांगदांसमभ्येत्यपर्यपृच्छदनिष्ठुरम् ॥ कासिकेनचकार्येणनिर्जनेस्थितवत्यसि ॥ ३२ ॥ सातामुवाचपुत्रीमांविदस्वसुरवर्धकेः ॥ चित्रांगदेतिसुश्रोणिविख्यातांविश्वकर्मणः ॥ ३३ ॥ साहमभ्यागताभद्रेस्नातुंपुण्यांसरस्वतीम् ॥ नैमिषेकांचनाक्षींतुविख्यातांधर्ममातरम् ॥ ३४ ॥ तत्रागतासुराहांहंपृष्टावैदर्भकेणहि ॥ सुरथेनसकामार्तोमामेवशरणंगतः ॥३५॥ मयात्मातस्यदत्तश्चसखीभिर्वार्यमाणया ॥ ततःशप्तास्मितातेनवियुक्तास्मिचभूभुजा ॥ ३६ ॥ भर्तृकृतमतिर्भद्रेवारिता

गुह्यकेनच ॥ श्रीकंठमगमंद्रष्टुंततोगोदावरीजलम् ॥३७॥ तस्मादिदंसमायाताती र्थंप्रवरमुत्तमम् ॥ नचापिहृष्टःसुरथःसमनोह्लादनःपतिः ॥ ॥ ३८ ॥ भवतीचात्रकावालेवृत्तेयात्राफलेधुना ॥ समागताहितच्छंसममसत्येनभामिनि ॥ ३९ ॥ साब्रवीच्छ्रूयतांयास्मिमंदभाग्याकृशोदरी ॥ यथायात्राफलेवृत्तेसमायातास्मिपुष्करम् ॥ ४० ॥ पर्जन्यस्यघृताच्यांतुजातावेदवतीतिहि ॥ रममाणावनोद्देशेदृष्टास्मिकपिना सखि ॥ ४१ ॥ सचाभ्येत्याब्रवीन्मांतुयासिवेदवतिक्वहि ॥ आनीतास्याश्रमात्केनभूपृष्ठान्मेरुपर्वतम् ॥ ४२ ॥ ततोमयोक्तेनास्मीतिकपेवेदवतीत्यहम्॥नाम्नावेदवतीत्येवंमेरावपिकृताश्रया ॥४३॥ ततस्तेनातिदुष्टेनवानरेणाभिविद्रुता ॥ समारूढास्मिसहसावंधुजीवंनगोत्तमम् ॥ ॥ ४४ ॥ तेनापिवृक्षस्तरसापादाक्रांतस्त्वभज्यत ॥ ततोस्यविपुलांशाखांसमालिंग्यस्थितात्वहम् ॥ ४५ ॥ ततःप्लवंगमोवृक्षंप्राक्षिपत्सागरांभसि ॥ सहतेनैववृक्षेणपतितास्म्यहमाकुला ॥ ४६ ॥ ततोऽम्बरतलाद्वृक्षंनिपतंतंयदृच्छया ॥ ददृशुःसर्वभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ ॥४७॥ ततोहाहाकृतंलोकैर्मांपतंतींनिरीक्ष्यहि ॥ ऊचुश्चसिद्धगंधर्वाःकष्टंसेयंमहात्मनः ॥४८॥ इंद्रद्युम्नस्यमहिषीगदिताब्रह्मणास्वयम् ॥ मनोःपुत्रस्यवीरस्यसहस्रक्रतुयाजिनः॥४९॥तांवाणींमधुरांश्रुत्वामोहमस्म्यागताततः ॥ नचजानेसकेनापिवृक्षश्छिन्नःसहस्रधा॥५०॥ततोस्मिवेगाद्बलिनाहृतानलसखेनहि ॥ समानीतास्म्यहमिमंत्वंदृष्टाचात्रसुंदरि ॥ ५१ ॥ ततउत्तिष्ठगच्छावःकेउभेसंस्थितेवरे ॥ कन्यकेअनुपश्येहपुष्करस्योत्तरेतटे ॥ ५२ ॥ एवमुक्त्वावरांगीसातयासुतनुकन्यया ॥ जगामकन्यकेद्रष्टुंप्रष्टुंकार्यंतुकौतुकात् ॥ ५३ ॥ ततोगत्वापर्यपृच्छत्तेऊचतुरुभेअपि ॥ याथातथ्यंतयोस्ताभ्यांस्वमात्मानंनिवेदितम् ॥ ५४ ॥ ततस्ताश्चतुरोपीहसप्तगोदावरंजलम् ॥ संप्राप्यतीरेतिष्ठंतिअर्चंत्योहाटकेश्वरम् ॥ ५५ ॥ ततोवहून्वर्षगणान्चम्रपुस्तेजनास्त्रयः ॥ तासामर्थायशकुनिर्जाबालिःसकृतध्वजः ॥ ५६ ॥

भाग्वाहीततोभिन्नोदशान्दशतिके(?)गते ॥ कालेजगामनिर्वेदात्ससंपित्रानुशाकलम् ॥ ५७ ॥ तस्मिन्नरपतिःश्रीमानिंद्रद्युम्नोमनोःसुतः ॥ समध्यास्तेसविज्ञायसार्धपाद्योविनिर्ययौ ॥ ५८ ॥ सम्यक्संपूजितस्तेनसजाबालिर्ऋतध्वजः ॥ सचेक्ष्वाकुसुतःश्रीमान्शकुनिर्भ्रातृजोऽर्चितः ॥ ५९ ॥ ततोवाक्यंमुनिःप्राहइंद्रद्युम्नमृतध्वजः ॥ राजन्नष्टासुतास्माकंदमयंतीतिविश्रुता ॥ ६० ॥ तदर्थंचैववसुधाअस्माभिरटितानृप ॥ तस्मादुत्तिष्ठमार्गस्यसाहाय्यंकर्तुमर्हसि ॥ ६१ ॥ अथोवाचनृपोब्रह्मन्ममापिललनोत्तमा ॥ नष्टाक्रूतश्रमस्यापिकस्याहंकथयामिताम् ॥ ॥ ६२ ॥ आकाशात्पर्वताकारः पतमानोनगोत्तमः ॥ सिद्धानांवाक्यमाकर्ण्यवाणैश्छिन्नःसहस्रधा ॥ ६३ ॥ तेनैवसावरारोहाविभिन्नालाघवान्मया ॥ नचजानामिसाकुत्रतस्माद्गच्छामिमार्गितुम् ॥ ६४ ॥ इत्येवमुक्त्वासनृपःसमुत्थायत्वरान्वितः ॥ स्यंदनानिद्विजाभ्यांसभ्रातृपुत्रायचार्पयत् ॥ ६५ ॥ तेऽधिरूढरथास्तूर्णंमार्गंतेवसुधांक्रमात् ॥ बदर्याश्रममासाद्यददृशुस्तपसांनिधिम् ॥ ६६ ॥ तपसाकर्शितंदीनंमलपंकजटाधरम् ॥ निःश्वासायामपरमंप्रथमेवयसिस्थितम् ॥ ६७ ॥ तमुपेत्याब्रवीद्राजाइंद्रद्युम्नोमहाभुजः ॥ तपस्विन्यौवनेघोरआस्थितोऽसिसुदुश्चरम् ॥६८॥ तपःकिमर्थंतच्छंसकिमभिप्रेतमुच्यताम् ॥ सोब्रवीत्कोभवान्ब्रूहिममात्मानंसुहृत्तया ॥६९॥ परिपृच्छसिशोकार्तंपरिघ्नंतपोऽन्वितम् ॥ सप्राहराजास्मिबलीतपस्विन्शाकलेपुरे ॥ ७० ॥ मनोःपुत्रप्रियोभ्राताइक्ष्वाकोःकथितंतव ॥ सचास्मैपूर्वंचरितंसर्वंकथितवान्नृपः ॥ ७१ ॥ श्रुत्वाप्रोवाचराजर्षिर्मासुंचस्वकलेवरम् ॥ आगमिष्यामितन्वंगींविचेतुंभ्रातृजोसिमे ॥ ७२ ॥ इत्युक्त्वासंपरिष्वज्यनृपंधर्मैसुसंयतम् ॥ समारोप्यरथंतूर्णंतापसाभ्यांन्यवेदयत् ॥ ७३ ॥ ऋतध्वजःसपुत्रस्तुतंदृष्ट्वापृथिवीपतिम् ॥ प्रोवाचराजन्ब्रह्मेहिकारि

१ कोशलमितिप्रचुरः पाठः ।

ष्वचतथायथानज्ञायतेपरैः ॥ जयेमचपरान्युद्धेतथात्वंकर्तुमर्हसि ॥ ५ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ शुक्रोंधकवचःश्रुत्वासांत्वयन्परमोगुरुः ॥
वचनंप्राहदेवर्षेहर्षयन्दानवेश्वरम् ॥ तद्धितीर्थंगमिष्यामिकरिष्यामितवप्रियम् ॥ ६ ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंविद्यांसंजीवनींकविः ॥ आवर्तया
मासतदाविधानेनशुचिव्रतः ॥ ७ ॥ तस्यामावर्तमानायांविद्यायामसुरेश्वराः ॥ येहताःप्रमथैर्युद्धेतेचसर्वेसमुत्थिताः ॥ ८ ॥ कुजंभादिषु
दैत्येषुभूयएवोत्थितेष्वथ ॥ योद्धुंसमागतेष्वेवनंदीशंकरमब्रवीत् ॥ ९ ॥ येहताःप्रमथैर्दैत्यायथाशक्त्यारणाजिरे ॥ तेसमुज्जीविता
भूयोभार्गवेणाथविद्यया॥ १० ॥तदिदंयन्महादेवमहत्कर्मकृतंरणे ॥ नजातंस्वल्पमेवेशशुक्रविद्यावलाश्रयात् ॥ ११ ॥ इत्येवमुक्तेवचनेनंदिनं
कुलनंदिनम् ॥ प्रत्युवाचप्रभुःप्रीत्यास्वार्थसाधनमुत्तमम् ॥ १२ ॥ गच्छशुक्रंगणपतेममान्तिकमुपानय ॥ अहंतंसंयमिष्यामियथायोगं
समेत्यहि ॥ १३ ॥ इत्येवमुक्तोरुद्रेणनंदीगणपतिस्ततः ॥ समाजगामदैत्यानांचमूंशुक्रजिघृक्षया ॥ १४ ॥ तंददर्शासुरश्रेष्ठोवलवांस्तु
भयंकरः ॥ सरुरोधतदामार्गंसिंहस्येवपशुर्वने ॥ १५ ॥ समुपेत्याहनन्नन्दीचक्रेणाशनितेजसा ॥ संपपाताथनिःसंज्ञोययौनंदीततस्त्वरन् ॥
॥ १६ ॥ ततःकुजंभोजंभश्चवलोवृत्रश्चराक्षसाः ॥ स्वयंचरणशार्दूलानंदिनंसमुपाद्रवन् ॥ १७ ॥ तथान्येदानवश्रेष्ठामयह्रादपुरोगमाः ॥
नानाप्रहरणायुद्धेगणनाथमभिद्रवन् ॥ १८ ॥ ततोगणानामधिपंकुट्यमानंमहावलैः ॥ समपश्यंतदेवास्तंपितामहपुरोगमाः ॥
॥ १९ ॥ तंदृष्ट्वाभगवान्प्राहदेवाञ्छक्रपुरोगमान् ॥ साहाय्यंक्रियतांशंभोरेतदंतरमुत्तमम् ॥ २० ॥ पितामहोक्तंवचनंश्रुत्वादेवाः
सवासवाः ॥ समापतंतवेगेनशिवसैन्यमथांवरात् ॥ २१ ॥ तेषामापततां वेगःप्रमथानांवलेवभौ ॥ आपगानांमहावेगःपतंतीनां
महार्णवे ॥ २२ ॥ ततोहलहलाशब्दःसमजायतचोभयोः ॥ वलयोर्घोरसंकाशोसुरप्रमथयोरथ ॥ २३ ॥ तदन्तरमुपागम्यनं

१५

दीसंगृह्यवेगवान् ॥ तंभार्गवंसमाक्रामात्सिंहोवनमृगंयथा ॥ २४ ॥ तमादायहराभ्याशमागमद्गणनायकः ॥ निपात्यरक्षिणः सर्वा नथशुक्रंन्यवेदयत् ॥ २५ ॥ तमानीतंकविंशर्वःप्राक्षिपद्वदनेप्रभुः ॥ भार्गवंव्याप्तंतुंडेददृशुस्तेसुरारयः ॥ २६ ॥ सशंभुनाकविश्रेष्ठोग्र स्तोजठरमास्थितः ॥ तुष्टावभगवंतंतंवाग्भिर्भार्गवआदरात् ॥२७॥ शुक्रउवाच॥वरदायनमस्तुभ्यंहरायगुणशालिने ॥शंकरायमहेशायवि श्वेशायनमोनमः॥२८॥जीवनायनमस्तुभ्यंलोकनाथवृषाकपे॥मदनाग्नेकालशत्रोवामदेवायतेनमः ॥ २९ ॥सवित्रेविश्वरूपायवामनायसदा गते॥महादेवायशर्वायईश्वरायनमोनमः ॥३०॥ त्रिनयन हर भव शंकर उमापते जीमूतकेतो गुहाश्मशाननिरत भूतिविलेपन शूलपाणे पशु पते गोपते तत्पुरुष सत्तम नमो नमस्ते ॥ इत्थंस्तुतःकविवरेणहरोऽथभक्त्याप्रीतोवरंवरयभार्गवइत्युवाच ॥ तंप्राहदेहिभगवंस्तुवरंममाद्यय द्वैतवैवजठरान्ममनिर्गमोस्तु ॥३१॥ ततोहरोक्षीणितदानिरुध्यप्राहद्विजेंद्रंकिलनिर्गमस्व ॥ इत्युक्तमात्रोविभुनाचचारदेवोदरेभार्गवपुंगवस्तु ॥३२॥परिक्रमन्ददर्शासौशङ्करोदरकोटरे ॥ भुवनार्णवपातालान्स्थितान्स्थावरजंगमैः॥३३॥आदित्यवसुरुद्रांश्चविश्वेदेवगणांस्तथा॥ यक्षा न्किपुरुषांश्चैवगंधर्वाप्सरसांगणान् ॥ ३४ ॥ मुनीन्मनुजसाध्यांश्चपशुकीटपिपीलिकाः ॥ सरीसृपान्वृक्षगुल्मफलमूलौषधानिच ॥ ३५ ॥ जलस्थांश्चस्थलस्थांश्चानिमेषान्निमिषानपि ॥ अव्यक्तांश्चैवव्यक्तांश्चद्विपदोथचतुष्पदः ॥ ३६ ॥ सदृष्ट्वाकौतुकाविष्टःपरिवभ्रामभार्गवः ॥ तत्रास्यतोभार्गवस्यादिव्यःसंवत्सरोगतः ॥ ३७ ॥ नचैवांतमसौलेभेततःश्रांतोऽभवत्कविः ॥ सश्रांतंवीक्ष्यचात्मानंनचलेभेऽथनिर्गमम् ॥ भक्तिनम्रोमहादेवंततस्तत्समुपागमत् ॥ ३८ ॥ शुक्रउवाच ॥ विश्वरूपमहारूपविश्वरूपाक्षरूपधृक् ॥ सहस्राक्षमहादेवत्वामहंशरणंगतः॥ ॥ ३९ ॥ नमोस्तुतेशंकरशर्वशंभोसहस्रनेत्रांघ्रिभुजंगभूषण ॥ दृष्ट्वैवसर्वंभुवनंतवोदरेश्रांतोभवंत्वांशरणंप्रपन्नः ॥ ४० ॥ इत्येवमुक्तेवचनेम हात्माशंभुर्वचःप्राहतदाविहस्य ॥ निर्गच्छपुत्रोसिममाधुनात्वंशिश्नेनभोभार्गववंशचंद्र ॥ ४१ ॥ नाम्नातुशुक्रेतिचराचरास्त्वांस्तोष्यंति

नैवात्रविचारणास्यात् ॥ इत्येवमुक्त्वाभगवान्मुमोचशिश्नेनशुक्रःसचनिर्जगाम ॥ ४२ ॥ विनिर्गतोभार्गववंशचंद्रःशुक्रत्वमासाद्यमहानु
भावः ॥ प्रणम्यशंभुंसजगामतूर्णंमहासुराणांवलमुत्तमौजाः ॥ ४३ ॥ भार्गवेपुनरायातेदानवामुदिताभवन् ॥ पुनर्युद्धायविदधुर्मतिंसहगणे
श्वरैः ॥ ४४ ॥ गणेश्वरास्तानसुरान्सहामरगणैरथ ॥ युयुधुःसंकुलंयुद्धंसर्वएवजयेप्सवः ॥ ४५ ॥ ततोसुरगणानांचयुध्यतांद्वंद्वयुद्धवत् ॥
द्वंद्वयुद्धंसमभवद्घोररूपंतपोधन ॥ ४६ ॥ अंधकोनंदिनंयुद्धेशंकुकर्णंत्वयःशिराः ॥ कुंभध्वजंवलिर्धीमान्नंदिषेणंविरोचनः ॥ ४७ ॥
अश्वग्रीवोविशाखंचशाखोवृत्रमयोधयत् ॥ बाणंतथानैगमेयोवलराक्षसपुंगवः ॥ ४८ ॥ विनायकंमहावीर्यंपरश्वधधरंरणे ॥ संक्रुद्धाराक्षसश्रे
ष्ठादानवाःप्रमथानथ ॥ ४९ ॥ संयोधयंतोब्रह्मर्षेदायादानांशतानिषट् ॥ ५० ॥ शतक्रतुंसमाधीतंवज्रपाणिमवस्थितम् ॥ तंचापिदानवश्रे
ष्ठस्तुहुंडःसमयोधयत् ॥ ५१ ॥ हस्तीचकुंडजठरंह्रादोवीरंघटोदरम् ॥ एतेहिवलिनांश्रेष्ठादानवाःप्रमथानथ ॥ संयोधयंतोब्रह्मर्षेदैतेया
नांशतानिषट् ॥ ५२ ॥ गणोत्कटंसमायांतंवज्रपाणिमिवस्थितम् ॥ वारयामासवलवाञ्जंभोनाममहासुरः ॥ ५३ ॥ शंभुर्नामासुरपतिः
सब्रह्माणमयोधयत् ॥ ५४ ॥ मायामयःकुजंभश्चविष्णुंदैत्याधिपस्त्वियात् ॥ वैवस्वतंरणेसोल्कोवरुणंत्रिशिरास्तथा ॥ ५५ ॥ द्विमूर्धाप
वनंसोमंसहमित्रंविरूपधृक् ॥ एकहक्रसरणेरौद्रःकालनेमिर्महासुरः ॥ ५६ ॥ एकादशैवरुद्रांस्तुयच्चैकोपिरणोत्कटः ॥ योधयामासतेज
स्वीविद्युन्मालीमहासुरः ॥ ५७ ॥ द्वावश्विनौचनरकोभास्करानेवशंबरः ॥ साध्यान्मरुद्गणांश्चैवनिवातकवचादयः ॥ ५८ ॥ एवंद्वंद्वसह
स्राणिप्रमथानांचदानवैः ॥ संजातानांसुराब्दानांषट्छतानिमहामुने ॥ ५९ ॥ यदायोद्धुंनशक्तास्तेदानवैरमरादयः ॥ मुखंव्यादायवेगेनग्र
संतेक्रमशोमरान् ॥ ६० ॥ ततोऽभवच्चतत्सैन्यंशून्यंप्रमथदैवतैः ॥ आवृतंवर्जितंसर्वैःप्रमथैरमरैरपि ॥ ६१ ॥ दृष्ट्वाशून्यंगिरिप्रस्थंग्रस्तां

श्वप्रमथमरान् ॥ क्रोधादुत्पादयामासरुद्रोजृंभांविकांवशी ॥ ६२ ॥ तयाकृष्टादनुसुताअलसामंदभाषिणः ॥ वदनंविकृतंकृत्वामुक्तशस्त्रा विजृंभिरे ॥ ६३ ॥ विजृंभमाणेषुतदादानवेषुगणेश्वराः ॥ सुराश्चनिर्ययुस्तूर्णंदैत्यदेहेभ्यआकुलाः ॥ ६४ ॥ मेघप्रभेभ्योदेहेभ्योनिर्गच्छंतो मरोत्तमाः ॥ शोभंतेपद्मपत्राक्षामेघेभ्यइवविद्युतः ॥६५॥ ततोमरगणाःसर्वेनिर्गताश्चतपोधन ॥ अयुध्यंतमहात्मानोभूयएवाभिकोपिताः ॥ ॥ ६६ ॥ ततोदेववरैःसर्वैर्दानवाःशर्वपालितैः ॥ पराजीयंतसंग्रामेभूयोभूयस्त्वहर्निशम् ॥ ६७ ॥ तत्रत्रिणेत्रःस्वांसंध्यांसत्प्राप्तेशतिकेगते ॥ कालेह्युपासततदासोष्टादशभुजोव्ययः ॥ ६८ ॥ संस्पृश्यापःसरस्वत्याःस्नात्वाचविधिनाहरः ॥ कृतार्थोभक्तिमान्मूर्ध्निपुष्पांजलिमथाक्षिपत् ॥ ६९ ॥ ततोननामशिरसाततश्चक्रेप्रदक्षिणम् ॥ हिरण्यगर्भेत्यादित्यमुपतस्थेजजापह ॥ ७० ॥ द्रष्ट्रेनमोनमस्तेस्तुसम्यगुच्चार्यशूलधृक् ॥ ननर्तभावगंभीरोदोर्दण्डंभ्रामयन्वली ॥ ७१ ॥ परिनृत्यतिदेवेशेगणाश्चैवसुरास्तथा ॥ नृत्यंतिभावयुक्तास्तुहरस्यानुविधायिनः॥ ॥ ७२ ॥ संध्यामुपास्यदेवेशःपरिनृत्यययथेच्छया ॥ युद्धायदानवैःसार्धंमतिंभूयःसमादधे ॥ ७३ ॥ ततःसुरगणैःसर्वैस्त्रिणेत्रभुजपालितैः ॥ दानवानिर्जिताःसर्वेवलिभिर्भयवर्जितैः ॥ ७४ ॥ स्ववलंनिर्जितंदृष्ट्वामत्वाजेयंचशंकरम् ॥ अंधकःसुंदमाहूयवचनंचेदमब्रवीत् ॥ ७५ ॥ सुंदभ्रातासिमेवीरविश्वास्यःसर्ववस्तुषु ॥ तत्त्वांवदामियद्वाक्यंतच्छ्रुत्वाकुरुयत्क्षमम् ॥ ७६ ॥ दुर्जयोसौरणपटुर्महात्माकारणांतरैः ॥ ममास्तिचापिहृदयेपद्माक्षीशैलनंदिनी ॥ ७७ ॥ तदुत्तिष्ठस्वगच्छावोयत्रास्तेचारुहासिनी ॥ तत्रैनांमोहयिष्यामिशंभुरूपेणदानव ॥ ७८ ॥ भवान्भवस्यानुचरोभवनंदीगणेश्वरः ॥ ततोगत्वाथभुक्त्वातांजेष्यामिप्रमथान्सुरान् ॥ ७९ ॥ इत्येवमुक्तेवचनेवाढंसुंदोऽभ्यभाषत ॥ समजायतशैलादिरंधकःशंकरोप्यभूत् ॥ ८० ॥ नंदिरुद्रौततोभूत्वामहासुरचमूपती ॥ संप्राप्तौमंदरगिरिंप्रहारैःकृतविग्रहौ ॥ ८१ ॥ नंदिनो

हस्तमालंब्यह्यंधकोहरमंदिरम् ॥ विवेशनिर्विशंकेनचित्तेनासुरसत्तमः ॥८२॥ ततोगिरिसुतादूरादायांतंवीक्ष्यचांधकम् ॥ महेश्वरवपुश्छ
न्नंप्रहारैर्जर्जरच्छविम् ॥ ८३ ॥ सुंदंशैलादिरूपस्थमवष्टभ्याविशत्ततः ॥ तंदृष्ट्वामालिनींप्राहयशस्यांविजयांजयाम् ॥ ८४ ॥ जयेपश्य
स्वदेवस्यमदर्थेविग्रहंकृतम् ॥ शत्रुभिर्दारुणतरैस्तदुत्तिष्ठस्वसत्वरम् ॥ ८५ ॥ घृतमानयपौराणंचीरंचलवणंदधि ॥ व्रणभंगंकरिष्यामि
स्वयमेवपिनाकिनः ॥ ८६ ॥ कुरुष्वशीघ्रमस्यत्वंभर्तुर्व्रणविनाशनम् ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंसमुत्थायवरासनात् ॥ ८७ ॥ अभ्युद्ययौतदा
भक्त्यामन्यमानावृषध्वजम् ॥ शरपत्रेणतच्छित्वाभूयश्चिह्नानियत्नतः ॥ ८८ ॥ अन्वियेपतदापश्यत्तावुभौपार्श्वतःस्थितौ ॥ साज्ञात्वा
दानवंरौद्रंमायाच्छादितविग्रहम् ॥ ८९ ॥ अपयानंतदाचक्रेगिरिराजसुतामुने ॥ देव्यांश्चतितमाज्ञायसुंदंत्यक्त्वांधकोसुरः ॥९०॥ समा
द्रवतवेगेनहरकांतांविभावरीम् ॥ समाद्रवतदैतेयोयेनमार्गेणसागता ॥ ९१ ॥ कुर्वतीचतिरस्कारंपादप्लुतिनिराकुला ॥ तमापतंतंदृष्ट्वैव
गिरिजाप्राद्रवद्भयात् ॥ ९२ ॥ गृहंत्यक्त्वाह्युपवनंसखीभिःसहितातदा ॥ तत्राप्यनुजगामासौमदांधोमुनिपुंगव ॥ ९३ ॥ तथापिनशशा
पैनंतपसोगोपनाययत् ॥ तद्भयादाविशद्गौरीश्वेतार्ककुसुमंशुचि ॥ ९४ ॥ विजयाद्यामहागुल्मंसंप्रयातालयंमुने ॥ नष्टायामथपार्वत्यांभूयो
हैरण्यलोचनिः ॥ ९५ ॥ सुंदंहस्तेसमादायस्वसैन्यंपुनरागमत् ॥ अंधकेपुनरायातेस्वबलंमुनिसत्तम ॥ ९६ ॥ प्रावर्ततमहायुद्धंप्रमथासुर
योरथ ॥ ततोरणेसुरश्रेष्ठोविष्णुश्चक्रगदाधरः ॥ ९७ ॥ निजघानासुरबलंशंकरप्रियकाम्यया ॥ शार्ङ्गचापच्युतैर्बाणैःसंस्यूतादानवर्षभाः ॥
॥ ९८ ॥ पंचषट्सप्तचाष्टौवात्रभ्रपादैर्घनाइव ॥ गदयाकांश्चिदवधीचक्रेणान्याञ्जनार्दनः ॥९९॥ खड्गेनचचकर्तान्यान्दृष्ट्यान्यान्भस्मसा
त्कृतान् ॥ हलेनाकृष्यचैवान्यान्मुसलेनाप्यचूर्णयत् ॥ १०० ॥ गरुडःपक्षपाताभ्यांतुंडेनाप्युरसाहनत् ॥ सचादिपुरुषोधातापुराणः

प्रपितामहः ॥ १०१ ॥ भ्रामयन्विपुलंपद्ममभ्यषिंचतवारिणा ॥ संस्पृष्टाब्रह्मतोयेनसर्वतीर्थमयेनहि ॥ १०२ ॥ गणामरगणाश्चासन्नवागण
शताधिकाः ॥ दानवास्तेचतोयेनसंस्पृष्टाश्चाघहारिणा ॥ १०३ ॥ सवाहनालयंजग्मुःकुलिशेनेवपर्वताः ॥ दृष्ट्वाब्रह्महरीयुद्धे
घातयंतौमहासुरान् ॥ १०४ ॥ शतक्रतुश्चसंप्राप्तोयुद्धायकृतनिश्चयः ॥ तमापतंतंसंप्रेक्ष्यवलोदानवसत्तमः ॥ १०५ ॥ नत्वा
देवंगदापाणिंविमानस्थंचपद्मजम् ॥ क्रमेणचाद्रवद्योद्धुंमुष्टिमुद्यम्यनारदः ॥ वलवान्दानवपतिरजेयोदेवदानवैः ॥ १०६ ॥
तमापतंतंत्रिदशेश्वरस्तुदोष्णांसहस्रेणयथावलेन ॥ वज्रंपरिभ्राम्यवलस्यमूर्ध्नितन्निपातयामाससुरेश्वरस्तु ॥ १०७ ॥ वाढंसचास्त्रप्रवरो
पिवज्रोजगामतूर्णंहिसहस्रधामुने ॥ वलोद्रवद्देवपतिश्चभीतःपराङ्मुखोभूत्सुरराण्महर्षे ॥ १०८ ॥ तंचापिजंभोविमुखंनिरीक्ष्यभूतावृतो
वाक्यमुवाचचेदम् ॥ तिष्ठस्वराजासिचराचरस्यनराजधर्मेगदितंपलायनम् ॥ १०९ ॥ सहस्राक्षोजंभवाक्यंनिशम्यभीतस्तूर्णंविष्णुमागा
न्महर्षे ॥ उपेत्याथश्रूयतांवाक्यमीशत्वंवैनाथोभूतभव्यस्यविष्णो ॥११०॥ जंभस्तर्जयतेत्यर्थंमांनिरायुधमादिशन् ॥ आयुधंदेहिभगवं
स्त्वामहंशरणंगतः ॥ १११ ॥ तमुवाचहरिःशक्रंत्यक्त्वावज्रंव्रजाधुना ॥ प्रार्थयस्वायुधंवह्निंसतेदास्यत्यसंशयम् ॥ ११२ ॥ जनार्दन
वचःश्रुत्वाशक्रस्त्वमितविक्रमः ॥ शरणंपावकमगादिदंचोवाचनारद ॥ ११३ ॥ शक्रउवाच ॥ निघ्नतोमेवलंवज्रःकृशानोशतधागतः ॥
एषचाहूयतेजंभस्तस्माद्देह्यायुधंमम ॥ ११४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ तमाहभगवान्वह्निःप्रीतोस्मितववासव ॥ यस्तुदर्पपरीह्त्यमामेवश
रणंगतः ॥ ११५ ॥ इत्युच्चार्यस्वशक्त्यासशक्तिंनिष्क्राम्यभावतः ॥ प्रादादिंद्रायभगवान्प्रोचमानोदिवंगतः ॥ ११६ ॥ तामादायतदा
शक्तिंशतघंटांसुदारुणाम् ॥ प्रत्युद्ययौतदाजंभंहंतुकामोरिमर्दनः ॥ ११७ ॥ तयाभिसहितःशक्रःसहसैन्यैरभिद्रुतः ॥ क्रोधंचक्रेतदाजं

भोनिजघानगजाधिपम् ॥ ११८ ॥ जंभमुष्टिनिपातेनभग्नकुंभकटोगजः ॥ निपपातयथाशैलःशक्रवज्रहतःपुरा ॥ ११९ ॥ पतमानंगजें द्रंतुशक्रश्चाप्लुत्यवेगवान् ॥ त्यक्त्वैवमंदरगिरिंप्रयातोवसुधातले ॥ १२० ॥ तंपतंतंहरिंसिद्धाश्चारणाश्चतदाब्रुवन् ॥ मामाशक्रपतस्वाद्य भूतलेतिष्ठवासव ॥ १२१ ॥ सतेषांवचनंश्रुत्वायोगीतस्थौक्षणंतदा ॥ प्राहचैतान्कथंयोत्स्येपतन्वैशत्रुभिःसह ॥ १२२॥ तमूचुर्देवगंधर्वा माविषादंव्रजेश्वर ॥ युध्यस्वत्वंसमारुह्यप्रेषयामोजगद्रथम् ॥ १२३ ॥ इत्येवमुक्त्वाविपुलंरथंस्वस्तिकलक्षणम् ॥ वानरध्वजसंयुक्तंसं हतैर्हरिभिर्युतम् ॥ १२४ ॥ शुद्धजांबूनदमयंकिंकिणीजालमंडितम् ॥ शक्रायप्रेषयामासुर्विश्वावसुपुरोगमाः ॥ १२५ ॥ तमागतमुदी क्ष्याथहीनंसारथिनाहरिः ॥ प्राहयोत्स्येकथंयुद्धेसंयमिष्येकथंहयान् ॥ १२६ ॥ यदिकश्चिच्चसारथ्यंकरिष्यतिममाधुना ॥ ततोहंघातये शत्रून्नान्यथेतिकथंचन ॥ १२७ ॥ ततोब्रुवंस्तेगंधर्वानास्माकंसारथिर्विभो ॥ विद्यतेस्वयमेवाश्वान्स्वयंसंयंतुमर्हसि ॥ १२८ ॥ इत्येवमुक्ते भगवांस्त्यक्त्वास्यंदनमुत्तमम् ॥ क्ष्मातलंनिपपातैवपरिभ्रष्टःसुरेश्वरः ॥ १२९ ॥ चलन्मौलिमुक्तकचंपरिभ्रष्टयुधास्पदम् ॥ तंपतंतंसह स्राक्षंदृष्ट्वाभूःसमकंपत ॥ १३० ॥ पृथिव्यांकंपमानायांशमीकर्षैस्तपस्विनी ॥ भार्याब्रवीत्प्रभोबालंबहिःकुरुयथासुखम् ॥ १३१ ॥ सतु भार्यावचःश्रुत्वाकिमर्थमितिचाब्रवीत् ॥ साचाहश्रूयतांनाथदैवज्ञपरिभाषितम् ॥ १३२ ॥ यदेयंकम्पतेभूमिस्तदाप्रक्षिप्यतेबहिः ॥ यद्वा द्यतोमुनिश्रेष्ठतद्भवेद्द्विगुणोमुने ॥१३३॥ एतद्वाक्यंतदाश्रुत्वाबालमादायपुत्रकम् ॥ निराशंकोबहिःशीघ्रंप्राक्षिपत्क्ष्मातलेद्विजः ॥ १३४॥ भूयोगोयुगलार्थायप्रविष्टोभार्ययाद्विजः ॥ निवारितोयदायासीत्तवहानिर्भविष्यति ॥ १३५ ॥ इत्येवमुक्तेदेवर्षिर्बहिर्निर्गम्यवेगवान् ॥ ददर्श बालद्वितयंसमरूपमवस्थितम् ॥ १३६ ॥ तंदृष्ट्वादेवतापूज्यंभार्याचाद्भुतदर्शनाम् ॥ प्राहतत्त्वांनविदामियत्पृच्छामिवदस्वतत् ॥ १३७ ॥

वालस्यास्यद्वितीयस्यकेभविष्यद्गुणाःकिल ॥ गालवेनतुयच्चोक्तंकर्मतत्कथयाधुना ॥ १३८ ॥ साब्रवीन्नाद्यवक्ष्येवैवादिष्यामिपुनःप्रभो ॥ सोब्रवीद्वदचाद्यैवनोचेन्नाश्नामिभोजनम् ॥ १३९ ॥ साप्राहश्रूयतांब्रह्मन्वदिष्येवचनंहितम् ॥ कातरेणाद्ययत्पृष्टंभाव्यंकारयितुंकिल ॥ ॥ १४० ॥ इत्युक्तवतिवाक्येचबालएवत्वचेतनः ॥ हरेर्जगामसाहाय्यंकर्तुंरथविशारदः ॥ १४१ ॥ तंव्रजंतंहिगंधर्वाविश्वावसुपुरोगमाः॥ ज्ञात्वेंद्रस्यैवसाहाय्यंतेजसासमवर्धयन् ॥१४२॥ गंधर्वतेजसायुक्तःशिशुःशक्रंसमेत्यहि ॥ प्रोवाचाभ्येहिदेवेशप्रियोयंताभवामिते ॥१४३॥ तच्छ्रुत्वाचहरिःप्राहकस्यपुत्रोसिवालक ॥ त्वंयंतासिकथंचाश्वान्संशयः प्रतिभातिमे ॥ १४४ ॥ सोऽरौच्छमीकपुत्रंमांक्ष्माभवंविद्धिवासव ॥ गंधर्वतेजसायुक्तंवाजियानविशारदम् ॥ १४५ ॥ तच्छ्रुत्वाभगवाञ्छक्रःस्वेवभौयोगिनांवरः ॥ सचापिविप्रतनयोमातलिर्नामविश्रुतः ॥ १४६ ॥ ततोधिरूढःसुरथंशक्रस्त्रिदशपुंगवः ॥ रश्मीन्शमीकतनयोमातालिःप्रगृहीतवान् ॥ १४७ ॥ ततोमंदरमागम्यविवेशारिपुवाहिनीम् ॥ प्रविश्यददृशेश्रीमान्कथितंकार्मुकंमहत् ॥ १४८ ॥ सशरंपंचवर्णंतत्सितरक्तासितारुणम् ॥ पांडुच्छायंसुरश्रेष्ठस्तज्जग्राहसमार्गणम् ॥ १४९ ॥ ततस्तुमनसादेवान्ब्रजःसत्त्वतमोमयान् ॥ नमस्कृत्यशरंचापेसाधिज्येविनियोजयत् ॥ १५० ॥ ततोनिश्चेरुरत्युग्रंशरार्बर्हिणवाससः ॥ ब्रह्मेशविष्णुनामांकाःसूदयंतोऽसुरान्रणे ॥ १५१ ॥ आकाशंविदिशःपृथ्वींदिशश्चसशरोत्करैः ॥ सहस्राक्षोऽरिपक्षांश्चछादयामासनारद ॥ १५२ ॥ गजोविद्धोहयोभिन्नःपृथिव्यांपतितोरथी ॥ महामात्रोधरांप्राप्तोजंभश्चापिशरातुरः ॥ १५३ ॥ पदातिःपतितोभूमौशक्रमार्गणताडितः ॥ हतप्रधानंभूयिष्ठंवलंतच्चाभवद्रणे ॥ १५४ ॥ तंशक्रवाणाभिहतंदुरासदंसैन्यंसमालक्ष्यतदाकुजंभः ॥ जंभासुरश्चापिसुरेशमव्ययंप्रजग्मतुर्गृह्यगदेसुघोरे ॥ १५५ ॥ तावापतंतौभगवान्निरीक्ष्यसुदर्शनेनारिविनाशनेन ॥ विष्णुःकुजंभंनिजघान

वेगात्सस्यंदनाद्भ्रांन्यपतद्गतासुः ॥ १५६ ॥ तस्मिन्हतेभ्रातारिमाधवेनजंभस्ततः क्रोधवशंजगाम ॥ क्रोधान्वितः शक्रमुपाद्रवद्रणेसिंहंयथैणोहिवि पन्नबुद्धिः ॥ १५७ ॥ तमापतंतंप्रसमीक्ष्यशक्रस्त्यक्त्वैवचापंसशरंमहात्मा ॥ जग्राहशक्तिंयमदंडकल्पांपश्चात्ततोजंभवधेससर्ज ॥ १५८ ॥ शक्तिंचघंटांस्वरसस्वनां वैदृष्ट्वापतंतींगदयाजघान ॥ गदांचकृत्वासहसैवभस्मसाद्बिभेदजंभंहृदयेचतूर्णम् ॥ १५९ ॥ शक्त्यासभिन्नोहृदये सुरारिःपपातभूम्यांविगतासुरेव ॥ तंवीक्ष्यभूमौपतितंविसंज्ञं दैत्यास्तुभीताविमुखावभूवुः ॥ १६० ॥ जंभेहतेदैत्यबलेचभग्नेगणास्तुहृष्टा हरिमर्चयन्तः ॥ वीर्यंप्रशंसंतिशतक्रतोश्चसगोत्रभिच्छर्वमुपेत्यतस्थौ ॥ १६१ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादुर्भावेजंभकुजंभवधोनामनव षष्टितमोऽध्यायः ॥६९॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ॥ तस्मिंस्तदादैत्यबलेचभग्नेशक्रोब्रवीदंधकमासुरेंद्रम् ॥ एह्येहिवीराद्यगतामहासुरायो त्स्यामभूयोहरमेत्यशैलम् ॥ १ ॥ तमुवाचांधकोब्रह्मन्सम्यक्चभवतोदितम् ॥ रणान्नैवापयास्यामिकुलंव्यपदिशन्स्वयम् ॥ २ ॥ पश्यत्वं द्विजशार्दूलममवीर्यंसुदुर्धरम् ॥ देवदानवगंधर्वान्जेष्येसेन्द्रमहेश्वरान् ॥ ३ ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंहिरण्याक्षसुतोंधकः ॥ समाश्वास्याब्रवी त्क्रुद्धःसारथिंमधुराक्षरम् ॥ ४ ॥ सारथेवाहयरथंहराभ्याशंमहाबल ॥ यावन्निहन्मिबाणौघैःप्रमथानथवाहिनीम् ॥ ५ ॥ इत्यंधकवचः श्रुत्वासारथिस्तुरगांस्तदा ॥ कृष्णवर्णान्महाकायान्प्रेषयामासतंमुने ॥ ६ ॥ तेयत्नतोपितुरगाःप्रेर्यमाणाहरंप्रति ॥ जघनेष्ववसीदंतःकृ च्छ्रेणोहुश्चतंरथम् ॥ ७ ॥ वहंतस्तुरगादैत्यंप्राप्ताःप्रमथवाहिनीम् ॥ संवत्सरेणसाग्रेणवायुवेगसमाअपि ॥ ८ ॥ ततःकार्मुकमानम्यबलेंदु सदृशंदृढम् ॥ नाराचैःसूदयामाससेंद्रोपेंद्रमहेश्वरान् ॥ ९ ॥ बाणैश्छादितमीक्ष्यैवबलंत्रैलोक्यरक्षिता ॥ सुरान्प्रोवाचभगवांश्चक्रपाणि

१ संवत्सरशब्दोऽत्रदिवसपरः । सहस्रसमं दीर्घसत्रमित्यत्रसमशब्दस्यवर्षपर्यायस्यादिवसपरत्वेन व्याख्यातत्वात् ।

जनार्दनः ॥१०॥ विष्णुरुवाच॥किंतिष्ठध्वंसुरश्रेष्ठाहतेनानेनशोभनम्॥तस्माद्यत्ताभवंत्वद्यत्वरिताविजयेप्सवः॥११॥शास्यंतामस्यतुरगाः समंरथकुटुंविना ॥ भज्यतांस्यंदनश्चायंविरथःक्रियतांरिपुः ॥ १२ ॥ विरथंतुकृतंपश्चादेनंधक्ष्यतिशंकरः ॥ नोपेक्ष्यःशत्रुरुद्रिक्तोदेवाचार्येणधीमता ॥ १३ ॥ इत्येवमुक्ताःप्रमथावासुदेवेनसामराः ॥ चक्रुर्वेगंसहेन्द्रेणसमंचक्रधरेणच ॥१४॥ तुरगाणांसहस्रंतुमेघाभानांजनार्दनः ॥ निमिषांतरमात्रेणगदयासव्यपोथयत् ॥ १५ ॥ समहास्यंदनात्स्कंदःप्रगृह्यरथसारथिम् ॥ शक्त्याविभेदहृदयेगतासुर्व्यसृजद्भुवि ॥ ॥ १६ ॥ विनायकाद्याःप्रमथाःसमंशक्रेणदैवतैः ॥ सध्वजाक्षंरथंतूर्णमभंजंततपोधनाः ॥१७॥ सहसासमहातेजाविरथस्त्यक्तकार्मुकः ॥ गदामादायबलवानभिदुद्रावदेवताः ॥ १८ ॥ ततःसोऽध्वौक्रमान्गत्वामेघगंभीरयागिरा ॥ उवाचवाक्यंदैत्येंद्रो महादेवंसहेतुमत् ॥ १९ ॥ भिक्षोभवान्सहानीकस्त्वसहायोस्मिसांप्रतम् ॥ तथापित्वांविजेष्यामिपश्यमेद्यपराक्रमम् ॥ २० ॥ तद्वाक्यंशंकरःश्रुत्वा सेंद्रान्सुरगणान्गणान् ॥ ब्रह्मणासहितान्सर्वान्स्वशरीरेन्यवेशयत् ॥ २१ ॥ शरीरस्थांस्तान्प्रमथान्कृत्वादेवांश्चशंकरः ॥ प्राहएह्येहिदुष्टात्मन्नहमेकोऽपिसंस्थितः ॥ २२ ॥ तद्दृष्ट्वामहदाश्चर्यंसर्वामरगणक्षयम् ॥ दैत्यःशंकरमभ्यागाद्गदामादायवेगवान् ॥२३ ॥ तमापतंतंभगवान्दृष्ट्वा त्यक्त्वावृषोत्तमम् ॥ शूलपाणिर्गिरिप्रस्थेपदातिःप्रत्यतिष्ठत ॥ २४ ॥ वेगेनैवापतंतंचविभेदोरसिभैरवः ॥ दारुणंसुमहद्युद्धंकृत्वात्रैलोक्यभीषणः ॥ २५ ॥ दंष्ट्राकरालंरविकोटिसन्निभंमृगारिचर्माभिवृतंजटाधरम् ॥ भुजंगहारंमलपंकधारिणंशार्दूलबाहुंशिखिलोचनंहरम् ॥ ॥ २६ ॥ एतादृशेनरूपेणभगवान्भूतभावनः ॥ विभेदशत्रूञ्छूलेनशुभदःशाश्वतःशिवः ॥ २७ ॥ सशूलंभैरवंगृह्यभिन्नेप्युरसिदानवः ॥ विजहारातिवेगेनक्रोशमात्रंमहामुने ॥ २८ ॥ ततःकथंचिद्भगवान्संस्तभ्यात्मानमात्मना ॥ तूर्णमुत्पाटयामासशूलेनसगदंरिपुम् ॥ २९ ॥

दैत्याधिपस्तुसगदांहरमूर्ध्निन्यपातयत् ॥ कराभ्यांगृह्यशूलंचसमुत्पत्याथदानवः ॥ ३० ॥ संस्थितश्चमहायोगीसत्त्वाधारःप्रजापतिः ॥
गदापातक्षताद्धरिमूर्ध्नोऽस्यासृगथापतत् ॥ ३१ ॥ पूर्वधारासमुद्भूतोभैरवोग्निसमप्रभः ॥ विद्याराजेतिविख्यातःपद्ममालाविभूषितः ॥
॥ ३२ ॥ अन्यस्माद्रुधिराज्जातोभैरवःशूलभूषितः ॥ रुद्रनाम्नातुविख्यातःसर्वलोकैस्तुपूजितः ॥ ३३ ॥ अन्यरक्तात्समुद्भूतंभैरवाणां
चतुष्टयम् ॥ चंडाद्येककपाल्यंतंख्यातंभुवियथावुधैः ॥ ३४ ॥ भूमिस्थाद्रुधिराज्जातोभैरवःशूलभूषितः ॥ ख्यातोललितराजेतिशोभांजन
समप्रभः ॥३५॥ एवंहिसप्तरूपोऽसौकथ्यतेभैरवोमुने ॥ विघ्नराजोऽष्टमःप्रोक्तोभैरवाष्टकमुच्यते ॥ ३६ ॥ एवंमहात्मनादैत्यःशूलप्रोतोमहा
सुरः ॥ छत्रवद्धारितोव्रह्मन्निंद्रायुधसमप्रभः ॥ ३७ ॥ तदस्नमुल्वणंव्रह्मञ्छूलभेदादवापतत् ॥ येनाकंठंमहादेवोमग्नोऽसौसतमूर्तिमान् ॥
॥ ३८ ॥ ततःस्वेदोभवद्भूरिनिःश्रमाच्छंकरस्यतु ॥ ललाटफलकात्तस्माज्जाताकन्यासृगाप्लुता ॥ ३९ ॥ यद्भूम्यांन्यपतद्विप्रस्वेदविंदुर्वि
नाशनात् ॥ तस्मादंगारपुंजाभोवालकःसमजायत ॥ ४० ॥ सचापितृषितोत्यर्थंपपौरुधिरमांधकम् ॥ कन्याचोत्क्षतसंजाताह्यसृक्चाव
लिहद्द्रुतम् ॥४१॥ ततस्तामाहदेवेशोवालार्कसदृशप्रभः ॥ शंकरोवरदोलोकेश्रेयोर्थंहिवचोमहत् ॥ ४२ ॥ त्वांपूजयिष्यंतिसुरामहर्षिपि
तरस्तथा ॥ यक्षविद्याधराश्चैवमानवाश्चशुभंकरि ॥४३॥ त्वांस्तोष्यंतिनसंदेहोवलिपुष्पोत्करोत्करैः ॥ चर्चिकेतिशुभंनामयस्माद्रुधिरच
र्चिता ॥ ४४ ॥ इत्येवमुक्त्वावरदेनचर्चिकाभूयोऽनुयातागिरिविंध्यवासिनीम् ॥ महींसमंताद्विचचारसुंदरीस्थानंगताहिंगुलकाद्रिमुत्तमम्
॥४५॥तस्यांगतायांवरदःकुजस्यप्रादाद्वरंसर्ववरोत्तमंयत् ॥ ग्रहाधिपत्यंजगतःशुभाशुभंभविष्यतेतेव्यसनंग्रहांतरैः॥४६॥हरोंधकंवर्षसहस्र
मात्रंदिव्यंस्वनेत्रार्कहुताशनेन॥ चकारतंशुष्कवलंत्वशोणितंत्वगस्थिशेषंभगवान्सभैरवः॥४७॥तत्राग्निनाशंभुसमुद्भवेनसमुक्तपापोऽसुररा

इवभूव॥ततःप्रजानांवहुरूपमीशंनाथंहिसर्वस्यचराचरस्य॥४८॥ज्ञात्वाथसर्वेश्वरमीशमव्ययंत्रैलोक्यनाथंवरदंवरेण्यम् ॥ सर्वैःसुराद्यैर्नतमीड्यमाद्यंततोंधकःस्तोत्रमिदंचकार॥४९॥ अंधकउवाच ॥ नमोस्तुतेभैरवभीममूर्तेत्रैलोक्यगोप्त्रेसितशूलपाणे ॥ कपालपाणेभुजगेशहार त्रिणेत्रमांपाहिविपन्नवुद्धिम् ॥ ५० ॥ जयस्वसर्वेश्वरविश्वमूर्तेसुरासुरैर्वंदितपादपीठ ॥ त्रैलोक्यमातर्गुरवेवृषांकभीतःशरण्यंशरणागतोस्मि ॥ ५१ ॥ त्वांनाथदेवाःशिवमीरयंतिसिद्धाहरंस्थाणुमहर्षयश्च ॥ भीमंचयक्षामनुजामहेश्वरंभूतानिभूताधिपमुच्चरंति ॥५२॥ निशाचरास्तूग्रमुपाचरंतिभवेतिपुण्याःपितरोनमस्ते ॥ दासोस्मितुभ्यंहरपाहिमह्यंपापक्षयंमेकुरुलोकनाथ ॥५३॥ भवांस्त्रिदेवस्त्रियुगस्त्रिधर्मात्रिपुष्करश्चासिविभोत्रिणेत्र ॥ त्रय्यारुणिस्त्वंश्रुतिरव्ययात्मापुनीहिमांत्वांशरणंगतोस्मि ॥ ५४ ॥ त्रिणाचिकेतस्त्रिपदप्रतिष्ठःषडंगवित्स्त्रीविषयेष्वलुब्धः ॥ त्रैलोक्यनाथोसिपुनीहिशंभोदासोस्मिभीतःशरणागतस्ते ॥ ५५ ॥ कृतोमहाशंकरतेऽपराधोमयामहाभूतपतेगिरीश ॥ कामारिणानिर्जितमानसेनप्रसादयेत्वांशिरसानतोस्मि ॥ ५६ ॥ पापोहंपापकर्माहंपापात्मापापसंभवः ॥ त्राहिमां देवदेवेशसर्वपापहरोभव॥५७॥ ममनैवापराधोस्तित्वयाचैतादृशोऽप्यहम् ॥ स्पृष्टःपापसमाचारोमांप्रसन्नोभवेश्वर ॥ ५८ ॥ त्वंकर्त्ताचैवधाताचजयत्वंचमहाजय ॥ त्वंमंगल्यस्त्वमोंकारस्त्वमीशानोव्ययोध्रुवः ॥ ५९ ॥ त्वंब्रह्मासृष्टिकृन्नाथस्त्वंविष्णुस्त्वंमहेश्वरः ॥ त्वमिंद्रस्त्वंवषट्कारोधर्मस्त्वंतुषितोत्तमः ॥ ॥ ६० ॥ सूक्ष्मस्त्वंव्यक्तरूपस्त्वंत्वमव्यक्तश्चधीवरः ॥ त्वयासर्वमिदंव्याप्तंजगत्स्थावरजंगमम् ॥ ६१ ॥ त्वमादिरंतोमध्यंचत्वमेवचसहस्रपात् ॥ विजयस्त्वंसहस्राक्षोचित्तपाख्योमहाभुजः ॥ ६२ ॥ अनंतःसर्वगोव्यापीहंसःपुण्याधिकोच्युतः॥ गीर्वाणपतिरव्यग्रोरुद्रःपशुपतिःशिवः॥६३॥ त्रैविद्यस्त्वंजितक्रोधोजितारातिर्जितेंद्रियः॥ जयश्चशूलपाणिस्त्वंपाहिमांशरणागतम् ॥६४॥ पुलस्त्यउवाच ॥इत्थंमहेश्वरो

ब्रह्मन्स्तुतोदैत्याधिपेनतु ॥ प्रीतियुक्तःपिंगलाक्षोहैरण्याक्षमुवाचह॥६५॥प्रीतोस्मिदानवपतेपरितुष्टोस्मिचांधक॥ वरंवरयभद्रंतेयमिच्छसि
ददामितम् ॥ ६६ ॥ अंधकउवाच ॥ अंबिकाजननीमह्यंभवान्वैत्र्यंबकःपिता ॥ वंदामिचरणौमातुर्माननीयौममाधिकम् ॥ ६७ ॥ वरदो
ह्यियदीशानस्तद्यातुविपुलंमम ॥ शारीरंमानसंवापिदुष्कृतंदुर्विचिंतितम् ॥ ६८ ॥ तथामेदानवोभावोव्यपयातुमहेश्वर ॥ स्थिरातुतवभक्ति
श्चवरमेतंप्रयच्छमे ॥ ६९ ॥ महादेव उवाच ॥ एवंभवतुदैत्येंद्रपापंतेयातुसंक्षयम् ॥ मुक्तोसिदैत्यभावाच्चभृंगीगणपतिर्भव ॥ ७० ॥ इत्ये
वमुक्त्वावरदोमुदाग्रादवतार्यतम् ॥ निर्माजयित्वाहस्तेनकृत्वानिर्व्रणमंधकम् ॥ ७१ ॥ ततश्चदेवतादेहाद्ब्रह्मादीनांजुहावसः ॥ तेनिश्चेरु
र्महात्मानोनमस्यंतस्त्रिलोचनम् ॥ ७२ ॥ गणान्सनंदीनाहूयसंनिवेश्यतथाग्रतः ॥ भृंगिणंदर्शयामासब्रुवन्नेषोंधकेतिहि ॥ ७३ ॥ तंदृष्ट्वा
दानवपतिंसंशुष्कपिशितंरिपुम् ॥ गणाधिपत्यमापन्नंप्रशशंसुर्वृषध्वजम् ॥ ७४ ॥ ततस्तान्प्राहभगवान्संपरिष्वज्यदेवताः ॥ गच्छध्वंस्वा
निधिष्ण्यानिभुंजीध्वंत्रिविधंसुखम् ॥ ७५ ॥ सहस्राक्षोपिसंयातुपर्वतंमलयंशुभम् ॥ तत्रस्वकार्यंकृत्वैवपश्चाद्यातुत्रिविष्टपम् ॥ ७६ ॥
इत्येवमुक्त्वात्रिदशान्समाभाष्यव्यसर्जयत् ॥ पितामहंनमस्कृत्यपरिष्वज्यजनार्दनम् ॥ ७७ ॥ महेंद्रोमलयंगत्वाकृत्वाकार्यंदिवंगतः ॥
गतेषुशक्रप्राग्र्येषुभगवान्सास्थितःशिवः ॥ ७८ ॥ विसर्जयामासगणान्तनुमध्यपथाद्धरः ॥ गणाश्चशंकरंदृष्ट्वास्वंस्वंवाहनमास्थिताः॥७९ ॥
जग्मुस्तेशुभलोकांश्चस्वस्वस्थानेषुनारद ॥ यत्रकामदुघागावःसर्वकामफलद्रुमाः ॥ ८० ॥ नद्यस्त्वमृतवाहिन्योह्रदाःपायसकर्दमाः ॥
स्वांस्वांगतिंप्रयातेषुप्रमथेषुमहेश्वरः ॥ ८१ ॥ समादायांधकंहस्तेनंदीशैलंसमागमत् ॥ द्वाभ्यांवर्षसहस्राभ्यांपुनरायाद्धरोगृहम् ॥८२ ॥
ददृशेचगिरेःपुत्रींश्वेतार्ककुसुमास्थिताम् ॥ समायातंनिरीक्ष्यैवसर्वलक्षणसंयुतम् ॥ ८३ ॥ त्यक्त्वार्ककुसुमंतूर्णंसखीस्ताःसमुपाह्वयत् ॥

समाहूताश्चदेव्याभाजयाद्यास्तूर्णमागमन् ॥८४॥ याभिःपरिवृतातस्थौहरदर्शनलालसा ॥ ततस्त्रिणेत्रोगिरिजांदृष्ट्वाह्यंधकदानवम् ॥८५॥
नंदिनंचतथाहर्षादालिंगच्चगिरेःसुताम् ॥ अथोवाचैषदासस्तेकृतोदेविमयांधकः॥८६॥पश्यत्वंप्रतियातंहिस्वसुतंचारुहासिनि ॥ इत्युच्चार्या
हांधकंवैपुत्रएह्येहिसत्वरम्॥८७॥व्रजस्वशरणंमातुरेपाश्रेयस्करीतव ॥ इत्युक्तोविभुनानंदीअंधकश्चगणेश्वरः॥८८॥समागम्यांबिकापादौव
वंदतुरुभावपि ॥ अंधकोपितदागौरींभक्तिनम्रोमहामुने ॥ ८९ ॥ स्तुतिंचक्रेमहापुण्यांपापघ्नींश्रुतिसंमताम् ॥ अंधक उवाच ॥ ॐनम
स्तेऽस्तुभवानीं भूतभव्यप्रियांलोकधात्रीं जनयित्रीं स्कंदमातरं महादेवप्रियां स्यंदिनीं चेतनां त्रैलोक्यमातरं धरित्रीं देवतां मातरं श्रुतिं
स्मृतिं दयां लज्जां कामसूं प्रीतिं सदापावनीं दैत्यसैन्यक्षयकरीं महामायां सुमायां वैजयंतीं शुभां कालरात्रिं गोविंदजननीं शैलराज
पुत्रीं सर्वदेवार्चितां सर्वभूतार्चितां विद्यां सरस्वतीं त्रिणयनमहिषीं नमस्यामि मृडाणी शरण्यां शरणमुपयातोहंनमोनमस्ते॥ ॥ इत्थं
स्तुतासांधकेनपरितुष्टाविभावरी ॥ प्राहपुत्रप्रसन्नास्मिवृणुष्ववरमुत्तमम् ॥ ९० ॥ भृंगिरुवाच ॥ पापंप्रशममायातुत्रिविधंममपार्वति ॥
तथेश्वरेचसततंभक्तिरस्तुममांबिके ॥ ९१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ वाढमित्यब्रवीद्गौरीहिरण्याक्षसुतंततः ॥ ममाग्रेपूजयन्शर्वंगणानामधिपो
भव ॥ ९२ ॥ वपुर्दधानस्यतथाचतस्यमहेश्वरेणाप्यविरूपदृष्ट्या ॥ कृत्वैवमुच्चैर्भयदंतुभैरवंभृंगित्वमीशेनकृतास्वशक्त्या ॥ ९३ ॥ एत
त्तवोक्तंहरकीर्तिवर्धनंपुण्यंपवित्रंशुभदंमहर्षे ॥ संकीर्तनीयंद्विजसत्तमेषुधर्मायुरारोग्यधनैषिणासदा ॥ ९४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेभैरवप्रादु
र्भावेअंधकवरप्रदानंनामसप्ततितमोऽध्यायः ॥७०॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ मलयेपिमहेन्द्रेणयत्कृतंद्विजसत्तम ॥ निष्पादितंस्वकंकार्यंतन्मे
त्वंख्यातुमर्हसि ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांयन्महेंद्रेणमलयेपर्वतेमुने ॥ कृतंलोकहितेकार्यमात्मनश्चतथाहितम् ॥२॥ अघासुरस्य

वचनान्मयतारपुरोगमाः ॥ तेनि॰ नाःसुरगणैःपातालगमनोत्सुकाः ॥ ३ ॥ ददृशुर्मलयंविप्रसिद्धैःसेवितकंदरम् ॥ लताविमानसंछन्नंम त्तसत्त्वसमाकुलम् ॥ ४ ॥ चंदनैरुरग॰ नैःसुशीतैरतिसेवितम् ॥ माधवीकुसुमामोदसुगंधितमहागिरिम् ॥ ५ ॥ तंदृष्ट्वाशीतलच्छायंश्रां ताव्यायामकर्शिताः ॥ मयतारपुरोगास्ते॰ वंसमरोचयन् ॥ ६ ॥ तेषुतत्रनिविष्टेषुघ्राणतृप्तिप्रदोनिलः ॥ विवातिशीतःशनकैर्दक्षिणोगं धसंयुतः ॥ ७ ॥ तत्रैवचरतिंचक्रुःसर्वएवमहासु॰ ॥ कुर्वंतोलोकपूज्यानांविद्वेषंसर्ववाससाम्॥८॥ तान्ज्ञात्वाशंकरःशक्रंमलयंप्रैपयत्तदा ॥ सचापिददृशेगच्छन्पथिगोमातरंहरिः ॥९॥ तस्याःप्रदक्षिणांकृत्वादृष्ट्वाशैलंचसुप्रभम् ॥ ददृशेदानवान्सर्वान्संहृष्टान्भोगसंयुतान् ॥१०॥ अ थाजुहाववलहासर्वानेवमहासुरान् ॥ तेचाप्याययुरव्यग्राःकिरंतश्चशरोत्करान् ॥११॥ तानागतान्बाणजालैरथस्थोद्भुतदर्शनः ॥ छादयामा सविप्रर्षेगिरिंदृष्ट्वायथाघनः॥१२॥ततोबाणैरवच्छाद्यमयादीन्दानवान्हरिः॥पाकंजघानतीक्ष्णाग्रैर्मार्गणैःकंकवाससैः ॥१३॥ तत्रनामविभुर्लेभे शासनाच्चशरैर्दृढम् ॥ पाकशासनइत्येवंसर्वामरपतिर्विभुः ॥१४॥ तथान्यंपुरनामानंबाणासुरशतंशरैः ॥ सुपुंखैर्दारयामासततोभूत्सपुरंदरः ॥१५॥हत्वेत्थंसमरेजैपीद्गोत्रभिद्दानवंबलम्॥तच्चापिविजितंब्रह्मन्रसातलमुपागमत्॥१६॥एतदर्थंसहस्राक्षःप्रेपितोमलयाचलम्॥त्र्यंबकेणमु निश्रेष्ठकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥१७॥ नारदउवाच ॥ किमर्थंदैवतपतिर्गोत्रभित्कथ्यतेहरिः ॥ अयंमेसंशयोब्रह्मन्हृदिसंपरिवर्तते ॥ १८ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांगोत्रभिच्छक्रःकीर्तितोहियथामया ॥ हतेहिरण्यकशिपौयच्चकाराऽरिमर्दनः ॥ १९ ॥ दितिर्विनष्टपुत्रातुकश्यपं प्राहनारद ॥ विभोनाथोसिमेदेहिशक्रहंतारमात्मजम् ॥ २० ॥ कश्यपस्तामुवाचाथयदित्वमसितेक्षणे ॥ शौचाचारसमायुक्तास्थास्यसे दशतीर्दश ॥ २१ ॥ संवत्सराणांदिव्यानांततस्त्रैलोक्यनायकम् ॥ जनयिष्यसितंपुत्रंशत्रुघ्नंनान्यथाप्रिये ॥ २२ ॥ इत्येवमुक्तासाभर्त्रादि

तिर्नियममास्थिता ॥ गर्भाधानमृषिःकृत्वाजगामोदयपर्वतम् ॥२३॥ गतेतस्मिन्सुरश्रेष्ठःसहस्राक्षोऽपिसत्वरम् ॥ तमाश्रममुपागम्यादितिं
वचनमब्रवीत् ॥ २४ ॥ करिष्याम्यनुशुश्रूषांभवत्यायदिमन्यसे ॥ बाढमित्यब्रवीत्सापिभाविकर्मप्रचोदिता ॥ २५ ॥ समिदाहरणादी
नितस्याश्चक्रेपुरंदरः ॥ विनीतात्माचकार्यार्थीछिद्रान्वेषीभुजंगवत् ॥ २६ ॥ एकदासातपोयुक्ताशोकेमहतिसंस्थिता ॥ दशवर्षशतांते
तुशिरःस्नातातपस्विनी ॥ २७ ॥ जानुभ्यामुपरिस्थाप्यमुक्तकेशीनिजंशिरः ॥ सुष्वापकेशप्रांतेषुसंश्लिष्टचरणाभवत् ॥ २८ ॥ तमंतरम
सौज्ञात्वादेवश्चापिसहस्रदृक् ॥ विवेशमातुरुदरेनासारंध्रेणनारद ॥ २९ ॥ प्रविश्यजठरेवृद्धोदैत्यमातुःपुरंदरः ॥ ददर्शोर्ध्वमुखंबालंकटि
न्यस्तकरंमहत् ॥ ३० ॥ तथैवास्येथददृशेमांसपेशींचवासवः ॥ शुद्धस्फटिकसंकाशाकराभ्यांजगृहेसताम् ॥ ३१ ॥ ततःकोपसमाध्मातो
मांसपेशींशतक्रतुः ॥ कराभ्यांमर्दयामासततःसाकठिनाभवत् ॥ ३२ ॥ ऊर्ध्वेनार्धंचववृधेत्वधोर्धंववृधेतथा ॥ शतपर्वासकुलिशःसंजातोमां
सपेशितः ॥ ३३ ॥ तेनाधिगर्भंदितिजंवज्रेणशतपर्वणा ॥ चिच्छेदसप्तधाब्रह्मन्सचारोदीत्सुविस्तरम् ॥३४॥ ततोप्यबुध्यतदितिरज्ञासीच्छ
क्रचेष्टितम् ॥ शुश्रावववाचंपुत्रस्यरुदतोबालकस्यहि ॥ ३५ ॥ शक्रोपिप्राहमामूढरोदीस्त्वंचातिघर्घरम् ॥ इत्येवमुक्त्वाचैकैकंभूयश्चिच्छे
दसप्तधा ॥ ३६ ॥ तेजातामरुतोनामदेवभृत्याःशतक्रतोः ॥ नानासुखोपचारेणचलंतेतेपुरस्कृताः ॥ ३७ ॥ ततःसकुलिशःशक्रोनिर्ग
त्यजठरात्ततः ॥ दितिंकृतांजलिपुटःप्राहभीतस्तुशापतः ॥ ३८ ॥ ममनैवापराधोयमयमासीदरिर्मम ॥ अतोहतोमयादेवितन्मेनक्रोद्धुम
र्हसि ॥ ३९ ॥ दितिरुवाच ॥ नतवात्रापराधोस्तिमन्येदिष्टमिदंपुरा ॥ संपूर्णेत्वपिकालेवैयोसौवधमुपागतः ॥ ४० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥
इत्येवमुक्त्वातान्बालान्परिसांत्व्यदितिंत्वरन् ॥ देवराजःसहैनांस्तुप्रेषयामासभामिनी ॥ ४१ ॥ एवंपुरास्वानपिसोदरान्सगर्भेस्थितान्

पातितवान्भयार्तः ॥ विभेदवज्रेणततःसगोत्रभित्ख्यातोमहर्षेभगवान्महेंद्रः ॥ ४२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेशक्रचरितेमरुदुत्पत्तिर्नामैकस
प्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ नारदउवाच ॥ ...भवताप्रोक्तामरुतोदितिजोत्तमाः ॥ तेकेचपूर्वंमासन्वैमरुन्मार्गेषुकथ्यताम् ॥ १ ॥
पूर्वंमन्वंतरेचैवसमतीतेषुसत्तम ॥ कत्वासन्वायुमार्गस्थास्तन्मेव्याख्यातुमर्हसि ॥ २ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांपूर्वमरुतामुत्पत्तिंकथ
यामिते ॥ स्वायंभुवंसमारभ्ययावन्मन्वन्तरंत्विदम् ॥ ३ ॥ स्वायंभुवस्यपुत्रोभून्मनुर्नामप्रियव्रतः ॥ तस्यासीत्सवनोनामपुत्रस्त्रैलोक्यवि
श्रुतः ॥ ४ ॥ सचानपत्योदेवर्षेनृपःप्रेतगतिंगतः ॥ ततोऽरुदत्तस्यपत्नीसुवेदाशोकविह्वला ॥ ५ ॥ नददातितथादग्धुंसमालिंग्यस्थिता
पतिम् ॥ नाथनाथेतिबहुशोविलपंतीत्वनाथवत् ॥ ६ ॥ ततोन्तरिक्षादशरीरिणीवाक्प्रोवाचमाराजपत्नीहरोत्सीः ॥ यदस्तितेसत्यमनुत्तमं
तत्तदाव्रजत्वंपतिनासहाग्निम् ॥७॥ सातांवाणीमंतरिक्षान्निशम्यप्राहक्कांताराजपत्नीसुवेदा ॥ शोचाम्येनंपार्थिवंपुत्रहीनंनैवात्मानंमंदभाग्यं
विहंग ॥ ८ ॥ सोथाब्रवीन्मारुदस्वेतिवालेपुत्रास्तेवैभूमिपालस्यसप्त ॥ भविष्यंतिवह्निमारोहशीघ्रंसत्यंप्रोक्तंश्रद्दधस्वत्वमद्य ॥ ९ ॥
इत्येवमुक्ताखचरेणवालाचितांसमारोप्यपतिंवराहम् ॥ हुताशमासाद्यपतिव्रतासासंचिंतयंतीज्वलनंप्रपन्ना ॥ १० ॥ ततोमुहूर्तान्नृपतिः
श्रियायुतःसमुत्थितोऽसौसहितस्तुभार्यया ॥ खमुत्पपाताथसकामचारीसमंमहिष्याचसुनाभपुत्र्या ॥ ११ ॥ तस्यापरेपार्थिवपुंगवस्यजाता
रजःस्थांमहिषींतुगच्छतः ॥ श्रेष्ठास्तुपुत्रावलवीर्ययुक्ताःख्यातामहांतोभुविभूमिपालाः ॥ १२ ॥ सदिव्ययोगात्प्रतिसंस्थितोंवरेभार्यासं
हायोदिवसांश्चपंच ॥ ततस्तुषष्ठेऽहनिपार्थिवेनऋतुर्नवंध्योद्यभवेद्विचिंत्य ॥ ररामतन्व्यासहकामचारीततोंबरात्प्राच्यवतास्यशुक्रम् ॥
॥ १३ ॥ शुक्रोत्सर्गावसानेतुनृपतिर्भार्ययासह ॥ जगामदिव्ययागत्याब्रह्मलोकंतपोधन ॥ पुत्रास्तस्यावसञ्छूराःकृतास्त्राःसत्यवादिनः ॥

॥ १४ ॥ तदंबरात्प्रचलितमभ्रवर्णंशुक्रंसमादानलिनींचपुष्यती ॥ चित्राविशालाहरितालिनीलाःपत्न्योमुनीनांददृशुर्यथेच्छया ॥ १५ ॥ तद्दृष्ट्वापुष्करेन्यस्तंप्रत्यूचुर्नेतपोधनान् ॥ मन्यमानास्तदमृतंसदायौवनलिप्सया ॥ १६ ॥ ततःस्नात्वातुविधिवत्संपूज्यचनिजान्पतीन् ॥ पतिभिःसमनुज्ञाताःपपुःपुष्करसंज्ञितम् ॥ १७ ॥ तच्छुक्रंपार्थिवेंद्रस्यमन्यमानास्तदामृतम् ॥ पीतमात्रेणशुक्रेणपार्थिवेंद्रोद्भवेनताः ॥ ॥ १८ ॥ ब्रह्मतेजोविहीनास्ताजाताःपत्न्यस्तपस्विनाम् ॥ ततस्तुतत्यजुःसर्वेसदोषास्तेस्वपत्नयः ॥ १९ ॥ सुषुवुःसप्ततनयान्रुदतोभैरवंमुने ॥ तेषांरुदितशब्देनसर्वमापूरितंजगत् ॥ २० ॥ अथाजगामभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः ॥ समभ्येत्याब्रवीद्बालान्मारुदध्वंमहाबलाः ॥ २१ ॥ मरुतोनामभवतांभविष्यतिवियत्स्थिरम् ॥ इत्येवमुक्त्वादेवेशोब्रह्मालोकपितामहः ॥ २२ ॥ तानादायवियच्चारीमारुतानादिदेशह ॥ तेत्वासन्मरुतस्त्वाद्येमनोःस्वायंभुवेंतरे ॥ २३ ॥ स्वारोचिषेतुमरुतोवक्ष्यामिशृणुनारद ॥ स्वारोचिषस्यपुत्रस्तुश्रीमान्नाम्नाक्रतुध्वजः ॥ २४ ॥ तस्यपुत्रावभूवुश्चसप्तादित्यपराक्रमाः ॥ तपोर्थंतेगताःशैलंमहामेरुंनरेश्वराः ॥ २५ ॥ आराधयंतोब्रह्माणंपदमैंद्रंयथेप्सवः ॥ ततोविपश्चिन्नामाथसहस्राक्षोभयातुरः ॥ २६ ॥ पूतनांसोप्सरोमुख्यांप्राहनारदवाक्यवित् ॥ गच्छस्वपूतनेशैलंमहामेरुंविलासिनि ॥ २७ ॥ तप्यंतीव्रतहितपक्रतुध्वजसुतामहत् ॥ यथाहितपसोविघ्नंतेषांभवतिसुंदरि ॥ २८ ॥ तथाकुरुष्वमातेषांसिद्धिर्भवतुसुंदरि ॥ ॥ इत्येवमुक्ताशक्रेणपूतनारूपशालिनी ॥ २९ ॥ तत्राजगामत्वरितायत्रैतेस्तप्यतेतपः ॥ आश्रमस्याविदूरेतुनदीमंदोदवाहिनी ॥ ३० ॥ तस्यांस्नातुंसमायाताःसर्वएवसहोदराः ॥ सातुस्नातुंसुचार्वंगीत्ववतीर्णामहानदीम् ॥ ३१ ॥ ददृशुस्तेनृपाःस्नातांततश्चुक्षुभिरेमुने ॥ ततोह्यभ्यद्रवच्छुक्रंतत्पपौजलचारिणी ॥ ३२ ॥ शंखिनीग्राहमुख्यस्यमहाशंखस्यवल्लभा ॥ तेऽतिविभ्रष्टतपसोजग्मूराज्यंचपै

तृकम् ॥ ३३ ॥ साचाप्सराःशक्रमेत्ययथातथ्यंन्यवेदयत् ॥ ततोबहुतिथेकालेसाग्राहीशंखरूपिणी ॥ ३४ ॥ समुद्धृतामहाजालैर्मत्स्यबं
धेनजालिना ॥ सतांदृष्ट्वामहाशंखींस्थलस्थांमत्स्यजीवनः ॥ ३५ ॥ निवेदयामासतदाऋतध्वजसुतेषुवै ॥ तथाभ्येत्यमहात्मानोयोगिनां
योगधारिणः ॥ ३६ ॥ नीत्वासुमंदिरंसर्वैपुरवाप्यांसमुत्सृजन् ॥ ततःक्रमाच्छंखिनीसासुषुवेसप्तवैशिशून् ॥ ३७ ॥ जातमात्रेषुपुत्रेषुमो
क्षमार्गमगाच्चसा ॥ अमातृपितृकाबालाजलमध्येविचारिणः ॥ ३८ ॥ स्तन्यार्थिनोवैरुरुदुरथाभ्यागात्पितामहः ॥ मारुदध्वमितीत्याह
स्वस्थास्तिष्ठतपुत्रकाः ॥ ३९॥ यूयंदेवाभविष्यध्वंवायुस्कंधविचारिणः ॥ इत्येवमुक्त्वाव्यादायसर्वांस्तान्दैवतंप्रति ॥ ४० ॥ नियुज्यच
मरुन्मार्गेविराजोभवनंगतः ॥ एवमाश्वास्यमरुतोमनोःस्वारोचिषेंतरे ॥ ४१ ॥ उत्तमेमरुतोयेचताञ्छृणुष्वतपोधन ॥ उत्तमस्यान्वयेयस्तु
राजासीन्निषधाधिपः ॥४२॥ वपुष्मानितिविख्यातोवपुषाभास्करोपमः ॥ तस्यपुत्रोगुणश्रेष्ठोज्योतिष्मान्धार्मिकोऽभवत् ॥४३॥ सपुत्रार्थी
तपस्तेपेनदींमंदाकिनीमनु ॥ तस्यभार्याचसुश्रोणीदेवाचार्यसुतातथा ॥ ४४ ॥ तपश्चरणयुक्तस्यबभूवपरिचारिका ॥ सानयत्फलपुष्पंच
समित्कुशजलादितत् ॥ ४५ ॥ चकारपद्मपत्राक्षीसम्यक्चातिथिपूजनम् ॥ पतिंशुश्रूषमाणासाकृशाधमनिसंतता ॥ ४६ ॥ तेजोयुक्ता
सुचार्वंगीदृष्टासप्तर्षिभिर्वने ॥ तांतथाचारुसर्वांगींदृष्ट्वाथतपसाकृशाम् ॥ ४७ ॥ पप्रच्छुस्तपसोहेतुंतस्यास्तद्भर्तुरेवच ॥ साब्रवीत्तनयार्था
यआवाभ्यांतपसःक्रिया ॥४८॥ तेचास्यैवरदाब्रह्मज्ञाताःसप्तमहर्षयः ॥ व्रजध्वंतनयाःसप्तभविष्यंतिनसंशयः ॥ ४९ ॥ युवयोर्गुणसंयुक्ता
महर्षीणांप्रसादतः ॥ इत्येवमुक्त्वाजग्मुस्तेसर्वएवमहर्षयः ॥ ५० ॥ सचापिराजर्षिरगात्सभार्योनगरंनिजम् ॥ ततोबहुतिथेकालेसाराज्ञो
महिषीप्रिया ॥ ५१ ॥ अवापगर्भंतन्वंगीतस्मान्नृपतिसत्तमात् ॥ गुर्विण्यामथभार्यायांसममारनराधिपः ॥ ५२ ॥ साचाप्यारोढुमिच्छंती

भर्तारंवैपतिव्रता ॥ निवारितातदामात्यैर्नतथापिप्रतिष्ठति ॥५३॥ समारोप्याथभर्तारंचितायामारुहच्चसा ॥ ततोग्निमध्यात्सलिलमाममेवा पतन्मुने ॥ ५४ ॥ तदंभसासुशीतेनसंसिक्तंसप्तधाभवत् ॥ तेजायंताथमरुतऔत्तमस्यांतरेमनोः ॥ ५५ ॥ तामसस्यांतरेयेचमरुतो ऽथाभवन्पुरा ॥ तानहंकीर्तयिष्यामिगीतवाद्यकलिप्रिय ॥ ५६॥ तामसस्यमनोःपुत्रोदंतध्वजइतिश्रुतः ॥ सपुत्रार्थीजुहावाग्नौस्वमांसंरुधि रंतथा ॥ ५७ ॥ अस्थीनिरोमकेशांश्चस्नायुमज्जायकृद्धनम् ॥ शुक्रंचचित्रकोराजासुतार्थीचेतिनःश्रुतम् ॥ ५८ ॥ सप्तस्वेवार्चिषुततःशुक्र पातादनंतरम् ॥ माप्रक्षिपस्वेत्यभवच्छब्दःसोऽपिमृतोनृपः ॥ ५९ ॥ ततस्तस्माद्धुतवहात्सप्तधातेजसायुताः ॥ शिशवःसमजायंतततेऽरुद न्भैरवंमुने ॥ ६० ॥ तेषांतुध्वनिमाकर्ण्यभगवान्पद्मसंभवः ॥ समागम्यविचार्याथसंचक्रेमरुतःसुरान् ॥ ६१ ॥ तेत्वासन्मरुतोब्रह्मंस्ता मसेदेवतागणाः ॥ येऽभवन्रैवतेतांश्चशृणुचत्वंतपोधन ॥ ६२ ॥ रैवतस्यान्ववायेतुयआसीद्रिपुजिद्धनी ॥ रिपुजिन्नामतःख्यातोनतस्यासी त्सुतःकिल ॥ ६३ ॥ ससमाराध्यतपसाभास्करंतेजसांनिधिम् ॥ अवापकन्यांसुरतिंतांप्रगृह्यगृहंययौ ॥ ६४ ॥ तस्यांपितृगृहेब्रह्मन्वसंत्यां सपितामृतः ॥ सापिदुःखपरीतांगीस्वांतनुंत्यक्तुमुद्यता ॥ ६५ ॥ ततस्तांवारयामासुर्ऋषयःसप्तनारद ॥ तस्यामासक्तचित्तास्तुसर्वएवत पोधनाः ॥ ६६ ॥ अपारयंतीतद्दुःखंप्रज्वाल्याग्निंविवेशह ॥ तेचापश्यंतऋषयस्तच्चित्ताभावितास्तथा ॥ ६७ ॥ तामृतामृषयोदृष्ट्वाकष्टं कष्टेतिवादिनः ॥ प्रजग्मुर्ज्वलनाच्चाथसप्ताजायंतदारकाः ॥६८॥ तेचमात्राविनाभूतारुरुदुस्तान्पितामहः ॥ निवारयित्वाकृतवाँल्लोकनाथो मरुद्गणान् ॥ ६९ ॥ रैवतस्यांतरेजातामरुतोऽमीतपोधन ॥ शृणुत्वंकीर्तयिष्यामिचाक्षुषस्यांतरेमनोः ॥ ७० ॥ आसीन्मंकिरितिख्यात स्तपस्वीसत्यवाक्छुचिः ॥ सप्तसारस्वतेतीर्थेसोऽतप्यतमहत्तपः ॥ ७१ ॥ विघ्नार्थंतस्यतुप्रेषितांदेवाःसंप्रैषयन्मुने ॥ साचाभ्येत्यनदीतीरे

क्षोभयामासभामिनी ॥ ७२ ॥ ततोऽस्यप्राच्यवच्छुकंसप्तसारस्वतेजले ॥ तांचैवाप्यशपन्मूढांमुनिर्मंकणकोरिपुम् ॥ ७३ ॥ गच्छवैवेत्सि मूढेत्वंपापस्यास्यमहत्फलम् ॥ विध्वंसस्तेहिभवितासंप्राप्तेयज्ञकर्माणि ॥ ७४ ॥ एवंशप्त्वाऋषिःश्रीमाञ्जगामाथस्वमाश्रमम् ॥ सरस्वती भ्यः[illegible]भ्यःसप्तवैमरुतोऽभवन् ॥ ७५ ॥ एतत्तवोक्तामरुतोहिपूर्वेजाताजगद्व्याप्तिकरामहर्षे ॥ येषांश्रुतेजन्मनिपातहानिर्भवेच्चधर्माभ्युद योन[illegible]हांश्च ॥ ७६ ॥ इतिश्रीवामनपुरा[illegible]त्पत्तिर्नामद्विसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एतदर्थंबलिर्दैत्यःकृतोराजाक लिप्रियः ॥ मंत्रप्रदाताप्[illegible]शुक्रस्तस्यपुरोहितः ॥ १ ॥ ज्ञात्वाभिषिक्तंदैतेयंविरोचनसुतंबलिम् ॥ दिदृक्षवःसमायाताअमराःसर्व एवहि ॥ २ ॥ तानागतान्निरीक्ष्यैवपूजयित्वायथाक्रमम् ॥ पप्रच्छकुलजान्सर्वान्किंनुश्रेयस्करंमम ॥ ३ ॥ ततस्तेप्रोचुरेवैनंशृणुचासुर सुंदर ॥ यत्तेश्रेयस्करंकर्मयदस्माकंहितंतथा ॥४॥ पितामहस्तथैवासीद्बलीदानवपालकः ॥ हिरण्यकशिपुर्वीरःसशक्रोऽभूज्जगत्त्रये॥ ५ ॥ तमागत्यसुरश्रेष्ठोविष्णुःसिंहवपुर्धरः ॥ प्रत्यक्षंदानवेंद्राणांनखैर्विशकलीकृतः ॥ ६ ॥ अवकृष्टश्चराज्यात्सत्र्यंबकेणमहात्मना ॥ अस्मदर्थे महाबाहोशंकरेणत्रिशूलिना॥७॥ तथातवपितान्योपिजंभःशक्रेणघातितः ॥ कुजंभोविष्णुनाचापिप्रत्यक्षंपशुवद्धतः ॥८॥ शंबःपाकोमहेंद्रे णभ्रातातवसुदर्शनः ॥ विरोचनस्तवपितानिहतःकथयामिते ॥ ९ ॥ श्रुत्वागोत्रक्षयंब्रह्मन्कृतंशक्रेणदानवः ॥ उद्योगंकारयामाससहसैवैमहा सुरैः ॥ १० ॥ रथैरन्येगजैरन्येवाजिभिश्चापरेसुराः ॥ पदातयस्तथाप्यन्येजग्मुर्युद्धायदेवताः ॥ ११ ॥ ममाग्रेयातिबलवान्सेनानाथोभयं करः ॥ सैन्यस्यमध्येबलिनःकालनेमिश्चपृष्ठतः ॥ १२ ॥ वामपार्श्वमवष्टभ्यशाल्वःप्रथितविक्रमः ॥ प्रयातिदक्षिणंघोरंतारकाख्योभयं करः ॥ १३ ॥ दानवानांसहस्राणिप्रयुतान्यर्बुदानिच ॥ संप्रयातानियुद्धायदेवैःसहकलिप्रियः ॥१४॥ श्रुत्वासुराणामुद्योगंशक्रःसुरपतिः

सुरान् ॥ उवाचयोगंदैत्यानांयोद्धुंस्वबलसंयुताः ॥ १५ ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंसुरराट्स्यंदनंवली ॥ समारुरोहभगवान्यतमातलिवाजिनम् ॥ १६ ॥ समारूढेसहस्राक्षेस्यंदनं देवतागताः ॥ स्वंस्वंवाहनमारुह्यनिश्चेरुर्युद्धकांक्षिणः ॥१७॥ आदित्यावसवोरुद्राःसाध्याविश्वेऽश्विनौ तथा ॥ विद्याधरागुह्यकाश्चयक्षराक्षसपन्नगाः ॥ १८ ॥ राजर्षयस्तथासिद्धानानाभूताश्चसंघशः ॥ गजानन्येरथानन्येहयानन्येसमारुहन् ॥१९॥ विमानानिचशुभ्राणिपक्षिवाह्यानिनारद ॥ समारुह्याद्रवन्सर्वेयतोदैत्यवलंस्थितम् ॥२०॥ एतस्मिन्नंतरेधीमान्वैनतेयःसमागतः ॥ तस्मिन्विष्णुःसुरश्रेष्ठस्त्वधिरूढःसमभ्यगात् ॥२१॥ तमागतंसहस्राक्षस्त्रैलोक्यपतिमव्ययम् ॥ ववंदमूर्ध्नावनतःसहसर्वैःसुरोत्तमैः ॥२२॥ ततोऽग्रेदेवसैन्यस्यकार्तिकेयोगदाधरः ॥ पालयञ्जघनंविष्णुर्यातिमध्यंसहस्रदृक् ॥ २३ ॥ वामंपार्श्वमवष्टभ्यजयंतोवर्ततेमुने ॥ दक्षिणं वरुणःपार्श्वमवष्टभ्यागमद्बली ॥ २४ ॥ ततोऽमराणांपृतनायशस्विनीस्कंदेंद्रविष्णूरुणसूर्यपालिता ॥ नानास्त्रशस्त्रोद्यतदोःसमूहासमाससा दारिबलंमहीध्रे ॥ २५ ॥ उदयाद्रितटेरम्येशुभेसमशिलातले ॥ निर्वृक्षेपक्षिरहितेजातोदेवासुरोरणः ॥ २६ ॥ सन्निधानात्तयोरौद्रःसेनयो रभवन्मुने ॥ महीध्रेशांतरजसितद्दानवबलंमहत् ॥ २७ ॥ अभ्यद्रवंतसहसासमंस्कंदेनदेवताः॥ निजघ्नुर्दानवान्देवाःकुमारभुजपालिताः ॥ ॥ २८ ॥ देवान्निजघ्नुर्दितिजामयगुप्ताःप्रहारिणः ॥ महीधरोत्तमेपूर्वंयथावानरहस्तिनोः॥२९॥ रणरेणूरथोद्धूतःपिंगलोरणमूर्धनि ॥ संध्या नुरक्तःसदृशोमेघःखेसुरतापस ॥ ३० ॥ तदासीत्तुमुलंयुद्धंनप्राज्ञायतकिंचन ॥ श्रूयंतेत्वनिशंशब्दाश्छिंधिभिंधीतिवादिनाम् ॥ ३१ ॥ ततोविशसनोरौद्रोदैत्यानांदैवतैःसह ॥ जातोरुधिरनिष्पंदोरजसःशमनात्मकः ॥ ३२ ॥ शांतेरजसिदेवौघास्तद्दानवबलंमहत् ॥ अभ्यद्र वन्नसहितासमंस्कंदेनधीमता ॥ ३३ ॥ निजघ्नुर्दानवान्देवाःकुमारभुजपालिताः ॥ देवान्निजघ्नुर्दैत्याश्चमयगुप्ताःप्रहारिणः ॥ ३४ ॥ ततो

ऽमृतरसास्वादाद्विनाभूताः सुरोत्तमाः ॥ निर्जिताः समरे दैत्यैः समं सैन्येन नारद ॥३५॥ विनिर्जितान्सुरान्दृष्ट्वा वैनतेयध्वजोऽरिहा ॥ शार्ङ्गमु
द्यम्य बाणौघैर्निजघान ततस्ततः ॥३६॥ विष्णुना हन्यमानास्ते दानवा गरुडोप्यथ ॥ दैतेयाः शरणं जग्मुः कालनेमिं महासुरम् ॥ ३७ ॥ तेभ्यः
स चाभयं दत्त्वा प्रययौ यत्र माधवः ॥ विवृद्धिमगमद्ब्रह्मन्यथा व्याधिरुपेक्षितः ॥ ३८ ॥ यं यं करेण स्पृशति देवं यक्षं सकिन्नरम् ॥ तं तमादाय चि
क्षेप विस्तृते वदने बली ॥ ३९ ॥ संरंभाद्दानवेंद्रोऽन्यमृदत दितिजैः संयुगे देवसैन्यं सेंद्रं सार्कं सचंद्रं करचरणनखैरस्त्रहीनोऽपि वेगात् ॥ चक्रे वैश्वा
नराभैस्त्ववनिगगनयोस्तिर्यगूर्ध्वं समंताद्व्याप्तं कल्पांतवह्नेर्जगदखिलमिदं रूपमासीद्दिधक्षोः ॥४०॥ तं दृष्ट्वा वर्धमानं रिपुमतिबलिनं देवगंध
र्वमुख्याः सिद्धाः साध्याश्च मुख्या भवतरलदृशः प्राद्रवन्दिक्षु सर्वे ॥ पोऽप्ययं ते च दैत्या हरिममरगणैरर्चितं चारुमौलिं नानाशस्त्रास्त्रपातैर्विगलितय
शसं चक्रुरुत्सिक्तदर्पाः ॥ ४१ ॥ तानित्थं प्रेक्ष्य दैत्यान्मयबलिप्रमुखान्कालनेमिप्रधानान्बाणैराकृष्य शार्ङ्गं त्वनवरतमुरोभेदिभिर्वज्र
कल्पैः ॥ कोपादारक्तदृष्टिः सरथगजहयान्दर्पिनिर्धूतवीर्यान्नाराचाख्यैः सुपुंखैर्जलद इव गिरिंश्छादयामास विष्णुः ॥ ४२ ॥ ते बाणैश्छा
द्यमाना हरिकरमुचितैः कालदंडप्रकाशैर्नाराचैरर्धचंद्रैर्बलिमयपुरगा भीतभीतास्त्वरंतः ॥ प्रारंभे दानवेंद्रं शतमखमथनं प्रेक्षयन्कालनेमिं स
प्रायाद्देवसैन्यप्रभुममितबलं केशवं लोकनाथम् ॥ ४३ ॥ दृष्ट्वा तं शतशीर्षमुद्यतगदं शैलेंद्रशृंगाकृतिं विष्णुः शार्ङ्गमपास्य सत्वरमथो जग्राह चक्रं
करे ॥ देवं नैव समेत्य दैत्यविटपप्रच्छेदनं मालिनं प्रोवाचाथ विहस्य तं च सुचिरं मेघस्वनो दानवः ॥ ४४ ॥ अयं स दनपुत्रजिद्दनुजसैन्यवित्रासकृ
द्रिपुः परमकोपनो मम विघातकृत्त्वायुधी ॥ हिरण्यनयनांतको विविधपुष्पपूजारतिः क्वयाति मम गोचरे निपतितः खलोऽसदृशः ॥४५॥ यद्येष संप्र
ति ममाहवमभ्युपैति नूनं न याति निलयं निजमंबुजाक्षः ॥ मन्मुष्टिपिष्टशिथिलांगमुपांतभस्म संद्रक्ष्यते सुरजनो भयकातराक्षः ॥४६॥ इत्येवमु

क्त्वामधुसूदनं वैसकालनेमिः स्फुरिताधरोष्ठः ॥ गदांखगेंद्रोपरिजातरोषोमुमोचशैलेकुलिशंयथेंद्रः ॥ ४७ ॥ तामापतंतींप्रसमीक्ष्यविष्णु
र्घोरांगदांदानवबाहुमुक्ताम् ॥ चक्रेणचिच्छेदसुदुर्गतस्यमनोरथंपूर्वकृतंहिकर्म ॥ ४८ ॥ गदांछित्वातदाविष्णुर्दानवस्यसुदारुणाम् ॥ समुपे
त्यभुजौपीनौसंप्रचिच्छेदवेगवान् ॥ ४९ ॥ भुजाभ्यामथकृत्ताभ्यांविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ कालनेमिस्तथाभातिदग्धःशैलइवापरः ॥
॥ ५० ॥ ततोस्यमाधवःकोपाच्छिरश्चक्रेणभूतले ॥ छित्त्वानिपातयामासपक्वंतालफलंयथा ॥ ५१ ॥ तथाविबाहुर्विशिरामुंडतालोय
थावने ॥ तस्थौमेरुरिवाकंप्यःकवंधःक्ष्माधरेश्वरः ॥ ५२ ॥ तंवैनतेयोप्युरसाखगेंद्रोनिपातयामासमुनेधरण्याम् ॥ यथांबराद्बाहुशिरः
प्रणष्टंधन्यंमहेंद्रःकुलिशेनभूम्याम् ॥ ५३ ॥ तस्मिन्हतेदानवसैन्यपालेसंसाध्यमानास्त्रिदशैश्चदैत्याः ॥ विमुक्तशस्त्रालकवर्मवस्त्राःसंप्राद्र
वन्बाणमृतेसुरेंद्राः ॥ ५४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेकालनेमिवधोनामत्रिसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ संनि
वृत्तवलेबाणेदानवाःसत्वरंपुनः ॥ प्रयातादेवतासेनांसशस्त्रायुधलालसाः ॥ १ ॥ विष्णुरप्यमितौजास्तंज्ञात्वाजेयंवलेःसुतम् ॥ प्राहामंत्र्य
सुरान्सर्वान्युध्यध्वंविगतज्वराः ॥ २ ॥ विष्णुनाथसमादिष्टादेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ युयुधुर्दानवैःसार्धंविष्णुस्त्वंतरधीयत ॥ ३ ॥ माधवंगत
माज्ञायशुक्रोवलिमुवाचह ॥ गोविंदेनसुरास्त्यक्तास्त्वंजयस्वाधुनावले ॥ ४ ॥ सपुरोहितवाक्येनप्रीतोयातेजनार्दने ॥ गदामादायतेजस्वी
देवसैन्यमभिद्रुतः ॥ ५ ॥ बाणोबाहुसहस्रेणगृह्यप्रहरणान्यथ ॥ देवसैन्यमभिद्रुत्यनिजघानसहस्रशः ॥ ६ ॥ मयोपिमायामास्थायतैस्तैरू
पांतरैर्मुने ॥ योधयामासवलवानमराणांवरूथिनीम् ॥ ७ ॥ विद्युज्जिह्वःपरोभद्रोवृषपर्वासितेक्षणः ॥ विपाकोविक्षरःसैन्यंतेपिदेवानुपाद्रवन् ॥
॥ ८ ॥ तेहन्यमानादितिजैर्देवाःशक्रपुरोगमाः ॥ गतेजनार्दनेदेवेप्रायशोविमुखाभवन् ॥ ९ ॥ तान्प्रभग्नान्सुरगणान्वलिबाणपुरोगमाः ॥

पृष्ठतस्त्वद्रवन्सर्वेत्रैलोक्यविजिगीषवः ॥ १० ॥ संसाध्यमानादैतेयैर्देवाःसेंद्राभयातुराः ॥ त्रिविष्टपंपरित्यज्यब्रह्मलोकमुपागताः ॥ ११ ॥
ब्रह्मलोकंगतेष्वित्थंसेंद्रेष्वपिसुरेषुवै ॥ स्वर्गभोक्तावलिर्जातःसभृत्यसुतबांधवैः ॥ १२ ॥ शक्रोभूद्वलवान्ब्रह्मन्बलिर्बाणोपमोभवत् ॥ वरु
णोभून्मयःसोमोराहुर्ह्रादोमहासुरः ॥ १३ ॥ स्वर्भानुरभवत्सूर्यःशुक्रश्चासीद्बृहस्पतिः ॥ येन्येप्यधिकृतादेवास्तेषुजाताःसुरारयः ॥ १४ ॥
पंचमस्यकलेरादौद्वापरांतेसुदारुणे ॥ देवासुरोभूत्संग्रामोयत्रशक्रोप्यभूद्वलिः ॥ १५ ॥ पातालास्तस्यसप्तासन्वशेलोकत्रयंतथा ॥
भूर्भुवःस्वःपरिख्यातंदशलोकाधिपोवलिः ॥१६॥ स्वर्गेस्वयंनिवसतिभुंजन्भोगान्सुदुर्लभान् ॥ तत्रोपासंतगंधर्वाविश्वावसुपुरोगमाः॥१७॥
तिलोत्तमाद्याह्यप्सरसोनृत्यंतिसुरतापसाः ॥ वादयंतिचवाद्यानियक्षविद्याधरादयः ॥ १८ ॥ त्रैविष्टपानसौभोगंभुजंदैत्येश्वरोवलिः ॥
सस्मारमनसाब्रह्मन्प्रह्लादंसपितामहम् ॥ १९ ॥ संस्मृतश्चसपौत्रेणमहाभागवतोऽसुरः ॥ समभ्यागात्त्वरायुक्तःपातालात्स्वर्ग
मव्ययम् ॥ २० ॥ तमागतंसमीक्ष्यैवत्यक्त्वासिंहासनंवलिः ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वाववंदेचरणावुभौ ॥ २१ ॥ पादयोःपतितं
वीरंप्रह्लादस्त्वरितोवलिम् ॥ समुत्थाप्यपरिष्वज्यविवेशपरमासने ॥ २२ ॥ तंवलिःप्राहभोतातत्वत्प्रसादात्सुरामया ॥ निर्जिताःशक्र
राज्यंचहतंवीर्यंवलान्मया ॥ २३ ॥ तदिदंतातमद्वीर्यविनिर्जितसुरोत्तमम् ॥ त्रैलोक्यराज्यंभुंक्ष्वत्वंमयिभृत्येपुरःस्थिते ॥ २४ ॥ ऐरावतः
पुण्ययुतोभविष्यामियथान्वहम् ॥ त्वदंघ्रिपूजाभिरतस्त्वदुच्छिष्टान्नभोजनः ॥ २५ ॥ नसपालयतेराज्यंधृतिर्भवतिसत्तम ॥ नयोनुतिष्ठति
गुरून्शुश्रूषांकुरुतेनयः ॥ २६ ॥ ततस्तदुक्तंवलिनावाक्यंश्रुत्वाद्विजोत्तम ॥ प्रह्लादोवचनंप्राहधर्मकामार्थसाधनम् ॥ २७ ॥ मयाकृतं
राज्यमकंटकंपुराप्रशासितांतःसुहृदोनुपूजिताः ॥ दत्तंयथेष्टंजनितास्तथात्मजाःस्थितोवलेसंप्रतियोगसाधकः ॥ २८ ॥ गृहीतंपुत्रविधि

वन्मयाभूयोर्पितंतव ॥ एवंभवगुरूणांत्वंसदाशुश्रूषणेरतः ॥ २९ ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंकरेत्वादायदक्षिणे ॥ शाक्रेसिंहासनेब्रह्मन्वलिंतूर्णं मवेशयत् ॥ ३० ॥ सोपंविष्टोमहेन्द्रस्यसर्वरत्नमयेशुभे ॥ सिंहासनेदैत्यपतिःशुशुभेमघवानिव ॥ ३१ ॥ तत्रोपविष्टश्चैवासौकृतांजलि पुटोवलिः ॥ प्रह्लादंप्राहवचनंमेघगंभीरयागिरा ॥३२॥ यन्मयाताकर्तव्यंत्रैलोक्यंपरिरक्षता ॥ धर्मार्थकाममोक्षेभ्यस्तदादिशतुनोभवान् ॥ ३३ ॥ तद्वाक्यसमकालंचशुक्रःप्रह्लादमब्रवीत् ॥ यद्युक्तंतन्महावाहोवदस्वास्योत्तरंवचः ॥ ३४ ॥ वचनंवलिशुक्राभ्यांश्रुत्वाभागवतोऽ सुरः ॥ प्राहधर्मार्थसंयुक्तंप्रह्लादोवाक्यमुत्तमम् ॥ ३५ ॥ यदायतिक्षमंराजन्वित्तंत्रिभुवनस्यच ॥ अविरोधेनधर्मस्यअर्थस्योपार्जनंचतत् ॥ ३६ ॥ सर्वसत्त्वानुगमनंत्रिवर्गस्यफलंचयत् ॥ परत्रेहचयच्छ्रेयःपुत्रतत्कर्मचाचर ॥ ३७ ॥ यथाश्लाघ्यंप्रयास्यद्ययथाकीर्तिर्भवेत्तव ॥ यथानायशसेयोगस्तथाकुरुमहाद्युते ॥ ३८ ॥ एतदर्थंश्रियंदीप्तांकांक्षंतेपुरुषोत्तमाः ॥ येनैतेचगृहेस्माकंनिवसंतिसुनिर्वृता ॥ ३९ ॥ कुलजोव्यसनेमग्नः सखाज्ञातिवहिष्कृतः ॥ वृद्धोज्ञातिर्गुणीविप्रःकीर्तिश्चयशसासह ॥ ४० ॥ तस्माद्यथैतेनिवसंतिपुत्रंराज्यास्थितस्येहकु लोद्भवस्य ॥ तथायतस्वामलसत्त्वचेष्टयथायशस्वीभवितासिलोके ॥ ४१ ॥ भूम्यांसदाब्राह्मणभूषितायांक्षत्रान्वितायांदृढवापितायाम् ॥ शुश्रूषणासक्तिसमुद्भवायामृद्धिंप्रयांतीहनराधिपेन्द्राः ॥ ४२॥ तस्माद्द्विजाग्र्याःश्रुतिशास्त्रयुक्तानराधिपास्तेप्रतियाजयंतु ॥ यजंतुदिव्यैःक्र तुभिर्द्विजेंद्रायज्ञाग्निधूमेननृपस्यशांतिः ॥ ४३ ॥ तपोध्ययनसंपन्नायजनेध्यापनेरताः ॥ संतुविप्राःक्षत्रपूज्यास्त्वत्तोनुज्ञामवाप्यहि॥४४॥ स्वाध्याययज्ञनिरतादातारःशस्त्रजीविनः ॥ क्षत्रियाःसंतुदैत्येंद्रप्रजापालनधर्मिणः ॥४५॥ यज्ञाध्ययनसंपन्नादातारःकृषिकारिणः ॥ पाशु पाल्यंप्रकुर्वाणावैश्याविपणिजीविनः ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशांसदाशुश्रूषणेरताः ॥ शूद्राःसंतुसुरश्रेष्ठतवाज्ञाकारिणःसदा ॥ ४७ ॥

यदावर्णाःस्वधर्मस्थाभवंतिदितिजेश्वराः ॥ धर्मवृद्धिस्तदास्याद्वैधर्मवृद्धौनृपादयः ॥ ४८ ॥ तस्माद्वर्णाःस्वधर्मस्थास्त्वयाकार्याःसदाबले॥ तद्वृद्धौभवतोवृद्धिस्तद्धानौहानिरुच्यते ॥ ४९ ॥ इत्थंवचःश्राव्यनराधिपेंद्रोवलिर्महात्मासबभूवतूष्णीम् ॥ ततोयदाज्ञापयसेकरिष्यइत्थं वलिःप्राहवचोमहर्षे ॥ ५० ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेचतुःसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७४ ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततोगतेषुदेवेषु ब्रह्मलोकंतपोधन ॥ त्रैलोक्यंपालयामासवलिर्धर्मोन्वितःसदा ॥ १ ॥ कलिस्तदाधर्मयुतंजगद्दृष्ट्वाकृतेयथा ॥ ब्रह्माणंशरणंभेजेस्वभावस्य निषेधनात् ॥ २ ॥ गत्वासदद्दशेदेवंसेंद्रंदेवैःसमन्वितम् ॥ स्वदीप्त्याद्योतयंतंचस्वदेशंससुरासुरम् ॥ ३ ॥ प्रणिपत्यतमाहाथकलिर्ब्रह्माण मीश्वरम् ॥ ममस्वभावोवलिनानाशितोदेवसत्तम॥४॥तंप्राहभगवान्ब्रह्मास्वभावंजगतोऽपिहि ॥ नकेवलंहिभवतोहृतस्तेनबलीयसा ॥ ५ ॥ पश्यस्युत्तिष्ठदेवेंद्रंवरुणंसहमारुतम्॥भास्करोपिहिदीनत्वंप्रयातोहिवलाद्बलेः॥६॥नतस्यकश्चित्त्रैलोक्येप्रतिषेद्धास्तिकर्मणः ॥ ऋतेसहस्र शिरसंहरिंदशशतांघ्रिकम्॥७॥सभूमिंचतथानाकंराज्यंलक्ष्मींयशोवलम् ॥ समाहरिष्यतिवलिःकर्तासौधर्मगोचरम् ॥८॥ इत्येवमुक्तोदेवेन ब्रह्मणाकलिरव्ययः ॥ दीनान्दृष्ट्वासशक्रादीन्बिभीतकवनंगतः ॥ ९ ॥ कृतंप्रावर्तततदाकलिर्नासीज्जगत्त्रये॥ धर्मोभवच्चतुष्पादश्चातुर्वर्ण्ये पिनारद ॥ १० ॥ तपोऽहिंसाचसत्यंचशौचमिंद्रियनिग्रहः ॥ दयादानंत्वानृशंस्यंशुश्रूषायज्ञकर्मच ॥ ११ ॥ जगंत्येतानिसर्वाणिपरिव्या प्यस्थितानिहि ॥ बलाद्धिचलितोब्रह्मंस्तुष्टोपिहिकृतःकृतः ॥ १२ ॥ स्वधर्मस्थायिनोवर्णाआश्रमांश्चाविशन्द्विजाः ॥ प्रजापालनधर्मस्थाः सदैवमनुजर्षभाः ॥ १३ ॥ धर्मोत्तरेवर्तमानेब्रह्मन्नस्मिञ्जगत्त्रये ॥ त्रैलोक्यलक्ष्मीरगमत्तदानींदानवेश्वरम् ॥ १४ ॥ तमागतांनिरीक्ष्यैवसह स्राक्षश्रियंवलिः ॥ पप्रच्छकासिमांब्रूहिकेनाप्यर्थेनचागता ॥ १५ ॥ सातद्वचनमाकर्ण्यतदाश्रीःपद्ममालिनी ॥ वलेशृणुचयस्मात्त्वामा

यातामहिषीवलात् ॥ १६ ॥ अप्रतर्क्यंवलोदेवोयोसौचक्रगदाधरः ॥ तेनत्यक्तस्तुमघवांस्ततोहंत्वामिहागता ॥ १७ ॥ सनिर्ममेयुवत्यस्तु
चतस्रोरूपसंयुताः ॥ श्वेतांवरधराचैवश्वेतस्रगनुलेपना ॥ १८ ॥ श्वेतवृंदारकारूढासत्त्वाढ्याश्वेतविग्रहा ॥ रक्तांवरधराचान्यारक्तस्रगनुले
पना ॥ १९ ॥ रक्तवाजिसमारूढारक्तांगीराजसीहिसा ॥ पीतांवरापीतवर्णापीतस्रगनुलेपना ॥ २० ॥ सौवर्णस्यंदनारूढातामसंगुणमा
श्रिता ॥ नीलांवरानीलमाल्यानीलगंधालिसप्रभा ॥ २१ ॥ नीलवृषसमारूढात्रिगुणासाप्रकीर्तिता ॥ यासाश्वेतांवराश्वेतासत्त्वाढ्याकुंजर
स्थिता ॥ २२ ॥ साब्रह्मणंसमायाताचन्द्रचंद्रानुगानपि ॥ यासारक्तारक्तवासावाजिस्थारजसान्विता ॥२३॥ तांप्रादाद्देवराजायमनवेतत्सु
तायच ॥ पीतांवरायासुभगारथस्थाकनकप्रभा ॥ २४ ॥ प्रजापतिभ्यस्तांप्रादाच्छक्रायचविशत्सुच ॥ नीलवस्त्रालिसदृशायाचतुर्थीवृष
स्थिता ॥ २५ ॥ सादानवान्नैर्ऋतांश्चशूद्रान्विद्याधरानपि ॥ विप्राद्याःश्वेतरूपांतांकथयंतिसरस्वतीम् ॥ २६ ॥ स्तुवंतिब्रह्मणासार्धंमखे
मंत्रादिभिःसदा ॥ क्षत्रियारक्तवर्णांतांजयश्रींचशशंसिरे ॥ २७ ॥ साचंद्रेणसुरश्रेष्ठमनुनाचयशस्विनी ॥ वैश्यास्तांपीतवसनांकनकां
गींसदैवहि ॥ २८ ॥ स्तुवंतिलक्ष्मीमित्येवप्रजापालास्तथैवहि ॥ शूद्रास्तांनीलवर्णांगींस्तुवंतिहिसुभक्तितः ॥ २९ ॥ प्रियदेवीतिना
म्नातांसदैत्यैराक्षसैस्तथा ॥ एवंविभक्तास्तानार्यस्तेनदेवेनचक्रिणा ॥ ३० ॥ एतासांचस्वरूपस्थास्तिष्ठंतिनिधयोऽव्ययाः ॥ इतिहासपु
राणानिवेदाःसांगास्तथोक्तयः ॥ ३१ ॥ चतुःषष्टिकलाश्वेतामहापद्मोनिधिःस्थितः ॥ रत्नानिस्वर्णरजतंगजाश्वरथभूषणम् ॥ ३२ ॥
शस्त्रास्त्रादिकवस्तूनिरक्तापद्मोनिधिःस्मृतः ॥ गोमहिष्यःखरोष्ट्राश्चसुवर्णांवरभूमयः ॥ ३३ ॥ औषध्यःपशवःपीतामहानीलोनिधिः
स्थितः ॥ सर्वासामपिजातीनांजातिरेकाप्रतिष्ठिता ॥ ३४ ॥ अन्येषामपिसंहर्त्रीनीलाशंखोनिधिःस्थितः ॥ एताभिश्चस्थितानांचयानिरू

पाणिदानव ॥ भवंतिपुरुषाणां वैतान्निबोधवदामिते ॥ ३५ ॥ सत्यशौचाभिसंयुक्तावलदानोत्सवेरताः ॥ भवंतिदानवपतेमहापद्मा
श्रितानराः ॥ ३६ ॥ यज्विनोसुभगाहृष्टामालिनोबहुदक्षिणाः ॥ सर्वसामान्यसुखिनोनराःपद्माश्रिताःस्थिताः ॥ ३७ ॥ सत्यानृतस
मायुक्तादानाशरणयज्विनः ॥ न्यायान्यायव्ययोपेतामहानीलाश्रितानराः ॥ ३८ ॥ नास्तिकाःशौचरहिताःकृपणाभोगवर्जिताः ॥ स्ते
यानृतकथायुक्तानराःशंखाश्रितावले ॥ ३९ ॥ इत्येवंकथितस्तुभ्यमासांदानवनिर्णयः ॥ ४० ॥ अहंसारागिणीनामजयश्रीस्त्वासुपागता॥
ममास्तिदानवपतेप्रतिज्ञासाधुसंमता ॥ ४१ ॥ समाश्रयामिशौर्याढ्यंनचक्रीवंकथंचन ॥ नचास्तितवतुल्योन्यस्त्रैलोक्येपिवलान्वितः ॥
॥ ४२ ॥ त्वयावलवताराजन्प्रीतिर्मेजनिताध्रुवा ॥ यत्त्वयायुधिविक्रम्यदेवराजोविनिर्जितः ॥४३॥ अतोमेपरमप्रीतिर्जातादानवशाश्वती ॥
दृष्ट्वातेपरमंसत्त्वंसर्वेभ्योपिवलाधिकम् ॥४४॥ शौंडीर्यमानिनंवीरंततोहंस्वयमागता ॥ नाश्चर्यंदानवश्रेष्ठहिरण्यकशिपोःकुले ॥४५॥ प्रसूत
स्यासुरेंद्रस्यतवकर्मयदीदृशम् ॥ विशेषितस्त्वयाराजन्दैतेयःप्रपितामहः ॥ ४६ ॥ विजितंचक्रमाद्येनत्रैलोक्यंवैपरैर्हृतम् ॥ इत्येवमुक्त्वा
वचनंदानवेंद्रंजगन्मयी ॥ ४७ ॥ जयश्रीश्चन्द्रवदनाप्रविष्टाद्योतयच्छुभा ॥ तस्यांचैवप्रविष्टायांविधवाइवयोषितः ॥ ४८ ॥ समाश्रयंति
वलिनंह्रीःकिर्तिर्द्युतिरेवच ॥ प्रभागतिःक्षमाभूतिर्विद्यानीतिर्दयामतिः ॥ ४९ ॥ श्रुतिःस्मृतिर्वलंकीर्तिर्धृतिःशांतिःक्रियाद्विज ॥ पुष्टिस्तुष्टि
स्तथाचान्यासत्त्वश्रियमवास्थिता ॥ सर्वावलिंसमाश्रित्यविश्राम्यंतियथासुखम् ॥ ५० ॥ एवंगुणोभूद्दनुपुंगवोसौवलिर्महात्माशुभबुद्धिरा
त्मवान् ॥ यज्वातपस्वीमृदुरेवसत्यवाग्दाताविभर्तास्वजनान्सुगोप्ता ॥५१॥ त्रिविष्टपंशासतिदानवेन्द्रेनासीत्क्षुधार्तोमलिनोनदीनः ॥ सदो
ज्ज्वलोधर्मरतोथदांतःकामोपभोगीमनुजोऽपिजातः ॥ ५२ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेपंचसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७५ ॥ ॥

पुलस्त्यउवाच ॥ गतेत्रैलोक्यराज्येतुदानवेषुपुरंदरः ॥ जगामब्रह्मसदनंसहदेवैःशचीपतिः ॥ १ ॥ तत्रापश्यत्तुदेवेशंब्रह्माणंकमलोद्भवम् ॥ ऋषिभिःसार्धमासीनंपितरंस्वंचकश्यपम् ॥ २ ॥ ततोननामशिरसाशक्रःसुरगणैःसह ॥ ब्रह्माणंकश्यपंचैवतांस्तुसर्वांस्तपोधनान् ॥ ३ ॥ प्रोवाचेंद्रःसुरैःसार्धं देवनाथंपितामहम् ॥ पितामहहृतंराज्यंवलिनावलिनामम ॥ ४ ॥ ब्रह्माप्रोवाचशक्रैतद्भुज्यतेहिकृतंफलम् ॥ शक्रः पृच्छतिभोब्रूहिकिंमयादुष्कृतंकृतम् ॥ ५ ॥ कश्यपोप्याहदेवेशभ्रूणहत्याकृतात्वया ॥ त्वयागर्भोदित्युदरात्कृत्तोहिवहुधावलात् ॥ ६ ॥ पितरंप्राहदेवेंद्रःसमातुर्दोषतोविभो ॥ तन्नूनंप्राप्तवान्गर्भोयदशौचाहिंसाभवत् ॥७॥ ततोब्रवीत्कश्यपस्तुमातुर्दोषःसदासताम् ॥ गतस्ततोपिनिहतोदासोपिकुलिशेनते ॥ ८ ॥ तच्छ्रुत्वाकश्यपवचःप्राहशक्रःपितामहम् ॥ विनाशंपाप्मनोब्रूहिप्रायश्चित्तंप्रभोमम ॥ ९ ॥ ब्रह्माप्रोवाचदेवेशंवसिष्ठःकश्यपस्तथा ॥ सर्वस्यजगतश्चापिशक्रस्यापिविशेषतः ॥ १० ॥ शंखचक्रगदापाणिर्माधवःपुरुषोत्तमः ॥ तंप्रपद्यस्व शरणंसतेसर्वंविधास्यति ॥ ११ ॥ सहस्राक्षोपिवचनंगुरूणांसंनिशम्यवै ॥ प्रोवाचस्वल्पकालेनकश्चिद्दृष्टोमहोदयः ॥ १२ ॥ इत्येवमुक्तः सुरराड्विरिंचिनामरीचिपुत्रेणचकश्यपेन ॥ तथैवमित्रावरुणात्मजेनवेगान्महीपृष्ठमवाप्यतस्थौ ॥ १३ ॥ कालंजरस्योत्तरतःसुपुण्यस्तथा हिमाद्रेरपिदक्षिणस्थः ॥ कुशस्थलात्पूर्वतएवविश्रुतोवसोःपुरात्पश्चिमतोवतस्थे ॥१४॥ पूर्वंगयेनक्षितिपेनयत्रइष्टोश्वमेधःशतशःसुदक्षिणः॥ सुनुष्यमेधोपिसहस्रकृत्वस्तथापुरादुर्जयनःसुरारिभिः ॥ १५ ॥ ख्यातोमहामेधइतिप्रसिद्धोयथास्यचक्रेभगवान्मुरारिः॥ द्वाःस्थत्वमव्यक्ततनुःसुमूर्तिःख्यातिजगामाथगदाधरेति॥१६॥यस्मिन्द्विजेंद्राःश्रुतिशास्त्रवर्जिताःसमत्वमायांतिपितामहेन॥ यस्मिन्भक्त्यापूजयन्येपितॄन्स्वान्सोनन्यभावेनसकृत्तुचेतसा ॥ फलंमहामेधमखस्यमानवादधत्यनंतंभगवत्प्रसादात् ॥ १७ ॥ महानदीयत्रसुरर्षिकन्याजलापदेशाद्धिमशै

लमेत्य ॥ चक्रेजगत्पापविमुक्तमग्र्याःसंदर्शनप्राशनमज्जनेन ॥ १८ ॥ तत्रशक्रःसमभ्येत्यमहानद्यास्तटेद्भुते ॥ आराधनायदेवस्यकृत्वा
श्रममवस्थितः ॥१९॥ प्रातःस्नायीत्वधःशायीएकभुक्तोप्ययाचितः ॥ तपस्तेपेसहस्राक्षःस्तुवन्देवंगदाधरम् ॥२०॥ तस्यैवंतप्यतःसम्यक्
जितसर्वेन्द्रियस्यतु ॥ कामक्रोधविहीनस्यसाग्रःसंवत्सरोगतः ॥२१॥ ततोगदाधरःप्रीतोवासवंप्राहनारद ॥ गच्छप्रीतोस्मिभवतोमुक्तपापो
सिसांप्रतम् ॥ २२ ॥ निजंराज्यंचदेवेशप्राप्स्यसेनचिरादिव ॥ यतिष्यामितथाशक्रभाविश्रेयोयथातव ॥२३॥ इत्येवमुक्तेनगदाधरेणविस
र्जितःस्नातिमनोहरायाम्॥स्नातस्यदेवस्यतदैनसोनरास्तंप्रोचुरस्माननुशासयस्व ॥ २४॥ प्रोवाचतान्भीषणकर्मकारान्नाम्नापुलिंदान्ममपा
पसंभवाः ॥ वसध्वमेवांतरमद्रिमुख्ययोर्हिमाद्रिकालंजरयोःपुलिंदाः ॥ २५ ॥ इत्येवमुक्त्वासुरराट्पुलिंदान्विमुक्तपापोऽमरसिद्धयक्षैः ॥
संपूज्यमानोनुजगामचाश्रमंमातुस्तदाधर्मनिवासमीड्यम् ॥ २६ ॥ दृष्ट्वादितिंमूर्ध्निकृतांजलिस्तुविनम्रमौलिःसमुपाजगाम ॥ प्रणम्यपादौ
कमलोदराभौनिवेदयामासतदातदात्मनः ॥ २७ ॥ पप्रच्छसाकारणमीश्वरंतमाघ्रायचालिंग्यमुदासुदृष्ट्या ॥ वक्ष्येसुराणांसबलेःपराजयं
तदात्मनोदेवगणैश्चसार्द्धम् ॥ २८ ॥ श्रुत्वैवसाशोकपरिप्लुतांगीज्ञात्वाजितंदैत्यसुतैःसुतंतम् ॥ दुःखान्वितादेवमनाद्यमीड्यंजगामविष्णुंश
रणंवरेण्यम् ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ कस्मिन्जनित्रीसुरसत्तमानांस्थानेहृषीकेशमनंतमाद्यम् ॥ चराचरस्यप्रभवंप्रमाणमाराधयामासमुने
वदस्व ॥ ३० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ सुरारणिःशक्रमवेक्ष्यदीनंपराजितंदानवनायकेन ॥ सितेऽथपक्षेमकरर्क्षगेऽर्केघृतार्चिषस्यादथसप्तमे
ऽहनि ॥ ३१ ॥ दृष्ट्वैवदेवंत्रिदशाधिपंतंमहोदयेशक्रदिशाधिरूढम् ॥ निराशनासंयतवाक्सुचित्तातदोपतस्थेशरणंसुरेंद्रम् ॥ ३२ ॥ अदिति
रुवाच ॥ जयस्वदिव्यांबुजकोशचौरजयस्वसंसारतरोःकुठार ॥ जयस्वपापेंधनजातवेदअघौघसंरोधनमोनमस्ते ॥ ३३ ॥ नमोऽस्तुतेभ्यः

स्करदिव्यमूर्तेत्रैलोक्यलक्ष्मीपतयेनमस्ते ॥ त्वंकारणंसर्वचराचरस्यनाथोसिमांपालयविश्वमूर्ते ॥ ३४ ॥ त्वयाजगन्नाथजगन्मयेननाथेन शक्रोनिजराज्यहानिम् ॥ अवाप्तवान्शक्रपराभवंचततोभवंतंशरणंप्रपन्ना ॥ ३५ ॥ इत्येवमुक्त्वासुरपूजितेनआलिप्यरक्तेनहिचंदनेन ॥ संपूजयित्वाकरवीरपुष्पैःसधूपदीपैःखलुदिव्यभोज्यैः ॥३६॥ नैवेद्यकंचैवाज्ययुतंमहार्हमन्नंह्युपेंद्रस्यहितायदेवी ॥ स्तवेनपुण्येनचसंस्तुवंतीस्थितानिराहारमथोपवासम् ॥ ३७ ॥ ततोद्वितीयेन्हिकृतप्रणामास्नात्वाविधानेनचपूजयित्वा ॥ दत्त्वाद्विजेभ्यःकनकंतिलाज्यंततोग्रतःसाप्रयतावभूव ॥ ३८ ॥ ततःप्रीतोभवद्भानुर्घृतार्चिःसूर्यमंडलात् ॥ विनिःसृत्याग्रतःस्थित्वाइदंवचनमब्रवीत् ॥ ३९ ॥ व्रतेनानेनसुप्रीतस्तवाहंदक्षनंदिनि ॥ प्राप्स्यसेदुर्लभंकामंमत्प्रसादान्नसंशयः ॥ ४० ॥ राज्यंत्वत्तनयानांवैदास्येदेविसुरारणि ॥ दानवान्ध्वंसयिष्यामिसंभूयैवोदरेतव ॥ ४१ ॥ तद्वाक्यंवासुदेवस्यश्रुत्वाब्रह्मन्सुरारणिः ॥ प्रोवाचजगतांयोनिंवेपमानापुनःपुनः ॥ ४२ ॥ कथंत्वासुदरेणाहंवोढुंशक्ष्यामिदुर्धरम् ॥ यस्योदरेजगत्सर्वंवसेत्स्थावरजंगमम् ॥ ४३ ॥ कस्त्वांधारयितुंनाथशक्तस्त्रैलोक्यधार्योसि ॥ यस्यसप्तार्णवाःकुक्षौनिवसंतिसहाद्रिभिः ॥४४॥ तस्माद्यथासुरपतिःशक्रःस्यात्सुरराडिह ॥ यथावृथानमेक्लेशस्तथाकुरुजनार्दन ॥ ४५ ॥ विष्णुरुवाच ॥ सत्यमेतन्महाभागेदुर्धरोस्मिसुरासुरैः ॥ तथापिसंभविष्यामिह्यहंदेव्युदरेतव ॥ ४६ ॥ आत्मानंभुवनंशैलांस्त्वांचदेविसकश्यपाम् ॥ धारयिष्यामियोगेनमाविषादंकृथावृथा ॥ ४७ ॥ तवोदरेह्यहंदाक्षेसंभविष्यामिवैयदा ॥ तदानिस्तेजसोदैत्याःसंभविष्यंत्यसंशयम् ॥ ४८ ॥ इत्येवमुक्त्वाभगवान्सदेवस्तस्याश्चभूयोरिगणप्रमर्दी ॥ स्वतेजसांगेषुविवेशदेव्यास्तदोदरेशक्रहितायविप्राम् ॥ ४९ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेदितिवरप्रदानंनामषट्सप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ देवमातुःस्थितेदेवेउदरेवामनाकृतौ ॥ निस्तेजसोऽसुरा

जातायथोक्तंविश्वयोनिना ॥ १ ॥ निस्तेजसोऽसुरान्दृष्ट्वाप्रह्लादंदानवेश्वरम् ॥ बलिर्दानवशार्दूलंत्विदंवचनमब्रवीत् ॥ २ ॥
बलिरुवाच ॥ तातनिस्तेजसोदैत्याःकेनजातास्तुहेतुना ॥ कथ्यतांपरमज्ञोसिशुभाशुभविशारद ॥ ३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥
तत्पौत्रवचनंश्रुत्वामुहूर्तंध्यानमास्थितः ॥ किमर्थंतेजसोहानिरितिकस्मादतीवबा ॥ ४ ॥ सज्ञात्वावासुदेवोत्थंभयंदैत्येष्वनुत्तमम् ॥ चिंत
यामासयोगात्माक्वविष्णुःसांप्रतंस्थितः ॥ ५ ॥ अधोनाभेःसपातालान्सप्तसंचिंत्यनारदः ॥ नाभेरुपरिभूरादीन्लोकांश्चक्रमशोवशी ॥ ६ ॥
भूमिंतांपंकजाकारांतन्मध्येपंकजाकृतिम् ॥ मेरुंददर्शशैलेन्द्रंशातकुंभमहर्धिमत् ॥ ७ ॥ तस्योपरिमहापुर्यस्त्वष्टौलोकपतींस्तथा ॥ तेषा
मुपरिवैराजंददर्शब्रह्मणःपुरम् ॥ ८ ॥ तदधस्तान्महापुण्यमाश्रमंसुरपूजितम् ॥ देवमातुःसदर्शमृगपक्षिगणावृतम् ॥ ९ ॥ तांदृष्ट्वादेव
जननींसर्वतेजोधिकांमुने ॥ विवेशदानवपतिरन्वेष्टुंमधुसूदनम् ॥ १० ॥ सदृष्ट्वाजगन्नाथंमाधवंवामनाकृतिम् ॥ सर्वभूतवरेण्यंतंदेवमातु
रथोदरे ॥ ११ ॥ तंदृष्ट्वापुंडरीकाक्षंशंखचक्रविनाकृतम् ॥ सुरासुरगणैःसर्वैःसर्वतोव्याप्तविग्रहम् ॥ १२ ॥ ततस्तेनैवयोगेनदृष्ट्वावामनतां
गतम् ॥ दैत्यतेजोहरंविष्णुंप्रकृतिस्थोभवत्ततः ॥ १३ ॥ अथोवाचमहाबुद्धिर्विरोचनसुतंबलिम् ॥ प्रह्लादोमधुरंवाक्यंप्रणम्यमधुसूदनम्
॥ १४ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ श्रूयतांसर्वमाख्यास्येयतोवोभयमागतम् ॥ येननिस्तेजसोदैत्याजातादैत्येंद्रहेतुना ॥ १५ ॥ भवतानिर्जितादेवाः
सेंद्ररुद्रार्कपावकाः ॥ प्रयाताःशरणंदेवंहरिंत्रिभुवनेश्वरम् ॥ १६ ॥ सतेषामभयंदत्त्वाशक्रादीनांजगद्गुरुः ॥ अवतीर्णोमहाबाहुरुपित्वाजठ
रेहरिः ॥ १७ ॥ हृतानिवस्तेनबलेतेजांसीतिमतिर्मम ॥ नालंतमोविषहितुंशक्रंसूर्योदयंबले ॥ १८ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ प्रह्लादवचनंश्रुत्वा
क्रोधेनस्फुरिताधरः ॥ प्रह्लादमाहचबलिर्भाविकर्मप्रचोदितः ॥ १९ ॥ बलिरुवाच ॥ तातकोयंहरिर्नामयतोनोभयमागतम् ॥ संतिमेशत

शोदैत्यावासुदेवबलाधिकाः ॥ २० ॥ सहस्रशोजितायैस्तुसेंद्ररुद्राग्निमारुताः ॥ निर्जित्यत्याजिताःस्वर्गंभग्नदर्पारणाजिरे ॥ २१ ॥ येन सूर्यरथाद्वेगाच्चक्रंकृष्टंमहाजवम् ॥ सविप्रचित्तिर्नलवान्ममसैन्यपुरस्सरः ॥ २२ ॥ अयःशंकुःशिविःशंकुरसिलोमाविरूपधृक् ॥ त्रिशिराम करांक्षश्चवृषपर्वासितेक्षणः ॥ २३ ॥ एतेचान्येचवलिनोनानाशस्त्रविशारदाः ॥ येषामेकैकशोविष्णुःकलांनार्हतिषोडशीम् ॥ २४ ॥ पुल स्त्यउवाच ॥ पुत्रस्यैतद्वचःश्रुत्वाप्रह्लादःक्रोधमूर्छितः ॥ धिग्धिगित्याहसवलिंवैकुंठाक्षेपवादिनम् ॥ २५ ॥ धिक्त्वांपापसमाचारदुष्टबुद्धे सुवालिश ॥ हरिंनिंदयतोजिह्वाकथंनपतितातव ॥ २६ ॥ शोच्यस्त्वमसिदुर्बुद्धेनिंदनीयश्चसाधुभिः ॥ यत्त्रैलोक्यगुरुंविष्णुमभिनिंदसि दुर्मते ॥ २७ ॥ शोच्यश्चापिनसंदेहोयेनजातःपितातव ॥ यस्यत्वंकर्कशःपुत्रोजातोदेवावमानकृत् ॥२८॥ भवान्किलविजानातितथाचामी महासुराः॥यथानान्यःप्रियःकश्चिन्ममतस्माज्जनार्दनात् ॥२९॥ जानन्नपिप्रियतरंममदेवंजनार्दनम्॥सर्वेश्वरेश्वरंदेवंकथंनिंदितवानसि॥३०॥ गुरुःपूज्यस्तत्रपितापूज्यस्तस्याप्यहंगुरुः ॥ ममापिपूज्योभगवान्गुरुर्लोकगुरुर्हरिः ॥ ३१ ॥ गुरोर्गुरुगुरुंमूढपूज्यंपूज्यतमस्यच ॥ पूज्यंनिंद सियत्पापकथंनपतितोस्यधः ॥ ३२॥ शोचनीयादुराचारादानवामीकृतास्त्वया ॥ येषांत्वंकर्कशोराजावासुदेवविनिंदकः ॥ ३३ ॥ यस्मा त्पूज्योर्चनीयश्चभवतानिंदितोहरिः ॥ तस्मात्पापसमाचारराज्यनाशमवाप्नुहि ॥ ३४ ॥ यथानान्यत्प्रियतरंविद्यतेममकेशवात् ॥ मनंसा कर्मणावाचाराज्यभ्रष्टस्तथापत ॥ ३५ ॥ यथानतस्मादपरंव्यतिरिक्तंहिविद्यते ॥ चतुर्दशसुलोकेषुराज्यभ्रष्टस्तथापत ॥ ३६ ॥ सर्वेषाम पिभूतानांनान्यल्लोकेपरायणम् ॥ यथातथानुपश्येयंभवंतंराज्यविच्युतम् ॥ ३७ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एवमुच्चरितेवाक्येवलिःसत्वरित स्तदा ॥ अवतीर्यासनाद्ब्रह्मन्कृतांजलिपुटोवलिः॥३८॥शिरसाप्रणिपत्याहप्रसादंकुरुमेगुरो ॥ कृतापराधानपिहिक्षमंतेगुरवःशिशून्॥३९॥

तत्साधुयदहंशप्तोभवतादानवेश्वर ॥ नबिभेमिपरेभ्योऽहंनचराज्यपरिक्षयात् ॥ ४० ॥ नैवदुःखंममविभोयदहंराज्यविच्युतः ॥
दुःखंकृतापराधत्वाद्भवतोमेमहत्तमम् ॥ ४१ ॥ क्षमस्वतत्तातकृतापराधंबालोस्मिनीचोस्मिसुदुर्मतिश्च ॥ कृतेपिदोषेगुरवःशिशूनांक्षाम्यं
तिदैन्यंसमुपागतानाम् ॥ ४२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्तेवचनेमहात्माविमुक्तमोहोहरिपादभक्तः ॥ चिरंविचिंत्याद्भुतमेतदित्थमुवा
चपुत्रंमधुरंवचोऽथ ॥ ४३ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ मोहेनमेऽधुनाज्ञानंविवेकश्चतिरस्कृतः ॥ येनसर्वगतंविष्णुंजानंस्त्वांशप्तवानहम् ॥ ४४ ॥
तन्नूनमविवेकोयंभवंतंयेनदानव ॥ ममापिसमहाबाहोविवेकप्रतिषेधकः ॥ ४५ ॥ तस्माद्राज्यंप्रतिविभोनज्वरंकर्त्तुमर्हसि ॥ अवश्यंभावि
नोह्यर्थानांविनश्यंतिकर्हिचित् ॥ ४६ ॥ पुत्रमित्रकलत्रार्थेराज्यभोगधनायच ॥ आगमेनिर्गमेप्राज्ञोनविषादंसमाचरेत् ॥ ४७ ॥ यथायथास
मायांतिपूर्वकर्मविधानतः ॥ सुखदुःखानिदैत्येंद्रनरस्तानिसहेत्तथा ॥ ४८ ॥ आपदामागमंदृष्ट्वानविषण्णोभवेद्वशी ॥ संपदंचसुविस्तीर्णां
प्राप्यनोधृतिमान्भवेत् ॥ ४९ ॥ धनक्षयेनमुह्यंतिनहृष्यंतिधनागमे ॥ धीराःकार्येषुचतदाभवंतिपुरुषोत्तमाः ॥ ५० ॥ एवंविदित्वादैत्येंद्र
नविषादंकथंचन ॥ कर्तुमर्हसिविद्वंस्त्वंपंडितोनावसीदति ॥ ५१ ॥ तथान्यच्चमहाबाहोहितंशृणुमहार्थकम् ॥ भवतोऽथतथान्येषांश्रुत्वात
च्चसमाचर ॥ ५२ ॥ शरण्यंशरणंगच्छतमेतंपुरुषोत्तमम् ॥ सतेत्राताभयादस्माद्दानवप्रभविष्यति ॥ ५३ ॥ येसंश्रयंतिहरिमीशमनादिम
ध्यंविष्णुंचराचरगुरुंहरिमीशितारम् ॥ संसारगर्तपतितस्यकरावलंबंनूनंनतेभुविनराज्वरिणोभवंति ॥ ५४ ॥ तन्मनादानवश्रेष्ठतद्भक्तश्च
भवाधुना ॥ सएषभवतःश्रेयोविधास्यतिजनार्दनः ॥ ५५ ॥ अहंचपापोपशमार्थमीशमाराधयामीहचतीर्थयात्राम् ॥ विमुक्तपापश्चतदाभ
विष्येवदाच्युतोलोकपतिर्नृसिंहः ॥ ५६ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमाश्वास्यबलिंमहात्मासंस्मृत्ययोगाधिपतिंचविष्णुम् ॥ आमंत्र्यसर्वा

न्दनुसैन्यपालाञ्जगामकर्तुंशुभतीर्थयात्राम् ॥ ६७ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेवलिशिक्षादानंनामसप्तसप्ततितमोऽध्यायः॥७७॥ नारदउवाच ॥ कानितीर्थानिविप्रेंद्रप्रह्लादोनुजगामह ॥ प्रह्लादतीर्थयात्रांमेसम्यगाख्यातुमर्हसि॥१॥पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुत्वंकथयिष्यामि पापपंकप्रणाशिनीम् ॥ प्रह्लादतीर्थयात्रांतेसर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ २ ॥ संत्यज्यमेरुंकनकाचलेंद्रतीर्थंजगामामरसंघजुष्टम् ॥ ख्यातंपृथिव्यांशुभदंहिमानसंयत्रस्थितोमत्स्यवपुःपुरेशः ॥ ३ ॥ तस्मिंस्तीर्थवरेस्नात्वासंतर्प्यपितृदेवताः ॥ संपूज्यचजगन्नाथमच्युतंश्रुतिभिर्युतम् ॥ ४ ॥ उपोष्यभूयःसंपूज्यदेवर्षिपितृमानवान् ॥ जगामकच्छपंद्रष्टुंकौशिक्यांपापनाशनम् ॥ ५ ॥ तस्यांस्नात्वामहानद्यांसंपूज्यचजगत्पतिम् ॥ समुपोष्यशुचिर्भूत्वादत्त्वाविप्रेषुदक्षिणाम् ॥६॥ नमस्कृत्यजगन्नाथमथकूर्मवपुर्धरम् ॥ ततोजगामकृष्णायांद्रष्टुंवाजिमुखंप्रभुम् ॥ तत्रदेवह्रदेस्नात्वातर्पयित्त्वापितॄन्सुरान् ॥ ७ ॥ संपूज्यहयशीर्षंचजगामगजसाह्वयम् ॥ तत्रदेवंजगन्नाथंगोविंदंचक्रपाणिनम् ॥ ॥ ८ ॥ स्नात्वासंपूज्यविधिवज्जगामयमुनांनदीम् ॥ तस्यांस्नातःशुचिर्भूत्वासंतर्प्यर्षिसुरान्पितॄन् ॥ ददर्शदेवदेवेशंलोकनाथंत्रिविक्रमम् ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ सांप्रतंभगवान्विष्णुस्त्रैलोक्याक्रमणंवपुः ॥ करिष्यतिजगत्स्वामीवलिवंधनमीश्वरः ॥ १० ॥ तत्कथंपूर्वंकालेपिविभुरासीत्त्रिविक्रमः ॥ कस्यवावंधनंविष्णुःकृतवांस्तच्चमेवद ॥११॥ पुलस्त्यउवाच॥ श्रूयतांकथयिष्यामियोऽयंप्रोक्तस्त्रिविक्रमः॥ यस्मिन्कालेवभूवाथयंचवंचितवानसौ ॥१२॥ आसीद्धुंधुरितिख्यातःकश्यपस्यौरसःसुतः ॥ दनोर्गर्भसमुद्भूतोमहावलपराक्रमः ॥१३॥ ससमाराध्यचतदाब्रह्माणंतपसासुरः॥अवध्यत्वंसुरैःसेंद्रैःप्रार्थयन्सतुनारद॥१४॥तस्यतंचवरंप्रादात्तपसापंकजोद्भवः ॥परितुष्टःसचवलीनिर्जगामत्रिविष्टपम् ॥१५॥ चतुर्थस्यकलेरादौजित्वादेवान्सवासवान् ॥ धुंधुःशक्रत्वमकरोद्धिरण्यकशिपौसति ॥ १६॥ तस्मिन्कालेसवलवान्हि

रण्यकशिपुस्ततः ॥ चचारमंदरगिरौदैत्योधुंधुसमाश्रितः ॥ १७ ॥ ततोऽसुरायथाकामंविचरंतितिविष्टपे ॥ त्रिदशाब्रह्मलोकेचसंस्थिता दुःखसंयुताः ॥ १८ ॥ ततोऽमरान्ब्रह्मसदोनिवासिनःश्रुत्वाथधुंधुर्दितिजानुवाच ॥ व्रजामदैत्यावयमग्रजस्यसदोविजेतुंत्रिदशान्सशक्रान् ॥ १९ ॥ तेधुंधुवाक्यंतुनिशम्यदैत्याःप्रोचुर्ननोविद्यतिलोकपाल ॥ गतिर्ययायामपितामहाजिरंसुदुर्गमोयंपरतोहिमार्गः ॥ २० ॥ इतः सहस्रैर्बहुयोजनाख्यैर्लोकोमहर्नाममहर्षिजुष्टः ॥ येषांहिदृष्ट्यार्पणचोदितेनदंह्यंतिदैत्याःसहसेक्षितेन ॥ २१ ॥ ततोऽपरोयोजनकोटिरेको लोकोजनोनामवसंतियत्र ॥ गोमातरोस्मासुविनाशकारीयासांनकोपीहमहासुरेंद्रः ॥ २२ ॥ ततोऽपरोयोजनकोटिभिस्तुत्रिंशद्भिरादित्य सहस्रदीप्तः ॥ सत्याभिधानोभगवन्निवासोवरप्रदोभूद्भवतोहियोसौ ॥ २३ ॥ यस्यवेदध्वनिंश्रुत्वाविकसंतिसुरादयः ॥ संकोचमसुरायांति येचतेषांसधर्मिणः ॥ २४ ॥ तस्मान्मात्वंमहाबाहोमतिमेतांसमादध ॥ वैराज्यभुवनंधुंधोदुरारोहंसदानृभिः ॥ २५ ॥ तेषांवचनमाकर्ण्य धुंधुःप्रोवाचदानवान् ॥ गंतुकामःससदनंब्रह्मणोजेतुमीश्वरम् ॥ २६ ॥ कथंतुकर्मणाकेनगम्यतेदानवर्षभाः ॥ कथंतत्रसहस्राक्षः संप्राप्तःसहदैवतैः ॥ २७ ॥ तेधुंधुनादानवेंद्राःपृष्टाःप्रोचुर्वचोऽधिपम् ॥ नवयंविद्मतत्कर्मशुक्रस्तद्वेत्त्यसंशयम् ॥ २८ ॥ दैत्यानांतु वचःश्रुत्वाधुंधुर्दैत्यपुरोहितम् ॥ पप्रच्छशुक्रंकिंकर्मकृत्वाब्रह्मसदोगतिः ॥ २९ ॥ ततोऽस्मैकथयामासदैत्याचार्यःकलिप्रियः ॥ शक्रस्य चरितंश्रीमान्पुरावृत्ररिपोःकिल ॥ ३० ॥ सहस्राक्षःशतंचैकंयज्ञानामयजत्पुरा ॥ दैत्येंद्रवाजिमेधानांतेनब्रह्मसदोगतिः ॥ ३१ ॥ तद्वाक्यं दानवपतिःश्रुत्वाशुक्रस्यवीर्यवान् ॥ यष्टुंगोमेधयज्ञानांचकारमतिमुत्तमाम् ॥ अथामंत्र्यासुरगुरुंदानवांश्चाप्यनुत्तमान् ॥ ३२ ॥ प्रोवाच यक्ष्येहंयज्ञैरश्वमेधैःसुदक्षिणैः ॥ तदागच्छध्वमवनींगच्छामोवसुधाधिपान् ॥ ३३ ॥ विजित्यहयमेधान्वैयथाकामगुणान्वितान् ॥ आहूयंतां

चानिधयस्त्वाज्ञाप्यंतांचगुह्यकाः ॥ ३४ ॥ आमंत्र्यंतांद्विजश्रेष्ठाःप्रयामोदेविकातटम् ॥ साहिपुण्यासरिच्छ्रेष्ठासर्वासिद्धिकरीस्मृता ॥ स्थानंप्राचीनमासाद्यवाजिमेधान्यजामहे ॥ ३५ ॥ इत्थंसुरारेर्वचनंनिशम्यासुरयाजकाः ॥ बाढमित्यब्रवीद्धृष्टोनिधीशंसंदिदेशसः ॥३६॥ ततोधुंधुर्देविकायांप्राचीनेपापनाशने ॥ भार्गवेन्द्रेणशुक्रेणवाजिमेधायदीक्षितः ॥ ३७ ॥ सदस्याऋत्विजश्चापितत्रासन्भार्गवाद्विजाः ॥ शुक्रस्यानुमतेब्रह्मन्शुक्रशिष्याश्चपंडिताः ॥ ३८ ॥ यज्ञभागभुजस्तत्रस्वर्भानुप्रमुखासुने ॥ कृताश्चासुरनाथेनशुक्रस्यानुमतेऽसुराः ॥ ३९ ॥ ततःप्रवृत्तोयज्ञस्तुसमुत्सृष्टस्तथाहयः ॥ हयस्यानुययौश्रीमानसिलोमामहासुरः ॥ ४० ॥ ततोऽग्निधूमेनमहीसशैलाव्याप्ता दिशोवैविदिशश्चपूर्णाः ॥ तेनोग्रगंधेनदिवःस्पृशेनमरुद्धवौब्रह्मलोकेमहर्षे ॥ ४१ ॥ तंगंधमाघ्रायसुराविषण्णांजानंतधुंधुंहयमेधदीक्षितम् ॥ ततःशरण्यंशरणंजनार्दनंजग्मुःसशक्राजगतःपरायणम् ॥ ४२ ॥ प्रणम्यवरदंदेवंपद्मनाभंजनार्दनम् ॥ प्रोचुःसर्वेसुरगणाःभयगद्गदयागिरा ॥ ४३ ॥ भगवन्देवदेवेशचराचरपरायण ॥ विज्ञप्तिःश्रूयतांविष्णोसुराणामार्तिनाशन॥ ४४ ॥ धुंधुर्नामासुरपतिर्बलवान्बलसंवृतः ॥ सर्वान्सुरान्विनिर्जित्यत्रैलोक्यमहरद्बलिः ॥ ४५ ॥ ऋतेपिनाकिनंदेवंत्रातानोन्योनविद्यते ॥ अतोसौवृद्धिमगमद्यथाव्याधिरुपेक्षितः ॥ ४६ ॥ सांप्रतंब्रह्मलोकस्थानपिजेतुंसमुद्यतः ॥ शुक्रस्यमतमादायसोऽश्वमेधायदीक्षितः ॥ ४७ ॥ शतंक्रतूनामिष्ट्वासौब्रह्मलोकंमहासुरः ॥ आरोढुमिच्छतिवशीविजेतुंत्रिदशानपि ॥४८॥ तस्मादकालहीनंतुचिंतयस्वजगद्गुरो ॥ उपायंमखविध्वंसेयेनस्यामसुनिर्वृताः ॥४९॥ श्रुत्वासुराणांवचनंभगवान्मधुसूदनः ॥ दत्त्वाभयंमहाबाहुःप्रेषयामाससांप्रतम् ॥ विसृज्यचतदासर्वांस्त्यक्त्वाजेयंमहासुरम् ॥ ५० ॥ बंधनायमतिंचक्रेधुंधोर्धर्मध्वजस्यवै ॥ ततःकृत्वासभगवान्वामनंरूपमीश्वरः ॥ ५१ ॥ देहंत्यक्त्वानिरालंबंकाष्ठवद्देविकाजले ॥ क्षणान्मज्जंस्तथोन्मज्ज

न्मुक्तकेशोयदृच्छया ॥५२॥ दृष्टोथदैत्यपतिनादैतेयैश्वतथर्षिभिः ॥ ततःकर्मपरित्यज्ययज्ञियंब्राह्मणोत्तमाः ॥५३॥ समुत्तारयितुंविप्रमाद्रवं
तसमाकुलाः॥सदस्यायजमानश्चऋत्विजोऽथमहौजसः ॥ ५४ ॥ निमज्जमानमुज्जहुस्तेचतेवामनंद्विजम् ॥ समुत्तार्यप्रसन्नास्तेपप्रच्छुःसर्वए
वहि ॥ किमर्थंपतितोऽसीहकेनाक्षिप्तोसिवावद ॥ ५५ ॥ तेषामाकर्ण्यवचनंकंपमानोमुहुर्मुहुः ॥ प्राहधुंधुपुरोगांस्ताञ्छ्रूयतामत्रकारणम् ॥
॥ ५६ ॥ ब्राह्मणोगुणवानासीत्प्रभासइतिविश्रुतः ॥ सर्वशास्त्रार्थवित्प्राज्ञोगोत्रेणापितुवारुणः ॥ ५७ ॥ तस्यपुत्रद्वयंजातंमंदप्रज्ञंसुदुः
खितम् ॥ तत्रज्येष्ठोममभ्राताकनीयानपरस्त्वहम् ॥ ५८ ॥ नेत्रभासइतिख्यातोज्येष्ठोभ्राताममाभवत् ॥ ममनामपिताचक्रेगतिभासेतिकौ
तुकात् ॥ ५९ ॥ रम्यश्चावसथश्चापिशुभआसीत्पितुर्मम ॥ त्रैविष्टपगुणैर्युक्तःस्वर्गवासोपमःशुभः ॥ ६० ॥ ततःकालेनमहताआवयोःस
पितामृतः ॥ तस्यौर्ध्वदेहिकंकृत्वागृहमावांसमागतौ ॥ ६१ ॥ ततोमयोक्तःसभ्राताविभजामगृहंवयम् ॥ तेनोक्तोनैवभवतोविद्यतेभागइत्य
हम् ॥ ६२ ॥ कुब्जवामनखञ्जानांक्लीबानांश्वित्रिणामपि ॥ उन्मत्तानांतथांधानांधनभागोनविद्यते ॥ ६३ ॥ प्रियंवाक्यंगृहेवासोभो
जनाच्छादनादिकम् ॥ एतावद्दीयतेतेभ्योनार्थभाममहराहिते ॥ ६४ ॥ एवमुक्तोमयासोथकिमर्थंपैतृकाद्गृहात् ॥ धनार्धभागमर्होमिनाहं
न्यायेनकेनवै ॥ ६५ ॥ इत्युक्तोवलवान्भ्राताकेशान्जग्राहमेऽसुर ॥ समुत्क्षिप्याक्षिपन्नद्यांनजानेह्यवतारणम् ॥ ६६ ॥ ममास्यांनिम्नगा
यांतुमध्येनप्लवतोगतः ॥ कालःसंवत्सराख्यस्तुयुष्माभिरमृताधृतः ॥ ६७ ॥ केभवंतोत्रसंप्राप्ताःसस्नेहावांधवाइव ॥ कोयंशक्रप्रतीकाशो
युष्मन्मध्येप्रदृश्यते ॥ ६८ ॥ तन्मेसर्वंसमाख्यातयाथातथ्यंतपोधनाः ॥ महर्षिसदृशायूयंसानुकंपाश्चमांदृशे ॥ ६९ ॥ तद्वामनवचःश्रुत्वा
भार्गवाद्विजसत्तमाः ॥ प्रोचुर्वयंद्विजात्रह्मन्भार्गवावंशवर्धनाः ॥ ७० ॥ असावपिमहातेजाधुंधुर्नाममहासुरः ॥ दाताभोक्ताचभर्ताचदीक्षितो

यज्ञकर्माणि ॥ ७१ ॥ इत्येवमुक्त्वा देवेशं वामनं भार्गवास्ततः ॥ प्रोचुर्दैत्यपतिं सर्वे वामनार्थकरं वचः ॥७२॥ दीयतामस्य दैत्येंद्र सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ श्रीमदावसथं दास्यो रत्नानि विविधानि च ॥ ७३ ॥ इति द्विजानां वचनं श्रुत्वा दैत्यपतिस्ततः ॥ प्राह द्विजेंद्र ते दद्मि यत्त्वमिच्छसि वै धनम् ॥ ७४ ॥ दासीर्गृहं हिरण्यं च वाजिनः स्यंदनान्गजान् ॥ गोभूमिराज्यवस्त्रादि स्वेच्छया चैव वै प्रभो ॥ ७५ ॥ तद्वाक्यं दानवपतेः श्रुत्वा देवोऽथ वामनः ॥ प्राहासुरपतिं धुंधुं स्वार्थसिद्धिकरं वचः ॥ ७६ ॥ सोदरेणापि हि भ्रात्रा ह्रियंते यस्य संपदः ॥ किं तस्य नाथो राजेंद्र दीयते चार्थ एव हि ॥ ७७ ॥ दासीर्दासांश्च भृत्यांश्च गृहं रत्नं परिच्छदान् ॥ समर्थेभ्यो द्विजेंद्रेभ्यः प्रयच्छस्व महाभुज ॥ ७८ ॥ मम प्रमाणमालोक्य मामकं च पदत्रयम् ॥ त्वं प्रयच्छस्व दैत्येंद्र एतदेवार्थये ह्यहम् ॥ ७९ ॥ इत्येवमुक्तं वचनं महात्मना विहस्य दैत्याधिपतिः सऋत्विजः ॥ प्रादाच्च विप्राय पदत्रयं वशी यदा स नान्यत्प्रगृहीतवान्पुनः ॥ ८० ॥ क्रमत्रयं तावदवेक्ष्य दत्तं महासुरेंद्रेण विभुर्यथा शशी ॥ चक्रे ततो लंघयितुं त्रिलोकीं त्रिविक्रमं रूपमनंतशक्तिः ॥ ८१ ॥ कृत्वा च रूपं दितिजांश्च हत्वा प्रणम्य चर्षींश्च स चक्रमेण ॥ महीं महीध्रैः सहितां सहार्णवां जहार रत्नाकरपत्तनैर्युताम् ॥ ८२ ॥ भुवं सनाकां त्रिदशाधिवासं सोमार्कऋक्षैरभिमंडितं नभः ॥ देवो द्वितीयेन जहार वेगात्क्रमेण देवप्रियमीप्सुरीश्वरः ॥ ८३ ॥ क्रमं तृतीयं न यदास्य पूरितं तदातिकोपाद्दनुपुंगवस्य ॥ पपात पृष्ठे भगवांस्त्रिविक्रमो मेरुप्रमाणेन तु विग्रहेण ॥ ८४ ॥ पतता वासुदेवेन दानवोपरि नारद ॥ त्रिंशद्योजनसाहस्री भूमिर्गर्ते दृढीकृता ॥ ८५ ॥ ततो दैत्यं समुत्पाद्य तस्यां प्रक्षिप्य वेगतः ॥ ववर्ष सिकतावृष्ट्या तं च गर्तमपूरयत् ॥ ८६ ॥ ततः स्वर्गं सहस्राक्षो वासुदेवप्रसादतः ॥ सुराश्च सर्वे त्रैलोक्यमवापुर्निरुपद्रवाः ॥ ॥ ८७ ॥ भगवानपि दैत्येंद्रं प्रक्षिप्य सिकतार्णवे ॥ कालिंद्या रूपमाधाय तत्रैवांतरधीयत ॥ ८८ ॥ एवं पुरा विष्णुरभूच्च वामनो धुंधुं विजेतुं च

त्रिविक्रमोऽभूत् ॥ यस्मिन्सदैत्येंद्रसुतोजगाममहाश्रमेपुण्ययुतेमहर्षे ॥ ८९ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेधुंधुपराजयोनामाष्ट
सप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ कालिंदीसलिलेस्नात्वापूजयित्वात्रिविक्रमम् ॥ उपोष्यरजनीमेकांलिंगभेदंगिरिंययौ
॥ १ ॥ तत्रस्नात्वाचविधिवच्छिवंसंपूज्यभक्तितः ॥ उपोष्यरजनीमेकांतीर्थंकेदारमाव्रजेत् ॥ २ ॥ तस्मिंस्नात्वाचविधिवत्समाराध्यजग
त्पतिम् ॥ उषित्वावासरान्सप्तकुब्जाम्रंप्रजगामह ॥ ३ ॥ तत्रगत्वामहाबाहुरुपवासीजितेंद्रियः ॥ हृषीकेशंसमभ्यर्च्ययौबदरिकाश्रमम् ॥
॥ ४ ॥ संतोष्यनारायणमर्च्यभक्त्यास्नात्वाथविद्वान्ससरस्वतीजले ॥ वाराहतीर्थेगरुडासनंसदृष्ट्वासमभ्यर्च्यसुभक्तिमांश्च ॥ ५ ॥ भद्रक
र्णेततोगत्वायजच्चशशिशेखरम् ॥ ततःसंपूज्यचवशीविपाशामभितोययौ ॥ ६ ॥ तस्यांस्नात्वासमभ्यर्च्यदेवदेवंद्विजप्रियम् ॥ इरावत्यांजग
न्नाथंददर्शपरमेश्वरम् ॥ ७ ॥ समाराध्यद्विजश्रेष्ठशाश्वतंजगतःप्रभुम् ॥ समवापपरंरूपमैश्वर्यंचसुदुर्लभम् ॥ ८ ॥ कुष्ठरोगाभिभूतश्चयंसमा
राध्यवैभृगुः ॥ आरोग्यमतुलंप्रापसंतानमपिचाक्षयम् ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ कथंपुरूरवाविष्णुमाराध्यद्विजसत्तम ॥ विरूपत्वंसमुत्सृज्य
रूपंप्रापश्रियासह ॥ १० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांकथयिष्यामिमहापापप्रणाशनम् ॥ पूर्वंत्रेतायुगस्यादौयथावृत्तंतपोधन ॥ ११ ॥
मद्रदेशइतिख्यातोदेशोब्राह्मणसत्कृतः ॥ शाकलंनामनगरंख्यातंस्थानीयमुत्तमम् ॥ १२ ॥ तस्मिन्विपणिवृत्तिस्थःसधर्माख्योऽभवद्वणि
क् ॥ धनाढ्योगुणवान्भोगीनानाशास्त्रविशारदः ॥ १३ ॥ सकदाचिन्निजाद्राष्ट्रात्सौराष्ट्रंगंतुमुद्यतः ॥ सार्थेनमहतायुक्तोनानाविपणिपण्य
वान् ॥ १४ ॥ गच्छतःपथितस्याथमरुभूमौकलिप्रिय ॥ चौराणामभवद्रात्राववस्कंदोहिदुःसहः ॥ १५ ॥ ततःसहृतसर्वस्वोवणिग्दुःखपरि
प्लुतः ॥ असाहायोमरौतस्मिंश्चचारोन्मत्तवद्वशी ॥ १६ ॥ चरतातदरण्यंवैदुःखाक्रांतेननारद ॥ आत्मनैवशमीवृक्षोमहानासादितःशुभः ॥

॥ १७ ॥ तंमृगैःपक्षिभिश्चैवहीनंदृष्ट्वाशमीतरुम् ॥ क्षांतःक्षुत्तृट्परीतात्मातस्यपार्श्वमुपाविशत् ॥ १८ ॥ सुप्तश्चापिसुविश्रांतोमध्याह्नेपुन रुत्थितः ॥ समपश्यदथायातंप्रेतंप्रेतशतैर्वृतम् ॥ १९ ॥ उह्यमानंतथान्येनप्रेतेनप्रेतनायकम् ॥ श्रांतैःपुरोहिधावद्भिःप्रेतैर्वैरूक्षविग्रहैः ॥ ॥ २० ॥ अथाजगामप्रेतोसौपर्यटित्वाधरामिमाम् ॥ उपागम्यशमीमूलेवणिक्पुत्रंददर्शसः ॥ २१ ॥ स्वागतेनाभिवाद्यैनंसमाभाष्यपर स्परम् ॥ सुखोपविष्टश्छायायांहृष्टःकुशलमाप्तवान् ॥ २२ ॥ प्रेताधिपतिनापृष्टःसचतेनवणिक्सखे ॥ कुतआगम्यतेब्रूहिकवासोवाभवि ष्यति ॥ २३ ॥ कथंचेदंमहारण्यंमृगपक्षिविवर्जितम् ॥ समापन्नोसिभद्रंतेसर्वमाख्यातुमर्हसि ॥ २४ ॥ एवंप्रेताधिपतिनावणिक्पृष्टःसमा सतः ॥ सर्वमाख्यातवान्ब्रह्मन्स्वदेशधनविच्युतिम् ॥ २५ ॥ तस्यश्रुत्वासवृत्तान्तंतस्यदुःखेनदुःखितः ॥ वणिक्पुत्रंततःप्राहप्रेतपालःस्व बंधुवत् ॥ २६ ॥ एवंगतेऽपिमाशोकंकर्तुमर्हसिसुव्रत ॥ भूयोऽप्यर्थाभविष्यंतियदिभाग्यबलंतव ॥ २७ ॥ भाग्यक्षयेऽर्थाःक्षीयंतेभवंत्य भ्युदयेपुनः ॥ क्षीणस्यास्यशरीरस्यचिंतयानोदयोभवेत् ॥ २८ ॥ इत्युच्चार्यसमाहूयस्वान्भृत्यान्वाक्यमब्रवीत् ॥ अद्यातिथिरयंपूज्यःसह जोदेशजोमम ॥ २९ ॥ अस्मिन्हृष्टेवणिक्पुत्रेहृष्टाःस्वजनबांधवाः ॥ अस्मिन्समागतेप्रेताःप्रीतिर्जातामममातुला ॥ ३० ॥ एवंहिवदतस्त स्यमृत्पात्रंसुदृढंनवम् ॥ दध्योदनेनसंपूर्णमाजगामयथेप्सितम् ॥ ३१ ॥ तथानवाचसुदृढासंपूर्णापरमांभसा ॥ वारिधानीचसंप्राप्ताप्रेता नामग्रतःस्थिता ॥ ३२ ॥ तामागतांससलिलांसान्नांवीक्ष्यमहामतिः ॥ प्राहोत्तिष्ठवणिक्पुत्रत्वमाह्निकमुपाचर ॥ ३३ ॥ ततस्तुवारिधा न्यास्तौसलिलेनविधानतः ॥ कृताह्निकावुभौजातौवणिक्प्रेतप्रभुस्तथा॥३४॥ ततोवणिक्सुतायासौदध्योदनमथेच्छया ॥ दत्त्वातेभ्यश्चसर्वे भ्यःशेषमन्नमधात्ततः ॥३५॥भुक्तवत्सुचसर्वेषुकामतोंभसिसेविते॥ अनंतरंसवुभुजेप्रेतपालोवराशनम् ॥३६॥ तृप्तेप्रेतेप्रकामंतुवारिधान्योद

नंतथा॥अन्तर्धानमगाद्ब्रह्मन्वणिक्पुत्रस्यपश्यतः॥३७॥ततस्तदद्भुततमंदृष्ट्वासमतिमान्वणिक्॥पप्रच्छतंप्रेतपालंकौतूहलमनावशी ॥३८॥
अरण्येनिर्जनेसाधोकुतोऽन्नस्यसमुद्भवः ॥ कुतश्चवारिधानीयंसंपूर्णापरमांभसा ॥ ३९॥ तथापितवयेभृत्यास्त्वत्तस्तेवर्णतःकृशाः ॥ भवान
पिचतेजस्वीकिंचित्पुष्टवपुःशुभः ॥ ४० ॥ शुक्लवस्त्रपरीधानोवहूनांपरिपालकः ॥ सर्वमेतन्ममाचक्ष्वकोभवान्काशमीत्वियम् ॥ ॥ ४१ ॥
इत्थंवणिग्वचःश्रुत्वाततोसौप्रेतनायकः ॥ शशंससर्वमस्याथयथावृत्तंपुरातनम् ॥४२॥ अहमासंपुराविप्रशाकलेनगरोत्तमे ॥ सोमशर्मेतिवि
ख्यातोवहुलागर्भसंभवः ॥ ४३ ॥ ममास्तिचवणिक्श्रीमान्प्रातिवेश्योमहाधनः ॥ सतुसोमश्रवानामविष्णुभक्तोमहायशाः ॥ ४४ ॥ सोऽ
हंकदर्योमूढात्माधनेऽपिसातिदुर्मतिः ॥ नददामिद्विजातिभ्योनवाश्नाम्यन्नमुत्तमम् ॥ ४५ ॥ प्रमादाद्यदिभुंजेहंदधिक्षीरघृतान्वितम् ॥ ततो
रात्रौत्रिभिर्घोरैस्ताड्यमानश्चयष्टिभिः ॥ ४६ ॥ प्रातर्भवतिमेघोरामृत्युतुल्याविषूचिका ॥ नचकश्चिन्ममाभ्याशेतत्रतिष्ठतिवांधवः ॥
॥ ४७ ॥ कथंकथमपिप्राणामयवैसंप्रधारिताः ॥ एवमेतादृशःपापीनिवसाम्यतिनिर्घृणः ॥ ४८ ॥ सौवीरतिलपिण्याकतुषशाकादिभो
जनैः ॥ क्षपयामिकदन्नाद्यैरात्मानंकालयापनैः ॥ ४९ ॥ एवंतत्रसतोमित्रमहान्कालोभ्यगादथ ॥ श्रवणद्वादशीनाममासिभाद्रपदेभवत् ॥
॥ ५० ॥ ततोनागरिकोलोकोगतःस्नातुंहिसंगमम् ॥ इरावत्यानड्वलायाब्रह्मक्षत्रपुरस्सरः ॥ ५१ ॥ प्रातिवेश्यप्रसंगेनतत्राप्यनुगतोस्म्य
हम् ॥ कृतोपवासःशुचिमानेकादश्यांयतव्रतः ॥ ५२ ॥ ततःसंगमतोयेनवारिधानींदृढांनवाम् ॥ संपूर्णांवस्तुसंवीतांछत्रोपानत्सुसंयुताम् ॥
॥ ५३ ॥ मृत्पात्रमतिमृष्टस्यपूर्णंदध्योदनस्यवै ॥ प्रदत्तंब्राह्मणायोच्चैःशुचयेजातिकर्मणा ॥ ५४ ॥ तदेवजीवतादत्तंमयादानंवणिक्सुत ॥
वर्षाणांसप्ततीनांवैनान्यद्दत्तंहिकिंचन ॥ ५५ ॥ मृतःप्रेतत्वमापन्नोदत्त्वाप्रेतान्नमेवहि ॥ अमीचादत्तदानास्तुमद्दत्तान्नोपजीविनः ॥ ५६ ॥

एतत्तेकारणंप्रोक्तंयत्तदन्नंपयोंभसा ॥ दत्तंतदिदमायातिमध्याह्नेपिदिनेदिने ॥५७॥ यावन्नाहंचभुंजेन्नंनतावत्क्षयमेतिच ॥ मयिभुक्तेचपीतेच सर्वमंतर्हितंभवेत् ॥ ५८ ॥ आतपत्रप्रदानाच्चसोयंजातःशमीतरुः ॥ उपानद्युगुलेदत्तेप्रेतोमेवाहनंभवेत् ॥ ५९ ॥ इदंतवोक्तंसर्वंचयथाकी नाशतात्मनः ॥ श्रवणद्वादशीपुण्यातथोक्तंपुण्यवर्धनम् ॥ ६० ॥ इत्येवमुक्तेवचनेवणिक्पुत्रोऽब्रवीद्वचः ॥ यन्मयातातकर्त्तव्यंतदनुज्ञातु महंसि ॥६१॥ तत्तस्यवचनंश्रुत्वावणिक्पुत्रस्यनारद ॥ प्रेतपालोवचःप्राहस्वार्थसिद्धिकरंततः ॥ ६२ ॥ यत्त्वयाताकर्तव्यंमद्धितार्थंमहा मते ॥ कथयिष्यामिसम्यक्तेतवश्रेयस्करंमम ॥६३॥ गयातीर्थेतुजुहुयात्स्नात्वाशौचसमन्वितः॥ममनामसमुद्दिश्यपिंडनिर्वपणंकुरु ॥ ६४॥ तत्रपिंडप्रदानेनप्रेतभावादहंसखे॥मुक्तस्तुसर्वदातॄणांयास्यामिसहलोकताम् ॥६५॥ तिथिर्याद्वादशीपुण्यामासिप्रौष्ठपदेसिता ॥ वुधश्रवण संयुक्तासातिश्रेयस्करीस्मृता ॥६६॥ इत्येवमुक्त्वावणिजंप्रेतराजोनुगैःसह ॥ सचमेनेयथान्यायंसम्यगाख्यातवाञ्छुचिः॥६७॥ प्रेतस्कंधेस मारोप्यत्याजितोमरुमंडलम् ॥ रम्येथशूरसेनाख्येदेशेप्राप्तःसवैवणिक् ॥६८॥ स्वकर्मधर्मयोगेनधनमुच्चावचंवहु ॥ उपार्जयित्वाप्रययौगया तीर्थमनुत्तमम् ॥६९॥ पिंडनिर्वपणंतत्रप्रेतानामनुपूर्वकम् ॥ चकाराथस्वबंधूनांपितॄणांतदनंतरम् ॥७०॥ आत्मनश्चसमावुद्धिर्महच्छ्राद्धंति लैर्विना ॥ पिंडनिर्वपणंचक्रेतथान्यानपिगोत्रजान् ॥ ७१ ॥ एवंप्रदत्तेष्वथचपंचपिंडेषुभावतः ॥ विमुक्तास्तेद्विजाःप्राप्यब्रह्मलोकंततोगताः ॥ ॥७२॥ सचापिहिवणिक्पुत्रोनिजमालयमाव्रजत् ॥ श्रवणद्वादशींकृत्वाकालधर्ममुपेयिवान् ॥ ७३ ॥ गंधर्वलोकेसुचिरंभोगान्भुक्त्वासुदुर्ल भान् ॥ जन्ममानुष्यमासाद्यसचाभूत्सकलेविराट् ॥७४॥ स्वधर्मकर्मवृत्तिस्थःश्रवणद्वादशीरतः ॥ कालधर्ममवाप्यासौगुह्यकावासमाश्रयत् ॥ ॥ ७५ ॥ तत्रोप्यसुचिरंकालंभोगान्भुक्त्वाचकामतः ॥ मर्त्यलोकमनुप्राप्यराजन्यतनयोऽभवत् ॥ ७६ ॥ तत्रापिक्षत्रवृत्तिस्थोदानभोग

रतोवशी ॥ गोग्रहेऽरिगणंजित्वाकालधर्ममुपेयिवान् ॥ शक्रलोकमवाप्याथदेवैःसर्वैःसुपूजितः ॥ ७७ ॥ पुण्यक्षयात्परिभ्रष्टःशाकलेसो भवद्द्विजः ॥ ततोविकटरूपोसौसर्वशास्त्रस्यपारगः ॥७८॥ विवाहयन्द्विजसुतांरूपेणानुपमांद्विज ॥ साचमेनेचभर्तारंसुशीलमपिभामिनी ॥ ७९ ॥ विरूपमितिमन्वानस्ततःसोभूत्सुदुःखितः ॥ ततोनिर्वेदसंयुक्तोगत्वाश्रमपदंमहत् ॥ ८० ॥ इरावत्यास्तटेश्रीमान्रूपधारिण मासदत् ॥ तमाराध्यजगन्नाथंनक्षत्रपुरुषेणहि ॥ ८१ ॥ सरूपतामवाप्यायंतस्मिन्नेवचजन्मनि ॥ ततःप्रियोभूद्भार्यायाभोगवांश्चाभवद्वशी॥ ॥ ८२ ॥ श्रवणद्वादशीभक्तःपूर्वाभ्यासादजायत ॥ ८३ ॥ एवंपुरासौद्विजपुंगवस्तुकुरूपरूपोभगवत्प्रसादात् ॥ अनंगरूपप्रतिमोबभूव मृतश्चराजासपुरूरवाभूत् ॥ ८४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेप्रह्लादतीर्थयात्रायांपुरूरवसउपाख्यानंनामनवसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ पुरूरवाद्विजश्रेष्ठयथादेवंश्रियःपतिम् ॥ नक्षत्रपुरुषाख्येनआराधयततद्वद ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूय तांकथयिष्यामिनक्षत्रपुरुषव्रतम् ॥ नक्षत्रांगानिदेवस्ययानियानीहनारद ॥२॥ मूलर्क्षंचरणौविष्णोर्जंघेद्वेरोहिणीस्थिते ॥ कबंधिनीतथाश्वि न्यौसंस्थितेरूपधारिणः ॥ ३ ॥ आषाढेचतथैवास्फिग्गुह्यस्थंफाल्गुनीद्वयम् ॥ कटिस्थाःकृत्तिकाश्चैववासुदेवस्यसंस्थिताः ॥ ४ ॥ ऊरुसं स्थाचानुराधाधनिष्ठापृष्ठसंस्थिता ॥ विशाखाभुजयोर्हस्तःकरद्वयमनुत्तमम्॥५॥पुनर्वसुरथोगुल्फौनखेसार्पंतथोच्यते ॥ ज्येष्ठाग्रीवास्थिता तस्यश्रवणंकर्णयोःस्थितम् ॥ ६ ॥ ओष्ठसंस्थस्तथापुष्यःस्वातिर्दन्तेषुकीर्तिताः ॥ हनौपुनर्वसुश्चोक्तोनासामैत्रमुदाहृतम् ॥ ७ ॥ प्राजापत्यंचनेत्रयुग्मेरूपधारिप्रतिष्ठितम् ॥ ८ ॥ शिरोरुहास्तथैवैंद्रंनक्षत्रांगमिदंहरेः ॥ विधानंसंप्रवक्ष्यामियथान्यायेननारद ॥९॥ संपूजि तोहरिर्धीमान्विदधातियथेप्सितम् ॥ चैत्रमासेसिताष्टम्यांयदामूलगतःशशी ॥ १० ॥ तदातुभगवत्पादौपूजयेच्चविधानतः ॥ नक्षत्रपुरुषे

दद्याद्विप्रेंद्रायचभोजनम् ॥ ११ ॥ जानुनीरोहिणीयोगेपूजयेदथभक्तितः ॥ दोहदेवैहाविष्यान्नंपूर्वंचाद्विजभोजनम् ॥ १२ ॥ आषाढाभ्यांत थाद्राभ्यांस्फिग्रूपंपूजयेद्बुधः ॥ सलिलंशिशिरंतत्रदोहदेचप्रकीर्तितम् ॥ १३ ॥ फाल्गुनीद्वितयेगुह्यंपूजनीयंविचक्षणैः ॥ दोहदंचपयो गव्यंदेयंचद्विजभोजनम् ॥ १४ ॥ कृत्तिकासुकटिःपूज्यासोपवासैर्जितेंद्रियैः ॥ दोहदंचविभोर्देयंसुगंधंकुसुमोदकम् ॥ १५ ॥ पार्श्वौभाद्र पदायुग्मेपूजयित्वाविधानतः ॥ गुडंशालेयकंदद्याद्दोहदंदेवप्रीतिदम् ॥ १६ ॥ द्वेकुक्षीरेवतीयोगेदोहदेमुद्गमोदकः ॥ अनुराधासुवक्षोथपष्टि कान्नंचदोहदे ॥ १७ ॥ धनिष्ठायांतथापृष्ठंपूज्यंशालिभक्तंचदोहदे ॥ भुजयुग्मंविशाखासुदोहदेपरमौदनम् ॥ १८ ॥ हस्तेहस्तौतथापूज्यौया वकंदोहदेस्मृतम् ॥ पुनर्वस्वंगुलीयुग्मंपटोलस्तत्रदोहदे ॥ १९ ॥ नखाश्लेषासुसंपूज्यादोहदेतित्तिरामिषम् ॥ ज्येष्ठायांपूजयेद्ग्रीवांदोहदे तिलमोदकः ॥ २० ॥ श्रवणेश्रवणौपूज्यौदधिभक्तंचदोहदे ॥ पुष्येमुखंतुसंपूज्यंदोहदेघृतपायसम् ॥ २१ ॥ स्वातियोगेचदशनादोहदेति लशष्कुली॥दातव्यंकेशवप्रीत्यैब्राह्मणस्यचभोजनम् ॥२२॥ हनूशतभिषायोगेपूजयेच्चप्रयत्नतः॥प्रियंगुभक्तंदेयंचदोहदेमधुवातिनि॥२३॥ मघासुनासिकापूज्यामधुराज्यंचदोहदे॥ मृगोत्तमांगेनयनेमृगमांसंचदोहदे ॥२४॥ चित्रायोगेललाटंचदोहदेचारुभोजनम् ॥ भरणीषुशिरः पूज्यंचारुभक्ष्यंचदोहदे॥२५॥संपूजनीयाविद्वद्भिरार्द्रायोगेशिरोरुहाः॥विप्रांश्चभोजयेद्भक्त्यादोहदेचगुडार्द्रकम्॥२६॥नक्षत्रयोगेष्वेतेषुसंपूज्य जगतःपतिम्॥पूजितेदक्षिणांदद्याद्ब्राह्मणेवेदपारगे ॥ २७ ॥ छत्रोपानद्वस्त्रयुगंसप्तधान्यंसकांचनम् ॥घृतपात्रंचगांदोग्ध्रींब्राह्मणेभ्योनिवेदयेत ॥२८॥प्रतिनक्षत्रयोगेनपूजनीयाद्विजातयः ॥ नक्षत्रज्ञायविप्रायपृथग्दद्याच्चदक्षिणाम्॥२९॥नक्षत्रपुरुषाख्यंहिव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ पूर्वंकृतं हिभृगुणासर्वपातकनाशनम् ॥ ३० ॥ अंगोपांगानिदेवर्षेपूजनीयानिवैप्रभोः ॥ सुरूपाण्यभिजायंतेप्रत्यंगांगानिचैवहि ॥३१॥ सप्तजन्मकृतं

पापंकलिसंगागतंचयत् ॥ पितृमातृसमुत्थंचतत्सर्वंहंतिकेशवः ॥ ३२ ॥ सर्वाणिभद्राण्याप्नोतिशरीरारोग्यमुत्तमम् ॥ अनंतांमनसःप्रीतिं रूपंचातीवशोभनम् ॥ ३३ ॥ वाङ्माधुर्यंतथाकांतिंयच्चान्यदभिवांछितम् ॥ ददातिनक्षत्रपुमान्पूजितस्तुजनार्दनः ॥ ३४ ॥ उपोष्यसम्य गेतेषुक्रमेणर्क्षेषुनारद ॥ अरुंधतीमहाभागाख्यातिमग्र्यांजगामह ॥ ३५ ॥ अदितिस्तनयार्थायनक्षत्रांगंजनार्दनम्॥पूजयित्वातुगोविंदंरेवते पुत्रमाप्तवान् ॥ ३६ ॥ रंभारूपंतथालेभेवाङ्माधुर्यंतिलोत्तमा ॥ कांतिंशशिवदग्र्यांचराज्यंराजापुरूरवाः ॥ ३७ ॥ एवंविधानतोब्रह्मन्न क्षत्रांगोजनार्दनः ॥ पूजितोरूपधारीयैस्तैः प्राप्तातुस्वकामिता ॥३८॥ एवंपवित्रंचशुभप्रदायियशस्यमारोग्यकरंतुपुंसाम् ॥ नक्षत्रपुंसःपर मंविधानंशृणुष्वपुण्यामिहतीर्थयात्राम् ॥३९॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेप्रह्लादतीर्थयात्रायांनक्षत्रपुरुषोनामाशीतितमोऽध्यायः॥ ॥ ८० ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इरावतीमनुप्राप्यपुण्यांतामृषिकन्यकाम् ॥ स्नात्वासंपूजयामासचैत्राष्टम्यांजनार्दनम् ॥ १ ॥ नक्षत्रपुरुषं कृत्वाव्रतंपुण्यप्रदंशुचि ॥ जगामसकुरुक्षेत्रंप्रह्लादोदानवेश्वरः ॥ २ ॥ ऐरावतेनमंत्रेणचक्रतीर्थेसुदर्शनम् ॥ उपामंत्र्यततःसस्नौवेदोक्तविधि नासुने ॥ ३ ॥ उपोष्यक्षणदांभक्त्यापूजयित्वाकुरुध्वजम् ॥ कृतशौचस्तुतंद्रष्टुंययौपुरुषकेसरी ॥ ४ ॥ स्नात्वातुदेविकायांतुनृसिंहंप्रति पूज्यच ॥ उपोष्यरजनीमेकांगोकर्णंदानवोययौ ॥ ५ ॥ तस्मिन्स्नात्वाथप्राचीनेपूज्येशंविश्वकारकम् ॥ प्राचीनेचापरेदैत्योद्रष्टुंकामेश्वरंययौ ॥ ६ ॥ तत्रस्नात्वाचदृष्ट्वाचपूजयित्वाचशंकरम् ॥ द्रष्टुंययौचप्रह्लादःपुंडरीकंमहांभसि ॥ ७ ॥ महांभसिततःस्नात्वासंतर्प्यपितृदेवताः ॥पुंड रीकंचसंपूज्यउपोष्यदिवसत्रयम् ॥८॥विशाखयूपेतदनुदृष्ट्वादेवंतथाजितम्॥स्नात्वातथाकृष्णतीर्थेत्रिरात्रंन्यवसद्बुधि॥ ९ ॥ ततोहंसपदेहंसंदृ ष्ट्वासंपूज्यचेश्वरम् ॥ जगामासौपयोष्ण्यांतुअखंडंद्रष्टुमच्युतम् ॥ १० ॥ स्नात्वापयोष्णीसलिलेपूज्याखंडंजगत्पतिम् ॥ द्रष्टुंजगामसतिमा

न्वितस्तस्तायांकुमारिलम् ॥ ११ ॥ तत्रस्नात्वार्च्यदेवेशंवालखिल्यैर्मरीचिभिः ॥ आराध्यमानोप्ययुतंह्यतंपापप्रणाशनम् ॥ १२ ॥ यत्रसासु रभीदेवीस्वसुतांकपिलांशुभाम् ॥ देवप्रियार्थमसृजद्धितार्थंजगतस्तथा ॥ १३ ॥ तत्रदेवह्रदेस्नात्वाशंभुंसंपूज्यभक्तितः ॥ विधिवच्चविधिं प्राप्यमणिमंतंततोययौ ॥ १४ ॥ तत्रतीर्थवरेस्नात्वाप्राजापत्येमहामतिः ॥ ददर्शशंभुंब्रह्माणंदेवेशंचप्रजापतिम् ॥ १५ ॥ विधानतस्तुतान्दे वान्पूजयित्वातपोधन ॥ षड्रात्रंतत्रचस्थित्वाजगाममधुनंदिनीम् ॥ १६ ॥ मधुसलिलेस्नात्वाचदेवंचक्रधरंहरम् ॥ शूलबाहुंचगोविंदंददर्शद नुपुंगवः ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ किमर्थंभगवान्शंभुर्देधराथसुदर्शनम् ॥ शूलंतथावासुदेवोममैतद्ब्रूहिपृच्छतः ॥१८॥ पुलस्त्यउवाच ॥ श्रूयतांकथयिष्यामिकथामेतांपुरातनीम् ॥ कथयामासतांविष्णुर्भविष्याम्यवनौसुराः ॥१९॥ जलोद्भवोनाममहासुरेंद्रोघोरंसतस्त्वातपउग्र वीर्यः ॥ आराधयामासविरंचिमारात्सतस्यतुष्टोवरदोबभूव ॥२०॥ देवासुराणामजयोमहाहवेनिजैश्चशस्त्रैरमरैरवध्यः॥ अनन्यलंघ्यैर्नतुब्रह्म णःपुरानयातिशापैःशममेषशत्रुः ॥ २१ ॥ एवंप्रभावोदनुपुंगवोसौदेवान्महर्षीन्नृपतीन्समग्रान् ॥ प्रबाधमानोविचचारभूम्यांसर्वाःक्रियाःप्रा क्षिपदुग्रमूर्तिः ॥२२॥ ततोऽमराभूमितटेनिषण्णाजग्मुःशरण्यंहरिमीशितारम्॥तैश्चापिसार्धंभगवाञ्जगामाहिमालयंयत्रहरस्त्रिणेत्रः ॥ २३ ॥ संमंत्र्यदेवर्षिहितंचकार्यमतिंचकृत्वानिधनायशत्रोः ॥ निरायुधौतावपिपर्यटंतौदेवाधिपौचक्रतुरुग्रकर्म ॥ २४ ॥ ततश्चासौदानवो विष्णुशर्वौसमायातौहंतुकामौसुरेशौ ॥ मत्वाजेयौशत्रुभिर्घोररूपैर्भयात्तोयेनिम्नगायांविवेश ॥ २५ ॥ ज्ञात्वाप्रविष्टंत्रिदिवे न्द्रशत्रुंनदींविशालांद्विजमत्स्यपूर्णाम् ॥ तीरंसमाश्रित्यास्थितौहिदेवौप्रच्छन्नमूर्तीसहसाबभूवतुः ॥ २६ ॥ दिवंसमीक्षन्सहसा कातराक्षोदुर्गंहिमाद्रिंसहसाविवेश ॥ महीध्रशृंगोपरिविष्णुशंभूवंभ्रम्यमाणंस्वरिपुंचमत्वा ॥ २७ ॥ वेगादुभौदुद्रुवतुःसशस्त्रौविष्णुस्त्रिशू

लीगिरिशश्चचक्री ॥ ताभ्यांसदृष्टस्त्रिदशोत्तमाभ्यांचक्रेणशूलेनविभिन्नदेहः ॥ २८ ॥ पपातशैलात्तपनीयवर्णोयथांतरिक्षाद्धिमनुष्यताराः॥ एवंत्रिशूलंचदधारविष्णुश्चक्रंत्रिणेत्रोऽप्यरिसूदनार्थम् ॥ २९ ॥ यत्राप्यसौशूलभवाभिघाताद्धरांपपाताथधराचलेंद्रात् ॥ जलोद्भवश्चापि जलंविमुच्यज्ञात्वागतौशंकरवासुदेवौ ॥ ३० ॥ तत्राप्यतीर्थंत्रिदशाधिपाभ्यामुपोषितंदैत्यपतिःस्वशुद्धये ॥ उपोष्यभक्त्याहिमवंतमागा द्द्रष्टुंगिरीशंशिवविष्णुमार्गम् ॥ ३१ ॥ तंसमभ्यर्च्यविधिवद्दत्त्वादानंद्विजातिषु ॥ वितस्ताहिमवत्योश्चभृगुतुंगंजगामसः ॥ ३२ ॥ यत्रेश्वरो देववरस्यविष्णोःप्रादादृथांगंप्रवरायुधंवै ॥ चिच्छेदयेनाखिलंचशंकरोविज्ञायमानोस्त्रबलंमहात्मा ॥ ३३ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेप्रह्लादतीर्थ यात्रायांजलोद्भववधोनामैकाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ भगवँल्लोकनाथायविष्णवेविषमेक्षणः ॥ किमर्थमायुधंचक्रं दत्तवाँल्लोकपूजितम् ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुष्वावहितोभूत्वाकथामेतांपुरातनीम् ॥ चक्रप्रदानसंबद्धांशिवमाहात्म्यवर्धिनीम् ॥ २ ॥ आसीद्द्विजातिप्रवरोवेदवेदांगपारगः ॥ गृहाश्रमीमहाभागोवीतमन्युरितिस्मृतः ॥ ३ ॥ तस्यात्रेयीमहाभागाभार्यासीच्छीलसंमता ॥ पतिव्र तापतिप्राणाधर्मशीलेतिविश्रुता ॥ ४ ॥ मुनेस्तस्यानपत्यस्यऋतुकालाभिगामिनः ॥ संबभूवसुतःश्रीमानुपमन्युरितिश्रुतः ॥ ५ ॥ तंमा तामुनिशार्दूलंशालिपिष्टरसेनवै॥पोषयामासददतीक्षीरमेतद्धिदुर्गता॥६॥सोजानानोस्यक्षीरस्यस्वादुतांपयइत्यथ ॥ संभावनामप्यकरोच्छा लिपिष्टरसेपिहि ॥ ७ ॥ सत्वेकदासमंपित्राकुत्रचिद्द्विजवेश्मनि ॥ क्षीरौदनंचबुभुजेश्रद्धयाप्राणिपुष्टिदम् ॥ ८ ॥ सलब्ध्वानुपमंस्वादुक्षीरं चऋषिपुत्रकः ॥ मात्रादत्तंद्वितीयेह्निनादत्तोपिष्टकारितम् ॥ ९ ॥ रुरोदचतथाबाल्यात्पाथोर्थैचातकोयथा ॥ मातारुदंतंतंप्राहबाष्पगद्गदया गिरा ॥ १० ॥ उमापतौपशुपतौशूलधारिणिशंकरे ॥ अप्रसन्नेविरूपाक्षेकुतःक्षीरेणभोजनम् ॥ ११ ॥ यदीच्छसिपयोभोक्तुंसद्यःपुष्टिकरं

सुत ॥ तमाराधयदेवेशंविरूपाक्षंत्रिशूलिनम्॥१२॥तस्मिंस्तुष्टेजगद्धाम्निसर्वकल्याणदायिनि ॥ प्राप्यतेमृतपायित्वंकिंपुनः क्षीरभोजनम् ॥
॥ १३ ॥ समातुर्वचनंश्रुत्वावीतमन्युस्ततोब्रवीत् ॥ कोऽयंविरूपाक्षइतित्वयाराध्यस्तुकीर्तितः ॥ १४ ॥ ततःसुतंधर्मशीलाधर्माढ्यंवाक्य
मब्रवीत् ॥ १५ ॥ योयंविरूपाक्षइतिश्रूयतांकथयामितम् ॥ आसीन्महासुरपतिःश्रीदामइतिविश्रुतः ॥ १६ ॥ येनाक्रम्यजगत्सर्वंश्रीदाम्ना
विष्णुवत्पुरा ॥ १७ ॥ निःश्रीकास्तुत्रयोलोकाःकृतास्तेनदुरात्मना ॥ श्रीवत्संवासुदेवस्यहर्तुमिच्छन्महासुरः ॥ १८ ॥ तस्यदुष्टंसभग
वानभिप्रायंजनार्दनः ॥ ज्ञात्वातस्यवधाकांक्षीमहेश्वरमुपागमत् ॥ १९ ॥ एतस्मिन्नंतरेशंभुर्योगमूर्तिधरोव्ययः ॥तस्थौहिमाचलप्रस्थमाश्रि
त्यश्लक्ष्णभूषितम् ॥२०॥ अथाभ्येत्यजगन्नाथःसहस्रशिरसंविभुम् ॥ आराधयामासहरिःस्वयमात्मानमात्मना ॥२१॥ आसीद्वर्षसहस्रंतु
पादांगुष्ठेनतद्गिरा ॥ गृणन्सनातनंब्रह्मयोगिध्येयमलक्षणम् ॥२२॥ ततःप्रीतःप्रभुःप्रादाद्विष्णवेपरमंपदम् ॥ प्रत्यक्षतेजसायुक्तंदिव्यंचक्रंसु
दर्शनम् ॥ २३ ॥ तद्दत्त्वादेवदेवायसर्वभूतमयः प्रभुः ॥ कालचक्रनिभंचक्रंशंकरोविष्णुमब्रवीत् ॥२४॥ वरायुधंहिदेवेशसर्वायुधनिबर्हणम् ॥
सुदर्शनंद्वादशारंषण्णाभिद्विजवज्जवे ॥ २५ ॥ आरासंस्थास्त्वमीतत्रदेवामासाश्चराशयः ॥ शिष्टानांरक्षणार्थायसंस्थिताऋतवश्चषट् ॥
॥ २६ ॥ अग्निःसोमस्तथामित्रोवरुणश्चशचीपतिः ॥ इंद्राग्नीवाप्यथोविश्वेप्रजापतयएवतु ॥ २७ ॥ वायुश्चबलवान्देववैद्यौधन्वंतरिस्तथा ॥
तपस्यश्चतपश्चोग्रोद्वादशैतिप्रतिष्ठिताः ॥ २८ ॥ चैत्राद्याःफाल्गुनांताश्चमासास्तत्रप्रतिष्ठिताः ॥ २९ ॥ तदेनदादायविभोरथायुधंशत्रुं
सुराणांजहिमाविशंकिथाः ॥ अमोघएषोऽमरराजपूजितोधृतोमयामंत्रगतस्तपोबलात् ॥ ३० ॥ इत्युक्तःशंभुनाविष्णुस्ततोवचनमब्रवी
त् ॥ कथंशंभोविजानीयाममोघंमोघमेवच ॥ ३१ ॥ यथामोघंविभोचक्रंसर्वत्राप्रतिमंततः ॥ जिज्ञासार्थंतवैवेहप्रक्षिप्यामिप्रतीच्छमे ॥३२॥

तद्वाक्यंवासुदेवस्यनिशम्याहपिनाकधृक् ॥ यद्येवंप्रक्षिपस्वेतिनिर्विशंकेनचेतसा ॥ ३३ ॥ तन्महेशानवचनंश्रुत्वाविष्णुःसुदर्शनम् ॥
मुमोचतेजोजिज्ञासुःशंकरंप्रतिवैगवान् ॥३४॥ मुरारिकरविभ्रष्टंचक्रमभ्येत्यशूलिनम् ॥ त्रिधाचकारविश्वेशंयज्ञेशंयज्ञयाजकम् ॥ ३५ ॥
हरंहरिस्त्रिधाभूतंदृष्ट्वातूर्णंमहाभुजः ॥ व्रीडोपप्लुतदेहस्तुप्रणिपातपरोऽभवत् ॥ ३६ ॥ पादप्रणामनिरतंवीक्ष्यदामोदरंततः ॥ प्राहप्री
तमनाःश्रीमानुत्तिष्ठेतिपुनःपुनः ॥ ३७ ॥ प्राकृतोयंमहाभागविकारोत्रह्मणोमम ॥ निकृत्तोनस्वभावोमेअच्छेद्योऽदाह्यएवहि ॥ ३८ ॥
तदेतानीहचक्रेणत्रीण्यंगानीहकेशव ॥ कृत्तानितानिपुण्यानिभविष्यंतिनसंशयः ॥ ३९ ॥ हिरण्याक्षस्ततोह्येषसुवर्णाक्षस्तथापरः ॥
तृतीयोविश्वरूपाक्षस्त्रयोमेपुण्यदानृणाम् ॥ ४० ॥ उत्तिष्ठगच्छचाविभोनिहंतुंचममाहितम् ॥ श्रीदामानंहतंज्ञात्वानंदयिष्यंतिदेवताः
॥ ४१ ॥ इत्येवमुक्तोभगवान्हरेणगरुडध्वजः ॥ गत्वासुरगिरिप्रस्थंश्रीदामानंददर्शह ॥ ४२ ॥ तंदृष्ट्वादेवदर्पघ्नंदैत्यंदेववरोहरिः ॥
मुमोचचक्रंवेगाढ्यंहतोसीतित्रुवन्विभुः ॥ ४३ ॥ ततस्तुतेनाप्रतिपौरुषेणचक्रेणदैत्यस्यशिरोनिकृत्तम् ॥ संछिन्नशीर्षोनिपपातशैलाद्वज्राह
तंशैलशिरोयथैव ॥ ४४ ॥ तस्मिन्हतेदेवरिपौसुरारिरीशंसमाराध्यविरूपनेत्रम् ॥ लब्ध्वाचचक्रंप्रवरंमहायुधंजगामदेवोनिलयंतपोनिधिम् ॥
॥ ४५ ॥ सोयंपुत्रविरूपाक्षोदेवदेवोमहेश्वरः ॥ तमाराधयचेत्साधोक्षीरेणेच्छसिभोजनम् ॥ ४६ ॥ तन्मातुर्वचनंश्रुत्वावीतमन्युःसुतोवली ॥
तमाराध्यविरूपाक्षंप्राप्स्येक्षीरेणभोजनम् ॥ ४७ ॥ एतत्त्वयोक्तंपरमंपवित्रंसंछेदनंपापतरोर्मुरारेः ॥ तीर्थंचतत्रैवमहासुरोवैसमाससादाथ
सुपुण्यहेतोः ॥ ४८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेश्रीदामचरितंनामद्व्यशीतितमोऽध्यायः ॥८२॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ॥ तस्मि
स्तीर्थवरेस्नात्वादृष्ट्वादेवंत्रिलोचनम् ॥ पूजयित्वासुवर्णाक्षंनैमिषंप्राययौततः ॥ १ ॥ तत्रतीर्थसहस्राणित्रिंशत्पापहराणिच ॥ गोमत्याःकां

चनाक्ष्याश्चशुभदायाश्रमध्यतः ॥२॥ तेषुस्नात्वाचर्च्यदेवेशंपीतवाससमच्युतम् ॥ ऋषीनपिचसपूज्यनैमिषारण्यवासिनः ॥३॥ देवदेवंतथेशा
नंसंपूज्यविधिनाततः ॥ गयायांगोपतिंद्रष्टुंजगामसमहासुरः ॥४॥ स्नात्वाब्रह्मतडागेतुकृत्वाचास्यप्रदक्षिणाम् ॥ पिंडनिर्वपणंपुण्यंपितॄणांसच
कारह ॥५॥ उदपानेतथास्नात्वातत्राभ्यर्च्यपितॄन्वशी ॥ गदापाणिंसमभ्यर्च्यगोपतिंचापिशंकरम् ॥ ६ ॥ इन्द्रतीर्थेतथास्नात्वासंतर्प्यपितृदेव
ताः ॥ महानदीजलेस्नात्वासरयूंचजगामसः ॥७॥ तस्यांस्नात्वासमभ्यर्च्यगोप्रतारंकुशेशयम् ॥ उपोष्यरजनीमेकांविनयावनतोययौ ॥ ८ ॥ स्ना
त्वाचार्च्यरजस्तीर्थेदत्त्वापिण्डंपितॄंस्तथा ॥ दर्शनार्थंययौश्रीमानजितंपुरुषोत्तमम् ॥ ९ ॥ तंदृष्ट्वापुंडरीकाक्षमक्षरंपरमंशुचिः ॥ षड्रात्रंसमुपोष्यै
वमहेंद्रंदक्षिणंययौ ॥१०॥ तत्रदेववरंशुभ्रमर्धनारीधरंहरम् ॥ दृष्ट्वाचसंपूज्यपितॄन्महेंद्रेचोत्तरंगतः ॥११॥ तत्रदेववरंशंभुंगोपालंसोमपीडितम् ॥
दृष्ट्वास्नात्वासोमतीर्थेसह्याचलमुपागतः ॥१२॥ तत्रस्नात्वामहोदक्यांवैकुंठंचार्च्यभक्तितः ॥ सुरान्पितॄंश्चसंतर्प्यपारियात्रंगिरिंगतः ॥ १३ ॥
तत्रस्नात्वालांगलिन्यांपूजयित्वापराजितम् ॥ कशेरुदेशंचाभ्येत्यविश्वरूपंददर्शसः ॥ १४ ॥ यत्रदेववरःशंभुर्गणानांतुसुपूजितः ॥ विश्वरू
पमथात्मानंदर्शयामासयोगवित् ॥ १५ ॥ तत्रमंकुणिकातोयेस्नात्वाभ्यर्च्यमहेश्वरम् ॥ जगामनित्यसौगंधंप्रह्लादोमलयाचलम् ॥ १६ ॥
महाह्रदेततःस्नात्वापूजयित्वाचशंकरम् ॥ ततोजगामयोगात्माद्रष्टुंविंध्येसदाशिवम् ॥१७॥ ततोविपाशासलिलेस्नात्वाभ्यर्च्यसदाशिवम् ॥
त्रिरात्रंसमुपोष्याथअवंतींनगरींययौ ॥ १८ ॥ तत्रक्षिप्राजलेस्नात्वाविष्णुंसंपूज्यभक्तितः ॥ श्मशानस्थंजगामाथमहाकालवपुर्धरम् ॥ १९ ॥
तस्मिन्ससर्वभूतानांतेनरूपेणशंकरः ॥ तामसंरूपमास्थायसंहारंकुरुतेवशी ॥ २० ॥ तत्रस्थेनसुरेशेनश्वेतकिर्नामभूपतिः ॥ रक्षितस्त्वंतकं
दग्ध्वासर्वभूतापहारिणम् ॥२१॥ तत्रातिहृष्टोवसातिनित्यंवैसर्वदाभवः ॥ वृतःप्रमथकोटीभिस्त्रिदशार्चितविग्रहः ॥ २२ ॥ तंदृष्ट्वाथमहाकालंका

लकालांतकांतकम् ॥ यमसंयमनंमृत्योर्मृत्युंचित्रविचित्रकम् ॥२३॥ श्मशाननिलयंशंभुंभूतनाथंजगत्पतिम् ॥ पूजयित्वाशूलधरंजगामानि
षधान्प्रति ॥ २४ ॥ तत्रामरेश्वरंदेवंदृष्ट्वासंपूज्यभक्तितः ॥ महोदयंसमभ्येत्यहयग्रीवंददर्शसः ॥ २५ ॥ अश्वतीर्थेततःस्नात्वादृष्ट्वाचतुर
गाननम् ॥ श्रीधरंचविभुंपूज्यपांचालविषयंययौ ॥२६ ॥ तत्रेश्वरगुणैर्युक्तंपुत्रमर्थपतेरथ॥ पांचालिकंवशीदृष्ट्वाप्रयागंप्रयतोययौ ॥ २७॥
प्रयागेशुभदेतीर्थेयामुनेलोकविश्रुते ॥ दृष्ट्वावटेश्वरंरुद्रंमाधवंयोगशायिनम् ॥ २८ ॥ द्वावेवभक्तिसंपूज्यौपूजयित्वामहासुरः ॥ माघमास
मथोपोष्यततोवाराणसींगतः ॥ २९ ॥ समासाद्यचतांपुण्यांतीर्थेषुचपृथक्पृथक् ॥ सर्वपापहराह्येषास्नात्वार्च्यपितृदेवताः ॥ ३० ॥ प्रदक्षि
णीकृत्यपुरींसंपूज्यामुक्तकेशवौ ॥ लोलंदिवाकरंदृष्ट्वाततोमधुवनंययौ ॥ ३१ ॥ तत्रस्वायंभुवंदेवंददर्शासुरसत्तमः ॥ तमभ्यर्च्यमहा
तेजाःपुष्करारण्यमागमत् ॥ तेषुत्रिष्वपितीर्थेषुस्नात्वार्च्यपितृदेवताः ॥ ३२ ॥ एतत्पवित्रंपरमंपुराणंप्रोक्तंत्वगस्त्येनमहर्षिणाच ॥ धन्यं
यशस्यंबहुपापनाशनंसंकीर्तनाच्छ्रवणात्संस्मृतेश्च ॥ ३३ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेप्रह्लादतीर्थयात्रानामत्र्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८३॥ पुल
स्त्यउवाच ॥ गतेचतीर्थयात्रायांप्रह्लादेदानवेश्वरे ॥ कुरुक्षेत्रंसमभ्यागाद्द्रष्टुं वैरोचनोमुने ॥ १ ॥ तस्मिन्महाधर्मयुतेतीर्थेब्राह्मणपुंगवः ॥
शुक्रोद्विजातिप्रवरानामंत्रयतभार्गवः ॥ २ ॥ भृगुणामंत्र्यमाणास्तेश्रुत्वात्रेयसगौतमाः ॥ कौशिकांगिरसश्चैवत्यक्त्वाकुरुजांगलम् ॥ ३ ॥
उत्तराशांप्रजग्मुस्तेनदीमनुशतद्रवीम् ॥ शातद्रवेजलेस्नात्वाविवासंप्रययुस्ततः ॥ ४ ॥ विज्ञायतत्रास्यरतिंस्नात्वार्च्यपितृदेवताः ॥
ततोपिकिरणांपुण्यांदिनेशकिरणच्युताम् ॥ ५ ॥ तस्यांस्नात्वाचदेवर्षेसर्वेएवमहर्षयः ॥ सुपुण्योदांविगवतींस्नात्वाजग्मुरथेश्वरीम् ॥ ६ ॥
देविकायाजलेस्नात्वापयोष्णायांचतापसाः ॥ अवतीर्णामुनेस्नातुंमाधवाद्यासुभानवीम् ॥ ७ ॥ ततोनिमग्नादृदृशुःप्रतिबिंबमथात्मनः ॥

अंतर्जलेद्विजश्रेष्ठमहदाश्चर्यकारकम् ॥ ८ ॥ उन्मज्जंतश्चददृशुःपुनर्विस्मितमानसाः ॥ ततःस्नात्वासमुत्तीर्णाऋषयःसर्वएवहि ॥ ९ ॥ पुष्कराक्षमयोर्गांधिंब्रह्माणंचाप्यपूजयन् ॥ ततोभूयःसरस्वत्यास्तीर्थंत्रैलोक्यविश्रुते ॥ १० ॥ कोटितीर्थेरुद्रकोटिंददर्शवृषभध्वजम् ॥ नैमिषेयाद्विजवरामागधेयाःससैंधवाः ॥ ११ ॥ धर्मारण्याःपुष्करेयादंडकारण्यकास्तथा ॥ चांपेयास्तारकच्छेयादेविकातीर्थकाश्चये ॥ १२ ॥ तेतत्रशंकरंद्रष्टुंसमायाताद्विजातयः ॥ कोटिसंख्यास्तपःसिद्धाहरदर्शनलालसाः ॥ १३ ॥ अहंपूर्वमहंपूर्वमित्येवंवादिनोमुने ॥ तानाकुलान्हरोदृष्ट्वामहर्षीन्दग्धकिल्बिषान् ॥ १४ ॥ तेषामेवानुकंपार्थंकोटिमूर्तिरभूच्छिवः ॥ ततस्तेमुनयःप्रीताःसर्वएवमहेश्वरम् ॥ १५ ॥ संपूजयंतस्तेतस्थुस्तीर्थेकृत्वापृथक्पृथक् ॥ इत्येवंरुद्रकोटीभिर्नामशंभोरजायत ॥ १६ ॥ तंददर्शमहातेजाःप्रह्लादोभक्तिमान्वशी ॥ कोटितीर्थेततःस्नात्वातर्पयित्वावसून्पितॄन् ॥ रुद्रकोटिंसमभ्यर्च्यजगामकुरुजांगलम् ॥ १७ ॥ ततोदेववरंस्थाणुंशंकरंपार्वतीप्रियम् ॥ सरस्वतीजलेमग्नंददर्शसुरपूजितम् ॥ १८ ॥ सारस्वतेंभसिस्नात्वास्थाणुंसंपूज्यभक्तितः ॥ स्नात्वादशाश्वमेधेचसंपूज्यचसुरान्पितॄन् ॥ १९ ॥ सहस्रलिंगंसंपूज्यस्नात्वातस्मिन्ह्रदेशुचिः ॥ अभिवाद्यगुरुंशुक्रंसोमतीर्थंजगामह ॥ २० ॥ तत्रस्नात्वाभ्यर्च्यपितॄन्सोमंसंपूज्यभक्तितः ॥ क्षीरिकावासमभ्येत्यस्नानंचक्रेमहामतिः ॥ २१ ॥ प्रदक्षिणीकृत्यतरुंवरुणंचार्च्यबुद्धिमान् ॥ भूयःकुरुध्वजंदृष्ट्वापद्माक्षींनगरींतः ॥२२॥ तत्रार्च्यमित्रावरुणौभास्करौलोकपूजितौ ॥ कुमारधारामभ्येत्यददर्शस्वामिनंवशी ॥२३॥ स्नात्वाकपिलधारायांसंतर्प्यर्षीन्पितॄन्सुरान्॥ दृष्ट्वास्कंदंसमभ्यर्च्यनर्मदायांजगामह ॥ २४ ॥ तस्यांस्नात्वासमभ्यर्च्यवासुदेवंश्रियःपतिम् ॥ जगामभूधरंद्रष्टुंवाराहंचक्रधारिणम् ॥ ॥ २५ ॥ स्नात्वाकोकामुखेतीर्थेसंपूज्यधरणीधरम् ॥ त्रिसौवर्णमहादेवंमधुदेशंजगामह ॥२६॥ तत्रनारीह्रदेस्नात्वापूजयित्वाचशंकरम् ॥

कालंजरंसमभ्येत्यनीलकंठंददर्शच ॥ २७ ॥ नीलतीर्थजलेस्नात्वापूजयित्वाततःशिवम् ॥ जगामसागरानूपेप्रभासेद्रष्टुमीश्वरम् ॥ २८ ॥
स्नात्वाचसंगमेनद्याःसरस्वत्यार्णवस्यच ॥ सोमेश्वरंलोकपतिंसददर्शकपर्दिनम् ॥ २९ ॥ योदक्षशापनिर्दग्धःक्षयीताराधिपःशशी ॥
आप्यायितःशंकरेणविष्णुनासकपर्दिना ॥ ३० ॥ तावार्च्यदेवप्रवरौसजगाममहालयम् ॥ तत्ररुद्रंसमभ्यर्च्यप्रजगामोत्तरान्कुरून् ॥ ३१ ॥ पद्मना
भंसतत्रार्च्यसप्तगोदावरंययौ ॥ तत्रस्नात्वार्च्यदेवेशंभीमंत्रैलोक्यवंदितम् ॥ ३२ ॥ गत्वादारुवनेश्रीमान्श्रीलिंगंप्रददर्शह ॥ तमार्च्यब्राह्म
णींगत्वास्नात्वार्च्यत्रिदशेश्वरम् ॥ ३३ ॥ प्लक्षावतरणंगत्वाश्रीनिवासमपूजयत् ॥ ततश्चकुंडिनंगत्वासंपूज्यप्राणतृप्तिदम् ॥ ३४ ॥ शूर्पा
रकंचतुर्बाहुंपूजयित्वाविधानतः ॥ मागधारण्यमासाद्यददर्शवसुधाधिपम् ॥ ३५ ॥ तमर्चयित्वाविश्वेशंसजगामप्रजासुखम् ॥ महीतीर्थे
ततःस्नात्वावासुदेवंप्रणम्यच ॥ ३६ ॥ शोणंसंप्राप्यसंपूज्यरुक्मधर्माणमीश्वरम् ॥ महाकोश्यांमहादेवंहंसाख्यंभक्तिमानथ ॥ ३७ ॥
पूजयित्वाजगन्नाथंसैंधवारण्यमुत्तमम् ॥ तंदृष्ट्वार्च्यहरिंचासौतीर्थंकनखलंययौ ॥ ३८ ॥ तत्रार्च्यभद्रकालीशंवीरभद्रंचदानवः ॥ धनाधिपंचमे
वंकययावथगिरिव्रजम् ॥ ३९ ॥ तत्रदेवंपशुपतिंलोकनाथंमहेश्वरम् ॥ संपूजयित्वाविधिवत्कामरूपंजगामह ॥ ४० ॥ शशिप्रभंदेववरंत्रि
णेत्रंसंपूजयित्वासाहितंमृडाण्या ॥ जगामतीर्थप्रवरंमहाख्यंतस्मिन्महादेवमपूजयच्च ॥ ४१ ॥ ततस्त्रिकूटंगिरिमद्रिपुत्रंजगामद्रष्टुंसहचक्र
पाणिम् ॥ तमार्च्यभक्त्यातुगजेंद्रमोक्षणंजजापजाप्यंपरमंपवित्रम् ॥ ४२ ॥ ततोषदैत्येश्वरसूनुरादरान्मासत्रयंमूलफलांबुभक्षी ॥
निवेद्यविप्रप्रवरेषुकांचनंजगामघोरंसहिदंडकंवनम् ॥ ४३ ॥ तत्रदिव्यंमहाशाखंवनस्पतिवपुर्धरम् ॥ ददर्शपुंडरीकाक्षंमहास्वापदवारणम् ॥
॥ ४४ ॥ तस्याधस्थंत्रिरात्रंसमहाभागवतोसुरः ॥ स्थितःस्थण्डिलशायीचपठन्सारस्वतंस्तवम् ॥ ४५ ॥ तस्मात्तीर्थवरंविद्वान्सर्वपापप्र

णाशनम् ॥ जगामदानवोद्रष्टुंसर्वपापहरंहरिम् ॥४६॥ तस्याग्रतोजगादासौस्तवौपापप्रमोचनौ ॥ यौपुराभगवान्प्राहक्रोडरूपीजनार्दनः ॥
॥ ४७ ॥ तस्मादथागादैत्येंद्रःशालग्राममहाफलम् ॥ यत्रसंनिहितोविष्णुःस्तंभेषुस्थावरेषुच ॥४८॥ तत्रसर्वगतंविष्णुंमत्वाचक्रेरतिंवली॥
पूजयन्भगवत्पादौमहाभागवतोमुने ॥ ४९ ॥ इयंतवोक्तामुनिसंघजुष्टाप्रह्लादतीर्थानुगतिःसुपुण्या ॥ यत्कीर्तनाच्छ्रवणात्स्पर्शनाच्चवि
मुक्तपापामनुजाभवंति ॥ ५० ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेप्रह्लादतीर्थयात्रानामचतुरशीतितमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥ नारदउवाच॥
याञ्जप्यान्भगवद्भक्त्याप्रह्लादोदानवोजपत् ॥ गजेंद्रमोक्षणादींस्त्वंचतुरस्तान्वदस्वमे ॥ १ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुष्वकथयिष्यामिज
प्यानेतांस्तपोधन ॥ दुःस्वप्ननाशोभवतियैरुक्तैःसंस्मृतैःश्रुतैः ॥ २ ॥ गजेंद्रमोक्षणंत्वादौशृणुत्वंतदनंतरम् ॥ सारस्वतौततःपुण्यौपापप्र
शमनौस्तवौ ॥ ३ ॥ सर्वरत्नमयःश्रीमांस्त्रिकूटोनामपर्वतः ॥ सुतःपर्वतराजस्यसुमेरोर्भास्करद्युतेः ॥ ४ ॥ क्षीरोदजलवीच्यग्रैर्धौताम
लशिलातलः ॥ उत्थितःसागरंभित्त्वादेवर्षिगणसेवितः ॥ ५ ॥ अप्सरोभिःपरिवृतःश्रीमान्प्रस्रवणाकुलः ॥ गंधर्वैःकिन्नरैर्यक्षैःसिद्धचारणगु
ह्यकैः ॥६॥ विद्याधरैःसपत्नीकैःसंयतैश्चतपस्विभिः ॥ वृकद्वीपगजेंद्रैश्चधृतगात्रोविराजते ॥७॥ पुन्नागैःकर्णिकारैश्चबिल्वामलकपाटलैः ॥
चूतनीपकदंबैश्चचंदनागरुचंपकैः ॥८॥ शालैस्तालैस्तमालैश्चसरलार्जुनपर्पटैः ॥ तथान्यैर्विविधैर्वृक्षैःसर्वतःसमलंकृतः॥९॥ नानाधात्वंकि
तैःशृंगैःप्रस्रवद्भिःसमंततः ॥ शोभितोरुचिरप्रस्थैस्त्रिभिर्विस्तीर्णसानुभिः ॥ १० ॥ मृगैःशाखामृगैःसिंहैर्मातंगैश्चसदामदैः ॥ जीवंजीवक
संघुष्टैश्चकोरशिखिनादितैः ॥ ११ ॥ तस्यैकंकांचनंशृंगंसेवतेयद्दिवाकरः ॥ नानापुष्पसमाकीर्णंनानागंधादिवासितम् ॥ १२ ॥ द्वितीयं
राजतंशृंगंसेवतेयन्निशाकरः ॥ पांडुरांबुदसंकाशंतथारत्नचयोपमम् ॥ १३ ॥ वज्रेंद्रनीलवैडूर्यतेजोभिर्भासयन्दिशः ॥ तृतीयंब्रह्मसदनंप्रह्व

पृष्ठशृंगमुत्तमम् ॥ १४ ॥ नतत्कृतघ्नाःपश्यंतिनृशंसानैवराक्षसाः ॥ नातप्ततपसोलोकेयेचपापकृतोजनाः ॥ १५ ॥ तस्यसानुमतःपृष्ठेसरः
कांचनपंकजम् ॥ कारंडवसमाकीर्णराजहंसोपशोभितम् ॥ १६ ॥ कुमुदोत्पलकह्लारैःपुंडरीकैश्चशोभितम् ॥ कमलैःशतपत्रैश्चकांचनैः
समलंकृतम् ॥ १७ ॥ पत्रैर्मरकतप्रख्यैःपुष्पैःकांचनसन्निभैः ॥ गुल्मैःकीचकरेणूनांसमंतात्परिवेष्टितम् ॥ १८ ॥ तस्मिन्सरसिदुष्टात्मा
निगूढोंतर्जलेशयः ॥ आसीद्ग्राहोगजेंद्राणांदुराधर्षोमहाबलः ॥ १९ ॥ अथदंतोज्ज्वलवपुःकदाचिद्गजयूथपः ॥ मदस्रावीजलाकांक्षीपाद
चारीवपर्वतः ॥ २० ॥ वासयन्मदगंधेनगिरिमैरावतोपमः ॥ सगजोंऽजनसंकाशोमदाघूर्णितलोचनः ॥ २१ ॥ तृषितःस्नातुकामोऽसाववती
र्णश्चतज्जलम् ॥ सलीलःपंकजवनेयूथमध्यगतस्त्वरन् ॥ २२ ॥ गृहीतस्तेनरौद्रेणग्राहेणाव्यक्तमूर्तिना ॥ पश्यंतीनांकरेणूनांक्रोशंतीनांच
दारुणम् ॥ २३ ॥ ह्रियतेपंकजवनेग्राहेणातिबलीयसा ॥ गजआकर्षतेतीरंग्राहआकर्षतेजलम् ॥ २४ ॥ तयोर्दिव्यंमहायुद्धंजातंवर्षसहस्र
कम् ॥ वारुणैःसंयुतःपाशैर्निष्प्रयत्नगतिःकृतः ॥ २५ ॥ वेष्ट्यमानःसुघोरैस्तुपाशैर्नागोदृढैस्तथा ॥ विष्फूर्यचयथाशक्तिविक्रोशंश्चमहार
वान् ॥२६॥ व्यथितःसन्निरुच्छ्वासोगृहीतोघोरकर्मणा ॥ परमामापदंप्राप्यमनसाचिंतयद्धरिम् ॥२७॥सतुनागवरःश्रीमान्नारायणपरायणः ॥
तमेवशरणंदेवंगतःसर्वात्मनातदा॥२८॥एकात्मानुगृहीतात्माविशुद्धेनान्तरात्मना॥जन्मजन्मांतराभ्यासाद्भक्तिमान्गरुडध्वजे ॥२९॥ आद्यं
देवंमहादेवंपूजयामासकेशवम् ॥ मथितामृतफेनाभंशंखचक्रगदाधरम् ॥३०॥ सहस्रशुभनामानमादिदेवमजंविभुम् ॥ प्रगृह्यपुष्कराग्रेणकां
चनंकमलोद्भवम् ॥ आपद्विमोक्षमन्विच्छन्गजःस्तोत्रमुदीरयत् ॥३१॥ गजेंद्रउवाच ॥ ॐनमोमूलप्रकृतयेअजितायमहात्मने ॥ अनाश्रिता
यदेवायनिःस्पृहायनमोस्तुते ॥ ३२ ॥ नमआद्यायवामायआर्षायादिप्रवर्तिने ॥ अनंतरायचैकायअव्यक्तायनमोनमः ॥३३ ॥ नमोगुह्या

यगूढायगुणायगुणवर्तिने ॥ अतर्क्यायाप्रमेयायअतुलायनमोनमः ॥ ३४ ॥ नमःशिवायशांतायनिश्चितायययशस्विने ॥ सनातनायपूर्वाय पुराणायनमोनमः ॥ ३५ ॥ नमोस्तुतस्मैदेवायनिर्गुणायगुणात्मने ॥ नमोजगत्प्रतिष्ठायगोविंदायनमोनमः ॥ ३६ ॥ नमोस्तुपद्मनाभायसांख्ययोगोद्भवायच ॥ विश्वेश्वरायदेवायशिवायहरयेनमः ॥ ३७ ॥ नमोस्तुतस्मैदेवायनिर्गुणायगुणात्मने ॥ नारायणायविश्वायदेवाय परमात्मने ॥ ३८ ॥ नमोनमःकारणवामनायनारायणायामितविक्रमाय ॥ श्रीशार्ङ्गचक्रासिगदाधरायनमोस्तुतस्मैपुरुषोत्तमाय ॥ ३९ ॥ गुह्यायवेदानिलयायमहोरगायसिंहायदैत्यनिधनायचतुर्भुजाय ॥ ब्रह्मेंद्ररुद्रमुनिचारणसंस्तुतायदेवोत्तमायसकलायनमोऽच्युताय ॥ ४० ॥ नागेंद्रभोगशयनायचसुप्रियायगोक्षीरहेमशुकनीलवनोपमाय ॥ पीतांबरायमधुकैटभनाशनायविश्वाद्यचारुमुकुटायनमोऽक्षराय ॥ ४१ ॥ नाभिप्रजातकमलस्थचतुर्मुखायक्षीरोदकार्णवनिकेतयशोधराय ॥ नानाविचित्रकनकांगदभूषणायसर्वेश्वरायवरदायनमोवराय ॥ ४२ ॥ भक्तिप्रियायवरदीप्तसुदर्शनायदेवेंद्रविघ्नशमनोद्यतपौरुषाय ॥ फुल्लारविंदविमलायतलोचनाययोगेश्वरायवरदायनमोवराय ॥ ४३ ॥ ब्रह्मायनायत्रिदशायनायलोकायनायात्महितायनाय ॥ नारायणायात्मविकाशनायमहावराहायनमःसुरोऽसि ॥ ४४ ॥ कूटस्थमव्यक्तमचिंत्यरूपंनारायणंकारणमादिदेवम् ॥ युगांतशेषंपुरुषंपुरातनंतंदेवदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ४५ ॥ योगेश्वरंचारुविचित्रमौलिमज्ञेयमग्र्यंप्रकृतेःपरस्थम् ॥ क्षेत्रज्ञमात्मप्रभवंवरेण्यंतंवासुदेवंशरणंप्रपद्ये ॥ ४६ ॥ अदृश्यमव्यक्तमचिंत्यमव्ययंब्रह्मर्षयोब्रह्ममयंसनातनम् ॥ वदंतियंवैपुरुषंसनातनंतंदेवगुह्यंशरणंप्रपद्ये ॥ ४७ ॥ यदक्षरंब्रह्मवदंतिसर्वगंनिशम्ययंमृत्युमुखात्प्रमुच्यते ॥ तमीश्वरंतृप्तमनुत्तमैर्गुणैःपरायणंविष्णुमुपैमिशाश्वतम् ॥ ४८ ॥ कार्यक्रियाकारणमप्रमेयंहिरण्यनाभंवरपद्मनाभम् ॥ महाबलंदेवनिधिंसुरेशंव्रजामिविष्णुं

शरणंजनार्दनम् ॥ ४९ ॥ किरीटकेयूरमहार्हनिष्कैर्मण्युत्तमालंकृतसर्वगात्रम् ॥ पीतांबरंकांचनभक्तिचित्रंमालाधरंकेशवमभ्युपैमि ॥
॥ ५० ॥ तारोद्भवंवेदविदांवरिष्ठंयोगात्मनांसांख्यविदांवरिष्ठम् ॥ आदित्यरुद्राश्विवसुप्रभावंप्रभुंप्रपद्येऽच्युतमादिभूतम् ॥ ५१ ॥ श्रीवत्सां
कंमहादेवंदेवगुह्यंमनोरमम् ॥ प्रपद्येसूक्ष्ममतुलंवरेण्यमभयप्रदम् ॥ ५२ ॥ प्रभवंसर्वभूतानांनिर्गुणंपरमेश्वरम् ॥ प्रपद्येमुक्तसंगानांयती
नांपरमांगतिम् ॥ ५३ ॥ भगवन्तंगुणाध्यक्षमक्षरंपुष्करेक्षणम् ॥ शरण्यंशरणंभक्त्याप्रपद्येभक्तवत्सलम् ॥ ५४ ॥ त्रिविक्रमंत्रिलोकेशंसर्वे
षांप्रपितामहम् ॥ योगात्मानंमहात्मानंप्रपद्येऽहंजनार्दनम् ॥ ५५ ॥ आदिदेवमजंशंभुंव्यक्ताव्यक्तंसनातनम् ॥ नारायणमणीयांसंप्रपद्ये
ब्राह्मणप्रियम् ॥ ५६ ॥ नमोहरायदेवायनमःसर्वमहायच ॥ प्रपद्येदेवदेवेशमणीयांसंतनोःसदा ॥ ५७ ॥ एकायलोकतत्त्वायपरतःपरमा
त्मने ॥ नमःसहस्रशिरसेअनंतायमहात्मने ॥ ५८ ॥ त्वमेवशरणंदेवमृषयोवेदपारगाः ॥ कीर्तयंतिचयंसर्वेब्रह्मादीनांपरायणम् ॥ ५९ ॥
नमस्तेपुण्डरीकाक्षभक्तानामभयप्रद ॥ अब्रह्मण्यनमस्तेऽस्तुत्राहिमांशरणागतम् ॥ ६० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ भक्तितस्यानुसंचिंत्यनाग
स्यामोघसंभवः ॥ प्रीतिमानभवद्विष्णुःशंखचक्रगदाधरः ॥ ६१ ॥ सान्निध्यंकल्पयामासतस्मिन्सरसिकेशवः ॥ गरुडस्थोजगत्स्वामीलो
काधारस्तपोधनः ॥ ६२ ॥ ग्राहग्रस्तंगजेंद्रंतंतंचग्राहंजलाशयात् ॥ उज्जहाराप्रमेयात्मातरसामधुसूदनः ॥ ६३ ॥ जलस्थंदारयामास
ग्राहंचक्रेणमाधवः ॥ मोक्षयामासनागेंद्रंपाशेभ्यःशरणागतम् ॥ ६४ ॥ एवंहिदेवशापेनहूहूर्गंधर्वसत्तमः ॥ ग्राहत्वमगमत्कृष्णान्मोक्षंप्राप्य
दिवंगतः ॥ ६५ ॥ गजोपिविष्णुनास्पृष्टोजातोदिव्यवपुःपुमान् ॥ पापाद्विमुक्तौयुगपद्गजगंधर्वसत्तमौ ॥ ६६ ॥ प्रीतिमान्पुंडरीकाक्षःशरणा
गतवत्सलः ॥ अभवत्त्वथदेवेशस्ताभ्यांचैवप्रपूजितः ॥ ६७ ॥ इदंचभगवान्योगीगजेंद्रंशरणागतम् ॥ प्रोवाचमुनिशार्दूलमधुरंमधुसूदनः ॥

॥ ६८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ योमांत्वांचसरश्चेदंग्राहस्यचविदारणम् ॥ गुल्मकीचकरेणूनांरूपंमेरुसुतस्यच ॥ ६९ ॥ अश्वत्थंभास्करंगंगां नैमिषारण्यमेवच ॥ संस्मरिष्यंतिमनुजाःप्रयाताःस्थिरबुद्धयः ॥ ७० ॥ कीर्तयिष्यंतिभक्त्याचश्रोष्यंतिचशुचिव्रताः ॥ दुःस्वप्नोनश्यतेतेपांसुस्वप्नश्चभविष्यति ॥ ७१ ॥ मात्स्यंकौर्मंचवाराहंवामनंतार्क्ष्यमेवच ॥ नारसिंहंचनागेंद्रंसृष्टिप्रलयकारकम् ॥ ७२ ॥ एतानिप्रातरुत्थायसंस्मरिष्यंतियेनराः ॥ सर्वपापैःप्रमुच्यंतेपुण्याँल्लोकानवाप्नुयुः ॥ ७३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एवमुक्त्वाहृषीकेशोगजेंद्रंगरुडध्वजः ॥ स्पर्शयामासहस्तेनगजंगंधर्वमेवच ॥ ७४ ॥ ततोदिव्यवपुर्भूत्वागजेंद्रोमधुसूदनम् ॥ जगामविष्णुंशरणंनारायणपरायणः ॥ ७५ ॥ ततोनारायणःश्रीमान्मोक्षयित्वागजोत्तमम् ॥ पापबंधाच्चशापाच्चग्राहंचाद्भुतकर्मकृत् ॥ ७६ ॥ ऋषिभिःस्तूयमानश्चदेवगुह्यपरायणैः ॥ ततःसभगवान्विष्णुर्दुर्विज्ञेयगतिःप्रभुः ॥ ७७ ॥ गजेंद्रमोक्षणंदृष्ट्वादेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ ववंदिरेमहात्मानंप्रभुंनारायणंहरिम् ॥ ७८ ॥ महर्षयश्चारणाश्चदृष्ट्वागजविमोक्षणम् ॥ विस्मयोत्फुल्लनयनाःसंस्तुवंतिजनार्दनम् ॥ ७९ ॥ प्रजापतिपतिर्ब्रह्माचक्रपाणेर्विचेष्टितम् ॥ गजेंद्रमोक्षणंदृष्ट्वाइदंवचनमब्रवीत् ॥ ८० ॥ यइदंशृणुयान्नित्यंप्रातरुत्थायमानवः ॥ प्राप्नुयात्परमांसिद्धिंदुःस्वप्नश्चविनश्यति ॥ ८१ ॥ गजेंद्रमोक्षणंपुंसांसर्वपापप्रणाशनम् ॥ कथितेनस्मृतेनाथश्रुतेनचतपोधन ॥ ८२ ॥ एतत्पवित्रंपरमंसुपुण्यंसंकीर्तनीयंचरितंमुरारेः ॥ यस्मिन्किलोक्तेबहुपापबंधनाल्लभेतमोक्षंद्विरदोनुयद्वत् ॥ ८३ ॥ अजंवरेण्यंवरपद्मनाभंनारायणंब्रह्मनिधिंसुरेशम् ॥ तंदेवगुह्यंपुरुषंपुराणंवंदाम्यहंलोकपतिंवरेण्यम् ॥ ८४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेगजेंद्रमोक्षणंनामपंचाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ कश्चिदासीद्द्विजद्रोग्धापिशुनःक्षत्रियाधमः ॥ परपीडारुचिःक्षुद्रःस्वभावादेवनिर्घृणः ॥ १ ॥ नोपासिताःसदातेनपितृदेवद्विजा

तयः ॥ सत्वायुषिपरिक्षीणेजज्ञेघोरनिशाचरः ॥ २ ॥ तेनासौकर्मदोषेणस्वेनपापकृतांवरः ॥ क्रूरैश्चक्रेतदावृत्तिंराक्षसत्वाद्विशेषतः ॥ ३ ॥ तस्यपापरतस्यैवंजग्मुर्वर्षशतानितु ॥ तेनैवकर्मदोषेणनान्यावृत्तिररोचत ॥ ४ ॥ यंयंपश्यतिसत्त्वंसतंतमादायराक्षसः ॥ चखादरौद्रक र्मासौबाहुगोचरमागतम् ॥५॥ एवंतस्यातिदुष्टस्यकुर्वतःप्राणिनांवधम् ॥ जगामसुमहान्कालःपरिणामंतथावयः ॥ ६ ॥ सकदाचित्तपस्यंतं ददर्शसरितस्तटे ॥ महाभागमूर्ध्वभुजंयथावत्संजितेंद्रियम् ॥ ७ ॥ अनयारक्षयाब्रह्मन्कृतरक्षंतपोनिधिम् ॥ योगाचार्यंशुचिंदक्षंवासुदेव परायणम् ॥ ८ ॥ विष्णुःप्राच्यांस्थितश्चक्रीविष्णुर्दक्षिणतोगदी ॥ प्रतीच्यांशार्ङ्गधृग्विष्णुर्विष्णुःखड्गीममोत्तरे ॥ ९ ॥ हृषीकेशोविकोणे षुतच्छिद्रेषुजनार्दनः ॥ क्रोडरूपीहरिर्भूमौनरसिंहोऽम्बरेमम ॥ १० ॥ क्षुरान्तममलंचक्रंभ्रमत्येतत्सुदर्शनम् ॥ तस्यांशुमालादुष्प्रेक्ष्याहं तिप्रेतनिशाचरान् ॥ ११ ॥ गदाचेयंसहस्रार्चिरूर्ध्वंहंतुवृकांस्तथा ॥ रक्षोभूतपिशाचानांडाकिनीनांचशातनी ॥ १२ ॥ शार्ङ्गविस्फूर्जितं चैववासुदेवस्यमद्रिपून् ॥ तिर्यङ्मनुष्यकूष्मांडप्रेतादीन्हंत्वशेषतः ॥ १३ ॥ खड्गाधारोजलज्योत्स्नानिर्धूतायेममाहिताः ॥ तेयांतुसौम्य तांसद्योगरुडेनेवपन्नगाः ॥ १४ ॥ येकूष्मांडास्तथादैत्यायक्षायेचनिशाचराः ॥ प्रेताविनायकाःक्रूरामनुष्याजृंभकाःखगाः ॥ १५ ॥ सिं हादयोयेपशवोदंदशूकाश्चपन्नगाः ॥ सर्वेभवंतुतेसौम्याविष्णुशंखरवाहताः ॥ १६ ॥ चित्तवृत्तिहरायेचयेजनाःस्मृतिहारकाः ॥ बलौजसां चहर्तारश्छायाविभ्रंशकाश्चये ॥ १७ ॥ येचोपभोगहर्तारोयेचलक्षणनाशकाः ॥ कूष्मांडास्तेप्रणश्यंतुविष्णुचक्ररयाहताः ॥ १८ ॥ बुद्धि स्वास्थ्यंमनःस्वास्थ्यंस्वास्थ्यमैंद्रियकंतथा ॥ ममास्तुवासुदेवस्यदेवदेवस्यकीर्तनात् ॥ १९ ॥ पृष्ठेपुरस्तादथदक्षिणोत्तरेविकोणतश्चा स्तुजनार्दनोहरिः ॥ तमीड्यमीशानमनंतमच्युतंजनार्दनंप्राणपतिंनसीदति ॥ २० ॥ यथापरंब्रह्महरिस्तथापरंजगत्स्वरूपंचसएवकेशवः॥

ऋतेनतेनाच्युतनामकीर्तनात्प्रणाशमेतत्त्रिदिवंममाशुभम् ॥ २१ ॥ इत्येवंचात्मरक्षार्थंकृत्वावैविष्णुपंजरम् ॥ संस्थितोसावपिवलीराक्षसः समुपाद्रवत् ॥ २२ ॥ ततोद्विजंनियुक्तयारक्षयारजनीचरः ॥ निर्धूतवेगःसहसातस्थौमासचतुष्टयम् ॥ २३ ॥ यावद्द्विजस्यदेवर्षेसमाप्तिर्वै समाधितः ॥ ततोजप्यावसानेऽसौतंददर्शनिशाचरम् ॥ २४ ॥ दीनंहतवलोत्साहंकांदिशीकंहतौजसम् ॥ तंदृष्ट्वाकृपयाविष्टःसमाश्वास्य निशाचरम् ॥ २५ ॥ पप्रच्छगमनेहेतुंसमाचष्टेयथागतम् ॥ स्वभावमात्मनोद्रष्टुंरक्षयातेजसोहतिम् ॥ २६ ॥ कथयित्वाचतद्रक्षःकारणं विधिवत्ततः ॥ प्रसीदेत्यब्रवीद्विप्रंनिर्विण्णःस्वेनकर्मणा ॥ २७ ॥ वहूनिपापानिमयाकृतानितथाचसंतोवहवोमयाहताः ॥ २८ ॥ कृताः स्त्रियोमयावह्वयोविधवाःपुत्रवर्जिताः ॥ अनागसांचसत्त्वानामनेकानांक्षयःकृतः॥२९॥तस्मात्पापादहंमोक्षमिच्छामित्वत्प्रसादतः॥तत्पाप प्रशमायालंकुरुमेधर्मनाशनम् ॥ ३० ॥ पापस्यास्यक्षयकरमुपदेशंप्रयच्छमे ॥ वचनंप्राहधर्मार्थहेतुमच्चस्वभाषितम् ॥ ३१ ॥ तस्यतद्व चनंश्रुत्वानिशाटस्यद्विजोत्तमाः॥कथंक्रूरस्वभावस्यासतस्तवनिशाचर॥सहसैवसमायाताजिज्ञासाधर्मवर्त्मनि ॥३२॥ राक्षसउवाच ॥ त्वांवै समागतोस्म्यव्याक्षिप्तोऽहंरक्षयावलात् ॥ तवसंसर्गतोब्रह्मन्जातोनिर्वेदउत्तमः ॥३३॥ कासारक्षानतांवेद्मिवेद्मिनास्याःपरायणम् ॥ यस्याःसं सर्गमासाद्यनिर्वेदंप्रापितोवरम् ॥३४॥ त्वंकृपांकुरुधर्मज्ञमय्यनुक्रोशमावह ॥ यथापापापनोदोमेभवत्यार्यतथाकुरु॥३५॥पुलस्त्यउवाच॥ इत्येवमुक्तःसमुनिस्तदातेनचराक्षसम् ॥ प्रत्युवाचमहाभागविमृश्यसुचिरंवहु ॥ ३६ ॥ ऋषिरुवाच ॥ यन्मामाहोपदेशार्थंनिर्विण्णःस्वेन कर्मणा ॥ युक्तमेतद्धिपापानांनिवृत्तिरुपकारिका ॥ ३७ ॥ करिष्येयातुधानानांनंत्वहंधर्मदेशनम् ॥ तान्संपृच्छद्विजान्सौम्ययेवैप्रवचने रताः ॥ ३८ ॥ एवमुक्त्वाययौविप्रांश्चिन्तामापचराक्षसः ॥ कथंपापापनोदःस्यादितिचिंताकुलेंद्रियः ॥ ३९ ॥ नचखादससत्त्वानिक्षुधासं

वाधितोऽपिसन् ॥ षष्ठेषष्ठेतदाकालेजंतुमेकमभक्षयत् ॥ ४० ॥ सकदाचित्क्षुधाविष्टःपर्यटन्विपुलेवने ॥ ददर्शाथफलाहारमागतंब्रह्मचारिणम् ॥ ४१ ॥ गृहीतोरक्षसातेनसतदामुनिदारकः ॥ निराशोजीवितेप्राहसामपूर्वंनिशाचरम् ॥ ४२ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ भोऽनघब्रूहितत्कार्यंगृहीतोयेनहेतुना ॥ तदेवंब्रूहिभद्रंतेस्वयमस्म्यनुशाधिमाम् ॥ ४३ ॥ राक्षसउवाच ॥ षष्ठेकालेत्वमाहारःक्षुधितस्यसमागतः ॥ निष्ठुरस्यातिपापस्यनिर्घृणस्यद्विजद्रुहः ॥ ४४ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ यद्यवश्यंत्वयाचाहंभक्षितव्योनिशाचर ॥ आयास्यामितवाद्यैवनिवेद्यगुरवेफलम् ॥ ४५ ॥ गुर्वर्थमेतदागत्ययत्फलग्रहणंकृतम् ॥ ममात्रनिष्ठांप्राप्तस्यफलानिविनिवेदितुम् ॥ ४६ ॥ सत्वंमुहूर्तमात्रंमामत्रैवमनुपालय ॥ निवेद्यगुरवेयावदिहागच्छाम्यहंफलम् ॥ ४७ ॥ राक्षसउवाच ॥ षष्ठेकालेनमेब्रह्मन्कश्चिद्ग्रहणमागतः ॥ प्रतिमुच्येतदेवोऽपिइतिमेपापजीविका ॥ ४८ ॥ एकएवात्रमोक्षस्यतवहेतुःशृणुष्वतम् ॥ मुंचाम्यहमसंदिग्धंयदितत्कुरुतेभवान् ॥ ४९ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ गुरोर्यन्नविरुद्धंस्याद्यन्नधर्मोपरोधकम् ॥ तत्करिष्याम्यहंरक्षोयन्नव्रतहरंमम ॥ ५० ॥ राक्षसउवाच ॥ मयानिसर्गतोब्रह्मन्जातिदोषाद्विशेषतः ॥ निर्विवेकेनचित्तेनपापकर्मसदाकृतम् ॥ ५१ ॥ आबाल्यान्ममपापेषुनधर्मेषुरतंमनः ॥ तत्पापसंक्षयान्मोक्षंप्राप्नुयांयेनतत्त्वतः ॥ ५२ ॥ यानियानिचकर्माणिबालत्वाच्चरितानिच ॥ दुष्टांयोनिमिमांप्राप्यतन्मुक्तिंकथयद्विज ॥ ५३ ॥ यद्येतद्द्विजपुत्रत्वंसमाख्यास्यस्यशेषतः ॥ ततःक्षुधार्तान्मत्तस्त्वंनियतंमोक्षमाप्स्यसि ॥ ५४ ॥ नचैतत्पापशीलोऽहमद्ध्यन्नंक्षुत्पिपासितः ॥ षष्ठेषष्ठेनृशंसात्माभक्षयिष्यामिनिर्घृणः ॥ ५५ ॥ एवमुक्तोमुनिसुतस्तेनघोरेणरक्षसा ॥ चिन्तामवापमहतीमशक्तस्तदुदीरणे ॥ ५६ ॥ सविमृश्यचिरंविप्रःशरणंजातवेदसम् ॥ जगामज्ञानदानायसंशयंपरमंगतः ॥ ५७ ॥ यदिशुश्रूषितोवह्निर्गुरुशुश्रूषणादनु ॥ व्रतानिवासुचीर्णानिसप्तार्चिःपातुमांततः ॥ ५८ ॥ नमा

तरंनपितरंगौरवेणयथागुरुम् ॥ यथाहमवगच्छामितथामांपातुपावकः ॥ ५९ ॥ यथागुरुंनमनसाकर्मणामनसापिच ॥ अवजानाम्यहंतेनपा तुमांतेनपावकः ॥ ६० ॥ इत्येवंमनसासत्यंकुर्वतःशपथान्मुने ॥ सत्तांचैपासमादिष्टाप्रादुरासीत्सरस्वती ॥ ६१ ॥ साप्रोवाचद्विजसुतंरा क्षसग्रहणाकुलम् ॥ माभैर्द्विजसुताहंत्वांमोक्षयाम्यग्रसंकटात् ॥ ६२ ॥ यदस्यरक्षसःश्रेयोजिह्वाग्रेसंस्थितातव ॥ तत्सर्वंकथयिष्यामिततो मोक्षमवाप्स्यसि ॥ ६३ ॥ अदृश्यारक्षसातेनप्रोक्त्वेत्थंचसरस्वती ॥ अदर्शनंगतासोऽपिद्विजःप्राहनिशाचरम् ॥ ६४ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ श्रूयतांतवयच्छ्रेयस्तथान्येपांचपापिनाम् ॥ समस्तपापशुद्ध्यर्थंपुण्योपचयदंचयत् ॥ ६५ ॥ प्रातरुत्थायजप्तव्यंमध्याह्नेह्नःक्षयेऽपिवा ॥ असंशयंसदाजापोजपतांपुष्टिशांतिदः ॥ ६६ ॥ ॐहरिंकृष्णंहृषीकेशंवासुदेवंजनार्दनम् ॥ प्रणतोस्मिजगन्नाथंसमेपापंव्यपोहतु ॥ ६७ ॥ चराचरगुरुंनाथंगोविंदंशेषशायिनम् ॥ प्रणतोऽस्मिपरंदेवंसमेपापंव्यपोहतु ॥६८॥ शंखिनंचक्रिणंशार्ङ्गधारिणंस्रग्धरंपरम् ॥ प्रणतोऽस्मि पतिंलक्ष्म्याःसमेपापंव्यपोहतु ॥६९॥ दामोदरमुदारंतंपुंडरीकाक्षमच्युतम् ॥प्रणतोऽस्मिस्तुतंस्तुत्यैःसमेपापंव्यपोहतु ॥७०॥ नारायणंनरं शौरिंमाधवंमधुसूदनम् ॥ प्रणतोऽस्मिधराधारंसमेपापंव्यपोहतु ॥ ७१ ॥ केशवंकेशिहंतारंकंसारिष्टनिपूदनम् ॥ प्रणतोऽस्मिमहाबाहुंसमे पापंव्यपोहतु ॥७२॥ श्रीवत्सवक्षसंश्रीशंश्रीधरंश्रीनिकेतनम् ॥ प्रणतोऽस्मिश्रियःकांतंसमेपापंव्यपोहतु॥७३॥यमीशंसर्वभूतानांध्यायंति यतयोक्षरम् ॥ वासुदेवमनिर्देश्यंतमस्मिशरणंगतः ॥ ७४ ॥ समस्तालंबनेभ्योयंव्यावृत्यमनसोगतिम् ॥ ध्यायंतिवासुदेवाख्यंतमस्मिशर णंगतः ॥ ७५ ॥ सर्वगंसर्वभूतंचसर्वस्याधारमीश्वरम् ॥ वासुदेवंपरंब्रह्मतमस्मिशरणागतः ॥ ७६ ॥ परमात्मानमव्यक्तंयंयांतिचसुमेधसः ॥ कर्मक्षयेक्षयंदेवंतमस्मिशरणंगतः ॥ ७७ ॥ पुण्यपापविनिर्मुक्तोयंप्राप्यचपुनर्भवम् ॥ नयोगिनःप्राप्नुवंतितमस्मिशरणंगतः ॥ ७८ ॥

ब्रह्मभूत्वाजगत्सर्वंसदेवासुरमानुषम् ॥ यःसृजत्यच्युतोदेवांस्तमस्मिशरणंगतः॥७९॥ ब्रह्मत्वंयस्यवक्त्रेभ्यश्चतुर्वेदमयंवपुः ॥ वपुःप्रभोःपरो
जज्ञेतमस्मिशरणंगतः ॥८०॥ ब्रह्मरूपधरंदेवंजगद्योनिंजनार्दनम् ॥ स्रष्टृत्वेसंस्थितंसृष्टौतंनतोऽस्मिजनार्दनम्॥८१॥ धृतामहीहतादैत्याप
रित्रातास्तथामराः ॥ येनतंविष्णुमादेश्य प्रणतोऽस्मिजनार्दनम् ॥८२॥ यज्ञैर्यजंतियंविप्रायज्ञेशंयज्ञभावनम् ॥ तंयज्ञपुरुषंविष्णुंप्रणतो
ऽस्मिजनार्दनम् ॥ ८३ ॥ पातालवीथीभूतानितथालोकान्निहंतियः ॥ तमंतपुरुषंरुद्रंप्रणतोऽस्मिजनार्दनम् ॥ ८४ ॥ संभक्षयित्वासकलं
यथासृष्टमिदंजगत् ॥ योवैनृत्यतिरुद्रात्माप्रणतोऽस्मिजनार्दनम् ॥ ८५ ॥ सुरासुराःपितृगणायक्षगंधर्वराक्षसाः ॥ यस्यांशभूतादे
वस्यसर्वगंतंनमाम्यहम् ॥ ८६ ॥ समस्तदेवाःसकलामनुष्याणांचजातयः ॥ यस्यांशभूतादेवस्यसर्वगंतंनमाम्यहम् ॥ ८७ ॥
वृक्षगुल्मादयोयस्यतथापशुमृगादयः ॥ एकांशभूतादेवस्यसर्वगंतंनमाम्यहम् ॥ ८८ ॥ यस्मान्नान्यत्परंकिंचिद्यस्मिन्सर्वं
महात्मनि ॥ यःसर्वमव्ययोऽनंतःसर्वगंतंनमाम्यहम् ॥ ८९ ॥ यथासर्वेषुभूतेषुगूढोग्निरिहदारुषु ॥ विष्णुरेवंतथापापंममाशेषंप्रण
श्यतु ॥ ९०॥ यथासर्वमयंविष्णुंब्रह्मादिसचराचरम् ॥ यच्चज्ञानपरिच्छेद्यंपापंनश्यतुमेतथा ॥ ९१ ॥ शुभाशुभानिकार्याणिरजःसत्त्वतमां
सिच ॥ अनेकजन्मकर्मोत्थंपापंनश्यतुमेतथा ॥ ९२ ॥ यन्निशायांचयत्प्रातर्यन्मध्याह्नापराह्णयोः ॥ संध्ययोश्चकृतंपापंकर्मणामनसागिरा
॥ ९३ ॥ यत्तिष्ठतायद्व्रजतायच्चशय्यागतेनमे ॥ कृतंयदशुभंकर्मकायेनमनसापिवा ॥ ९४ ॥ अज्ञानतोज्ञानतोवामदाच्चलितमानसैः ॥
तत्क्षिप्रंविलयंयातुवासुदेवस्यकीर्तनात् ॥ ९५ ॥ परदारपरद्रव्यवांछाद्रोहोद्भवंचयत् ॥ परपीडोद्भवांनिंदांकुर्वतायन्महात्मनाम् ॥ ९६ ॥
यच्चभोज्येतथापेयेभक्ष्येचोष्येविलेहने ॥ तद्यातुविलयंतोयेयथालवणभाजनम् ॥ ९७ ॥ यद्बाल्येयच्चकौमारेयत्पापंयौवनेमम ॥ वयःप
रिणतौयच्चयच्चजन्मांतरेकृतम् ॥ ९८ ॥ तन्नारायणगोविंदहरिकृष्णेतिकीर्तनात् ॥ प्रयातुविलयंतोयेयथालवणभाजनम् ॥ ९९ ॥ विष्ण

वेवासुदेवायहरयेकेशवायच ॥ जनार्दनायकृष्णायनमोभूयोनमोनमः ॥ १०० ॥ भविष्यन्नरकघ्नायनमःकंसविघातिने ॥ अरिष्टकेशिचाणूरदेवारिक्षयिणेनमः ॥ १०१ ॥ कोऽन्योवलेर्वंचयितात्वामृतेवैभविष्यति ॥ कोऽन्योवलान्नाशयितादर्पं हैहयभूपतेः ॥ १०२ ॥ कःकरिष्यतिचान्योवैसागरेसेतुवंधनम् ॥ वधिष्यतिदशग्रीवंकःसामात्यपुरःसरम् ॥ १०३ ॥ कस्त्वामृतेऽन्योनन्दस्यगोकुलेरतिमेष्यति ॥ प्रलंवपूतनादीनांत्वामृतेमधुसूदन ॥ नियंताप्यथवाशास्तादेवदेवभविष्यति॥१०४॥ जपत्येवंनरःपुण्यं वैष्णवंधर्ममुत्तमम् ॥ इष्टानिष्टप्रसंगेभ्यो ज्ञानतोऽज्ञानतोपिवा ॥ १०५ ॥ कृतंतेनतुयत्पापंसप्तजन्मांतरेणवै ॥ महापातकसंज्ञंवातथाचैवोपपातकम् ॥ १०६ ॥ यज्ञादीनिचपुण्यानिजपहोमव्रतानिच ॥ नाशयेद्योगिनां[1]सर्वमामपात्रमिवांभसि ॥ १०७ ॥ नरःसंवत्सरंपूर्णंतिलपात्राणिषोडश ॥ अहन्यहनियोदद्यात्पठत्येतच्चतत्समम् ॥ १०८ ॥ अविप्लुतब्रह्मचर्यंसंप्राप्यस्मरणंहरेः ॥ विष्णुलोकमवाप्नोतिसत्यमेतन्मयोदितम् ॥ १०९ ॥ तदेतत्सत्यमुक्तंमेनह्यल्पमपिवैमृषा ॥ राक्षसग्रस्तसर्वांगंतथामामेषमुंचतु ॥ ११० ॥ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ ॥ एवमुच्चारितेतेनमुक्तोविप्रस्तुरक्षसा ॥ अकामेनद्विजोभूयस्तमाहरजनीचरम् ॥ १११ ॥ ब्राह्मण उवाच ॥ एतद्भद्रमयाख्यातंतवपातकनाशनम् ॥ विष्णोःसारस्वतंस्तोत्रंयद्यदूचेसरस्वती ॥ ११२ ॥ हुताशनेनदीप्ताचममजिह्वाग्रसंस्थिता ॥ जगादेमंस्तवंविष्णोःसर्वेषांचोपशांतिदम् ॥ ११३ ॥ अनेनैवजगन्नाथंत्वमाराधयकेशवम् ॥ ततःशापापनोदंतुस्तुतेलप्स्यसिकेशवे ॥ ११४ ॥ प्रत्यहंत्वंहृषीकेशस्तवेनानेनराक्षस ॥ स्तुत्वाभक्तिदृढांकृत्वाततःपापात्प्रमोक्ष्यसे ॥ ११५ ॥ स्तुतोहिसर्वपापानिनाशयिष्यत्यसंशयम् ॥ स्तुतोहिभक्त्यानृणां

१ मुमुक्षुणां स्वर्गादिरूपाणि तत्फलानि नाशयेदित्यर्थः ।

ससर्वपापहरोहरिः ॥ ११६ ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ ततःप्रणम्यतंविप्रमासाद्यचनिशाचरः ॥ तदैवतपसेश्रीमान्शालिग्रामसगाद्बली ॥
॥ ११७ ॥ अहर्निशंसएवैनंजपन्सारस्वतंस्तवम् ॥ देवक्रियारातिर्भूत्वातपस्तेपेनिशाचरः ॥ ११८ ॥ समाराध्यजगन्नाथंसतत्रपुरुषो
त्तमम् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकमगाच्छुभम् ॥ ११९ ॥ एतत्तेकथितंब्रह्मन्विष्णोःसारस्वतंस्तवम् ॥ विप्रवक्त्रस्थयासम्यक्सरस्व
त्यासमीरितम् ॥ १२० ॥ यएतत्परमंस्तोत्रंवासुदेवस्यमानवः ॥ पठिष्यतिससर्वेभ्योदुःखेभ्योमोक्षमाप्स्यति ॥ १२१ ॥ इतिश्रीवाम
नपुराणेवामनप्रादुर्भावेसारस्वतस्तोत्रंनामषडशीतितमोऽध्यायः ॥ ८६ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ नमस्तेस्तुजगन्नाथदेवदेवनमोस्तुते ॥ वासुदे
वनमस्तेस्तुवहुरूपनमोस्तुते ॥ १ ॥ एकशृंगनमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंवृषाकपे ॥ श्रीनिवासनमस्तेस्तुनमस्तेभूतभावन ॥ २ ॥ विष्वक्सेन
नमस्तुभ्यंनारायणनमोस्तुते ॥ वृषध्वजनमस्तेस्तुसत्यध्वजनमोस्तुते ॥ ३ ॥ यज्ञध्वजनमस्तुभ्यंधर्मध्वजनमोस्तुते ॥ तालध्वजनमस्ते
स्तुनमस्तेगरुडध्वज ॥ ४ ॥ वरेण्यविष्णोवैकुंठनमस्तेपुरुषोत्तम ॥ नमोजयंतविजयजयानन्तापराजित ॥ ५ ॥ कृतावर्तमहावर्तमहादेवन
मोस्तुते ॥ ६ ॥ अनाद्याद्यंतमध्यांतनमस्तेपद्मजप्रिय ॥६॥ पुरंजयनमस्तुभ्यंशत्रुंजयनमोस्तुते ॥ धनंजयनमस्तेस्तुशुभंजयनमोस्तुते ॥
॥७॥ सृष्टिगर्भनमस्तुभ्यंशुचिश्रवःपृथुश्रवः ॥ नमोहिरण्यगर्भायपद्मगर्भायतेनमः॥८॥ नमःकमलनेत्रायकालनेत्रायवैनमः ॥ कालनाभ
नमस्तुभ्यंमहानाभनमोस्तुते॥९॥वृष्णिमूलमहामूलमूलावासनमोस्तुते ॥ धर्मावासजलावासश्रीनिवासनमोस्तुते ॥१०॥ धर्माध्यक्षप्रजाध्य
क्षलोकाध्यक्षनमोस्तुते ॥ सेनाध्यक्षनमस्तुभ्यंकालाध्यक्षनमोस्तुते ॥ ११ ॥ गदाधरश्रुतिधरचक्रधारिञ्छ्रियोधर ॥ वनमालाधरहरेनम
स्तेधरणीधर ॥ १२ ॥ आर्ष्णिषेणमहासेननमस्तेस्तुपुरुष्टुत ॥ वहुकल्पमहाकल्पनमस्तेकल्पनामुख ॥ १३ ॥ सर्वात्मन्सर्वगविभोविरिं

चेश्वेतकेशव ॥ नमोनीलमहानीलअनिरुद्धनमोस्तुते ॥ १४ ॥ द्वादशात्मककालात्मन्सामात्मन्परमात्मक ॥ व्योमाकांत्मकसुब्रह्मन्सु
क्ष्मात्मकनमोस्तुते ॥ १५ ॥ हरिकेशमहाकेशगुडाकेशनमोस्तुते ॥ मुंजकेशहृषीकेशसर्वेनाथनमोस्तुते ॥ १६ ॥ सूक्ष्मस्थूलमहास्थूल
महासूक्ष्मभयंकर ॥ श्वेतपीतांबरधरनीलवासोनमोस्तुते ॥ १७ ॥ कुशेशयनमस्तेस्तुपद्मेशयजलेशय ॥ गोविंदप्रीतिकर्तश्चहंसपीता
म्बरप्रिय ॥ १८ ॥ अधोक्षजनमस्तेस्तुशार्ङ्गध्वजजनार्दन ॥ वामनायनमस्तुभ्यंनमस्तेमधुसूदन ॥ १९ ॥ सहस्रशीर्षायनमोब्रह्मशी
र्षायवैनमः ॥ नमःसहस्रनेत्रायसोमसूर्यानलेक्षण ॥ २० ॥ नमश्चाथर्वशिरसेमहाशीर्षायतेनमः ॥ नमस्तेधर्मनेत्रायमहानेत्रायते
नमः ॥ २१ ॥ नमःसहस्रपादायसहस्रभुजमन्यवे ॥ नमोयज्ञवराहायमहारूपायतेनमः ॥ २२ ॥ नमस्तेविश्वदेवायविश्वात्मन्वि
श्वसंभव ॥ विश्वरूपनमस्तेस्तुत्वत्तोविश्वमभूदिदम् ॥ २३ ॥ न्यग्रोधस्त्वंमहाशाखस्त्वंमूलकुसुमार्चितः ॥ स्कंधपत्रांकुरलतापल्लवाय
नमोस्तुते ॥ २४ ॥ मूलंतेब्राह्मणाःस्कंधाःक्षत्रियाभवतःप्रभो ॥ वैश्याःशाखास्त्वचःशूद्रातेनमोस्तुवनस्पते ॥ २५ ॥ ब्राह्मणाःसाग्नयोवक्त्रा
त्सायुधावाहुतोनृपाः ॥ पार्श्वाद्विशश्चोरुयुगाज्जाताःशूद्राश्चपादतः ॥२६ ॥ नेत्राद्भानुरभूत्त्वत्तःपद्भ्यांभूःश्रोत्रयोर्दिशः ॥ नाभ्याश्चाभूदंत
रिक्षंशशांकोमनसस्तव ॥ २७ ॥ प्राणाद्वायुःसमभवत्कामाद्ब्रह्मापितामहः ॥ क्रोधात्रिणयनोरुद्रःशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत ॥ २८ ॥ इंद्राग्नी
वदनाज्जातौपशवोमलसंभवाः ॥ ओषध्योरोमसंभूताविरजास्त्वंनमोस्तुते ॥ २९ ॥पुष्पहासनमस्तेस्तुमहाहासनमोस्तुते ॥ ॐकारस्त्वं
वषट्कारोवौषट्त्वंचसुधास्वधा ॥ ३० ॥ स्वाहाकारनमस्तुभ्यंहंतकारनमोस्तुते ॥ सर्वाकारनिराकारवेदाकारनमोस्तुते ॥ ३१ ॥ त्वंहि
वेदमयोदेवःसर्वदेवमयस्तथा ॥ सर्वतीर्थमयश्चैवसर्वयज्ञमयोरसः ॥ ३२ ॥ नमस्तेयज्ञपुरुषयज्ञभागभुजेनमः ॥ नमःसहस्रधारायशतधारा

यतेनमः ॥ ३३ ॥ भूर्भुवःस्वःस्वरूपायगोदायामृतदायिने ॥ सुवर्णब्रह्मदात्रेचसर्वधात्रेचतेनमः ॥ ३४ ॥ ब्रह्मेशायनमस्तुभ्यंब्रह्मणेब्रह्मरूप
धृक् ॥ परंब्रह्मनमस्तेस्तुशब्दब्रह्मनमोस्तुते ॥ ३५ ॥ विद्यात्वंवेद्यरूपस्त्वंवंदनीयस्त्वमेवच ॥ बुद्धिस्त्वमपिबोध्यश्चबोद्धात्वंचनमोस्तु
ते ॥ ३६ ॥ होताहोमश्चहव्यंचहूयमानश्चहव्यवाट् ॥ पातापोताचपूतश्चपावनीयश्चॐनमः ॥ ३७ ॥ हन्ताचहन्यमानश्चक्रियमाणस्त्वमे
वच ॥ हर्तानेताचनीतिश्चपूज्योग्र्योविश्वधार्यपि ॥ ३८ ॥ स्रुक्स्रुवौविश्वधामासिकपालोलूखलोरणिः ॥ यज्ञपात्रारणेयस्त्वमेकधाबहुधा
त्रिधा ॥ ३९ ॥ यज्ञस्त्वंयजमानस्त्वमीड्यस्त्वमसियाजकः ॥ ज्ञाताज्ञेयस्तथाज्ञानंध्याताध्येयोऽसिचेश्वर ॥ ४० ॥ ध्यानयोगश्चयोगी
चगतिर्मोक्षोधृतिःसुखम् ॥ योगांगानित्वमीशानःसर्वगस्त्वंनमोस्तुते ॥ ४१ ॥ ब्रह्माहोतातथोद्गातासोमयूपोथदक्षिणा ॥ दीक्षात्वंत्वंपुरोडा
शस्त्वंपशुःपशुहाह्यसि ॥४२॥ गुह्योधातापरमसिनरोनारायणस्तथा ॥ महाजनोनिरयणःसहस्रार्केन्दुरूपवान् ॥ ४३ ॥ द्वादशारोथषण्णा
भिस्त्रिव्यूहोद्विगुणस्तथा ॥ कालचक्रोमहामेधाःशंभुःशक्रःप्रभंजनः ॥४४॥ मित्रावरुणमूर्तिस्त्वममूर्तिरनघःशुभः ॥ प्राग्वंशकायोभूतादि
र्महाभूतोऽच्युतोद्विजः ॥ ४५ ॥ त्वमूर्ध्वकेतोर्ध्वधरऊर्ध्वरेतानमोस्तुते ॥ महापातकहात्वंचउपपातकहातथा ॥ ४६ ॥ मुनीशःसर्वपापघ्न
स्त्वामहंशरणंगतः ॥ इत्येतत्परमंस्तोत्रंसर्वपापप्रमोचनम् ॥ ४७ ॥ महेश्वरेणकथितंवाराणस्यांपुरामुने ॥ केशवस्याग्रतोगत्वास्नात्वा
तीर्थोदकेशुभे ॥ ४८ ॥ उपशांतस्तदाजातोरुद्रःपापोपशांतिदम् ॥ एतत्पवित्रंत्रिपुरघ्नभाषितंपठन्नरोविष्णुपुरेमहर्षे ॥ विमुक्तपापोप्युपशा
न्तमूर्तिःसंपूज्यतेदेववरैःससिद्धैः ॥ ४९ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेपापप्रशमनस्तवोनामसप्ताशीतितमोऽध्यायः ॥ ८७ ॥ ॥
पुलस्त्यउवाच ॥ द्वितीयंपापशमनंस्तवंवक्ष्यामितेमुने ॥ येनसम्यगधीतेनपापनाशंतुगच्छति ॥ १ ॥ मत्स्यंनमस्येदेवेशंकूर्मंदेवेशमेवच॥

हयशीर्षंनमस्येहंभवंविष्णुंत्रिविक्रमम् ॥ २ ॥ नमस्येमाधवेशानौहृषीकेशकुमारिलौ ॥ नारायणंनमस्येहंनमस्तेगरुडासन ॥ ३ ॥ जये शंनरसिंहंचरूपधारंकुरुध्वजम् ॥ कामपालमखंडंचनमस्येब्राह्मणप्रियम् ॥ ४ ॥ अजितंविश्वकर्माणंपुंडरीकंद्विजप्रियम् ॥ हरिंशंभुंनम स्येचब्रह्माणंसप्रजापतिम् ॥ ५ ॥ नमस्येशूलबाहुंचदेवंचक्रधरंतथा ॥ शिवंविष्णुंसुवर्णाक्षंगोपतिंपीतवाससम् ॥ ६ ॥ नमस्येचगदापाणिं नमस्येचकुशेशयम् ॥ अर्धनारीश्वरंदेवंनमस्येपापनाशनम् ॥ ७ ॥ गोपालंचसवैकुंठंनमस्येचापधारिणम् ॥ नमस्येविष्णुरूपंचज्येष्ठेशंपंच मंतथा ॥ ८ ॥ उपशांतंनमस्येहंमार्कंडेयंसजंबुकम् ॥ नमस्येपद्मकिरणंनमस्येवडवामुखम् ॥ ९ ॥ कार्तिकेयंनमस्येहंबाह्लिकंशंखिनंतथा ॥ नमस्येपद्मकिरणंनमस्येचकुशेशयम् ॥ १० ॥ नमस्येस्थाणुमनघंनमस्येवनमालिनम् ॥ नमस्येलांगलीशंचनमस्येहंश्रियःपतिम् ॥ ११ ॥ नमस्येचत्रिणयनंनमस्येहव्यवाहनम् ॥ नमस्येचत्रिसौवर्णंनमस्येधरणीधरम् ॥ १२ ॥ त्रिणाचिकेतंब्रह्माणंनमस्येशशिभूषणम् ॥ कपर्दिनं नमस्येचसर्वामयविनाशनम् ॥ १३ ॥ नमस्येशशिनंसूर्यंध्रुवंरुद्रंमहौजसम ॥ पद्मनाभंहिरण्याक्षंनमस्येस्कंदमव्ययम् ॥ १४ ॥ नमस्येहंभी महंसौनमस्येहाटकेश्वरम् ॥ सदाहंसंनमस्येचनमस्येप्राणतर्पणम् ॥ १५ ॥ नमस्येरुक्मकवचंमहायोगिनमीश्वरम् ॥ नमस्येश्रीनिवासंचनमस्ये पुरुषोत्तमम् ॥ १६ ॥ नमस्येचचतुर्बाहुंनमस्येचसुधाधिपम् ॥ वनस्पतिंमधुपतिंनमस्येमनुमव्ययम् ॥ १७ ॥ श्रीकंठंवासुदेवंचनीलकंठं सदाशिवम् ॥ नमस्येशर्वमनघंगौरीशंलकुडेश्वरम् ॥ १८ ॥ मनोहरंचकृष्णेशंनमस्येचक्रपाणिनम् ॥ यशोधनंमहाबाहुंनमस्येचकुशप्रि यम् ॥ १९ ॥ भूधरंछादितगदंसुनेत्रंसुरशंसितम् ॥ भद्राक्षंवीरभद्रंचनमस्येशंकुकर्णिनम् ॥ २० ॥ वृषध्वजंमहेशंचविश्वमित्रंशशिप्रभम् ॥ उपेंद्रंचसगोविंदंनमस्येपंकजप्रियम् ॥ २१ ॥ सहस्रशिरसंदेवंनमस्येकुंदमालिनम् ॥ कालाग्निरुद्रदेवेशंनमस्येकृत्तिवाससम् ॥ २२ ॥

नमस्येछागलेशंचनमस्येपंकजासनम् ॥ सहस्राक्षंकोकनदंनमस्येहरिशंकरम् ॥२३॥ अगस्त्यंगरुडंविष्णुंकपिलंब्रह्मवाङ्मयम् ॥ सनात
नंचब्रह्माणंनमस्येब्रह्मतत्परम् ॥ २४ ॥ अप्रतर्क्यंचतुर्बाहुंसहस्रांशुंतपोमयम् ॥ नमस्येधर्मराजानंदेवंगरुडवाहनम् ॥ २५ ॥ सर्वभूतगतं
शांतंनिर्मलंसर्वलक्षणम् ॥ महायोगिनमव्यक्तंनमस्येपापनाशनम् ॥ २६ ॥ निरंजनंनिराकारंनिर्गुणंनिलयंपदम् ॥ नमस्येपापहर्तारंशर
ण्यंशरणंव्रजे ॥२७॥ एतत्पवित्रंपरमंपुराणंप्रोक्तंत्वगस्त्येनमहर्षिणाच ॥ धन्यंयशस्यंबहुपापनाशनंसंकीर्तनात्स्मरणात्स्पर्शनाच्च ॥ २८॥
इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावेप्रह्लादतीर्थयात्रायांद्वितीयःपापनाशनस्तवोनामाष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥८८॥ पुलस्त्यउवाच ॥ गतेथ
तीर्थयात्रायांप्रह्लादेदानवेश्वरे ॥ कुरुक्षेत्रंसमभ्यागाद्द्रष्टुंवैरोचनोबलिः ॥ १ ॥ तस्मिन्महाधर्मयुतेतीर्थेब्राह्मणपुंगवः ॥ शुक्रोद्विजातिप्रवरा
नामंत्रयतभार्गवः ॥ २ ॥ भृगुणामंत्र्यमाणांवैश्रुत्वात्रेयाःसगौतमाः ॥ कौशिकांगिरसश्चैवतत्त्वज्ञाः कुरुजांगलान् ॥ ३ ॥ उत्तराशांप्रजग्मु
स्तेनदीमनुशतद्रवीम् ॥ शातद्रवेजलेस्नात्वाविप्रास्तेप्रययुस्ततः ॥४ ॥ विधायतत्रसुस्नानंसंपूज्यपितृदेवताः ॥ प्रजग्मुःकिरणांपुण्यांदिने
शकिरणच्युताम्॥५॥तस्यांस्नात्वाचदेवर्षे सर्वएवमहर्षयः ॥ ऐरावतींसुपुण्योदांस्नात्वाजग्मुरथेश्वरीम्॥६॥देविकायाजलेस्नात्वापयोष्ण्यांश्चै
वतापसाः ॥अवतीर्णास्मुनेस्नातुमात्रेयाद्यास्तुतांतदीम्॥७॥ततोनिमग्नाददृशुःप्रतिबिंबमथात्मनः॥अंतर्जलेद्विजश्रेष्ठमहदाश्चर्यकारकम्॥८॥
उन्मज्जन्तश्चददृशुःपुनर्विस्मितमानसाः॥ततःस्नात्वासमुत्तीर्णाऋषयःसर्वएवहि॥९॥जग्मुस्ततोपितेब्रह्मन्कथयंतःपरस्परम्॥चिंतयंतश्चसत
तंकिमेतादितिविस्मिताः ॥१०॥ ततोदूरादपश्यंस्तेवनषंडंसुविस्तृतम् ॥ घनंघनदलश्यामंखगश्रमाविनाशनम् ॥११॥ अतितुंगतयाव्यो
मआवृण्वानंनरोत्तम ॥ विस्तृताभिर्लताभिस्तुअंतर्भूमिंचनारद ॥ १२ ॥ काननंपुष्पितैर्वृक्षैःफलितैश्चततस्ततः ॥ दशार्धवाणसदृशैर्ने

भस्तारागणैरिव ॥ १३॥ तद्दृष्ट्वाकमलैर्व्याप्तंपुंडरीकैश्वशोभितम् ॥ तद्वत्कोकनदैर्व्याप्तंवनंपद्मवनंयथा ॥१४॥ प्रजग्मुस्तुष्टिमतुलां तेह्लादं परमंययुः॥विविशुःप्रीतमनसोहंसाइवमहासरः॥१५॥तन्मध्येददृशुःपुण्यमाश्रमंलोकपूजितम् ॥ चतुर्णांलोकपालानांवर्गोणांमुनिसत्तमाः ॥ ॥१६॥धर्माश्रमंप्राङ्मुखंतुपलाशविटपावृतम्॥प्रतीच्यभिमुखंब्रह्मन्नर्थपुण्यवनावृतम्॥१७॥ दक्षिणाभिमुखंकाम्यंरंभाशोकवनावृतम्॥उदङ्मुखंचमोक्षस्यशुद्धस्फटिकसन्निभम् ॥१८॥कृतां तेत्वाश्रमींमोक्षकामस्त्रेतायुगेस्थितः॥ आश्रम्यर्थोद्वापरंतेतिष्यां तेधर्मआश्रमी ॥१९॥ तमाश्रमंहिमुनयोदृष्ट्वात्रेयास्ततोव्ययाः॥तत्रैवहिरतिंचक्रुरखंडेसलिलाप्लुते॥२०॥धर्मोद्योभगवान्विष्णुरखंडइतिविश्रुतः ॥ चतुर्मूर्तिर्जगन्नाथः पूर्वमेवप्रतिष्ठितः ॥ २१ ॥ तमर्चयंतिऋषयोयोगात्मानोवहुश्रुताः ॥ शुश्रूषयाचतपसाब्रह्मचर्येणनारद ॥ २२ ॥ एवंतेन्यवसंस्तत्रसमेताभार्गवेणहि ॥ असुरेभ्यस्तदाभीतास्त्वाश्रिताःखंडपर्वताः ॥२३॥ तथान्येब्राह्मणाब्रह्मन्नश्मकुट्टामरीचिपाः॥स्नात्वाजलेहिकालिंद्याः प्रजग्मुर्दक्षिणामुखाः ॥ २४ ॥ अवंतीविषयंप्राप्यविष्णुमासाद्यसंस्थिताः ॥ विष्णोरपिप्रसादेनदुष्प्रवेशंमहासुरैः ॥ २५ ॥ वालखिल्यादयोजग्मुरवशादानवाद्भयात् ॥ रुद्रकोटिंसमाश्रित्यस्थितास्तेब्रह्मचारिणः ॥२६ ॥ एवंगतेषुविप्रेषुगौतमांगिरसादिषु ॥ शुक्रस्तुभार्गवान्सर्वान्नित्यंयज्ञविधौमुने ॥ २७ ॥ अधिष्ठितोभार्गवेणमहायज्ञेऽमितद्युतेः ॥ यज्ञदीक्षांवलेःशुक्रश्चकारविधिनास्वयम् ॥ २८ ॥ श्वेतांवरधरो दैत्यःश्वेतमाल्यानुलेपनः ॥ मृगाजिनास्तृतपृष्ठोवर्हपत्रविचित्रकः ॥ २९ ॥ समास्तेविततेयज्ञेसदस्यैरभिसंवृतः ॥ हयग्रीवक्षुराद्यैस्तुमयबाणपुरोगमैः ॥ ३० ॥ पत्नीविंध्यावलीतस्यदीक्षितायज्ञकर्माणि ॥ ललनानांसहस्रस्यप्रधानमृषिकन्यका ॥ ३१ ॥ शुक्रेणाश्वःश्वेतवर्णोमधुमासेसुलक्षणः ॥ महींचरितुमुत्सृष्टस्तारकाक्षस्त्वगाच्चतम् ॥ ३२ ॥ एवमश्वेसमुत्सृष्टेविततेयज्ञकर्माणि ॥ गतेचमासत्रितयेह्रियमाणे

चपावके ॥ ३३ ॥ पूज्यमानेषुदैत्येषुमिथुनस्थेदिवाकरे ॥ सुषुवेदेवजननीमाधवंवामनाकृतिम् ॥ ३४ ॥ संजातमात्रंभगवंतमीशंनारायणं लोकपतिंपुराणम् ॥ ब्रह्मासमभ्येत्यससमंमहर्षिभिस्तोत्रंजगादाथसमंमहर्षे ॥ ३५ ॥ नमोस्तुतेमाधवसत्त्वमूर्तेनमोस्तुतेसात्वतविश्वरूप ॥ नमोस्तुतेशत्रुवनेंधनाग्नेनमोस्तुतेपापमहादवाग्ने ॥ ३६ ॥ नमोस्तुपुंडरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन ॥ नमस्तेजगदाधारनमस्तेपुरुषोत्तम ॥ ॥ ३७ ॥ नारायणजगन्मूर्तेजगन्नाथगदाधर ॥ पीतवासःश्रियःकांतजनार्दननमोस्तुते ॥ ३८ ॥ भवांस्त्राताचगोप्ताचविश्वात्मासर्वगोऽव्ययः ॥ सर्वधारिन्धराधारिन्त्रपधारिन्नमोस्तुते ॥ ३९ ॥ वर्द्धिष्णोवर्द्धिताशेषत्रैलोक्यसुरपूजित ॥ कुरुष्वत्वंदेवपतेमघोनोऽश्रुप्रमार्जनम् ॥ ४० ॥ त्वंधाताचविधाताचसंहर्तात्वंमहेश्वर ॥ महालयोमहायोगीयोगशायीनमोस्तुते ॥ ४१ ॥ इत्थंस्तुतोजगन्नाथःसर्वात्मासर्वगोहरिः ॥ प्रोवाचभगवान्मह्यंकुरूपनयनंविभो ॥ ४२ ॥ ततश्चकारदेवस्यजातकर्मादिकाःक्रियाः ॥ भारद्वाजोमहातेजाबार्हस्पत्यस्तपोधनः ॥ ॥ ४३ ॥ व्रतबंधंतथेशस्यकृतवान्सर्वशास्त्रवित् ॥ ततोददुःप्रीतियुतासर्वएवयथाक्रमम् ॥ ४४ ॥ यज्ञोपवीतंपुलहःपुलस्त्यःसितवाससी ॥ मृगाजिनंकुंभयोनिर्भरद्वाजस्तुमेखलाम् ॥ ४५ ॥ पालाशमददाद्दंडंमरीचिर्ब्रह्मणःसुतः ॥ अक्षसूत्रंवारुणिस्तुकौशचीरमथांगिराः ॥ ४६ ॥ छत्रंददौध्रुराजश्चउपानद्युगलंभृगुः ॥ कमंडलुंबृहत्तेजाःप्रादाद्विष्णोर्बृहस्पतिः ॥ ४७ ॥ एवंकृतोपनयनोभगवान्भूतभावनः ॥ संस्तूयमानऋषिभिर्वेदान्सांगानधीतवान् ॥ ४८ ॥ भारद्वाजात्सांगिरसात्सामवेदंमहास्वरम् ॥ महदाख्यानसंयुक्तंगांधर्वसहितंमुने ॥ ४९ ॥ मासेनैकेनभगवाञ्ज्ञातश्रुतिमहार्णवः ॥ लोकाचारप्रवृत्त्यर्थमभूत्सतुविशारदः ॥ ५० ॥ सर्वशास्त्रेषुनैपुण्यंगत्वादेवोक्षयोऽव्ययः ॥ प्रोवाचब्राह्मणश्रेष्ठंभारद्वाजमिदंवचः ॥ ५१ ॥ श्रीवामनउवाच ॥ ब्रह्मन्व्रजामिदेह्याज्ञांकुरुक्षेत्रंमहोदयम् ॥ तत्रदैत्यपतेःपुण्यो

हयमेधःप्रवर्तते ॥ ९२ ॥ समाविष्टानिपश्यत्वंतेजांसिपृथिवीतले ॥ येसंविधानाःसततंमदंशाःपुण्यवर्धनाः ॥ तेनाहंप्रतिजाना मिकुरुक्षेत्रंगतोबलिः ॥ ९३ ॥ भरद्वाजउवाच ॥ स्वेच्छयातिष्ठगच्छामोनाहमाज्ञापयामिते ॥ गमिष्यामोवयंविष्णोवलेरध्वरमा श्रितः ॥ ९४ ॥ यद्भवंतमहंदेवपरिपृच्छामितद्वद ॥ केषुकेषुविभोनित्यंस्थानेषुपुरुषोत्तम ॥ सान्निध्यंभवतोब्रूहिज्ञातुमिच्छामितत्त्वतः ॥ ॥ ९५ ॥ विष्णुरुवाच ॥ श्रूयतांकथयिष्यामियेषुयेषुगुरोत्वहम् ॥ निवसामिसुपुण्येषुस्थानेषुवहुरूपवान् ॥ ९६ ॥ ममावतारैर्वसुधा नभस्तलंपातालमंभोनिधयोदिवंच ॥ दिशःसमस्तागिरयोंवुदाश्चव्याप्ताभरद्वाजममानुरूपैः ॥ ९७ ॥ येदिव्यायेचभौमाजलगगनचराः स्थावरायेचब्रह्मन्सेंद्राःसार्काःसचंद्रायमवसुवरुणाह्यग्नयःसर्वपालाः॥ब्रह्माद्याःस्थावरांताद्विजखगसहितामूर्तिमंतोह्यमूर्तेस्तेसर्वेमत्प्रसूतावहु विविधगुणाःपूरणार्थंपृथिव्याम् ॥ ९८ ॥ एतेहिपुण्याःसुरसिद्धदानवैःपूज्यानराःसन्निहितामहीतले ॥ यैर्दृष्टमात्रैःसहसैवनाशंप्रयातिपापं द्विजवर्यकीर्तितैः ॥९९॥ इतिश्रीवामनपुराणेप्रह्लादतीर्थयात्रायांवामनप्रादुर्भावेवामनजन्मनामनवाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८९ ॥ ॥ श्रीभग वानुवाच ॥ आद्यंहिमत्स्यरूपंमेसंस्थितंमानसेह्रदे ॥ सर्वपापक्षयकरंकीर्तनस्पर्शनादिभिः ॥ १ ॥ कौर्ममन्यत्सन्निधानेकौशिक्याःपाप नाशनम् ॥ हयशीर्षंचकृष्णायांगोविंदंहस्तिनापुरे ॥ २ ॥ त्रिविक्रमंचकालिंद्यांलिंगभेदेभवंविभुम् ॥ केदारेमाधवेशौचकुब्जाम्रेकृष्णमूर्द्ध जम् ॥ ३ ॥ नारायणंवदर्यांचवाराहेगरुडध्वजम् ॥ जयेशंभद्रकर्णेचविपाशायांद्विजप्रियम् ॥ ४ ॥ रूपधारमिरावत्यांकुरुक्षेत्रेकुरुध्वजम् ॥ कृतशौचेनृसिंहंचगोकर्णेविश्वधारणम् ॥ ५ ॥ प्राचीनेकामपालंचपुंडरीकंमहांभसि ॥ विशाखयूपेह्यजितंहंसंहंसपदेतथा ॥ ६ ॥ पयोष्ण्यां यमखंडंचवितस्तायांकुमारिलम् ॥ मणिमत्याह्रदेशंभुंब्रह्मण्येचप्रजापतिम् ॥ ७ ॥ मधुनद्यांचक्रधरंशूलवाहुंहिमाचले ॥ विद्धिविष्णुंमुनि

श्रेष्ठस्थितमौषधसानुनि ॥ ८ ॥ भृगुतुंगेसुवर्णाख्यंनैमिषेपीतवाससम् ॥ गयायांगोपतिंदेवंगदापाणिंतमश्विरम् ॥ ९ ॥ त्रैलोक्यनाथंवरदं गोप्रचारंकुशेशयम् ॥ अर्द्धनारीश्वरंचक्रेमहीध्रंदक्षिणेगिरौ ॥ १० ॥ गोपालमुत्तरेनित्यंमहेंद्रेसोमपीथिनम् ॥ वैकुंठमपिसह्याद्रौपारियात्रे पराजितम् ॥ ११ ॥ कशेरुदेशेदेवेशंविश्वरूपंतपोधनम् ॥ मलयाद्रौचसौगंधिंविंध्यपादेसदाशिवम् ॥ १२ ॥ अवंतिविषयेधिष्ण्यंनिषधे ष्वमरेश्वरम् ॥ पांचालिकंचब्रह्मर्षेपांचालेषुसदास्थितम् ॥ १३ ॥ महोदयेहयग्रीवंप्रयागेयोगशायिनम् ॥ स्वयंभुवंमधुवनेह्यब्जगंधंचपुष्करे ॥ १४ ॥ तथैवविप्रप्रवरंवाराणस्यांचकेशवम् ॥ अविमुक्तंचतत्रैवगीयतेसुरकिन्नरैः ॥ १५ ॥ पंपायांपद्मकिरणंसमुद्रेवडवामुखम् ॥ कुमार धारेवाह्लीशंकार्तिकेयंचवर्हणे ॥ १६ ॥ ओजसेशंभुमनघंस्थाणुंचकुरुजांगले ॥ वनमालिनमाहुर्मांकिष्किंधावासिनोजनाः ॥ १७ ॥ वीरं कुवलयारूढंशंखचक्रगदाधरम् ॥ श्रीवत्सांकमुदारांगंनर्मदायांश्रियःपतिम् ॥ १८ ॥ माहिष्मत्यांत्रिणयनंतत्रैवचहुताशनम् ॥ अर्बुदेच त्रिसौपर्णंक्ष्माधरंसूकराचले ॥ १९ ॥ त्रिणाचिकेतंब्रह्मर्षेप्रभासेचकपर्दिनम् ॥ तत्रैवात्रापिचख्यातंतृतीयंशशिशेखरम् ॥ २० ॥ उदये शशिनंसूर्यंध्रुवंचत्रितयस्थितम् ॥ हेमकूटेहिरण्याक्षंस्कंदंशरवणेमुने ॥ २१ ॥ महालयेस्मृतंरुद्रमुत्तरेषुकुरुष्वथ ॥ पद्मनाभंमुनिश्रेष्ठसर्वं सौख्यप्रदायकम् ॥ २२ ॥ सप्तगोदावरेब्रह्मन्विख्यातंहाटकेश्वरम् ॥ तत्रैवचमहाहंसंप्रयागेऽपिमहेश्वरम् ॥ २३ ॥ शोणेचरुक्मकवचंकुंडि नेघ्राणतर्पणम् ॥ भिल्लीवनेमहायोगंमंत्रेषुपुरुषोत्तमम् ॥ २४ ॥ प्लक्षावतरणेविश्वंश्रीनिवासंद्विजोत्तमम् ॥ सूर्यारकेचतुर्वाहुंमगधायांसुधा पतिम् ॥ २५ ॥ गिरिव्रजेपशुपतिंश्रीकंठंयमुनातटे ॥ वनस्पतिंसमाख्यातंदंडकारण्यवासिनम् ॥ २६ ॥ कालंजरेनीलकंठंसरय्वामनु त्तमम् ॥ हंसयुक्तंमहाकोश्यांसर्वपापप्रणाशनम् ॥ २७ ॥ गोकर्णेदक्षिणेशर्वंवासुदेवंप्रजामुखे ॥ विंध्यशृंगेमहागौरंकंथायांमधुसूदनम् ॥

॥ २८ ॥ त्रिकूटशिखरेब्रह्मंश्चक्रपाणिनमीश्वरम् ॥ लोहदंडेहृषीकेशंकौशलायांमहोदयम् ॥ २९ ॥ महावासंसुराष्ट्रेचनवराष्ट्रेयशोधरम् ॥ भूधरंदेविकानद्यांविदेहायांकुशप्रियम् ॥ ३० ॥ गोमत्यांछादितगदंशंखोद्धारेचशंखिनम् ॥ सुनेत्रं सैंधवारण्येशूरंशूरपुरेस्थितम् ॥ ३१ ॥ रुद्राख्यंचहिरण्वत्यांवीरभद्रंत्रिविष्टपे ॥ शंकुकर्णेचनीलाभंभीमंशालवनेविदुः ॥ ३२ ॥ विश्वामित्रंचघटितेकैलासेवृषभध्वजम् ॥ महेशंम हिलाशैलेकामरूपंशशिप्रभम् ॥३३॥ वलभ्यामपिगोमित्रंकटाहंब्राह्मणप्रियम् ॥ उपेंद्रंसिंहलद्वीपेशक्राह्वेकुंदमालिनम् ॥ ३४ ॥ रसातलेच विख्यातंसहस्रशिरसंमुने ॥ कालाग्निंकपिलंचैवतथान्यंकृत्तिवाससम् ॥ ३५ ॥ सुतलेकूर्ममचलंवितलेपंकजाननम् ॥ महातलेगुरुंख्यातंदेवे शंवृषलेश्वरम् ॥३६॥ तलेसहस्रचरणंसहस्रभुजमीश्वरम् ॥ सहस्राख्यंपरिख्यातंमुसलाकृष्टदानवम् ॥३७॥ पातालेयोगिनामीशंसंस्थितंहरिशं करम् ॥ धरातलेकोकनदं मेदिन्यांचक्रपाणिनम् ॥३८॥ भुवर्लोकेचगरुडंस्वर्लोके विष्णुमव्ययम् ॥ महर्लोकेतथागस्त्यंकपिलंचजनेस्थित म् ॥ ३९ ॥ तपोलोकेखिलंब्रह्मन्वाङ्मयंसप्तसंयुतम् ॥ ब्रह्माणंब्रह्मलोकेचसममेवप्रतिष्ठितम् ॥४० ॥ सनातनंतथाशैवेपरंब्रह्मचवैष्णवे ॥ अप्रतर्क्यंनिरालंबेनिराकारेतपोमयम् ॥४१॥ जंबूद्वीपेचतुर्बाहुंकुशद्वीपेकुशेशयम् ॥ प्लक्षद्वीपेमुनिश्रेष्ठख्यातंगरुडवाहनम् ॥४२॥ पद्मनाभं तथाक्रौंचेशाल्मलेवृषभध्वजम् ॥ सहस्राक्षःस्थितःशाकेवामनःपुष्करेस्थितः ॥ ४३ ॥ तथापृथिव्यांब्रह्मर्षेशालिग्रामेस्थितोप्यहम् ॥ सजल स्थलपर्यंतमशेषस्थावरेषुच ॥४४॥ एतानिपुण्यानिमहालयानिब्रह्मन्पुराणानिसनातनानि ॥ ब्रह्मप्रदानीहमहौजसानिसंकीर्तनीयान्यघनाश नानि ॥४५॥ संकीर्तनान्नाशमुपैतिपापंसंदर्शनादेवचदेवतायाः ॥ धर्मार्थकामावपवर्गमेवदेवालभंतेमनुजाःससाध्याः ॥ ४६ ॥ एतानितुभ्यंवि निवेदितानिमहालयानीहमयानिजानि ॥ उत्तिष्ठगच्छामिमहासुरस्ययज्ञंसुराणांहिहितायविप्र ॥४७॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वावचनं

महर्षेविष्णुर्भरद्वाजमृषिंमहात्मा ॥ विलासलीलागमनोगिरींद्रात्सचाभ्यगच्छत्कुरुजांगलंहि ॥ ४८ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावे स्वस्थानकथनंनामनवतितमोऽध्यायः ॥ ९० ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ततःसमागच्छतिवासुदेवेमहीचकंपेगिरयश्चचेलुः ॥ क्षुब्धाः समुद्रादिविसर्वलोकोवभौविपर्यस्तगतिर्महर्षे ॥ १ ॥ यज्ञःसमागात्परमाकुलत्वंनवेद्मिकिंमांमधुहाकरिष्यति ॥ यथाप्रदग्धोस्मिमहेश्वरेण किंमांनसंवक्ष्यतिवासुदेवः ॥ २ ॥ ऋक्सामंत्राहुतिभिर्हुतास्तुतेप्यासुरीयाज्वलनास्तुभागात् ॥ भक्ष्याद्द्विजेंद्रैरपिसंप्रदत्तान्नैवप्रतीच्छंति विभोभयेन ॥ ३ ॥ तंदृष्ट्वाघोररूपंतुनिमित्तंदानवेश्वरः ॥ पप्रच्छौशनसंशुक्रंप्रणिपत्यकृतांजलिः ॥ ४ ॥ किमर्थमाचार्यमहीसशैलारंभे ववाताभिहताचचाल ॥ किमासुरीयाश्चहुतानपीहभागान्नगृह्णंतिहुताशनाश्च ॥ ५ ॥ क्षुब्धाकिमर्थंमकरालयाविभोऋक्षाणिखेनैवचरंतिपूर्व वत् ॥ दिशःकिमर्थंतमसापरिप्लुतादोषेणकस्याद्यवदस्वमेगुरो ॥ ६ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शुक्रस्तद्वाक्यमाकर्ण्यविरोचनसुतेरितम् ॥अथो ज्ञात्वाकारणंचततोवचनमब्रवीत् ॥७॥ शुक्रउवाच ॥ शृण्वद्यदैत्येश्वरयेनभागान्नामीप्रयच्छंतिमहासुरेभ्यः ॥ हुताशनामंत्रहुतास्त्वमीभिर्नू नंसमागच्छतिवासुदेवः॥८॥तदंघ्रिविक्षेपमपारयंतीमहीसशैलाचलितादिशश्च ॥ तस्यांवलंगांमकरालयाश्चतूद्वृत्तवेलादितिजाद्यजाताः॥९॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शुक्रस्यवचनंश्रुत्वाबलिर्भार्गवमब्रवीत् ॥ धर्मसत्यंचपथ्यंचसत्त्वोत्साहसमन्वितम् ॥१०॥ बलिरुवाच ॥आयातेवासु देवेवदममभगवन्धर्मकामार्थयुक्तंकिंकार्यंकिंचदेयंमणिकनकमथोराज्यमुर्वींधनंवा॥किंवावाच्यंमुरारेर्निजहितमथवातद्धितंवाप्रयुंजेतथ्यंपथ्यं प्रियंभोवदममशुभदंतत्करिष्येनचान्यत्॥११॥पुलस्त्यउवाच॥तद्वाक्यंभार्गवःश्रुत्वादैत्यनाथेरितंमहत्॥विचिंत्यनारदःप्राहभूतभव्यार्थमी श्वरः॥१२॥ शुक्रउवाच ॥ त्वयाकृतायज्ञभुजोसुरेंद्रावहिष्कृतायेश्रुतिदृष्टमार्गाः ॥ श्रुतिःप्रमाणंमखभागभाजिनःसुरास्तदर्थंहरिरभ्युपैति॥

॥१३॥ तस्याध्वरंदैत्यसमागतस्यकार्यंशृणुत्वंपरिपृच्छसेयत्॥कार्यंनदेयंहिविभोतृणाग्रंयदध्वरंभूकनकादिकंवा ॥१४॥ वाच्यंतथासामनि
रर्थकंविभोकस्त्वांवरंदातुमलंहिशक्नुयात् ॥ यस्योदरेभूर्भुवनाकपालरसातलेशानिवसंतिनित्यशः ॥१५॥ बलिरुवाच ॥ मयातवोक्तंवचनं
हिभार्गवनचार्थिनेकिंचनदातुमुत्सहे ॥ समागतेप्यर्थिनिहीनवृत्तेतद्बद्धिदेवेकथमागतेहि ॥ १६ ॥ जनार्दनेलोकपतौमहर्षेसमागतेनास्तिकथं
नुवच्मि॥एवंचश्रूयतेलोकेसतांकथयतांविभो ॥१७॥ सद्भावोब्राह्मणेष्वेवकर्तव्योभूतिमिच्छता॥ दृश्यतेऽपितथातच्चसत्यंब्राह्मणपुंगव॥१८॥
पूर्वाभ्यासेनकर्माणिसंभवंतिनृणांस्फुटम्॥वाक्कायमानसानीहयोन्यंतरगतान्यपि॥१९॥किंवात्वयाद्विजश्रेष्ठपौराणीनश्रुताकथा॥यावृत्तामल
येपूर्वंकोशकारसुतस्यच॥२०॥शुक्रउवाच॥कथयस्वमहाबाहोकोशकारसुताश्रयाम्॥कथांपौराणिकींब्रह्मन्महाकौतूहलंहिमे॥२१॥ ॥बलि
रुवाच ॥शृणुष्वकथयिष्यामिकथामेतांमखांतरे॥पूर्वाभ्यासेनविद्वान्हिसत्यंभृगुकुलोद्वह ॥२२॥मुद्गलस्यमुनेःपुत्रोज्ञानविज्ञानपारगः॥कोश
कारइतिख्यातआसीद्ब्रह्मंस्तपोधनः ॥ २३॥ तस्यासीद्दयितासाध्वीधर्मिष्ठानामतःश्रुता ॥ सतीवात्स्यायनसुताधर्मशीलापतिव्रता ॥२४॥
तस्यामस्यसुतोजातःप्रकृत्यावैजडाकृतिः॥नासौब्रूतेमूर्खवच्चनासौपश्यतिचांधवत्॥२५॥ तंजातंब्राह्मणीपुत्रंजडंमूकंविचक्षुषम्॥ साचमाता
गृहद्वारिषष्ठेह्नितमवासृजत् ॥ २६ ॥ ततोगाचदुराचाराराक्षसीजातहारिणी ॥ स्वंशिशुंकृशमादायशूर्पाक्षीनामनामतः ॥ २७ ॥ तत्रोत्सृ
ज्यस्वपुत्रंसाजग्राहद्विजनंदनम् ॥ तमादायजगामाथभोक्तुंशालोदरेगुरौ ॥ २८ ॥ ततस्तामागतांवीक्ष्यतस्याभर्ताघटोदरः ॥ नेत्रहीनः
प्रत्युवाचकिमानीतंत्वयाप्रिये ॥ २९ ॥ साब्रवीद्राक्षसपतेमयास्थाप्याशिशुंनिजम् ॥ कोशकारद्विजगृहेतस्यानीतःप्रभोसुतः ॥ ३० ॥
सप्राहनत्वयाभद्रेभद्रमाचरितंत्विदम् ॥ महाज्ञानीद्विजेंद्रोसौसनःशप्स्यतिकोपितः ॥ ३१ ॥ तस्माच्छीघ्रमिमंत्यक्त्वातन्नूनंघोररूपिणम् ॥

अन्यस्यकस्यचित्पुत्रंक्षिप्रमानयसुंदरि ॥ ३२ ॥ इत्येवमुक्तासारौद्रीराक्षसीकामरूपिणी ॥ समाजगामत्वरितासमुत्पत्यविहायसा ॥
॥ ३३ ॥ सचापिराक्षससुतोनिसृष्टोगृहवाह्यतः ॥ रुरोदसत्वरंत्रह्मन्प्रक्षिप्यांगुष्ठमानने ॥ ३४ ॥ साशब्दंतंचिराच्छ्रुत्वाधर्मिष्ठापतिमब्र
वीत् ॥ पश्यस्वयंमुनिश्रेष्ठसुशब्दस्तनयस्तव ॥ ३५ ॥ त्रस्तासानिर्जगामाथगृहमध्यात्तपस्विनी ॥ सचापिब्राह्मणश्रेष्ठःसमपश्यच्चतंशि
शुम् ॥ ३६ ॥ वर्णरूपादिसंयुक्तंतद्वत्स्वतनयंयथा ॥ ततोविहस्यप्रोवाचक्रोशकारोनिजांप्रियाम् ॥ ३७॥ एवमाविश्यधर्मिष्ठेभाव्यंभूतेन
सांप्रतम् ॥ कोऽप्यस्माकंछलयितुंस्वरूपीभुविसंस्थितः ॥ ३८ ॥ इत्युक्त्वावचनंपत्नींमंत्रैस्तंराक्षसात्मजम् ॥ ववंधोल्लिख्यवसुधांसकु
शेनाथपाणिना ॥ ३९ ॥ एतस्मिन्नंतरेप्राप्ताशूर्पाक्षीविप्रवालकम् ॥ अंतर्द्धानंगताभूमौगृहेचिक्षेपदूरतः ॥ ४० ॥ सक्षिप्तमात्रंजग्राहक्रो
शाकारस्तुपुत्रकम् ॥ साचाभ्येत्यगृहीतुंस्वंनाशकद्राक्षसीसुतम् ॥ ४१ ॥ इतश्चेतश्चविभ्रष्टासाभर्तारमुपागता ॥ कथयामासयद्वृत्तंस्वकी
यात्मजहरिणम् ॥ ४२ ॥ एवंगतायांराक्षस्यांब्राह्मणेनमहात्मना ॥ सराक्षसशिशुर्ब्रह्मन्भार्यायैविनिवेदितः ॥ ४३ ॥ कपिलायाःसवत्सा
याःपित्रात्मतन[illegible]स्तदा ॥ दध्नासंतोषितोत्यर्थंक्षीरेणेक्षुरसेनच ॥ ४४ ॥ द्वावेववर्द्धितौवालौसंजातौसप्तवार्षिकौ ॥ पित्राचकृतनामानौनि
शाकरदिवाकरौ ॥ ४५ ॥ नैशाकरिर्दि[illegible]कीर्तिर्निशाकीर्तिःस्वपुत्रकः ॥ तयोश्चकारविप्रोसौव्रतवंधक्रियांक्रमात् ॥ ४६ ॥ व्रतवंधेकृते
वेदंपपाठसौदिवाकरः ॥ निशाकरोजडतयानपपाठेतिनःश्रुतम् ॥ ४७ ॥ तंबांधवाःस्वपितरौमाताभ्रातागुरुस्तथा ॥ पर्यनिंदंस्तथा
न्येचजनामलयवासिनः ॥ ४८ ॥ ततःसपित्राक्रुद्धेनक्षिप्तःकूपेतुनिर्जले ॥ महाशिलांतदुपरिपितातस्याथव्याक्षिपत् ॥ ४९ ॥ एवंक्षिप्तस्त
दाकूपेवहुवर्षगणान्स्थितः ॥ तत्रास्त्यामलकीगुल्मःपोपायफलितोभवत् ॥ ५० ॥ ततोदशसुवर्षेषुसमतीतेषुभार्गव ॥ तस्यमाता

गमत्कूपंतमपश्यच्छिलान्वितम् ॥ ५१ ॥ साहष्ट्वानिचितंकूपेशिलयागिरिकल्पया ॥ उच्चैःप्रोवाचकेनेयंकूपोपरिशिलाकृता ॥ ५२ ॥
कूपांतस्थःसुतोवाणींश्रुत्वामातुर्निशाकरः ॥ प्राहाम्बदत्तातातेनकूपोपरिशिलात्वियम् ॥ ५३ ॥ सातिभीताब्रवीत्कोसिकूपांतस्थोऽद्भुत
स्वरः ॥ सोप्याहतवपुत्रोस्मिनिशाकरइतिश्रुतः ॥ ५४ ॥ साब्रवीत्तनयोमेस्तिनाम्नाख्यातोदिवाकरः ॥ निशाकरेतिनाम्नाचनकश्चित्तनयो
स्तिमे ॥५५॥ सचतत्पूर्वचरितंमातुर्निरवशेषतः ॥ कथयामासपुत्रोसौयद्वृत्तंपूर्वमेवहि ॥५६॥ साश्रुत्वातांशिलांसुभ्रूःसमुत्क्षिप्यान्यतोऽक्षि
पत् ॥ सतुकूपात्समुत्तीर्यमातुःपादौववंदच ॥५७॥ सास्वानुरूपंतनयंहष्ट्वास्वजनमग्रतः ॥ ततस्तमादायसुतंधार्मिष्ठापतिमेत्यच ॥५८॥
कथयामासतत्सर्वंचेष्टितंस्वसुतस्यच ॥ ततोह्यपृच्छद्विप्रोऽसौकिमिदंपातकारणम् ॥ ५९ ॥ प्रोक्तवान्यदभून्त्पूर्वमहत्कौतूहलंमम ॥
तच्छ्रुत्वावचनंधीमान्कोशकारंद्विजोत्तमम् ॥ प्राहपुत्रोऽद्भुतंवाक्यंमातरंपितरंतथा ॥ ६० ॥ निशाकरउवाच ॥ श्रूयतांकारणंतातयेनमू
कत्वमाश्रितम् ॥ मयाजडत्वमनघतथांधत्वंस्वचक्षुषा ॥ ६१ ॥ पूर्वमासमहंविप्रकुलेवृंदारकस्यतु ॥ वृषाकपेश्चतनयोमालागर्भसमुद्भवः॥
॥ ६२ ॥ ततःपितापाठयन्मांशास्त्रंधर्मार्थकामदम् ॥ मोक्षमार्गपरंतातसेतिहासंश्रुतिंतथा॥ ६३ ॥ सोऽहंतातमहाज्ञानीपरपारविशारदः॥
जातोमदांधस्तेनाहंदुष्कर्माभिरतोऽभवम् ॥ ६४ ॥ मदात्समभवल्लोभस्तेननष्टाप्रगल्भता ॥ विवेकोनाशमगमन्मदोमेमोहमागतः ॥६५॥
मूढभावतयाचाथजातःपापरतोऽस्म्यहम् ॥ परदारपरार्थेषुसदामेमानसंस्थितम् ॥ ६६ ॥ परदाराभिमर्शित्वात्परार्थहरणादपि ॥ भृतो
ह्युद्बंधनेनाहंनरकंरौरवंगतः ॥ ६७॥ तस्माद्वर्षसहस्रांतेभुक्तशिष्टेतदागसि ॥ अरण्येमृगहापापःसंजातोऽहंमृगाधिपः ॥ ६८ ॥ व्याघ्रत्वेसं
स्थितस्तावद्बद्धःपंजरगःकृतः ॥ नराधिपेनविभुनानीतश्चनगरंद्विज ॥ ६९ ॥ बद्धस्यपंजरस्थस्यव्याघ्रत्वेपिस्थितस्यच ॥ धर्मार्थकाम

शास्त्राणिप्रत्यभासंतसर्वशः ॥ ७० ॥ ततोनृपतिशार्दूलोगदापाणिःकदाचन ॥ एकवस्त्रपरीधानोनगरान्निर्ययौबहिः ॥ ७१ ॥ तस्यभार्या जितानामरूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ सानिर्गतेभर्तरिरंतुममांतिकमुपागता ॥ ७२ ॥ तांदृष्ट्वाववृधेचित्तेपूर्वाभ्यासान्मनोभवः ॥ यथैवकामशास्त्रेषु ततोऽहमवदंचताम् ॥ ७३ ॥ राजपुत्रिसुकल्याणिनवयौवनशालिनि ॥ चित्तंहरसिमेभीरुकोकिलाध्वनिनायथा ॥ ७४ ॥ सातद्वचनमा कर्ण्यप्रोवाचतनुमध्यमा ॥ कथमेवावयोर्व्यग्ररतियोगउपैष्यति ॥ ७५ ॥ ततोहमब्रवंतातराजपुत्रींसुमध्यमाम् ॥ द्वारमुद्घाटयाद्यत्वंनि र्गमिष्यामिसत्वरम् ॥ ७६ ॥ साप्यब्रवीद्दिवाव्याग्रलोकोऽयंपरिपश्यति ॥ रात्रावुद्घाटयिष्यामिततोरंस्यावचेच्छया ॥ ७७ ॥ तामेवाहम वोचंवैकालक्षेपोनमेक्षमः ॥ तस्मादुद्घाटयद्वारंमांवन्धाचविमोचय ॥ ७८ ॥ ततःसापिवरश्रोणीद्वारमुद्घाटयच्छनैः ॥ उद्घाटितेततोद्वारे निर्गतोऽहंबहिःक्षणात् ॥ ७९ ॥ निगडादिकपाशाश्चच्छिन्नावलवतामया॥ सातदानृपतेर्भार्यागृहीतारंतुमिच्छता ॥ ८० ॥ ततोदृष्टोऽस्मि नृपतेर्भृत्यैरतुलविक्रमैः ॥ शस्त्रहस्तैःसर्वतश्चतैरहंपरिवेष्टितः ॥ ८१ ॥ महापाशैःशृंखलाभिःसमाहृत्यचमुद्गरैः ॥ बद्धस्तानब्रवंमैवंमां हंतुंयूयमर्हत ॥ ८२ ॥ तेचमद्वचनंश्रुत्वामामेवंरजनीचरम् ॥ वटवृक्षेदृढंबद्धाघातयन्वैतपोधन ॥ ८३ ॥ भूयस्ततश्चनरकंपरदारनिषे वणात् ॥ गतोवर्षसहस्रांतेजातोहंश्वेतगर्दभः ॥ ८४ ॥ ब्राह्मणस्याग्निवेश्यस्यगृहेबहुकलत्रिणः ॥ तत्रापिसर्वविज्ञानंप्रत्यभासतमेतदा ॥ ॥ ८५ ॥ उपवाह्यःकृतश्चास्मिद्विजयोपिद्भिरादरात् ॥ एकदानवराष्ट्रीयाभार्यातस्याग्रजन्मनः ॥ ८६ ॥ विश्रुतिर्नामतःख्यातागंतुमैच्छद्गृ हेपितुः ॥ तामुवाचपतिर्गच्छआरुह्यैनंचगर्दभम् ॥ ८७ ॥ मासेनागमनंकार्यंनस्थेयंपरतस्ततः ॥ इत्येवमुक्तासाभर्त्रातन्वीचारुह्यगर्दभम् ॥ ॥ ८८ ॥ बंधनादवमुच्याथजगामत्वरितामुने ॥ ततोर्द्धपथिसातन्वीमत्पृष्ठादवरुह्यवै ॥ ८९ ॥ अवतीर्णानदींस्नातुंसुरूपामार्द्रवाससम् ॥

सर्वैरंगैरूपवतींदृष्ट्वातामहमाद्रवम् ॥ ९० ॥ मयाचाभिद्रुतातूर्णंपतितापृथिवीतले ॥ तस्याउपरिभोतातपतितोऽहंतदातुरः ॥ ९१ ॥
दृष्टोऽभवंतदातस्यानृणातदनुसारिणा ॥ तदोद्यम्यसयष्टिंमांसमधावत्त्वरान्वितः ॥ ९२ ॥ तद्भयात्तांपरित्यज्यप्रद्रुतोदक्षिणामुखः ॥ ततो
ऽभिद्रवतस्तूर्णंखलीनरशनामुने ॥ ९३ ॥ समासन्नातदाब्रह्मन्ममासौप्राणनाशने ॥ तत्रासक्तस्यपङ्कात्रादभून्मेजीवितक्षयः ॥ ९४ ॥ ततो
ऽस्मिनरकंभूयस्तस्मान्मुक्तोऽभवंशुकः ॥ महारण्येततोवद्धःशवरेणदुरात्मना ॥ ९५ ॥ पंजरेन्यस्यविक्रीतोवणिक्पुत्रायशालिने ॥
तेनाप्यंतःपुरतरेयुवतीनांसमीपतः ॥ ९६ ॥ सर्वशास्त्रविदित्येवदोषघ्नश्चेत्यवस्थितः ॥ तत्रासतस्तरुण्यस्ताओदनादिफलादिभिः ॥
॥ ९७ ॥ पक्वैश्चदाडिमफलैःपोषयन्त्योदिनेदिने ॥ एकदापद्मपत्राक्षीश्यामापीनपयोधरा ॥ ९८ ॥ सुश्रोणीतनुमध्याचवणिक्पुत्रीप्रिया
शुभा ॥ नाम्नाचंद्रावलीनामससुगृह्याथपंजरम् ॥ ९९ ॥ मांजग्राहसुचार्वंगीकराभ्यांचारुहासिनी ॥ चकारोपरिपीनाभ्यांस्तनाभ्यांसा
तदाचमाम् ॥ १०० ॥ ततोहंकृतवान्भावंतस्यांविलसितुंप्लवन् ॥ ततोनुप्लवमानोहंहारेमर्कटवंधने ॥ १ ॥ तत्राहंपापसंयुक्तोमृतश्चतद
नंतरम् ॥ भूयोपिनरकंघोरंप्रपन्नोस्मिसुदुर्मतिः ॥ २ ॥ तस्मान्मृतोवृषत्वंचगतश्चांडालफक्कणे ॥ सचैकदामांशकटेनियोज्यस्वांविलासि
नीम् ॥ ३ ॥ समारोप्यमहातेजागंतुंकृतमतिर्वनम् ॥ तत्राग्रतःसचांडालोगतःसाचास्यपृष्ठतः ॥ ४ ॥ गायंतीयातितच्छ्रुत्वाजातोऽहंव्य
थितेंद्रियः ॥ पृष्ठतस्तुसमालोक्यविपर्यस्तस्तथाप्लुतः ॥ ५ ॥ पतितोभूमिमगमंक्षणेनक्षणविभ्रमात् ॥ योक्त्रेणवद्धएवास्मिपंचत्वमगमं
ततः ॥ ६ ॥ भूयोनिमग्नोनरकेदशवर्षशतान्यहम् ॥ जातस्तवगृहेतातसोऽहंजातिमनुस्मरन् ॥ तावंत्येवाद्यजन्मानिस्मरामिचानुपूर्वशः ॥
॥ ७ ॥ पूर्वाभ्यासाच्चशास्त्राणांवचनंचागतंमम ॥ तदहंज्ञातविज्ञानोनाचरिष्येकथंचन ॥ ८ ॥ पापानिघोररूपाणिमनसाकर्मणागिरा ॥

शुभंवाप्यशुभंवापिस्वाध्यायःशास्त्रजीविका ॥ ९ ॥ बंधनंवावधोवापिपूर्वाभ्यासेनजायते ॥ जातिंयदापौर्विकींतुस्मरतेतातमानवः ॥ तदास
तेभ्यःपापेभ्योनिवृत्तिंहिकरिष्यति ॥ १० ॥ तस्मात्त्रमिष्येशुभवर्धनायपापक्षयायाथसुनेहरण्यम् ॥ भवान्दिवाकीर्तिमिमंसुपुत्रंगृहस्थधर्मे
विनियोजयस्व ॥ ११ ॥ बलिरुवाच ॥ इत्येवमुक्तःसनिशाकरस्तदाप्रणम्यमातापितरौमहर्षे ॥ जगामपुण्यंसदनंमुरारेःख्यातंवदर्या
श्रममाद्यमैशम् ॥ १२ ॥ एवंपुराभ्यासरतस्यपुंसोभवंतिदानाध्ययनादिकानि ॥ तस्माच्चपूर्वद्विजवर्यवैमयात्वभ्यस्तमासीन्नतुतेत्र
वीमि ॥ १३ ॥ दानंतपोवाध्ययनंमहर्षेस्तेयंमहापातकमग्निदाहः ॥ ज्ञानानिचैवाभ्यसनाच्चपूर्वंभवंतिधर्मार्थयशांसिनान्यथा ॥ १४ ॥
इत्येवमुक्तोबलवान्सशुक्रंदैत्येश्वरःस्वंगुरुमीशितारम् ॥ ध्यायंस्तदातंमधुकैटभारिंनारायणंचक्रगदासिपाणिम् ॥ १५ ॥ इतिश्रीवाम
नपुराणेशुक्रबलिसंवादोनामैकनवतितमोऽध्यायः ॥ ९१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एतस्मिन्नंतरेप्राप्तेभगवान्वामनाकृतिः ॥ यज्ञवाटसमी
पेसउच्चैर्वचनमब्रवीत् ॥ १ ॥ ॐकारपूर्वाःश्रुतयोमखेऽस्मिन्स्तिष्ठंतिरूपेणतपोधनानाम् ॥ यज्ञोऽश्वमेधःप्रवरःक्रतूनांयुक्तंयथास्यात्कुरुदै
त्यनाथ ॥ २ ॥ इत्थंवचनमाकर्ण्यदानवाधिपतिर्वशी ॥ सार्घ्यपात्रःसमभ्यागाद्यत्रदेवःस्थितोऽभवत् ॥ ३ ॥ ततःसदेवदेवेशंपूजयित्वा
विधानतः ॥ प्रोवाचभगवन्ब्रूहिकिंददामितवमानद ॥ ४ ॥ ततोब्रवीन्मधुरिपुर्दैत्यराजंतमव्ययः ॥ विहस्यसुचिरंकालंभरद्वाजमवेक्ष्यच ॥
॥ ५ ॥ गुरोर्मदीयस्यगुरुस्तस्यास्त्यग्निपरिग्रहः ॥ नसधारयतेभूम्यांपारक्यायांचपावकम् ॥ ६ ॥ तदर्थमभियाचेयंममदानवपार्थिव ॥
मच्छरीरप्रमाणेनदेहिराजन्क्रमत्रयम् ॥ ७ ॥ मुरारिवचनंश्रुत्वाबलिर्भार्यामवेक्ष्यच ॥ बाणंचतनयंवीक्ष्यइदंवचनमब्रवीत् ॥ ८ ॥ नकेव
लंप्रमाणेनवामनोऽयंलघुप्रियः ॥ येनक्रमत्रयंचोक्तंयातेतेमद्विधेपिच ॥ ९ ॥ प्रायोविधाताल्पधियांनराणांबहिःकृतानांखलुदिव्यपुण्यैः ॥

धनादिकंभूरिनवैददातियथैवविष्णुर्नबहुप्रयासः ॥१०॥ नददातिविधिस्तस्ययस्यभाग्यविपर्ययः ॥ मयिदातरियश्चायंयाचतेचक्रमत्रयम् ॥ ॥ ११ ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंमहात्माभूयोऽप्युवाचाथहरिंसुरारिः ॥ यावच्चविष्णोगजवाजिभूमिंदासीर्हिरण्यंयदपीप्सितंच ॥ १२ ॥ भवां श्चयाचिताविष्णोत्वहंदाताजगत्पतिः ॥ दातुंवैममलज्जेयंकथंनस्यात्पदत्रये ॥ १३ ॥ रसातलंस्वांपृथिवींभुवंनाकमथापिवा ॥ एतेभ्यःक तमंदद्यांस्वस्थोयाचस्ववामन ॥ १४ ॥ वामनउवाच ॥ गजाश्वभूहिरण्यादितदर्थिभ्यःप्रदीयताम् ॥ एतावदेवसंप्रार्थीदेहिराजन्पदत्रयम् ॥ ॥ १५ ॥ इत्येवमुक्तेवचनेवामनेनमहात्मना ॥ बलिर्भृंगारमादायददौविष्णोःक्रमत्रयम् ॥ १६ ॥ पाणौतुपतितेतोयेदिव्यंरूपंचकारह ॥ त्रैलोक्यक्रमणार्थायवज्ररूपंजगन्मयम् ॥ १७ ॥ पादेभूमिस्तथाजंघेनभस्त्रैलोक्यवंदितम् ॥ सत्यंतपोजानुयुग्मेऊरूस्तोमेरुमंदरौ ॥ ॥ १८ ॥ विश्वेदेवाःकटीभागेमरुतोबस्तिशीर्षयोः ॥ लिंगस्थितोमन्मथश्चवृषणस्थःप्रजापतिः ॥ १९ ॥ कुक्षिस्थाअर्णवाःसप्तजठरेभुव नान्यथो ॥ वलिषुत्रिषुनद्यश्चयज्ञोंतर्जठरेस्थितः ॥ २० ॥ इष्टापूर्तादयःसर्वाःक्रियामंत्राश्चसंस्थिताः ॥ पृष्ठस्थावसवोदेवाःस्कंधोरुद्रैरधि ष्ठितः ॥ २१ ॥ बाहवश्चदिशःसर्वावसवोष्टौकराःस्मृताः ॥ हृदयेसंस्थितोब्रह्माकुलिशोहृदयास्थिषु ॥ २२ ॥ श्रीसहस्रमुरोमध्येचंद्रमा मनसिस्थितः ॥ ग्रीवाऽदितिर्देवमाताविद्यास्तद्वलयेस्थिताः ॥ २३ ॥ मुखेतुसाग्नयोविप्राःसंस्कारादशनच्छदाः ॥ धर्मकामार्थमोक्षाश्च शास्त्रैश्चैवसमन्विताः ॥ २४ ॥ लक्ष्म्यासहललाटस्थौश्रवणस्थौहिचाश्विनौ ॥ श्वासस्थोमातरिश्वाचमरुतःसर्वसंधिषु ॥ २५ ॥ सर्वसूक्तानिदशनाजिह्वादेवीसरस्वती ॥ चंद्रादित्यौचनयनेपक्ष्मस्थाःकृत्तिकादयः ॥ २६ ॥ विशाखादेवदेवस्यभ्रुवोर्मध्येव्यवस्थिताः ॥ तारकारोमकूपेभ्योरोमाणिचमहर्षयः ॥ २७ ॥ गुणैःसर्वमयोभूत्वाभगवान्भूतभावनः ॥ क्रमेणैकेनजगतींजहारसचराचराम् ॥ २८ ॥

ऊर्ध्वंविक्रममाणस्यमहारूपस्यतस्यवै ॥ दक्षिणोऽभूत्ततश्चेंदुःसूर्योभूत्सव्यतस्तथा ॥ २९ ॥ तृतीयक्रमणेनाथस्वर्महर्जनतापसाः ॥
क्रांतास्त्वर्द्धेनवैराजन्नर्द्धेनापूर्यतांम्बरम् ॥ ३० ॥ ततःप्रवर्धितोब्रह्मन्विष्णुर्वैदक्षिणांतरे ॥ ब्रह्मांडोदरमाहत्यनिरालोकंजगामसः ॥ ३१ ॥
विश्वांघ्रिणाप्रसरताकटाहेभेदितेऽम्बरात् ॥ कुटिलाविष्णुपादात्तुससाराकुलितातततः ॥ ३२ ॥ तस्माद्विष्णुपदीत्येवंतांस्तुवंति
चतापसाः ॥ भगवानप्यसंपूर्णेतृतीयेनुक्रमेविभुः ॥ ३३ ॥ समभ्येत्यबलिंप्राहईषत्प्रस्फुरिताधरः ॥ ऋणेभवसिदैत्येंद्रबंधनंघोरदर्शनम् ॥
त्वंपूरयपदंतन्मेनोचेद्बंधंप्रतीच्छमे ॥ ३४ ॥ तन्मुरारिवचःश्रुत्वाविहस्याथबलेःसुतः ॥ बाणःप्राहामरपतिंवचनंहेतुसंयुतम् ॥ ३५ ॥ बाणा
सुरउवाच ॥ कृत्वामहीमल्पतरांजगत्पतेस्वयंविधाताभुवनेश्वराणाम् ॥ कथंबलिंप्रार्थयसेसुविस्तृतांयांप्राग्भवान्नोविपुलांचकार ॥ ३६ ॥
विभोमहीयावतीचत्वयाविसृष्टासमेताभुवनांतराले ॥ दत्ताचताितेनहितावतीयंकिम्वाक्छलेनैषनिबध्यतेऽद्य ॥ ३७ ॥ ययैवशक्त्याभवता
हिपूर्वंतयैवशक्त्यादितिजेश्वरोसौ ॥ शक्तस्तुसम्पूजयितुंमुरारेप्रसीदमाबंधनमादिशस्व ॥ ३८ ॥ प्रोक्तंश्रुतौभवतापीशवाक्यंदानंपात्रेजाय
तेसौख्यदायि ॥ देशेपुण्येतद्वदेवापिकालेतच्चाशेषंदृश्यतेचक्रपाणौ ॥ ३९ ॥ दानंभूमिःसर्वकामप्रदाताभवान्पात्रंदेवदेवोऽजितात्मा ॥ का
लोज्येष्ठामूलयोगेमृगांकःकुरुक्षेत्रंपुण्यदेशःप्रसिद्धः ॥ ४० ॥ किंवादैवर्मद्विधैर्बुद्धिहीनैःशिक्षांनेयःसाधुवासाधुचैव ॥ स्वयंश्रुतीनामपिचा
दिकर्ताव्यवस्थितःसदसद्योजगद्वै ॥ ४१ ॥ कृत्वाप्रमाणंस्वयमेवहीनंपदत्रयंयाचितवांस्तुयच्च ॥ किंत्वंहिगृह्णासिविभोमहात्मारूपेणलोक
प्रतिवंदितेन ॥ ४२ ॥ नात्राश्चर्यंयज्जगद्वैसमग्रंक्रमत्रयेणैवपूर्णंतवाद्य ॥ क्रमेणभोलंघयितुंसमर्थोमहींसमग्रांननुलोकनाथ ॥ ४३ ॥ प्रमाण
हीनांस्वयमेवकृत्वावसुंधरांमाधवपद्मनाभ ॥ विष्णोनिबध्नासिकथंबलिंत्वंविभुर्यदेवेच्छसितत्कुरुष्व ॥ ४४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्ते

वचनेबलिनाबलिसूनुना॥प्रोवाचभगवान्वाक्यंब्रह्मादिकर्ताजनार्दनः ॥ ४५ ॥ त्रिविक्रमउवाच॥यान्युक्तानिवचांसीत्थंत्वयाबालेयसांप्रतम् ॥
तेषां वैहेतुसंयुक्तंशृणुप्रत्युत्तरंमम ॥ ४६ ॥ पूर्वमुक्तस्तवपितामयाराजन्पदत्रयम् ॥ देहिमह्यंप्रमाणेनतदेतत्समनुष्ठितम् ॥ ४७ ॥ किंनवे
त्तिप्रमाणंमेबलिस्तवपितासुरः ॥ प्रायच्छद्येननिःशंकंममानंपदत्रयम् ॥ ४८ ॥ सत्यंक्रमेणचैकेनक्रमेयंभूर्भुवादिकम् ॥ बलेरपिहिता
र्थायकृतमेतत्क्रमद्वयम् ॥ ४९ ॥ तस्माद्यन्ममबालेयत्वत्पित्राम्बुकरेमहत् ॥ दत्तंतेनायुरेतस्यकल्पंयावद्भविष्यति ॥ ५० ॥ इदमुक्त्वाब
लिसुतंबाणंदेवस्त्रिविक्रमः ॥ प्रोवाचबलिमभ्येत्यवचनंमधुराक्षरम् ॥ ५१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ आपूरणाद्दक्षिणायागच्छराजन्महाफलम्॥
सुतलंनामपातालंवसतत्रनिरामयः ॥ ५२ ॥ बलिरुवाच ॥ सुतलेवसतोनाथममभोगाःकुतोऽव्ययाः ॥ भविष्यंतितुयेनाहंवसिष्या
मिनिरामयः ॥ ५३ ॥ त्रिविक्रमउवाच ॥ सुतलस्थस्यदैत्येंद्रयानिभोग्यानितेऽधुना ॥ भविष्यंतिमहार्हाणितानिवक्ष्यामिसर्वशः ॥
॥ ५४ ॥ दानान्यविधिदत्तानिश्राद्धान्यश्रोत्रियाणिच ॥ तथाधीतान्यव्रतिभिर्दास्यंतिभवतःफलम् ॥ ५५ ॥ तथान्यमुत्सवं
पुण्यंवृत्तेशक्रमहोत्सवे ॥ दीपप्रदाननामासौतवभावीमहोत्सवः ॥ ५६ ॥ तत्रत्वांनरशार्दूलाहृष्टाःपुष्टाःस्वलंकृताः ॥ पुष्पदीपप्रदानेनअ
र्चयिष्यंतियत्नतः ॥ ५७ ॥ तत्रोत्सवोमुख्यतमोभविष्यतिसचापिलोकेतवनामचिह्नितः ॥ यथैवराज्येभवतस्तुसांप्रतंतथैवसाभाव्यथकौ
मुदीति ॥ ५८ ॥इत्येवमुक्त्वामधुहादितीश्वरंविसर्जयित्वाससुतंसभार्यम्॥ उर्वींसमादायजगामतूर्णंसशक्रब्रह्मामरसंघजुष्टः ॥ ५९ ॥ दत्त्वा
मघोनेमधुजित्त्रिविष्टपंकृत्वाचदेवान्मखभागभोगिनः ॥ अंतर्दधेविश्वपतिर्महेशःसपश्यतामेवसुराधिपानाम् ॥ ६० ॥ स्वर्गंगतेधातरिवासुदे
वेशाल्वोऽसुराणांमहताबलेन ॥ कृत्वापुरंसौभमितिप्रसिद्धंतदांतरिक्षेविचचारकामात् ॥ ६१ ॥ मयश्चकामात्त्रिपुरंमहात्मासुवर्णताम्रायस

सुग्रसौख्यम् ॥ सतारकाख्यःसहवैद्युतेनसंतिष्ठतेमित्रकलत्रवांश्च ॥ ६२ ॥ बाणोऽपिदेवेऽथगतेत्रिविष्टपंबद्धेबलौचापिरसातलस्थे ॥ कृत्वा सुगुप्तंभुविशोणिताख्यंपुरंसचास्तेसहदानवेंद्रैः ॥ ६३ ॥ एवंपुराचक्रधरेणविष्णुनाबद्धोबलिर्वामनरूपधारिणा ॥ शक्रप्रियार्थंसुरकार्यसिद्ध्येहितायविप्रर्षभगोद्विजानाम् ॥ ६४ ॥ प्रादुर्भवस्तेकथितोमहर्षेपुण्यःशुचिर्वामनस्याघहारी ॥ श्रुतेयस्मिन्कीर्तितेसंस्मृतेचपापंप्यातिप्रक्षयंपुण्यमेति ॥ ६५ ॥ एतत्प्रोक्तंवामनीयंचरित्रंबद्धोबलिःपुण्यकीर्तिर्यथासौ ॥ यच्चैवान्यच्छ्रोतुकामोऽसिविप्रतत्तेवक्ष्येब्रूहिविश्रब्धमन्नशेषम् ॥ ६६ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेबलिबंधनंनामद्विनवतितमोऽध्यायः ॥ ९२ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुतंयथाभगवताबलिर्बद्धोमहात्मना ॥ किमन्यत्त्विहप्रष्टव्यंतच्छ्रुत्वाकथयामिते ॥ १ ॥ भगवान्देवराजायविष्णुर्दत्त्वात्रिविष्टपम् ॥ अंतर्धायगतःक्वासौसर्वात्माता कथ्यताम् ॥ ॥ २ ॥ परिचर्यार्थविधिनाब्रह्मापूजादिनाहरिम् ॥ पप्रच्छकिंचिरेणाथभवतागमनंकृतम् ॥ ३ ॥ अथोवाचजगत्स्वामीमयाकार्यंमहत्कृतम् ॥ सुराणांरिपुभोगार्थंस्वयंभोबलिबंधनम् ॥ ४ ॥ पितामहस्तद्वचनंश्रुत्वामुदितमानसः ॥ कथंकथमितिप्राहत्वंमांद्रष्टुमिहार्हसि ॥ ५ ॥ इत्येवमुक्तेभगवान्वचनेगरुडध्वजः ॥ दर्शयामासतद्रूपंसर्वदेवमयंलघु ॥ ६ ॥ तंदृष्ट्वापुंडरीकाक्षंयोजनायतविस्तृतम् ॥ तावानेवोर्ध्वमानेननततोयंप्रणतोभवत् ॥ ७ ॥ सम्यक्सुचरितंसाधुसाधुसाध्वित्युदीर्यच ॥ भक्तिगतोमहादेवेपद्मजःस्तोत्रमैरयत् ॥ ८ ॥ ॐनमस्ते देवाधिदेव वासुदेव एकशृंग बहुरूप वृषाकपे भूतभावन सुरासुरवृष सुरासुरमथन सुरपतिवास सुरनिर्माण अविघ्न कपिल महाकपिल विष्वक्सेन नारायण ध्रुवध्वज भालध्वज वैकुंठ पुरुषोत्तम वरेण्य विष्णो अपराजित जयजयंतविजयकृतावर्त महादेव अनादे अनंत अनाद्यंतमध्यनिधन पुरंजय धनंजय सुरस्तुत पृथुश्रवः पृश्निगर्भ हिरण्यगर्भ कमलगर्भ कमलायताक्ष कमलालयप्रिय वृष्णिमूल भूताधिवास

वर्गाध्यक्ष गदाधर श्रीधर वनमालाधर लक्ष्मीधर धरणीधर पद्मनाभ विरिंचे आर्ष्णिषेण महासेन सेनाध्यक्ष परिष्टुत वहुकल्प महाकल्पकल्पनामुख अनिरुद्ध सर्वग सर्वात्मक द्वादशात्मक शर्वात्मक सोमात्मक कलात्मक भूतात्मक रमात्मक सनातन मुंजकेश हरिकेश हृषीकेश गुडाकेश केतुमन् नील सूक्ष्म स्थूल पीत रक्तश्वेत श्वेताधिवास रक्तांबरप्रिय प्रीतिकर प्रीतिवास हंससीरध्वज नील वासः सर्वलोकाधिवास कुशेशय अधोक्षज गोविंद जनार्दन मधुसूदन वामन नमस्तेऽस्तु ॥ ॐसहस्रशीर्षाअसि सहस्रदृगसि सहस्रपादोऽसि अधोमुखोसि महापुरुषोसि सहस्रवाहुरसि सहस्रमूर्तिरसि त्वां वेदाः प्राहुः सहस्रवदनं नमस्ते नमस्ते ॥ ॐनमस्ते विश्वदेवेश विश्वभृत वि श्वात्मक विश्वरूप विश्वसंभव त्वत्तो विश्वमिदमभवद् ब्राह्मणस्ते मुखमासीत् क्षत्रियो दोः समभूदूरुयुग्माद्विशोऽभवन् शूद्राश्चरणकमले भ्यः॥ नाभेस्तथांतरिक्षंच इंद्राग्नीवक्रपंकजात्॥ मनसस्तुशशीजातः प्रसादात्तवचाप्यहम्॥क्रोधाज्जातस्तुत्र्यंबकः प्राणाज्जातोमातरिश्वाशि रसोद्यौरजायत श्रोत्रादिशोभवन् स्वयंभो॥ भूरियंचरणाज्जातागोत्रोद्भवातिशोभिता॥ त्वंनभस्त्वंचनक्षत्रंस्वेदोद्भिज्जास्तथांडजाः॥ मूर्ताश्चै वाप्यमूर्ताश्चसर्वेत्वत्तः समुद्भवाः॥ अतोविश्वात्मनाद्योसि ॐनमस्ते पुष्पहासोसि परमोसि महाहासोसि ॐकारोसि वषट्कारोसि स्वाहा कारोसि मातरिश्वासि यज्ञचरोसि त्रिकोशिरसि होतासि होमोसि हूयमानोसि पातासि पठितासि हंतासि हन्यमानोसि नीतिरसि मेधासि अग्निरसि विश्वधामासि अर्चोसि परमधामासि स्रुग्भांडोसि अरणिरसि अरणीयोसि ज्ञानमयोसि ध्यानमसि ध्येयोसि यज्ञोसि इष्टोसि यष्टासि दानमसि पशुरसि पूज्योसि इज्योसि होतासि गीतोसि उद्गातासि यजमानोसि गतिमानसि ज्ञानिनां ज्ञानमसि योगिनां योगोऽसि मोक्षगामिनांमोक्षोसि श्रीमतां श्रीरसि गृह्योसि धातासि परमसि सोमोसि सूर्योसि दक्षिणासि दीक्षितोसि नरोसि त्रिनयनोसि आदित्य

प्रभोसि शुचिरसि शुक्रोसि नभोसि नभस्योसि यज्ञोसि सहोसि सहस्योसि तपोसि तपस्योसि मधुरसि माधवोसि कालोसि संक्रमोसि
विक्रमोसि पराक्रमोसि अश्वग्रीवोसि महामेधोसि शंकरोसि हरीश्वरोसि सत्त्वमसि ब्रह्मचार्यसि स्वरसि मित्रावरुणोसि प्राग्वंशप्रकाशोसि
भूतादिरसि महाभूतोसि ऊर्ध्वकर्मांतकर्तासि व्याप्तोसि सर्वपापविमोचनोसि त्रिविक्रमोसि नमस्ते ॥ पुलस्त्य उवाच ॥ इत्थंस्तुतोसौप्रपि
तामहेनविष्णुःसदैवाद्भुतकर्मचारी ॥ प्रोवाचचेदंप्रपितामहंतुवरंवृणीष्वामलसत्त्ववृत्त ॥९॥ तमब्रवीत्प्रीतियुतःपितामहोवरंममेहाद्यविभोप्र
यच्छ॥रूपेणपुण्येनविभोरनेनसंस्थीयतांमद्भवनेमुरारे॥१०॥इत्थंवृतेतेनवरेवरेण्येदेवोऽप्यथार्चिततिमव्ययात्मा॥ तस्थौस्वरूपेणहिवामनेन
संपूज्यमानःसदनेस्वयंभोः॥११॥ नृत्यंतितत्राप्सरसांसमूहागायंतिगीतानिसुरेंद्रनार्यः॥विद्याधरास्तूर्यमवादयंतस्तुवंतिदेवासुरसिद्धसंघाः॥
॥१२॥ततःसमाराध्यविभुंमुरारिंपितामहोधौतमलःसुशुद्धः ॥ स्वर्गंविरंचेःसदनात्सुपुण्यादानीयपूजांप्रचकारविष्णोः ॥१३॥ स्वर्गंसहस्रंस
तुयोजनानांविष्णुःप्रमाणेनहिवामनोऽभूत् ॥ तत्रास्यशक्रःप्रचकारपूजांस्वयंभुवस्तुल्यगुणांमहर्षे ॥ १४ ॥ एतत्तवोक्तंभगवांस्त्रि
विक्रमश्चकारयद्देवहितंमहात्मा ॥ रसातलस्थांदितिजांहिकुर्वन्निवेदितंतेऽद्यमयाहिविप्र ॥ १५ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेवामनप्रादुर्भावे
ब्रह्मोक्तस्तवोनामत्रिनवतितमोऽध्यायः ॥ ९३ ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ गत्वारसातलंदैत्योमहामणिविचित्रितम् ॥ शुद्धस्फ
टिकसोपानंकारयामासवैपुरम् ॥ १ ॥ तत्रमध्येसुविस्तीर्णंप्रासादोवहुवेदिकः ॥ मुक्ताजालांतरद्वारोनिर्मितोविश्वकर्मणा ॥२॥ तत्रास्तेवि
विधान्भोगान्भुञ्जन्दिव्यान्समानुपान्॥ नाम्नाविंध्यावलीत्येवंभार्यास्यदयिताभवत् ॥ ३ ॥ युवतीनांसहस्रस्यप्रधानाशीलमंडना ॥ तयास
हमहातेजारेमेवैरोचनिर्मुने ॥ ४ ॥ भोगासक्तस्यदैत्यस्यवसतःसुतलेतदा ॥ दैत्यतेजोहरंप्राप्तंपातालंवैसुदर्शनम् ॥५॥ चक्रेप्रविष्टेपाता

लेदानवानांभयंमहत् ॥ अभूद्धलहलाशब्दः क्षुभितार्णवसंनिभः ॥ ६ ॥ तंश्रुत्वासुमहच्छब्दंवलिःखड्गंसमाददे ॥ आःकिमेतदितीत्थंच पप्रच्छासुरपुंगवः ॥ ७ ॥ ततोविंध्यावलिःप्राहसांत्वयंतीनिजंपतिम् ॥ कोशेखड्गंसमाधायधर्मपत्नीशुचिव्रता ॥ ८ ॥ उवाचमधुरंवाक्यं दैत्यराजंसुनिश्चितम् ॥ एतद्भागवतंचक्रंदैत्यचक्रक्षयंकरम् ॥ ९ ॥ संपूजनीयंदैत्येंद्रवामनस्यमहात्मनः ॥ इत्येवमुक्त्वाचार्वंगीप्रयतो साविनिर्ययौ ॥ १० ॥ अथाभ्यागात्सहस्रारंविष्णोश्चक्रंसुदर्शनम् ॥ ततोऽसुरपतिःप्राहकृतांजलिपुटोमुने ॥ संपूज्यविधिवच्चक्रमिदंस्तो त्रमुदैरयत् ॥ ११ ॥ वलिरुवाच ॥ नमस्यामिहरेश्चक्रंदैत्यचक्रविदारणम् ॥ सहस्रांशुंसहस्राभंसहस्रारंसुदर्शनम् ॥ १२ ॥ नमस्यामि हरेश्चक्रंयस्यनाभ्यांपितामहः ॥ तुंगेत्रिशूलधृक्शर्वअरामूलेमहाद्रयः ॥ १३ ॥ अरासुसंस्थितादेवाःसेंद्रार्काश्चसपावकाः ॥ जवेयस्य स्थितोवायुरापोग्निःपृथिवीनभः ॥ १४ ॥ अरासंधिषुजीमूताःसौदाम्न्यृक्षाणितारकाः ॥ बाह्यतोमुनयोयस्यवालखिल्यादयस्तथा ॥ ॥ १५ ॥ तदायुधवरंदेवंवासुदेवस्यभक्तितः ॥ त्रिधापापंशरीरोत्थंवाग्जंमानसमेवच ॥ १६ ॥ तन्मेदहस्वदीप्तांशोविष्णोश्चक्रंसुदर्शनम् ॥ यत्कलौवहुलंपापंपैतृकंमातृकंतथा ॥ १७ ॥ तन्मेहरस्वतरसानमस्तेत्वच्युतायुध ॥ आपदोममनश्यंतुव्याधयोयांतुसंक्षयम् ॥ त्वन्नाम कीर्तनाच्चक्रदुरितंयातुसंक्षयम् ॥ १८ ॥ इत्येवमुक्त्वामतिमान्समभ्यर्च्याथभक्तितः ॥ संस्मरन्पुंडरीकाक्षंसर्वपापविनाशनम् ॥ १९ ॥ पूजितंवलिनाचक्रंकृत्वानिस्तेजसोसुरान् ॥ निश्चक्रामाथपातालाद्विषुवेदक्षिणेमुने ॥ २० ॥ सुदर्शनेविनिष्क्रांतेवलिर्विक्लवतांगतः ॥ पर मामापदंप्राप्यसस्मारस्वंपितामहम् ॥ २१ ॥ सचापिसंस्मृतःप्राप्तःसुतलंदानवेश्वरः ॥ दृष्ट्वातस्थौमहातेजाःसार्घ्यपात्रोवलिस्तदा ॥२२॥ सतमभ्यर्च्यविधिनापितुःपितरमीश्वरम् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वाइदंवचनमब्रवीत् ॥ २३ ॥ संस्मृतोपिसमायातःसुविपण्णेनचेतसा ॥ तन्मे

हितंचपथ्यंचश्रेयांसित्वंतदाशुभम् ॥ २४ ॥ किंकार्यंतातसंसारेवसतापुरुषेणहि ॥ कृतेनयेनवैनास्यबंधःसमुपजायते ॥२५॥ संसारार्णवम
ग्रानांनराणामल्पचेतसाम् ॥ तारणायभवेद्यस्तुतन्मेव्याख्यातुमर्हसि ॥ २६ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ एतद्वचनमाकर्ण्यतत्पौत्राद्दानवेश्वरः ॥
विचिंत्यप्राहवचनंसंसारेयद्धितंपरम् ॥ २७ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ साधुदानवशार्दूलयत्तेजातामतिस्त्वियम् ॥ प्रवक्ष्यामिहितांतेद्यतथान्येषां
नृणामपि ॥ २८ ॥ भवजलधिगतानांद्वंद्ववाताहतानांसुतदुहितृकलत्रत्राणभारार्दितानाम् ॥ विषयविषमतोयेमज्जतामप्लवानांभवतिशर
णमेकोविष्णुपोतोनराणाम् ॥ २९ ॥ येसंश्रिताहरिमनंतमनिंद्यमाद्यंनारायणंसुरगुरुंशुभदंवरेण्यम् ॥ शुद्धंखगेंद्रगमनंकमलालयेशंतेधर्म
राजशरणंनविशंतिधीराः ॥ ३० ॥ स्वपुरुषमभिवीक्ष्यपाशहस्तंवदतियमःकिलतस्यकर्णमूले ॥ परिहरमधुसूदनप्रसन्नान्प्रभुरहमन्यनृणां
नवैष्णवानाम् ॥ ३१ ॥ तथान्यदुक्तंनरसत्तमेनइक्ष्वाकुणाभक्तियुक्तेननूनम् ॥ येविष्णुभक्ताःपुरुषाःपृथिव्यांयमस्यतेनिर्विषयाभवंति ॥
॥ ३२ ॥ साजिह्वायाहरिंस्तौतितच्चित्तंयत्तदर्पितम् ॥ तावेवकेवलौश्लाघ्यौयौतत्पूजाकरौकृतौ ॥ ३३ ॥ नूनंनतौकरौप्रोक्तौवृक्षशाखाग्रप
ल्लवौ ॥ नयौपूजयितुंशक्तौहरिपादाम्बुजद्वयम् ॥३४॥ नूनंतत्कंठशालूकमथवाप्रतिजिह्विका ॥ रोगश्चान्योनसाजिह्वायानवक्तिहरेर्गुणान् ॥
॥३५॥शोचनीयःसबंधूनांजीवन्नपिमृतोनरः॥यःपादपंकजंविष्णोर्नपूजयतिभक्तितः॥३६॥येनरावासुदेवस्यसततंपूजनेरताः ॥ मृताअपिन
शोच्यास्तेसत्यंसत्यंमयोदितम् ॥३७॥ शारीरंमानसंवाग्जंमूर्तामूर्तंचराचरम्॥ दृश्यंस्पृश्यमदृश्यंवातत्सर्वंकेशवात्मकम्॥३८॥येनार्चितो
हिभगवांश्चतुर्द्धापित्रिविक्रमः ॥ तेनार्चितानसंदेहोलोकाःसामरदानवाः ॥ ३९ ॥ यथारत्नानिजलधेरसंख्येयानिपुत्रक ॥ तथागुणाश्चदे
वस्यत्वसंख्येयाहिचक्रिणः ॥ ४० ॥ येशंखचक्राब्जकरंचशार्ङ्गिणंखगेंद्रकेतुंवरदंश्रियःपतिम् ॥ समाश्रितास्तेनभवन्तिदुःखिताःसंसार

गर्तेनपतंतितेपुनः ॥ ४१ ॥ येषांमनसिगोविंदोनिवासीसततंभवेत् ॥ नतेपरिभवंयांतिनमृत्योरुद्विजंतिच ॥ ४२ ॥ देवंशार्ङ्गधरंविष्णुं येप्रपन्नाःपरायणम् ॥ नतेषांयमलोकोस्तिनचतेनरकौकसः ॥ ४३ ॥ सतांगतिंप्राप्नुवंतिश्रुतिशास्त्रविशारदाः ॥ यांतिदानवशार्दूलविष्णु भक्तावजंतिताम् ॥ ४४ ॥ यागतिर्दैत्यशार्दूलसंग्रामेनिहतात्मनाम् ॥ ततोधिकांगतिंयांतिविष्णुभक्तानरोत्तमाः ॥ ४५ ॥ यागतिर्धर्मशी लानांसात्त्विकानांमहात्मनाम् ॥ सागतिर्गदितादैत्यभगवद्भक्तिनामपि ॥ ४६ ॥ सर्वावासंवासुदेवंसूक्ष्ममव्यक्तविग्रहम् ॥ प्रपश्यंतिमहात्मा नस्तीर्थभूताभवच्छिदम् ॥ ४७ ॥ प्रणिपत्ययथान्यायंसंसारेनपुनर्भवेत् ॥ कृतेषुवसतेनित्यंक्रीडन्नास्तेमितद्युतिः॥ ४८ ॥ आसीनःसर्वदेहे षुकर्मभिर्नसवध्यते ॥ येषांविष्णुःप्रियोनित्यंतेविष्णोःसततंप्रियाः ॥ ४९ ॥ नतेपुनःसंभवंतितद्भक्तास्तत्परायणाः ॥ ध्यायेद्दामोदरंयस्तु भक्तिनम्रस्तथार्चयेत् ॥ ५० ॥ नहिसंसारपंकेस्मिन्मज्जतेदानवेश्वर ॥ कल्पमुत्थाययेभक्त्यास्मरंतिमधुसूदनम् ॥ ५१ ॥ श्रावयंतिचशृ ण्वंतिदुर्गाण्यतितरंतिते ॥५२॥ हरिगाथामृतंपीत्वावलैर्वैश्रोत्रभाजनैः ॥ प्रहृष्यातिमनोयेषांदुर्गाण्यतितरंतिते॥ ५३ ॥ येषांचक्रगदापाणौ भक्तिरव्यभिचारिणी ॥ तेयांतिनियतंस्थानंयत्रयोगेश्वरोहरिः ॥ ५४ ॥ विष्णुधर्मप्रसक्तानांतेषांयापरमागतिः ॥ सातुजन्मसहस्रेणनतपो भिरवाप्यते ॥ ५५ ॥ किंजप्यैस्तस्यमंत्रैर्वाकिंतपोभिःकिमाश्रमैः ॥ यस्यनास्तिपराभक्तिःसततंमधुसूदने ॥ ५६ ॥ वृथायज्ञोवृथादानं वृथाधर्मोवृथाश्रमः ॥ वृथतपश्चकीर्तिश्चयोद्वेष्टिमधुसूदनम् ॥ ५७ ॥ किंतस्यबहुभिर्मंत्रैर्भक्तिर्यस्यजनार्दने ॥ नमोनारायणायेतिमंत्रः सर्वार्थसाधकः ॥५८॥ विष्णुर्येषांजयस्तेषांकुतस्तेषांपराजयः ॥ येषामिंदीवरश्यामोहृदयस्थोजनार्दनः॥५९॥सर्वमंगलमांगल्यंवरेण्यंवरदं प्रभुम् ॥ नारायणंनमस्कृत्यसर्वकर्माणिकारयेत् ॥ ६० ॥ विष्टयोव्यतिपाताश्चयेऽन्येदुर्नीतिसंभवाः ॥ तेनामस्मरणाद्विष्णोर्नाशंयांति

महासुर ॥ ६१ ॥ तीर्थकोटिसहस्राणितीर्थकोटिशतानिच ॥ नारायणप्रणामस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥
पुण्यान्यायतनानिच ॥ तानिसर्वाण्यवाप्नोतिविष्णोर्नामानुकीर्तनात् ॥ ६३ ॥ प्राप्नुवंतिनतांल्लोकान्व्रतिनोवा
णस्यनमस्कारपरैर्नरैः ॥ ६४ ॥ योप्यन्यदेवताभक्तोमिथ्यार्चयतिकेशवम् ॥ सोपिगच्छतिसाधूनांस्थानंपुण्यकृ
नहृषीकेशंपूजयित्वातुयत्फलम् ॥ नृणांसुचीर्णेतपसितत्फलंनकदाचन ॥ ६६ ॥ त्रिसंध्यंपद्मनाभंतुयेस्मरंतिसुमेधसः ॥
फलंनास्त्यत्रसंशयः ॥ ६७ ॥ सततंशास्त्रदृष्टेनकर्मणाहरिमर्चय ॥ तत्प्रसादात्परांसिद्धिंबलेप्राप्स्यसिशाश्वतीम् ॥ ६८ ॥
द्भक्तस्तद्याजीतंनमस्कुरु ॥ तमेवाश्रित्यदेवेशंसुखंप्राप्स्यसिपुत्रक ॥६९॥ आद्यंह्यनंतमजरंहरिमव्ययंचसर्वत्रगंपरमब्रह्मपरंपुराणम्
तिवैष्णवपदंध्रुवमक्षयंचयेमानवाविगतरागपराभवंति ॥७०॥ नारायणंसुरवरंसततंस्मरंतितेधौतपाण्डरपटाइवराजहंसाः॥ संसारसागरजल
तरंतिपारंध्यायंतियेसततमच्युतमीशितारम् ॥७१॥ निष्कल्मषंसपदिपद्मदलायताक्षंध्यानेनतेनहतकिल्बिषचेतनास्ते॥ मातुःपयोधररसंनपु
नःपिबंतियेकीर्तयंतिवरदंवरपद्मनाभम् ॥७२॥ शंखाब्जचक्रवरचापगदासिहस्तंपद्मालयावदनपंकजषट्पदाख्यम् ॥ नूनंप्रयांतिसदनंमधुघाति
नस्तेशृण्वंतियेसुदृढभक्तिपरामनुष्याः ॥७३॥ संकीर्त्यमानंभगवंतमाद्यमाजन्मपापंयदकारियैस्तु ॥ तेमुक्तपापाःसुखिनोभवंतियथामृतप्रा
शनतर्पिताश्च ॥७४॥ तस्माद्ध्यानंस्मरणंकीर्तनंवानाम्नामपिश्रवणंपठतांसज्जनानाम् ॥ कार्यंविष्णोःश्रद्दधानैर्मनुष्यैःपूजातुल्यंतत्प्रशंसंति
देवाः ॥७५॥ बाह्येनचांतःकरणेनयोगिष्वथार्चयेत्केशवमीशितारम् ॥ पुष्पैश्चपत्रैर्ऋतुसंभवैश्चनूनंसपूज्योविधिवन्नरेण ॥७६॥ इतिश्रीवामन
पुराणेभगवत्प्रशंसानामचतुर्नवतितमोऽध्यायः ॥९४॥ बलिरुवाच ॥ भवताकथितंसर्वंसमाराध्यजनार्दनम् ॥ यागतिःप्राप्यतेलोकेसचारा

ध्यः कथंचन ॥१॥ केनार्चनेनदेवस्यप्रीतिःसमुपजायते ॥ कानिदानानिशस्तानिप्रीणनायजगद्गुरोः ॥२॥ उपवासादिकंकार्यंकस्यांतिथ्यां महोदयम् ॥ कानिपुण्यानिशस्तानिविष्णुतुष्टिकराणिवै ॥३॥ यच्चान्यदपिकर्तव्यंहृष्टरूपैरनालसैः ॥ तदप्यशेषंदैत्येंद्रममाख्यातुमिहा र्हसि ॥ ४ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ श्रद्धधानैर्भक्तिपरैःसमुद्दिश्यजनार्दनम् ॥ दीयंतेयानिदानानितानियांतिनवैक्षयम् ॥ ५ ॥ ताएवतिथयः शस्तायास्वभ्यर्च्यजगत्पतिम् ॥ तच्चित्तस्तन्मयोभूत्वाउपवासीनरोभवेत् ॥ ६ ॥ पूजितेषुद्विजेंद्रेषुपूजितस्तुजनार्दनः ॥ यस्तान्द्वेष्टिस मूढात्मासयातिनरकंध्रुवम् ॥ ७ ॥ तानर्चयेन्नरोभक्त्याब्राह्मणान्विष्णुतत्परः ॥ एवमाहहरिःपूर्वंब्राह्मणामामकीतनुः ॥ ८ ॥ ब्राह्मणो नावमंतव्योवुधोवाप्यवुधोऽपिवा ॥ सोऽपिदिव्यातनुर्विष्णोस्तस्मात्तंह्यर्चयेन्नरः ॥ ९ ॥ तान्येवचप्रशस्तानिकुसुमानिमहासुर ॥ यानि स्युर्वर्णयुक्तानिरसगंधयुतानिच ॥ १० ॥ विशेषतःप्रवक्ष्यामिपुण्यानितिथिभिःसह ॥ दानानीहप्रशस्तानिमाधवप्रीणनायतु ॥ ११॥ जातीशताह्वासुमनाःकुंदंवहुपुटंतथा ॥ वाणंचचंपकाशोकंकरवीरंचयूथिका ॥ १२ ॥ पारिभद्रंपाटलाचवकुलंगिरिशालिनी ॥ तिलपाणों चजपापुष्पंपीतकंतगरंत्वपि ॥ १३ ॥ एतानिहिप्रशस्तानिकुसुमान्यच्युतार्चने ॥ सुरभीणितथान्यानिवर्जयित्वातुकेतकीं ॥ सहस्रेणनतपो विल्वपत्रंशमीपत्रंपत्रंभृंगमृगांकयोः ॥ तमालमालतीपत्रंशस्तंचहरिपूजने ॥ १५ ॥ एषामपिहिपुष्पाणिप्रशस्तान्यर्चनेवृथायज्ञोवृथादानं पितेषांस्युःपत्राण्यर्चाविधौहरेः ॥ १६ ॥ वीरुधांचप्रवालेनवर्हिषांचार्चयेन्नरः ॥ नानारूपैश्चानुभावैःकमलेन्दीवरादिभिोनारायणायेतिमंत्रः शुचिभिःसूक्ष्मजलप्रक्षालितैर्वले ॥ वनस्पतीनामर्चेततथादूर्वाग्रपल्लवैः ॥ १८ ॥ तथैवप्रतिपूज्योसौपत्रकुन्दसर्वमंगलमांगल्यंवरेण्यंवरदं तकुंकुमेनचयत्नतः ॥ १९ ॥ उशीरपद्मकाभ्यांसतथाकालीयकादिना ॥ महिषाख्यंकणंदारुसिह्लकंनाम्तेनामस्मरणाद्विष्णोर्नाशंयांति

श्रीशेधूपनेस्युःप्रियाणिवै ॥ हविषासंस्कृतायेतुयवगोधूमशालयः ॥ २१ ॥ तिलमुद्गादयोमाषाव्रीहयश्चप्रि
भूमिदानानियानिच ॥ २२ ॥ वस्त्रान्नस्वर्णदानानिप्रीतयेमधुघातिनः ॥ माघमासेतिलाःशस्तास्तिलधेनुश्चदाने
यानिमाधवःप्रीयतामिति ॥ फाल्गुनेव्रीहयोवस्त्रंतथाकृष्णाजिनादिकम् ॥ २४ ॥ गोविंदप्रीणनार्थंचदातव्यंपुरुषर्षभ
णिशयनान्यासनानिच ॥ २५ ॥ विष्णोःप्रीत्यर्थमेतानिदेयानिब्राह्मणेषुच ॥ गंधशालीनिवस्तूनिवैशाखेसुरभीणिच ॥
जमुख्येभ्योमधुसूदनतुष्टये ॥ उदकुंभाब्धधेनुंचतालवृंतंसचंदनम् ॥ त्रिविक्रमस्यप्रीत्यर्थंदातव्यंसाधुभिःसदा ॥ २७ ॥ सदाभ
नभार्ययायुतश्चयोविष्णुगतःसदाभवेत् ॥ शृणोतिनित्यंविधिवच्चभक्त्यासंपूजयन्यःप्रणतश्चविष्णुम् ॥ २८ ॥ सचाश्वमेधस्यसदक्षि
फलंसमग्रंकिलहीनपापः ॥ प्राप्नोतिदत्तस्यसुवर्णभूमेरश्वस्यगोनागरथस्यचैव ॥ २९ ॥ नारीनरश्चापिचपादमेकंशृण्वञ्शुचिःपुण्यतम
पृथिव्याम् ॥ स्नानेकृतेतीर्थवरेसुपुण्येगंगाजलेनैमिषपुष्करेवा ॥ ३० ॥ कोकामुखेयत्प्रवदंतिविप्राःप्रयागमासाद्यचमाघमासे ॥ सतत्फ
लंप्राप्यचवामनस्यसंकीर्तयन्नान्यमनाःपदंहि ॥ ३१ ॥ गच्छेन्मयानारदतेद्यचोक्तंयद्राजसूयस्यफलंप्रयच्छेत् ॥ यद्भूमिलोकेसुरलोक
लभ्येमहत्सुखंप्राप्यनरःसमग्रम् ॥ ३२ ॥ प्राप्नोतिचास्यश्रवणान्महर्षेसौत्रामणेर्नास्तिचसंशयोमे ॥ रत्नस्यदानस्यचयत्फलंभवेत्सूर्य
स्यचंद्रेग्रहणेचराहोः ॥ ३३ ॥ अन्नस्यदानेनफलंयथोक्तंबुभुक्षितेप्राप्तवरेचसाग्निके ॥ दुर्भिक्षसंपीडितपुत्रभार्येज्ञातौसदापोषणतत्परेच ॥
॥ ३४ ॥ देवाग्निविप्रर्षिरतेचपित्रोःसुतेतथाभ्रातरिज्येष्ठकेच ॥ यत्तेफलंतत्प्रवदंतिदेवाःसतत्फलंलभतेचास्यपाठात् ॥ ३५॥ चतुर्दशंवाम
नमाहुरग्र्यंश्रुतेचयस्याघचयाश्चिनाशम् ॥ प्रयांतिनास्त्यत्रचसंशयोमेमहांतिपापान्यपिनारदाशु ॥ ३६ ॥ पाठात्संश्रवणाद्विप्रश्रवणाद

पिकस्यचित् ॥ नश्यं[illegible]सर्वपा[illegible]निवा[illegible]मनस्यस[illegible]मुने ॥ ३७ ॥ उपानद्युगलंछत्रंलवणामलकादिकम् ॥ आषाढेवामनप्रीत्यैदातव्यानिविप
श्चिता ॥ ३८ ॥ [illegible]सिभाद्रपदेदद्यात्पायसंमधुसर्पिषी ॥ हृषीकेशप्रीणनार्थंलवणंसगुडौदनम् ॥ ३९ ॥ नीलंतुरंगंवृषभंदधिताम्रायसा
दिकम् ॥ प्रीत्यर्थंपद्मनाभस्यदेयमाश्वयुजेनरैः ॥ ४० ॥ रजतंकनकंदीपान्मणिमुक्ताफलादिकम् ॥ दामोदरतुष्ट्यर्थंप्रदद्यात्का
र्तिकेनरः ॥ ४१ ॥ खरोष्ट्राश्वतरान्नागाञ्शकटाद्यमजाविकम् ॥ दातव्यंकेशवप्रीत्यैमासिमार्गशिरेनरैः ॥ ४२ ॥ प्रासादनगरादीनिगृह
प्रावरणादिकम् ॥ वामनस्यचतुष्ट्यर्थंपौषेदेयानिभक्तितः ॥ ४३ ॥ दासीदासमलंकारमन्नंपड्रससंयुतम् ॥ पुरुषोत्तमतुष्ट्यर्थंप्रदेयंसार्वका
लिकम् ॥ ४४ ॥ यद्यदिष्टतमंकिंचिद्यद्वाप्यस्यगृहेशुचि ॥ तत्तद्धिदेयंप्रीत्यर्थंदेवदेवस्यचक्रिणः ॥ ४५ ॥ यःकारयेन्मंदिरंकेशवस्यपुण्याँ
ल्लोकान्सजयेच्छाश्वतान्वा ॥ दत्त्वारामान्पुष्पफलाभिपन्नान्भोगान्सभुंक्तेकामतःश्लाघनीयान् ॥ ४६ ॥ पितामहस्यपुरतःकुलान्यष्टोत्तराणि[illegible]श्च
तारयेदात्मनासार्धंविष्णोर्मंदिरकारकः ॥ ४७ ॥ इमाश्चपितरोदेवागाथागायंतियोगिनः ॥ पुरतोयदुसिंहस्यह्यमोघस्यतपस्विनः ॥ [illegible]दापाणौ
अपिनःस्वकुलेकश्चिद्विष्णुभक्तोभविष्यति ॥ हरिमंदिरकर्तायोभविष्यतिशुचिव्रतः ॥ ४९ ॥ अपिनःसंततौजायेद्विष्णवालय[illegible]नसहस्रेणनतपो
संमार्जनंचधर्मात्माकरिष्यतिचभक्तितः ॥ ५० ॥ अपिनःसंततौजातोध्वजंकेशवमंदिरे ॥ दास्यतेदेवदेवायदीपंपुष्पान्[illegible] वृथायज्ञोवृथादानं
अपिनःसकुलेभूयादेकादश्यांहियोनरः ॥ करिष्यत्युपवासंचसर्वपातकहानिदम् ॥ ५२ ॥ महापातकयुक्तोवाप[illegible]नमोनारायणायेतिमंत्रः
विमुक्तपापोभवतिविष्णवावसथचित्रकृत् ॥ ५३ ॥ इत्थंपितॄणांवचनंश्रुत्वानृपतिसत्तमः ॥ देवतायतनंभूम्यां[illegible]सर्वमंगलमांगल्यंवरेण्यंवरदं
विभूतिभिःकेशवस्यकेशवायतनान्यथ ॥ चित्रयामासशुचिभिःपंचवर्णैस्तुचित्रकैः ॥ ५५ ॥ दीपपा[illegible]तेनामस्मरणाद्विष्णोर्नाशंयांति

सुवर्णतैलपूर्णानिघृतपूर्णानिचस्वयम् ॥ ५६ ॥ नानावर्णावैजयंत्योमहारजनरंजिताः ॥ मंजिष्ठानवरंगीयाःश्वेतपा
आरामाविविधाह्यद्याःपुष्पाढ्याःफलशालिनः ॥ लतापल्लवसंछन्नादेवदारुभिरावृताः ॥ ५८ ॥ दे
कुशलैर्जनैः ॥ गंधर्वविद्यारागज्ञैःरत्नसंस्कारिभिर्दृढैः ॥ ५९ ॥ तेषुनित्यंप्रपूज्यंतेयतयोब्रह्मचारिणः ॥ की० रु०आ०
नांधविकलादयः ॥ ६० ॥ इत्थंसनृपतिर्भूत्वाश्रद्दधानोजितेंद्रियः ॥ ज्यामघोविष्णुनिलयंगतइत्यनुशुश्रुम ॥ ९.. १०—०
तैलेनमधुकातसिसंभवैः ॥ दीपप्रदानान्नरकानंधतामिस्रसंज्ञकान् ॥ तीर्त्वासभार्ययाराजाविष्णुलोकमगात्ततः ॥ ६२ ॥ तमं३—०
लेमार्गेज्यामघकारितम् ॥ व्रजंतिनरशार्दूलाविष्णुलोकंजिगीषवः ॥ ६३ ॥ तस्मात्त्वमपिराजेंद्रकुरुदेवालयंहरेः ॥ तमर्चयस्वयत्
णांश्चवहुश्रुतान् ॥ ६४ ॥ पौराणिकान्विशेषेणसदाचाररताञ्शुचीन् ॥ वासोभिर्भूषणैरत्नैर्गोभिर्भूकनकादिभिः ॥ ६५॥ विभवेसतिदे
प्रीणनंकुरुचक्रिणः ॥ ६६ ॥ एवंक्रियायोगरतस्यतेद्यनूनंसुरारिःशुभदोभविष्यति ॥ नरानसीदंतिवलेसमाश्रिताविभुंजगन्नाथमनंतमच्युतम्
॥ ६७ ॥ प्रह्लादःसतदाचोक्त्वापुनर्नगरमध्यगात् ॥ ६८॥ पुलस्त्यउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वावचनंदितीश्वरोवैरोचनंसत्यमनुत्तमंहि ॥ संपू
जितस्तेनविमुक्तिमाययौसंपूर्णकामोहरिपादभक्तः ॥ ६९ ॥ गतेहितस्मिन्मुदितेपितामहेवलेर्वभौमंदिरमिंदुवर्णम् ॥ महेंद्रशिल्पिप्रवरोथ
केशवंसकारयामासमहामहीयान् ॥७०॥ स्वयंस्वभार्यासहितश्चकारदेवालयेमार्जनलेपनादिकाः ॥ क्रियामहात्मायवशर्करार्द्यान्नलिंचकारा
प्रतिमंमधुद्रुहः ॥ ७१ ॥ दीपप्रदानंस्वयमायताक्षीविंध्यावलीविष्णुगृहेचकार ॥ गेयंसधर्मग्रहणंचधीमान्पौराणिकैर्विप्रवरैरकारयत् ॥

॥ ७२ ॥ तथाविधस्यासुरपुंगवस्यधर्मानुमार्गेप्रतिसंस्थितस्य ॥ जगत्पतिर्दिव्यवपुर्जनार्दनस्तस्थौमहात्माबलिरक्षणाय ॥ ७३ ॥ सूर्या
युताभंमुसलंप्रगृह्यनिघ्नन्सदुष्टान्नरयूथपालान् ॥ द्वारिस्थितोनप्रददौप्रवेशंप्राकारगुप्तौबलिनोगृहेतु ॥ ७४ ॥ द्वारिस्थितेधातरिरक्षपालेनारा
यणेसर्वगुणाभिरामे ॥ प्रासादमध्येहरिमीशितारमभ्यर्चयामाससुरर्षिमुख्यम् ॥ ७५ ॥ सएवमास्तेसुरराड्बलिस्तुसमर्चयन्वैहरिपादपं
कजे ॥ सस्मारनित्यंहरिभाषितानिसतस्यजातोविनयांकुशस्तु ॥ ७६ ॥ इदंचवृत्तंसपपाठदैत्यराट्स्मरन्सुवाक्यानिगुरोःशुभानि ॥
तथ्यानिपथ्यानिपरत्रचेहपितामहस्येंद्रसमस्यवीरः ॥ ७७ ॥ येवृद्धवाक्यानिसमाचरंतिश्रुत्वादुरुक्तान्यपिपूर्वतस्तु ॥ स्निग्धानिपश्चान्नवनी
तशुद्धामोदंतितेनात्रविचार्यमास्ति ॥ ७८ ॥ आपद्भुजंगदष्टस्यमंत्रहीनस्यसर्वदा ॥ वृद्धवाक्यौषधान्येवकुर्वंतिकिलनिर्विषम् ॥ ७९
वृद्धवाक्यामृतंपीत्वातदुक्तान्यनुमन्यच ॥ यातृप्तिर्जायतेपुंसांसोमपानेकुतस्तथा ॥ ८० ॥ आपत्तौपतितानांयेषांवृद्धानसंतिशास्त
तेशोच्याबंधूनांजीवंतोऽपीहमृततुल्याःस्युः ॥८१॥ आपद्ग्राहग्रहीतानांवृद्धाःसंतिनपंडिताः ॥ एषांमोचयितारोवैतेषांशांतिर्नविद्
आपज्जलनिमग्नानांह्रियतांव्यसनोर्मिभिः ॥ वृद्धवाक्यैर्विनानूनंनैवोत्तारःकथंचन ॥ ८३ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ तस्माद्यो
याद्विदधातिवा ॥ ससद्यःसिद्धिमाप्नोतियथावैरोचनिर्बलिः ॥ ८४ ॥ इतिश्रीवामनपुराणेश्रीत्रिविक्रमचरितंसमाप्तम्
एनन्मयापुण्यतमंपुराणंतुभ्यंतथानारदकीर्तितंवै ॥ श्रुत्वाचकीर्त्यापरयासमेतोभक्त्याचविष्णोःपदमभ्युपैति ॥
गंगावारिविगाहनात् ॥ तथापुराणश्रवणाद्दुरितानांविनाशनम् ॥ ८६ ॥ नतस्यरोगाजायंतेनविषंचाभिचारिकम्

णोतीहवामनम् ॥ ८७ ॥ इदंरहस्यंपरमंतवोक्तंनवाच्यमेवंहरिभक्तिवर्जिते ॥ द्विजस्यनिंदारतिहीनतारतेसहेतुवा
नमोनमःकारणवामनायनारायणायामितविक्रमाय ॥ श्रीशार्ङ्गचक्रासिगदाधरायनमोस्तुतस्मैपुरुषोत्तमाय ॥ ८
ष्यःकृष्णभावनः ॥ तस्यविष्णुःपदंमोक्षंददातिसुरपूजितः ॥ ९० ॥ वाचकायप्रदातव्यंगोभूस्वर्णविभूषणम् ॥ वि
वणनाशकः ॥ ९१ ॥ त्रिसंध्यंचपठञ्शृण्वन्सर्वपापप्रणाशनम् ॥ असूयारहितंविप्रःसर्वसंपत्प्रदायकम् ॥९२॥ इतिश्रीवा
नारदसंवादेपंचनवतितमोऽध्यायः ॥ ९५ ॥ ॐ ॥ शुभमस्तु ॥ श्रीकृष्णार्पितमस्तु ॥

॥ इति वामनपुराणं संपूर्णम् ॥

इदं पुस्तकं मुम्बय्यां क्षेमराज श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" (स्टीम्) मुद्राक्षरयन्त्रालये मुद्रयित्वा
प्रकाशितम्। मार्गशीर्षसंवत् १९६०, शके १८२५.

अत्रेयमभ्यर्थना.

अस्माकं मुद्रणालये वेद-वेदान्त-धर्मशास्त्र-प्रयोग-योग-सांख्य-ज्योतिष-पुराणेतिहास-वैद्यक-मंत्र-स्तोत्र-कोश-
कार-संगीत-नीति-कथाग्रंथाः, बहवः स्त्रीणां चोपयुक्ता ग्रंथाः, बृहज्ज्योतिषार्णवनामा बहुविचित्रचित्रितोऽयमपूर्वग्रन्थ
हिन्दीमारवाड्यन्यतरभाषाग्रन्थास्तत्तच्छास्त्राद्यर्थानुवादकाः, चित्राणि, पुस्तकमुद्रणोपयोगिन्यो यावत्यस्सामग्र्यः, स्वस्वल
हारोपयोगिचित्रचित्रितालिखितपत्रवत्पुस्तकानिच; मुद्रयित्वा प्रकाशन्ते सुलभेन मूल्येन विक्रयाय । येषां यत्राभिरुचिस्तत्तत्पुस्त
ह्युपलब्धये एवं नव्यतया स्वस्वपुस्तकानि सुमुद्रयिषुभिः सुलभयोग्यमौल्येन सीसकाक्षरैः स्वच्छोत्तमोत्तमपत्रेषु मुद्रिततत्पुस्तकानां
स्वस्वसमयानुसारेणोपलब्धये च पत्रिकाद्वारा तैः प्रेषणीयोऽस्मि ।

अधिकमस्मदीयसूचीपुस्तकानां भिन्नभिन्नविषयाणां प्रापणेन "श्रीवेङ्कटेश्वरसमाचार" पत्रिकाप्रापणद्वारा च ज्ञेयमिति शम् ।

क्षेमराज श्रीकृष्णदास, "श्रीवेङ्कटेश्वर" (स्टीम्) यन्त्रालयाध्यक्षः खेतवाड़ी-मुंबई.

॥ इति वामनपुराणं समाप्तम् ॥

